

FERENCES ISKOLADRÁMÁK II.

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD

6/2.

Sorozatszerkesztők

DEMETER JÚLIA, KILIÁN ISTVÁN, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

FERENCES ISKOLADRÁMÁK II.

Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750

Szerkesztette

DEMETER JÚLIA
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

Sajtó alá rendezte

DEMETER JÚLIA
KILIÁN ISTVÁN
MEDGYESY S. NORBERT
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA
KŐVÁRI RÉKA (zene)
MISKEI ANTAL (latin szöveg)

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
támogatásával jött létre
(Témaszám: K 119865)

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Munkabizottsága által elismert
kritikai szövegkiadás-sorozat

A könyv megjelenését támogatta

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

ERDÉLY ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY

Lektorálta
HORVÁTH MÓNIKA

A jegyzeteket angolra fordította
GYÁRFÁS VERA

Kottagrafika
PÁLÓCZY KRISZTINA

© Demeter Júlia, Kilián István, Medgyesy S. Norbert,
Pintér Márta Zsuzsanna, Kővári Réka, Miskei Antal, 2021

ISBN 978-963-456-093-7

TARTALOM

Bevezető	7
Introduction	11
Felhasznált irodalom (Bibliography)	15
1. Kuna István László: <i>Passiójáték Mózes történetével</i> (Csíksomlyó, 1740. április 15. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	23
2. Kuna István László: <i>Jézus Krisztus szenvedéstörténete ószövetségi előképekkel és a hét főbűnnel</i> (Csíksomlyó, 1741. március 31. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	117
3. Kuna István László (?): <i>Androphilus áldozata: a megváltás allegóriája</i> (Csíksomlyó, 1742. március 23. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Demeter Júlia</i>	221
4. Keresztes Kelemen Bazil (?): <i>A halandó testbe öltözött halhatatlan Isten szenvedésének rövid bemutatása</i> (Csíksomlyó, 1743. április 12. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Medgyesy S. Norbert</i>	315
5. Fodor Ferenc Ambrus (?): <i>Passiójáték a világ teremtésével, Káin és Ábel, Mária Magdolna és az ifjú történetével</i> (Csíksomlyó, 1744. április 3. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Medgyesy S. Norbert</i>	367
6. Csergő Péter Krizogon: <i>Játék az uzsora fertelmes voltáról</i> (Csíksomlyó, 1745. április 16. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Demeter Júlia</i>	469
7. Péterffi István Márton (?): <i>Az igaz Messiás hirdetése</i> (Csíksomlyó, 1746. április 8. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Kilián István</i>	535
8. Petres Imre Zsigmond (?): <i>Áhítatos nagypénteki játék a bűnbeesés történetével</i> (Csíksomlyó, 1748. április 12. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	645
9. Bocskor Tamás Paulinus (?): <i>Crassianus tragédiája</i> (Csíksomlyó, 1749. április 4. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Demeter Júlia</i>	707

10. Csergő András Lőrinc (?): *A bűnös ifjú tragédiája*
(Csíksomlyó, 1754 [?] / 18. század közepe [?])
Sajtó alá rendezte *Demeter Júlia* 761
11. Ismeretlen szerző: *Úrnapj játék*
(Csíksomlyó, 18. század közepe)
Sajtó alá rendezte *Medgyesy S. Norbert* 819
12. Ismeretlen szerző: *Krisztus passiójának megjelenítése égi perrel és ördögökkel*
(Csíksomlyó, 1750–1767 között)
Sajtó alá rendezte *Pintér Márta Zsuzsanna* 835

BEVEZETŐ

A magyarországi iskolai színjátszás legjelentősebb magyar nyelvű korpusza a ferences iskoladrámák több mint hatvan drámája – ezért ezek kritikai szövegkiadása jelenti a legnagyobb feladatot a kutatóknak. A *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század* sorozatban a *Ferences iskoladrámák* első kötete (*Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*) 2009-ben jelent meg (Budapest, Argumentum Kiadó–Akadémiai Kiadó); most ennek folytatását tartja kezében az olvasó.

Az I. kötet bevezetőjében részletesen foglalkoztunk a ferences rend magyarországi iskoláival, színjátszásuk történetével, bemutattuk a csíksomlyói obszerváns ferences iskolát, az iskola színpadát és a csíksomlyói darabok forrásait, tipikus jegyeit.

A kritikai anyag szerkesztési és szövegközlési elveit a *Liber exhibens actiones parascevicas* c. hatalmas kéziratos kötet sajátosságai alapján határoztuk meg. E kötet 47 magyar és 1 latin nyelvű drámát tartalmaz, s ezek kötetbe másolását 1774-ben Péterffi Márton tartományfőnök rendelte el (l. *Ferences iskoladrámák* I., 18.). Az iskolában korábban előadott színjátékok kötetbe másoltatása nyilvánvalóan az elvégzett munka dokumentálását célozta, feltehetőleg az iskola színvonalas munkájának bizonyítására. A *Liber exhibens actiones parascevicas* másolása 1774 áprilisa és júliusa között fejeződött be (l. a kötet címlapján, illetve a 612. lapján található bejegyzést; *Muckenhaupt* 1999, 113. és 116.), s a legkésőbbi drámaszöveg is 1774-ből való.

Mivel a kötet sok kéz írása, egy része nehezen olvasható, és sok másolási hiba, félreértés nehezíti az értelmezést, valószínű, hogy a másolást (a név szerint említett három másoló mellett) diákok, esetleg novíciusok végezheték, hogy minél előbb eleget tehessenek a tartományfőnök kérésének. Ugyanakkor nem lehetünk eléggé hálásak Péterffi Mártonnak a kötet elkészíttetéséért, mivel e nélkül alig néhány színjáték maradt volna fenn a gazdag csíksomlyói drámaanyagból. A sietség következtében a darabok időrendje is felbomlott: a kötet első fele 22 magyar nyelvű, 1751–1774 között bemutatott drámát tartalmaz, gondos időrendben; a második felében olvasható 26 (25 magyar nyelvű, 1 latin), 1721–1754 között előadott drámát azonban teljes összevisszaságban másolták be a kötetbe.

Textológiai elvünknek megfelelően minél teljesebben meg akartuk őrizni a kötet egységét – mégis kénytelenek voltunk megbontani a kötetbeli sorrendet: a legkorábbi, tehát az 1721–1750 közötti darabokat tartalmazza a kritikai sorozat I–II. kötete (vagyis a megjelent I. kötet, és ennek folytatásaként a jelen kötet), míg az időrendet értelemszerűen megtartottuk az 1751–1774 közötti daraboknál (ezeket a *Ferences iskoladrámák* III–IV. kötetében hozzuk). A közlési rendet részletesen magyarázzuk a *Ferences iskoladrámák* I. kötetében (40–44.).

A jelen kötet az 1740–1750 között előadott, a *Liber exhibens actiones parascevicas*ba nem időrendben bemásolt drámákat tartalmazza, köztük három bizonytalan datálásút is (erről részletesen szólunk a jegyzetekben). Ez a három darab a belső,

stilisztikai és tartalmi érvek alapján a század közepére datálható, ezért helyeztük e kötet végére.

A magyarországi iskolai színjátszás, a 16–18. századi magyar nyelvű dráma-szövegek kutatása már évtizedek óta szorosan kapcsolódik a különböző európai (francia, olasz, angol, lengyel, német, osztrák, cseh) kutatók és kutatócsoportok munkájához is. A háromévente megrendezett egri nemzetközi drámatörténeti konferenciákon elhangzott előadások és az azokat tartalmazó magyar és idegen nyelvű kötetek tanulmányai azt bizonyítják, hogy a csíksomlyói korpusz szoros kapcsolatban van az európai középkori és barokk hagyománnyal. A szenvedéstörténet megjelenítésének módja, a moralitások tematikája, a dogmatikai kérdések színpadra vitele sokat merített a korszak és a megelőző évszázadok misztériumjátékaiból. A hagyomány továbbélése, a csíksomlyói passiók unikális volta miatt nagyon fontos a számunkra, hogy az anyagot megismerhessék az európai kutatók. Ezért alakítottuk úgy a sorozatnak a ferences iskoladramákat közreadó köteteit, hogy a magyar nyelvű szövegek mellett az egyes passiók tartalmát, jegyzeteit angol nyelven is közzétesszük. Emellett külön is felhívjuk a figyelmet a legfrissebb magyar és európai szakirodalomra is. (Demeter 2008, 2009, 2015; Pintér 2003/2015)

A kötet szerkesztési és szöveggözlési elveit az első kötetben leírtak szerint határoztuk meg. A szövegek közlésekor a Magyar Tudományos Akadémia kritikai kiadásokra vonatkozó szabályai szerint jártunk el. A szabályzat értelmében a szövegeket betűhíven közöljük, azonban ettől – kurziválás nélkül – eltértünk az alábbi esetekben:

- a s hangot jelölő f betűt s betűvel írtuk át,
- a verses szövegeket verssorokra tördeltük, és minden sort nagybetűvel kezdünk,
- a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel hoztuk,
- a jobb megértés, a követhetőség érdekében modern központosítást alkalmaztunk;
- a rendezői utasításokat a modern gyakorlatnak megfelelően () között, kurzívval szedtük.

Minden más esetben kurzívval szedtük a javított részeket a szövegben; s ezeket a javításokat a lapalji jegyzetben jelöltük. A szövegkritikai megjegyzésekben közöltük a változtatásokat, egységesítéseket, értelemszerű javításokat.

A kéziratgyűjteményben (hasonlóan a később kiadandó kisebb drámagyűjteményekhez, amelyek 1776-ban készültek) a drámák legtöbbször azonos „címsort” (actio parascevice, actio stb.) csupán az évszámok különböztetik meg egymástól. Sorozatunk hagyományai alapján azonban modern címlappal láttuk el a drámákat. A címadásban igyekeztünk követni az eredeti latin címsor üzenetét: az *actiót* leginkább a magyar *játék* (*misztériumjáték*, *passiójáték*) szóval adtuk vissza, s a címben röviden utaltunk a darab tartalmára, elsősorban a passiókban alkalmazott előképekre, esetleg a passiót keretező történeti eseményekre vagy iskolai témákra is.

Egészen az 1770-es évekig nem találunk szerzői nevet és szereposztást sem a csíksomlyói daraboknál. A 19. század végén azonban még jó néhány iskolai irat megvolt, s ezek alapján 1897-ben Fülöp Árpád közölte az 1721–1774 között a felső és közép nyelvteni osztályok (a szintaxisták és a grammatisták) tanárainak név-

sortát, s ezzel a darabokat szerzőhöz vagy legalábbis rendezőhöz rendelte (Fülöp 1897, 12–13.). Az anyagot Fülöp után behatóan tanulmányozó Alszeghy Zsolt és Szlávik Ferenc szerint azonban nem csak ezeknek az osztályoknak a tanárai lehettek a szerzők, mivel vannak olyan színjátékok, amelyeket bizonyíthatóan egy másik osztály tanára írt (Alszeghy–Szlávik 1913, 8–9.). Azok a források, tanári névsorok, amelyekből Fülöp, majd Alszeghy és Szlávik dolgozott, mára elvesztek, a szövegeken pedig csak néha találjuk ott (utólag rájegyezve) a szerző nevét vagy monogramját. Ezért úgy döntöttünk a szövegek kiadásakor, hogy csak kérdőjellel jelöljük meg szerzőként azokat a tanárokat, akik az adott évben Fülöp Árpád szerint a középső osztályokat tanították. Nem tudhatjuk, hogy biztosan ők írták-e az adott darabot, de annyi bizonyos, hogy az iskola valamennyi tanárának szerepe lehetett a folyamatos csíksomlyói színi hagyomány kialakításában és fenntartásában. A ferencesek a rendbe lépve új keresztnevet vettek fel, ezért a feltételezett szerzők vezetékneve után az eredeti nevet hozzuk, harmadikként pedig a szerzesi név szerepel.

A címlap után, szögletes zárójelben rekonstruáltuk a szerepek listáját, melyeket a megjelenés sorrendjében tüntettünk föl. A szerepneveket általában kurziválás nélkül egységesítettük, s ezt a szövegkritikai jegyzetekben mindig jeleztük; eltérő esetben a lapalji jegyzet tájékoztat a változtatásokról.

A lapalji jegyzetekben igyekeztünk visszaadni az eredeti kézirat jelöléseit, törléseit, egyéb változtatásait és érdekességeit. A dráma szerkezeti egységeinek számozási hibáit, következetlenségeit javítottuk, s a javítást jelöltük. A másolók számos rövidítést alkalmaztak, melyek egy része a korban megszokott és ismert volt, más része azonban egyéni és esetleges; valamennyi rövidítést igyekeztünk feloldani.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század* sorozat eddigi kötetéhez képest igen sok a lapalji jegyzet. Ennek már említett oka, hogy a passióskötetet különösen gondatlanul másolták, emiatt a magyarban és a latinban egyaránt igen sok a téves szóalak, a hibás szótagszám vagy rímelés. A másolók a 18. században egyébként megszokottnál jóval gyakrabban hagyták el az ékezeteket is, főleg az ö/ó, ü/ú betűkről. E szövegek sajtó alá rendezésekor tehát különösen sokszor kényszerültünk értelemszerű javításra, emendálásra, hogy megkönnyítsük az olvasást.

A sorozat hagyományainak megfelelően minden drámát jegyzetapparátus követ. A *mű adatai* cím alatt a kézirat bibliográfiai helyét, történeti utóéletét, esetleges kiadását foglaltuk össze. E részbe került a darab tartalmi összefoglalója is. Az évenkénti bemutató ugyanis arra kényszerítette a csíksomlyói tanárokat, hogy az előző évek darabjaiból szövegrészleteket, egyes versszakokat vagy egész jeleneteket emeljenek át saját passiójátékukba. A vendégszövegek sajátos hálója jött így létre, de a teljes rendszerezésre a munka jelen fázisában még nem vállalkozhattunk. Ez a feladat az összes szöveg megjelenése után végezhető csak el, ezek a rövid vázlatok viszont már most segíthetnek az egyes drámaszövegek közötti kölcsönzés, motívumegyezés felismerésében, a nemzetközi párhuzamok felderítésében.

Ezt követően a szerző, rendező, másoló személyéről tudható adatokat gyűjtöttük össze. A *Forrás* címszó alatt a szövegek bibliai és egyéb forráshelyeit kutattuk fel. Erről a témáról a *Ferences iskoladrámák* I. kötetének bevezetőjében hosszú tanulmányt adtunk közre, így az egyes drámák forrásainak egy részénél csak visszautalunk a bevezető tanulmányra. Az *Előadás* jegyzet cím alatt ismertetjük a

színpaddal, díszlettel, az előadási alkalommal és az előadás körülményeivel kapcsolatos adatokat, s külön kitérünk a Csíksomlyón oly fontos zenei részekre, énekekre is. A *szövegkritikai jegyzetek*ben a szöveggondozás, sajtó alá rendezés szempontjait, problémáit és az általános textológiai kérdéseket soroljuk fel. A *Tárgyi és nyelvi magyarázatokkal* segítjük a régies szöveg megértését. A bibliai nevek modern átírásában a Herbert Haag szerkesztette *Bibliai lexikont* (Haag 1989) követtük; a bibliai idézetek a modern katolikus kiadásból valók (*Biblia* 1976).

Köszönetnyilvánítás

Köszönjük az Argumentum Kiadónak, hogy mind a sorozat, mind az első kötet kiadásakor rendkívül nagy munkát végzett, s most a sorozat átadásával segíti annak mielőbbi befejezését.

A munkát nem tudtuk volna elvégezni az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) és Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) folyamatos támogatása nélkül; a jelen munkát a NKFI I19865 sz. programja segítette, a kiadás költségeihez a Magyar Művészeti Akadémia járult hozzá, amelynek Művészetelméleti tagozata külön is támogatónk volt, támogatást kaptunk továbbá az Erdély Öröksége Alapítványtól (Magyar Tudományos Akadémia).

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik kötetünk anyagának elkészülését támogatták. Elsőként Muckenhaupt Erzsébet muzeológusnak is, aki folyamatosan segíti a helyszíni kutatást. Az 1740–1741-es passiók szövegének értelmezésében Alszeghy Zsoltné dr. Tési Edit segített, aki haláláig nagy figyelemmel kísérte és támogatta munkánkat. Több passió szövegénél segédkezett önzetlenül Alsászy Károly, aki volt ciszterci diákként szívügyének tekintette ezt a munkát. Az 1748-as passió szövegének első változatát Huszár Zsóka készítette el szakdolgozatként.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek* 18. századi sorozatának sajtó alá rendezésében, szerkesztésében, a konferenciák szervezésében végig velünk volt a kutatócsoport tagjaként Czibula Katalin, egészen 2019. október 9-én bekövetkezett haláláig. A *Ferences iskoladrámák* I. kötete az ő értő és gondos lektorálásával jelent meg, azóta is folyamatosan dolgozott a csíksomlyói anyag kiadásán, a sorozat V. kötetének ő az egyik sajtó alá rendezője és szerkesztője. Nélküle a Régi magyar dráma kutatócsoport és az *RMDE* 18. századi sorozata sem lenne az, amivé vált az évtizedek során, s az ő emlékének is tartozunk ennek az anyagnak a kiadásával, a sorozat teljessé tételével.

Végül: kötetünk kéziratának lezárásakor érkezett a hír Márk József (O.F.M.) haláláról. József atya a legnehezebb időkben volt a csíksomlyói kolostor könyvtárosa, ott volt az elrejtett kéziratok hagyaték megtalálásakor 1980-ban, s neki köszönhetjük, hogy ezt a csodálatos anyagot megőrizte, s 1989 után rendelkezésünkre bocsátotta. Később, már a rendház főnökeként, rendkívül sokat tett azért, hogy újraéledjen a csíksomlyói passiók hagyománya és a pünkösdi búcsú, s biztatott és támogatott minket abban, hogy ez a korpusz közkinccsé válhasson. Mindig nagy figyelemmel és szeretettel segítette a munkánkat Csíksomlyón, kötetünket az ő emlékének ajánljuk.

INTRODUCTION

The most significant Hungarian language corpus of Hungarian school theatre is the more than sixty plays of the Franciscan school in Csíksomlyó – thus, their annotated edition constitutes the greatest task for researchers. The first volume of *Ferences iskoladrámák (Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739)* was published in 2009 (Budapest, Argumentum Kiadó – Akadémiai Kiadó), as part of the annotated series *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század (Records of Early Hungarian Drama 18th Century)*; this is the second volume.

The introduction of the first volume discusses the Hungarian schools of the Franciscan order and their theatre in detail, and we also introduced the Observant Franciscan school in Csíksomlyó, the school stage and the sources and typical characteristics of Csíksomlyó plays.

We defined the editing and publishing principles of the annotated material on the basis of the peculiarities of the great manuscript volume, *Liber exhibens actiones parascevicas*. This volume contains 47 plays in Hungarian and 1 in Latin, and their copying into a single volume was commissioned by the provincial superior, Márton Péterffi in 1774 (see *Ferences iskoladrámák* I, 18). The copying of the plays previously performed in the school obviously served the purpose of documenting the work done, presumably to prove the high quality work of the school. The copying of *Liber exhibens actiones parascevicas* was finished between April and June 1774 (see the remark on the cover of the volume and on page 612; *Muckenhaupt* 1999, 113 and 116) and the latest drama text is from 1774.

As the volume was written by many hands, often difficult to read and with many copy mistakes and misunderstandings, the copying (apart from the three copyists actually named) was probably carried out by students and novices, to fulfill the provincial superior's wish as soon as possible. However, we cannot be grateful enough to Márton Péterffi for commissioning the volume, as otherwise only a few dramas would have survived of the rich Csíksomlyó corpus. The haste is also demonstrated by the chaotic order of the dramas: the first half of the volume contains 22 plays in Hungarian, performed between 1751–1774, in perfect chronological order; however, the 26 dramas (25 in Hungarian, 1 in Latin) performed between 1721–1750 are copied in a complete mess.

According to our textual principle, we wanted to preserve the unity of the volume as much as possible – we still had to change the original order: volumes I–II of the annotated series (volume I and the present volume) contain the earliest plays, those between 1721–1750, while we kept the chronology in the case of plays between 1751–1774 (to be published in volumes III and IV of *Ferences iskoladrámák*). The order of publication is explained in detail in volume I of *Ferences iskoladrámák* (p. 40–44).

The present volume contains the dramas performed between 1740–1750, copied into *Liber exhibens actiones parascevicas* in messy chronological order, among

them three with insecure dating (this is discussed in detail in the notes). On the basis of stylistic and content arguments, these three plays probably date from the middle of the century, so they are placed at the end of volume II.

The research of Hungarian school theatre and 16th–18th century Hungarian drama texts has been strongly connected to the work of European (French, Italian, English, Polish, German, Austrian, Czech) researchers and research groups for decades. The lectures of the international drama history conferences – organized in Eger every three years – and their published versions in Hungarian and foreign language volumes prove that the Csíksomlyó corpus is closely connected to European Medieval and Baroque tradition. The presentation of the Passion, the themes of moralities and the performance of dogmatic questions relied strongly on the mystery plays of the age and of previous centuries. In our view, it is very important for the survival of tradition and because of the unique nature of Csíksomlyó passions to present this material to European researchers. That is why the contents of passion plays and the notes accompanying them are translated to English. We also call attention to foreign language literature. (*Demeter* 2008, 2009, 2015; *Pintér* 2003/2015.)

In the manuscript collection (similarly to the two smaller, 1776 collections of dramas to be published later), most of the dramas do not have a title in the modern sense. The mostly identical „title lines” (*actio parasceveica*, *actio*, etc.) are only differentiated by the year. On the basis of the tradition of our series, however, we gave modern, Hungarian cover pages to the dramas. Our titles try to follow the message of the original Latin title line: we mostly use the Hungarian term *play* (*mystery play*, *passion play*) for *actio*, and the title shortly refers to the contents of the play, primarily to the prefigures used in the passion plays or to the historical events and school topics serving as a framework for the passion play.

Before the 1770s, the authors are not named, *dramatis personae* are not listed in Csíksomlyó plays. At the end of the 19th century, however, several school documents still existed, on the basis of which Árpád Fülöp – in 1897 – published the names of the teachers of advanced and intermediate grammar (syntax and grammatics) classes between 1721–1774, thus connecting the plays to authors or at least directors (*Fülöp* 1897, 12–13). On the other hand, Zsolt Alszeghy and Ferenc Szlávik carried out a thorough study of the material, concluding that there may have been authors outside the circle of these teachers, as some plays were written by teachers of other classes without doubt (*Alszeghy–Szlávik* 1913, 8–9). The sources and lists of teachers that first Fülöp, then Alszeghy and Szlávik used are now lost, and the texts rarely contain the name or initials of the author (when they do, they were added later). We thus decided to add a question mark to the authors who taught the intermediate classes in the given year according to Árpád Fülöp. We do not know whether they indeed wrote the given play but one thing is certain: all the teachers of the school played a role in creating and maintaining the continuous theatrical tradition of Csíksomlyó. Joining the Franciscan order, the friars chose a new name thus the possible authors’ family name is followed by the original Christian name and the third one is the chosen name.

The title page of the dramas is followed by the reconstructed list of characters, shown in the order of appearance. We generally unified the names of characters

without italics, which is always indicated in the annotation notes; in other cases, changes are indicated in footnotes.

In accordance with the tradition of the series, each drama is followed by notes. The subtitle *Essential data* summarizes the bibliographical location of the manuscript, its historical afterlife and eventual publication. This section contains the short contents of the drama as well. Due to the yearly performance, Csíksomlyó teachers were obliged to use fragments of the text, some strophes or even complete scenes from the plays of previous years in their passion plays. This created a peculiar network of borrowed texts but we could not trace the complete structure in the current phase of our work. This task may only be carried out after the publication of each text, however, these short outlines already help us in recognizing borrowing and identical motives between the different drama texts and in exploring international parallels.

This is followed by all the available data on the identity of the *author, director* and copyist. The subtitle *Sources* lists the biblical and other sources of the texts. This subject is discussed in detail in a long essay in the introduction to volume I of *Ferences iskoladrámák*, so in some of the cases we simply refer to that introduction. The subtitle *Performance* contains the data on the stage, the decorations, the occasion and circumstances of the performance, and we specifically discuss the musical parts and songs which were extremely important in Csíksomlyó.

Acknowledgement

We are thankful to Argumentum publishing house for their extraordinary work with the series and the first volume, and for enabling the completion by handing over the series.

We could not have completed the work without the continuous support of Országos Tudományos Kutatási Alap (Hungarian Scientific Research Fund) and the Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH National Research, Development and Innovation Office); the present work was supported by program nr. 119865 of NKFIH, and we received financial support for the publication from the Magyar Művészeti Akadémia (Hungarian Academy of Arts) whose Művészetelmélet (Art Theory) faculty provided special support. The work was also supported by Erdély Öröksége Alapítvány (Foundation for the Heritage of Transylvania, Hungarian Academy of Sciences).

We would hereby like to thank all those who contributed to the material of our volume. First to Erzsébet Muckenhaupt museologist in Csíkszereda (Miercurea Ciuc, Romania) who has helped our research in Csíksomlyó. Until her death, Edit Tési (Mrs. Zsolt Alszeghy) followed and helped our work by interpreting the texts between 1740–1741. Károly Alszászy, a former Cistercian student, considered this work an important project and provided technical help in the transcription of several passion plays. The first version of the text of the 1748 passion play was prepared by Zsóka Huszár as her thesis.

Until her death on 9 October 2019, Katalin Czibula was with us as a member of our research group in redacting and editing the 18th century series of *Régi Magyar*

Drámai Emlékek, as well as in organizing conferences. Volume I of *Ferences iskoladrámák* was published with her emphatic and careful proofreading and she had ever since worked on publishing the Csíksomlyó material; she is one of the redactors and editors of volume V of the series. Without her, the Old Hungarian Drama Research Group and the 18th century series of *RMDE* would not be what it is after all these decades, and it is partly to her memory that we owe the publication of this material, the completion of this series.

When we finished the manuscript of our volume we received the sad news of József Márk's (O.F.M.) death. Pater József was the librarian of the Csíksomlyó monastery in the most difficult times, he was there when the hidden manuscript heritage was found, and we are thankful to him for having preserved this wonderful material and having made it available to us after 1989. Later, as prior of the monastery, he made great efforts to resuscitate the tradition of Csíksomlyó passion plays and the Pentecost indulgence, and encouraged and supported us in publishing the drama corpus. He was always keen and happy to help us in Csíksomlyó, and this volume is dedicated to his memory.

FELHASZNÁLT IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

- Alszeghy* 1914 = ALSZEGHY Zsolt (szerk.), *Magyar drámái emlékek a középkortól Bessenyeiig*, Budapest, 1914.
- Alszeghy–Szlávik* 1913 = ALSZEGHY Zsolt – SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskola-drámák*, Budapest, 1913.
- A magyar színjáték honi és európai gyökerei* 2003 = *A magyar színjáték honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003. (Régi Magyar Színház, 2)
- Bándi* 1896 = BÁNDI Vazul, *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium története = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1895/96, 1–440.
- Biblia* 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Budapest, Szent István Társulat, 1976.
- Csíksomlyói passiójáték a XVIII. századból = Csíksomlyói passiójáték a XVIII. századból* (Régi Magyar Színpad (RMSZ); RMSZ 1., 2 lemezzel) Sorozatszerk. és jegyzetek MEDGYESY S. Norbert. A DVD-lemez előadói: PPKE BTK Boldog Özséb Szintársulat, Piliscsaba; LFZE–Zeneakadémia Népzene Tanszék, Budapest (Rendező: GODENA Albert, zenei rendező: VAKLER Anna), Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2010.
- Deák–Szentés kézirat*, 18. század. OSZK Ms. mus. 4374. Közreadása: Kővári 2013.
- Demeter* 2003 = DEMETER Júlia, *A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai = A magyar színjáték honi és európai gyökerei* 2003, 19–25.
- Demeter* 2005 = DEMETER Júlia, *Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba – Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 743–753.
- Demeter* 2008 = DEMETER, Júlia, *Hungarian School Theatre. A Short Survey = Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Budapest, Ráció, 2008, 38–60.
- Demeter* 2009 = DEMETER, Júlia, *La figure de Christ dans le cycle des mystères de Csíksomlyó au XVIIIe siècle = Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue. Le Christ dans le patrimoine théâtral, musical, et artistique*, N°s 11–12, 2009, 65–76.
- Demeter* 2015 = DEMETER, Júlia, *Csíksomlyó: Medieval Elements in the 18th Century Passion Plays = Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, edited by Júlia DEMETER, Budapest, Protea Cultural Association, 2015, 84–96.
- Dicsérvjáték az Urat! = Dicsérvjáték az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal*. Szerk. GERÉD Vilmos–GÁL Alajos–ILLYÉS István–Dr. MARTON József. Római Katolikus Érsekség, Gyulafehérvár, 1993, 2007², 2014³.

- Dobszay 2006 = DOBSZAY László, *A magyar népének I.*, MTA TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja – Budapest, Magyar Egyházzenei Társaság, 2006.² (Veszprém, 1995¹)
- Dobszay–Szendrei 1988 = DOBSZAY László – SZENDREI Janka, *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve I.*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.
- Domokos 1979 = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (Kájoni János: *Cantionale Catholicum*; Petrás Incze János: *Tudósítások*), összeáll. DOMOKOS Pál Péter, Budapest, Szent István Társulat, 1979.
- Éneklő Egyház = Éneklő Egyház: *Római katolikus népénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest, Szent István Társulat, 1985.
- Ferences iskoladrámák I. = *Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Budapest, Argumentum, Akadémiai Kiadó, 2009 (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1).
- Ferences iskoladrámák III. = *Ferences iskoladrámák III. Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762*, szerk., DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r.: DEMETER Júlia, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KÖVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi Kiadó, 2021 (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/3). Megjelenés alatt.
- Fülöp 1892 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói misztériumok* = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője, 1891–1892, 3–25.
- Fülöp 1894 = FÜLÖP Árpád, *Egy nagypénteki misztérium* = Az ungvári katolikus főgymnasium értesítője, 1893–1894, 52–95.
- Fülöp 1897 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok*, Budapest, Franklin-Társulat, 1897. (Régi Magyar Könyvtár, 3).
- Gritsch 1483 = GRITSCH, Johannes, *Quadragesimale*, Nürnberg, Anton Koberger, 1483.
- György 1930 = GYÖRGY József, *A ferencrendiek élete és működése Erdélyben*, Cluj-Kolozsvár, 1930.
- Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, *Bibliai lexikon*, ford. RUZSICZKY Éva, Budapest, Apostoli Szentszék Könyvkiadója, 1989.
- Hozsanna! = *Hozsanna! : teljes kottás népénekeskönyv a Harmat–Sík „Szent vagy, Uram!” énektár énekeivel, kibővítve más régi és újabb magyar és gregorián dallamokkal, valamint a szentmise olvasmányközi énekeivel*, szerk. BÁRDOS Lajos–WERNER Alajos. A liturgikus reform alapján átd. Szent István Társulat, Budapest, 2019²⁹.
- Kájoni 1676 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676.
- Kájoni 1719 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*, második kiadás, szerk. BALÁS Ágoston, Csíksomlyó, 1719.
- Kájoni 1805 = KÁJONI János, *A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve*, harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Kájoni 1921 = KÁJONI János, *Erdélyegyházmegyei énekeskönyv a róm[ai]. kath[olikus] kántorok, a nép és ifjuság használatára*. Régibb és újabb énekeskönyvek-, a kántorok és a nép ajkán élő hagyományos énekekből összeállította és orgo-

- nakisérettel ellátta BAKA János csíkszentmártoni ny[ugalmozott] kántortanító. Gyergyószentmiklós, [1921.]
- Kilián 1981 = KILIÁN István, *Magyar Mária-síralmak*, Új Írás XXI(1981), 4. szám, 3–17.
- Kilián–Pintér–Varga 1992 = KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre, *A magyarországi katolikus tanintézmények színjátszásának forrásai és irodalma 1800-ig*, szerk. VARGA Imre, Budapest, Argumentum, 1992.
- Kővári 2007a = KÖVÁRI Réka, *Zenetörténet és népzene – Egy XVIII. századi csíki ferences kézirat dallamai a népzenei gyűjtésekben = Mozart – Liszt – Bartók – tanulmánykötet*, Szeged, SzTE JGyTFK Ének-Zene Tanszék, 2007, 80–98.
- Kővári 2007b = KÖVÁRI Réka, *Interdiszciplináris kapcsolatok népzene-kutatói szemmel. Az Etelközi fohászok és a Ferences iskoladrámák (1.) c. kiadványok zenei munkálatairól = Diszciplínák határain innen és túl. Fiatal kutatók fóruma 2. – 2006*, Budapest, MTA Társadalomkutató Központ, 2007, 519–537.
- Kővári 2009 = KÖVÁRI Réka, *Énekek az 1721–1739 között előadott csíksomlyói misztériumjátékokban = Dráma – múlt – színház – jelen. – Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből*, szerk. CZIBULA Katalin, EMÖDI András, JÁNOS-SZATMÁRI Szabolcs, Oradea, 2009, 241–257.
- Kővári 2012 = KÖVÁRI Réka, „Ad notam...” – énekek és énekelt drámaszövegek három 18. századi csíksomlyói passióban = *Tükröződések – Ünnepi tanulmánykötet Domokos Mária népzene-kutató-zenetörténész tiszteletére*, szerk. SZALAY Olga, Budapest, L’Harmattan – Könyvpont Kiadó, 2012, 385–416.
- Kővári 2013 = KÖVÁRI Réka, „Deák–Szentés kézirat. *The Deák–Szentés Manuscript*, Budapest, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány – MTA BTK Zenetudományi Intézet, 2013. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 6.)
- Kővári 2014 = KÖVÁRI Réka, *Halott melletti imádkozók Gyimesközéplek-Hidegség két pontján = Vallási kultúra és életmód a Kárpát-medencében: Tanulmánykötet a 90 esztendő Erdélyi Zsuzsanna tiszteletére*, GYÖNGYÖSSY Orsolya – LIMBACHER Gábor szerk., Veszprém, Laczkó Dezső Múzeum, 2014, 243–265.
- Kővári 2016 = KÖVÁRI Réka, A „Nap, Hold és csillagok, velem zokogjatok!” című kötetben közölt 18. századi csíksomlyói passiójátékok énekei = *A szövegtől a szcenikáig: Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből*, II., szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016 (Régi Magyar Színház, 6), 123–148. Világhálón: <https://iig.uni-eszterhazy.hu/download/J1Kf1tN38kayntl3iIlSglqyMKDGdmEkLfhtJ385>
- Kővári 2020 = KÖVÁRI Réka, *Nagybőjti énekek a Deák-Szentés kéziratban – a Kájoni Cantionálétól a népzenei gyűjtésekig (Erdélyben és Moldvában) = Vallási kultúra a Kárpát-medencében. Előadások a Nemzetközi Magyarorságtudományi Társaság VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusán (Pécs, 2016. augusztus 22–27.)*, szerk. PETI Lehel – TAMÁS Ildikó, Pécs, PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, 2020, 225–247.
- Lukács 2000 = LUKÁCS István, *Dramatizirani kajkavski Marijin plač iz Erdelja 1626 – Dramatizált kaj-horvát Mária-síralom Erdélyből*, Budapest, Slovenika, 2000.
- Magyar Katolikus Lexikon = Magyar Katolikus Lexikon I–XIII.*, főszerk. Dr. DIÓS István, szerk. Dr. VICZIÁN János, Budapest, Szent István Társulat, 1993–2008.

- Makula nélkül való tükör 1712* [2015] = *Makula nélkül való tükör, Melly Az üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé. Melly Superiorok Engedelmebiül Szűz, Szent Klára Szerzetében lévő Ujjfalusi Judith által Cseh nyelvből Magyar nyelvre fordítottatott, Es a' tekintetes és nagysagos Ujjfalusi Ujjfalusi Klára Aszszonynak, tekintetes és nagysagos Karancs Berényi György Uram ö Nagysága kedves Házás-társának költségén ki-bocsátattott. Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Académiája bötüivel 1712. Esztendőben*, s. a. r. FRAUHAMMER Krisztina, Budapest, Pytheas Könyvmanufaktura–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.
- Mária Anya – Mária Anyánk 2019 = *Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint*, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert. Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- MASEN, Jacob, *Palaestra Eloquentiae Ligatae, Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum*, 1657.
- Medgyesy-Schmikli 2000 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Csíksomlyói Mária-síralmak elő- és utóélete = A magyar színház születése*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2000, 44–65.
- Medgyesy 2002 = MEDGYESY S. Norbert, *Biblia Pauperum a csíksomlyói színpadon – a passiójátékok előképrendszere = Mindent az Evangéliumért – Gyürki László 70. születésnapjára*, szerk. FANCSALI Andrásné, SOÓS Viktor Attila, Körmend, Körmendi Szent Erzsébet Plébániahivatal Képviselőtestülete, 2002, 211–249.
- Medgyesy-Schmikli 2003 = MEDGYESY-S[CHMIKLI] Norbert, *Johannes Gritsch devóciós passiójának nyomai a csíksomlyói színpadon = A magyar színjáték honi és európai gyökerei* 2003, 51–63.
- Medgyesy-Schmikli 2004 = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *Paksi Márton György énekeskönyvének dramatikus elemei = Variációk. Ünnepi tanulmányok M. Kiss Sándor tiszteletére*, Szerk., ÖTVÖS István, PÁZMÁNY Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Piliscsaba, 2004, 67–94.
- Medgyesy-Schmikli 2005 = MEDGYESY-S[CHMIKLI] Norbert, *A ferences és a jezsuita nagypénteki színjátékok néhány összefüggése a barokk kori színlapok tanúsága szerint = Labor omnia vincit: Tanulmányok Tüskés Gábor 50. születésnapjára*, szerk. BRETZ Annamária, CSÖRSZ Rumen István, HEGEDŰS Béla, Budapest, Balassi Kiadó, MTA Irodalomtudományi Intézet, 2005, 50–54.
- Medgyesy S. 2009 = MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdrámák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források, 5. – PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák, 1.) Világhálón: <https://edok.gyorikonyvtar.hu:443/hu/book/-/record/kkmk3007969>
- Medgyesy S. 2010 = MEDGYESY S. Norbert, „*Pro Festo Corporis Christi*” – *Eucharistia-vita (1727) és úrnapi játék Csíksomlyón* = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2010, 345–364.
- Medgyesy S. 2013 = MEDGYESY S. Norbert, *Úrnapi játék Csíksomlyón, a XVIII. században: Szövegkiadás és elemzés = Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend:*

- Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről*, szerk. MEDGYESY S. Norbert, ÖTVÖS István, ÓZE Sándor, Budapest, Magyar Napló, 2013. (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti konferenciák, 8/2), 1088–1108.
- Medgyesy S. 2017 = MEDGYESY S. Norbert, *Nagypénteki énekek a Kájoni-Hymnariumban: népszolozsma, stációs népének vagy korai passiójáték? = Népének és gyülekezeti énekek a 17. századi Magyarországon*, szerk. SZÁDOCZKI Vera, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, Budapest, 2017 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 16.), 91–110. Világhálón: http://real.mtak.hu/64792/1/Nepenek_gy%C3%BClekezeti%20%C3%A9nekek.pdf
- Medgyesy S. 2017a = MEDGYESY S. Norbert, *Ördögszerepek a 18. századi csíksomlyói színpadon = Jégtörő írók. Tamási Áron- és Sütő András-émlékkonferencia, 2016. szeptember 20.*, szerk. ABLONCZY László, Magyar Művészeti Akadémia Kiadó, Budapest, 2017, 99–118.
- Medgyesy S. 2019a = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladrámák: Színjátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Kiadó, 2019.
- Medgyesy S. 2019b = MEDGYESY S. Norbert, *Népének és iskoladrámák az Oltáriszentségről a 17–18. századi Magyarországon = Agnus Dei: Az Oltáriszentség tisztelete Magyarországon*, szerk. RÁKOSSY Anna, KONTSEK Ildikó, Esztergom, Keresztény Múzeum, 2019, 54–71.
- Medgyesy S. 2020a = MEDGYESY S. Norbert, *A theatrum sacrum elemei a Kájoni-Hymnarium nagypénteki paraliturgikus tételeiben*, Magyar Egyházzene XXIV (2016–2020), 4. szám (2019/2020), 361–400. Világhálón: https://egy-hazzene.hu/wp-content/uploads/2020/09/361-400_Medgyesy-S.-Norbert.pdf
- Medgyesy S. 2020 = MEDGYESY S. Norbert, *Eucharisztia és úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában 2*, szerk. BARNÁ GÁBOR, Szeged, Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 2020 (Szegedi Vallási Néprajzi Könyvtár, 56), 175–186.
- Minorita iskoladrámák* = KILIÁN István (s.a.r.), *Minorita iskoladrámák*, Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század 2, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.
- Misztériumjátékok 1.* 2016 = *Misztériumjátékok 1. = Színjáték – Régi magyar iskolai színjátékok 2.* (CD-melléklettel.), sorozatszerk. PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, a CD hangmérnöke: NÉMETH István, Budapest, Protea Kulturális Egyesület, 2016. A világhálón: <http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/4590/> (2020. április 21.)
- MTA BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum = *Zenetudományi Intézet Hangarchívum*, *Digitális közreadás*, szerk. BÓLYA Máttyás, ELKH BTK Zenetudományi Intézet, 2021. <https://zti.hungaricana.hu/>
- Muckenhaupt* 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985*, Budapest–Kolozsvár, Balassi–Polis Kiadók, 1999.
- Nagy Szilvia* 2003 = NAGY Szilvia, *Motívumátvételek néhány csíksomlyói drámában = A magyar színjáték honi és európai gyökerei* 2003, 43–50.
- Nap, hold és csillagok...* = „*Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!*” *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum, 2003.

- Németh 2012 = NÉMETH István, *Népzenei gyűjtőutak Domokos Máriával = Tükröződések – Ünnepi tanulmánykötet Domokos Mária népzene kutató-zenetörténész tiszteletére*, szerk., SZALAY Olga, L'Harmattan – Könyvpont Kiadó, Budapest, 2012, 771–802 és DVD-ROM melléklet
- Nomina Confratorum 1925 = *Nomina Confratorum in Domino Defunctorum Provinciae Sancti Stephani Regis in Transsylvania*, Typis Sancti Bonaventurae, Claudiopoli, 1925.
- Pátria = *Pátria – magyar népzenei gramofonfelvételek*, szerk., Sebő Ferenc, Fonó Records, Budapest, 2001. CD-ROM (FA-500-3)
- Pintér 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az Inductio de passione Christi című iskoladráma = Írók és művek a XVIII. században*, szerk., HARGITTAY Emil és LANCSÁK Gabriella, Budapest, ELTE BTK Acta Iuvenum, 1984, 131–201.
- Pintér 1987 = PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Egy csíksomlyói passiójáték*, Vigília LII(1987), 205–210.
- Pintér 1989 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Történeti rétegek a ferences színjátékokban = Iskoladráma és folklór. A noszvajai hasonló című konferencián elhangzott előadások*, szerk. KILIÁN István – PINTÉR Márta Zsuzsanna, Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék, 1989, 125–134.
- Pintér 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1993 (Irodalomtörténeti füzetek, 132).
- Pintér 2003 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Utószó = „Nap, hold és csillagok... 2003*, 659–574.
- Pintér 2003/2015 = PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Les mystères de la Passion de Csíksomlyó au XVIIIe siècle: tradition médiévale et forme baroque* = Irena KADULSKA (ed.), *Europejskie związki dawnego teatru szkolnego i europejska wspólnota dawnych kalendarzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2003, 27–33. / P. M. Zs., *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVIIe et XVIIIe siècles: Textes dramatiques et représentations théâtrales*, Nagyvárad [Oradea], Partium, 2015, 77–84.
- Pintér 2005 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A magyarországi ferences rend középfokú iskolái a XVII–XVIII. században = A ferences lelkiesség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára 2.*, szerk. ÓZE Sándor–MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 581–592. (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák, 1/2)
- Pintér 2014 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A passiójátékok és a kétszintes dráma modellje* = P. M. Zs., *Theatrum és irodalom*, Budapest, Universitas, 2014, 117–128.
- Pintér 2019 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A megkínzott Test*, Vigília, 2019/5, 500–506.
- Publikált népzenei hangfelvételek internetes adatbázisa*, Specifikáció és projektvezetés, Németh István, Programozás és design, Kemecsei Zsolt, Digitalizálás, hangrestaurálás Szöllősi Mihály, az internetes elérhetőség főoldala: <http://db.zti.hu/folklor.htm>
- RMDT I. = *Régi Magyar Dallamok Tára I.*: CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallama*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1958.

- RMDT I. = Régi Magyar Dallamok Tára I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, A XVI. század magyar dallama, 2. átdolgozott, bővített kiad., FERENCZI Ilona, szerk., s.a.r., Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.
- RMDT II. = Régi Magyar Dallamok Tára II.: PAPP Géza, A XVII. század énekelt dallamai, Budapest, Akadémiai Kiadó, , 1970.
- Rózsa 1986 = RÓZSA Huba, Az Ószövetség keletkezése, Budapest, Szent István Társulat, 1986.
- Rudasné Bajcsay–Kővári 2012 = RUDASNÉ BAJCSAY Márta – KŐVÁRI Réka, Régi és újabb vallásos énekek a gyimesközéplakiak mindennapjaiban a 21. század elején = Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből, szerk. PÓCS Éva, Budapest, L'Harmattan – PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék, 2012, 279–330.
- Sávai 1997 = SÁVAI János, A csíksomlyói és a kantai iskola története, Szeged, Agapé Kiadó, 1997.
- Sticca 1988 = SANDRO STICCA, *The Planctus Mariae in the dramatic tradition of the Middle Ages*, transl. by Joseph R. BERRIGAN, Athens & London, The University of Georgia Press, 1988.
- Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka – DOBSZAY László – RAJECZKY Benjamin, XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II., Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
- Szentimrey–Vén 2003 = SZENTIMREY-VÉN Dénes, *Egy csíksomlyói moralitás és változatai = A magyar színháték honi és európai gyökerei* 2003, 63–75.
- Tüskés–Knapp 2004 = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Jacob Masen irodalomelméleti műveinek magyarországi hatástörténetéhez*, ItK, 108 (2004), 139–154.

A bibliai szövegeket a Szent István Társulat által először 1976-ban kiadott modern fordításból idéztük (I. Biblia 1976):

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest, Szent István Társulat, 1976.

A régi kifejezések, szavak értelmezésében és a nyelvi magyarázatokban főleg az alábbi szótárakat használtuk:

A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CZUCZOR Gergely és FOGARASI János, I–VI. Pest, Emich Gusztáv akadémiai nyomdásznál, 1862–1874.

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III., főszerk. BENKŐ Loránd, szerk. †KUBINYI László, PAPP László, Budapest, Akadémiai, 1967–1976.

Új Magyar Tájszótár I–V., főszerk. B. LŐRINCZY Éva, szerk. HOSSZÚ Ferenc et al., Budapest, Akadémiai, 1979–2010. (1979, 1988, 1992, 2002, 2010.)

Rövidítések:

AP Akadémiai pyral-hanglemez az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában

Gr Néprajzi gramofonfelvétel

KF Kodály-fonográf-henger

ZTI MD Mini Disc felvétel az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában

1.

KUNA ISTVÁN LÁSZLÓ
PASSIÓJÁTÉK MÓZES TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1740. április 15. nagypéntek

[SZEREPEK:

PROLOGUS
JETRO
MOJSES
GENIUS
ARON
PASTOR
OBVIUS PRIMUS
OBVIUS SECUNDUS
OBVIUS TERTIUS
CHRISTUS
EXCUBITOR
PHARAO
PRAEFECTUS
IZRAELITA PRIMUS
IZRAELITA SECUNDUS
PRAEFECTUS OPERUM
PATER FAMILIAS
EPHEBUS PRIMUS
EPHEBUS SECUNDUS
EPHEBUS TERTIUS
DAEMON
DISCIPULUS DAEMONIS
DOMINUS
SATRAPHA
PATER COELESTIS
SECUNDA PERSONA
VOLUNTAS DIVINA
VERBUM
LEPROSUS PRIMUS
LEPROSUS SECUNDUS
LEPROSUS TERTIUS
LEPROSUS QUARTUS
LEPROSUS QUINTUS
LEPROSUS SEXTUS
LEPROSUS SEPTIMUS
PARALITICUS
SACERDOS
CENTURIO
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
PUER PRIMUS
PUER SECUNDUS
PUER TERTIUS
HOSPES
CIVIS PRIMUS
CIVIS SECUNDUS

CIVIS TERTIUS
CIVIS QUARTUS
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
PHARISEUS TERTIUS
PHARISEUS QUARTUS
ANNAS
CAIPHAS
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
SENIOR TERTIUS
SENIOR QUARTUS
SENIOR QUINTUS
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
JUDAS
PETRUS
ANGELUS
EPHEBUS
SERVUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
LICTOR UNDECIMUS
LICTOR DUODECIMUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
ANCILLA
JUDEUS PRIMUS
JUDEUS SECUNDUS
CENTURIO
PILATUS
ABIATHAR
DOCTOR
S. JOANNES
S. JACOBUS
SILEON
AROEL
JOSEPH AB ARIMATHIA]

ACTIO ALIA PARASCEVICA

de anno 1740.

Á Fre L. K.¹

PROLOGUS²

Gondolván, hogy versem használ némeljeknek,
Sőt igen sokaknak, ha rá figyelmeznék,
Más az, hogy kegyelmét kívánom Istennek,
Tanusságot adván az ő hiveinek.

5 Mondám: hogy kegyelmét Istenemnek várom,
Szentelő malaszttyát buzgon ohaljtozom,
Múnkót meg segeljen csak asztott sohajtom,
Az utan Szent nevét áldom s' magasztalom.

10 Néktek pedig szivet kérem oljat adni,
Meljel csekelj munkánk siralomra hozni
Elégséges legyen, és fel gerjeszteni,
Szent szeretére, s' abban langadozni.

15 De micsoda munka legyen, kit akarunk
Néktek elő adni, vagyis proponálunk?
Talám komedia, meljen mulathatunk,
Vagy trefás játék, meljben vigadozunk?

20 Sem nem trefás játék, sem nem komedia,
Vagy hivalkodásra melto czeremonia,
Hanem üdvösseges dolgot mondania,
Akarunk mű néktek ma proponalnia.

Elsőbben Jetro pap s' Mojses meg jelenik,
Mojsesnek Istentől mandatum adatik,
Egyiptum földere Aronnal küldetik,
Iszraelt hogy ki hozzák, így parancsoltatik.³

25 Mert Israel népe farao kezibe,
Szórnyű nagy rabságra abban az údőbe,
Azert vala, veg nélkül valo insegue,
Vagy mongyam, örökre való győtrelembe.⁴

¹ I [A cím alatt a *Descripta per A. Raffain* olvasható.] I Actio alia parascevica de Anno Dominicae incarnationis 1740.

² [A prológus a mű végén, a 24–25. oldalon található.]

³ I Iszraelt hogy ki hozzák így parancsoltatik [Aláhúзва.]

⁴ I őreke

30 Még ugyan más felöll Christusnak juhai,
Órdógnek akljába, meljből szabadulni
Lehetetlen vala, onnan vissza térni,
S azért igaz pasztor el jó eszt fel keresni.⁵

Harmadszor Mojsesnek suljos fáratsága
Csak hiaba esik, egyiptom országba,⁶
35 Mert ki nem nyerheti Izraelt két szóra,
Sőt fel inditatik farao haragra.

És Izrael népe erőst munkalkodni
Ez utan hajtatik, kő szálat rontani,
Kik meg haragusznak, s' kezdnek morgolodni,
40 Mojses, Aron ellen rútúl karomkodni.

Igy az ulj törvényben negyedszer törtenik,
Az szep tiszta buza meg konkoljosodik,
A' cseledes gazda meljen munkálodik,
Hogy tisztán maradgyon, erőst ügyekezik.

45 De hogy minden joknak eskütt ellensége,
Pokolbeli őrdóg legyen esz-vesztője,
Orozva el jövőn magolja közébe
A fekete konkoljt, és morog mérgebe.⁷

A' cseledes gazda, hogy szép tiszta buzát
50 Vetett a' földébe, ezzel allapottyát⁸
Jelenti embernek az ő igasságát,
Meljben teremtette Isten alkotmányát.⁹

Hogy pedig az őrdóg azt megkonkoljoszta,
Nem egyebet teszen, hanem hogy utánna
55 Addig mesterkedett miglen hódította,¹⁰
Emberi nemzetett vont akarattyára.¹¹

⁵ I fel [Föleírva.]

⁶ I jejaba [*heaba* helyett]

⁷ II mergebe

⁸ II ezel

⁹ II alkotmányát

¹⁰ II Adig, holdította

¹¹ II nemzetet

Meg jelenünk ismét ötödik allásra,¹²
Meljben Izraelnek leszsz szabadulása,¹³
A' veress tengeren által szaladása,¹⁴
60 Kiknek egyiptusok indulnak utánna.

Mindgyárt farao is indul nagy bisztába¹⁵
A' veress tengernek, de változik sorsa,
Mert a viznek arja őket el boritya,
Hogy egy se mehessen más felől a' partra.

65 Igy Izrael népét Isten szabadítá,
Mojses patriarka által vigasztalá,¹⁶
A' veress tengeren szépen által hozá,
Es Kánaán földét neki által adá.

70 De jaj, egyik része még ördög kezebe
Vagyon az embernek szörnyű gyötrelmebe,
Ennek meg váltója a' hatodik részbe,
Isteni szemeljtől el lészen rendelve.

Ez bél poklosokat az után meg gyógyit,
Százados házára önti ki kegyelmit,
75 Ina szakattat is szépen labra indit,
Kiknek Galileusok követik utyait.¹⁷

Jerusalem fele sietnek ez után,
S vámon ülő Mátétt visznek magok után,¹⁸
Ki követi őket kegyelmesen biszván,
80 Tanitvanya lészen Christusnak szolgálván.

Hogy Jerusalemben mennek, nagy örömmek
Mingyárt jele lészen, mert a' gyermekeknek,
Nagy serege megyen, s' vigan énekelnek,
Pálma ágat szedvén laba alá téznek.

¹² II Meg jelenik ismét ötödik allásra

¹³ II lesz

¹⁴ I [előtte áthúzza: < Kiknek Egyiptusok indulnak utána >]

¹⁵ I <Azert> Mindgyárt I faraho II Mindgyár

¹⁶ II vigasztala <ennek meg valtoja> a veres [A kéziratban aláhúzással jelölve.]

¹⁷ I <Szent Péter> [Föléírással javítva: galileusok.]

¹⁸ I <mat> átét

- 85 Itt az Irastudok mingyárt zugolodni,
Kezdnék, hogy Profétát hallnak emlegetni,¹⁹
Bátor nagy hasznokra akarna is lenni,
De mingyárt halálra kezdik ők keresni.
- 90 Igy az Izraeliták Mojses Patriarkát,
Nyolczadikszor kezdik szidni és a hagymát
Kívánva kivannyák, meg unnyák a mannát,²⁰
Mert nem szenvedhetik *torkok* szarazságát.²¹
- 95 De eleget teszen itt is Mojses nekik,
Mert a' kősziklából vizet ereszt nékik,²²
Igy szomjuságokat tám meg enyhithetik,²³
De gonosz nemzetség meg is zugolodik.²⁴
- 100 Kiert Isten rájok bocsát merges kigyot,
Meljnek mérge miat fiokot s' magokat,
Israel el vesztené, s' meg igyért napokat,
Soha ne érhetne semmi vidamságot.
- De mégis minnyájon hogy el ne vesznének,²⁵
Réz kigyot öntete és monda Mojsesnek,
Hogy fára emelné, meljre ha nézzenek,²⁶
Mind meggyogyulnának, kik meg sértetnének.
- 105 A réz kigyó pedig nem példáz egyebet,
Hanem hogy magyaráz nyilván szent keresztet,²⁷
Meljet minyajuknak a Krisztus készített,²⁸
Kegyelmet hogy mű is nyerjünk idvosséget.²⁹
- 110 Mondám, hogy rez kigyó példáz Szent keresztet,
Mert a' hamis Judás régen mesterkedett,
Hogy az ő Mesterét eladná, s' penzeket,
Vele kereshetne nagy keresményeket.³⁰

¹⁹ II profétát halnak [Emendáltuk.]

²⁰ II kivanyak

²¹ I tőrkok [Emendáltuk.]

²² II viszet

²³ I Igy <melyet> I<talam meg>, <talán meg melyen meg enhithetik> II szomnyuságokat

²⁴ II mégis

²⁵ II minyajon ... vesznek

²⁶ I fara <emelne> melre [Emendáltuk.]

²⁷ II magyarasz

²⁸ II meljen

²⁹ II hogy <műis> nyerjünk

³⁰ II keresmenyeket

115 Harmincz három penzen sidoknak el adgya,³¹
Keményen ő vélek ostoroztattya,³²
És azutan velek keresztre vonattya,
De nekiis ezért meg lészen jutalma.

120 Midőn tehát néktek csak rövid summában,
Krisztus szenvedeset ebben az orában
Előtökben adgyuk említett példákban,³³
Kerünk, hogy legyetek csendes halgatásban.

(*Scena clauditur.*)

SCENA PRIMA FIGURISTICA

(*Jetro Mojsi oves suas pascendas committit.*)

JETRO

Mojzes, én házamnak te léssz örökőse,
Te reád bizatott Jetro minden kincse,
Mind külső és belső házam keresmennye,³⁴
Barmaim, Juhaim bővséges serege.

125 Azért mint magadért őrizzed azokat,³⁵
A Horebb hegyere vezesd a' Juhokot,
Ahun én is gyakran tápláltam nyajamot,³⁶
És vettem azokbol szamtalan hasznakot.

MOJSES

130 El megyek örömet, de ha farkasokra,³⁷
Ottan én akadok vagy orozlanyokra,³⁸
Mit fogok mivelni, rájok, vagy magamra³⁹
Vigyázzak, nem tudom: mert nem szoktam arra.

³¹ II elagya

³² I kemennyel [Emendáltuk.] II ő velek ostoroztattya

³³ II agyuk

³⁴ II Minden

³⁵ I min<d> [Emendáltuk.]

³⁶ II Ahol en

³⁷ II Elmenyek

³⁸ I orozlanyokokra [Emendáltuk]

³⁹ I <J> rajok

JETRO

135 Ne felj semmit Mojses, mert ottan farkasok
Soha nem láttatnak, a' mint tudgyak masok,⁴⁰
Ha pedig el jönnek hol mi fene sasok,
Vond fel az ijadott, s nem árthatnak azok.⁴¹

MOJSES

140 Nohát, tarisnyamba kenyeret és sajtott,
Toltess bőségesen. Hát kut forrásokat⁴²
Ottan tanalok-e, ahol nyajaimot,
Itassam, s tápláljam őket és magamot?

JETRO

Fel menvén a' hegyre, lácz egy csipke bokrot,⁴³
Ahoz közelitvén tanálsz egy patakot,
Ez egy kútból ottan nem meszsze áradott,
Ottan legeltessed gyakrabban nyájadott.⁴⁴

(Vadit Mojses cum gregibus et in medio montis sistit.)

145 Am hogy rá tanalek a' csipke bokorra,
Isten rá vezerele, bizom, a' forrásra,⁴⁵
Trupcz, trucz, trupcz, juhaim tarcsatok amarra,⁴⁶
Magam is le ülők ott az osonnyara.

(Et sumpta merenda su[r]git et accedit proprius ad mont[em].)

150 Boldog Isten, valjon e dolog mi lehet,
Miért hogy e bokrot egetni kellett?
Talám gonosz tevő ember itt lehetett,
Ki tudgya, ellennem talám leselkedett!

(Accedit proprius videtque umbram ardere et non consummi.)

⁴⁰ II tudgyák mások

⁴¹ II s semmit nem árthatnak

⁴² II toltess <bőségesen> hát

⁴³ II látz

⁴⁴ II Attam

⁴⁵ II vezetett bizony a forásra

⁴⁶ II <johaim> tarcsatok

155 Ez nem ember dolga, s lehetetlen éppen,⁴⁷
A' bokor hogy egne, s meg nem emesztette,
Tudom, hogy mi legyen a' tuznek ereje,
Valamiben esik, mert meg kel égnie.

GENIUS

160 Moyses, Moyses, tovább ne közelits erre,⁴⁸
Aj meg, aj meg ottan, ne siess vesztedre,
Haljad szavaimot, meljeket fejedre
Parancsolok s hagyok, aztott vigyed végre.⁴⁹

Job, hogy lábaidrol old le bocskoridott,⁵⁰
Mert a' helj, hol alaszsz, szent es tiltalmazot,⁵¹
Bizzad gazdajara hamar a' nyajadott,
Rád bizni akarok másfele juhokot.

MOJSES

165 Szózatott hallok-e vagy talám menydörgést,
Jaj hova szaladgyak? S kerüljem a' veszeljt.

GENIUS

170 Ne felj semmit, inkább figyelmezz a' szomra,
Menny el sietseggel Egyiptom országra,
Jarj szorgalmatosan parancsolatomra,
Izrael népének szabadítására.

Nem álhatom tovább nyájam kiáltását,⁵²
Egyiptom kezében sanyaru igáját,⁵³
Fárao királjnak fel fuvalkodását,
Nem szenvedem tovább, le ütöm a' szarvát.⁵⁴

175 Mondd meg farahonak bocsasa el nepem,
Többet dühűsködni ne merjen ellenem,
Mert ha kezeimet ellenne emelem,
Magát és országát mind semmive teszem.⁵⁵

⁴⁷ II <nekem> éppen

⁴⁸ I tovább [Emendáltuk.] II közelis

⁴⁹ I <asztott> hagyok [Föleírással javítva.]

⁵⁰ II labaimrol

⁵¹ II tiltalmazot

⁵² I nem alhatom [Emendáltuk.]

⁵³ I kezében <sonyoru> igáját [Emendáltuk]

⁵⁴ II le ütővén

⁵⁵ I mind <semmire> teszem [Emendáltuk.]

MOJSES

180 Uram, hogy mehessek, mert nem hisznek nékem.⁵⁶
Maskent is jól tudod, hogy rebegő nyelvem,
Ha nekik szolok, meg nevetnek engem,
Félekis, hogy ottan támadnak ellennem.⁵⁷

GENIUS

185 Valjon az embernek ki adta a' száját,
És ki nemeljeknek nem adott szozatott,
Nem de én vagyok-e, teremtvén azokat,
Sies, többet ne szolj, vid végbe azokat.⁵⁸

190 Én meg tanitalak, mit kellessék szolnod,⁵⁹
Azokat ki mongyad csak a' léssen gondod,⁶⁰
Ne felj a' mint veled nem úgy léssen dolgod,⁶¹
Nem esik hejába ez az utazásod.

MOJSES

Mint egy lehetetlen én nálam e' dolog,
Nagy veszedelemben szegeny fejem forog.

GENIUS

195 O balgatag férfi, melj hitetlen vagy,
Többbe e' félékre, jóvallom, ne fakadgy,⁶²
En akaratomban nincs miért el lankadgy,
Ime el rendeltem, hogy Áronra akadgy.

200 Áron, tudod okos, s' sokat próbált ferfi,
Miket fog jóvalni, szavát fogadd neki,
A' rabságban, vigyázz, ne maradjon senki,
Canaan földere siessenek jóni.⁶³

(Redit Moyses cum ovibus ad socerum Jetro et dicit.)

⁵⁶ I <Et vadit Moyses in conspectum pharaonis dicens.> [A szerzői utasítás áthúzva.]

⁵⁷ I felek [Emendáltuk.]

⁵⁸ II Teis végbe azokat

⁵⁹ II tanyitalak

⁶⁰ I ki <mogyad> csak [Emendáltuk.]

⁶¹ I veled [Emendáltuk.]

⁶² I felekre [Emendáltuk.]

⁶³ I <sis>siessenek joni

MOJSES

Ime a' Juhaid, egy is nem veszett el,
Nekem nagy dolgom van az élő Istennel,⁶⁴
Sőt parancsolatom, menni sietséggel,
Hogy szoljak jó szokot Izrael nepevel.

JETRO

205 Isten akarattya: nem állhatz ellene,⁶⁵
Menj el, járj békével, szemeimnek fénnye!⁶⁶

(*Vadit Moyses cui Aron fit obviam*)

MOJSES

Hallád, Horeb hegyen velem mi történék?
Csudalatos keppen Isten meg jelenék,⁶⁷
210 Meg is parancsolá: Egyiptomba mennék,⁶⁸
Veled, és nem mással társasággal lennék.⁶⁹

En pedig erőssen menteni magamot
Akarám, jelentven fogyatkozásomot,
De nem acceptálá excusatiomot,
Meg kell lenni annak, amit ream bizott.

215 Farao királjhoz követül küldetünk,
Izraelt kezéből nekünk ki kel nyernünk,⁷⁰
Erőssen is biztat, ne kellessék félnünk,
S mondgya, hogy nem léssen semmi veszedelmünk.

ARON

220 E nem kicsin dolog, de meg lehet attól,
A ki parancsolta, mindenható Úrtól⁷¹
Nem kel felni tehát, semmit farahotol,
Gondolkogyunk inkább a' ránk bizottakrol.⁷²

(*Movent loco et clauditur scena.*)

⁶⁴ I elő [Emendáltuk.]

⁶⁵ I elenne [Emendáltuk.]

⁶⁶ I jár [Emendáltuk.]

⁶⁷ I keppen <velem mi történek> Isten [aláhúzással jelölve a kéziratban.]

⁶⁸ I Egyiptomba <mennek> [Emendáltuk.]

⁶⁹ II lennek

⁷⁰ I kél [Emendáltuk.]

⁷¹ I <u>Úrtól

⁷² II bizatotrol.

SCENA SECUNDA EVANGELICA

(*Accedit quidam in habitu pastoris perditam quaerens oviculam cui occurit alius.*)⁷³

PASTOR

225 Kerlek jó barátom, nem látál egy juhót?
Nem tudom a' nyájbol hova ment, el boljgot.⁷⁴
Meljért olj nagy bánat engemet el fogott,
Hogy nem tanálom fel erette magamot.

OBVIUS PRIMUS

Mi gondom juhodra, hogy nem vigyaztál rá!⁷⁵

(*Procedit ultro et sciscitatur ab alio obvio.*)⁷⁶

OBVIUS SECUNDUS

Mit keresysz jó pajtárs, miért nem űlsz a' nyájnál?

PASTOR

Szerencsetlen vagyok, oda edgyik juhom!

OBVIUS SECUNDUS

230 Száz juhaid vannak, mit faracz csak edgyért?⁷⁷

PASTOR

Nekem *olj* fájdalmas edgyik, mint a' többik.⁷⁸

(*Quaerit attenuus et invenit.*)⁷⁹

PASTOR

Ám imitt bokrászik, meg tanálom őtőt.⁸⁰

(*Et summit oviculam suam supra humeros duobus.*)⁸¹

⁷³ I *quidam Ven[iens] in*

⁷⁴ I <csak olj bánat> [Áthúzva, de a lap alján apró betűkkel beszúrva a következő két sor.]

⁷⁵ II *gondod*

⁷⁶ II *Procedit et sciscitat[ur] ab alio.*

⁷⁷ II *egyert*

⁷⁸ I <elj> [Javítgatva.]

⁷⁹ II *Quaerit alterius et invenit*

⁸⁰ II *menyit bokraszek*

⁸¹ II *Et assummit oviculam suam supra humeros Dominus*

235 En kedves juhocskám, menyit keresélek,⁸²
Egessz napot tettem, hogy meg lólhetnélek,
Kilenczven kilencznél többre becsülélek
Tegetett egyedül inkább szeretelek.

(*Deponit ovem et saccum potencium, et sic apparet in habitu Christi.*⁸³)

KRISZTUS

240 En vagyok a' pasztor kit mind a' profeták,
Eddig hirdettenek s' vártak pátriarkák⁸⁴,
Felőlem jövendőtt mondottak Sybillak,⁸⁵
Egek alkotojat uraltak planeták.

Pasztorrá elsőben tettem volt Adamot,⁸⁶
Hogy birná, s orizne a' Paradicsomot,
De hamar oda is a' farkas be ásott,
Artatlanságában meg sérte nyajamot.

245 De még ezután is a' kár nevedék,⁸⁷
Mert Abel vereben Kain keveredék,
Az artatlan pasztor, Abel, meg óleték,
Uj pasztor is itten, hogy lenne, kelleték.⁸⁸

250 Igy Abrahamnak és Lotnak a' pásztori,
Egyik a' másiknak lőnek ostromloi,
És veszedelemben forganak nyajai,
Egy aklot és pasztort vártanak juhai.⁸⁹

255 Davidot az utan választam pásztornak,
Ez alott ellenne a' fene vadaknak,⁹⁰
Ki vonta a' juhok szajabol farkasnak,
Es ordításától nem félt oroszlánynak.

⁸² II menyint

⁸³ II *Deponit ovum, et hic apparet in habitu Christi*

⁸⁴ I vártak <pátriark> [Emendáltuk.]

⁸⁵ II Fellőllem

⁸⁶ I <Pasztorra> elsőben [Emendáltuk.]

⁸⁷ II ezutannis akár

⁸⁸ I [Az ékezet mind a négy sorban hiányzik, emendáltuk.]

⁸⁹ I josai [Emendáltuk.]

⁹⁰ I <el> alott II álott

Látván pedig ennek az ő diadalmát,
Az oktalan nyajak mellet vigyázását,⁹¹
Pasztorsaga ala Izrael országát,
260 Bizám, s neki adám a' kiralyi páczát.

Sok *üdők* be telvén, látván a' károkot,⁹²
Pokol beli farkas az egész világot⁹³
Midőn el nyelendő volna en magamot,
Atyámnak kedveből tetettem, mint pasztort.⁹⁴

265 Ki teszem lelkeket az en juhaimert,⁹⁵
Nem ugy mint idegen pasztor nem őveért,
Érettek nem szánok holtig önteni vért,
Egyet is közülők a' farkas meg nem sért.⁹⁶

*Clauditur scena*⁹⁷

SCENA TERTIA FIGURISTICA

(*Mojse et Aron sistunt se ad regiam farahonis.*)

EXCUBITOR (*ad Mojsem:*)

Mi járásban vattok, s itten mit kerestek?

⁹¹ I oktalan <nyajak> mellet [Emendáltuk.]

⁹² I Sok <adók> be telven [Emendáltuk.]

⁹³ II Pogolbeli

⁹⁴ I Atnyámnak tetetem [Emendáltuk.]

⁹⁵ I <El hagyám örömet felsőbb Udvaromot,
Ottan levő kilencz angyali karokot,
Isteni formaban orokke voltomot,
Emberi formaban változtatom aztott.
Davidnak képében a Goliat ellen,
Óltözven egyedül pásztori köntösben,
Az en nepemért állok szemtől szemben,
Maga fegyverével meg ölom ez heljben.> [A két versszak áthúzva.]

⁹⁶ II Eggetis I <Zöld agat Juhai előtt a' pásztorok
Hordoznak, ki utan sietnek a' juhok,
En ezt a' keresztett hordozom kit lattok,
Utanna kik jönnek azok igaz nyajok,
Azert ki utánnam 's velem akar járnai,
Szükség annak magát igen meg tagadni,
Utánnam keresztet mindenüt hordozni,
Másként lehetetlen velem tarsulkodni.> [A két versszak ferdén áthúzva.]

⁹⁷ II [Hiányzik.]

MOJSES
270 Meszsze földről jövén, igasságban járunk,
Pharao királjal szollani akarunk.
(Excubitor ducit illos ad palatinum pharahonis.)

EXCUBITOR
Uram ez emberek jöttek a királjhoz,
Szolhátname vele? Én nem tudok ahhoz.⁹⁸

PALATINUS
275 Mostan a' királjal szollani nem lehet,
Ne gondolkodgyatok semmitis a' felett.⁹⁹

ARON
Mert el mulhatatlan követségben járunk,¹⁰⁰
Audentiát ha nyersz, aranyakat adunk.

PALATINUS
Egy kicsin vartatva meg leszen mit kértek.
(Et ingreditur ad Regem)

PALATINUS
280 Királj, a' varasban követek jöttek,
Kik veled szollani mostan ügyekeznek.

PHARAO
Audentia nekik meg van: jöjenek be.

PALATINUS (*ad Mojsen et Aron:*)
Fáradságim utan fölöttem nehezen,¹⁰¹
Szollek a' királjal, de nagy rebegesben,
Sőt még szidalmat is ő tölle fel veven,
285 Meg is dolgotokot ime vittem végben.¹⁰²

ARON
Ezt a' fáratságot veven haladással,
Ám recuperaljuk két száz aranyokkal.

⁹⁸ II ahosz

⁹⁹ I felet [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ II mulatatlan

¹⁰¹ II feleteb

¹⁰² I dolgotok [Szótagszám miatt javítottuk.]

(*Palatinus introducit eos ad regem.*¹⁰³)

ARON

Király élj sokaig uralkogyál földön!

PHARAO

Hogy ha kedvem szerent, kővetséget hoztok?

MOJSES

290 Abraham Jákobnak, s' Isaknak Istene,
Küldött münköt hozzád iljen kővetsegre,¹⁰⁴
Hogy Izrael nepet harmadnapi földre,
Bocsásd el a' szokott aldozat tetelre.

(*Pharao actus in rabiem surgit et illis exprobat.*)

PHARAO

295 Ki legyen az az Úr, hogy meg haljam szavát,
Nem ismerek oljat, azért kívánságát
Meg vetem, s egyszersmind az ő aldozattyát,
Nem engedem soha nepe szabadságát.

MOJSES

300 Neked s országodnak leszen abban haszna,
Izrael népének mert az aldozattya,
Dőghalált és fegyvert távoztatni fogja.¹⁰⁵

PHARAO

De mit patvarkodtok haszontalan itten,
Dolgaimban vattok akadaljok eppen,
Hát azt kíványátok, hogy meg legyen ingyen,
Jobb, hogy a' terh alatt¹⁰⁶ ejel s nappal *nyógjön*.¹⁰⁷

(*Pharao ad praefectum operarium:*)

305 Nektek pedig, kik az munkák felett vattok,
Parancsolom erőst, hogy ra vigyászzatok,¹⁰⁸
A' minel terheseb munkát gondolhattok,
Az Izrael népit azzal fáraszzátok.

¹⁰³ II *inducit eos ad Regem*

¹⁰⁴ II Küldött <münköt> hozzád

¹⁰⁵ I <dőghalát> és [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ I [Föülre beszúrva.]

¹⁰⁷ I <megyen> <nyogo> nyógjon [Alá- és föléírással javítva.]

¹⁰⁸ II rá ragaszátok

(*Praefectus operum vadit foras et Izraeliticis laborem imponit.*)

PRAEFECTUS

310 Am hogy kedvetekre hivalkodhassatok,
Aldozatra menni azért kivankoztok,
Mindgyárást ama nagy kő sziklát vágjátok,
Másként dorongokat érez a' hátatok.¹⁰⁹

(*Izraelitici incumbunt operi.*)¹¹⁰

IZRAELITA PRIMUS

315 Mit használa Mojses nekünk pharaonal,¹¹¹
Jobb maradt volna bátor a' házánál,
Kőnyebb volna dolgunk, mint e' kősziklánál,
Bekeségben volnánk farao királynál.

IZRAELITA SECUNDUS (*Ad Mojssem:*)

320 Am meg nyered Mojses eszt a' szabadságot,
Eb kőszőnye neked aszt a faradságot,¹¹²
Csak neked kőszőnnyuk e szernyű igákat,¹¹³
Menyetek el innen nem haljuk szotokat.

(*Mojses et Aron operum praefectum insequuntur et Israelitas bene sperare jubent.*)¹¹⁴

ARON

Kérlek benneteket, az Istent nagyobra
Hogy ne gerjeszszetek megis a' haragra,
Hát gondoljatok-e nem volna hatalma,
Igyirete szerent szabadítástokra?¹¹⁵

IZRAELITA PRIMUS

325 Tudgyuk jól hatalmát az Urnak, s mi haszna?
Midőn farahonak nagyobb a' hatalma,
Ha szabadítani valóban akarna,
Ennyire győtretni, hiszed-e hogy hagyyna?¹¹⁶

¹⁰⁹ II máskint

¹¹⁰ I *Israelitae incumbunt operi, sed taedio affecti resolvuntur in quaerimmiis.* [Mivel a sor olvasata bizonytalan, a II másolat szövegét közöljük a főszövegben.]

¹¹¹ II Mit használa nekünk Mojses farahonál

¹¹² I kőszőnye [Emendáltuk.] II faradságot

¹¹³ I kőszőnnyuk <ozt> e [Áthúzza a kéziratban.]

¹¹⁴ II (*Mojses et Aron operum praefectum insequuntur et Israelitas bene sperare jubent.*)

¹¹⁵ I [Az s föléírással beszúrva.]

¹¹⁶ II ennyire hiszede

MOJSES

330 Megis ketelkedtek Isten jóvoltában,
Inkább tetszik nektek maradni rabságban?
Balgatag nemzetség, terj egyszer magadban,
Hogy ha kivánczol lenni jó napokban.

IZRAELITA SECUNDUS

Hogy nem vesztetek el, ne is láttunk volna,
Ily keserves munka most nem bágyasztana.

PRAEFECTUS OPERUM

335 Vagjad és ne morogj, mért álasz hiába?¹¹⁷

(Et dat ictum baculo)

ARON

Szenvedgyed bekevel, meg vigosztal az Ur.

IZRAELITA SECUNDUS

Jószte, probald addig, míg az Urnak tetszik,
Vélem, hogy neked is a' bőröd meg hámlik.¹¹⁸

*(Clauditur scena.)*¹¹⁹

SCENA QUARTA EVANGELICA

*(Accedit quidam Ven. Senex quem sequitur ephebus.)*¹²⁰

PATER FAMILIAS¹²¹

340 Beg el tólt az űdő szerelmes Istenem,
A' tiszta buzának, meljet el kell vetnem,
Hogy bővebb gyűmölcsét várnám én, s' cselédem,¹²²
És abból táplálnám meg vénhett eiletem.¹²³

¹¹⁷ II miért állasz hejaba.

¹¹⁸ I velem [Emendáltuk.]

¹¹⁹ II [Hiányzik.]

¹²⁰ II *(Accedi quid ad Ven. Senex quem sequitur ephebus.)*

¹²¹ I [A szerepnév hiányzik.]

¹²² II tovább cseleden

¹²³ II venhet I<ügyemet> eiletem

345 Megis csak el kezdem fel tött szandekomot,¹²⁴
Ez mai szent napon szép tavasz buzámot,
A' földnek ajánlom tavaszi magomot,
Talám más jámborral nem vallom káromot.¹²⁵

PATER FAMILIAS (*ait ad Ephebum*:)¹²⁶

350 Meny el hát, jó szolgálám, a' gabonás házban,¹²⁷
És ott jól vizsgáld meg a' nagyobik hazba,¹²⁸
Van-e tiszta búza? vagy a' kis szuszekba,
Es felesen hozz ki nékem egy nagy sákba.¹²⁹

(*Hic vadit Ephebus et pat[er] fa[milias] manet.*)

Hova mégysztelen, a' kulcsot ne hadd el,¹³⁰
És a' mag vetőt is a' buzával hozd el.¹³¹

(*Primus Ephebus ait ad patrem familias.*)¹³²

EPHEBUS PRIMUS

A' mint parancsoltad, Uram, én ki hoztam,
Mind a' hét szuszékban valamit kaphattam.¹³³

PATER FAMILIAS (*Benedicit seminibus seminans et ait*)

355 Álgyon meg az Isten, joknak teremője,¹³⁴
És száljon rád, kérem, felséges ereje,¹³⁵
Hogy bő gyümölcsöt hozz nekem az üdőre,¹³⁶
Melyből kedvem légyen a' szantás vetésre.

(*Recedit simul cum Ephebo Pater familias, et accedit daemon.*)¹³⁷

¹²⁴ II feltet

¹²⁵ I káromot [Emendáltuk.]

¹²⁶ II (*ajit ad epebum*)

¹²⁷ II házban,

¹²⁸ II atjól vigyázd karban

¹²⁹ II hosz

¹³⁰ II a kocsat ne

¹³¹ II vetütis

¹³² II (*Primus ephebus ait ad pat. familias*)

¹³³ II kophattam

¹³⁴ II Jobnak

¹³⁵ I kerem [Emendáltuk.]

¹³⁶ I idore [Az utolsó szótag aláhúzva]

¹³⁷ II (*His recessis Daemon accessit:*) [Az I-ből hiányzik.]

DAEMON¹³⁸

360 Mind vigyazám eddig szorgalmatossággal,
Egy vén ember dolgát nagy almelkodással,¹³⁹
Ki magvát elvetven sok babonasággal,
Hogy gyümölcsöt várna ily conditioval.¹⁴⁰

De nem engedem meg, hogy az határomba,
Hirem nélkül szantson s magot vessen abba,¹⁴¹
365 Hanem meg maragyon kiki országába,
Es ott parancsoljon, nem banom, foltába.¹⁴²

Mert ugyanis esztett ha en meg engedném,
Nagy keserűséggel buját szenvedhetném,
Őrökös hazamból még ki is *eshetném*,¹⁴³
370 Néki pedig jóvát siralmason nézném.¹⁴⁴

Hát hogy mind ezeket én el kerülhessem,
Hiremet s nevemet meg öregbithessem,
Ezen föld buzát is magamnak vehessem,¹⁴⁵
Ujlag be vetem, hogy őtt meg nyerhessem.

(*Hic advocat servum cui ait.*)

DAEMON

375 Hol vagy furo huzo, legkedvesebb szolgám?

DISCIPULUS DAEMONIS

Jelen vagyok Uram. Mi a' parancsolat?

DAEMON

Erigy, meny el hamar, hozz tavaszi magot,¹⁴⁶
Ne fáraszam bé most csak azért magamot,
Azal egyűt pedig mag vetőt és zsákot,
380 Had vessek e földbe kedves izű *babot*.¹⁴⁷

¹³⁸ I, II [A szerepnév hiányzik.]

¹³⁹ II egyben

¹⁴⁰ I gyumölcsöt [Emendáltuk.]

¹⁴¹ II abban

¹⁴² II ne bano, foljtaban

¹⁴³ kiis <ejetném> [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ II joval ártalmasan neznem

¹⁴⁵ I föl [Emendáltuk a II alapján.]

¹⁴⁶ I hoz erig

¹⁴⁷ I <magot> [Fölérással javítva.]

DISCIPULUS DAEMONIS

Már rég készen vagyok s' ma kezekben adom.¹⁴⁸

(*Daemon superseminat fabam et recedit.*)

DAEMON¹⁴⁹

A míg vissza jövök, kérlek, hogy nőj nagyot!¹⁵⁰

(*Secundus¹⁵¹ Ephebus patris familias refert factum Daemonis.*)

EPHEBUS SECUNDUS

385 Szerelmes jó Uram, ha szabad szollani,
Irigységből történt dolgot jelenteni,¹⁵²
Nagy károd esetéért neked meg mondani,¹⁵³
Mind kisebbik szolgálád, kész vagyok szolgálni.

PATER FAMILIAS

Mi lehet, jó szolgálóm, a' mit akarsz, mond ki.¹⁵⁴

EPHEBUS SECUNDUS

390 Ne várjad gyümölcsét tavaszi buzádnak,
Örömet nem éred terhes munkaidnak,¹⁵⁵
Gyümölcsöt nem veszed te gazdaságodnak,
Mert az irigységnek mérge ártott annak.

PATER FAMILIAS (*ad ephebum:*)

395 Latczatol jó szolgálóm álmat hüveljezni,¹⁵⁶
Ílj hitetlen dolgot hogy mérsz beszélteni?
A' historiaddal jobb volna halgatni,
Hiszem a' másénak ki merne artani?

EPHEBUS SECUNDUS

A' mint mondom úgy van, hidd meg, nem hazudok,
Senkinek rovásra hamissat nem mondok,
Igyeness beszédem ha meg gondoljátok,
Ha pedig nem hiszed, menyenek látni mások.

¹⁴⁸ I's <im> me [Föléírással javítva, az eredeti többszörösen áthúzva.]

¹⁴⁹ I [A szerepnév hiányzik.]

¹⁵⁰ I [A mondat utólag a margóra, keresztben beszúrva, a lap alján a beszúrás nem fért el, ezért áthuzgálták és a lapszélen keresztben megismételték.]

¹⁵¹ I [A lap tetején utólag beszúrva.]

¹⁵² történt <g>

¹⁵³ I esetett

¹⁵⁴ I <uram> szolgálóm

¹⁵⁵ I nem <ered> terhes [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ I almat [Emendáltuk.] II hireljeszni,

(*Pater familias expedit duos ex Ephebis et recedunt confirmantes factum.*)

PATER FAMILIAS

400 Ketten menyetek el, lássátok, ha úgy van!¹⁵⁷

EPHEBUS TERTIUS¹⁵⁸

A' mint meg jelente szolga társunk, Uram,
Az egész föld buza konkoljos, jól láttam,¹⁵⁹
Bizonyoságom ebben velem küldöt tarsam.

(*Pater familias visitat una cum servis.*)

EPHEBUS TERTIUS¹⁶⁰

405 Uram, ha parancsolsz, ki szedgyük ez magot,
Az ordogtól hintett rut fekete babot,
Hogy a' szép buzával ne nőhessen nagyot,
Es azután neked hozzon nagy károkat.

(*Prohibet pater familias eradicari*)

PATER FAMILIAS

410 Senki ne próbálja a' konkoljt ki hánni,
Ne talám szép buzát vele ki gyomlálni
Törtennyék veletek, s így nagyobb kárt tenni,¹⁶¹
S nekem tölletek is kellessék szenvedni.

415 Hadd nőjön fel azért ez is a' buzával,
Es az aratáskor szorgalmatossággal,
Hozzája készülvén akkoron jó moddal,
Gyomláljuk a' konkolt, bátor fáradsággal.¹⁶²

PATER FAMILIAS (*ad servos*).

Most azért menyűnk el, 's bizzuk az Istenre.¹⁶³

(*NB. se foret Actio odiose longa, quod sequitur potest mitti.*)

¹⁵⁷ I <Hármann> ketten

¹⁵⁸ I [A szerepnév a lapszélre utólag beszúrva.]

¹⁵⁹ II konkolját

¹⁶⁰ I [A szerepnév a sor fölé utólag beszúrva.]

¹⁶¹ I veletek <sigy> nagyobb [Emendáltuk.]

¹⁶² II fáradsággal I a <konkokolt> bátor [Emendáltuk.]

¹⁶³ I [A kéziratban a következő másfél oldal át van húzva keresztben, de a szöveg olvasható. A kihagyott jelenet az ördögök között játszódik, utolsó sora: „a' vég nélkül való feneketlen tóban.”]

SCENA QUINTA FIGURISTICA

(Domino sedenti in solio se sistunt Moyses et Aron ac de populi afflictione coram expostulant.)

MOJSES

Uram és Istenem, ha szabad szollanom.

DOMINUS

Tudom, hogy mit akarsz, es nem bánom, mond ki!

MOJSES

420 Ah, Istenem uram, miért küldel el engem,
Miért nemzetsegedett parancsolád nekem,
Faraho kezéből, hogy asztot ki vinnem,
És suljos terheket meg nehezitenem.

425 Ime, mitől fogva szolék farahoval,
Attol inkább dulful 's uljabb ostorokal,
Sanyargatya néped, s ellennem atkokkal¹⁶⁴
Fel tamadat a' nép, s fenyeget halállal.

DOMINUS

Ne felj semmit Moyses, meg látod csak hamar,
Nem ugy cselekedik faraho mint akar.¹⁶⁵

MOJSES

430 Uram, haragjától közel sem mehetek,
Mert meg öll a' helyben, attol igen félek.¹⁶⁶

DOMINUS

435 Ki nyujtom ellene kezemnek erejét,
El kel bocsatani az Izrael népét.
Meny el, mond meg neki vakmerőségéért,
El veszti országát és kiralyi székét.

Iljen keppen pedig szollasz farahonak:
Abrahám s Isaknak Istene, Jakobnak,
Parancsolja viszont meg kel lenni annak,
Hogy az én népeim el bocsatassanak.

¹⁶⁴ II Sonyorgatta

¹⁶⁵ II [A másoló felcserélte a két sort, de észrevette a hibát, és a mind a két sor végére NB jelet tett.]

¹⁶⁶ I oll [Emendáltuk.]

MOJSES

440 Izrael Istene viszont parancsolja,¹⁶⁷
Bocsásd el a' nepet viszont aldozatra,
Mert az ő haragját reád ki bocsattya,
Magad s orszagodat 's szekedett el ronttya.

PHARAO

445 Tavozzál én töllem! 'S többször ne lássalak,¹⁶⁸
Mert ha haragomba kezemhez kaphatlak,
Hiteds el magaddal, hogy fel akasztatlak!¹⁶⁹

MOJSES

Ugy leszen mint mondam: többször engem nem látz.¹⁷⁰

*(Et vadit ad populum Dominus.)*¹⁷¹

450 Minden magát vérrel, szükség, meg jegyezze,
Mert az urnál már is el vagyon végezve,
Farahot s országát kement meg büntesse,
Az első szülöttett hogy mind el veszesse.

*(Moriuntur interim 3 pueri, quo viso Satrapha ad farahonem dixit.)*¹⁷²

SATRAPHA

Király, az országod nagy veszedelemben
Forog, mert mostan is a' te nepeidben,
Nagy dőgleletesség törtent az időben,
Egyiptom fiai első szülöttében.

PHARAO

455 Ambár ugy légyen, is nem gondolok azzal,
Nem rettent engemet senki hatalmával.¹⁷³

GENIUS

Rettenetes dolog farao, mit akarsz,
Vakmerőségedért kezeimben akacz.¹⁷⁴

¹⁶⁷ II ismet

¹⁶⁸ I töllem <töször> ne [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ II magadal

¹⁷⁰ II mondod

¹⁷¹ II (*Eo vadit ad populum Dominus*)

¹⁷² II (*Moriuntur interim 3 pueri, quo viso ait ad farahonem*)

¹⁷³ I rettent <ege> engemet II halálával

¹⁷⁴ I akasz

(*Et cadunt pharaonis Duo Ephebi.*)

SATRAPHA

460 Királj, mind ezeknek egyedül vagy oka,
Bocsásd el Izraelt, hadd menyen dolgára,
Máskent velünk edgyütt rohansz a' halálra.

PHARAO

Menyen el Izrael, nem bánom, dolgára,
Meg egy se maradgyon közülök holnapra.¹⁷⁵

(*Hic movet populus Israeliticus et sistit ad littus maris.*)

MOJSES (*cum cantus*¹⁷⁶)

465 Izrael nepehez ki szeretetedett,
Nagyon meg mutatád s kimented nepedett,
Kerlek, nyujts ki itt is erős kezeidett,
Nyiss utat nepednek, szakaszd el e'tengert.¹⁷⁷

GENIUS

Kezedben a' vesző azzal csabd a' tengert¹⁷⁸
Haromszor, s meg latod, az Ur hogy mit rendelt.

(*Mojse 3 virga percutit mare, et scinditur in duas partes, et transit populus. Pharao autem convocat Egiptiacos, et insequitur ira et ait.*)

PHARAO

470 Rajta most vitezim, kiki legyen készen,
Áljunk boszut vegre az Izrael népén.

(*Insequentes populus Izrael[iticus], perveniunt et ipsi ad litus maris.*)

GENIUS (*ad Mojsem:*)

475 Farahotol itten senki ne rettegjen,
Az uton titeket ambár hogy kővessen,¹⁷⁹
Midőn pedig be szál, és leszen közepen,
Akkor meg látjátok, az Ur miket teszen.

¹⁷⁵ II közöttünk

¹⁷⁶ I [Utólag fölé beszúrva.]

¹⁷⁷ II meg a'

¹⁷⁸ II vesző azzal csabd a' vizet

¹⁷⁹ II tűtököt

(*Pharao interim intrat mare.*)

GENIUS

Értessed az vizet Mojses, a' veszővel.¹⁸⁰

(*Mojses percutit mare et obruuntur exercitus Pharaonis et clauditur scena.*)¹⁸¹

SCENA SEXTA EVANGELICA

(*Tres vener[abiles] Senes comparent et primus eorum ait.*)

PATER COELESTIS

Nem kétlem, tudgyátok, s sokszor hallottatok,
Szent János Apostalt jól meg olvastatok,¹⁸²
Első leveleben ha meg vizgáltatok,
480 Az ötödik részben ott fel tanáltatok.¹⁸³

Hogy ott bizonyoson a' Szent Háromságnak,
Eleven formája erős bizonyoságnak
Helje fel tétetik, 's minden igasságnak,
Hogy legyen menyekben helje haromságnak.

485 En vagyok azért hát Szentséges Háromság
Közöt első személy, 's menyei Uraság,¹⁸⁴
En töllem származik mindenfele joság,
Valami töllem nincs, a' mind babonáság.

490 Mú közöttünk hárman nincs semmi külömbség,
Tulajdonunk nekünk az Isteni felség,
Mind öröktől fogva ezzel az egyesség,
Hanem csak szemeljben láttatik külömbség.

495 Mind az által nékem, mivel a' hatalom,
Mind öröktől fogva eppen tulajdonom,
Azért az údőben nagy hatalmasságom
Ki adám, s teremte mindent ez job három.¹⁸⁵

¹⁸⁰ I <Értessed> a vizet [Emendáltuk.]

¹⁸¹ II [Hiányzik.]

¹⁸² II olvassatok

¹⁸³ II ötödik

¹⁸⁴ I <kokozót> első [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ I adam [Emendáltuk.]

Kik között Adamot én nagy méltóságban
Teremvén, *állítám* földi uraságban,¹⁸⁶
De a' gonosz ördög által hálojában,
500 Bűnben vetvén, vive nehéz rabságában.

Az után fiai az Egyiptom földén,
Faraho kiralytól nagy rabságra jővén,
Meljet én szemlelvén, 's rajtok könyörűlvén,
A' rabság földéről ki hoztam perelvén.

505 Es Kánaán földét nekik örökségül,
Adám, hogy ők s kösztem lenne örök frigyül,¹⁸⁷
Az én igyiretem minden kétség nélkül,
És hogy a' vétekre lenne nekik *fékül*.¹⁸⁸

SECUNDA PERSONA

510 Jeles teczesűnkből ezek vegbe mentek,
Csak még egy van hátra, sulja múnkót melynek¹⁸⁹
Erössen szorongat, mig végbe nem mennek,
Ugy mint: hogy jussa van népen az ördögnek.

A' ki meg válcsa hát szükség arrol szolni,
Mert emberi nemzet elégséges senki,
515 Közűllünk hát egynek azért el kel menni.¹⁹⁰

PATER COELESTIS

Szerelmes egy fiam, halgasd meg az én szóm,
Te hozzád nem egyeb én nekem a' voksom,
Hanem hogy le szálj az földre, aszt kívánom,
S az ördögtől válcsd meg az en alkotmányom.¹⁹¹

VOLUNTAS DIVINA

520 En is az emberben sok károkot váltam,
Melyet Szent malasztal bővön fel ruhasztam,
Azert hogy a' fiu, kitől én származtam,
Légyen válcságokra, régen meg gondoltam.¹⁹²

¹⁸⁶ I alítám [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ II örökségül

¹⁸⁸ I fekül [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ II minket

¹⁹⁰ II Közűllünk

¹⁹¹ II az en <alkotmányom>

¹⁹² II regen <megy> gondoltam

VERBUM

525 Ha Adám ellened nem vetett volna is,
Az emberi testben meg kel vala még is
Én nékem jelennem, tudod jól magad is,
Meljet mondásodból meg próbálhatnék is.¹⁹³

530 Azért hát mindgyárast én utnak eredeck,
Valamit parancsolsz Atyám, készen leszek,
Nagy uraságomból menyből földre lépek,¹⁹⁴
S emberi nemzetet pokolból ki vészek.

(Hic Pater coelestis et Voluntas divina recedunt, et Verbum praedicat.)

535 Szent Peter Apostal által meg mondatott,¹⁹⁵
Szándeka' őrdögnek nekünk ki adatott,
Hogy soha nem nyukszik csak jár imit amott,
Míg lelket nyerhessen, így profetáltatott.

Adámnak a' lelkét csak hamar el nyeré,
A' Teremtés után magájénak tevé,
Hogy a' tiltott almát vele meg éteté,
Igy a' menyországot vele el veszteté.¹⁹⁶

540 Azert jöttem tehát én most e világra,
Hogy őrdög kezéből hoznám a' világra,
Az emberi testet, s penitentiára,¹⁹⁷
Az után pediglen örök boldogságra.

545 Nem szántam menyei koronám el hadni,
Azok válcságaért a' földre szállani,
Angyali karoktól ilj távol távozni,
Egy ideig tóllók hosszu utra menni.¹⁹⁸

550 Jollehet én erre kételen nem voltam,
Hogy a' bűnösöknek kezek alá magam,
Világnak bűniért praedájokra adgyam,¹⁹⁹
Keserves kinaim itt ma fel vallajam.

¹⁹³ I [A margóra beszúrva: *prov.8.*]

¹⁹⁴ II megyek

¹⁹⁵ II által <meg> mondatott

¹⁹⁶ I [Föleírva, de áthúzza: *mely országot vele*]

¹⁹⁷ II az <alám> Emberi [A kéziratban aláhúzással jelölve.]

¹⁹⁸ II mesze

¹⁹⁹ II példajokra

Azert kik őrdőgnek halojaban vattak,
Ha engettek nekem *ti* akaratotok,²⁰⁰
Bizonyal én nálam leszsz vigasztalástok,
555 De ugy, ha én nékem szomot fogadgyatok²⁰¹

Kinek kinek tehat légyen gondgya arra,
Hogy jőjön mindgyárust penitentiára,
A' ki akar menni menyország uttyára,
És azon az után örök boldogságra.²⁰²

(Occurrunt 10 leprosi stantes a longe et unus coram ait.)

LEPROSUS PRIMUS

560 Uram, mű mesternek és orvosnak lenni,
Tegetett hallottunk ' azért ide jőni,
Ügyekesztünk bizván tölled gyógyitattni,
Hogy meg erdemeljük, ha akarsz könyörűlni.²⁰³

LEPROSUS SECUNDUS²⁰⁴

565 Azert alazatos szivel teged kerűnk,
Bélpoklosságunkot, meljben rég fetrengűnk,
Hatalmas erőddel tisztitcsd ki belőlűnk,
Hogy néked ajáljuk mű is tiszta szivűnk.

VERBUM

Hát ez a' nyavalya miért jött reátok?
Hiszem teremtéskor mind szépek valátok.

LEPROSUS TERTIUS

570 Semmi okát ennek mű bizony nem tudgyuk,
Hogy igazan neked a'mint van, meg valjuk.

VERBUM

575 Mi legyen az oka könyen fel tanálni,
Ha vétkeiteket kezditek visgálni,
Meljekkel az Istent erőst meg bántani,
Nem szegyenletitek s elenne allani.²⁰⁵

²⁰⁰ I nekem <tu> akaratotok

²⁰¹ II fagagyatok.

²⁰² II boldogság uttyára.

²⁰³ II Ugy

²⁰⁴ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

²⁰⁵ II szégyelleletek

A' vétek elsőben volt hát ennek oka,²⁰⁶
De aszt cselekedni embernek szándéka,²⁰⁷
Meljnek büntetese Istennek ostora,²⁰⁸
Tű reátok szallot ez a' rut nyavalja.²⁰⁹

580 Ama Paphoz azért innen el mennyetek,
Tölle is mint túllem, láttassék sebetek,
S tölle bűnötökből oldozást vegyetek,
Az után rutságtol mindgyárt tiszták lesztek.

LEPROSUS QVARTUS (*ait Sacerdoti:*)

585 A' mester, te hozzád, pater, azért küldött,
Hogy meg gyógyitanád fertelmes sebűnköt,
De mig ide jöttünk, megtisztított münköt.

SACERDOS

590 Ahoz a' mesterhez mindgyárt terjete meg,
A'ki hozzám küldött hogy tisztuljatok meg,²¹⁰
És tisztulastokot ott köszönyétek meg,²¹¹
Mert belpoklosságból ő tisztithatott meg.

LEPROSI QVINTUS ET SEXTUS²¹²

Miert mennenk immár, hiszen tiszták vagyunk,
Nem szükség, hogy ala 's fel csak járikaljunk!²¹³

LEPROSUS SEPTIMUS

Eszett meg halalni ahoz a' Mesterhez,²¹⁴
Bizony vissza mégyek az én Istenemhez.²¹⁵

(*Ille revertitur gratias acturus et coram Christo Domino procumbit ad genua dicens:*)²¹⁶

²⁰⁶ I vetek [Emendáltuk.] II hát volt

²⁰⁷ II mind oka

²⁰⁸ II Nehez

²⁰⁹ II rattok szallott ez amint nyavalja

²¹⁰ II hozzád

²¹¹ II ottan nyerjete

²¹² I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

²¹³ I csak <jarikaljunk> [Emendáltuk.]

²¹⁴ I <En halakot adni>

²¹⁵ I mégyek <ah> az [a kéziratban áthúzással javítva]

²¹⁶ II *Ille revertitur ad Christum Do[mi]n[um] et ait*

595 Megvallom vetkemet ellened vétkeztem,²¹⁷
Én szám nélkül való gonoszt cselekedtem,
Kiért büntetesim méltán erdemlettem,
De most mind ezekből szépen ki öltöztem.

600 Azért buzgo szível neked hálát adok,
És köteles szolgálád ezen túl maradok,
Mert te gratiadból im már tiszta vagyok,
Meljben is igyirem, végig meg maradok.

VERBUM

Meny el, járj bekevel, hűtőd erőssége,
Meg tisztulasodnak leg első eszköze.²¹⁸

(Accedit et centurio rogans filii sui sanitatem.)

CENTURIO

605 Az mit cselekedtel Syon várassával,
Cselekedgyel most is egy bűnös szolgálval,
Sziveből kesergő Adámnak fiaval,
Nagy betegségekben levő magzatommal.

VERBUM

610 El megyek, meg látom nyomorult szolgálodat,
És ott meg gyógyitom kedves magzatodott.

CENTURIO

Hogy az hajlékomba be jőj gyógyítani,²¹⁹
Én nem vagyok méltó, hogy igy meg alázni
Magad meltoztassál, és hozzám el jőni,
Hanem hogy csak akarj arrol parancsolni.

VERBUM

615 Meny el a' mint hiszed, legyen meg teneked,
Vigasztalodgyek meg te kedves gyermeked.

(Demittitur paraliticus per tectum a 4 curatoribus.)

620 Uram e nyavaljás embert is tekensd meg,
Inaszakatt szegeny, kerlek ne utáld meg,
Hanem jovoltodert, 's Istenért gyógyisd meg,
Jo tetemenyidért had emlegesen meg.

²¹⁷ I vet<kez>temet [Emendáltuk.]

²¹⁸ II tisztitottasodnak

²¹⁹ II halekamban

VERBUM

Atyám parancsolta, hogy lelki sebeket,
Embereken levő undok fekeljeket,
Minden fele gonosz rut betegségeket,²²⁰
Én meg gyógyitanék meg sebesetteket.²²¹

625 Azért en véremmel kész volnék tegedet,²²²
Minden sebeidből gyógyítani tested,²²³
Hogy ha nem tanálnék erre remenséget,
A' meljel könyebben nyujcsam etetedet.²²⁴

630 De ha csak egy szoval mondandom te néked,
S erős hittel léven beszédemet hiszed,
Mingyárást meg gyógyulsz, 's nem kétlem, már *érzed*,²²⁵
Azért kelj fel, mert már meg gyógyított hited.²²⁶

PARALITICUS (*Paraliticus gratias agit flectendo*.)

635 Hálát adok uram sok ajándekodért,
S velem bővön közlött irgalmasságodért,
Hogy lábra eresztél csak két három szómért,
Azért jot kivanok a' fáratsagodért.

(*Accedunt Petrus, Andreas, Jacobus, Philippus. Petrus portans rete.*)

640 Lelkem nagy jo uram, vagy hét szom van hozzád,²²⁷
Ha meg halgattatnék leg kissebik szolgálád,
És ha kérésemre szép uri gratiád,
Mint kissebb szolgáltdol, töllem meg nem vonnád.²²⁸

VERBUM

Távol legyen fiam, valakit meg vetni,
Hogy én ugyekezném kérőt meg utálni,
Sőt inkább mindennek kész vagyok szolgálni,
Azért te bajodott kezzed proponálni.

²²⁰ II gonoszt mind

²²¹ II sebezetekeket

²²² I véremmel [Emendáltuk.]

²²³ I <testi> minden

²²⁴ II nyujlcsam

²²⁵ I [A lap szélére, a sor fölé írva.]

²²⁶ II immár

²²⁷ II kel szam vend veled,

²²⁸ II Mind küsebb szolgáltdol

SCENA SEPTIMA EVANGELICA

(*Christus Hyerosolimam ingrediendi Discipulis intentum indicat.*)²²⁹

CHRISTUS

645 Mivel közel a' nap, melyet regtől vártam,²³⁰
Azert is e földre az égből szállotam,²³¹
Hogy az én nepemért véretem ki oncsam²³²
Ördög rabsagabol, és őtött ki válcsam.²³³

650 Hogy Jerusalembé mennék el rendeltem,²³⁴
Es vegre, ki volnek, ottan meg jelencsem,²³⁵
Az ünnepi napot edgyütt meg szenteljem,
Atyám akaratyát egyszer veghez vigyem.²³⁶

655 Azért menyetek be ketten a várasba,
Midőn pedig juttok az el rendeltt hazba,
Eztett jelencsetek, mert a' mester mondgya,
Hogy itt leszen neki ma az vacsoraja.

(*Et vadunt duo ex discipulis. Intransque hospicium.*)

DISCIPULUS PRIMUS

660 Itten akik laktok, bekeség minyajon,
A' mesterünk kért, hogy itt vacsoráljon,²³⁷
Azert az etkekkel készüljete nagyon²³⁸
Ne hogy készületlen titeket találjon.

HOSPES

El is várom őtőt tehetsegem szerent.

(*Redeunt discipuli ad Christum Dom[inum].*)

²²⁹ II agrediendi

²³⁰ I <nag>nap

²³¹ I azert is <földre> az [Emendáltuk.]

²³² II verem ki ontanám

²³³ II ez altol

²³⁴ I mennek [Emendáltuk.]

²³⁵ II regre ki voltak

²³⁶ II azert I [A lapszélén utólag beszúrva: *Scen. 7*] II <Atyám akaratyát azert reg> [Közbeszúrva a kéziratban.]

²³⁷ I kert [Emendáltuk.]

²³⁸ II hamar I <Azert> az etkekkel [Kihúzva a kéziratban.]

DISCIPULUS SECUNDUS

Amit parancsoltál, uram, veghez vittük.

CHRISTUS (*ad discipulos*)²³⁹

Induljunk el tehát, mert siet az oránk,
És az vacsorára készen van a' gazdánk.²⁴⁰

(*Hic adducitur asinus appropinquant Jerusalem et veniunt obviam cives et pueri: prosternentes pueri ramos et vestimenta.*)

PUER PRIMUS

665 Ime, ime, Izrael, akit régen vártál,
Izrael királya akit profetáltál,
Vigasztalásodra tóled nem meszsze áll.²⁴¹

PUER SECUNDUS

Aldott aki eljött az Urnak nevében,
Izrael királyja e kivánt údókben.²⁴²

PUER TERTIUS

670 Osanna, osanna, örülj Jerusalemben,
Ne felej semmit, meg szűnt már a' veszedelem.

CIVIS PRIMUS

Valjon mi dolog ez, mely zudulást hallok?
Meg iljen uljságot én itten nem tudok.

CIVIS SECUNDUS

Figyelmezzünk jól rá, talám Herodes jó.²⁴³

CIVIS TERTIUS (*Civis tertius cernit ad portam et videt Christum Dominum sedentem super asinum.*)²⁴⁴

675 Nem Herodes nyilván, hanem *ki* pusztában,²⁴⁵
Őt arpa kenyérrel Isten áldásában,
Őt ezerni nepet hatalmasságában
Hogy meg elegített, hallám minapiban.

²³⁹ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

²⁴⁰ II vacsorával

²⁴¹ I al [Emendáltuk.]

²⁴² II a'

²⁴³ I <Herodes> jó [A kéziratban a sor fölé beszúrva, alatta *faraho.*] II faraho

²⁴⁴ II *currit ad pustam et vidit Christum D[omi]num et ait*

²⁴⁵ I hanem <ki> pusztában [Emendáltuk.]

CIVIS SECUNDUS

680 Ot valék magam is a' csuda tetelben,
Bár ne legyen senki hihetetlen ebben,
Sőt királyságra is eszt abban a' helyben,
Magasztaljuk vala, de el tűnek eggen.²⁴⁶

CIVIS PRIMUS

685 Ki vala közüllünk minap a' kasteljban,
Marta es Magdolna Aszszonyok hazaban,²⁴⁷
Lázár az ő bátyok fel támadasaban,
E *vala*, és nem más csuda tevő abban.²⁴⁸

CIVIS SECUNDUS

De még a vaknak is ez nyita fel szemét,²⁴⁹
Ki születesetől nem látá a' napfent.

CIVIS TERTIUS

690 Ez kinek a' szelek és vizek engednek,
Sőt az őrdögök is tölle meg remülnek.²⁵⁰

PHARISEUS PRIMUS

Oh, Balgatag népek, ide mert hodultok,
Talám egyről egyikk meg bolondultatok,
Szamáron a' király jarna, gondoljátok?
Őrdöngős practicus ez ember tudgyátok!

CIVIS PRIMUS

695 Hazucz Istentelen, irigy 's törvenytelen,
Gondolod, ha vele nem volna az Isten,
Annyi csudát tenni tudna, hogy mikeppen,
Embertől e dolog eppen lehetetlen.

700 Az őrdög, jól tudod, őrdögnek barátja,
Egymásra ha tórne Belzebub országa,
Fudamentumaban meg nem maradhatna,
E pedig őrdögnek erősebb rontoja.

²⁴⁶ I <de el tűnek> magasztaljuk [A sorban aláhúзва szerepel.]

²⁴⁷ II aszszonyok

²⁴⁸ I *valla* [Emendáltuk.]

²⁴⁹ I Még vak<ok>nak [Az *a* utólag beszúrva.] II vakoknak

²⁵⁰ II rettennek.

CIVIS SECUNDUS

Jerusalem, Jerusalem, Izrael, Izrael,
El jött a' királyod, siess tisztelettel,
705 Elejében menven, utat köntösőddel
Terisd be, mert illik, 's örülj nagy örömmel.²⁵¹

Tű pedig gyermekek, palmakot vagjatok,
Az utat előtte, illik, czifrázzátok,
Mert e lészen nektek a' szabadítotok,
710 Csendes, engedelmes mennyei királytok.²⁵²

*(Pueri caedunt ramos palmarum et viam sternunt hi palmis
illi vestimentis cantantes gloria laus et honor. Sub haec clamor
eorum pervenit ad aures pontificem. Phariseus nuncium affert
pontificibus.)*²⁵³

PHARISEUS SECUNDUS

Talám nem haljátok? Az a' gonosztevő,
Es törvényünk ellen népet hitegető
Mít mivel? mostan is nagy zudulást tett ő,²⁵⁴
Végső romlásunkra ne siessen, féltő!

CAIPHAS

715 Mít kel cselekednünk, vének ez emberrel,
Mert el holdit mindent csuda tetelevel,
Hogy ha engeditek jární szerte szeljel,
El bomlik orszagunk meg latyuk szemünkkel.²⁵⁵

720 Eszt halván Romában ők is felzendulnek,²⁵⁶
Fegyverben öltözven ellenünk el jönnek,
El kel veszni nekünk és az egész népnek,
Ebből a' dologbol ily rozszzak törtennek.

Job leszsz, hogy egy ember a' nepert meghaljon,
Hogy sem az egész nép éppen el boruljon.

²⁵¹ I 's <orol> örülj

²⁵² I <mennyei> [Utólag, föléírással beszúrva.]

²⁵³ I *cantantes gloria* <in excelsis deo> [áthúzva, föléírva: *laus et honor.*]

²⁵⁴ I zudulást <tető> Végső [Emendáltuk.]

²⁵⁵ I el<bun>bomlik

²⁵⁶ I [Az *is* utólag, föléírással beszúrva.]

PHARISEUS QVARTVS²⁵⁷

725 Nem lehet halasztani e dolgot sokara,
Mert leszen az ország utolsó kárára,
Emeljetez őtött az akasztó fára,
Nem vagyodik tovább veljük királýságra.

ANNAS

730 Nem jóvallom mostan az űnepsi napon,
Ne talám az egész nepség fel hoduljon,²⁵⁸
Illik, hogy a' törvény eppen meg maradgýon,
Más űdött kel szabni, hogy e dolog foljon.

SCENA OCTAVA FIGURISTICA

MOJSES

735 Ideje indulni az elrendelt helyre,
Be jutunk csak hamar Edomnak földere,
Minden keszen legyen, ott leszünk estere,
Közlebb is leszünk igyiret földere.

(Populi seniores tergiversantur, iterim murmurant.)

740 Mi hasznunk lón benne, *igyiret földének*,²⁵⁹
Hanem enyi népek végre el veszének,
Mojses 's Aron oka ezen veszeljeknek,
Kár ennek elötte, hogy el nem vesztenek.

SENIOR SECUNDVS

Jobb lesz vala nekünk teglakot csinálni,²⁶⁰
Hogy sem e pusztában hiában bujdosni,
De nem szűnik Mojses mind addig hazudni,²⁶¹
Miglen mind ki csalna s hadna mind elveszni.

SENIOR TERTIVS

745 Mely jól esnék mostan Egyiptom hagymája,
Vesztet volna ide Mojses osonnyája,
Meg izetlenedet dicsiret mannája,
Meg unta már eszet neki is a' gyomra.

²⁵⁷ I <simul.> LEPROSUS PRIMVS

²⁵⁸ II zuduljon

²⁵⁹ I igyeiet [Emendáltuk.]

²⁶⁰ II foglyokat kinezni, [Nem illik a szövegösszefüggésbe, a másoló figyelmetlensége lehet.]

²⁶¹ I szűnek [Emendáltuk.]

SENIOR QVARTUS (*Senior 4 degustat manna dicens:*)²⁶²

750 Manna, hát éretted mind estig böjtöljek,²⁶³
Te veled olj sovány eledellel eljek,
Vajha zab kiszillel el cserélhetnelek,
Avagy puliszkara teged tehetnelek!

SENIOR QVINTUS

755 Mojses múnkót táplál száraz eledellel,
Hiszem aszt igyire, hogy tejjel és mézzel
Meg elegitene, bar csak inkább vízzel
Legeltetne bennünk, *nem* gondolnánk ezzel.²⁶⁴

(*Duo ex senioribus vadunt ad Mojssem.*)

SENIOR PRIMUS

760 Miert hogy ki csalál múnkót a' pusztába,
Az igyiret földertt ily sanyarusagba,
Tejert mezert való szernyú koplalásba,
És ki mondhatatlan iljen szomnyuságba.

(*Mojses percutit petram et fluunt aquae.*)²⁶⁵

MOJSES

En Uram, 's Istenem mit kel cselekednem,
Hogy e hihetetlen nép kiált csak ellenem,²⁶⁶
Már el fogyatkozott majdon az eitem,
Nincs már egyéb hátra, hogy ki menyen lelkem.

GENIUS

765 Vedd ele vesződöt, 's csapd meg a' kő szálat,²⁶⁷
Leszen, hogy mit igyék, meg ládd, minden álat.

MOJSES (*percutit et fluunt aquae:*)

Szűnyék kiáltástok, lám, van mit igyatok,²⁶⁸
Jobb, hogy az Istennek hálakot aggyatok.

(*Nonnulli concurrunt ad haustum aquae*)

²⁶² [*Manna* után olvashatatlan, átjavítgatott szó.]

²⁶³ I <Manha> hát [Emendáltuk.]

²⁶⁴ I <ne>nem

²⁶⁵ II *pecculit*

²⁶⁶ I kiált<ván>

²⁶⁷ II sziklát

²⁶⁸ I Szűnyek <kiáltostotok nám> van [Emendáltuk.]

SENIOR SECUNDUS

770 Megis csak job volna Egyiptomban nekünk,
A' sovány hagymával s akármivel élünk,
Hogy sem annyi utat 's bujdosást szenvednünk,
Meg nem elegiteszsz, Mojses, mig itt leszünk.

GENIUS

775 Füleimmel hallám Izrael mit mivel,
El nem szenvedhetem, s megbüntetem ezzel,
Mert Kanaam földétt nem látya szemével,
E víz leszen neki abban leg nagyobb jel.²⁶⁹

780 Sőt meg e felet is öttött meg büntetem,
Tűzzel kigyok által meg sebesitetem,
Mind az által egytől egyig el nem veszttem,
Talám ezek által le csendesithetem.

*(Prodeunt igniti serpentes ac multi eorum lucescunt.)*²⁷⁰

SENIOR TERTIUS

Vetkeztünk szolalván az urnak ellenne,
Imátkozzal ertünk, száljon ránk kegyelme,
Tavozzek el rollunk szörnyű büntetese,²⁷¹
Mert el veszt minyájon a' kigyoknak mérge.

MOJSES (*Prosternit se ad genua:*)

785 O, felséges Isten, ne neszd gonoszságát,
Gonosz nepeidnek ő tudatlanságát,
Bocsásd meg ellened gonosz kiáltását,²⁷²
Fordisd el ő rolok kezednek sulytását.

GENIUS

790 Am, hogy megismerte viszontag ő magát,
Ellenem s ellened szokot kiáltását,
Azert, hogy meg ercse kezemnek hatalmat,
Parancsolom, készics iljen forma probát.

²⁶⁹ I e' víz <ne>

²⁷⁰ I *multos* [Emendáltuk.]

²⁷¹ I el <röllunk> szörnyű [Emendáltuk.]

²⁷² I <elle> ellened

795 Csak hamar egy kígyót rezből öntess,²⁷³
Aszt egy magass fára eleibe fűgeszsz,
Erre a' ki tekint, meregtől el nem vesz,
Már több káromkodast ő tőlők nem szenvedsz.

(Moyses serpentem fieri curat, eumque exaltat, in quem saucii intendentes curantur)

MOJSES

800 Szűnynyél meg már egyszer patvarkodasotol,
Haladatlan nemzet, s káromkodasodtol,
Ime, az Ur Isten irgalmas mind attol,
Meg menthet tegedett a' kígyó marástol.

Ime az Istennek parancsolatyabol,
Rez kígyott öntettem, hogy e nyavaljabol,
Valaki rá nézne, ment lenne halaltol,²⁷⁴
S mingyárt meg gyógyulna, szűnnyel az atoktol.

SCENA NONA EVANGELISTICA

(In hac fit conjuratio in Christum, conveniunt item pontifices et seniores p[ol]puli.)

CAIPHAS

805 Mind eleb is mondám, job meg halni egynek,
Hogy sem mind el veszni az egész nemzetnek,
Im már be tóltóttúk napját az ünepnek,²⁷⁵
Tovább ne halaszszuk dolgát ez embernek.

810 Mert ez, a 'mint hallom, csufolkodik velünk,
Felő az papságbol ki is hanyat bennünk,
Hiszem, ezek ellen van nekünk törvényünk,
Ha most el halaszszuk, leszen mitől nyögjünk.

²⁷³ II veres rezből

²⁷⁴ I nézre II nézne

²⁷⁵ II Immár

ANNAS

Még is jobb először próbáljuk meg őtet,
Törvény s császár ellen ha valamit vétett,²⁷⁶
815 Templomunk s ellennünk hogy ha incselkedett,
Egy szóval a' nép kőszet botrankozást, ha tett.²⁷⁷

Midőn mind ezekben vétkesnek láttatik,
Vakmerőségeben most is tanáltatik,
Akor ő ellenne törvény alithatik,
820 Akármi halakra sentenciázhatik.

PHARISEUS PRIMUS

Most van modunk benne, nem meszsze van innen,
Itt szokot lampangni a' fővebb ünnepen,
Hivassatok elő, ne talám el menyen,
Az utan hozzaja nem juthatni könyen.

CAIPHAS (*ad phar[iseum]:*)

825 E dolgot te read bizhatyuk, 's nem másra,
Keresd fel s szép szóval a' Synagogara,
Mond meg, hogy jőjön el, mert vagyodik arra,
Mostan öszve gyűltünk tizenegy órára.

(*Vadit phar[iseus] et invenit.*)

PHARISEUS PRIMUS

830 Mester a' fő papok teged köszöntenek,
Veled conferálni kenszerítettnek,²⁷⁸
Mivel okos tudos ferfinak úsmernek,
Hogy hozzajok jőni meltoztással kérnek.

CHRISTUS

Ambár én jól tudom, velem mit akarnak,
A' meg fejerített hasonlott kőfalak,
835 Mind az által menyűnk, lássuk, mit mondanak,
Csak hiában engem most is próbaltatnak.²⁷⁹

(*Comparet Christus.*)

²⁷⁶ I valamit <vetet> [Emendáltuk.]

²⁷⁷ I ha <tet> [Emendáltuk.]

²⁷⁸ II most kenszerítettnek

²⁷⁹ II hejaba

ANNAS

Régen már tegedett látnia kívantunk,
Hogy miket felőled gyakorta hallottunk,
Tudnók bizonyoson, mert megbotrankoztunk.

840 Most is e napokban miket meresztél,
Kiralji pompával az varasba jővel,
Nagy zudulást kősztünk s a' nep között tevel,
David fia volnál, azzal dicsekedel.

845 Minap pedig (valjon ki hallott oly dolgot),²⁸⁰
Kisebbnek magadnál mondád Abrahamot,
Igy bestelenitéd regi Szent Atyánkot.²⁸¹

850 E nem kicsin dolog, hanem nagy keveljség,
Isten ellen valo őrdőgi mesterség,
Avagy esztelenül fel gondoltt gyermekség.²⁸²
Látom, még távul van tőlled is a' vénség.

Amint hallom, te az irastudokkal csufolkodol,
Hogy profeta volnal, a' nep előtt fondorkodol,
Az Istenről és törvényről semmit gondolkodol,
A' templomban és az utczakon 's mindenűtt patvarkodol.

855 Hogy mered a' minap is szájadott fel tátani,²⁸³
A' farizeusokat képmutatoknak allítani,
Tehat kesz vagy e ezeket retractalni,
Ha nem akarsz? Tugyad: mert rut halallal meg kel halni.

(*Caiphas jubet secedere ad tempus Christum.*)

CAIPHAS

860 Egy kevesse meny ki, miglen conferalunk,
Mert rajtad kívül is van igen nagy dolgunk,
De légy jelen ismeg, mikoron szolittunk,
Mert veled is arrol tanacsolni fogunk.²⁸⁴

(*Secedit Christus Dominus quem foris milites custodiunt.*)

²⁸⁰ II ily

²⁸¹ II Atyákat

²⁸² II <In> gyermekség

²⁸³ II szájadot feltatani,

²⁸⁴ II akkor

CAIPHAS

Annás és minyájon kik it jelen vattok,
Illik, szavaimra jól rá halgassatok,
865 Mivel hogy ez embert keszhez kaphattátok,
Mit gondol? Jo forman *most* meg probaljátok!²⁸⁵

ANNAS

Igen heljes tanacs, ki teszi fel asztott?
Mert ez bölcsesegel feljebb haladott,²⁸⁶
Elig gondolhatni oly fontos dolgokat,²⁸⁷
870 Kiket meg fejteni valaha nem tudott.

PHARISEUS SECUNDUS

Megprobalom őtőt megis egy dologban.
Lassuk mire czeloz, ha igaz valoban?

ANNAS

Lássad, de ra vigyazz, meg ne fogjon teged!

PHARISEUS

Hivassatok őtőt, hát ha máris elment?

EPHEBUS

875 A' fő papok neked parancsolják, jöj be!

(*Et ingreditur Christus Dominus.*)

PHARISEUS TERTIUS

Mester azt jól tuggyuk, mert igaz ember vagy,²⁸⁸
A' te tanyitasod igaz, 's felötte nagy,²⁸⁹
Valjon a' csaszárnak, hogy mű adot adgyunk,
Szabad-e, itild meg, mert mű nem akarjuk.

(*Et offerunt ei monetam.*)

CHRISTUS

880 E kép es felette való irás kie?

PHARISEUS SECUNDUS

Hiszem, talám látod kie: a' Csaszaré.

²⁸⁵ I <jot> most

²⁸⁶ II most

²⁸⁷ I [A *ni* föléírással beszúrva.]

²⁸⁸ II hogy igaz

²⁸⁹ II felelebe

CHRISTUS

Tehát a' császárnak, ami a' császáré
Legyen meg: s az Istennek, a' mi az Istené.

ANNAS

885 Szűnyel meg már egyszer a' nep holditástol,²⁹⁰
Es ellennűnk valo karamkodasitol,²⁹¹
Mert meg atkoztatol a' sinagogatol,
Es büntetést szenvedsz a' főfő papoktól.

890 Meny ki Judeabol, többet ne praedikálj,
A' templomban többet kérlek ne praetendálj,
Az Irástudokkal és ne tusakodgyál,
Mojzes törvényében mar ne piszkalodgyal.

CHRISTUS

895 El megyek, a' hova' Isten akaratya,
Tudom meg kerestek: de Attyám nem hadgya
Hogy rám tanáljatok, es a' bűnnek soldgya
Rátok marad, s abban meg haltok, aszt mondgya.

CAIPHAS

Ördöggel tele vagy, ki akar megőlni?

CHRISTUS

900 Nékem nincs ördögöm, hanem az Atyámat
Magasztalom menyben, jól lehet magamot,
Bestelenititek, de eszett az átkot
Mebányátok, vélem, nem vetek sok napot.

(Hic rapiunt Pharisei lapides et volunt lapidare.)

PHARISEUS TERTIUS

Hol vattok vitezek, követ ragadgyatok,
Hát fertelmes Ember, mű rajtunk az atok.²⁹²

(Christus eripit se a manibus eorum.)

²⁹⁰ I <Szűnyel> meg [Emendáltuk.]

²⁹¹ I karamkodasitol <az irástuk> mer [Aláhúzza a kéziratban.]

²⁹² I mű [Föléírással beszúrva.]

CAIPHAS

Hova lón, hova lón? Látatok, el tűnék,
Hogy ördögös volna, nem igazat mondok?
905 Jaj, hogy haragomnak eleget nem tevék,²⁹³
Egy követ elsőbbben fejehez nem csapék.

PHARIESUS PRIMUS

Boldog Isten, valjon miket nem cselekszik,
S az írástudokkal kedvere csak jatczik,
Valahol meg fordul velünk csufolkodik,
910 Sőt még tanításunk ellen agyarkodik.²⁹⁴

PHARISEUS SECUNDUS²⁹⁵

Ott valal-e minap a' gyulekezetben,
Midőn hozattatnék egy aszszony előnkben,
Aki tanáltatek hazasság törésben,
Czitaltattukvala asztott a' törvényben?²⁹⁶
915 Elejeben vittuk, tenne itiletett,
Mert éfele szemelj törvény ellen vetett,
Mojzes törvényeből kövezést erdemlett,
De nem vettünk tőlle egyéb feleletett.

Meg nevetven bennünk, a' földre hajola,
920 Ott a' porban nem tudom, miket ir vala,
Csak hamar pediglen fel alvan, így szóla:
Ki van vetek nélkül, arra követ hannyna.

Ugy meg szegyenlettük magunkot az helyben,
Hogy nem tudnank semmit szollani ellenben,
925 Egymásután kiki meg remülven ebben,
El tavezánk onnan, ő marada eppen.

PHARISEUS TERTIUS

De akkor csak jadzott, hát nem igen regen,
Midőn a' templomban mű volnank sergesen,²⁹⁷
Ottan nagy haragal be telven sebessen,
930 Ránk rohana, minket dorgalvan kemenyen.

²⁹³ I nem [Föléírással beszúrva.]

²⁹⁴ I ellen <agyázkodik> [Emendáltuk.]

²⁹⁵ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

²⁹⁶ II volna

²⁹⁷ I mű [Föléírással beszúrva.]

Nem tudom, hogy miből egy kőtelet fona,
Engemet elsőben azzal jól meg sújta,
Mindent ottan amit tanála, felruga,
Az után pediglen rutul meg is szida.

PHARISEUS PRIMUS

935 Egy szóval senkiis ennek az ő dolgát,
És ellenünk való sok patvarkodasat,²⁹⁸
Ki nem gondolhattya nemű gonosságát,
Most zabolazzuk meg mindenfele utát.

CAIPHAS

940 Nem tudom, mit mondgyak, mert már el bágyadtam,
Hogy nem ember volna, asztott tapasztaltam,
Többet pro et contra szollani meg untam.

ANNAS

Vessük végét egyszer ennek a' dolognak,
Mert veszedelemben mindenek forognak.

(Hic diabolus immiscet se colloquio.)

DIABOLUS PRIMUS²⁹⁹

945 De mit sinatoltok hiaba, bolondok,
Hogy őrdöngős volna, látom, gondoljátok,
Nagyobb ellenségünk nincsen, azt tугyátok,
Ellene heában csak deliberaltok!

(Et illico currit ad Judam.)

DIABOLUS PRIMUS

Judás, mit tőrődől? talám nincsen penzed,
Miert hogy az üres erszenyedett nezed?
950 Vajha elegendo volna neked eszed,
Meg telnek ezüstel csak hamar erszenyed!

JUDAS

De honnan? Mert az én mesterem efelet,
Csak semmire becsül ra sem veti szemet,
Csak azon farasztya naponkent elméjét,
955 Mikent üdvözitse az elveszet népét.

(Hic Diabolus altum ejulans currit ad socium.)

²⁹⁸ II sok [Csak a II. kéziratban.]

²⁹⁹ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

DIABOLUS PRIMUS

Ho, ho, ho, ho, ho, ho, hoo!

DIABOLUS SECUNDUS

Mi lele, mi lele? Morgondi, mi lele?
Jaj talám megütött a' pokolnak szele?³⁰⁰

DIABOLUS PRIMUS

Mi lele? Oda van földi birodalmunk!

DIABOLUS SECUNDUS

960 Mit mondaszsz? Hol hallod azt a' hazutcságot?³⁰¹

DIABOLUS PRIMUS

Judast udvarolni szandekoxtam vala,³⁰²
Nem tudom, mi okbol, igen busul vala,
Trefabol nekie penszt igyirtem vala,
De csak immel ammal feleletett ada.

965 Többi köszt aszt monda, nincs szüksége penzre,
Mert az ő mestere nem ügyelne erre,
Hanem csak azon van minden esze, kedve,
Hogy az embert tóllúnk mikent vissza nyerje.

970 Most azért ideje azon mesterkednünk,
Feltett szandekaban akadajlt szerezzünk,
Talám Judás által vegere mehetünk,
Hogy ha penszt őneki eleget igyirünk.

DIABOLUS SECUNDUS

975 Hol lakik? Sietve őtőt kereszük fel,
Lássuk, kereszünkre elsőbben mit felel?
Azutan kinaljuk gazdag szerencsevel,
Talam rá vehetyük mesterkedesünkkel.

(Et vadunt simul ad Judam.)

³⁰⁰ II meg üte

³⁰¹ II hallád

³⁰² II udvallani

DIABOLUS SECUNDUS

Judas Iskariot, jaj, ki rongyoson vagy,
Innen busulásod talám vagyon olj nagy,
Meg segittünk teged, csak reversalist adgy,³⁰³
980 Csak hogy hazugságba múnkö, kérlek, ne hadgy.³⁰⁴

JUDAS

Meny dolgodra sátán, talám aszt kivanod,
Az én Mesteremet elarulnám, várod?
Ha őtött el hadnam, meg őletne tudod,
Veszsz *el a'* penzedel, nem persvadialom.³⁰⁵

DIABOLUS SECUNDUS

985 Bolond, miért felsz attol, máskent is el hagyod,
Halálra keresik a' fő papok, hallod,
És így *árvaságra* maradsz, eszt meg gondold,³⁰⁶
Akkor elő vennéd, ha volna garasod.

JUDAS

990 Ezt még nem hallotam, igaze mit mondasz,
Ha ugy van a' dolog, nem heaban faraszcz,
Ha megcsalatkozom fogadode nem hadcz,
De igen sajditom, hazugságban maradcz.

DIABOLUS SECUNDUS

Autoritasomnak ellenne hazudnék,
És tobbe soha is elődbe nem jőnek.

(Diabolus primus ducit Judam ad concilium.)

DIABOLUS PRIMUS

995 Ime jo uraim a' min faradosztok,
Egy ember adatnek, azon sinatoltok,
Itt van, ennel jobbat sohult is nem kaptok,³⁰⁷
Ez által a Christust kezbe kaphatyátok.

(Hic abscedit Diabolus et phariseus ad Judam dicit).³⁰⁸

³⁰³ [Fölötte tévedésből JUDÁS szerepnév áthúzza.]

³⁰⁴ **II** kirúnk

³⁰⁵ [*El* csak a **II** variánsban van.]

³⁰⁶ **I** így <araságra> maratz [Emendáltuk.]

³⁰⁷ **II** soha

³⁰⁸ **II** *Recedit diabol[us] et phariseus ad Judam*

PHARISEUS

Hová valo vagy te, és ki legyen neved?

JUDAS

1000 Judás az én nevem, Galilaeus vagyok.

PHARISEUS PRIMUS

Ismered Krisztusnak, a' ki magát mondgya?

JUDAS

Ismerem, mert én is tanítvanya vagyok.

PHARISEUS PRIMUS

1005 Hogy ha kezben adnád becsületet nagyot,
A'mellet pediglen kincset, gazdagságot
Nyernel a' Papoktól, 's elnel job világot.

JUDAS

Nehéz dolgot kértek, de ra vitt a' szükség,
Először hadd haljam: menyi a' szegőtség?

ANNAS

A' harmincz ezüst pencz ha elegendő lesz,
Imé készen vagyon: vegyed a' kezedhez!

(Et accipit pecuniam.³⁰⁹)

JUDAS

1010 Tudom én ahol ott imátkozni szokott
Csak küldgyetek velem erős ferfiakot,
Meg csokolom őtőt mondvan iljen szokot:
Ave rabi! Ottan fogjatok meg asztott.

ANNAS (*ad Caipham.*)

1015 Kaifás holnapra hivass vitezeket,
Menyenek Judással, várván a' jeleket,
Judás miket teszen, az után kezeket
Vessék ra, 's kötözve hozza ide őtet.

(Solvitur Concilium et clauditur scena.)³¹⁰

³⁰⁹ II *Et accepit.*

³¹⁰ [I kéziratból hiányzik.]

SCENA DECIMA

(Christus assumptibus 3bus ex discipulis ad hortum Geczemani intendit.)

CHRISTUS

Közelit az orám egyszer, hogy szenvedjek,
Az elveszet neperet en eleget tegyek,
1020 Jertek tanyitványim, a' hova en megyek.

PETRUS

Nem leszen, mint mondod, hogy te meghalj Uram,
Van nekem is velem egy rosdás pallosom,
Valaki ellened támad, azt levágom,
Kesz leszek te veled elnem és meghalnom.

CHRISTUS

1025 Bizon bizon mondom bennem ez etszakan,
Mind megbotránkoztok az ügyemet látvan.

PETRUS

Uram ha minyajan megis botránkoznak,
Engemet egyedül meg nem tántoritnak.

CHRISTUS

1030 Peter nem ugy leszen, a' miket te szollasz,
Hanem ez etzakán a' miglen a' kakas,³¹¹
Háromszor szolalik, engemet meg tagacz.

PETRUS

Izről izre bátor esze vagdaljanak,³¹²
Hid el, hogy tegedet en meg nem tagadlak.

(Christus progreditur paululum et ad disc[ipulos] dicit.)

CHRISTUS

1035 Ime, en el megyek tovább imátkozni,
Tű it maragyatok, itt szükség vigyázni.

³¹¹ I <ez> [Áthuzogva, tintafoltosan, de a sor elején egy aláhúzott ez van, így javította a tintafoltot a másoló.]

³¹² II iszről iszre

CHRISTUS (*Flectit genua et orat.*)³¹³

Szerelmes Szent Atyám, ime en kesz vagyok,
Emberi nemzetert örömet meg halok,
Teljesegyek rajtam, nem mint en akarok,
A' te vegezeseid, abban langadozok.³¹⁴

1040 Kerlek pedig teged, mint mi egyek vagyunk,
Egyenlő hatalom s örökség van nálunk,
Egyes szeretetben mind öröktől járunk,
Földön es a menyben egy a' mi orszagunk.

1045 Legyenek ezek is igaz szeretetben,
Most es mindenkorán velünk egyetemben,
Mig a' földön lesznek, csendes békeségben,
Mú velünk pediglen örök dicsőségben.

(*Redit ad discip[ulos], quos invenit dormientes.*)

CHRISTUS

1050 Így nem vigyazhattok egy oraig velem,
Vigyazatok közel mert a veszedelem,
Ne hogy kisirtetben minnyajtokat ejcsen.

(*Iterum recedit et orat.*)³¹⁵

Atyám tarcsd meg ököd, kiket nekem attal,
Ne veszszén el rollok leg kissebbik hajszaál.³¹⁶

(*Iterum invisit Discipulos.*)

Alugyatok bátor, amiglen akartok,³¹⁷
Mivel eljött az ora, a'kit nem vártatok.

(*Iterum recedit et orat Christus.*)

1055 Atyám, edes Atyám, készen az en lelkem,
Az en nepeimért hogyki oncsem vérem,³¹⁸
De a' test erőtlén, azért segics engem,
Ime, mert kozelit az én ellenségem.

³¹³ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

³¹⁴ II abban lakkadtok

³¹⁵ I <ror> orat II *Iterum vadit et orat.*

³¹⁶ I [*keg* javítva *leg-re*]

³¹⁷ I <ke>Alugyatok

³¹⁸ I verem [Emendáltuk.]

(*Cui angelus comparet cum calice.*)

ANGELUS

1060 Ennek meg kel lenni, Atyád akaratya,
Felséged e pohárt hogy mostan megigya,
Meg segít tegedet mindenben, azt mongya,
Te read 's vilagra van leg nagyob gongya.³¹⁹

CHRISTUS

Legyenek mindenek, mint Atyám akarja.³²⁰

(*Judas interim a longe speculatur quid Jesus faciat et insinuat pontificibus Jesum cum tribus discipulis in horto orare.*)³²¹

JUDAS (*ad pontificem*)

1065 Most ideje, hogyha valamit akartok,
Azert vitezeket mellejem agyatok,
Semmit ne feljenek, nekiek mongyatok,
Ide hozzuk hamar, asztat meg láttyátok.

1070 Mert mostan a' kertben csak negyed magaval
Vagyon csak Peterrel, Jakabbal, s Janossal,
Ketteje csak gyermek, egy öreg, de azzal
Semmit kel gondolni, mint erőtlen aggal.

(*His auditis Caiphaz ad centurionem.*)

1075 Rajta most százados mind legyetek keszen,
Ezel az emberrel menyetek serennyen,³²²
Micsodas jeleket valakin ő teszen,
Asztott fogjatok meg, kötözven kemenyen.

(*Centurio hic aderunt omnes lictores.*)

Nektek parancsolom, utanam tarcsatok,
De másnak senkinek eppen ne arcsatok,
Kire én rohanok, arra rohannyatok,
Asztott elevenen nekem meg tarcsátok.

(*Et vadunt usque ad hortum, sistunt, quibus:*)³²³

³¹⁹ I <legy> leg

³²⁰ II Atyám akaja

³²¹ II *horta orare*

³²² II sergesen,

³²³ II *vadunt ad hortum*

JUDAS
1080 Többi között, akit meg csokolni fogok,
Ő leszen de szükség, jól ra vigyazatok.

(*Priusquam comprehendatur ad illos*)³²⁴

CHRISTUS
Ugy mint a' latorra dorongokal jötők,³²⁵
Míglén a' templomban tanítanak lőtők,³²⁶
1085 Meg is kezeteiket én nem vetetek,
Nem jót volt el oram, most pedig sietek.

JUDAS (*osculatur et dicit:*)
Ave rabbi.

CHRISTUS
Judás, mesteredet csokkal arulod el?

CENTURIO
Fogjatok meg őtőt: mert ra nem rohantok?³²⁷

(*Irruunt et ducunt ad Pontificem.*)

CENTURIO (*ad Annam*)
1090 Ime ide hoztuk kötve aszt a latrot,³²⁸
A' ki ellenetek anyit karomkodott.

ANNAS (*ad Christum:*)
Hát csak egyedül vagy, hol a' tanítványid?
Annaira becsültek 's kedveltek tied,
Laczik, hogy ki voltál, mert soha társaid,
El nem hagytak volna, de vadnak okaid.

1095 Hát mond meg igazán eszt a' tudomant hol hallotad,
Melj miat mindenűt botrankoztato volt az utad,
Csudalkozom rajta, ebben törni elmedet meg nem untad.³²⁹

³²⁴ II *Postquam comprehendunt ad illos*

³²⁵ I dorongal [A szótagszám miatt javítottuk.]

³²⁶ I [a tanítának fölött egy *ott* beszúrva.] [A mondat nehezen értelmezhető: talán tőtők, titeket.]

³²⁷ [A mondatot a II-ban Judás mondja, CENTURIO szerepe hiányzik.]

³²⁸ II *Iudaei* Ime, ide hoztuk kötve aszt a' latrot,
A' ki ellenetek anyit karomkodott.

³²⁹ II rajtad

Mert te az Isten parancsolatyát is meg csúfoltad,
A' frigy szekrenyét és a' kő táblát lábbal rugtad,³³⁰
1100 Eretnekségre a' tanitványidot tanitotad,
A' traditiokot, hogy bolondság volna, aszt mondottad.³³¹

CHRISTUS

Semmit én rejtekben szollani nem szoktam,
Nyilván mindeneknél, miket tanitottam,
Engemet ne kérdezz, hanem mit mondotam,
1105 Kik hallották: kérdezd, ha rosszat sugdostam.

(Hic servus pontificis impingit alapam.)

SERVUS

Istentelen gonosztevő, így felelsze a' főpapnak?

CHRISTUS

Ha gonoszt szollottam, bizonyisd meg, jobb lesz,
Ha pedig igazat, miért hogy pofon versszsz?

PHARISEUS PRIMUS

Azt meg erdemletted, oljant többet is nyersz.

ANNAS

1110 Meg kötőzvévén őtőt es jo vigyazással,
Vigyetek el innen Kaifashoz által.

(Et ducunt ad Caipham sed antequam duceretur lictores blasphemant.)

LICTOR SECUNDUS

Most kedvedre setalsz a' város uczáin,
Jelengeted magad Urak palotain.

1115 Sies, ne lankagyal, Caiphas igen vár,³³²
Mert tegedet latni regtől fogva kíván.³³³

LICTOR TERTIUS *(dat ictum fune.)*³³⁴

³³⁰ II nyomtad

³³¹ II botorság

³³² II Sies ne <hankogyal> Kifás

³³³ I <f> kivan [Emendáltuk.]

³³⁴ [Ez a szerzői utasítás a II-ből hiányzik.]

Talám itt akarnál maradni ebedre,³³⁵
Kaifas invitál, leszesz nagy kedvére.

LICTOR QVARTUS

A' hajanal fogva vonyatok ki onnan,
Látyátok Annással hogy most is ujt von.

(Ducitur in conspectum Caiphae.)

CAIPHAS

1120 Ide mire jöttél Christe, és mit keressz?³³⁶
Vald meg már igazan, hogy ha Istent szerezsz.

(Christus interim tacet.)

CAIPHAS³³⁷

Szolj egyett, hogy ha tudsz, talám megnemultál?

(Christus tacet, ambunt falsi testes ad quos:)

CAIPHAS *(ad testes:)*

Tű inkább tугyatok miket cselekedet,
Mondgyátok szemébe, hogy miket mereszlet!³³⁸

TESTIS PRIMUS

1125 Mű tугyuk, hogy e volt törvenytelen ferfi,
Nem szolhatott vele valami jot senki,
Ha hazudok ebben, aljon elő kiki,³³⁹
Csapjon arczul bator s szakálam tépjeki!

1130 Mert ez a' szombatott semmire becsülte,
Ha valaki őtöt erről megintette,
Aztot meg csufolta, s meg is fenyegette,
Oktalan parasztnak, bolondnak nevezte.

³³⁵ II ebedre maradni

³³⁶ II miért

³³⁷ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

³³⁸ II Mongyátok mereszlet

³³⁹ II ele

TESTIS SECUNDUS

Hogy ő Isten fia volna aszt hirdette,³⁴⁰
Es hogy az Angyalok volnának mellette,
1135 Azért e világon senkitől nem felne,
Sőt az itiletre atyával el jőne.

Ez a' bűnösökkel társalkodik vala,
Az irástudokat meg utalta vala,
Publicanusokkal nyalakodik vala,
1140 Egy szóval tüntető s képmutató vala.

TESTIS TERTIUS

Hát mi nagyobb dolog, mert minap aszt monda,
Salamon templomát könnyen el rontaná,
Harmad napra pedig viszantag fel rakna!

Talám úgy is akart, midőn sirankozott³⁴¹
1145 Varas romlására rossz jóvendőt mondot,
Meg egy kő a' kővön nem marad, így szollott,
A' földig le hányák, ekent hazudozott.³⁴²

CAIPHAS

Miért hogy nem felesz ezekre a' szokra,
Meljeket teneked hányanak az orodra?³⁴³

(Jesus adhuc silet.³⁴⁴)

1150 Kenszeritlek teged az elő Istenre,
Ha Isten fia vagy, mond meg vegezetre!

CHRISTUS

Te mondad, de mondom, az embernek fiát,
Meg latod el jőni, s jobb felől állását,
Rettegven imadod az ő méltóságát.

³⁴⁰ II Istenfia

³⁴¹ II kivankozat,

³⁴² I hanyak [Emendáltuk.]

³⁴³ I hannak [Emendáltuk.]

³⁴⁴ II at hinc

CAIPHAS
1155 Káromkodik. Tovább nem szűkség bizonyság,
Ime most hallatok, mit felel gonoszság,
Mi teczik már neked? Felelj meg sokaság!³⁴⁵

LICTORES³⁴⁶
Melto az halálra, melto az halálra!

*(Hic conspicitur, caeditur et unus illorum inpugit alapam, velans
facietur ipsius.)*³⁴⁷

LICTOR TERTIUS
Profetály most Christus, hogy ki csapa pofon?³⁴⁸

CAIPHAS
1160 Vigyetek el őtött immár Pilátushoz,
Mint fő urunk léven, lassuk, mit szol ahoz.

(Ancila Petrum videns ad eum.)

ANCILLA
Te is a' Jesussal, mint látom ott valál.

PETRUS
Álmat láczz, jo Asszony, nem tudom, mit mondasz.³⁴⁹

(Petrus movet ad alium locum cui obviat alia ancilla.)

ANCILLA
Ez is a' Nazáreti Jesussal ott vala!

PETRUS
1165 Az elő Istenre eskűszőm, nem voltam!

DUO JUDEI
Nyilván a' Christussal, hogy te is ott valál!

PETRUS
Mi kőzőm volt abban, hogy ott lennék vele,
A' kit nem ismertem, világon ha lenne?

(Hic gallus cantat.)

³⁴⁵ II nektek

³⁴⁶ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

³⁴⁷ [Bizonytalan olvasat, lehet *conspiratur* is.]

³⁴⁸ II ki csapa meg teged?

³⁴⁹ II latz,

PETRUS

1170 Mostan emlekezem szerelmes mesterem,
Miket jóvendőltél igazán felőlem,
Hogy kakasszo előtt így törtennek velem,
Immár hova legyek, oh edes mesterem?

1175 Job let volna nekem veled kézbe esni³⁵⁰
Akar melj halallal te veled elveszni,
Mint ily gyalazatos hit szegesben lenni,
Egy orat vilagan nem akarok elni.

1180 Oh en boldogtalan s alhatatlan ember³⁵¹
Hogy el nem nyelt engem a' melységes tenger,³⁵²
Immár hova fakacz, s foljamodol Peter?
Ki segeljt meg teged? Oda van a' mester.

1185 Hiszem te a' minap leg hivebbik valál,
Aszt igyired vala, mellette meg halnál,³⁵³
Ime meg bénita csak egy hitvan leany,³⁵⁴
Mint meg környekeze az átkozot sátán.

1185 Aszt mondád, minyájon ha meg botránkoznak,
Semmi keppen teged meg nem tantoritnak,
Mind ezek a' szivek meg csonkitottanak,
Ra veven, Istenem, hogy meg tagadnalak.³⁵⁵

1190 Pelda legyek én az magokban bisztoknak,³⁵⁶
Akik esztelenül nagyokot fogadnak,
Mert gyakortáb ezek gyalazatot valnak,
Engemet elsőbnek ebben allegálnak.

1195 Oh edes Mesterem, Christusom el ne hadgy,
Hanem kegyelmedben engem vissza fogadgy,
Hogy meg tagadtalak, kérlek meg ne tagadgy,
Még is kegyelmedre, 's irgalmadra fakadgy.

(*Clauditur scena.*)³⁵⁷

³⁵⁰ II esnem,

³⁵¹ II férfi,

³⁵² I melyseg

³⁵³ I mellette<m>

³⁵⁴ I benita [Emendáltuk.]

³⁵⁵ I ra veven Ist<enem> hogy [Emendáltuk.]

³⁵⁶ I az <man>

³⁵⁷ II [Hiányzik.]

SCENA UNDECIMA

(*Centurio Caiphae, accedit Pilatum dicens:*)³⁵⁸

CENTURIO³⁵⁹

1200 A' fő papi urak műnköt ez emberrel,
Te hozzád küldöttek, mint gonosz tevővel,
Hogy halálra itild mivel sok vetkeekkel,
Rakva tanálatott iszonyu bűnökkel.

(*Hic Annas Caiphas loco se moventur et adeunt forum Pilati, cui reverentia capitis facta sedent pro tribunali.*)³⁶⁰

PILATUS

Hadd tudgyam vétkeitt, és ahoz rendelni
Én magamot tudgyam, s ebben kormányozni,
Törvényűnk foljását, mert neki artani
Nem akarok mindgyárt, és hertelenkedni.

CENTURIO

1205 Libellus formaja esztet meg jelenti,
S amint latom, hogy már olvasni is kezdik.

(*Annas legit formulam libelli, hanc: Tota gens etc.*)³⁶¹

CENTURIO

1210 Meg hiszed már uram, hogy ha ez amito³⁶²
Nem let volna álnok, népűnköt csabito,
Ördög mesterseggel csudakot tamasztó,
Hogy elődbe hozzuk, nem lett volna melto.

De leg elsőbben is felséges urunknak,
Adajat meg adni a' mű csaszarunknak
Tiltotta, mert akart egeszsz Judeanak,
Ő lenni királyja, a' Sido országnak.

1215 Harmadszor pediglen az Isten fiának
Lenni magát mondgya, holott egy kuldusnak,
Betlehemben fia volt egy faragonak.

³⁵⁸ II [Hiányzik.]

³⁵⁹ I <Ephebus> [Áthúzva, melléírva a jó szerepnév.]

³⁶⁰ II *Hic Annas Caiphas loco se moventur et ducunt ad forum Pilati* [A szerzői utasítás második fele hiányzik.]

³⁶¹ II *Annas legit formulam libelli.*

³⁶² II amitto

PILATUS

1220 Hogy Isten fiának magát mondgya lenni,
Nehezen hihetem, mert oly qualitasi,
Nem mutatyák neki, semmi affectusi,
Hogy ne legyen ketseg, meg kel hát próbálni.

1225 Azert Sidoságnak okos bölcs venei,
Egy felől áljanak, neki meg felelni,
Más felől *baráti*, múnkót disputalni,³⁶³
Istenséget itten ma meg kel próbálni.

Tanitvanyi, tudom, itten lappanganak,
A' várasban imitamot bujdoklanak,³⁶⁴
Sietséggel elő hivatattassanak,
Egyett kettőt hamar hadd disputaljanak.

*(Centurio vadit et quaerens invenit et adducit 3 Petrum Jacobum Joannem.)*³⁶⁵

CENTURIO³⁶⁶ (*dicit:*)

1230 Uram feltanaltam ókót, s elő hoztam!

PILATUS

A' tú mesteretek mint hamis tanito,
A kezemben akatt nepemet amito,

1235 S azok között magát Istennek alito,
Disputáljatok meg, lassuk, hogy ha valo!
Abiathár azért, mint első Theológus
Tedd fel kérdésetet, mint bolcs philosophus!³⁶⁷

ABIATHAR

Csak egy argumentom léssen a' beszédem,
Meljre ha megfelel, a' fejem fel tészem.

*(Eius argumentum.)*³⁶⁸

³⁶³ I b<á>raráti

³⁶⁴ I <ml mo>imit II bujdazodnak,

³⁶⁵ II *Centurio vadit et invenit 3*

³⁶⁶ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

³⁶⁷ II [Hiányzik.]

³⁶⁸ I <Eius> [Többször javítgatva.]

1240 Mojses patriarcha ötödik könyveben,
A' harmincz kettődik meg irot reszeben,
És a' harmincz kilenczedik verseben,
Erőst bizonyította egy *létét* Istennek.³⁶⁹

1245 Lássátok egyedül, hogy en vagyok Isten,
Én kivülem senki más Isten hogy nincsen,
Esztet a' királyok könyvei ekeppen,
Tobiással együtt tanítják erőssen.

1250 Azért már ezekből aszt hozam én itt ki,
Három Istenséget nem lehet álitni,
Mivel Szent írásból nem mutathatni ki,
Isten fiának hát eszt ne mondgya senki.

PETRUS (*respondet:*)

Igen könyü erre töllem a' felelet,
Mert ott egy személyen nem egyebet érthet,
Hanem egy alatott, es egy Istenseget,
Három szemeljt pedig masutt így emleget.

1255 Elsőbben szent Dávid soltari könyveinek,
Hetedik verseben második reszenek,
Eszt fiának mondgya, nem teremtőjenek,³⁷⁰
„Az en Uram vagy te, teged ma szültelek.”³⁷¹

1260 Eszt szent Isaias profeta könyveből,
Hatodik hetedik s nyolczadik,³⁷²
Jeremias, Baruk jeles könyveiből,
Meg bizonyithani, nincsen kétség erről.

1265 A' harmadik szemeljt szent *Job* Patriarka,³⁷³
Es ő vele együtt Szent David profeta,
Harmadik szemeljnek erős hittal valja,
Vagyon három szemelj tehát menyországba.³⁷⁴

³⁶⁹ I letet [Emendáltuk.]

³⁷⁰ II fíjunak

³⁷¹ I [A sor aláhúzza mint idézet.]

³⁷² II verseben

³⁷³ I Jobb [emendáltuk.g

³⁷⁴ I <vagyon három szemelj> [Áthúzza, és újraírva.]

PILATUS

Alj ferre, barátom, mert disputálásra,
Nem nagy gratiád van contraversiora,
Hijába dicsired fülünk halatyára
1270 Magadat anyira, az okoskodásra.

DOCTOR³⁷⁵

Uram, had próbáljak a' masikal en is,
Most ugy meg faggatom, hogy még szollani is
Bizonyára nem mér, egyet marczzanni is.

PILATUS

Légyen.

DOCTOR

1275 Hogy ha ez az ember Isten fia volna,
Semmi vetek ebben soha nem let volna.

S. JOANNES

Azt igazán mondád, mert semmi makula,
Soha ez Emberben, veteknek rutsaga
Nem volt, nem is lészen bűnnek semmi mocska.

DOCTOR

1280 Be esztelenül szolsz ennyi ember előtt,
Miért meteltetett környűl hát ez előtt,
S miért szent Janostol meg kereszteltetott,
Ha veteknek árja belé nem öntetött.

1285 A' környűl meteles Ó testamentumba,
S a' keresztelkedés mostani világban,
Nem egyebet jegyez, hanem ki mocsokban
Van, megtisztitassék s szentűl éljen abban.

1290 De az kit Istennek tú mondotok lenni,³⁷⁶
Környűl meteltetett, nem tagadgya senki,
S megkeresztelkedett, voltak hát vetkei,
Melyekből tisztulni kész volt ő is lenni.

³⁷⁵ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

³⁷⁶ II akit

Már ha vétékben volt, soha Isten nem volt,³⁷⁷
Mert az igaz Isten soha bűnben nem volt,³⁷⁸
S nem is leszen soha, erről vegezés volt.

S. JOANNES (*responsit:*)

1295 Ha meg metelkedett, akkor véget is tett,
A' környül meteles mert meg oletetett,
Ugy, hogy a' keresztség mingyárt következett,
S' Christus keresztségén uj törvény eredett.

1300 Nem azért vette fel hat keresztség modgyát,
S nem is metelkedet meg, hogy bűnnek soldgyát³⁷⁹
Le fizetne azzal, hanem reguláját
Egyiknek kezdene, s rontana masikát.

(*Pilatus quod videt doctores victas ita loquitur:*)

PILATUS

1305 Bizony Isten fianak kel ennek lenni,
Mert a' tudományát senki el rontani,
Bátor sok doctorok jőjjenek probalni,
Nem elégségesek, sarkabol ki vetni.

(*Aroel demirans simplicitatem Doctorum ait.*)³⁸⁰

AROEL

1310 Meg vallom bölcseknek eddig itiltelek,
Tűtőköt minyajan, a' Sido népeknek,
De mint gorombáktól ezek meg gyozenek,³⁸¹
És kissebségűnkre a' zsákba tevenek.³⁸²

Nem így kell hát nekünk az emberrel bännünk,
Hanem csuda tetellel kel meg próbálnunk,
Azért mű az *élet holtá* ha forgodunk,³⁸³
Tehettyük es viszont holtat feltamasztunk.³⁸⁴

(*Hic modica causa injicitur.*)³⁸⁵

³⁷⁷ II Mért

³⁷⁸ I <vétékben> bunben

³⁷⁹ II mocskát,

³⁸⁰ DD [Feloldottuk.]

³⁸¹ II gorombáktól

³⁸² sakba [Emendáltuk.]

³⁸³ I élet holtá

³⁸⁴ II tehetünk

³⁸⁵ II *Hic modica ludus injicitur.*

1315 Szemetek láttara ennek parancsolom,
Halj meg, 's mingyárt meghal, *bizonyosan* tudom,³⁸⁶
De ismég életre mindgyárt *viszszá* hozom³⁸⁷
Igy csuda tetelem nektek meg mutatom.

AROEL

Parancsolom néked, halj meg szernyű halált!³⁸⁸

(*Hic immediate decidit anus.*)³⁸⁹

1320 Láttjátok egy szomra szernyű halált hala,
De ha parancsolom, mingyárt áll lábára.

AROEL

Parancsolom neked, mingyárt álj lábadra!

(*Manet casus.*)

Masodszor is mondom néked, hogy alj labra.
Harmadszor is mondom, hogy mindgyárt álj lábára!

AROEL

1325 Hogy halhata igy meg, hogy nem enged szomnak?

(*Aroel clamando intendit suscitare.*)

Harmadszor is mondom, hogy mingyárt aly lábára!

(*Manet.*)

PILATUS

Ah, atkozott ferfi, jaj, mit cselekedél,³⁹⁰
Meg őled Sileont, *hogy tessél mindennél*,³⁹¹
S fel nem tamaszthatod, bátor jövendőlnél
1330 Feltámasztásáról, erőst dicsekednél.³⁹²

(*S. Jacobus consolatur Pilatem dicens:*)

³⁸⁶ II Haly meg, s mingyár tudom, bizonyosan meghal, De ismeg életre mingyár visszahozom.

³⁸⁷ II visszahozom,

³⁸⁸ I halát [Emendáltuk.]

³⁸⁹ II *immediate*

³⁹⁰ II cselekeddell

³⁹¹ II jaj látod szemeddel

³⁹² I erost [Emendáltuk.]

S. JACOBUS

Arael, te szolgád ördögi erővel,
Meg ólé Sileont, jól látod szemeddel,³⁹³
S fel nem támaszhata annak erejevel,³⁹⁴
S' már ez ferfin kívül nincs jó tevő ezzel.³⁹⁵

1335 Azert csak egy szóval a' Jesus nevében,
Ha mondandom neki, kelj fel életedben,³⁹⁶
Mingyárást lábra áll szép éleveníben,
S ezel próbálom hogy az igaz Isten.³⁹⁷

(Jacobus in clamat auribus mortui.)

1340 Parancsolom neked a Jesus nevében,
Kely fel holt almadból, s élj még az életben!³⁹⁸

*(Hic surgit Sileon.)*³⁹⁹

S. JACOBUS

Latod-e Pilate, hogy ez igaz Isten,
Mind menyben s mind földön, kinek a' nevében,
Ha valamit kerünk, leg ottan meg leszen.

PILATUS

1345 Igaz Isten fiának vallom őt lenni,⁴⁰⁰
Mert iljen csudakat nincsen ember senki,
E föld kerektségén tudgyon cselekedni,
Azert el bocsátom, szolga menj kísérni.

LICTOR TERTIUS⁴⁰¹

1350 Országunkba soha nem leszen bekeség,
Ha eszt el bocsátod, ellened a' nepség,
Feltamad mindgyárást a' Sido nemzetség.

PILATUS

Atkozott Sidoság, hát en vetkes vagyok,
Hogy halálra nektek ártatlant nem adok?

³⁹³ II óled

³⁹⁴ II támaszthatya

³⁹⁵ II ma az

³⁹⁶ II Ha mondandod neki, kelj fel életedben,

³⁹⁷ I porobalom [Emendáltuk.]

³⁹⁸ I elj [Emendáltuk.]

³⁹⁹ II *exurgit*

⁴⁰⁰ I <vallom> vallom

⁴⁰¹ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

LICTOR SEPTIMUS⁴⁰²

Ha ártatlan volna, te elődbe soha
Őt nem hoztuk volna, nagy molestiadra.⁴⁰³

PILATUS

1355 Verjétek meg őtött, s osztán szabatságot
Társainak s néki, azon tul adgyatok.

(*Hic fit flagellatus.*)⁴⁰⁴

PILATUS

Ha megveszszőzéték, már bocsássátok el.

LICTORES SIMUL⁴⁰⁵

1360 Igasság, igasság, meg kel néki halni,
Vagy neked Pilate, tisztedből kiesni,
Ma bizony egyiknek meg kell lenni, hidd meg.⁴⁰⁶

(*Pilatus ait et recedit ex concilio relictis alijs.*)⁴⁰⁷

PILATUS

Egy fertály oraig vigyétek el innen,
Hogy hadd gondolkodgyam, mit csináljak véle.

(*Clauditur scena.*)⁴⁰⁸

SCENA DUODECIMA

JUDAS

1365 Valakik nap fénnét még meg nem untatok,
S a' tú szemeteket még be nem fogtatok,
Keserves intesim, kerlek, halgassátok,⁴⁰⁹
Meljeknek értelmét jól meg fontoljátok.

⁴⁰² I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

⁴⁰³ [Az itt kezdődő 3 versszakot áthúzza a másoló, ez Barabás elengedéséről szól. Ez a három versszak nem került bele a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kötetbe sem.]

⁴⁰⁴ II *Flagellatur*

⁴⁰⁵ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

⁴⁰⁶ I <hidd meg> meg

⁴⁰⁷ II *Pilatus ait et recedit.*

⁴⁰⁸ II [Hiányzik.]

⁴⁰⁹ II kiserves

A' felséges Isten Adámot a'porból⁴¹⁰
Damascus helyenek agyagas porából⁴¹¹
Teremté, és Evát oldala csontyabol,
1370 S tarsul ada neki ő kivánságából.

Az utan beteve a' paradicsomba,
Hogy ott vigan elne szép lako házában,
De az őrdög látván, mingyárt abba jára,
Hogy ki vetné abbol, meg is lőn szandeka.

1375 Utoljara engem lagyito beszedd,
Meg környekeze ma álnok mesterséggel,⁴¹²
Hogy Uram el adnam, meg csala szép szinnel,
Fő papoktól igyert álnok mesterséggel.⁴¹³

*(Hic proicit pecuniam pontificibus et ait eis.)*⁴¹⁴

1380 Azert atkozottak, itt van tú penzetek⁴¹⁵
Veszsen el veletek hamis keresmenytek!

Már en hova legyek, nem tudom mit tegyek,
Akár hova lépjek, látom mind a hegyek⁴¹⁶
Fejemre fordulnak egészen az egek,
S mind csak engem neznek, hogy el vesszenek.

ANNAS

1385 Szép harmincz ezüst penszt a' faratságodért,
Mú te neked attunk hiv szolgálatodert,
Már akármit csinálj, mit busitaszsz ezért.

JUDAS

1390 De tú unszoltatok, hogy kedves mesterem,
Harmincz ezüst pénzen eladnám Istenem,⁴¹⁷
Azert segéljetez, ne legyen el vesztem!

⁴¹⁰ II sárbol,

⁴¹¹ I <teremte és Evát oldala csontyából> Damascus

⁴¹² II mestersegel

⁴¹³ II igirt mestersegel

⁴¹⁴ II *Hic proicit pecuniam pontificibus.*

⁴¹⁵ II a' penzetek,

⁴¹⁶ II legyek

⁴¹⁷ I pén el adnám [Emendáltuk.]II pénzen

ANNAS

Megfizettünk neked, már akármit csinály.

JUDAS

Ah, mit cselekedgyem? Istenhez térjek-e,
Nem tudom, mit tegyek, kegyelmet kerjek-e?
Hiaba nem kérem, mert aszt nem erdemlem,⁴¹⁸
1395 Azert egy szomot is arra nem emelem.

A' pencznek kedvéért, jaj, melj kegyetlenül⁴¹⁹
Elvesztém a lelkem örök végetlenül,
Hogy el adám Uram a' Sidoknak örökkül.

Valakik it vattok, engem tekencsetek,
1400 Mert példája vagyok a' pensz keresőknek,
S oltalmazák magok, hogy el ne vesszenek!

(Daemon accedit primus.)

DAEMON PRIMUS

De miért aggodol, azon csudalkozom,
Miért sopankodol, aszt meg nem foghatom,
Hogy magad veszesd el, aszt inkább jovallom,
1405 Mert meg nem üdvözülsz te, aszt nyilvam tudom.

Te rollad az Isten már el feletkezett,
Mivel által látta kétségben estedet,
Azert el rendelte örökke vesztedet.⁴²⁰

JUDAS

Ha ugy van hát tovább, jaj, én mit kesergek,
1410 És haszontalanul, jaj, jaj, mit rettegek?
Az akasztó fahoz azert el erdek,
Fel kötöm magamot, mert látom, el veszek.⁴²¹

(Hic laqueo se suspendit.)

⁴¹⁸ II engedi,

⁴¹⁹ II mit cselekedem,

⁴²⁰ I <ve> rendelte

⁴²¹ I <ma>magamot

DAEMON SECUNDUS

1415 Immár Judás téged bezzeg én sem feltlek,
Hogy fáratsagim is hiaba legyenek,
Semmit nem irtozom, mert már a' kőtelek,
Nyakadra foljtottak, ugy, hogy el nem vesznek.

DAEMON SECUNDUS (*ad populum*)

1420 Meg vallom, hogy sokat ezért az emberért,
Már hét héttől fogva csak az ő lelkeért
Dolgoztam, s farattam ő karhozattyáért,
Jó nyereseget is vők faratsagoméért.

(*Hic secat funem primus daemon.*)

DAEMON PRIMUS⁴²²

Mar újj fel hátamra, mert vizlek pokolban,⁴²³
Es ott mű velünk léssz a' kenkőves toba.

(*Clauditur Scena.*)

SCENA TERTIADECIMA⁴²⁴

Tribunalis et Sententialis.

(*Caiphas assumptis socijs Pilatum adit, et sententiam in Christum extorquet.*)⁴²⁵

CAIPHAS

1425 Ujonnán tegedet jöttünk reqviralni,
Aszt a' gonosz tevőt ne szenved regnálni,⁴²⁶
Mert nem méltó többet napvilágot latni,
Meg erdemlette volt ezerszer meg halni.⁴²⁷

PILATUS

1430 Rettenetes dolog, mint felbodultatok,
Egy ember miatta eppen nem nyughattok,
En vagyok itt praeses, aztat jól tudgyatok,
Ha olly dolog volna, nem biznam reatok.

⁴²² I [A szerepnév hiányzik.]

⁴²³ II űlj a'

⁴²⁴ [Áthúzza 11 versszak, Pilatus, a Lictor, Krisztus párbeszéde.]

⁴²⁵ II *Caiphas cum socijs Pilatum adit, et sententiam in Christum extorpet.*

⁴²⁶ II [Az első fél sor hiányzik.]

⁴²⁷ II volt <egesz> ezerszer [A kéziratban aláhúzza szerepel.]

Ha rebellis volna, csaszar ellen lenne,
Ellenne allani az en gondom lenne,
Egy ember pediglen oljat mereszszelne?
Sok ezer vitezseg akoron kellene.

1435 Ennek pedig az ő maga viselése,
Semmi rebelliot nem jegyez, sőt ere⁴²⁸
Azonban e felett, hogy el szeljesztesse,⁴²⁹
El bomlott sziveket őszsze bekeltesse.⁴³⁰

CAIPHAS

1440 Uram nem tréfa ez, visgáld meg a dolgot,
Nalunk is ő dolga discursusba forgott,
De ennek causaja ugy aggravulodott,
Hogy a népség immár sok fele el bomlott.⁴³¹

1445 Félő, csaszárnak is ártalmara lehet,
Vitesség között is zenebonát tehet,
Az ő dolgaiban, hogy ha elé mehet,
Tegetet s bennünköt azután csak nevet.

PILATUS

1450 Nevetés dolgok csak megis gondolni,
Ha király fi volna, még gyanakodhatni,⁴³²
De szegeny legénynek magát arra adni,⁴³³
Lehetetlen dolog, bolondul próbálni.

PHARISEUS SECUNDUS

Nem csak kiraly finak, sőt Isten fianak,
Magát alította, mikent hallád tednap.

PILATUS

Akor trefázkodott, látván benneteket,⁴³⁴
A gonosz irigység hogy meg környekezet.⁴³⁵

(Conclamant pontifices et seniores.)

⁴²⁸ II Semmi <rebeliát> nem

⁴²⁹ I felet [Emendáltuk.]

⁴³⁰ II őszze

⁴³¹ II innen

⁴³² I meg [Emendáltuk.]

⁴³³ I <egy> szegény <legeny> legénynek magát

⁴³⁴ II tehát benneteket

⁴³⁵ II inség

PONTIFICES ET SENIORES⁴³⁶
1455 Uram, tegy eleget már hivatalodnak,
Mert nem leszen vége jól a'dolgaidnak!⁴³⁷

PILATUS
Ti kívánságtoknak eleget tegyek-e?

JUDAEI SIMUL
Hivatalod tartya, s annak rendi szerent,⁴³⁸
Eleget kel tenni, már tudod a törvent.

PILATUS
1460 Akarok inkább igasságot latni,
Nem, mint kíványátok, jámbornak ártani,
Mind az által hol van? Elé kel hivatni,
Talán igasságát fogja allegálni.

CAIPHAS
1465 Ne, ugy mond, hivatni, hanem nyakon kötve,
Őtött kel hozatni, hogy ne teljek kedve,
Hozzátok serényen, légyen egyszer vége!

(Hic cum tumultu et clamore ducitur ad conspectum Pilati.)

PILATUS (*ad Jesum:*)
Látod boldogtalan vetemedett ferfi,
Nincsen ki melletted mereszelden szolni,
Rád kiált az egészsz váras nemzetségi,⁴³⁹
1470 A'mit tölled kerdek, most igazan mond ki:
Ugyan te vagy-e a Sidok királja?

CHRISTUS
Te mondád, a Sidok királja en vagyok,
Jol lehet a földön mostan nem országlok,
De az én Atyámmal mindeneket bírok,
1475 Eget és a' földett ő véle befogok.

⁴³⁶ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

⁴³⁷ II jol a vege

⁴³⁸ I <v>rendi

⁴³⁹ I <har> rád

PILATUS

Főpapok, főpapok, s gonosz fariseusok,
Régi írásokat bár jobban tudnatok,
Ennek a szavait interpretaálnatok,
Igasságot benne nyilván tanálnátok.

- 1480 De az ő elmejét éppen nem értitek,
Azert tudományát igen irigylitek,
Amit elmétekel, látom, fel nem értek,
Asztott halálával meg gátolni kértek.

ANNAS

- 1485 Ó hogy ha király fia, miért hatta el az országát,
Ha pedig Isten fia, fenyes menyei palotáját?
De csak *alá s felé* tűnteti gonosságát,⁴⁴⁰
Miért mondgya ő magát király fiának?

- 1490 Tudgyuk fia volt Nazaretben egy rossz Ácsnak,⁴⁴¹
Hallotuk, az ő Annya Leánnya Joakimnak,⁴⁴²
Semmi köze neki vagy *ide* királyságnak.⁴⁴³

CAIPHAS

A minap engemet szemtől szembe meg fenyegete,
Hogy a' felhőkben el jőne itiletre,
Műnkőt egyenként hatalmason meg itilne,
Ő pedig az Isten erejenek jobba felől ülne.⁴⁴⁴

- 1495 Ezt már minden megitili hogy káromkodás,⁴⁴⁵
Isten és az törvény ellen per patvarkodás⁴⁴⁶
Alattomban a papi rend ellen verem ásás,
Tehetsege felet a fő rendekkel való tusakodás.⁴⁴⁷

⁴⁴⁰ I csak alosz felesz tűnteti [Emendáltuk.]

⁴⁴¹ II Tudgyatok

⁴⁴² II Joachimnak

⁴⁴³ [Mind a két kéziratban *ide* olvasható, de talán *véle* lenne a helyes olvasat.]

⁴⁴⁴ I Isten<nek>

⁴⁴⁵ I <Aszt mar> [Áthúzgálással javítva.]

⁴⁴⁶ es az <törvény> ellen [Emendáltuk.] II ellen felfuvalkodás

⁴⁴⁷ II tehetsége szerent

PHARISEUS TERTIUS⁴⁴⁸

1500 E nem szegyenli mű ellenünk aszt hirdetni,
Hogy mű szoktuk volna a' mentát es a' kaprot megdezsálni,
Jot tanitván asztot, hogy szoktuk tavul nézni,⁴⁴⁹
A piaczon s utzakon magunkat reverealtatni,
Csak azert meltó volna a nyelvét ki vonatni.

PHARISEUS SECUNDUS

1505 Hát Herodessel is a minap mikent csufolkodott,
A királjt haragjaban ravasz rokának mondott,
Hogy adót a' Császárnak ne adnánk, tilalmazott.⁴⁵⁰

PILATUS (*ad Jesum:*)

Nem hallod, ellened miket bizonyitnak?

(*Jesus tacet.*)

PILATUS

1510 Csudálkozom rajtad, nem felelsz ezekre.
Mit tudyak mivelni? Két fele erthetem
Ennek halgatását, s roszra nem vihetem,⁴⁵¹
Mert amint törvény szól, jobb felől kell vennem.⁴⁵²

(*Tacens consentire videtur.*)⁴⁵³

1515 Azert ha nektek is ugy teczik, akarom,
Vagyon a tómleczbe egy fogolj, jól tudom,
Barabásnak hívják őtőt amint hallom,⁴⁵⁴
Esztet fel akasztom, Jezust elbocsátom.

Mert néktek szokástok, hogy az únnep napon,
Hogy a' többi kóoszt egy fogolj szabaduljon,
Jesús ártatlanab, a sors Barabáson,
Nekie kelletik, hogy ma fel akadgyon.

⁴⁴⁸ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

⁴⁴⁹ II tanitva astat

⁴⁵⁰ I adott [Emendáltuk.]

⁴⁵¹ II velhetem,

⁴⁵² I fele ől vehetem [A szó vége utólag beszúrva.] II vehetem [A kéziratban aláhúzással jelölve.]

⁴⁵³ I [A szerzői utasítás második része olvashatatlan.]

⁴⁵⁴ I Barabásnak <hijhak> őtőt [Emendáltuk.]

CAIPHAS
 1520 Mostan Sido nemzet, illik, hogy megfelelj,
 Szükség az elmedett, hogy jobban tekerd fel,
 Mert ha megszabadul ez a gonosz személy,
 Lészen materia, hogy az után nyögjél!⁴⁵⁵

JUDAEI (*simul:*)
 Bocsasd el Barabást és Jesust akaszd fel!

PILATUS
 1525 Mondgyátok meg nyilván, Jesust-e vagy Barabást
 Néktek el bocsássam? Egyiket vagy a mászt?

JUDAEI (*simul:*)
 Barabást, Barabást, meg mondok Barabást.⁴⁵⁶

PILATUS
 Hát Jesus Christussal hogy mit cselekedgyem?

JUDAEI (*simul:*)
 Feszitessék fel, feszitessék fel!

PILATUS
 1530 De mi gonoszt cselekedett?
 Feszisd fel, feszisd fel őtőt!

PILATUS
 Az ártatlan vérre, mint sasok a dögre,⁴⁵⁷
 Ugy látom szommjuhoztok.
 De én protestálok, hogy ártatlan vagyok,
 1535 Hozz vizet, had mosdgyam ki.

(*Hic adducet aquam Ephebus.*)⁴⁵⁸

EPHEBUS
 El hozám a' vizet, keszen vagyok vele,
 A kendő is ihon a viznek mellette.⁴⁵⁹

⁴⁵⁵ II nyögjön

⁴⁵⁶ I <Barabást> [A sor végén, áthúzva.]

⁴⁵⁷ I verre [Emendáltuk.]

⁴⁵⁸ II [Hiányzik.]

⁴⁵⁹ II a <kendőis> ihon [Emendáltuk.]

JUDAEI (*simul.*)

Az ő vére rajtunk, aszt mind fel valaljuk,⁴⁶⁰
S' maradgyon fiainkon.

PILATUS

1540 Ha néktek Barabás kedvesebb, mint a' más,
Legyen tietek, nem bánom.
Jesust kezetekben kinek a' véreben
Feredgyetek, lássátok.

1545 A mint pedig rendi, hogy ne mongya senki,
Törvénytelen én volnék, ez a sentenczia,
Hogy az Ember fia meg haljon, olvassátok.

(*Et legitur sententia.*)

LICTOR SEXTUS

Nem illet egy királjt ez a rongyos ruha,
Jobb lesz, öltöztessük őtött e' bársonyba.

(*Et detracta veste induunt cum clamide crecinda.*)

LICTOR SEPTIMUS

1550 A királjt illeti aranyos korona,
Tővisből ő néki legyen diadema

LICTOR OCTAVUS

A királj kezebe hol a királji *pálcza*⁴⁶¹?
Hozzatok nád szálát, lássuk miként tarcsa!⁴⁶²

(*Et dant harundinem ad manus.*)⁴⁶³

LICTOR NONUS

Vivat Rex Judaeorum!

LICTOR DECIMUS

Ave Rabbi!

(*Accipit arundinem.*)

⁴⁶⁰ II mű

⁴⁶¹ I kiralyi <pacza> [Emendáltuk.]

⁴⁶² I <miert> miként [Emendáltuk.]

⁴⁶³ II *Et dant arundinem.*

LICTOR UNDECIMUS⁴⁶⁴
1555 Nem jól fogod kirájl, a királji palczát!

*(Et percutit caput.)*⁴⁶⁵

Igy fogd: vonnyátok le rolla a palástyát.

(Et detrahunt clamidem.)

LICTOR DUODECIMUS

Induljunk már egyszer az elrendelt heljre⁴⁶⁶
Ottan emeljük fel őtött a' tisztségre.

(Et perveniunt ad locum Calvariae).

LICTOR PRIMUS

1560 Mivel kivankoztál a felsőb helyekre,
Im eljött az ora regi teczésedre.

ANNAS

Tiberius császár itten tisztartója,
Pontius Pilatus Judeanak Ura,
Mint hogy keresztfara sententiát hozza,
Akaszátok őtöt arra keresztfara.

CENTURIO

1565 Lássák a' hohérok, hogy mit cselekesznek,
Hol vattok? Csak hamar vessünk veget ennek.

(Hic crucifigunt.)

LICTOR SECUNDUS

Ne dugd el kezedet, mert most a hatalom
Tied, és Romai első birodalom!

LICTOR TERTIUS

1570 Am, hogy most labadat királji tronusra
Emelled, csak nyujcs ki erre a schabellumra!

(Acclavatur et elevatur.)

⁴⁶⁴ I <simul.> LEPROSUS PRIMUS

⁴⁶⁵ II *Percutit ad caput*

⁴⁶⁶ II jelre,

PILATUS

Szukseg, hogy a nevet és a titulusát,
Feje fele tegyúk, hadd lássák a' dolgát.⁴⁶⁷

CAIPHAS

Te hatalmadba van, irjad a' mit akarsz!

(Pilatus dat centurioni titulum et jubet affigi.)

CAIPHAS

1575 Ne ugy ird, hogy ő a' mi királjunk let volna,
Hanem hogy királjnak magát mondta volna!

PILATUS

Amit irtam, megirtam, ratum factum!

LICTOR SECUNDUS

Szálj le a keresztről, ha Isten fia vagy,
Hadd tuggyuk a földön, volt-e nagy hatalmad?⁴⁶⁸

PHARISEUS SECUNDUS

1580 Masokat megszabadított a' halaltól,
Most ideje, önön magát hogy meg mencse attól.⁴⁶⁹

PHARISEUS TERTIUS

Izrael királja, szabadics meg magad,
Ha Isten fia vagy, a halálnak ne add!

JESUS

Eli eli, lamma sabathani.⁴⁷⁰

LICTOR QVINTUS

1585 Mit kiác, mit kiác, talám Iljest hivod?⁴⁷¹
Probalja, jőjön el, nem leszz, mint gondolod.

LICTOR SEXTUS

Nem Iljest, kialtya, hanem innya kíván.

(Lictor septimus affert spongiam et intingit aceto.)

⁴⁶⁷ II lassuk a dilját.

⁴⁶⁸ I [A nagy szó az előző sor végére beszúrva.] II volt te hatalmad nagy

⁴⁶⁹ II hogy ki onnön magát meg mencse attól

⁴⁷⁰ I lam<n>a [Föleírással javítva.]

⁴⁷¹ II kiác, kiác I talam <iljes> hivod [Emendáltuk.]

LICTOR SEPTIMUS

Itt van, ne szonyuhoz, igyal, menyit akarsz!⁴⁷²

JESUS

Consumatum est.

(*Et expirat.*)

CENTURIO

Minden ketseg nélkül, hogy Isten fia volt.

JOSEPH AB ARIMATHIA (*Corpus Christi de cruce deponi petit.*)⁴⁷³

1590 Uram ez az ember nem volt gonosztevő,
Hanem bűnösöket jobb utra terítő,
Ámbár hogy keresztfan lelkét kiadta ő,
Feltamad, meg hallod, eljő az az údő.

1595 Engedd meg, vegyem le Szent testét a fáról,
Ne hogy haladatlan legyek jó voltáról,
Kegyes es Istenes szep oktatásarol,
Mindenekkel jol tett hatalmasságarol.

PILATUS

1600 Nem csak megengedem, hanem parancsolom,
Vedd le, s' tisztelettel temessed, akarom,⁴⁷⁴
Mert igaz Ember volt, szemeimmel látom,
Megmententiaستم, aszt örökke bánom.

(*Deponitur de cruce.*)

⁴⁷² II szonyuzal, I <Lict.> [Áthúzva a sor közepén, a következő sorban van a szerepnév a szerzői utasításban.]

⁴⁷³ I *Joseph ab Arimathia C. Jesu de cruce deponi petit.*

⁴⁷⁴ II temesd el

EPILOGUS

Egő szeretetét már észre vevétek,⁴⁷⁵
A mű meg megváltónknak kinnyát meg nézétek,⁴⁷⁶
Miként szagattatá testét érettetek,
1605 Ki adá csöp vérét, hogy üdvezülnétek.

Nagy irgalmasságot kész volt cselekedni,
Éjjel nappal sokat érettünk faradni,⁴⁷⁷
Hogy a mű lelkünköt ne hadna elveszni,
Kit Szent személyére teczet teremteni.

1610 Meg látatok aszt is, Mojses patriarkát⁴⁷⁸
Miként sietteté, hogy a felvett munkát,
Farao királynál Izrael rabságát,
Eppen el rontaná, s bérül adna magát.

1615 Méltó háladással, érdemel ezekért,
Hogy hozzája legyünk sok fáratságáért,
Sirjunk es zokogjunk a mű bűneinkért,
Hogy el ne veszessen műnköt mind azokért.

1620 Utoljara mindent az ő fajdalmában,
Alázatos szível az ezer hétszázban,
Negyvenedik esztendőnek folyásában,
Ajanlom mindennek ájtatosságában.⁴⁷⁹

Finis.

⁴⁷⁵ II vettetek

⁴⁷⁶ II a megaltonknak kinyát

⁴⁷⁷ I [A *sokat* szó föléírással beszúrva.]

⁴⁷⁸ I Meg tátatok aszt [Emendáltuk.]

⁴⁷⁹ I Finis.

A MŰ ADATAI

A passiójáték most jelenik meg először nyomtatásban. Két másolata is van, az első (korábbi változat) egy különálló füzetben maradt fenn a csíksomlyói ferences könyvtár fekete dobozában (jelzete A VI 9/5277). Címe: *Actio parascevice pro A[nno 1740. a F[rat]re L. K. – Descripta P. A Raffain.* (A kézirat részletes leírása: *Muckenhaupt* 1999, 119.) Egy kéz írása, de nagyon apró betűs szöveg, sok javítgatást, áthúzást találunk benne. A 4. jelenet végén apró betűvel besúrva ez olvasható: *NB se foret Actio odiose longa, quod sequitur potest mitti.* Ezután az 5–6. és a 7. oldal teljes egészében át van húzva, de a szöveg jól olvasható. (Az ördög a 7 főbűn szolgáját felfogadja maga mellé, aki őket követi, az a pokolra jut. A jelenetnek akkor van vége, amikor Invidia is a pokolbeli tóba kerül.) A kihúzott, lerövidített részekkel együtt is a leghosszabb passiójátékok közé tartozik ez a darab. Át van húzva a 19. oldalon Pilátus két versszaka, és a teljes 21. oldal is. A prolóógus és az epilógus a dráma végén van, a szerző ezeket utólag írta hozzá a dráma szövegéhez, ezt bizonyítja a részletes, tartalmi leírás a prolóógusban, amelyet a darab elkészülte előtt nem is lehetett volna megírni. Mindezek alapján ez a szöveg tűnik a szerző által készített korábbi (s talán szerzői!) szövegnek, ezért a kiadás során ezt tekintettem a dráma főszövegének. Tud róla *Bándi* (1896, 291, 293.), *Fülöp* (1897, 31–32.), *Pintér* (1993, 116.), *Muckenhaupt* (1999, 117, 119.), *Medgyesy-Schmikli* (2002b, 222–229.) *Medgyesy S. Norbert* újabban elsősorban az égi per jelenetét vizsgálta a szövegben. (*Medgyesy* 2009, 104, 201, 219.)

Ezt a passiót 1774-ben bemásolták a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kötet 1188–1230. oldalára is, a szerző nevének feltüntetése nélkül. Címe: *Actio alia Parascevice. De Anno Dominicae Incarnationis 1740.* A szöveg egy kéz írása, szálkás, nehezen olvasható. A másoló sok helyen lerövidíti az eredeti szerzői utasításokat vagy átdolgozza azokat. A prolóógus és az epilógus itt is a darab végén van (az 1227–1230. lapon), de az első szövegben áthúzott részeket itt már kihagyták a másolatból. Ezek alapján bizonyítható, hogy egy későbbi állapotot tükröz, s ez tekinthető a dráma variánsának. Ez utóbbi szöveget II-vel jelölöm, és a két szöveg közötti eltéréseket a lapalji jegyzetekben hozom. Kuna passiójátéka jól megírt, jó verselésű szöveg, valószínűleg ezért használta fel az 1759-es passió szerzője. A *Fülöp Árpád* által kiadott szöveg több versszakot vesz át szó szerint az 1740-es passióból, beillesztve a legelső jelenetbe a 10 leprás meggyógyítását (*Fülöp* 1897, 135–136.). Néhol csak egy-egy szót változtat meg, máshol egy sort cserél ki, de az egész jelenetet Kuna László passiójából veszi. Szerkezetileg van hasonlóság az 1748-as passióval (kötetünk 10. darabja), amely szintén a keresztről való levétellel, és Pilátus szavaival ér véget, talán ez a dráma volt az inspirálója.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A prolóógus elmondja a nézőknek, hogy nem komédiát, hanem egy üdvösséges játékot fognak látni, majd jelenetről jelenetre elbeszéli a darab tartalmát, és meg is magyarázza, hogy Mózes rézkígyója a keresztet jelenti, és csendes hallgatást kér a nézőktől.

Scena prima figuristica

Jetro elküldi Mózeset a Hóreb hegyére, hogy ott legeltesse a nyájakat. Amint leül a csipkebokor mellé uzsonnázni, a bokor meggyullad, és Genius elmondja neki, hogy menjen el megszabadítani a zsidó népet Egyiptomból. Mózes aggódik a küldetése miatt, Genius Áront rendeli mellé segítőnek. Mózes visszatér apósához, és elmondja, mire kérte őt Isten. Ezután találkozik Áronnal.

Scena secunda Evangelica

Megjelenik a Pásztor, aki elveszett juhocskáját keresi, hiába van 99 báránykája, s a szembejövőket kérdezteti. Végül megtalálja őt, aztán előlép mint Krisztus, elmondja, hogy őt is pásztornak küldték a földre, s felsorolja az ószövetségi pásztorokat Ádámtól Dávidig.

Scena tertia figuristica

Mózes és Áron megvesztegeti a Palatinust, így bejutnak a fáraóhoz, aki elutasítja a kérésüket, sőt parancsot ad, hogy még kegyetlenebbül dolgoztassák a zsidókat. A zsidók morgolódnak Mózes ellen, de Áron azt kéri, hogy tűrjék a sorsukat, mert úgylis hamarosan megszabadulnak.

Scena quarta Evangelica

A családapa elküldi a szolgát a vetni való búzáért. Megáldja a magot és elveti, de az ördögök babot vetnek a búza közé. A szolgák jelentik, hogy a búza közt sok a konkoly. A családfő azt kéri, hogy ne gyomlálják ki a konkolyt, majd aratáskor fogják szétválasztani a búzát a konkolytól.

Scena quinta figuristica

Mózes megkérdezi az Urat, miért küldte el a fáraóhoz, ha az úgyszem engedi szabadon a népet.

Az Úr azt mondja Mózesnek, hogy menjen vissza a fáraóhoz, gondoskodni fog róla, hogy teljesüljön a parancsa. Mózes utasítja a zsidókat, hogy jelöljék meg a házaikat. A Satrapa jelenti a fáraónak, hogy az elsőszülöttek meghaltak, így a fáraó engedélyt ad a zsidóknak a távozásra. Genius javaslatára Mózes háromszor megcsapja a Vörös-tengert, így száraz lábbal kelnek át rajta.

Scena sexta Evangelica

Pater Coelestis, Voluntas Divina és Verbum a megváltásról és a Szentháromságról vitatkoznak. 10 leprás érkezik Verbumhoz, és kéri, hogy gyógyítsa meg őket. Közülük csak egy ad hálát és bánja meg a vétkeit. Verbum meggyógyítja a Százados gyermekét és egy inaszakadt embert is. A jelenet végén megérkezik Péter, András, Jakab és Fülöp, hogy Verbum mellé szegődjenek.

Scena septima Evangelica

A hetedik jelenetben Jézus két tanítványát előreküldi, hogy intézze a szállásukat a városban, majd bevonul Jeruzsálembe, ahol a gyermekek palmaágakkal köszöntik. A farizeusok felkeresik Kaifást és Annást, de Annás azt javasolja, hogy várjanak még Jézus elfogásával.

Scena octava figuristica

A vének zúgólódni kezdenek Mózes ellen. Már nem akarnak mannát enni, inkább puliszkát, hagymát ennének, siratják a régi sorsukat, mert az is jobb volt, mint a mostani. Mózes Genius tanácsára vizet fakaszt a sziklából, de a zsidók tovább zúgolódnak. Ezért Isten mérges kígyókat küld rájuk büntetésből. Végül megkönyörül rajtuk, és Mózesnek rézkigyót ad, amivel megmentheti a népet.

Scena nona Evangelica

Jézus a főpapok előtt. Kiküldik, amíg tanácskoznak. Utána visszahívják és a farizeusok kikérdezik őt. Közben Júdást az ördögök ráveszik, hogy árulja el Jézust. Júdás bemegy a főpapokhoz, és megállapodik velük.

Scena decima Evangelica

Krisztus a tanítványaival van a Getsemáni kertben. Azok elalszanak, ő pedig Istenhez imádkozik. Egy angyal érkezik hozzá a keserű kehellyel. Péter fogadkozik, hogy sose árulja el őt. Megérkezik Júdás a katonákkal, Júdás csókkal árulja el mesterét, akit a katonák Annás elé hoznak. Annás Kaifáshoz küldi, ahol három hamis tanú vall ellene. Péter a kakasszókor harmadszor tagadja meg a mesterét, utána siralomban kér bocsánatot.

Scena undecima Evangelica

Jézus Pilátus előtt. Pilátus előhívhatja a három tanítványt, Pétert, Jakabot és Jánost, és azt kéri, hogy disputáljanak előtte. Abiathar áll ki ellenük, de megszegyenül, amikor a Szentháromság létét próbálja tagadni. Egy Doctor áll ki utána, de ő is kudarcot vall, amikor Jézus büntelenségét akarja kétségbe vonni. Aroel be akarja bizonyítani, hogy ő is fel tudja támasztani a halottakat, nem csak Jézus. Egy szavával megöli az egyik öregasszonyt, de nem tudja feltámasztani. Pilátus nagyon felháborodik ezen. Meg akarja kímélni Jézust, de a zsidók hajthatatlanok.

Scena duodecima Evangelica

Júdás siralmával kezdődik, aki vissza akarja adni a pénzt a főpapoknak. Az ördögök biztatására felakasztja magát, az egyik ördög a hátán viszi a pokolba a testét.

Scena tertiadecima Evangelica

Jézus elítéltetése Pilátus által, a keresztfeszítés jelenetei. Arimathiai József elkéri Pilátustól Krisztus testét, a keresztlevétellel és Pilátus egy versszakos bánkódásával zárul a passió.

Epilogus

Összefoglalja a játék tanulságát, még egyszer párhuzamot von Mózes és Krisztus között, és bűnbánatra szólít fel.

SZERZŐ

A passiójátékot a különálló füzet borítólapján található felirat (Ladislai Kuna) és az első lapján található monogram (K. L.) alapján Kuna László István írta. Kuna László Csíkszentmiklóson született 1712-ben. 1731. június 20-án öltözött be ferences szerzetesnek, 1736-ban szentelték pappá. 1741–42-ben a csíksomlyói gimnázium grammatikai osztályait tanította. *Fülöp Árpád* névsora szerint (1897, 12.) is 1741–42-ben volt ezekben az osztályokban tanár, de mivel ezt a darabot 1740-ben mutatták be, így már hamarabb is ott kellett tanítania (egyébként sem valószínű, hogy Bonaventura Potyó négy évig tanított volna ezekben az osztályokban 1737 és 1740 között), vagy már korábban megbízták ezzel a feladattal. 1743-ban Fogarason, 1745-ben Esztelneken, 1746-ban Szárhegyen, 1748–49-ben Csíksomlyón volt házfőnök. 1750-től a kolozsvári ferences rendház főnöke, 1753–54-ben a rendtartomány definitora. Gyulafehérváron halt meg, 1754. augusztus 28-án. (*György*, 1930, 527.; *Pintér*, 1993, 136.) Már fiatal tanárként is nagyon járatos volt a teológiában, kiválóan ismerte a prefigurák rendszerét, és sokféle forrás felhasználásával írta meg a passiójátékait – nem véletlen, hogy később magas tisztségeket töltött be a rendtartományban. Minden bizonnyal ő a szerzője az 1741-es darabnak is, ezt erősíti meg az ószövetségi előképek használata, a hasonló stílus és az ó- és újszövetségi jelenetek megkülönböztetése, illetve azonos megnevezése (*scena figuristica, scena Evangelistica/Evangelica*) is, és az, hogy az innen kihúzott részek (a hét főbűn jelenetei) bekerültek a következő évi passióba.

FORRÁS

Kuna László a passió jeleneteit a 6., 7., 9–13. scenában (*scena Evangelica*) viszi színre. Az első jelenetek közül három, *scena figuristica* címmel, az emberiség megszabadulásának előképeként a zsidók Egyiptomból való szabadulását meséli el. Már ebben az első részben is van két evangéliumi jelenet, de ezek még nem a passióhoz kapcsolódnak, hanem Jézus két példabeszédét dramatizálja bennük a szerző. Az első az elveszett bárány (Mt 18,12–14; Lk 15,1–7.) és a jó pásztor példázata. A jelenetben a Pásztor leteszi a juhocskát, és Jézusként tér vissza a színpadra (*Deponit ovem, et hic apparet in habitu Christi.*), hogy megmagyarázza a példázat értelmét János evangéliuma alapján (Jn 10,1–21). Ebben a részben Jézus felsorolja az ószövetségi „pásztorokat”: Ádámot, Ábelt, Ábrahám és Lót pásztorait, Dávidot, népének pásztorát, azaz királyát. A második pedig a magvetőről, a búza és a konkoly példázatáról szól, forrása: Mt 13,24–30. Ez előtt van Mózes és Áron jelenete a fáraó előtt (Kiv. 7,1–13). A hatodik jelenet elején van egy *égi tanácskozás* is, ezután kezdődik a tulajdonképpeni passió. Az égi tanácskozás szereplői Pater Coelestis, Voluntas Divina és Verbum, a megváltás érveit Szent János evangélistától veszi a szerző, s ebben a részben hosszasan magyarázza a Szentháromság titkát is, Szent János apostol első levelére hivatkozva: „Nem kétlem, tudgyátok, s sokszor hallottatok, / Szent János Apostalt jól meg olvastatok, / Első leveleben ha meg vizgáltatok, / Az ötödik részben ott fel tanáltatok. (Jn 1, 5: „Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige, ő volt kezdetben Istennél. Minden

általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett. Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága. A világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel.” Ugyanitt hivatkozik Szent Pál levelére is, aki az ördögről ír. (Efezusiaknak írt levél, 4, 6.) A döntés előképe: átkelés a Vörös-tengeren (Kiv 13–15). A Szent-háromság tehát a megtestesülésről dönt, ugyanúgy, ahogy az 1736-os darabban is a Szentháromság személyei döntenek el Verbum megtestesülését (Medgyesy 2009, 201.). A két szövegben vannak azonos versszakok, így valószínűleg Kuna László felhasználta ezt a passiót a sajátjához. Ilyen a Pater három versszaka (Ferenes iskoladrámák I., 757.) és Filius seu Verbum (Christus) egy versszaka is:

Azért kik ördögnék hálójában vádtok,
Ha énged én nékem tú akaratotok,
Biszonyál én nálam lesz vigasztalástok,
De ugy, ha én nékem szómatt fogagyátok.”
(Ferenes iskoladrámák I., 759.)

Az égi tanácskozás után Jézust mint gyógyítót látjuk a földön, tíz leprással tesz csodát (Lk 17, 11–19.). Ezután a passió jelenetei következnek, de a 8. jelenet megint Mózesről szól, Mózes érkigyóval tesz csodát, így megmenti a népét, ahogy majd Jézus az emberiséget. A rézkigyó Krisztus keresztjének az előképe. A Pilátus előtti perben sok forrásra hivatkozik:

„Mojzes patriarcha ötödik könyveben,
A' harmincz kettődik meg irot reszeben,
És a' harmincz kilenczedik verseben,
Eröst bizonyittya egy letet Istennek.”

„Elsőbben szent Dávid soltari konyvenek,
Hetedik verseben második reszenek,
Eszť fianak mondgya, nem teremőjenek,
„Az en Uram vagy te, teged ma szűltelek.

Eszť szent Isaias profeta könyveből,
Hatodik hetedik s nyolczadik,
Jeremias, Baruk jeles könyveiből,
Meg bizonyithani, nincsen kétség erről.

A' harmadik szemeljt szent Job Patriarka,
Es ő vele egyűt Szent David profeta,
Harmadik szemeljneť erős hittel valja,
Vagyon három szemelj tehát menyországba.”

A hivatkozott helyek: 5Móz 32,39 („Lássátok be, hogy én vagyok egyedül, s nincs más Isten rajtam kívül: én ölok és én éltetek, sebesítetek és gyógyítok s nincs, aki kezemből kiszabadíthasson!” Káldi György fordítása), Zsolt 2, 7, („Hirdetem az Ūr rendeletét. Mert így szólt hozzám az Ūr: »Fiam vagy te, a mai napon nemzettelek

téged.” Káldi György fordítása) Iza 6,7,8, Jeremiás könyve és Báruk könyve, illetve Jób könyve.

A darabban van apokrif jelenet is: az ördögök veszik rá Júdást az árulásra, és ők vannak ott Júdás öngyilkosságánál is.

ELŐADÁS

A darabot 1740. április 15-én, nagypénteken mutatták be Csíksomlyón. A kéziratban (akárcsak Kuna másik passiójátékában I. a 2. sz. drámát) részletes szerzői utasítások vannak. Ezek főként a gesztusokra és a mozgásra vonatkoznak (térdre esik, elalél, megáll, szembemegy vele stb.). A darabban volt egy néma szereplő is, egy Sileon nevű öregasszony, ő az, akit Aroel megöl, de nem tud feltámasztani.

Egyetlen énekelt rész volt az előadásban, az 5. jelenetben Mózes éneke – „MOJSSES (*cum cantus*)” –, a szerző azonban nem ad meg nótajelzést Mózes könyörgéséhez. Éneklésre vonatkozó utasítást azonban találunk még a hetedik, újszövetségi jelenetben, amikor az 1729-es passiójátékhoz hasonlóan a virágvasárnapi körmenet stációi elevenednek meg a színpadon (vö. *Éneklő Egyház*, 802–805. sz., *Dicsérvételek az Urat!*, 89c–f. sz.). E rendelkezés szerint ugyanis a gyermekek pálmát és ruhát terítenek az útra, és éneklük a *Gloria laus et honor* kezdetű himnuszt. Ennek latin nyelvű gregorián dallamát, továbbá népzenei gyűjtésből származó, magyar nyelvű változatát a közreadás I. kötetének 7. sz. darabjában közöltük (*Ferences iskoladramák I.*, 510. és 511.), magyarul gregorián dallamon I. *Éneklő Egyház*, 805. sz., *Dicsérvételek az Urat!*, 89f. sz. (utóbbi énekeskönyvben a népzenei felvétel alapjául szolgáló erdélyi variáns is olvasható).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A különálló füzet egy kéz apróbetűs írása. Több oldal át van benne húzva, az utolsó három oldalon különösen sok a javítgatás, áthúzás. A szöveg a szerző eredeti kézírása lehet, az alkotás nehézségét, a szerzői szándékot is mutatja a sok javítás, csillagozás, a lapszélre írt betoldás. A tárgyragot szinte mindig megkettőzi (hitett, műnkött). A szerzői utasításokat mindig aláhúzza. A *Liber exhibens actiones parascivicas*ba beírt szöveg sokkal egyöntetűbb. A különálló füzetben a szerepnevek és Isten neve is rövidítve vannak, a kötet másolója ezeket mindenhol feloldotta. Ahol mégis maradtak rövidítések (pl. a 13. jelenetben: Főppok) azt jelölés nélkül feloldottuk. A kötet másolója szinte sose teszi ki az ékezeteket, viszont nagybetűvel írja az Ember, Mester, Urak szavakat. Helyesírása jelentősen eltér az eredeti szövegtől, a későbbi nyelvallapotot vagy a másoló egyéni helyesírását tükrözi, nem a szerzőét. A szerepneveket egységesítettük. A másoló nem mindig tudta elolvasni a füzet apróbetűs szerzői utasításait, többször félre is értette azokat (pl. humeros duobus – humeros Dominus).

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 14 *proponálunk* – javasolunk
 22 *mandatum* – felhatalmazás
 41 *az új törvényben* – az Újszövetségben (a Magvető története: Mt 13, 24–13,40.)
 147 *Trupz* – birkákat terelő szó
 213 *acceptálá* – elfogadá; *excusatiomot* – mentegetőzést
 232 *bokrászik* – bóklászik, bolyong
 239 *Sybillák* – jósnők (Egy római monda szerint Augustus császár és a tiburini Szibülla misztikus találkozása során ő mutatta meg a császárnak Máriát karján a kis Jézussal, egy égi jelenésben.)
 240 *planeták* – bolygók, égitestek
 277 *audentiát* – kihallgatást
 287 *recuperáljuk* – helyrehozzuk, kijavítjuk
 339 *Beg* – beh
 350 *felesen* – bőségesen, sokan
 362 *conditioval* – feltétellel
 366 *holtába* – egyfolytában, mindig
 449 *kement* – keményen
 479 *Szent János Apostol első levele 5. része* – Jn 1,5
 542 *penitentiára* – vezeklésre
 550 *praeda* – préda, zsákmány
 601 *gratia* – kegy
 644 *proponálni* – indítványozni, javasolni
 694 *practicus* – ügyeskedő
 701 *Fundamentumaban* – alapjaiban
 751 *kiszil* – savanyú, kocsonyás zabból való lisztpép (székely tájszó)
 830 *conferálni* – beszélgetni, vitatkozni
 834 *a meg fejerített hasonlott kőfalak* – talán utalás a farizeusok fekete-fehér csíkos kaftánjára?
 857 *retractalni* – visszavonni
 889 *praetendálj* – követelőzz, követelj
 941 *pro et contra* – ellene és mellette (érvelés)
 947 *deliberáltok* – hiába tanácskoztok, határoztok bármit is
 979 *reversalist* – kötelezvényt
 984 *persuadeáalom* – meggyőzőm, rábeszélem
 993 *autoritásomnak* – tekintélyemnek, hatalmamnak
 996 *sinatoltok* – hangoskodtok
 1101 *traditiokot* – hagyományokat
 1139 *publicanusokkal* – adóbérlőkkel
 1192 *allegálnak* – említene nek, felhoznak
 1205 *libellus* – könyvecske, irat
 1219 *qualitási* – képességei, tulajdonságai
 1220 *affectusi* – érzelmei, indulatai
 1237 *argumentom* – érv

- 1238 *contraversiora* – vitára
 1273 *marczanni* – moccanni
 1277 *makula* – folt
 1354 *molestiadra* – bosszúságodra
 1368 *Damascus helyenek agyagas porából* – a rabbinikus zsidó hagyomány szerint Isten a Hebron melletti, damaszkuszi mező vörös porából alkotta meg Ádámot (az *adom* szó vöröset jelent az arámi nyelvben). A keresztény szerzők Josephus Flavius *A zsidók története* című könyvéből ismerhették ezt az elképzelést
 1423 *reqviralni* – itt: kérni
 1424 *regnálni* – uralkodni
 1429 *praeses* – elöljáró
 1439 *rebellis* – lázadó
 1440 *discursusba* – beszélgetésbe
 1441 *aggravulodott* – súlyosbodott
 1463 *allegálni* – említeni, felhozni
 1478 *interpretaál* – közvetít, értelmez
 1502 *reverealtatni* – tiszteltetni
 1523 *materia* – ok
 1545 *sententzia* – végzés, ítélet
 1548–1549 *chlamis* – hadi köpönyeg
 1551 *diadema* – fejdísz
 1570 *schabellumra* – fatalpra
 1576 *ratum factum* – jóváhagytam, megtettem

László István Kuna

PASSION PLAY WITH MOSES' STORY

ESSENTIAL DATA

The passion play has two copies. The first (earlier version) survived in a separate booklet in the black box of the library (reference number A VI 9/5277). Title: *Actio parascevica pro A[nno 1740. a F[rat]re L. K. – Descripta P. A Raffain.* (The detailed description of the manuscript: *Muckenhaupt* 1999, 119). It was written by one hand but with very small script and with many corrections and deletions. At the end of scene 4, the following remark is added in small script: *NB se foret Actio odiose longa, quod sequitur potest mitti.* Pages 5–6 and 7 are completely struck through but the text is nevertheless legible. (The devil takes the servants of the seven deadly sins in his service, those who follow them, go to hell. The scene ends when Invidia also lands in the lake in hell.) This play is among the longest passion plays, even with the deleted and shortened parts. Two strophes from Pilate's speech on page 19 and the entire page 21 are struck through. The prologue and the epilogue come at the end of the drama, they were written after the author finished the text, which is also proven by the detailed contents of the prologue: it could not have been written before finishing the play. On the basis of all this, this text seems to be the earlier text (maybe written by the author!), so I considered it the main text of the drama in the publication.

In 1774, this text was copied into pages 1188–1230 of the volume *Liber exhibens actiones parascevicas...*, without naming the author. The title was: *Actio alia Parascevica. De Anno Dominicae Incarnationis 1740.* The text was written by the same hand, the handwriting is difficult to read. The copyist often shortens or modifies the original author's instructions. The prologue and the epilogue also appear at the end of the play (on pages 1227–1230) but the parts deleted in the first text are omitted from the copy. This proves that this text shows a later stage and may be considered a variant of the drama. I mark this latter text as II and show the differences between the two texts in footnotes. Kuna's passion play is a well written text with correct verse, probably that is why it was used by the author of the 1759 passion play who takes several strophes word by word from the 1740 passion play. There are structural similarities with the 1748 passion play (number 8 in our volume), which also ends by taking down Christ from the cross and Pilate's words, this drama may have provided an inspiration.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The prologue tells the audience that they are going to see a salvation play – not a comedy –, then recites the contents scene by scene and explains that Moses' copper snake symbolizes the cross; it asks the audience to listen in silence.

Scena prima figuristica

Jethro sends Moses to Mount Horeb to graze the cattle. As soon as he sits down for lunch by a bush, the bush starts burning and Genius tells him to liberate the Jewish people from Egypt. Moses is worried because of his mission; Genius orders Aaron to assist him. Moses returns to his father-in-law and tells him God's request. He then meets Aaron.

Scena secunda Evangelica

The Shepherd appears looking for his lost sheep; even though he has 99 sheep, he keeps asking every passer-by. He finds the sheep and appears as Christ, reveals that he was also sent to be a shepherd and enumerates the Old Testament shepherds from Adam to David.

Scena tertia figuristica

Moses and Aaron bribe the Palatine to let them in to see the Pharaoh who refuses their request and orders his men to exploit the Jews even more cruelly. The Jews tend to revolt against Moses but Aaron asks them to take their fate, as they would be liberated soon.

Scena quarta Evangelica

The man sends the servant for wheat to sow. He blesses and sows the seed but the devils sow beans among the wheat. The servants report that there are many weeds among the wheat. The man asks them not to pull out the weeds because they will separate them from the wheat at harvest.

Scena quinta figuristica

Moses asks the Lord why he was sent to the Pharaoh if he refuses to liberate his people.

The Lord tells Moses to return to the Pharaoh, he will guarantee the fulfilment of his command. Moses tells the Jews to mark their houses. The Satrap reports the death of the firstborns to the Pharaoh who gives permission for the Jews to leave. Upon Genius' suggestion, Moses holds out his hand three times and they can cross the Red Sea without getting wet.

Scena sexta Evangelica

Pater Coelestis, Voluntas Divina and Verbum argue about salvation and the holy trinity. Ten lepers come to Verbum and ask him to cure them. Only one of them is grateful and repents. Verbum cures the Officer's child and a handicapped man. At the end of the scene, Peter, Andrew, James and Philip arrive to accompany Verbum.

Scena septa Evangelistica

In scene seven, Christ sends two of his disciples to prepare his accommodation in the town, then enters Jerusalem where children welcome him with palm branches. The Pharisees go to Caiaphas and Annas but Annas advises them to wait before capturing Christ.

Scena octava figuristica

The elders revolt against Moses. They are tired of eating bread, they prefer polenta and onion, they regret their old fate which was still better than this one. Upon Genius' suggestion, Moses creates water in the rocks but the Jews continue to revolt. God punishes them by sending poisonous snakes. In the end, he is merciful and gives Moses a copper snake to save his people.

Scena nona Evangelistica

Jesus taken to the high priests. He is sent out during the discussion. He is then taken back and the Pharisees question him. Meanwhile, the devils persuade Judas to betray Jesus. Judas goes to see the high priests and agrees to betray Christ.

Scena decima Evangelistica

Christ is in the Garden of Gethsemane with his disciples. They fall asleep while he prays to God. An angel arrives with the bitter cup. Peter swears never to betray him. Judas arrives with the soldiers, he betrays his master with a kiss and Jesus is taken to Annas. Annas sends him to Caiaphas where three false witnesses testify against him. At the call of the cock, Peter denies his master for the third time and apologizes in a lamentation.

Scena undecima Evangelistica

Jesus before Pilate. Pilate calls forth three disciples, Peter, James and John to hear their dispute. Abiathar is their opponent but he is humiliated when he tries to deny the existence of the holy trinity. He is followed by a Doctor who also fails when he questions Christ's innocence. Aroel wants to prove that he can also resurrect the dead, not only Christ. He kills an old woman by a word but cannot resurrect her. Pilate is outraged. He wants to save Jesus but the Jews insist.

Scena duodecima Evangelistica

It starts with the lamentations of Judas who wants to return the money to the high priests. Upon encouragement by the devils, he hangs himself and his body is taken to hell on the back of one of the devils.

Scena tertiadecima Evangelistica

Christ is condemned by Pilate, scenes of the crucifixion. Joseph of Arimathea asks Pilate's permission to remove the body. The passion play closes with taking Jesus down from the cross and a one-strophe lamentation by Pilate.

Epilogus

It summarizes the lesson of the play, draws another parallel between Moses and Christ and tells the audience to repent.

AUTHOR

According to the words on the cover of the separate booklet (Ladislai Kuna) and the initials on the first page (K. L.), the passion play was written by László István Kuna (1712–1754).

SOURCES

László Kuna puts the scenes of the Passion on stage in *scenae* 6, 7, 9–13 (*scena Evangelica*). The first five scenes, entitled *scena figuristica*, describe the liberation of Jews from Egypt, as a forerunner of the liberation of mankind. This first part already contains two scenes from the gospel but these are not yet connected to the Passion: the author dramatizes two parables by Jesus. The first is the parable of the lost sheep and the Good Shepherd (Mt 18,12–14; Lk 15,1–7.). In this scene, the Shepherd puts down the sheep and returns as Jesus (*Deponit ovem, et hic apparet in habitu Christi.*) to explain the parable on the basis of the Book of John (Jn 10,1–21). Here, Jesus enumerates the Old Testament „shepherds”: Adam, Abel, the shepherd of Abraham and Lot, David, the shepherd, the king of his people. The second parable is on the sower, the wheat and the weeds, the source being Mt 13,24–30. This is preceded by the scene of Moses and Aaron in front of the pharaoh (Ex. 7,1–13). Scene six begins with a *heavenly council*, the real passion play starts after this. The figures of the heavenly council are Pater coelestis, Voluntas and Verbum, the author takes the arguments for redemption from Saint John’s gospel, and he explains the secret of the holy trinity in great detail, referring to the first epistle by the apostle Saint John: „Nem ketlem, tугyátok, s’ sokszor hattottatok, / Szent János Apostalt jól meg olvastatok, / Első leveleben ha meg olvasatok, / Az ötödik részben ot fel tanáltatok. (Jn 1,5: „In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God. He was with God in the beginning. Through him all things were made; without him nothing was made that has been made. In him was life, and that life was the light of all mankind. The light shines in the darkness, and the darkness has not overcome it.”) He also cites Saint Paul’s epistle on the devil. (Epistle to the Ephesians, 4, 6.) The forerunner of the decision: crossing the Red Sea (Ex 13–15). Thus, the holy trinity decides on the incarnation, just as the characters of the holy trinity decide on the incarnation of the Verbum in the 1736 play (*Medgyesy* 2009, 201). The two texts have identical strophes, so László Kuna probably used this passion play for writing his own (*Ferences iskoladrámák I.*, 757, 759).

After the heavenly council, we see Jesus as a healer on earth, miraculously curing ten lepers (Lk 17,11–19). This is followed by the scenes of the Passion, however, scene 8 is again on Moses: he makes a miracle with a copper snake and saves his people like Jesus saves mankind. The copper snake is a forerunner of Christ’s cross. The trial before Pilate cites several sources (Deut 32,39; Psalms 2, 7; Iza.6,7,8; Book of Jeremiah, Book of Baruch, Book of Job). The play also has apocryphal scenes: the devils convince Judas to betray Christ and they are present at Judas’ suicide, too.

PERFORMANCE

The play was performed in Csíksomlyó on 15 April 1740, on Good Friday. The manuscript (just like Kuna's other passion play) has detailed author's instructions. These mostly refer to gestures and movements (falls on his knee, faints, stops, walks toward him etc.). There was also a mute character, an old woman named Sileon: Aroel kills but fails to resurrect her.

Only one part was sung, Moses' song in scene 5 – „MOJSES (*cum cantus*)” – but the author does not provide a melody reference for Moses' begging. However, there is an instruction on singing in scene seven – from the New Testament – where the stations of the Palm Sunday procession are presented on the stage, similarly to the 1729 passion play (cf. *Éneklő Egyház*, nr. 802–805, *Dicsérjétek az Urat!*, nr89c–f). According to the instruction, children cover the road with palm branches and clothes and sing the hymn beginning *Gloria laus et honor*. Its Latin Gregorian melody and a Hungarian version from folk music collection was published with play nr. 7 of volume I (*Ferences iskoladrámák* I, 510 and 511), for a Hungarian version with Gregorian melody see *Éneklő Egyház*, nr. 805, *Dicsérjétek az Urat!*, nr. 89f (the latter song book also contains the Transylvanian variant serving as the basis of the folk music recording).

2.

Kuna István László

JÉZUS KRISZTUS SZENVEDÉSTÖRTÉNETE
ÓSZÖVETSÉGI ELŐKÉPEKKEL ÉS A HÉT FŐBŰNNEL

Csíksomlyó

1741. március 31. nagypéntek

[SZEREPEK

PROLÓGUS
JACOB
ACHAB
JOSEPH
LEVI
ISACHAR
ZABULON
DAN
NEPHTALI
GAAD
ASER
RUBEN
SIMEON
JUDA
MEDIANITAE
GENIUS
CHRISTUS
PETRUS
PROPHAETA SAMUEL
REX DAVID
ETTAI
OBVIUS
ABSOLON
NUNTIUS PRIMUS
NUNTIUS SECUNDUS
EPHEBUS
ZABADUS
JOSAPHÁT REX
REX SYRIAE
ANGELUS CONFORTANS
DELI DUX
PUER
ELIZEUS
ISRAEL
CAIPHAS
ANNÁS
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
PHARISEUS TERTIUS
TURBA
JANITOR
SEDECIAS
CUBICULARIUS
MICHAEAS

CONSOLIDATUS
ILLUMINATUS
ACHITOPHEL
CENTURIO
PILÁTUS
SALAMON
NATHÁN
ISRAELITA PRIMUS
ISRAELITUS SECUNDUS
SUPERBIA
AVARITIA
LUXURIA
INVIDIA
IRA
ACEDIA
GULOSUS
ANGELUS DEI
JUDAS
MALCHUS
RESUSCITATUS
CARCERARIUS
HERODES
MARIA
JOANNES
JOSEPH AB ARIMATEA
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
DISMÁS
GIZMÁS]

ACTIO ALIA PARASCEVICA
de a[nn]o 1741

PROLOGUS

Meg vallom, kérdeni nem merem tölletek,
Hogy ma Somoljora mért Gyülekeztek,
Még tegnap meg indult némélj közületek,¹
Hogy ma csuportoson ít meg jelennétek.

5 Mi legyen az oka, meg mondám, kérdeni
Tölletek nem merem, eszett meg probalni,
Azért magam inkább kész vagyok felellni,
Hogy így az üdőt is meg lehessen nyerni

10 Talám, hogy ujsagot felebarátyától
Találhasson, néki jó akarajától
Sok fele híreket, egyiktől másiktól,
Fáradtatok ide az ti házatoktól.

15 Vagy ha valakinek ez volt az szándeka,
Trefás Comediat tölünk ha láthatna,
Két szék között az ma a sorba maradna,
Mivel nagy pénteken nincsen annak napja.

20 De én inkább hiszem, csak azért jöttetek,
Christus kényairol hogy emlékezzetek,²
Mivel hogy ma arra mind köteleztetek,
Ha keresztényeknek méltán neveztetek

Ha ilj indulatból ide fáradtatok,³
Christus szenvedését hogy meg látthassatok
S arról buzgo szível hogy Gondolkogyatok
Sok drága gyöngyököt ma minyájon kaptok.

25 Nem az én szom, hanem Albertus Magnusnak
Haljátok meg szavát, így szól eő azoknak⁴
Christus kinjairol a kik gondolkodnak
De aitoson mit nyernek magoknak.

¹ meg [Emendáltuk.]

² emlékezzetek

³ i<g>lj [Ráírással javítva.]

⁴ haljátok [Emendáltuk.]

30 Többet, mint ha egész esztendeig vizek
Erőst bőjtölnének, bár csak zab kenyérrel
Azoknalis többet, kik testek vesszőkkel⁵
Sanyargatyak holtig, akár mi vesszőkkel.⁶

Azoknalis többet, Szent David soltárit
Bar aitoson, minden imádságit
35 Minden nap mondjak is az eő könyörgésit,
Kedvesb, ki gondolja Christus szenvedésit.

Mezitláb valaki bár Jerusalemben
Aitatoságból megyen az szent földre
Mégis többet téssen, ha szenvedésébe
40 Az te meg váltodnak, merülsz szerelmébe.

Sok féle példákbol eszt meg próbálhatnok
Mert irattak erről Számos exemplumok
Brábált auctorbol egyet előhozok,
Példák tüköriben az meljet olvasok.

45 Egy kor egy szerzetes midőn az Istennek
Sok imádságokul eő szent felségének
Buzgon könyörgene, hogy mik teczenének
Leg inkább Istennek, meg jelentettnének.

50 Leg ottan az Krisztus eő szent keresztevel
Meg jelenik néki, szolván ilj igéket:
Fiam, nincs kedvesebb, mint szenvedésemmel⁷
Ha jársz, kelsz is, fekszel, ilj emlékezetel.

55 Erről az hallgatok ne csudálkozanak
Mert ha egy ital viz ugy tetszik Christusnak,
Meljet, ahogy ezek nyújtanak nyomorultnak,
Hogy jutalmat tegyen, ha hisz Szent Máténak.

Mit velhetünk, az kik édes meg váltonknak
Keserves kinyárol buzgon sirankoznak,
Csak azt bizonyára, hogy az Irásoknak
60 Meljeket czítálok, ma hitelt agygyanak.

⁵ vesszőkel [Emendáltuk.]

⁶ vesszőkel [Emendáltuk.]

⁷ kedvesem [Emendáltuk.] szenvedesmmme<nek>el

Erre nézve mi is csekélj munkáinkal
Urunk szenvedéset elsőben példakal
Le írjuk, az után épen valóságal
Lelkeknek jovaert, Isten gratiájával

65 Hire adom asztis ez tragediában
Az ó Testamentumbeli figurákban
Holmit, ha példázunk, majd minden actusban
Meg is magyarázunk abban az scenaban.

70 Nem egyebért, hanem Christus kinyainak
Gondolván nagy voltát okai azoknak
Hogy eők lettek volna, argumentálódnak
Kit hogy szenvedjen, utána indulnak.

75 Herodes királj is sokaktól kerdezi,
Edes megvaltonkot és tudakozodni,
Akar egyről másról, de eő aszt itili,
Kevélj farkas elöt nem illendő szolni.

80 Azert meg utálja királjok királját.⁸
S levonatyá rola az véres ruháját,
Pilátus hogy vissza küldi Causáját,
Mivel nem tanálja semmi hamiságát.

Pontius Pilátus elöt az pap urak,
S, vélek az hohérok addig kiáltoznak,
Meg ijed Pilátus, s az éj farkasoknak,
Az ártatlan báránt agygya praedájoknak.⁹

85 Az után, mint bannak velle az hoherok,
Ha ráfigyelmeztek, mingyart meg látyátok,
De most erről többet én itten nem szolok,
Mert az üdö nem vár, magatok látyátok.

⁸ királjok <kiraljok> királját

⁹ agya [Emendáltuk.]

FIGURA PRIMA

(*Super Geneseos caput 37.*)

JACOB

- 90 Abrahám Isaknak kegyelmes Istene,
Kinek nagy gongya van mindenféle rendre,
Hatalmadnak senki nem álhat ellene,¹⁰
Hiveidnek te vagy kegyelmes vezére.
- Nékemis mindenben ifju állapotom,
Azként igazgassad az én gyallo voltom,
95 Hogy nem szegyenült meg sem utam, sem jártom,
Gond viselésedet meg nem hálálhatom.
- Áldásod is nagy volt az én személjemhez,
Kegyessen juttatál sok joknak szépségéhez
100 És egyéb barmoknak ingyen sok neméhez,
Kikért háládással vagyok felségedhez.
- Ugyan öt társákal jokul meg áldottál
Fiuval s Rakelel meg gazdagítottál
Nyomorusagim köszt vigasztalom voltál
Ellenség kezében praedául nem hatál.
- 105 Olj nagy szerelmedet ily én hozám mutattad
Szent Angyalodot is velem megláttatad
Szarándokságomot ottan el hagyatad
Szülöttem földemet énnékem meg attad.
- Istenni voltodnak bőseg rendeléséből
110 Irgalmasságodnak gond viseléséből
Hozám megmutatott nagy szeretetedből
Tizen két gyermeket adtál kegyelmednél.
- Meljen dicsirtessel kegyelmes Istenem,
Hogy igy meg engedted áldásod el vennem,
115 Azért az mig léssen bennem lélekzetem,
Te néked ajánlom én cselekedetem.

(*Hic palam fiunt omnes filij.*)

¹⁰ hatalmadnakk [Emendáltuk.]

JACOB (*ad Levi:*)

Lévi, mennyetek el hamar az nyáj melle
Meg itattni vizre, hajcsatok jo heljre.

(*Hic transibunt ad aliud latus theatri quibus obviam fit Joseph.*)

JOSEPH

120 Szerelmes bátyáim, egy álmot mondanék
Ha tudnám, hogy néktek az álom tetszenék.

LEVI

Had haljuk az álmot, talám jo szerencse
Az álom látásnak lészen ma az vége!

JOSEPH

125 Mult éjjel мүдөн el nyuguttam volna
Laczaték, buza köszt mezön löttünk volna,
Erőst aratásban meg fáradtunk volna,
Nagy buza kévéket kötözgettünk volna.

130 Az én buza kévém középből áll vala,
Az tiétek pedig körül alnak vala,
Szépen az enyimnek meghajolnak vala,
Mint ha fölhajtással aszt uralják vala.

ISACHAR

Talám te mind urunk akarsz nekünk lenni
S nem szegyélléd ebtől ezel dicsekedni?

ZABULON

Hogy merél te ezel köztünk kérkedezni?
Ne vedd aszt szivedben, hogy fogunk uralni.¹¹

DAN

135 Miképpen ecsemnek az szava mutatya
Végre miénket is tölünk elfoglalja.

NEPTALI

Bizony eő elméjét ahon ne forgassa
Hogy birtoka alá fejünköt fordicsa!

GAAD

140 Mikor mi bátyáid, te szolgálid leszünk,
Akor mi minyájon esztelenek leszünk!

¹¹ neved [Emendáltuk.]

ASER

Menyűnk haza, hogy had újicsa az álmát,
Az eöreg atyánknál had dicsirje magát.

(Redeunt ad aliud latus theatri cui obviam fit Jacob.)

JOSEPH

Edes Atyám, hozád én most azért jöttem,
Hogy az mult éczaka csuda álmat néztem.

JACOB

145 Mond meg, kedves fiam, szivem vigassága,
Elmédnek mi legyen az eö változása?

JOSEPH

Ez az eö mivolta álom látásomnak:
Köszöntesse napnak lön hozám és holdnak,
Szép fenyves tundókló tizenkét csilagnak,
150 Úgy láczának, mint ha engem uralnának.

JACOB

Haljátok az álmat én kedves népeim.

RUBEN

Halok édes Atyánk, nemrégis halotuk
Ezen mi minyajan meg is botrankoztunk.

JACOB

155 Ez akarmi legyen, menyetek az nyájhoz
Ne véljetek rosztat az Joseph álmához.¹²

SIMEON

Im mingyárt indulunk, jo Atyám, azokhoz,
Josephből eledelt küldhecz nyájaidhoz!

(Hic loco se movent versus Aliud latus Teatri.)

JACOB *(ad Joseph:)*

Látásodnak Joseph, mi magyarázatya,
Valjon te szivedet mi tévelgés bántya?
160 Hogy olj uraságra czeloz elméd dolga,
Királyságot vadász szived állapotya.

¹² véljetelek [Emendáltuk.]

165 Meg ne is gondoljad olj állapotodot,
Söt inkább utazni készícsed magadot,
Eledel rakd meg pasztori coukládot
El menvén, keresd fel a te bátyáidot.

JOSEPH

Kész vagyok, jo Atyám, parancsolatodra,
Mingyárt bő eledelt viszek éők számokra.

(Joseph agiliter arripit peram onustam et proficiscit[ur] versus fratres.)

LEVI

170 Bezeg jokor jottél, fogjuk meg s foszuk meg,
Mingyárást ruháit vérben keverjük meg
Szörnyű halálál it mingyárást öljük meg.

JUDA¹³

Job hogy agyuk el, s nem lesz gyalázatunkra
Vagy 30 ezüst pénz legyen az éő ára.

MEDIANITAE

Szerencsés jo napot agyon Isten néktek,
Mezőben vigyázó jo pásztori népek!

JUDÁS

175 Néktekis szerencsés utat agyon Isten!
Honnan valok vattok? Hova ilj szebesen?

MEDIANITAE

Madianitáknak hiják mi nevünköt
Egyiptum földere szántuk menésünket.

JUDA

180 Egy foglunk van nekünk mostit a kezünkbe,
Hogy ha meg vennétek, hoznok előtekbe!

LEVI

Mü aszt oda adnok csak 30 pénzért is
Nem haragszunk, hogyha többet nem attokis.

¹³ [JUDA neve helyett végig JUDÁS szerepel a szövegben]

MEDIANITAE

Nem latomért senki nem agya eő pénzét,¹⁴
Had lásuk, ugy agyuk meg nektek eő bérét.¹⁵

(*Aducit Zabulon Joseph.*)

LEVI

185 Ihon elő hoztuk, nevétek személjét
Ez más országon is meg éri az bérít.

MAEDIANITAE

Ihona van 30 pénz, vegyétek summáján,
Eszt nem találjátok olvasvais heján.

SIMEON

190 Induljatok utra, járjatok békével,
Mi az nyájhoz mégyünk minyáján egy szivel.

(*Et claudit[ur] scena.*)

GENIUS

Aitatos lelkek, kik ide Gyűltetek,
Krisztus kinyairol hogy emlékezetek,
Melből felébregeyen sok jokra lelketek
És az üdvösségre hogy igyekezetek.

195 Nem kétlem, láttatok, talám pontosaban,
Az Ártatlan Joseph micsoda bajokban
Az eő bátyaitól s nyomoruságokban
Tartatott, míg velek volt egy társaságban.

200 Végre el adaték madianitáknak
30 ezüst pénzen az utonjárokknak
Hogy az eő bátyai tölle megvalnának
Mert irigye vagyon, tgyuk minden jonak.

205 Ezért hoztuk elé eszt az históriát
Mert Judás is 30 pénzen az eő Urát
Az Sidok kezébe, Világ megváltóját
Eladni nem száná lelki Atyafiát.

¹⁴ pénzért [Emendáltuk.]

¹⁵ bérét [Emendáltuk.]

Vigyázon hát kiki, szugség, eö magára,¹⁶
Müdön szandekozik felebarátjára
Törni, boszu állást az attyafiára,
210 Mert büntetés nekül azt Isten nem hagja.

(*Clauditur scena.*)

SCENA PRIMA EVANGELICA

(*Comparet Jesus Christus cum duodecim.*)

CHRISTUS

Batorságban élő, oh emberi nemzet¹⁷
Szabad akaratra buja test kit vezet,
Egtelen életet rut torka édesget
Kivel elvesztete veled a szép eget.
215 Meljet többször viszá az magad erődből
Nem nyerhecz, és azért az magos egekből
Lejöttem éreted, magam jo kedvéből
Hogy megoldozzalak eördög köteleből.¹⁸
220 De talám aszt kérded, miképen hogy légyen
Eördög köteléből az Isten ki végyen.
Mivel szenvedéssel sukség hogy ez légyen,
De oh az Istenhez szenvedes hogy férjen?
225 Lehetetlen eppen Istennek szenvedni,
Azért Mariától szent testet felvenni
Ez világra jöttem, és abban meghalni,
Az elvesztett eget néktek vissza nyerni.
230 Már harmincz harmadik esztendeje ennek
Hogy ejel és napal kinok környül vésznek
Meljek életemnek ma végetis tésznek,
Eördög pokol pedig megszégyenítettnek.

¹⁶ sugség [Emendáltuk.]

¹⁷ elő [Emendáltuk.]

¹⁸ oldoz<h>zalak

Az Említett harmincz három Esztendőbbe
Sok tanyítványokat gyűjtöttem seregbe
És apostolokat, aldot egyességben,
Kikkel vég vacsorát eszem ezen heljbe.¹⁹

235 Nohát, az Asztalhoz mind körül üljetek,
És az végvacsorát velem megegyétek,
Az kenyeret és bort minyajon vegyétek,
Aldot eledelbe mind részesüljetek.

(Accunbunt Mensae et Comedunt.)

CHRISTUS

240 Kedves Apostolim, s edes tanítványim,
Tudtotokra légyen az én nyavaljaim,
Hogy ti közületek légyen áruloim
Az sidok kezébe adando hoherim.

PETRUS

245 Mindeneket tudo, lató en Istenem
Mit ijeczgetz minket, kérdem, ha merem,
Hogy mi koztünk légyen ember, én nem vélem,
Eláruljon teged eö is, elne veszen.

250 Oh melj nagy ostoba, az ki az életöl
Tudva s szánszándekal, az eö mesteretöl
Elszakad, nem retteg az szám ki vetéstöl
Ebbol származando nagy veszedelmektöl.

Oh, ha meg tutthatnám ki légyen az pártos,
Beg meg tanitanám, miként legyen okos,
Nem lenne mestere ellen oljan harczos,
Mert bizony ellene lennék énis kardos.

CRISTUS

255 Hát nem hadnád, Peter, Atyám akaratyát
Nekem bé töltenem kegyes décrétomát
Pokol beli eördögnek kevélj királját
Megölni, s felútni kegyelem zászloját?

¹⁹ kikel [Emendáltuk.]

PETRUS

260 Uram hogy lehessen, hogy közöttünk légyen
Ki tegedet árul, mégis ne retegjen?

CRISTUS

Velünk vagyon, vajha mind eőröké lenne,
Ezen az világon velünk lenne s élne,
Az elmulando kincs el ne térítené,²⁰
Hogy az üdvösségbe eöis részes lenne.²¹

265 Az pedig leszen az, az én falatomot
Az kinek én nyujtom, jo Akaratomot. (*Joan 13 v 26.*)

(*Hic dat Judae offam.*)²²

De az már öörökös fogságot választot,
Az elök könyvéből azért ki huzatott.

270 Edes Tanitvánim, egyetek, az után
Labatok meg mosom, néktek példát adván,
Hogy masokal tüis esztett practikálván
Jo példát agyatok, senkit nem utálván.

(*Obluit aliquor[um] pedes tandem venit ad Petrum.*)

PETRUS

275 Mind eőröké nekem, uram *meg nem* mosod²³
Ki Isten s ember vagy, hogyis kívánhatod
En hozám bűnőshöz olj nagy akaratod,
Nem fér, nem is férhet aláztatóságod.

CRISTUS

Ha meg nem engeded, oh, balgatag ember,
Eőrök dicsőséged velem nem lesz, Péter.

PETRUS

280 Nem csak az labamot, söt az fejemet is
Mosd meg, Uram, csak részt menyben aggy nékem is.²⁴

(*Cristus hic lavat ejus pedes.*)

²⁰ terítené [Emendáltuk.]

²¹ reszesz [Emendáltuk.]

²² [Az *offam* átjavítgatva.]

²³ uram mosod [Értelemszerűen kiegészítettük.]

²⁴ agy [Emendáltuk.]

CRISTUS

A ki meg van mosva, nem szükség meg mosni,
Hanem csak az lábát sártól tisztítani,
Tü meg vattok mosva, azt senki nem kétli,
Nem minnyájon, de nem vészi észre senki.

(*Hic absolvit lotionem Cristus.*)

285 Uj parancsolatot ismég adok néktek,
Kit megis tarhattok, csak igyekezetek,
Azért beszedemre hogy figyelmezetek
Kérlek, suketcségre szomot ne vegyétek!²⁵

290 Elszőben köztetek hogy légyen egyesség,²⁶
Asztot parancsolom, mint Istenni felség,
Ne légyen sziv béli szelvész keserőség,
Meljből rátok *támad* valami betegség.²⁷

295 Masodszor, az mint én, égő szeretettel,
Szerettelek, tüis azon szeretettel
Felebarátokat minden tehetcséggel
Szeressétek, jókot tévén mindenekkel!²⁸

300 Mert ugyanis miből ismérnek meg titek,
Hogy az tanitvánim voltatok s, legyetek,
Hanem hogyha egymást erőst szeretitek,
Másokalis méltó tiszteletett téstetek.

Meg szenvedésemnek utolso ideje
Utolso örömnnek nemjőt meg el vége,²⁹
Azért menyünk innen más bizonyos heljre.

(*Claudít[ur] Scena.*)

²⁵ kellek [Emendáltuk.]

²⁶ légyen <igassag> egyesség

²⁷ [A hiányzó szót értelemszerűen kiegészítettük.]

²⁸ szeressetek [Emendáltuk.]

²⁹ oromnak [Emendáltuk.]

FIGURA SECUNDA

Super Caput 15 2. Regum

(David tendit ad orientem a prima Scena Cui palum fit Etai et ait.)

ETTAI

305 Felséges Királjom, földön élj sokáig,
Ezen az világon számos esztendőig,
Fris jo egészségben, kívánt holnapokig,
Birjad az országot, kívánom, holtodig!

REX DAVID

310 Talám rosz hivel vagy, hogy iljen fáradton
Siettel én hozam olj szorgalmatosan,
Nem sajnáltad jóni alkalmatlan uton
Én hozzám, uradhoz, minden uton modon.³⁰

ETTAI

315 Absolon fiadot az földi uraság
Arra ebresztete az vétkes batorság,
Hogy támadást tenne, oh, nagy szomorúság,
Ellened, s meg ölne, nincsis irgalmasság.

Már kijs tetete holdolo zaszloját,
Atya ellen indult erős décretomát,
Ki hirdette, s gyűjti hadak sokaságát,
Hogy királjságából ki vesse az Atyát.

320 Holnap Jerusalem felé fog indulni,
Annak kő falait mind feldulatattni,
Vélvén, hogy királjom ot fog bujdoklani,³¹
Meg tudvan hogy ot nincs, ide fog czélozni.

325 Es mikent béér ím, felséges királjom
Magát taborostol bizonyoson tudom,
Mind kardra hanyatya, igazán megvallom,
Eszre vettem, mikor volt vele szólásom.

³⁰ hozám [Emendáltuk.]

³¹ velven [Emendáltuk.]

DAVID

330 Elöl tűz, hátol víz, jaj, mit cselekegyem,
Fiam előtt, szegény, jaj hová rejtezem,
Mert halálra keres az én veszedelmem,
Eö miatta léssen, fegyver ellen végem.

335 Ilj keserőségben jo Szolgám, Ettai,
Hogy cselekedhessem, mit fogs jovallani,
Mert én elegtelen jo tanacsot adni
Vagyok én magamnak, hogy kel szabadulni.

ETTAI

Oh, felséges kirájl mire kénszerites,
Holot elégtelennek engemet ismérsz,
Hogy tanács adásra nincsen nálam olj ész.

DAVID

340 Az én Istenemtől gyakorta sok jokat,
Vettem bus Szivemben vigasztalásokat,
Hogy ha eö hozája fordultam, károkot,³²
Kérvén, meg gátoltam suljos ostorokot.

345 Mostis eö reája bizom szegény ügyem,
Bizom, hogy nem hagy el az en jo Istenem,
Praedara nem esik ugye fogyot testem,
Szent oltalmából ment léssen testem, lelkem.

350 Az mi pedig engem illet, végben viszem
Poenitenciára lelkem fel ebresztem,
Koronám, sarumot, palczamot letészem,
Szent imádsagomot ezennel elkezdem.

(Hic David exuitur Corona, baculo ac ocreis.)

355 Tüis kik minyajon en velem fáradtok,
Mezitláb, hajadon fővel induljatok,
Olaj fák hegyére én velem fussatok,
Az Szent könyörgésben velem mulassatok.

Igy dühösködését Absolon fiamnak,
Bizom, el kerüljük sulját haragjának,
Meg oltalmaz minket job Karja az urnak,
Eszre veszűk hasznát az szent imádságnak.

³² fordultam <kára> Károkot

360 Azért dicsiretett kezgyűnk, induljunk meg,
Az kevés ellenség, hogy ne nyomjon it meg,
Az Isten Szekrényét ketten fogjátok meg,
Vigyűk el magunkal, mert az oltalmaz meg.

(Duo levitar[um] aprehensa arca D[omi]ni. David intonat psal[ter]e.)

(Clauditur scena.)

OBVIUS *(ad Regem Absolon:)*

Egességel kiralj, egességel kiralj!
Egész Izraelen, kivanom, hogy regnalj!

ABSOLON

365 Honnan jősz barátom, micsoda országod?
Tanitást én nekem el rejtet utakrol,
Nem tudnale adni némélj várasokrol,
Hogy kécséges dolgom ne lenne azokrol?

OBVIUS

370 Az kőzeleb valo várasbol én jöttem
Szent dolgokot látni itten igyekeztem,³³
Az Christus kinyárol hogy emlékezhessem,
Aitatosságra szívem ebreszhessem.³⁴

375 Detudom négy része vagyon az világnak,
Ezeket bé jártam minden várasoknak
Allapotyát tudom, kolcsos kastéljoknak
Nem kérdem titkait az rejtett utaknak.

ABSOLON

Epen iljen emberre volt nagy szűkségem,
Tudatlan utakon ki hordozon engem,
Hogy meg szorithassam az én ellenségem
Ki onthatnám fel fort rut keserűségem.³⁵

380 Hát azt kérdem jámbor: nem láttale mostan,
Egy serget el menni itten az napokban,³⁶
Az kik lettek volna mind egy nyájassagban,
És az kapitányok arany koronában.

³³ lá<k>tni

³⁴ ebreszhessem <Hat azt kérdem Jámbor>

³⁵ for [Emendáltuk.]

³⁶ S<z>erget

OBVIUS

385 Arany koronájú kapitányos serget,
Nem lattam, de talám mégis felségedet
Tám igazithatnám, mert más féle serget
Lattam tegnap menni, erőst igyekezet,

Azomban felőlek pediglen halotam,
Hogy Dávid királj volt, ugyis tapasztaltam,
390 Olaj fák hegyére utatis mutatam,
Ellenségem elől, aszt mondta, szaladtam.

Az koronat pedig, saruját letette,
Az felséges Istent eként engesztelte,
Hogy ellenségétől mentsége lehetne
395 Olaj fák hegyére sergevel fel méne.

ABSOLON

Ihon egy tálentom az hir mondásodért,
Mástis, hasonlot nyersz az fáradcságodért,
Hogy ha velünk el jössz, és az én kedvemért
Kalauzunk léssesz, fáracz kész penzemért.

OBVIUS

400 Csak hogy bantodásom azért az dologért
Ne történék nékem, hív szolgálatomért,
Örömet szolgálok uram kérésedért,
De erősen félek az ut mutatásért.

ABSOLON

405 Attol semmit nefélj, ügyetlen ostoba
Egész Izraelnek mert en vagyok ura.

OBVIUS

Ha ugy van, nem félek, kalauztok léstek,
Csak az harcra indult serges vitézidnek,
Parancsolj hogy mingyárt jó rendben légyenek,
Én előre menvén utánnam jőjenek.

ABSOLON

410 Minyajon vitézek it kardot vonyatok,
Pár puskát, karabelt, mind töltve hozatok,
Ha az ellenségre akadunk, vágjátok,
Vagy ha kellettni fog, távul puskázatok.

415 Fordicsd hát *az* Zászlót az kalauz után³⁷
Induljunk sergesen az szerencse után!

(*Hic praecedente Obvio proficiscunt[ur].*)

GENIUS

Masodik királjok kőnvét olvastatok
Az 12dik részit forgattatok,
Nem kétlem, felesen ot fel találtatok,
Ha joszan elmével jól meg olvastátok.

420 Mikepen Absolon Davidot, az Atyát,
Üldözte, kergette, ellene az kargyát
Felkötötte, hogy tenné szegénynek halálát
Jól lehet, hogy ennek elvette jutalmát.

425 Szent Dávid pediglen olaj fák hegyére,
Hogy fiát kerülné, sietve fel méne,
Egy ideig hogy ot lenne el rejtettve,
Az Szent imádságba csendességben élne.

430 Azon olaj fáknak az Christus, hegyére,
Szent tanítványival vegezet heljére,³⁸
Fel mégyen, hogy ottan imádságban lenne
Az Sido vitézség még menne ellene.

435 Az magyarázatya ez hát, hogy Davidot,
Itten említettük, es egyéb dolgokat,
Eszre vehet kiki, hogy ha jól azokat³⁹
Meg néz, és meg vigyáz, minden actusokat.

(*Clauditur Scena.*)

³⁷ az <Sasz> Zászlót

³⁸ heljére <m> kiki<t>hog

³⁹ <h>vehet [Ráírással javítva.] kiki<t>hog

SCENA SECUNDA EVANGELICA

(*Comparet Christus cum 11.*)

CHRISTUS

Edes Apostolim, nám előre néktek,
Meg mondám igazán, hogy ti közületek
Lészen az, ki miat az ti mesteretek
Az Sidok kezében esik éretetek.

440 Kőzélis már az nap, meljet régtől vártom,
Azértis ez földre az égből szalotam
Hogy az én népemért véretem ki oncsam,⁴⁰
Eördög rabságából és eőtett ki valcsam.

445 Simon péter tud meg, hogy teis meg tagacz,
Mikor suljosodik az munka, el maracz
Én tőlem s, engemetaz Sidoknak el hacz!⁴¹

PETRUS

Oh, hatalmas Isten, melj szernyű félelem⁴²
Esék én szivemre, meg szédüle fejem,⁴³
Mikepen lehetne tagadás tételem
450 Én tőlem pétertől, aszt fel nem vehetem

Sőt igirem magam hogy sohanem hagyom,
Édes Mesteremet bár nyomoruságom,
Engem szorongasson sok fele fájdalom
Isten ugy Segeljen, őt soha nem hagyom.

CHRISTUS

455 Simon péter magad ne igird anyira,
Mert tagadást tész egy szolgáló szavára!

PETRUS

Uram, hogy tégedet én meg tagagyalak,
Semi fele dolog arra nem *unszolnak*⁴⁴

⁴⁰ népemé<r>t [Utólag a sor fölé beszúrva]

⁴¹ emgemet [Emendáltuk.]

⁴² felelem [Emendáltuk.]

⁴³ sedüle [Emendáltuk.]

⁴⁴ <un>szol(na)k [Utólag a sor fölé beszúrva.]

CHRISTUS

460 Simon péter velem többet ne dispotálj,
Mert meg tagacz engem, erődbe ne bizál.

Közelget az ora az elveszet népért,
Hogy egyszer szenvegyek, el veszet lelkekért,
Számptalan kinokot válalják azokért,
Magamra ki oncsam vérem az rabokért.

465 A mint Szent David olaj fák hegyére,
Mezit láb hajadon fővel az Szent heljre
Fel méne Sergesen annak tetejére,
Az Szent imádságnak el végezésére.

470 Tegyük le lábúnkrol műis saruinkot,⁴⁵
És hajadon fővel fogjuk az utakat
Szent Dávid mogyára az szent imádságot
El kezdvén, mongyuk el az angyali himnust.

*(Hic loco se movent cantando himnum Vexilla regis prodeunt etc.
et in medio theatri sistunt.)*⁴⁶

CHRISTUS

Továbacska mégyek én még imádkozni,
Tü it maradgyatok, de szügség vigyázni

(Christus progredit[ur] paululum oraturus.)

CHRISTUS

475 Szerelmes Szent Atyám, ime én kész vagyok
Emberi nemzetért örömet meg halok,
Teljesegyék rajtam, *nem* mint én akarom,⁴⁷
A te végezésed, abban langadozok.

(Invisit dormientes Apostoli.)

480 Jaj, hát magatokot álomnak agyátok,
Egy oráig velem miért nem vigyáztok?
Vigyázatok, *kerlek*, ne hogy minyajotok⁴⁸
Késertettbe ejcsen álmasokot.

⁴⁵ lábúnkrol [Emendáltuk.]

⁴⁶ [Értelmetlen szó, valószínű a *theatri* helyett írta a másoló.]

⁴⁷ *nem* <bánom> mint [Kihúzza a kéziratban.]

⁴⁸ *kellek* [Emendáltuk.]

(Vadit oraturus Christus.)

Menybeli szent Atyám, teged azon kérlek,
Kiket nékem attál, hogy el ne veszenek.

(Invisit eos secundo.)

485 Hát mégis alusztok, hát mért nem vigyáztok,
Miért magatokat nem gyakoroljátok
Az szent imádságban, nem nyujtogatyátok.

490 Harmadszor meg azon heljre imádkozni,
Elmégyek még azon heljre könyörgeni,
Kezgyetek tüis it együt imádkozni
Hogy ha nem akartok kísértettbe esni.

(Vadit ad locum orationis.)

(Claudit(ur) Scena.)

FIGURA TERTIA

In Caput 20 secundo paralipomen

(Sedentem intentorio regem Josaphat audent nuntij.)

NUNTIUS PRIMUS *(ad excubitor[em]:)*

Eregy istrása csak hamar az királjhoz,
Hogy hir mondok vagyunk eő meltóságához,
Izeny be, had menyünk Judanak urához.

(Exit in tentorio ephebus regis dicens:)

EPHEBUS⁴⁹

495 Honnan valok vattok, hát it mit akartok?

NUNTIUS SECUNDUS

Igen szorgos dolgunk az kiraljal vagyon!

EPHEBUS⁵⁰ *(ad Regem:)*

Hir mondok sietnek felsegedel szolni.

⁴⁹ [A szerepnév hiányzik.]

⁵⁰ Epebus [Emendáltuk.]

REX
Mondgyad, jöjenek bé!

EPH[EBUS]
Bé jöhettek bizvást!

NUNTIUS PRIMUS
500 Juda nemzetének kegyelmes királja,
Mi hir mondok vagyunk, szonkot meg halgassa.

JOSAPHÁT REX⁵¹ (*exit tentorio dicens:*)
Csak beszédetekben igazak legyetek,
Csendességes hirt hogy nékem jelencsetek,
Meljel én előtem kedvesek légyetek!

NUNTIUS SECUNDUS
505 Az hir, kit jelentünk, nem szived szerént van,
Dehogy meg jelencsük, kelemetes ugyan,
Mert ha meg nem tudod, lehet károd abban.

JOSAPHÁT REX
Köszönöm, hogy hozzám szép hűségteket,⁵²
Elnem mulatátok, emberségteket,
510 Közleni en velem el rejtett híreket,
*Beszéljete*k, had haljuk mindeneket.⁵³

NUNTIUS PRIMUS
Az Moáb fiai és Amon fiai
Jőnek te ellened kemént táborozni
Az öröksegedből tégedet ki vetni,
515 Az Jerusalemet mind el pusztítani.

Siriaiták is az maabitakal⁵⁴
Őszve gyülekeztek, az ammonitakal.
Minyájon ellened vadnak dulfulással
Hogy el veszessenek olj tanácskozásal.

JOSAPHÁT REX
520 Felőlek valamit tudnatok mondani?
Hol van, *ki tud* felolek engem informálni?⁵⁵

⁵¹ [A JOSAPHÁT hiányzik, csak a következő oldalon írja ki a másoló.]

⁵² hozám [Emendáltuk.]

⁵³ beszéljete

<me

> had [Utólag a sor fölé beszúrva]

⁵⁴ aki<g> az [A kéziratban kihúзва]

⁵⁵ Holvud ki [Emendáltuk.]

NUNTIUS SECUNDUS

Imé az Alason Támár völgyeiben,
Az melj az engaddi széljes mezejében
Vagyon, eök is voltak letelepedésben,
525 Tegnap elöt, de ma jöttek kőzeleben.

Ugy, hogy holnap itten lehetnek ebédre,
Azmint hogy sietnek az elrendelt heljre,
Azért gondot viselj az te vezéridre,
Ne hogy keszületlen meny az ütközetre.⁵⁶

JOSAPHÁT REX

530 Meg vallom, szivemre nagy félelem esék,
Mert vitézi sergem nincs, hogy ellent mennék,
Azert mit csináljak? Épen meg rémülék,
Oh, hogy nincs tanacsom, az kit követhetnék!

ZABADUS

535 Jacobnak, Isáknak, igaz Ábrahámnak
Istenéhez fordulj, egő aldozathoz,
Gyómölcsét mutasd bé az felseges urnak
Meg segít tegedet, királját Judának!

JOSAPHÁT REX

540 Nincs is reménségem ezen kívül, ki
Az ki ellenségem kezéből vegyen ki,
Mert meg erősödtek ellenem harczolni,
Azért az népségel kezgyünk könyörgeni.

(Conversus ad populum suum Israeliticum dicit:)

545 Oh, Jerusalemnek választatott népe,
Hogy az poganyoknak rántört dühössege,
Nekünk ne arthasson, Istent azon kérje,
Az Israel népét, tőlök hogy meg mencse.

(Omnes hic flectunt et orant D(omin)um simul.)

Oh, az Atyáinknak kegyelmes Istene,
Az Moábitáknak meg szegényítője,
Halgasd meg kérésünk, job karod ereje
Az Izrael népét, kérjük, hogy meg mencse!

⁵⁶ ülközetre [Emendáltuk.]

550 Mert mi királjunkban is, anyi erő nincsen,
Hogy ez sokaságnak bizvást menyűnk ellen,
Azért remensegűnk vagyon csak mennyégben,
Meg szabadit műnköt, bizzunk csak Istenbe!⁵⁷

(Comparet Angelus D(omi)ni de Coelo.)

555 Juda nemzetének felséges királja,
És Jerusalemnak kiseb, s nagyob fia
Egész Izraelnek népe szomot halja,
Az felséges Isten eztett parancsolja.

560 Elsőben Josaphát, ne félj ellenségtől
Az Moabitáknak irigykedésétől⁵⁸
Teis Izraelnek népe semmit attol,
Ne retelj és ne felj Ammon fegyveretöl!⁵⁹

565 Mert az harczolásra erőt nem ad senki,
Nem igazgathatya Istenen kül senki,
És nemis tudhatya, vége hogy megyen ki,
Ha az eörök Isten aszt meg nem jelenti.

Menyetek el tehát holnap elejekbe,
Semmit ne feljetej, csak az ur kezébe
Bizatok magatok, mikor elejekbe
Mentek, ne feljetej, bizatok Istenbe!

570 Mert meg Segit titek[et], és nem ad kezekbe
Az Moabitáknak, magok erejekben,
Kik birnak ropantot hadi seregekbe
De veletek Isten lesz az útközötben.

(Discendente Ang[e]lo.)

JOSAPHÁT REX

575 Szomot haljátok meg, Juda ferfiai,
És Jerusalemnak keserves lakosi,
Josaphát királynak valastott fiai,
Szívetekben olcsátok, mit fogok mondani!⁶⁰

⁵⁷ bizunk [Emendáltuk.]

⁵⁸ irigykedéséből [Emendáltuk.]

⁵⁹ retteg<y>j [Ráírással javítva.]

⁶⁰ Svitekben [Emendáltuk.]

580 Kérlek, hogy higyetek az élő Istenben,⁶¹
És az profétáknak az ő beszédében,
Az ellenség előtt lesztek reménségben
Szerencsések lesztek, ha hisztek ezekben!

585 Induljunk el tehát nékik elejekben,
Dicsiretett kezdvén, menyűnk énekelve,
Az ur Angyala is leszálni körűnkbe,
Aki oltalmaz, minden lépésűnkbe.

(Hic intonat Psalmum 135 et procedunt vel Psal. aliud pro Capt.)

(Clauditur Scena.)

GENIUS

Miként vigasztalta és bátorította,
Izrael királját az Isten angyala,
Az Josaphát királjt, hogy az Isten maga,
Szent Angyala által mellete harczolna.

590 Azertis ne félne Moáb fiaitól⁶²
Ne rettegne semmit Ammonaitáktól
Ellene feltámadt siriaiaktól,
Mert meg menti Isten minden pogányságtól.

595 Josaphát királjnak hogy az igeretett
Szent Írásban eről bizonyosság tétetett,
Masodik kronika könyve emlékezet,
Az huszadik részben megis engedtetett.

600 Ezen példázattott: édes meg váltomnak⁶³
Fárat emberségét szava az angyalnak
Hogy batorította, sulja nagy kinoknak,
Inkáb fel valalni mi nyavaljáinknak.

605 Mert jól lehet lelke kész volna mindenre,
De az eő Szent teste erőtlen ezekre,
Azértis az Angyal jö segítségekre,⁶⁴
Mint Josaphátnak is jöve kérésére

(Claudit[ur] Scena.)

⁶¹ elő [Emendáltuk.]

⁶² <ne rettegne semmit > [A kéziratban kétszer szerepelt, emendáltuk.]

⁶³ éde<n>s

⁶⁴ [Az első három betű ebből javítva átírással: Sze]

SCENA TERTIA EVANGELICA

(*Apparet Christus in Loco Oratis.*)

CHRISTUS

Atyám, édes Atyám, készen az én lelkem,
Az én népeimért hogy kioncsam vérem,
De az test erőtlén, azért segics engem,
Imé, mert közelit az én ellenségem.

ANGELUS CONFORTANS⁶⁵

610 Idvöz léz, szerelmes, én édes Jesusom,
Mi szorongat téged, oh edes orvosom,
Véres verétéked mi légyen, hogy látom,
Talám meg ijedtél? Szerkeny fel, királjóm!

CHRISTUS

Oh, menyei angyal, erőtlén az testem.

ANGELUS CONFORTANS

615 Oh, drága Jesusom, ne légy ilj szomorán!
Szent Attyád el küldöt most ezen az orán,
Ertesedre agyam, hogy eő akarattyan
Meg álj, és nerettegj tested bágyadságán!

620 Szenvedés pohárát azért ved jo neven⁶⁶
Könyörűlvén meg hólt emberi nemzetén,
És pokolból válcsd meg szent szenvedéseden!

CHRISTUS

Mint menyekben, ittis Atyám akaratya
Ugy teljesegyék be kegyes decretoma.

(*Claudit[ur] Scena.*)

⁶⁵ Anlus [Emendáltuk.]

⁶⁶ svendés [Emendáltuk.]

FIGURA QUARTA

Super caput 12 Regum

REX SYRIAE

- 625 Egész Syriának királja en vagyok
Széljes tartományba rég hogy parancsolok,
Kedvemre mindenben tisztén vigadozok,
De mégis egy dőlgon igen nagyon aggok.⁶⁷
- 630 Mint hogy Israeél már régen harczolok,
Titkos ténácsimal gyakorta tanácslok,
Törben ejtéséről sokakat gondolok,
Gyakorta jó modot abban fel talállok.
- 635 Mégis, mind az által nem boldogulhatok,
Mind azokál semmit én nem használhatok,
Mert az hova lest néki állítok,
Már eő ot ván, mig én sereget indítok,
- Minden sándékaim nalla tudva vadnak,
Minden végezesim néki meg iratnak,
Innen ugy vélem, hogy aruloim vadnak
Azok között, kik it velem tanácskoznak.
- 640 Azért hiv szolgálaim, nékem meg mongyátok
Eféle árulot, ha valakit tudtok,
Leg ottan minyájon tudtomra agyátok,
És királjotokot hiven bé hozátok!
- 645 Más ként békeségben meg nem maradhattok,
Sem az haza, sem tü nem virágozhattok,
Feleségték, gyermeketek és házatok,⁶⁸
Oda lesz országatok es tartományitok.
- 650 Hogy ezekre tehát *rea ne* jussatok,⁶⁹
Hüségtéket kéllek, most meg mutassátok,
Inkáb az árulo haljon meg, mint átok
Hogy sem elposztuljon egészen hazátok!

⁶⁷ még<e>is

⁶⁸ gyerme<t>etek [Ráírással javítva.]

⁶⁹ tehát [Kiegészítettük.] *rea<j>ne*

EPHEBUS REGIS SYRIAE

Nem úgy van az dolog, nem úgy, uram király,
Hiv szolgáltnak szaván bátor itten meg ál!
655 Ne gyanicsd hazádot, hanem magadba szálj,
Igyekezetednek köztünk nincs akadály.⁷⁰

Syriában nincsen eféle fondorlo,
Egész országodba nincs senki arulo,
Ellened, s ellenünk hát ki volna szolo,
660 Az mi nemzetségünk nem epen olj gyarlo.⁷¹

Hanem Eliseus, ki tudos mindenben,
Ellenseged *mellet* vagyon Israelben⁷²
És mindeneket lát tudos elmejében,
Bár légyenek azok setétes heljekben.

665 Titkos tanácsaid ennél tudva vannak,
Eő mongya meg asztot aző királjanak,
Ki nyilatkozatya Israelitaknak,
Ez oka, hogy tuggyák titkát szándekodnak.

REX SYRIAE

670 Ha úgy van az dolog, nagy légyen az béred,
Job kezed ezentül aranyakot vészen!

EPHEBUS REGIS SYRIAE

Ugy vagyon királjom, hivsegemre mondom,
Meljik várasban van, még asztis jól tudom.

REX SYRIAE

Mond meg tehát hiven, had külgyek utánna,
Magam eleibe had hozasam fogva!

EPHEBUS REGIS SYRIAE

675 Az várasban vagyon meljnek neve Dothán⁷³
Külgy el bár utána, meg tanálják nyilván.

REX SYRIAE

Nosza, hamar rajta, vitézek jöjenek,
Egész taborostol mind készen legyenek,
Azon profétának utanna menyenek!

⁷⁰ igyezetidnek [Emendáltuk.]

⁷¹ Gyalo [Emendáltuk.]

⁷² a <m>ellet [Utólag a sor fölé beszúrva.]

⁷³ <Nosza hamar rajta> Az várasban

680 Hallode, fő vezér, arra kel vigyázni,
 Az várást elsőben körül *jol* venni,⁷⁴
 Hogy ha talám onnan el akarna szökni,
 Egy feléis néki ne lehessen menni.

DELI DUX

685 Parancsolatodot igyekszem mivelni,
 Ide fogom eötett elevenen hozni,

(Hic dictis recedit Rex Syriae et exercitus ejus strictis Gladijs et armatura proficiscit[ur] Eliseum versus ac videns puer Elisei renunciat parenti tumultum.)

PUER

 Jaj, jaj, ja, j en uram, mar mit cselekedünk,
 Egyetlenegy lábíg mi ma mind it veszünk.

ELISEUS

 Ne félj semmit, fiam, nékem nem arthatnak,
 Mert töben mivelünk, mint eő velek vadnak,

(Pergit Elizeus obviam exerc[i]tus.)

ELISEUS

690 *Vakicsd* meg, oh Uram, ezen nemzetcséget⁷⁵
 Hogyne puszticsak el az te Szenteidet!

(Hic excecant[ur] unde Claudunt oculos.)

ELISEUS

695 Haljátok Syrusok, tü nem jo helt jártok,
 Nem ez az út, meljen kellene járnotok,
 Az varos sem az ez, kit vini akartok,
 Én oda vezetlek, utánnam tarcsatok!

 Velem együt azért mingyárt induljatok,
 Megmutatom néktek, az kit tudakoztok!

(Hic ducit eos ad Regem Izrael et orat dicens:)

⁷⁴ körül *jol* [Szótagszám miatt javítva.]

⁷⁵ <Valak> *vakicsd*

ELIZEUS

Régi Szemek fényét ez vak Syrusoknak
Ad meg, uram Isten, had lássák, hol vadnak!

(Hic aperiunt oculos et tremefiunt dicentes Syrii simul.)

700 Oh, jaj, hova jöttünk? Izrael királjhoz,
Az ki ellensegel van Syriusokhoz!

IZRAEL

Atyam, Elizae, mit kel velek tenni?
Mint ellenségűnköt, talám lekel vágni?

ELIZEUS

705 Ne vágd, mert nem fogtad eöket kéz igádal,⁷⁶
Sem pedig rabságra nem hoztad kardodal
Ha nem kenyeret és vizet szolgálodal,
Tétesz elejekbe szorgalmatosság!

710 Az után mikor már esznek és jól laknak,
Magok hazájokban mingyárt induljanak,
Minden Syrusoknak új hirt had mongyanak,
Beszéljék jó voltuk az ő királjoknak!

*(Hic sedent ad mensam et estur, bibit[ur], surgit[ur], et abit[ur]
et Clauditur Scena.)*

GENIUS

715 Ez példát meg hallok, lássuk, már mit jegyezz?⁷⁷
Syria királja, s népe kiket képez,
Israel képe alatt az iras mit fedez,
Es Eliseusal mi értelmet szerez?

Syrusok jelentik az Sido nepeket,
Halalra keresik kik üdvözítőnket,
Mint nagy Elizeust, s ő teremőjeket
Üldözték ellene vivén seregeket.

720 Izrael királja az Apostolt jeczi,
Ki kargyat ki vonvan Christustól azt kerdi:
Uram, két kard van it, ha fogsz parancsolni,
Te ellenségedet kész vagyok le vágni.

⁷⁶ vág<g>d

⁷⁷ halok [Emendáltuk.]

725 Igaz Eliseus, Christus aszt feleli,
Ne vagd, mert it kardal nem szabad harczolni,⁷⁸
Az gonoszért jóval kel néki fizetni,
Menyei Atyanknak így fogunk teczeni.

Nem magyarázom már tovább én az példát
Mingyárt elé agyuk anak igazságot.

(*Clauditur Scena*)

SCENA QUARTA EVANGELICA

(*In quo con[ve]niunt principes sacer[do]tum Conju[rantes]_Christum.*)

CHAIPHAS

730 Haljatok meg szomot, minyajon fő papok,
Egy dolgon szivemből felete busulok,
Meg jelentem nektek, hogy ha akarjátok,
Mert veszedelembe forog *mind* papságtok.⁷⁹

ANNÁS

735 Nosza tehát *kérlek*, aszt mingyárt beszéld meg,⁸⁰
Az dolgot idején had *orvosoljuk* meg,⁸¹
Az mi ellenünk van, azt jókor fojcsuk meg,
Papi meltóságunk hogy így maragyon meg.

CHAIPHAS

740 Meg mondom, de mind az által oljan okon,
Hogy mind adig legyen az a dolog tittkon,
Senki masnak erről *senki* is ne szóljon,⁸²
Miglen ellenkezőnk halónkba akagyon,

745 Arulo tamadot az mi országunkba,
Uj profeta vagyon ezen tartományba,
Szeljel jár, s praedikal az egész hazába,
És ellenunk tanit praedicalásában.

⁷⁸ megt [Emendáltuk.]

⁷⁹ mind mind [A szótagszám miatt javítottuk, az egyiket töröltük.]

⁸⁰ kellek [Emendáltuk.]

⁸¹ urusuljuk [Emendáltuk.]

⁸² senkitis [Emendáltuk.]

Eő igaz proféta, erősen álitya,
Istentől küldetett, nyilván asztot valja
Mü tudományunkot eő meg hamisitya
Mojsesst és az törvént széljtiben tanitya.

750 Ha kik közülünk most nem emberkedik,
Naprol napra ezen gonosz nevekedik,
Az eő tudománya nagyon öregbedik,
Papok meltosága meljel kissebedik.

PHARISEUS PRIMUS

755 Veszedelmes dolog, el veszünk ezelőt,
Kivált, ha hitele van az kőség előt.

CHAIPHAS

Vagyon bizonyára, és ugyan nagy vagyon,
Mert szeljel kerengven Sido tartomanyon
Betegeket gyógyit az egész országon,
Ezel tudományát comendálja nagyon.

ANNÁS

760 Ha ugy van az dolog, oda lesz papságunk⁸³
Tudománya ellen mivel nem álhatunk,⁸⁴
Mert nyavaljasokot mi nem gyógyithatunk,
Ellene, ha gyógyit, valjon mit szolhatunk?

CHAIPHAS

765 De ha csak az volna, ez még semmi volna,
Ez miat papságunk még meg maradhatna,
Az mit tanitotunk, talám meg álhatna,
Papi meltoságunk veszéljre nem jutna.

770 Sokakat cselekszik, ennél nagyobakat,
Lábokra álitya *sántákot*, bennákot⁸⁵
Meg szolitya eő az anya szült nemákot,
Meg világoesitya vilagtalanokot.

775 A mi nagyob, még az eördögösöket is
Eő meg szabaditya, üz eördögököt is,
Söt még fel támasztya az meg holtakot is
Fel támasztott már, én tudom, hármát is!⁸⁶

⁸³ papságu<n>k [Utólag a sor fölé beszúrva.]

⁸⁴ alhatunk [Emendáltuk.]

⁸⁵ Szantokot [Emendáltuk.]

⁸⁶ mar [Emendáltuk.]

Nemlesz az dészmához ezentul már jussunk,⁸⁷
Ki *esik* szájunkbol jo izú falatunk.⁸⁸

PHARISEUS PRIMUS

Nem lesz az dészmahoz imár semmi jusunk,
Sőt országunkbolis el kel még bujdosnunk.

PHARISEUS SECUNDUS

780 Ezis semmi volna, nagyobtol kel félnünk,
Veszedelembe van, ugy láczik, életünk,
Ugy lehet az néptől megis kőveztetünk,
Kit már el hodított, és mind meg öletünk.

CHAIPHAS

785 Aszt igazán mondád, mert maga dolgában,
Anyira ele ment uj tudományában,
Oljan neve vagy az egész országban,
Hogy mindenek hisznek az eő szavaiban.

790 Ha egy szóval mongya, hogy meg *kővez*tessünk,⁸⁹
Akár az kösségtől mingyárt meg öletünk
Semmi képen tölle meg nem menekedünk
Gyalázatosan kel minyajon el vesznünk.

ANNÁS

795 Aszt még sem gondolnám, hogy igy bányék velünk,
Iljen szörnyű modon vesztene el bennünk,
Kivált, az mint mondád, meg valja nemzetünk,
Igen sok jot töle vet a mi kösségünk.

Ha santakot gyógyit, vakokat s bénnákat,
És ha meg orvosol minden nyavaljákat,
Ha széljel úz, s kerget minden gonoszokat
Nem *vélhetünk* rola semmi gonosságot.⁹⁰

CHAIPHAS

800 Nem *vélhetünk* rola semmi gonosságot,
Azért hogy meg gyógyit minden nyavaljákat,
Eördögököt kerget, tamaszt halottakat,
Többet mondok: ingyen cselekszi mind azkot.

⁸⁷ jusunk [Emendáltuk.]

⁸⁸ jo <eszu> iző

⁸⁹ kővette...ünk, [Ráírással korrigálva; a két s alatti korábbi kalligráfia kiolvashatatlan.]

⁹⁰ vélhetünk <fel> rola

805 De miért cselekszi? Jól tuggy a ő okát,
Azért tudni illik, hogy aznég Sokságát,
Magához hódítván szerettesse magát
Míglen az nyakokra reá teszi Jármát.

810 Nem tudodé régi mondását Catonak:
Sipnak szép szavával madarakot csálnak,
Míg az lépre hiják, vigan musikálnak
De hameg foghatyák, nyakokot szakaszák.

815 Szintén ugy hiteti ő most az kösseget,
Ő velek cselekszik minden emberséget
De ha halójába keritheti őtett
Elveszt velek együt minket, s mindeneket.⁹¹

ANNÁS

Nem kel fő pap uram anyira tartani,⁹²
Ha szintén az kösség ellenünk támadni
Akarna is, lehet asztot meggatolni
Az vitéz katonák fognak oltalmazni,

CHAIPHAS

820 De hogy fognak kérlek, mert már ezekelis,
Elhitette, hogy ő proféta, s királjis,
Fiát meg gyógyitván az szabadosnakis
Nagy nevet szerzet az vitézek elötis.

825 Valjon ha az kiralj fogja parancsolni,
Szavát az katona meg mernée szegni?
Parancsolatyanak nem foge engedni?
Kit az parancsol, aszt fogja mivelni.⁹³

ANNÁS

Tehát királjnakis hirdette ő magát?

CHAIPHAS

830 Hirdete bizonyal országlo királjnak,
Mondván vége nem lesz az ő országának,
Söt személjek hiszik az Isten fiának,
És nem csak királjnak, nem csak profétának.

⁹¹ elveszt <mind> velek

⁹² pöp [Emendáltuk.]

⁹³ <söt> kit

Ezért ez dologrol többet ne disputálj,
Hanem ezen rosznak velem ellene álj!

ANNÁS

835 Ha így van az dolog, és már anyira jót,
Ma kel meg fogatni azon hitegetőt!

PHARISEUS PRIMUS

Nem ma, hanem mingyárt utánna kel küldni
Ne lehessen néki többet ámitani.

PHAR[ISEUS] SECUNDUS

840 No tehát izibe, vitézek jőjenek
Szorgalmatosságal utánna menyenek!

CENTURIO (*accedit*)

Erömet el mégyűnk, mert az mi urunknak,⁹⁴
Ellensége magát ha mondta királjnak.

CHAIPHAS

Annak mondta, azon nem kel kételkedni,
Százanis haloták azal kerkedezni.

CENTURIO

845 Ha azal kerkedet, itten mit késlödünk?
Jertek, jo vitezek, utánna eregyunk!

(Incipit ire, sed sistit eos.)

CHAIPHAS

Lassan, lassan, kéllek, hadnagy uram, lassan,
Még aszt sem tугyátok, jo formálag, hol van!

CENTURIO

850 Akár holot légyen ezen tartományba,
Ma lészen it, hid meg, az en fogságomba.

CHAIPHAS

De hogy lesz sok hetek és talám holnapok,
Adig el telhetnek, mig aszt meg fogjátok,
Mert mindenek felet oljan ravasz álnok,
Mig csak meg lelitek, adig fáradhattok.⁹⁵

⁹⁴ Erömet <mert> el

⁹⁵ fáradhatok [Emendáltuk.]

855 Ha meg lelitek, ez, mint ez oljan álnok,
Ezer mesterséggel rakva tanáljátok.
Szóm eszetekbe jut, akkor meg látyátok
Vagy nehezen, avagy meg sem foghatjátok.

ANNÁS

860 Mint kel tehát banni azal az emberel,⁹⁶
Ha meg nem foghatni olj ropant sereggel?

CHAIPHAS

Nem aszt, ha így nyilván indulunk uttánna.

PHARISEUS SECUNDUS

Menyének uttánna titkon, 's alatomban,
Igy be keríthetjük talam a haloban.⁹⁷

PHARISEUS PRIMUS

865 Jol van már a dolog, üssünk szeget szegél,
Meg fogjuk a mestert mű mestersegünkkel.

CHAIPHAS

Imár enis biszom, munkánk nem megy füstben,
Chak hogy meg egy hijja, osztan lesz kezünkben.

ANNAS

Mi az? Mond meg kerlek, igen hamársággal,⁹⁸
Mert adig *segítél* mind jó tanaczodal.⁹⁹

CHAIPHAS

870 Mind hogy az embernek tanitvanyi vannak,
Meg kene bírteni egyiket azoknak!

DAIMON (*ad Judam*)

875 Mit asitasz Judas, oda kel halgatnod,
Azutan álmatat kedvedre alhatod.
Ki helyes szemeljet azon koborlónak¹⁰⁰
Ujjal ki mutatna, fő hadnagy uramnak.

⁹⁶ mit [Emendáltuk.]

⁹⁷ keríthetjük [Emendáltuk.]

⁹⁸ hamársággal [Emendáltuk.]

⁹⁹ [Egy szót kihagyott a másoló, az ige hiányzik, pótoltuk.]

¹⁰⁰ helyet [Emendáltuk.]

ANNAS

Beszeg, ha egy ember iljen tanalkoznek
Annak bizonyara adatnek.¹⁰¹

PHARISEUS SECUNDUS

Oh, ha iljen embert valahol tanálnánk,
Mert ő volna, neki nagy somma penzt adnak!

PHARISEUS PRIMUS

880 Harmincz ezüst pénzt az mingyárást el venne,
Es az papság előtt böcsülete lenne.

DAEMON (*ad Judam*)

Halode ezeket, Judás, az szerencse¹⁰²
Kezeden van mostan, csak tuggy élni véle!

JUDAS

885 Hallám, de szűségem nincs arra az pénzre,
Melj vinne engemet eörök veszeljemre.

DAEMON

Hogy ne volna, *bár ha* látod, melj rongyos vagy,¹⁰³
Uri köntösöd lesz, csak most egy jo szót adgy!

JUDAS

890 Mit használ, ha testem biborral bársonyal,
Fel lesz öltöztetve drága ruházatal,
Ha azonban Lelkem az bűnnek mocskával
Bé lészen keverve rut undokságával?

DAEMON

Derék dolog.Osztán, ha bé lesz keverve,
Ki látya meg asztot, ki veti szemedre?

JUDAS

895 Meg latya az Isten, eö veti szememre,
Halálom oráján küldvén eörök tüzre.

¹⁰¹ [E sorból is hiányzik egy szó.]

¹⁰² Hazadho [?] [Nehezen olvasható szöveg, de ez tűnik a lehetséges értelmének.]

¹⁰³ barha [Emendáltuk.]

DAEMON¹⁰⁴

Bolondság az dolgod, hiszem az Istennel
Békességben mehecz egy melj ütésedel,
Akaszd fel magadot, tarcs penitentiát!

JUDÁS

900 Csak nem viszen reá lelki Isméretem,
Hogy pénzen el adgyam az én jo mesterem.

DAEMON

Ugy ugy, csak bolondozz, mit használsz sok szodal,¹⁰⁵
Azon kúlis eötöt meg fogjak bizonyal,
Job, hogy meg fogása légyen nagy hasznodal,
Érszényedis hizik egy néhány taléral.

905 Láde, egy érszény pénz az asztalon készen,
Éppen csak egy szot *adj*, mingyár tied léssen.¹⁰⁶

JUDÁS

De hogy jelencsembe magam a papoknak?

(Hic alij Daemones gaudio exultant.)

DAEMON

Nagy bátron bé mehecz, régen téged várnak,
Rajtad bizonyára nagy eörömel kapnak,

(Muro hispanico Circumcingunt erunt Sacerdotes et Judas ad portam subsistit.)

DAEMON

910 Jere hamarjába énis békésérlek,¹⁰⁷
Néked mindenekben segitcseged lészek!

(Intrat Judas et ait)

JUDAS¹⁰⁸

Jo napot kévanok, jo Uraim néked,
Mi az oka ennek, hogy úgy tőrekedtek?

¹⁰⁴ Daemon Clu [Talán a nevét akarta leírni a másoló.]

¹⁰⁵ bolondoz [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ ad [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ békérlek [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ [A szerepnevet nem írta ki még egyszer a másoló.]

CHAIPHAS

915 Eszett jó barátom mi hasznod meg tudnod,
Mert meg nem lehet eszt néked orvoslanod.

JUDAS

Nem lehet? Sőt nékem csak egyedül lehet,
Segicseget itten senki más nem lehet,

CHAIPHAS

Mond meg, jó barátom, micsoda ember vagy?

JUDAS

920 Tanítvanya vagyok annak az embernek
Kinek fogására katonák készülnek.

CHAIPHAS

Szerencsés órában jöttél be közinkbe,¹⁰⁹
Amaz nagy érszény pénz lesz majd az kezedbe.

JUDAS

Mongyátok meg hamar, menyit nagyon benne,
Jó summáért eőttem adom kezetekbe,

CHAIPHAS

925 Harmincz ezüst pénz van, ted be az zsebedbe,¹¹⁰
Az *sebekkel* menyit el, hamar ad kezekbe.¹¹¹

(*Hic datur Judae pe[cuni]a.*)

JUDAS

Jöjjetek utánam, arra vigyázzatok,
Az kit meg csokolok, asztot ragagytok!

¹⁰⁹ közit<tek>nkbe

¹¹⁰ sebedbe

¹¹¹ [A másoló hibája, valószínűleg *katonákat* kellett volna írnia.] keze<d>dbe

FIGURA QUINTA

In Caput 18vum 2do Paralipamenon

*(Acháb, rex Israel et Josaphát, Rex Judae Sedent in solio consul-
tantes de exercitio in Rhamot Galaad dicendo.)*

ACHÁB (*ad Josaphat:*)

930 Hatalmas királyok vagyunk, két országban,¹¹²
Magam Israelben te pedig Judában,
Fel kellene mennünk Rhámot Galaaban,
Hogy asztottis hoznok mi birodalmunkba.

JOSAPHÁT REX

935 Mint hogy sogorság van ketten mi közöttünk,
Szűgseg mindenekben nekünk meg egyeznünk,
Harczban, békeségben, veled együtt lennünk,
Azért ha úgy teccik, *miis* itten leszünk.¹¹³

ACHÁB

940 Most tehát az urtól tanácsot kel kérni,
Ha szerencsés nekünk ellenségre menni?
Négy száz profétáim országomban vadnak
Hozanak közülok, had profétáljanak!

(Profetae apparent tres.)

Haljátok, profetaeták, vagyok olj szándékba,
Hogy harczolni menyek Roámot Gáláádban,
Jövöndőt mongyatok tehát egy summában,
Szerencsés leszene el emenni az harczba?

PROFAETA SAMUEL

945 Meny *el* bátron király, az Isten kezébe¹¹⁴
Agya ellenséged, nincsen kécség ebbe!

JOSAPHÁT

Az urnak valahol nincs it profétája?
Tudni ezen dolgot eő leg joban fogja.

¹¹² ország<nak>ban

¹¹³ *muis* [Emendáltuk.]

¹¹⁴ Menyel elbátron [Az egyik igekötőt elhagytuk.]

ACHÁB

950 Hol vagyon Michaeas, ki Jemlának fia,
Ennél tudva vagyon az ur akaratya,¹¹⁵
De gyűlölöm eötett, mert profetálása,
Nékem soha nem hoz jot az eö mondása.

JOSAPHÁT REX

Acháb, o jo királj, ne szolj iljenképen!

ACHÁB (*ad Cubicularium:*)

955 Meny el, híd el nékem Micaehás profetát,¹¹⁶
Ennél tudva vagyon Isten akaratya,
De Gyűlölöm eötöt mert profetálása,
Nékem soha nem hoz jot az eö mondása,

(*Cubicularius abít post Micheam.*)

SEDECÍAS (*ad regem:*)¹¹⁷

Syriát, oh király, Rhámot Galáadot,
Ezekel hányod el, mig meg rontod asztot.
(*Hic ventilat Cornu ferreum.*)

ALII FALSI PROFAETAE

960 Asztot mondja az úr, Rhamot Galaádba
Meny fel, mert kezedbe néked asztot agya.

(*Cubicu[larius] aít ad Miceam in aliquo re potiore parturiat.*)

CUBICULARIUS

Imé az profeták, mind jot jövendölnek,
Az te szavaidis oljanok légyenek!

MICHAEAS

El az úr, valamit nékem mond, aszt mondom,

CUBICUL[ARIUS] (*ducit ad regem:*)

965 Az mint hattad királj, Michaeást el hittam.

REX ACHAB

Michea, el kelle mennünk Galáádba
Harczolni, vagy penig maragyunk házunkba?

¹¹⁵ Az <ur> akaratya [A sor fölé beszúrva.]

¹¹⁶ menj el <nincs köze> híd

¹¹⁷ [A lapszélen még egy Josahát szerepnév.]

MICHAELAS (*ironice:*)

Menyetek el bátron, szerencsésen jártok,
Nem sokára, tudom, ellenséget fogtok.

ACHAB

970 Kénszeritlek téged az én beszédembe,
Az mi igaz, aszt mondd, az urnak nevében.¹¹⁸

MICHAELAS

Látásomban láttam az egész Izrael,
elszédve vala az hegyeken széljel,
Mint az Juhok, mikor pásztor nincs ezekel,
975 Hegyeken, völgyeken kerengenek széljel.

Kiket az мүдön az én szemeim néznének¹¹⁹
Monda az ur nékem, ninncs urok ezeknek,
Hazájokban tehát minyájon térjenek,
Magok varasokba sietve menyenek.

ACHAB (*ad Josaphát clamat:*)

980 De nem meg mondame, hogy nékem jot nem mond
De halgassunk rea, mert még többetis mond!

MICHAELAS

Azért az ur szavát vegyed füleidben,
Látom én az urat királji székében,
Szeregekel széljel véve nagy rejtekben,
985 Illen dolgot hozza elölek kérdésbe:

Valjon ki csalja meg az kirájljt, Achábot,
Hogy elmenyen venni Rhámot Galáádot?
S' mikor osztán kezdi erősen az harcztot
El essék, ne birjon többé királjságot!

990 Mikor egyik imigy, 's az más amugy szolna,
Eljöve az urhoz egy lélek és monda,
Meg csalom én eötett, kinek az ur szola,
De mivel csalod meg? Amaz pedig monda,

¹¹⁸ mond [Emendáltuk.]

¹¹⁹ Kiket <miket> az

995 Az profetaival hamissat mondatok,
Az győzelemről *assecuráltatok*,¹²⁰
Jele mind *ezeknek*, kik profetaitok,¹²¹
Hamisságal tölt be minyájon az szavok.

(*Accedit Sedecias proeundo prophaetas, ad Michaeam et ei al-
pam inpingit d[omi]nus.*)

SEDECIAS

Melj uton ment által az ur lelke tölled?
Hogy veled szolatot igazat, nem *velem*.¹²²

MICHAEAS

1000 Meg latod még magad, mikor egyik hegyről,
Az másakra szalacz ellenségid előtt.

ACHÁB

Amánhoz, Joábhoz vigyetek kötözve
Kenyéren és vizen tartassék tömlötzbe!

(*Hic Genius prosilit ad scenam repente magno strepitu dicens:*)¹²³

GENIUS

1005 Oh, átkozot királj, eze az igasság,
Meltoe tömleczre kiben nincs gonosság?
Nem, de nem jól tudod, nincs benne alnokság,
Igazat profetál, nincs benne hamisság.

1010 Azért nem félsz tehát az nagy ur Istentől,
Miert tavozol el igaz ertellmedtől,
Mert hanyotlól el az igaz törvénytől
Holot unsoltatol lelki ismerettől?¹²⁴

De nem azt mongyae igasság törvénye,
Hogy az melj embernek ninczen semmi *bűne*,¹²⁵
Mivel az büntetés bűnnek fizetése.¹²⁶

¹²⁰ aszt securáltatok [A másoló félreértette a latin kifejezést.]

¹²¹ ezek [Kiegészítettük.]

¹²² velem [Emendáltuk.]

¹²³ trepitu [Emendáltuk.]

¹²⁴ unsoltatol <az> lelki

¹²⁵ bűnése [Emendáltuk.]

¹²⁶ [Itt valószínűleg kimaradt egy sor.]

1015 Az igaz profaetát tömlecbe tétetni,
És ottan kenyeren s, vizen böjtöltetni,
Hamis profetákat így meg böcsülni,
Irtozás nélkül eszt lehet-e halloni?

Istentelen vagy és száz pokolra meltó,
1020 Ki igaz profaetát vagy tömlecze adó,
Ezer ördög légyen teged ostorozo,
Ha itten meg nem térsz, Pokolban kinlodo!

Te pedig fertelmes undok Sedecia,
Hamisságal teljes eordongös profaeta,
1025 Pokolba kezedet száz scorpio rágja
Meljel meg csapaték Isten profaetája!

De ideje van már, szünnék meg az példa,
Az miket látátok ezen figurába,
Christuson bé töltik esztett valójába,
1030 Az mint meg látyátok az jövő Scenába.

Szintén úgy Sidoktól Christus meg kötetik
Annás Chaipháshoz kötözve vitetik
Arczul veretetik, fogságban tétetik
miglen Pilátustól halálra adatik.

(Clauditur Scena.)

SCENA QUINTA EVANGELICA

(Judas prosilit ex aliquo angulo una cum turba.)

JUDAS
1035 Meg mondám, tугyátok, kit csokal illetek,¹²⁷
Az léssen az Christus fogjátok s, vigyetek,

*(Christum in loco orationis osculatur deprehensum Judus interea,
spes sacerdotum sedent pro tribunali.)*

JUDAS
Idvöz légy oh rabi, régi jo mesterem!

CHRISTUS
Barátom mire jöttél? Csokal arulode el az ember fiát?

¹²⁷ kik [Emendáltuk.]

(Petrus turba remanet a Juda.)

PETRUS

1040 Uram, az mint latom, it rosz dolog,
Kardomot ki vonom s, oltalmadra léssen.

CHRISTUS

Kardodot, oh Péter, ted bé hüveljedbe,
Mert kik kardot fognak, kardal vágatnak le,
Tudode, ha atyámot kérném segecségre,¹²⁸
Tizenkét legio Angyalt kuldene le.

(Christus sanat auriculam Malci.)

1045 Atyám akaratya, igy kel lenni ennek,
Másként az irasok bé nem teljesednek.

*(Recondit Petrus gladium.)*¹²⁹

CHRISTUS *(ad Turbam:)*

1050 Mint latom reám fegyverel jöttetek,
Kardal s, dorongokal engemet kerestek.
Kösztetek tanitvan meg nem kötöztetek,
Söt templomotokbanis el szenvedtetek.

De még akor nem volt ez a ti orátok
Ha engem kerestek, ezeket bocsásátok!

(Hic irruunt et capiunt fugientibus discipulis, constringunt catenis.)

CENTURIO

Kezetekbe imár, kit régen vadásztok,
Most kórnyül vegyétek és kötve hozzátok!¹³⁰

LICTOR PRIMUS

1055 Alkolmason meg van imáron eő kötve,
Vitetem mingyárt vitézek közibe

(Hic circumstant Christum.)

¹²⁸ tude [Emendáltuk.]

¹²⁹ cladium [Emendáltuk.]

¹³⁰ hozzátok [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS

Lodulj már profaeta, imár profaetálhacz,
Közünköl nem tudom, mikor szabadulhacz.

LICTOR TERTIUS

1060 Az ki az bélpoklost minap meg gyógyítád
E vas fekélyeket bár rolad le *hányád!*¹³¹

*(Quod cum dicit, concutit catenis.)*¹³²

LICTOR QUARTUS

Ne boszontsd ez nyavaljást, mert mindent ki osztot,¹³³
Az patikájából semmit ot nem hagyot,
Elkölt az Szyrassus, meljel mást gyógyítot,
Maga szüségére semmi nem maradot.

(Praesentat Sacerdotibus et ducit.)

CENTURIO

1065 Imé, az amitot mi hiven meg fogtuk,
Papi fejedelmek, 's előtekbe hoztuk.

CHAIPHAS

Hol vagyon? Ezentul miis hozá látunk,
Tartassék fokságba miglen tanácskodunk.

*(Muro hispanico circumcingunt[ur] sacerdotes et Jesus cum tuba
foris manet etc.)*

CHAIPHAS

1070 Fő papok, tугyatok, halotuk gyakorta,
Hogy Sido országban egy rosz ember volna,
Ki miát bekevel nem lehet az haza,
Mivel hogy az népet szüntelen csábitya.

1075 Nyilván ellensége nem csak az papoknak,
Tudományok ellen tanitván azoknak,
Söt ellene mondot azon Császárunknak
Mostan uralkodo felséges Urunknak

¹³¹ hanád [Emendáltuk.]

¹³² conlutit [Emendáltuk.]

¹³³ Ne boszon<d>ezd [Átjavítva a kéziratban.]

1080 Mojses is az törvént meg hamisitota,
Az egész országot fel haboritota,
Az együgyü népet megbolonditota
Vesztünköt ravaszul addig munkalkota.

Most már kezünkben van, mint banyunk véllé?
Causáit neki hogy vegyük jo rendbe?

ANNÁS

Mint hogy publice volt néki gonossága,
Publice is foljon azö causája!

(Chaiphas ad centurionem.)

1085 Hamar tehát ide vessessék előnkbe,
Minden gonosságát rakjuk elejébe.

(Adducunt Christum.)

CHAIPHAS

Ki mit tud ez ellen, haljátok nemzetek,
Mindeneiket bátron elő beszéljete.

PHARISEUS PRIMUS

1090 Jo rendileg vagyon három Esztendeje,
Hogy tanitvánival kereng serén szerte,
Uj tudomant hirdet, *Mojses*t meg vetete,¹³⁴
Hogy profaeta volna, sokaknak beszelle.

PHARISEUS SECUNDUS

1095 Az mi törvényünket ez meg karomlota,
Maga tudományát nagyon comendálta,
Csuda tetelekel anyira próbálta
Hogy majd egész világ az szavát fogadta.

PHARISEUS TERTIUS

1100 Magát az nép elől királjnak hirdette,
Söt Isten fiának szeltibe beszélte,
Az eö országának soha nem lesz vége
Gyakorta mondani eö nem szegyellete.

¹³⁴ úgy [Emendáltuk.] hirdet <Maga> Mojses

Ilyen s, töb ez féle hamis tudományal
Isten, 's Mojses ellen tett káromkodással
Bé járta hazánkot eö tanítványival,
Hitete az népet álnok csalárdságal.

CHAIPHAS

1105 Az papság eleget tud alligálni
Száz embernek erre meg kellene halni,
Mégis másokotis már meg kel halgatni
Külsö bizonyságokotis *kell keresni.*¹³⁵

CENTURIO

1110 Az egész sideság mind arrol vádolja,
Valamit reája edig elé halla.¹³⁶

TURBA

Vádoljuk! Vádoljuk!

CHAIPHAS

Az külsökötis már elé kel hivatni,
Ha akarnak ökis valamit mondani.

CONSOLIDATUS (*accedit:*)

1115 Azt mondom felőle, hogy sánta lábamot
Melj miat öröké hordoztam istápot,
Minap egy szavával meggyogyitá asztot,
Ingyen s, igy pénz nélkül tön nekem ilj hasznot.

(*Annas silet, Chaiphas clamat ad Janitor[em].*)

Hallod, hogy nem felel az feltett utrumra,
Azért eö kegyelmit vezesd az ajtora!

(*Janitor exmittit Ipsum.*)

1120 El mehez barátom, ha semmit sem felelsz!

ILLUMINATUS

Vakon születtem volt az anyám méhéből,
Sötetes tömléczre jövén az tömléczből,
De *szemem* világát ingyen kegyelméből¹³⁷
Ez ember meg adá, sárt csinálvan földből.

¹³⁵ kel [Emendáltuk.]

¹³⁶ Valamit <dó> reája

¹³⁷ Semen [Emendáltuk.]

PHARISEUS (*ad Janitor[em]*)
1125 Boczsd ki asztotis, mivel nem ellene,
Hanem kedvünk ellen perorál mellette.

(*A Janitore exmit[t]itur.*)

JANITOR
Már eregy dolgodra, nem kellesz mi nekünk!

LEPROSUS SANATUS
1130 Nagy bélpokloságban sok ideig voltam,
Meljnek orvosságát sohult nem tanáltam,
Meg gyógyulásomért ennek egyet szoltam,
Az eö irgalmából immár meg tisztultam.

PHARISEUS TERTIUS (*ad Janitorem:*)
Taszicsd ki az ajton, had szegjék meg nyaka,
Hiszen nem kel nekünk az eö fassioja!²³

JANIT[O]R
Meny dolgodra innen, mért jöttél közinkbe?

RESUSCITATUS (*cum 6 socijs:*)
1135 Fö papok, mi sokat nem udvarolhatunk,
Hanem ha kívánod, müis elé állünk,
Örömet meg mongyuk, hamar az mit tudunk,
Azután dolgunkra innen elballagunk.

1140 Esztet egy szavával hideg leléséből,
Amaszt pedig mácszor eördöngösségéből,
Az melete valot az gonosz lelektől
Eö gyógyitota meg maga erejétől.

1145 Továb az hatodik inasakatságból,
Az eötödik havas bolondoskodásból
Az *hetedik* rögzöt régi vér fojásból¹³⁸
Megorvosoltatak régi vér foljásból.

1150 Masok pedig sokan egyéb nyavaljából
Lábra allatattak, az eö jo voltából.
Engemet támasztot fel az koporsoból
Mindezeket mondom igaz valóságból.

¹³⁸ hadok meg rögzött [A másoló figyelmetlenségéből értelmezhetetlen és kétszer van ugyanaz a szövegrész is.] [Emendáltuk.]

CENTURIO

Meg holt bizonyágot sohult bé nem vesznek
Mint hogy te meg holtál, te neked nem hisznek.

(*Exmit[t]unt[ur] omnes.*)

ANNÁS (*ad Janitorem:*)

Az utomra ezek semmit nem felelnek
Az mit nem kellene, oljakot *hebegnek*,¹³⁹
1155 Innen azért mond meg, mindgyárt el menyenek,
Hitelesbek nálok heljekbe jönnek!

(*Exit Janitor et convocat alios falsos testes. Janitor clamat.*)

Eszket meg beletük, légyen seriessek.

ANNÁS

Ide halgassatok minden nemzetcsegek,
Mert ezek mind ketten hiteles emberek!

DUO FALSI TESTES (*simul:*)

1160 Az Isten templomát mondta: el rontom,
Ismét harmad napra asztot heljbe rakom.

CHA[IAFAS] (*ad Jesum:*)

Semmit nem felelsze, profaeta, ezekre
Miket ezek ketten raknak az fejedre?
Kénszeritlek téged az élő Istenre,
1165 Te vagy az Christus? Mond meg nékem erre.

CHRISTUS

Te mondad, én vagyok, énis mondom néktek,
Ezután az Isten fiát szemlelitek,
Az Istennek fiát ülni is nézitek,
Egek felhöiben, eljöni *félitek*.¹⁴⁰

CHAI[FAS] (*scissis vestimentis:*)

1170 Imé káromkodék, nem kel töb tanu már,
Hallátok, mi teczik, azért nektek *immár*.¹⁴¹

¹³⁹ ebegnek [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ féletik [Emendáltuk.]

¹⁴¹ im ár [Emendáltuk. Mivel itt a lap utolsó sora van, a következő sort valószínűleg kifelejtette a másoló.]

TURBA

Melto bizonyara, melto az halálra!

(*Hic conspuunt, calaphisánt. Impingit alapam lictor primus dicens.*)

LICTOR PRIMUS¹⁴²

Ha profaeta voltál, Christe, halgas szomra,
Mond meg nékem mostan ki csapa pofádra!

CHAIFAS

1175 Töbet it ne szoljunk az causájához,
Hanem közönségel vigyük Pilátushoz!

FIGURA SEXTA

In Caput 17mum 2do Regum.

ACHITOPHEL

1180 Igazán mondatik nékik, az kik fonheáznak,
Eséstől feljenek, mert meg csalatattnak,
Ha fejek el szédül, nyakra före halnak,
És az uraságról leesnek kik tartnak.

Hány királji szekből estek az szőr sákba,
Egy szem pilantásba hogy nem voltak abba,
Csendesek az magok adatott sorsokba,
Sokan tisztességből estek Gyalázatba.

1185 Így történt én velem Absolon királjnál,
Absolon királjnál, s' az egész udvarnál,¹⁴³
Én nagy tisztességbe voltam az uraknál,
Nagy emlékezetbe mind kicsinél, nagynál.

1190 Ezeket nem jutván nagyob méltoságra,
Igyekeztem feljeb való garádicsra,
Gondolkottam gyakron, mikent királjságra
Mehetnék, Absolon nagy méltóságára.

1195 De oh, melj keserves gyalázatban estem
Absolon királjnál, mert szép, hires nevem,
Minden ember előtt nagy emlékezetem,
Meg utáltatott nemes nemzecségem.

¹⁴² [A szerepnév hiányzik.]

¹⁴³ egész <vilag> udvarnál

1200 Mert hogy David ellen illendő tanácsot,
Kérdetven, nem tuttam adni okosságot¹⁴⁴
Elegendő kepen, mint Husai adot,¹⁴⁵
Az egész Izrael tudatlannak vallot.

1205 Az egész Israel vallot tudatlannak,
Annak fő fő rendi mind bolondnak val/nak,¹⁴⁶
Mind arra czeloznak, hogy meg utáljanak
Jaj, már nagyob része megis utáltanak.

SPIRITUS TENTATIONIS

Egy baj, hát csinálsz? Halgassad meg szomot,¹⁴⁷
Ebben az dologban szükség okosokat,
Hogy consulálj eszes és bölcs doktorokat,¹⁴⁸
Hogy valami kepen heljre hozd dolgodot.

1210 Az törvény tudoknal az már bé jöt mondás
Az besteleneknek soha az dignitas,
Meg ne nyitassek kapuja, már szokás.

ACHTIOPHEL

1215 Oh, böcsületemet meg nyerjem valaha
Ezen az világon az nem lészen soha,
Azért fel akasztom magamot egy fára,
Életemnek vége lészen egy órára.

GENIUS

1220 Ez elég világos példája Judásnak,
Hogy eő lőn hohera tulajdon magának,
Ugy lészen Judásis hohera magának,
Mind egyik, s mind másik, nagy kinokra jutnak.

Achitophel ugyan nagy kevélségeért,
Mások ellen titkon verem ásásáért,
Judás, kincsre valo nagy vagyodásáért,
Alatomba valo apro lopásáért.

1225 Az többiről pedig mi Judást illeti
Mivel maga magat mingyárt ki beszéli,
Nem szükséges nekem tovább magyarázni.

(*Clauditur Scena.*)

¹⁴⁴ adni adni [Kétszer van a sorban.] okosságo<m>t

¹⁴⁵ Kahai [Valószínűleg másolati hiba, a Káldi-féle fordításban is *Husai* neve van.]

¹⁴⁶ valnak [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ halhassa [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ eses [Emendáltuk.]

SCENA SEXTA EVANGELICA

JUDAS

1230 Oh meg foghatatlan szörnyü balgatagság,
Csudák feletvalo nagy csudálatosság
El szenvedhetetlen iszonyú kivánság,
Eörök tűz érdemlő, vak merő batorság!

1235 Oh, édes Mesterem, sidoknak el attam
30 ezüst pénzen, oh, hogy nem sajnáltam
Megis ölik eötet, nyilván tapasztaltam,
Esz az dolgot, oh, hogy én meg nem gondoltam.

Oh, én álhatatlan, pénzen kapo ember,
Hogy el nem nyelt engem az mélséges tenger,
Hogy nem fojtot volt meg ezerni s' meg ezer
Mérge mirigy engem, oh, oda az mester!

1240 Oh, átkozot Judás, jaj mit cseleketem,
Mert miként Ábelnek vére, ugy ellenem
Cain után kiált, Christusnak ellenem
Vere kiált, jaj, hát már mit cselekegyem?

1245 Az ki az világnak el adtam az urát,
Én vagyok az Judás, egek gazdagságát
Menynek és az földnek fel vertem tár házát
Fel vertem tár házát, s' el adtam az Urát

1250 Ezért, oh fájdalom, az szivem kesereg,
Testemet s, lelkemet elfogta az méreg,
Esz és mardolja szivemet az féreg
Idvőséghez azért nincs nálam reménség.

1255 Penitentiához heában nem fogok
Mert bölcs Salamonnál írásra akadok,
Az Szent lelek Isten, mongya, az gonoszok
Reménsége, elvész. Jaj hát mit csinállok?

Esz az átkozot pénszt az Sidó papoknak,
Viszáviszem hamis fariseusoknak,
Veszen el eő velek, mert arra igáznak.

*(Paulisper cessat, projicit ad quaendam scenam.)*¹⁴⁹

¹⁴⁹ projicit [Emendáltuk.]

1260 Boldogtalan Judás, jaj mire jutotál,
Sem Isten, sem ember, meleted fel nem áll,¹⁵⁰
Földön levő Ember engemet mind utál
Minden féle állat egy szóval condemnál.

DAEMON

1265 Későn nyitá néked nagy kár szemeidet,
Későn kötöd felre az te sebeidet,
Későn kinszerited sirni semeidet,
Későn kéred mar most könyebülesedet,

1270 Elmult az Istennek te töled kegyelme,
Te üdvösegedre nem jö segedelme,
Elkölt szent irgalma nem nez rad job szeme,
Mert el attad eötet nagy kin szenvedésre.

Nincs it már erdeme az keserves szivnek,
Lelki fájdalomnak, töredelmességnek,
Mert Isten nem vészi most szeretetednek
Nyujtot imádságát kárhozot nyelvednek.

JUDAS

1275 Jertek hát eördögők, engem el vigyetek,
Testestől lelkestől engem temessetek,
Pokol fenekében engem gyötörjeteK,
Örökön öröké kénlogyam veletek.

(Hic rapiunt ad laqueum usq[ue] unde revertit[ur] ad medium theatri.)

DAEMON PRIMUS¹⁵¹

1280 Iljen az jutalmok, kik nekünk szolgálnak,
Iljen böcsületi van mi tanácsunknak,
Ilj vendégség várja lelkeket azoknak,
Kik hivalkodását vészik az világnak!

(Clauditur Scena.)

¹⁵⁰ ál [Emendáltuk.]

¹⁵¹ [A kéziratban: Primus Daemon.]

FIGURA SEPTIMA

Super Caput 6tum 2do Regum.

(In mensa ornata quasi altari ponit[ur] arca Dom[in]i et Israelitae iubent transferri ad domum Obededom.)

ISRAELITA PRIMUS

1285 Az frigynek szekrényét, királj mitől fogva,
Obodedom szolgád házához fogadta,
Az Istenis néki aszt meg jutalmazta
Mindenféle jokkal aszt meg jutalmazta.

Mihez képest mostis azért vigyűk oda,
Mind nekünk, s, mind néki lészen áldásunkra.

DAVID

1290 Méges tartok attol, ugy járok, mint Osza,
Mivel ugy mint eőis, vagyok bűnös szolgál.

ISRAELITUS SECUNDUS

Vadnak levitáid, uram, bizd azokra,
Hozd viszá az szekrént, Isten akaratya.

DAVID

1295 Téhát hozuk viszá, énis ugy akarom,
Mingyárt hogy én velem jertek, parancsolom,
Vének és Ifiak, mert nagy buzgoságom
Erre az utra van rég nagy vágyodásom!

(Vadunt ad locum archae et ait David ad Obededom.)

DAVID

1300 Házadot az Isten néked, Obededom,
Azte hivsédédért meg áldota Isten,
Ideje az szekrént egyszer viszá hoznom,
Fogjátok leviták már régen ohajtom!

NATHÁN

Meg lássátok, kérlek, melto tiszteletel,
Hogy közelicsetek ehez kezetekel,
Tugyátok Ozávalmi történt szegényel,
Ne hogy ugy járjatok, velle veszetek el!

(Ducunt cum Canticis et Rex Saltando dicit:)

1305 REX (*saltando:*)
Alleluja! Haleluja! Alleluja Haleluja Alleluja!

(*Michol haec prospiciens ex adverso ait.*)

MICHOL

Ah, ki dicsőséges Udvösség királja,
Ekesen és könnyen az tánczot mint járja,
Hop, hop, az piaczon ugráncsolván mongya,
Az kiseded gyermek is ez dolgot csudalja!

(*Hi abibunt et succedit.*)

GENIUS

1310 Az frigynek Szekrénye mikent hordoztatik
Filisteusoktól praedára adatik,
Onnanis az után visza hozatatic
Ezen az artatlan Jesus példáztatik.

1315 Annás Chaiphashoz Christust által küldé,
Chaiphás pediglen Pilátushoz vivé.

Pilátus viszontag Herodeshez küldé,
Eö szabaditoját ember igy böcsülé.

1320 De meg lásd Sidoság, ne törtények veled,
Mi történt Ozával midön bünös kézel
Az frignek Szekrényét Ozával illeted,
Hogy bé törjék fejed, el veszen az lelked.

1325 Tüis keresztyének, jól rá vigyázatok,
Frigynek szekrényehez müdön közél jártok
(Értem az oltári szencséget), hogy rátok,
Mocskos lelketekkel, ne szaljjon az átok.

(*Clauditur Scena.*)

SCENA SEPTIMA EVANGELICA

(*Principes Sacerdotum Sedent pro tribunalium et Jesus adducit[ur] judicandus.*)

CENTURIO (*ad Pilatum:*)

Uram az fő papok parancsolatyára
Imé gonosz tevőt szemeid láttára,
El hoztuk. Mit akarsz? Életre s, halálra
Itiljed, az töbit bizad csak magunkra.

PILÁTUS (*ad ponti[fi]ces:*)

1330 Ez embert hoztátok itilő székemre,
Hogy mi gonoszt mivel, mongyátok szemére,
Hogy ha kíványátok, törvént az fejére,
Meg halván vétkeik, adok eö ellene.

1335 De aszt meg lássatok, az igaz vér ellen,
Én törvént nem tészek, oltalmazzon Isten
Azért miket tutok, mongyátok szemébe,
Meghalgatom eötett, titeket mindenben.

CHAIPHAS

1340 Uram, mindeneket ha szemére hanyunk
Meljet ez mérészlet, ha elé számlálunk
Elréműlsz azokon, de mü protestálunk,¹⁵²
Semmitis azokból hogy el ne tagagyunk.

PILÁTUS

1345 Hoszasz beszedekelem engem fáraztotok,
Császár dolgaiban akadáljok vattok
Hogy rövideden valamint akartok
Igaz értelemben elömben agyátok.

ANNÁS

Az mi nagyobb dolog, tégedis concernál
És az gonosz tévő arra engem tendál,
Császár adajára talam hogy praetendál¹⁵³
Aszt hogy eltithassa, nagyokat praetendál.

¹⁵² <de mi> elréműlsz

¹⁵³ Császár <ho> adajára

PILÁTUS (*exaggeratus calce terram percutit dicens:*)
1350 Ez már éppen Crimen laesae majestatis,
Summé contra Jovem et impietatis,
De ki tugya actus csak simplicitatis
Nihil est gestibus nam Caliditatis.

CHAIPHAS
1355 A Romai nyelven mi nem procedálunk,
Mivel Sido nemzet, Sidoul ajánlunk,
Ellene, ha akarsz, tanukot állítunk,
Ha nekünk nem hiszesz, vélük bizonyítuk.¹⁵⁴

PILÁTUS
1360 Látom irigységtől hogy meg gajdultatok,
És idegen szokál elegyest szolotok,
Azért hitett néktek csak alig adhatok,
Mégis meg halgatlak, csak többet mongyatok!

CHAIPHAS
1365 Uram, haljad eléb, ki Császár adajat
Meg tiltota nyilván, kivánsz töb causát?
Királnakis mi nap mondotta eö magát
Söt örök Istennek nevezi az atyát.

PILÁTUS
Hallode ellened az miket mondanak?
Micsodás ember vagy, miként accusálnak?

CHRISTUS
Meg felelnék neked, hogy ha ember volnék,
És nem az atyámnak akaratyán járnék.

PILÁTUS
1370 Tehát király vagy te, azmint én értetem;

CHRISTUS
Mert az én országom nem az földről való.

PILÁTUS
Tehát az égben van az te birodalmad?

CHRISTUS
Meg mondom: világon nincs az én országom.

¹⁵⁴ vélünk [Emendáltuk.]

PILÁTUS

Miért hát ez földre onnan kívánkoztál?

CHRISTUS

1375 Izrael fiait hogy öszve gyűjteném, velem és atyámal meg
dicsöiteném.

PILÁTUS

Hogy lehetne tölled asztot végben vinni?

CHRISTUS

Isten akaratyát és hatalmát tudni
Nem adatot néked, s' erről kerdezkedni,
Most nincsen ideje, azért job halgatni.

PILÁTUS¹⁵⁵

1380 Hallátok, fő papok, hogy miket felele,
Az halálra méltot nem találék benne,
Azért elbocsátom, mert cselekedete,
Vétek nélkül valo, s' nem állok ellene.

PHARI[SEUS] PRIMUS

1385 Uram ne higy néki, rakva álnokság,
Le csal tégedetis színyes hazugság,¹⁵⁶
Már el holditota nemzetünköt azal,
Álj törvént ellene, job lesz hamarság

PILÁTUS

1390 Irigység dolgotok, igazságtalanság,
Bennetek láczatik inkább az álnokság,
Hogy Császár adaját tiltota, hazugság,
Szavából érttettem, benne az igazság.

ANNÁS

1395 Az Császár adaját valo, meg tiltota.
Királnak, eő magát Istennek mondta.
Esztet az egész nép fülével halota,
Talám hogy féltében mostan meg tagadta.

¹⁵⁵ palatus [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ tégedetis <h> színyes

PILÁTUS

Ez világon monda, nincs az eö országa,
Császár adajára azért nincsis gongya,

Ki tugya, hol legyen az eö kiraljsága,
Országot foglalni nincs apparatusa.

CHAIPHAS

1400 Meg lásd, seditiot ne szerezz nép közöt,
Már Galilea is bene meg ütközöt,
Mert gonosz tevökel gyakran közösködöt,
Egy szoval gonoszra szerzett sok eszközöt,¹⁵⁷

PILÁTUS

Talám Galileus, mint tolletek értem?

PHARISEUS SECUNDUS

1405 Ugy van, Galileus az eö nemzetsége,
Noha Betlehembe lett eö születése,
Názáretbe pedig fel nevelkedése,
Onnan vetemedet az mi Szent helyjünkre,

PILÁTUS

1410 Galileus, tehát nincsen jusom rajta,
Herodes mit mivel véle, maga lássa
Tégyen törvént rajta, vala mint akarja
Azért csak fogjátok, vigyetek hozzája.

LICTOR PRIMUS

Jere majdon velunk, velünk jucz reája,
Tud meg hogy kezünkbe akadtál, praedára!

LICTOR SECUNDUS

1415 Herodes királjnál majd feles tököt kaps.

(*Clauditur Scena.*)

¹⁵⁷ <mer>egy eszközet [Emendáltuk.]

SCENA OCTAVA

Confessionalis et pec[c]ator[um] septem Capitalium

SUPERBIA

Oh, felséges Isten, mi légyen az oka,
Hogy így kegyetlenül az Istennek fia,
Hurczoltatik, kiben nincs semmi macula,
Az Sido nemzetség veri, taszigálja?

1420 Talám bizony Judás ennek főveb oka,
Az sido nemzetnek, hogy keziben adta,
Papi fejedelmeknek hogy elárulta
Ezért jutot Jesus talám ilj nagy kinra?

1425 Oh, volt ezköze, de nem egyedül oka
Hanem szegény fejem, lelkem ki sárába
Az nagy kevélségnek merult volt mocskába,¹⁵⁸
Az veszedelemnek hogy indult utyára.

1430 Mert én voltam az, ki ugy fel magasztaltam
Magamot, s' mindenben másokot csufoltam,
Hasonlot magamhoz pornak allitotam
Molto böcsületett senkinek sem adtam.

1435 En voltam mindenben az ki dicsekedtem,
Hiremet nevemet mindenben kerestem,
Hogy ha valami jot valaha miveltem,
Hogy mástol látassam, azért cselekedtem.

Annak sem sok héja, hogy aszt nem mondotam,
Az emberek között leg szentebnek magam,
Az phariseusal ezként magasztaltam
Magamot, másokot mindenben csufoltam.

1440 Igaz Isten ellen szájam feltátani
Gyakran mérészeltem ellene mondani,
Felebaratomot utalni 's meg vetni
Gyakorta kész voltam esztett cselekedni.

1445 En voltam az, ki az szájha modon léptem,
Undok kendezéssel orczám szépitetem
Felviszált hajakal fejem ékesgetem,
Gyöngyös bokretával nagy kevéljen éltem.

¹⁵⁸ kevélségnek [Emendáltuk.]

En voltam az, aki tisztességre vágytam,
Oljanokra kikre elégtelen voltam,
1450 Az kik aszt viselték, azokat vádoltam
Hogy őket meg foszam, magam magasztaltam.

Hogy nagy szent Gergéljel bizonyicsam vétkem,
Én voltam az, aki ha jot cselekedtem,
1455 Aszt magam erőtlől csak lenni itiltem,
'S nem az Istentől, mind így kevélykedtem.

En voltam, egy szóval, az ki mindenekben,
Kevéljkettem edig testem szépségében
Ezekért most szenved Christus Szent testében
Hogy meg üdvözicsen testemben 's lelkemben,

1460 De kérlek *tégedet*, azon szeretettre¹⁵⁹
Melj vitt én érettem enyi szenvedésre,¹⁶⁰
Tekéncs irgalmason szegény bünösödre,
Büneit meg vallo kissebik sergedre.

1465 Felfogadom énis éltem jobítását,
Soha halalodnak nem teszem töb okát
Csak most büneimnek töröld el rutságát,
Es nagy keveljségnek olcsad meg szikráját.

1470 Tüktökötis kérlek, kik ide gyültetek,
Hogy ha keveljségben így el merüljtetek
Mint hogy én meg valom, tü se szégyéljtek
Minden vétketeket gyonásban tegyétek.

AVARITIA

En vagyok átkozot, az ki ez világban
Mint hal az a vízben, voltam boldogságban,
1475 Aranyal ezüstel bővelketem, s' abban
Senkinek sem adtam eiletem napjában.

Az szegént pediglen éppen nem szenvedtem,
Az Irgalmasságra nem volt semmi kedvem,
Csak az tobzodásban faradozot lelkem,
Menyországgra soha elmémet sem vettem.

¹⁵⁹ tégedet tégedet [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ vit [Emendáltuk.]

1480 Szorgalmatosságom csak ez usorában,
Töltöttem az álmat az pénz olvasásban,
Szagatam s miképen nagyob uraságban
Mehessem éltemben, fáradtam csak abban.

En voltam az, aki meg nem elégedtem,
1485 Az a mit Istentől adományul vettem,¹⁶¹
Hanem mások jóván kapdostam, 's elvettem,
És az mellet földre, 's mennyre meg eskettem.¹⁶²

Oh, felséges Isten ne csudálja senki
Hogy az Isten fia ezeket szenvedni,
1490 Nagy alázatoson kész meg veretettini,
Mert nagy fősvénységem erre osztönözi.

De oh, én Istenem, előted fogadom,
Hogy az fősvénységnek vetkétől megválom
Mind azaz töbitölis kegyelmed ohajtom,
1495 Meljnek erejével magam megjobítom.

Kérlek azért teged, alazatos szivel
Buzgo toredelmes kesergő lelekel,
Én szegény lelkemhez hogy légy kegyelemel,
Kiért így szenvedet eloted, ne vesd el.

1500 Kéllek keresztyének 's aitatoz lelkek,
Tiktekis minyájon, kik megjelentetek
Kiben van fősvénység, vagy más egyéb vétek,
Azokrol Istennek irgalmát kérjétek.

LUXURIA

Oh, meg merhetettlen irgalmu Istenem
1505 Szájam fel tátani, o jaj, hogy mérészlem
Hogy kegyelmet kérjek, jaj hogyis emlitém?
Tenger füvenyénél mert számosab vetkem.

Hogy vetetem volna az kénköves toba
Vetkembe ki voltam, mint diszno az olba,
1510 Ezerni ezerszer érdemletem volna,
Ha Isten kegyelme nem őrizet volna.

¹⁶¹ vetem [Emendáltuk.]

¹⁶² menyre [Emendáltuk.]

- 1515 Miért? Mert én voltam az, kinek értelme,
Nem volt mint öszvérnek, hanem elmerülve,
Az feslet életben torkig, mint tengerbe,
Voltam bujaságban, kinek bánat vége.
- 1520 Én voltam előbszór tórkig bujaságnak
Vétkével meg rakva, utálatosságnak,
El rendelt ideje nem volt semmi annak
Nem volt regulája rut undokságomnak.¹⁶³
- 1525 *Azért* néked, látom, most szenvedned¹⁶⁴
Kötelet és lanczot 's veszöt elviselned,
Sok káromkodasal azért tölük füled,
Oh, irgalmas Isten azért hasad szived;
- 1530 De o jaj, fájlalom 's bánom minden vétkem
Csak azért, hogy téged, oh edes Istenem
Hogy meg bantotalak, egyszersmind szégyelem
Felis fogadom, hogy többször nem cselekszem:
- 1535 *Kérlek* tegedetis, hogy szenvedesedben¹⁶⁵
Veghetetlensége mocskat buneimnek,
Arja szent vérednek és keserüséget
Vogyicze lelkemnek.¹⁶⁶
- 1540 Kéllek tikteketis az elő Istenre
Hogy kiki fordicsa szemeit lelkére,
És jól meg vizsgálván, ha nincse terhelve,
Tisztátalanságnak nem mérült vétkébe.
- Ha valami sarat erzitek bennetek
Abbol meg tisztulni mind igyekezetek
Christus kinyaiban had részesüljete,
Másként anak hasznát bizony elvesztitek.

¹⁶³ volt <undok> regulája

¹⁶⁴ *Azért* *Azért* [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ *kellek* [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ [A szakasz utolsó két sora hiányos, nem is érthető; nem emendáltuk.]

INVIDIA

- 1545 Boldogtalan sorsa az irigy embernek
Kinek éltebenis gyötrelme szívenek
Soha meg nem nyugszik, bizonsága ennek
És vagyok, 's példája minden embereknek
- 1550 Teljes életembe soha nem nyughatam,
Mindenkor más jóvait ostromlani szoktam,
Gazdagságát másnak mikoron halotam,
Az mint tutam, asztot mingyárt meg gátoltam.
- 1555 Gyülöltem azokat kik én hozám voltak,
Hasonlok az kincshez, abban meg maradtak,
Hogy alázatosan mindenből ki koptom,
Azon őrvendeztem, károkot valotak.
- Az én Istenemre azért haragutam,
Gazdagságot s, kencset, – söt még átkozotam –,
Hogy egy aránt osztot masokal, zugoctam,
Hogy Peter vagy János vészik aszt meltatlan.
- 1560 Ha menyi jokal mások tündöklötek
Mint ártatlan Ábel, joban elé mentek,
Ezek mint Kainnak, nékem nem teczetek,
Ezért busulások engem eméztetek.
- 1565 Egy szoval más jóvát halotam s, ha látam,
Avagy tisztességén azért agyarkodtam
Szent Dávid soltári köszt, hogy bünös voltam,
Száz tizenegyedik részben feltaláltam.
- 1570 Azért hát kellett az én meg valtomnak,
Lejóni az földre az Isten fiának,
És it fel válni számát nagy kinoknak,
Jo szível szenvedni terhét ostoroknak.
- 1575 Hogy az irigységnek fel találojátol,
Az eöröké tarto pokol kinyaitol,
Engem meg mentene az elkárhozástol,
Pokol fenekébe levő kénlodástol.
- Kihez képest énis, oh édes Jesusom,
Töredelmes szívből minden vetkem szánom,
Bánom irigységben, hogy lelkem tanálom,
De szent kegelmedből magam meg jobitom.

1580 Tüis, keresztének, kik az Irigységben
Éltétek napjait, hogy ha mind ediglen
Töltötetek volna czegeres vétkekben,
Terjetez Kristushoz, fogad kegyelmében.

IRA

1585 Jaj, hát én nékemis, nyomorult szegénnek,
Az nagy harag miat förtözöt bünösnek,
Kinya hozzám ragat az pokol tüzének,
Vége soha nem lesz kemény gyötrelmének.

1590 Mert ezerni ezer vétkekben fetrengék,
Sok vétkeim miat feltembe reszketek
'S talám felelembé mind öröké lészek,
Hanem büneimből kegyelmet nem nyerek.

1595 Mert én vagyok az ki öröké haragba
Voltam, 's éltem edig mint valami langba,
Nem szohatot senki, hogy minyart magamba
Fel nem haragudtam, 's nem mutatam abba.

Ez mind semmi volna, de káromkodásra,
Legottan fakadtam nagy atkozodásra,
Isten, 's ember ellen iszonyu szitkokra,
Vétkes és ártalmas boszonkodásokra.

1600 Nem csudálhatom már, ha az én meg váltom
Az sidok kezében kegyelmes orvosom
Kegyetlenül szenved, mert az én haragom
Érdemlete, kiért fizet en Christusom.

1605 De oh melj szivbéli, 's lelki fadalomal,
Minden vétkeimet haragtartásomal
Szánom és utálom, egyiket az másal
Is[te]nemet hogy meg bantotam azokal.

1610 Ezutan, oh Jesus, éltem jobitását
Fel fogadom sziből alkalmatosságát,
Mindenféle bűnnek elkerülöm utyát
Csak most legy irgalmas, és aggy Szent Gratiát!¹⁶⁷

¹⁶⁷ agy [Emendáltuk.]

- 1615 Vajha keresztények, adna az ur Isten,
Hogyne talátnék az harag lelkében
S abból ne származnék minden Istentelen
Káronkodás Isten és az ember ellen.¹⁶⁸
- 1620 De oh, nagy fájdalom, jaj, mit tapasztalok,
Az atyák 's az Anyák közöt, jaj mit látok,
Kisdedtől és nagytól, jaj, miket nem halok,
Egyiktől s, masoktól, miket nem notalok.
- 1625 Atta 's teremtette az atyák szájából,
Eördög tűz és menkő majd minden atyától
Égtelen rut hunczfut sok féle anyáktól,
Ez már közönséges minden nyomorutól.
- 1625 Az Atyák és Anyák kisded gyermekeket,
Nem szent imádságra, hanem hogy ezeket
Az *fertelmes* szokot, vagy egyéb vétkeket,¹⁶⁹
Tanuljanak, arra intnek mindeneket.
- 1630 Ugy, hogy ha az kisded kezdhet már szolani,
Kezdi az eő száját attára fel nyitni,
Teremtettéreis kezdik tanítani,
Igy egyik vétekről az másra kezd lépni.
- 1635 Oh, Atyák és Anyák, sok ennek az oka,
Hogy ti gyermekitek vetekben, 's nem joban
Fel neveltettek nagy ostobaságban,
Ez világon élnek eörök kárhozatra.
- Ti vattok, nem mások, azért magatokra
Jol rá vigyázatok, mert nagy számadásra
Fiatok lelkiért juttok kárhozatra,
Ha jol nem vigyáztok ti magzatitokra.
- 1640 Vagyon hát hogy miért az Christus szenvedgyen,
Pilátustól Herodeshez miért menyen¹⁷⁰
Ostort és korbácsot szent testére végyen
Vagyon valóság, hogy miért szenvedgyen.

¹⁶⁸ karinkodás [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ fe<l>rtelmes [Ráírással javítva.]

¹⁷⁰ <az> Pilátustól

1645 Most azért kik edig eféle vétkekben,
Voltatok merülve, kéllek, szivetekbe¹⁷¹
Szálván, meg szányátok, 's többször ez félében,
Hogy elnem merültök, tegyetek törvénybe.

ACEDIA

1650 Oh, gondviszeletlen, torha és értetlen,
Tanács nélkül szükös, lelkekhez kegyetlen
Ember voltam edig, hogy az véghetetlen
Bünt, mint vizet ittam, éltem mértékletlen.¹⁷²

1655 De leginkáb vádol lelkem ismérete
Hogy az jora tunya egész életembe
Mint számár, rest voltam, Isten igejére,
Hanem magam attam csak az henyélésre.

Hogy ha valamikor, templomi harang szot
Halotam, az templom eszembe sem jutot,
Gyenge testem inkább ágyban nyujtokodot,¹⁷³
Az aitatosság nekem unalmas vólt.

1660 Idvösséges dolgot untam meghalgtani,
Buczus innepet ha halotam hirdetni,
Készen voltam asztot mingyárt meg gátolni
Eröst ügyekeztem mást arrol elvonni.

1665 Gyontato atyákat 's Concionátorokot,
Az kik jovalátok az menyei jokot,
Futtam és kerültem egyiket másikot,¹⁷⁴
Nem vettem soha is bé az tanácsokot.

1670 Az 10 parancsolat mire valo volna,
Sohais nem tudtam, azért soha arra
Anya szent egy háznak parancsalatira,
Szivemnek egyikre sem volt akaratyá.

1675 Az kécségben esés azért haborgatni
Kezdte most lelkemet, eröst öldökleni,
Hogy az szenvedő Christus könyörülni
Szent kegyelme által nem jö segiteni.

¹⁷¹ kelle [Emendáltuk.]

¹⁷² mértékletletlen [Emendáltuk.]

¹⁷³ g<y>enge [Utólag a sor fölé beszurva.]

¹⁷⁴ kereltüm [Emendáltuk.]

Mert látam, hogy Christus az én vétkeimért
Miként hurczoltatik számtalan bünömért
Azert nagy félelem most *engemis* el ért,¹⁷⁵
Legy irgalmas Christus szent szenvedésedért!

ANGELUS DEI

1680 Minyájtoknak, nektek, Isten könyörgését
Bevette, 's bizatok, mert az eö kegyelmét
Ki ontya reatok bövön szenvedését,
'S meg agya lelketek kívánt idvőségét.

GULOSUS

1685 Oh, Isten Embere, halgas meg engemet,
Had számláljam elé énis vétkeimet,
Meg ne utáld, kéllek, én bünös lelkemet,
Meljel meg mocskoltam, nem félvén, vétkeimet.

1690 Mert az résegségben, mint diszno az sárban
Öröke hevertem eletem napjában,
Számos nagy vétkeket cselekedtem abba,¹⁷⁶
Kikért az Istennek estem haragjában.

1695 En karomkodásban nagy gyilkosságokban,
Lopásban és egyeb rut ragadozásban
Hamis ésküvésben, s, nagy rágalmazásban,
Az részegség miat estem sok haragban.

Rut ferteztetésbe, házasság törésbe,
Szenczég törésbe, 's jora valo restségbe,
Az nagy kevélységbe és az irigységbe
Az részegség miat voltam sok vetkekbe.

1700 De most toredelmes szivel szánom bánom,
Mert látom, ezekért szenved én Christusom
Töbször fel fogadom, soha nem cselekszem
Csak legyen ezekből most fel oldozásom.

ANGELUS DEI

1705 Nekedis bé vette Isten könyörgésed,
Csak töbször ezeket kéllek, ne cseleked,
Mert meg büntet Isten, ot, az hol nem véled.¹⁷⁷

¹⁷⁵ *engimes* [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ *számu* [Emendáltuk.]

¹⁷⁷ In <k> ot az

Most azért minyájon járjatok békevel,
Dicsirjétek Istent egy szível lelekel.

(*Hic cantant bünös lelkek. Clauditur Scena.*)

SCENA NONA EVANGELICA

(*Ducitur Christus ad Herodem quem praeveniunt Sacerdotes.*)

PHARISEUS PRIMUS

1710 Királj, az fő papok hozád küldetenek,
Általunk nagy dolgot néked jelentenek,
Kik egy gonosz tévöt kezekhez vetenek,¹⁷⁸
Ki miat imáris sokan szenvedtenek.

HERODES

1715 Valjon ki lehet az, hogy ezt mérészelné,
Az én papjaimot hogy fel zenditené?
Az én országomba valaki ezt tenné,
Esküsöm, (*hic pectus percutit*) holnapot az ember nem érné.

PHAR[ISEUS] SECUNDUS

1720 Támadot nem régen ez hamis profaeta,
Az ki törvényünköt maris fel forgatta,
Az te papjaidot csufnak állította,
S te nemzetségedet mind el hodította.

HERODES

Álmat vagy igazat beszélész én nékem?
Mit mondasz? Értelmét mert fel nem vehetem!

PHARI[SEUS] TERTIUS

1725 Királj, az mit mondunk, nincsen abban kécség.
Nincsen országodba miata békeség,
Mert fel bojdult itten valoban az kösség,
Tarthatis hol mitől az egész nemzetség.

Azért ha kívánod, elődben állítjuk
Eő cselekedetit szemére hányuk.

¹⁷⁸ Kik<is>

HERODES

1730 Tudom, ki légyen már
Kit kívánságom vár,
Régtől fogva ohajtom.

Hozátok elombe,
Lássam szeméjébe,
Ember légyen vagy Isten?

CENTURIO (*vadit ad Jesum:*)

1735 Herodes tégedet
Vagyis felségedet
Kévanya egy-két szora,

1740 Ki tugya? Pálczájat
'S maga koronáját
Neked agya, országát.

(*Ing[r]edit[ur] Jesus ad Herodem.*)

HERODES

Ah, ki régen várlak,¹⁷⁹
S naponként ohajtlak,
Hozot Isten barátom!

1745 Honnét az kötelek,
'S testeden az sebek,
Gonoszt tevé, gondolom.¹⁸⁰

Iljen meljtoságtól
Kirájji udvartól
Oltalmazon Jehova!¹⁸¹

HERODES (*ad Phariseos:*)

1750 Néktekis, fő papok és phariseusok,
Hivatalotokba, hogy igazán jártok,
És hozám pediglen látván, hivek vattok,
Nagy reflexioval lészek, meg látjátok.

¹⁷⁹ regén [Emendáltuk.]

¹⁸⁰ télél [Emendáltuk.]

¹⁸¹ olmazon [Emendáltuk.]

HERODES (*ad Centurionem*.)

- 1755 Mi dolog lehessen, Romai vitezek,
Ujságnak láczanak mélton nékem ezek,
Ezen az személjen, hallom, volt kezetek,¹⁸²
Az én törvényemre megis vezetétek.

CENTURIO

- 1760 Az közöttünk valo igyenes rend tartás
Aszt hozta magaval, az örökös szokas,
Légyen kinek kinek, birja asztot nem más
Ebben a dologban, nem lehetünk mü párs.

- 1765 Mert Pilátus praezes erről tudakozván,
Honan valo volna és asztot meg halván,
Hogy ez Galileus, just rea nem tartván
Neked altal küldé, itten léted tudván.

HERODES

Pontius Pilátus igaz vitéz férffi,
Az törvéntis, látom, eből hogy jól érti,
Az mostani dolgát meg köszönöm néki,
Barátság közöttünk légyen, meg érdemli.

(*Conversus Herodes ad Jesum*.)

HERODES

- 1770 Vald meg igazán előtem, honan valo vagy te!

Az mint hallom, Galilea országomba hazád,¹⁸³
Asztis mongyák, Betlehembe szült téged az anyád.
Hát valoe, hogy ács mester let volna az Atyád,
Három királj nap keletről jöt volte te hozád?
- 1775 Igaze, hogy az Sibillák jovendöt felöled
Mondotak, aszt fő képen tölem ne tagad el.
- 1780 Ugy halom, hogy te felöled Simeonis profetalt,
Lehetettlen lenni valo dolgotis fel talált,
Hogy sokaknak rontására lennél, oljat tanált,
Viszont pedig néméljeknek eletére így prognosticált.

¹⁸² halon [Emendáltuk.]

¹⁸³ halom [Emendáltuk.]

Tevagye kinek jelenésére,
Egyiptumnak az Istenére
Nagy felelem szátot és végtére
Nemulás eset az nyelvére?

1785 Mért szaladtál gyakorta, ha királjfi voltál,
Kitől pedig féltél, hogy ha Isten voltál?¹⁸⁴

1790 Ugye midon Cana Galileában volnál
Tanítványidal együt az Menyegzős háznál
Meg szűkülvén az bor az násznagynál
Csak *hamar* az vizből ottan bort csináltál.¹⁸⁵

Akarsze megszabadulni?
Itten csudát *kell* mutattni,¹⁸⁶
Vizet borá változtatni,
Meg fogom az árat adni!

1795 Tevagye kit az Atyám kereset halálra,
Midön Bötlehembe születnél ez világra?
Száz negyvennégyezer gyermeket hánya kardra,¹⁸⁷
Söt kedves ecseimnekis így lön sorsa.

1800 Tamaszd fel tehát ezeket, kik éreted¹⁸⁸
Kardra hányatatak, hogy te életedet
Egyedül meg maradni te néked,
Szabadon jársz, hogy ha esztett meg cselekszed.¹⁸⁹

Talám meg nemultál, hogy nem szolasz?
Vagy meg bolondultál, hogy csak halgacz?

1805 Akkor jól tutál szolani, az midön Herodest
Rokának szítad, meg vetvén engemet, s az Istent.

Felelj már egyet, ne *tüntesd* alnokságodat,¹⁹⁰
Istentelen férfi, *revereáld* királjodot.

¹⁸⁴ pedig <votal> félrel

¹⁸⁵ ha már [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ kel [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ Szasz [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ Kik <csendesen> éreted

¹⁸⁹ cselkszed [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ tüntesd [Emendáltuk.]

1810 Tudtál szolni midön felesletél az fő papokal
Az Sinagogában disputálnál az irástudokal,¹⁹¹
És az templomban az árut rugdostad lábaidal,
S onnan az ügye fogyotakot korbácsoltad nagy haragal.

HERODES (*ad Phariseos*.)

1815 Eszt tám adig vertétek, hogy tám meg némult?
Miért vezetétek ide, midön el mult,
Az mit kívántam tölle látni és hallani, ott az út,¹⁹²
Vigyétek viszá Pilátushoz, mert meg némult.

H[ERODES] (*ad Jes[um]*.)

Nyisd fel már az szájadot, szolj egyet,
Ne veszesse te veled az lelkemet,
Szabadoson bocsátlak, híd el, tégedet.

H[ERODES] (*ad Phari[eos]*.)

1820 Ez latom, meg bolondult teljeségel,
Miért tiszteltétek királji öltözettel?

Az veres bárson t eö rola vegyétek el
Fejérbe öltöztettvén vigyétek el.

PHARISEUS TERTIUS

1825 Töbet érdemel: királj, meg kinoztasd
Elötöd mint teczik, meg ostoroztasd.

HERODES

Lássátok, eö velle mint csináltok,
Akár bőrit az testiröl le vonyátok!

(*Hic induitur Alba veste conqueritur.*)

LICTOR PRIMUS

Nem illet latrot az veres ruha,
Fejérben járjon Izraelnek ura!

LICTOR SECUNDUS (*sput in faciem ejus*.)

1830 Ni, hát ilj böcsületel tiszteltetel az királjtól,
Nem tudál semmit felelni te magadtól?

¹⁹¹ <dispo> az Sinagogában

¹⁹² ot [Emendáltuk.]

LICTOR TERTIUS (*trahit per Capilos:*)
Nem illik, hogy meg maragyon Királj palotáján,
Hajánál fogva vondozzák az város uczáján!

HERODES
Vigyetek el, imár mondám, vigyétek el!
(Ducitur et Clauditur Scena.)

SCENA DECIMA JUDICIALIS

(Pilatus sedet pro tribunali et adducunt Jesum.)

PILÁTUS
1835 Napirenden lévő uraság űljön le
És ha dolga van, tegye fel le űlve.

CAIPHAS
1840 Az felséges királj, Herodes, kőszőni,
Dexteritasodot néki meg mutatni,
Esz az hires foglot hogy praesentáltattatni,
Méltoztatál tőlünk elejébe küldni.

De viszont székedre tőlünk viszá küldé,
Hogy halálra te, és nem más itilhetné,
Mivel az udvarnál magát ugy meg köté,
Hogy Herodes kiseb szavát sem veheté.
1845 Causáit pedig, nem kétlem, már érted,
Mivel tegnap előt forgottunk elöted,
Azért az Sidoság csak azon kér téged,
Láss törvént és tovább az gonoszt ne szenved!

PILÁTUS
1850 Rettenetes dolog, hogy mire unszoltok
Causáit tudom, kiket fel attatok,
De halálost köztök egyetis nem látok.

PHARI[SEUS] PRIMUS
Az ki Császár ellen ál, az nem halálos?¹⁹³

¹⁹³ ál [Emendáltuk.]

1855 És uj törvént fel talál, nem bubájos?
Hogy régi czeremoniákat elront
Nemde nem káros? Eördögök erejében
Az ki csudákat cselekszik, nem varázsos?

Csak ezért méltó volna tüzel meg égetni,
És testinek az *hamvát* ez szélel el futattni,¹⁹⁴
Nem hogy még valaki kész volna melete fogni.

PILÁTUS

1860 Eppen nagy irigység, ugy láczik, dolgokat
Egy szegény embertől hogy így praesumitáltok
Császár ellen menne, hogyis gondoljátok?
Semmi apparatust nem látok, nem hallok.¹⁹⁵

1865 Azert beszédetek bizony csak szok, nemjo,
Adassék nékijs hát manumissio!

TURBA

Az manu missiot néki nem engegyük,
Inkáb it előted agyba föbe verjük!

PILÁTUS

1870 Az artatlan verre, ha így szomjuhoztok,
Az egész nép előtt meg ostorozátok,
Koronát tövisből, mint hogy királjotok,
Fejere tegyétek! Az mint akarjátok.

(Hic fit flagellatio, Coronatio et percutit Caput.)

LICTOR PRIMUS

Az korona mellé az nád szál is illik,
Fogjad, mert így az királjis inkább tiszteletik.

PILÁTUS

1875 Már te czéstek szerént ti királjotokot,
Meg koronáztátok, és egyéb dolgokot
Rajta végbé vütök, verést, szidalmakot,
Mit gondolhattatok, minden ocsmányságot.

Még aszt parancsolom, mingyárt amaz kőre
Késedelem nélkül hogy ütesétek le.

¹⁹⁴ hamát [Emendáltuk.]

¹⁹⁵ halo [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS

1880 Jozste, Jezus Christus, ülj királji székre,
Hogy az egész népség személjed tisztelje!

PILÁTUS (*ad populum*.)

Egész sido nemzet, fordics rá szemedet,
Erre az emberre, nézd, miként szenvedet,
Testében nem találsz, lásd, semmi épséget
1885 Az verés miat, hanem csak kékséget.¹⁹⁶

Nem emberi forma laczatik eö rajta,
Hanem mint valami ariai csuda,
Vagy fekéljjes Jobot, mint az irás írja,
Ártatlannal magát ugy el mocskoltata.

1890 Minden causáit én meg hántorgattam
Szavát mind őnéki, 's néktek meg halgatam,
De halálra meltot benne nem találtam,
Mégis kedvetekért meg ostoroztatam.

1895 Könyörülvén rajta már bocsásátok el,
Mert ma rajta kívül mind it suljedűnk el.

TURBA

Nem tudod? Mi nékűnk arrol törvényűnk van,
Ki magát királjnak az mi országunkban,
Meri állítani, csak leg kisseb szoban,
Meg halni nyilván van az decretomba.

PILÁTUS

1900 Egyiptom földében tüis nagy rabságban
Számos esztendőig tégla csinálásba,
Egyéb féle suljos munkálkodasokban,
Voltatok, 's az mellet nagy koplalásokban.

1905 Végre könyörüle az Isten rajtatok,
Két embert rendele, kiknek eö általok,
Farao kezéből ki szabadultatok,
Canáán földére elhozattatok.

1910 Attol fogva ennek az szabadságtoknak
Emlékezetére táján az husvétnak,
Szabadságot adtok egy halálos rabnak,
Akár mi vétekbenis találtatattnak.

¹⁹⁶ kekséget [Emendáltuk.]

Mostis vadnak itten rabok az tömleczebe, hozátok fel ötöt!

(Vadit Carcerarius et adducit tres compedibus vincetos.)

1915 Kik közülök vagyon egyik pártútésben,
Lopásban az egyik és egyéb vétekben,¹⁹⁷
Az harmadik gyilkos, élt undok életben.

CARCERARIUS (*ad Pilatum:*)

Mind az három it van, vasban elé hoztam!

PILÁTUS

1920 Mind az hárman ezek méltók az halálra,
Mivel nagy vétkekel vadnak involválva,
Az Jesusnak pedig sokal könyeb sorsa,
Azért elbocsátom, menyen el dolgára.

CHAIPHAS

Hallottade sido nemzet, fő praeses uramnak,
Mi szándéka vagyon Pontius Pilátusnak?
Most szügség, meg felelj, meljik az raboknak,
Hogy el bocsátassék az 4 tolvajoknak?

TURBA

1925 Az kit Barabásnak eő közülök hinak,
Az bocsátassék el! Halál az Jesusnak!

PILÁTUS

Igaz lelketekre erőst kénszeritlek,
Szabadságot agyak végre, hogy meljiknek?¹⁹⁸

TURBA

1930 Nem meg mondok egyszer, Barabást bocsásd el,
Másodszor, harmadszor, végre eőt bocsásd el!

PILÁTUS

Hogy hát az Jesussal mongyátok meg asztis,
Mit tuguay csinálni, mert semmi vétketis
Nem látok eő benne, hogy halálra mégis
Meg sententiázam, bizony félek énis.

¹⁹⁷ [Az egyik valószínűleg másolási hiba, a *másik* helyett.]

¹⁹⁸ meljik [Kiegészítettük.]

TURBA
1935 Feszisd fel, feszisd fel, ezerszer meltó volt, feszisd fel!

PILATUS (*dum dicit abstergit se:*)
Latom, az igaznak vérét szomjuszátok,
Mint fene tigrisek és vad oroszlányok,
Vére ontásárol, ihon protestálok,
Ti reátok foljon minden féle átok!

TURBA
1940 Hogy ha igaz volna, minyajon mi arra,
Ihon meg eskeszünk, hogy vére foljása
Maragyon mi rajtunk és az fiainkra,
Te pedig Pilátus, legy kiválasztattja.

PILÁTUS
1945 Hogy ártatlan *hal* meg, bizonyoson tudom,¹⁹⁹
De mind azon által, halálára látom
Hogy meg esküetek, azért nem halasztom
Továb dolgát, hanem meg sententiázom.

1950 Nemjo akaratbol, hanem unsolásbol,
Felvén inkább énis támadasitoktól
És feltanálando gonosz vádolástol,
Egész házam ellen rebelliotoktól.

Az sententiáját, meljet halálára,
Kérlek halgassátok, füle hallatyára.

(*Leget Ph[ariseus] Primus.*)

CHAIPHAS
1955 Felséges Urunknak tudos tisztartója,
Pontius Pilátus sententiat szola,
Arra rebellisre már legyetek rajta,
Hogy felakaszátok egy akasztó fára.

CENTURIO
Nosza hát vitézek, serényen vigyétek
Az kereszt fa felé, arra szegezétek!

LICTOR PRIMUS
1960 Csak bizd reánk, uram, már az causáját
Tehecségunk szerent igazityuk dolgat.

¹⁹⁹ ártatlan hal hal meg [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS

Ne *szunyogyal*, hamar szeget, kalapácsot,²⁰⁰
Az szegek heljenek furni, hozz furukot!²⁰¹

(*Lictor tertius movet quartum.*)

LICTOR TERTIUS

1965 Mit sugorogsz, valjon tám az ot hideg lel,
Majd recipet adok, ne ereszd magad ugy el.

LICTOR QUARTUS

Szeg, kalapács, furu, már mind készen vadnak.

LICTOR QUINTUS

Ha már készen vadnak, készicsúk keresztre,
Régen érdemes let volna eő ezekre.

(*Hic crucifigunt.*)

CENTURIO

1970 Hát nem tугyátoke, hogy királjnak magat,
Hirdete elötünk excellentiáját,
Feszicsétek mellé két udvarlo társát,
Had ismérje kiki királjsága voltát.

LICTOR SEXTUS (*ad Latronem:*)

Jőszte te is pajtás, láde mit cselekszem,
Ingyen királj melé széked heljesztetem!

LICTOR SEPTIMUS (*ad Latronem:*)

1975 Nosza próbáljuk meg, hogy ha te is innen
Az társadal illesz az fel feszítésben.

PILÁTUS

1980 Az királjotoknak ime az titulussát,
Az feje feléhez tegyének fel mingyárt,
Hogy had tугya kiki az misteriomat,
Az Sidok ölték meg az magok királját.

CHAIPHAS

Ne ird, hogy meg ölték az magok királját,
Hanem hogy királjnak tette volt eő magát.

²⁰⁰ szugonyál <to> [Emendáltuk.]

²⁰¹ hoz [Emendáltuk.]

PILÁTUS

Utile non debet – bene scis – per inutile tolli, az mit irtam
meg irtam.

LICTOR OCTAVUS (*adfert titulum ad suos dicens:*)

1985 Beliál fiához ez ember hasonlo,
Mert holta után is titulust kíván eő.

LICTOR NONUS

Nohát, feje fele ragaszuk fel asztis,
Hogy had teljék kedve, mint a királjnak is!²⁰²

LICTOR DECIMUS

No, már emeljuk fel, és ugyan emeljük,
Most két ezer volna, mit emeljünk!

LICTOR OCTAVUS (*post elevationem:*)

1990 Aki gonosz lelkü, meg sérzém belé,
Ugy meg emelélek, nézhecz hozám felé!

LICTOR SECUNDUS

Már uralkodhatol azon az kereszten,
Senki nem kíványa ülni te heljedben!

LICTOR TERTIUS

1995 Királjságra vágytál, arra már rá kaptál,
Instellatiodra mért szád nem profetál?

CHRISTUS

Menyei szent Atyám, bocsásd meg vétkeket,
Mertnem veszik észre cselekedeteket!

LICTOR QUARTUS

Haha, hogy mit állit még mostis magának,
Az Jehovát hija eő edes Atyának!

LICTOR QUINTUS

2000 Vitezek bujunk el, lássuk, az Jehova,
Hogy ha nem jőve el szabadítására!

(*Clauditur Scena.*)

²⁰² mint királjnak is [Szótagszám miatt kiegészítettük.]

SCENA UNDECIMA

(*Accedunt Sanctae Mulieres ad Crucem.*)

CHRISTUS

Oh, szerelmes Anyám, imé az te fiad
Kéllek, hogy heljetem eőtöt bé fogadd!²⁰³

(*Ad Joannem:*)

2005 Oh, Szerelmes Fiam, ez szomoru anyát
Ne had el lankadni, jolviseljed gongyát!

JOANNES

Oh edes mesterem, ha aszt *meg* érdemlem,²⁰⁴
Hogy Szent Anyád légyen édes anyám nékem,
Alázatossagal én gongyát viselem
Ez világban az mig lészen én életem.

CHRISTUS (*valedicit Matri:*)

2010 Haljad kedves szülóm, te fáracságodot,
Köszönöm te hozam valo látásodot,
Meg fizeti atyam anyai munkádod,
Éretem el szenvedt szorongatásidot,

PLANCTUS BEATAE VIRGINIS MARIAE

Nota: jaj nagy [...]

MARIA

2015 El hacz tehát engem, szerelmes szülötem,
Egyetlenegy remensegem és gyönyörüségem?

Ki agya aszt nékem, meg haljak eredet,
Ez világért ki örömezt lelkedet ki tetted,

Honnan érdemleted, sok jo tételidért,
Hogy keresztre emeltetnél ártatlanságodért?

2020 Ám bé teljesedet, Simeon mit monda,
Hogy szivemet által járja az fájdalom kargya.

Jaj, most altal járta, meg halok fiamal,
Nincsen haszna életemnek ilj szörnü bánatal,

²⁰³ kellek fogad [Emendáltuk.]

²⁰⁴ meg még [Emendáltuk a szótagszám miatt.]

2025 Melj nagy árvaságra jutotam, Szent fiam,
Ki léssen már vigasztalom, vagy inkább tutorom?

JESUS
Aszony állat, imé, ez léssen te fiad!

MARIA
Ne hagy el engemet, mégis téged kérlek,
Nálad kívül egy orat is, fiam, nem élhetek!

JESUS
Szomjuhozom.

2030 LICTOR SEXTUS (*occurit:*)
Szomjuhozol? Kék veres bort majd hozok.

(*Intingit spongiam et porrigit:*)

Igyál, ha ihatnál, nem hiv szolgád vagyok?

MARIA
Kegyetlen fene vad, drága szent fiamot,
Hát epével itatode, az te meg váltodot?

2035 LATRO DISMÁS
Emlekezel uram rolam országodban,
Ne nézd bűneimet, vigy paradicsomba.

GIZMÁS
Tudom, sok csudákat edig cseleketél,
Jo volna, most abba egyet elé vennél,
Magad szabaditnád, velünkis jot tennél,²⁰⁵
Ugy énis meg hiném, az miket hirdetél!

2040 DISMÁS
Kéllek, fogd be szájad, mert oljan ártatlan,²⁰⁶
Mint mái szült gyermek, ki még az polában,
De mü minden féle vetkeknek sarában²⁰⁷
Voltunk, méltán vagyunk hát halál torkában.

JESUS
Dismás ma velem léssz az paradicsomba!

²⁰⁵ tenél [Emendáltuk.]

²⁰⁶ kellek [Emendáltuk.]

²⁰⁷ sarában [Emendáltuk.]

MARIA
2045 Vigy bé engemetis, fiam, országodba,
Heljesztessed anyádotis az paradicsomba!

JESUS
Már be teljesedet Atyám Akaratya!

MARIA
Teljesegyék, uram, rajtamis az ige,
Mít te akarsz, aszt akarom, szivem edessége!

JESUS
2050 En Istenem, en Istenem, miért hattál el engem?

MARIA
Oh, el hagyatatot világ meg valtoja,
Haljátok eszt, oh Angyalok, Királjotok mongya!

LICTOR QUARTUS
Nem hagyunk el téged, latod jelen vagyunk,
Parancsolj, mit akarsz, szavadat fogagyuk.

(Jesus expirat.)

MARIA
2055 Jajjaj, egy szülőtem ki adá az lelkét,
Jaj meg hala, látátoke a változot színét?

(Maria Incipit Cadere.)

Fogjatok, meg halok, tobet nem szolhatok
Velem együt siránkozó kedves rokonságok.

JOSEPH AB ARIMATEA
2060 Szomorú Aszonyok, hogy ha jóvaljátok,
Pilátushoz gyorsan magam elindulok
Szent testét Christusnak, mindadig Instalok,
Levenni meg nyerem, hogy ha akarjátok.

JOANNES
Nemzetes jó Uram, ha esztet cselekszed,
Szűz Anyám Mariát, erőst engeszteled.

JOSEPH AB ARIMATEA
2065 Jó Uram, tegedet mostan köszönteni
Jöttem, causámot enged proponálni!

PILÁTUS

Bajos állapotod, had haljam, micsodás?

JOSEPH AB ARIMATEA

2070 Nem kérek egyebet, hanem Jesus testit,
Enged meg, vegyem le már meg hült tetemét,
És szokásunk szerént az eö temetését.

PILÁTUS

Igenis, csak ved le, asztot meg engedem,
Mert éltében volt még hozá szeretetem.

JOSEPH AB ARIMATEA

Jutalmaztasson meg uri gratiádért
Isten eö felsége, joakaratódért!

JOSEPH (*ad Mulieres:*)

2075 Aszonyunk, Maria Christusnak levenni
Szent testét, Pilátus diszesen temetni
Nékünk meg engedte, csak egy szóval kérni,
Mihent hozá mentem, aszt meg jelenteni.

2080 Azért az keresztről le vévén Szent Szentét,²⁰⁸
Fejér mosot gyolcsba takarjuk tetemét,
És ugy koporsoba világ fejedelmét
Tégyük s, véghez viszük az Sidok törvényét.

²⁰⁸ [A *Szentét* talán elírás a *testét* helyett.]

SCENA DUODECIMA EPILOGISTICA

EPILOGUS

2085 Az Ótestamentom béli evangelista,²⁰⁹
Izajás profeta lelekben meg látá
Hogy veszö szál Jesze gyükeréből szalna,
Az bekeség lelke kiben meg maradna.

2090 Jesze gyükeréből szálot veszö szálrol,²¹⁰
Ismég az ur lelke testesült meg arrol,
És abban meg hala, pokol ajtajarol,
Hogy szegény lelkeket hozza ki limbusbol.

2095 Ennek valóságat müis ábrázolok,
Mint tölünk ki telék, néktek elő adok,
Miként kinoztatot, csak meg lathatatok
Erről az mint kérénk, ha gondolkoztatok.

Látátok kik erről buzgon gondolkoztat,
Ugy mint hét halálos bünben kik valának,
Paenitentiára ottan gyuladának,
Miként Christus kinyát láták, meg gyonának.

2100 Azon kül magokot arra is igirék
Soha töbször Christust meg nem feszitenék
Isten kegyelméből az bünt el kerülnék,²¹¹
Szent keresztit, készek, utánna hogy vinnek.

2105 Müis siessünk hát Istennek szolgálni,
Eő szent nevét félni, oltalmunkra kéрни,
Joságos dolgokban, magunkot foglalni
Mig lehet mindenel irgalmas jot tenni!

2110 Hogy mikor ez testből kezdünk levetkezni,
Siralom patakján kécségel kötözni,
Ama boldog parton Christusban öltözni
Méltok érdeméből legyünk dicsöülni!

Omnia Ad Majorem Dei Gloriam *et* Beatissimae Virginis Mariae Honorem.²¹²

²⁰⁹ ő testamentum [Emendáltuk.]

²¹⁰ gyüreből [Emendáltuk.]

²¹¹ az <mint> bünt

²¹² O. A. M. D. G. et B. V. M. H. [A rövidítést feloldottuk.]

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot 1124–1166. lapjain található. Tud róla *Bándi* (1896, 291.), *Fülöp* (1892, 56.; 1897, 28.), *Pintér* (1993, 116.), *Muckenhaupt* (1999, 117.). Szövege itt jelenik meg először. A darabot újabban elemezte *Medgyesy* (2009, 104.) Kuna László passiójának egy teljes jelenete bekerült az 1759-es passióba, amelynek a szövegét Fülöp Árpád adta ki (*Fülöp* 1897, 130–191.), kritikai kiadásban e szöveg soroztunk következő kötetében fog megjelenni. A hamis tanúk és a Krisztus mellett megszólaló tanúk versszakait változtatás nélkül illesztették be az 1759-es passió második felvonásának harmadik jelenetébe (*Fülöp* 1897, 164–166.), a Pilátus előtti szövegrészt pedig a 3. felvonás 5. jelenetébe (*Fülöp* 1897, 176–177.) Az 1759-es passió szerzője innen vette át az Epilogus gondolatmenetét is (tehát azt, hogy nem Júdás és a zsidók, hanem a bűnös emberek az okozói Krisztus kínjainak). A darabban a hét főbűnről szóló jelenet kezdetén (*Superbia monológjától* kezdődően) az első versszak szó szerint egyezik a két passióban, de a következő versszakok is Kuna Lászlót idézik. (*Fülöp* 1897, 190.)

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Figura prima

Jákob hálát ad istennek a családjáért, a 12 gyermekért. József elmondja a testvéreinek álmait, majd az apjának is elmeséli, hogy mit álmodott. Jákob elküldi őt a testvérei utána mezőre. Lévi meg akarja őt ölni, de Júda tanácsára eladják őt a medianitáknak 30 ezüstartért.

Scena prima Evangelica

Jézus a tanítványaival beszélget, és megjövendöli saját szenvedéstörténetét. Az utolsó vacsora után megmossa a tanítványok lábát, és új parancsokat ad nekik az egymás közti szeretetről.

Figura secunda

Dávidnak hírül hozzák, hogy a fia, Absolon fellázadt ellene. Dávid megszaggatja a ruháját, Istenhez fordul, és hárfázva, énekelve (a frigyládával) vezekelni indul, eldobva királyi jelvényeit. Absolon egy szembejövőtől megtudja, hogy mi történt, és apja után indul a seregével.

Scena secunda Evangelica

Jézus a 11 tanítvánnyal énekelve indul az Olajfák hegyére. Megérkezvén a tanítványok elalszanak, Jézus pedig félrevonulva imádkozik.

Figura tertia

Josaphát király kétségbeesik a moábiták és ammoniták támadása miatt, de egy angyal megvigasztalja, hogy Isten vele lesz. Josaphát énekelve megy ellenségei elé.

Scena tertia Evangelica

Jézusnak imádkozás közben megjelenik egy angyal, aki arra biztatja, hogy vegye el a keserű poharat.

Figura quarta

A szíriai király azt hiszi, hogy áruló van a seregében, mert nem tudja legyőzni a zsidókat. Ephebus elmondja neki, hogy mindez Elizeus miatt van: ő az Isten embereként minden titkukat, szándékukat tudja. A király sereget küld Elizeus elfogására, ő azonban elveszi a katonák szeme világát, és Izrael királyához vezet a csapatot. De nem engedi megölni őket, amikor visszanyerik a látásukat, megvendégelik őket, és visszaküldik a szír királyhoz.

Scena quarta Evangelica

A főpapok Jézus elfogatásáról tanácskoznak, Kaifás javaslatára egy tanítványt keresnek, aki elárulná mesterét. Az ördög serkenti az alvó Júdást, hogy ébredjen fel és jelentkezzen a főpapoknál. Júdás be is megy, és 30 ezüstért eladja mesterét.

Figura quinta

Izrael és Júda királya azon tanakodik, hogy megtámadják-e Ramot Gileádot. Ácháb prófétája, Sámuel azt javasolja, hogy nyugodtan kezdjék el a hadjáratot, mert győzni fognak. Sedeciás (Cidkija) vasszarvakat csinál magának, azzal jósolja meg a nagy győzelmet. Előhívják Mikeás prófétát is, aki azt jövendöli, hogy vereséget szenvednek, és Júda királya meg fog halni az ütközetben. Mikeást börtönbe zárják mint hamis prófétát.

Scena quinta Evangelica

Júdás csókja után elfogják Jézust. Péter ki akarja rántani a kardját, de Krisztus nem engedi, békességre inti. Krisztust behívják a főpapok elé. Akiket meggyógyított (vakok, bénák) mind mellette tanúskodnak, még egy feltámasztott is eljön, hogy szóljon mellette. Végül két hamis tanút bérelnek fel a farizeusok, hogy bevádolhassák Jézust. Jézust kigúnyolják, arcul csapják.

Figura sexta

Ahítófel felakasztja magát, mert Abimelek nem fogadta meg a tanácsát, és megszegyenült.

Scena sexta Evangelica

Júdás vissza akarja adni a 30 ezüstöt, megbánja tettét. Az ördögök biztatására felakasztja magát, az ördögök leviszik a testét a pokolba.

Figura septima

A frigysekrenyt Dávid elhozatja Obededon házából. Dávid énekel és táncol a frigyláda előtt. Michol (Mikhál) kigúnyolja őt ezért.

Scena septima Evangelica

Pilátus, Annás és Kaifás vitatkoznak Jézus sorsáról, amikor kiderül, hogy galileai, Pilátus Heródeshez küldi őt, hogy ő ítélkezzen felette.

Scena octava

A hét főbűn elmondja, hogy nemcsak a zsidók az okai Jézus szenvedésének, hanem a bűnös emberek is, akik folyamatosan kínozzák őt. Mind a hét főbűn elmondja, hogy mennyi vétket követnek el az emberek nap mint nap. Végül Isten angyala bűnbocsánatot ígér nekik, ha megjavulnak.

Scena nona Evangelica

Jézus Heródes előtt, aki kifaggatja, majd visszaküldi őt Pilátushoz.

Scena decima judicialis

Jézus pere. Pilátus nem találja őt bűnösnek, azt kéri, hogy az Egyiptomból való szabadulás emlékére engedjék őt szabadon. A tömeg azonban nem őt választja, hanem Barabást. Pilátus ítéletet hoz, Jézust keresztre feszítik.

Scena undecima Evangelica

Megérkeznek az asszonyok a kereszt alá, Jézus Jánosra bízta Máriát, és elköszön tőle. A jobb lator, Dismás megtér. Jézus kileheli a lelkét. Arimateai József elmegy Pilátushoz, aki engedélyt ad a keresztről való levételre. József azt kéri az asszonyoktól, hogy hozzanak gyolcsot, hogy koporsóba tehessek Jézus testét, ezzel ér véget a passió.

Scena duodecima epilogistica

Megismétli a hét főbűnre vonatkozó jelenet tartalmát: a bűnös ember újra és újra keresztre feszíti Krisztust. Töredelemre, bűnbánatra szólít.

SZERZŐ

A darab szerzője Kuna László, aki ekkor a középső nyelvtani osztályok tanára volt. Életrajzát lásd kötetünk előző (1. sz.) darabjánál. Azt, hogy mind a két darab szerzője ő volt, nemcsak az életrajzi adatok bizonyítják, hanem a két mű nagyon hasonló szellemisége, az előképek használata, a források pontos megjelölése, az egyes jelenetek megnevezése (az ószövetségi jeleneteket, ugyanúgy, ahogy az 1740-es darabban *scena figurificának* vagy *figurának* nevezi), és a hasonló szókészlet is. Visszautal az előző évi darabban használt előképre (*Mózes*), és felhasználja az ott kihagyott motívumot (*hét főbűn*) is. Hasonló a két darab szerkezete is, az első nyolc jelenet párhuzamosan halad a passióval, az utolsó négy jelenet viszont már csak a passiót jeleníti meg.

FORRÁS

Kuna László ebben a darabban még több és még pontosabb forrásmegjelölést használ, mint az 1740-esben. A passió történetét már nemcsak Mózes történetével hozza összefüggésbe (de Pilátus itt is utal Mózesre mint szabadítóra az utolsó jelenetben), hanem összesen hét ószövetségi prefigurációt alkalmaz, köztük olyanokat is, amelyek más passióban nem fordulnak elő (pl. Jozafát király, vagy Ahítófel mint Júdás előképe). Az előző darabból (valószínűleg a terjedelem miatt) kihúzta a hét főbűnről szóló részt, a téma azonban olyan fontos volt neki, hogy ebbe a passióba már beillesztett egy hasonló jelenetet. Ebben vannak szövegyezések az 1740-es darabból kimaradt részekkel, de itt nem a hét főbűn szegődik el az ördög szolgájának, hanem a hét főbűn siránkozik azon, hogy ők az okai Krisztus szenvedésének. Isten angyala elmondja nekik, hogy bocsánatot nyernek, ha többé nem követik el a vétkeiket (a hét főbűnből hiányzik Gula, viszont utolsóként megjelenik Gulosus mint a vétkes – részeges – ember).

Medgyesy (2009, 104.) szerint az összes passió közül csak ez a passiójáték adja meg rendezői utasításaiban az ószövetségi figurális jeleneteinek forrását: „Super Genesis 37 caput” (Figura 1.), „Joan 17v20” (Scena 1. Evangelica), „Super Caput 15 2. Regum David” (Figura 2.), „In Caput 22do Paralipomen[on]” (Figura 3.), „Super caput 12 Regum” (Figura 4.), „In Caput 18tam 2do Paralipomenon” (Figura 5.), „In Caput 17mus 2do Regum” (Figura 6.), „Super Caput 6tum 2do Regum” (Figura 7.). Emellett többször idéz a Zsoltárok könyvéből is. Az idézett jelenetek valóban a feltüntetett helyekről származnak. Az újszövetségi vagy apokrif eredetű jelenetek forrását ez a színdarab sem jelöli meg. A dráma során Genius minden Figura-jelenet végén megmagyarázza a bemutatott ószövetségi előképet. Az ezt követő, az ószövetségi cselekménnyel párhuzamos újszövetségi jelenetek „Scena 1–9. Evangelica” elnevezést kapnak a színjáték szövegében, kivéve 10. jelenetet, amely „judicialis” jelzöt is kap, utalva a perre. Az egyházatyák közül Nagy Szent Gergelyre, az antik szerzők közül pedig Catóra hivatkozik. Nagy Szent Gergelynek a Jób könyvéhez készült kommentárjának nincs nyoma a csíksomlyói könyvtárban, de az *Énekek énekéhez* készített magyarázata megvolt Csíksomlyón. (*Expositio super Cantica canticorum*, Köln, 1473., l. Muckenhaupt 1999, 162.) A Szentháromság titkának magyarázatához a legfontosabb forrása Albertus Magnus. Albertus Magnusnak két könyve is megvolt a Csíksomlyói Ferences Könyvtárban: *Enarrationes in evangelium Johannis*, Köln, Johann Guldenschaff, 1478. és *Questiones super „Missus est”, sive de laudibus Beatae Mariae Virginis*, Köln, Ulrich Zell, 1473. (Muckenhaupt 1999, 130–131.) A jobb lator megtérése már több passióban is szerepelt (1726, 1727, 1729, 1733, 1739), de nincs szövegszerű egyezés a már kiadott szövegekkel.

ELŐADÁS

A színjátékot nagypénteken mutatták be, sokféle kelléket, díszletet említ a szöveg, használtak trónszéket, spanyolfalat, királyi sátor is volt a színpadon (pl. *Sedentem in tentorio regem Josaphat audent nuntii*), így biztosan látványos, változatos előadás lehetett. A hét főbűn, a kevélység (superbia), a fősvénység (avaritia), a

bujaság (luxuria), az irigység (invidia), a torkosság (gula), a harag (ira), a jóra való restség (acedia) valószínűleg az attribútumaikkal jelentek meg a színpadon.

Az előadás színhelye egy két- (három-) szintes színpad volt, a 3. figurában (ószövetségi jelenetben) az angyal az égből száll le. Az előadás során nagy szerepe volt az éneknek, zenének: Dávid a 135. zsoltárt énekelve megy engesztelni Istent, Jozafát is zsoltárt énekel, a visszahozott frigyládánál pedig Dávid jár táncot.

A rendezői utasításból tudjuk, hogy a 2. jelenetben felhangzott a *Vexilla Regis prodeunt* himnusz. E szent keresztről szóló 6. századi költemény a *Ferences iskoladrámák* I. kötet 1727-es passiójában már szerepelt, ezért gregorián dallamát, valamint népzenei gyűjtésből származó magyar népénekváltozatát ott a 6. sz. darab jegyzetében közöltük (*Ferences iskoladrámák I.*, 423., 424.).

A 8. scena végén ismételtelen egy rendezői utasítás ad éneklésre vonatkozó információt, azonban ennek olvasata nem egyértelmű. Vagy a *Bűnös lélek* kezdetű ének hangzott itt fel, vagy pedig egyszerűen a bűnös lelkek énekeltek valamilyen éneket (*Hic cantant bűnös lelek* vagy *lelkek*). Előbbi esetén a *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* kezdetű énekre vonatkozik a bejegyzés, ami Kájoni János énekeskönyvének valamennyi kiadásában olvasható (*Kájoni* 1676, 165 ; a 20 versszakos ének szövegét l. az 1676-os énekeskönyv modern kiadásában: *Domokos* 1979, 205. sz.; *Kájoni* 1719, 119; *Kájoni* 1805, 118; *Kájoni* 1921, 155. sz.), de az ún. *Csikcsobotfalvi Kájoni-kéziratban* is megtaláljuk az éneket, ahol dallama páratlan lüktetéssel ritmizált (*RMDT II.*, 5/I. sz., *Domokos* 1979, 205. sz.). Alább a 18. századi erdélyi ferences kézirat ritmikailag szabad lejegyzésű (parlando) dallamalakja után bukovinai népzenei gyűjtésből származó változatát is közöljük (l. még *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, II/5. sz., *Dobszay-Szendrei* 1988, IV/479. sz., *Kövári* 2020, 238–239.; a népzenei példa meghallgatható az *MTA BTK ZTI Hangarchívumában*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/16352/>).

The image shows two staves of musical notation in G major (one flat) and 8/8 time. The first staff contains the melody for the first line of the text: "Bü - nös lé - lek, si - rasd, kér - lek, U - rad - nak nagy ké - nyát,". The second staff contains the melody for the second line: "mert ár - tat - lan mint egy bá - rán, szen - ved a ke - reszt - fán." The notes are simple quarter notes, and the lyrics are written below the notes.

1. *Deák-Szentes kézirat*, 33. (*Kövári* 2013, Nr. 68.)

Bű - nös lé - lek, sírj, ó, kér - lők,
 U - rad - nak nagy kín - ján,
 Mert ár - tat - lan, mint egy bá - rány,
 Szén - vöd a ké - részt - fán.

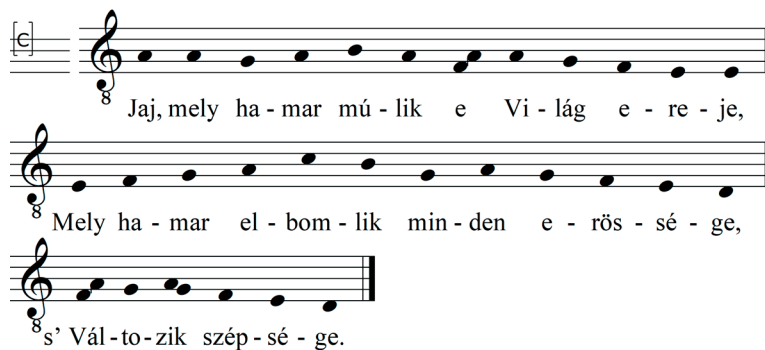
2. Mezei Mátyásné Mezei Anna (68 év), *Józseffelva* (Bukovina) – *Bátaszék* (Tolna). Gyűjtötte: Kiss Lajos 1958. Jelzet: AP 2546f.

A II. jelenetben találjuk a darab egyetlen nótautalását. Az *Elhagysz tehát engem, Szerelmes Szülöttem* kezdetű Mária-siralom a *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem* dallamára éneklendő. E planctus Kájoni János *Hymnarium*ában jelenik meg először (közreadta Medgyesy S. 2017, 94–97.; Medgyesy S. 2020, 367–369.), énekeskönyvébe a második, 1719-es kiadáskor került új énekként (Kájoni 1719, 124., Nota: Jaj, mely hamar múlik; Kájoni 1805, 132. Nota: tulajdon; Kájoni 1921, 172. sz. Dallam: régi népének), viszont azóta talán a legelőbb erdélyi és moldvai Mária-siralomnak tekinthetjük (*Éneklő Egyház*, 94. sz., *Dicsérjétek az Urat!*, 94. és 94b. sz.; vö. *Hozsanna!*, 68. sz.). A csíksomlyói passiójátékok innentől kezdve többször is utalnak dallamára (az 1742-es, 1743-as 1746-os és az 1750–1767 között előadott – passió, jelen kötet 3., 4., 7. és 12. sz. darabja, l. még az 1745-ös, 6. sz. drámát, továbbá Medgyesy S. 2009, 147, 176, 178, 284–285); ezek közül a 12. passió mutat szövegileg szorosabb kapcsolatot az énekeskönyvben olvasható énekszöveggel, ezért azt a 12. sz. misztériumjáték jegyzetében (882. o.) teljes egészében közöljük az 1719-es Kájoni *Cantionalé*ből. Dallamát 18. századi erdélyi ferences lejegyzésben a *Deák-Szentés kézirat*ban olvashatjuk. Azonban a 6.6.8.6 szótagszámú dallamnak ugyancsak e kéziratban olvasható ötsoros, hat szótagos változata, a *Jaj, mely hamar múlik e világ ereje* kezdetű halottas, amit már korábban, a Kájoni *Cantionale* első, 1676-os kiadásában olvashatunk (Kájoni 1676, 652 = Domokos 1979, 740. sz., Kájoni 1719, 553., Kájoni 1805, 356.), és aminek dallamára az énekeskönyvben a Mária-siralom utal (l. Kővári 2012, 399–404.; RMDT II., 39. és 333. sz., Dobszay 2006, 425. és 424.) E dallamcsalád két változata után bukovinai gyűjtésből közlünk egy népzenei variánst, amelynek kottája és hangfelvétele is elérhető az MTA BTK ZTI Hangarchívumában: <https://zti.hungaricana.hu/hu/35181/> (l. még Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/333. sz.; Dobszay–Szendrei 1988, II/6. sz.; Rudasné Bajcsay–Kővári 2012, 283–286.).

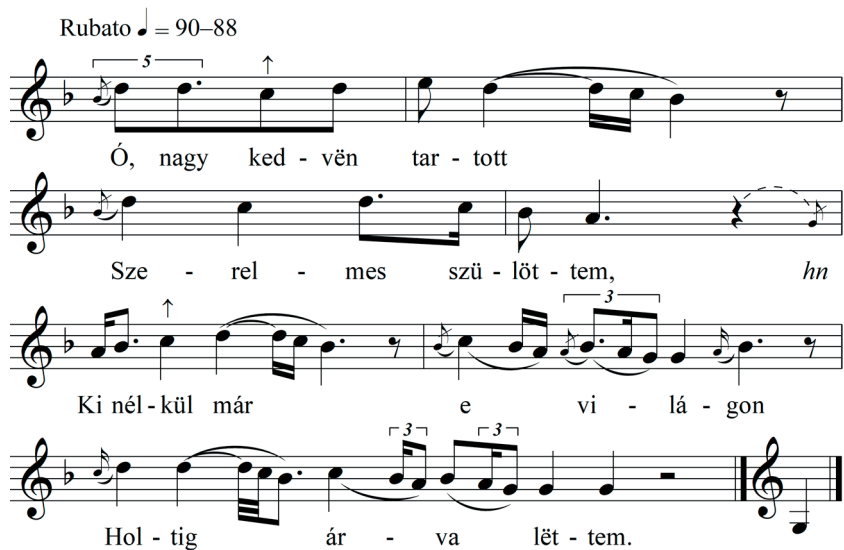
[C] 8/8
 Jaj, nagy ked - ven tar - tott sze - rel - mes szü - löt - tem,
 ki nél - kül már ez vi - lág - ban hól - tig ár - va let - tem.

3. Deák-Szentes kézirat, 34. (Kővári 2013, Nr. 71.)

[C] 8/8
 Jaj, mely ha - mar mú - lik e Vi - lág e - re - je,
 Mely ha - mar el - bom - lik min - den e - rös - sé - ge,
 s' Vál - to - zik szép - sé - ge.

4. Deák-Szentes kézirat, 82. (Kővári 2013, Nr. 169.)

Rubato ♩ = 90–88
 Ó, nagy ked - vën tar - tott
 Sze - rel - mes szü - löt - tem, *hn*
 Ki nél - kül már e vi - lá - gon
 Hol - tig ár - va lët - tem.

5. Mezei Mátyásné Mezei Anna (sz. 1891.), *Józseffelva* (Bukovina) – *Bátaszék* (Tolna). Gyűjtötte: Kiss Lajos 1963. Jelzet: AP 4481a.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A passió szövegében alig van törlés, javítgatás, de több olyan háromsoros versszak is van, amely azt mutatja, hogy egy-egy sort figyelmetlenségből kihagyott a másoló. Alig van központoszás, csak a vesszőket és néha egy-egy pontot tesz ki. A tulajdonneveket gyakran írja kisbetűvel (judás, absolon, david) ezeket egységesen nagybetűre javítottuk. Isten nevét mindig rövidíti (In, Innek), ezt jelzés nélkül feloldottuk. Nem csak a korban szokásos rövidítéseket (pl. Dni=Domini; Ao=Anno stb.) használja a másoló, különösen a szerzői utasításokban és a szerepnevekben nagyon gyakori a rövidítés, ezeket néha nem könnyű megfejteni (pl. tiari-theatri stb.); a megterhelően sok lábjegyzet elkerülése érdekében a rövidített szavakat [] zárójelben kiegészítettük, a lapalji jegyzetben nem jelöltük. A kis és nagybetűt egyébként is nehéz megkülönböztetni a szövegben, mivel az *s*, *a* és *g* köznevek elején is nagynak látszik a betű kalligráfiája miatt. A kérdőszót mindig egybe írja az előtte levő szóval. Nagyon ritkán rakja ki az ékezeteket. Amikor a szerzői utasításban már ott van a következő szereplő neve, akkor a másoló ezt nem ismétli meg szerepnévként. A szerepnevek írása nem egységes (pl. Chaifas – Chaiaphas, Judas–Judás, Madianitae – Medianitae), ezeket jelölés nélkül egységesítettük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 25 *Albertus Magnus* – Nagy Szent Albert (1193 k.–1280) skolasztikus filozófus, a középkor egyik legnagyobb teológusa.
42 *exemplumok* – példák
43 *auctor* – szerző; *brábált* – próbált, igazolt
64 *gratiájával* – kegyével, irgalmasságával
71 *argumentalodnak* – érvelnek, vitatkoznak
79 *Causáját* – ügyét (peres ügyét)
88–89 *Super Geneseos caput 37.* – Ter 37 (József története)
104 *praedául* – zsákmányul
164 *coukládot* – a székelyeknek és erdélyi románoknak egy 60-70 cm széles és 1,0-1,20 m hosszú, fehér halinaposztóból készült utazási felszerelése, mely alsó végén össze volt varrva. Szép időben szíjára akasztva iszáknak, esőben fejre akasztva és eső ellen fordítva védőköpenyegnek használták.
172–173 *medianitae (midinaitae)* – midianiták, a Kánaánban lakó nomád arab nép, amely gyakran hadakozott a zsidókkal (Ter 25,2; Bír 6–8)
183 *nem latomért* – anélkül, hogy látná, megtekintés nélkül
256 *dékrétomát* – határozatát, rendeletét
266 *Joan 13 v 26.* – Jn 13,26: „Az, akinek a bemártott falatot adom.”
271 *practicálván* – gyakorolván, ügyeskedvén
303–304 *Super Caput 15 2. Regum* – 2Kir 15
348 *poenitenczia* – bűnbánat
364 *regnalj* – uralkodj
381 *serget* – sereget

- 396 *tálemtom* – nagy értékű ókori pénzegység
 417 *Masodik királyok könnvét olvastatok / Az 12dik részt forgattatok* – 2Kir 12
 418 *felesen* – nagy számban
 478 *langadozok* – gyulladozok, égek
 491–492 *In Caput 20 secundo paralipomen* – 2Kron 20
 492 *istrása* – strázsa, őrszem
 516 *Siriaták is az maabitakal, Őszve gyülekeztek, az ammonitakal* – a szíriaiak a moabitákkal és az ammonitákkal együtt (a moabiták és az ammoniták a hagyomány szerint Lóttól és leányaitól származó rokon népek, amelyekkel Izrael folyamatosan harcban állt)
 522 *Támár völgyeiben* – Aszászon-Támárban, vagyis Engadiban, bibliai hely (2Kron 20)
 523 *engaddi* – Júda pusztájában, a Holt-tenger nyugati partján fekvő város
 558 *Josaphát* – Júda uralkodója, aki főképpen a moabiták ellen harcolt (2Kron 17–20; 1Kir 22)
 563 *kül* – kívül
 623–624 *Super caput 12 Regum* – 2Kir 12
 627 *aggok* – aggódom
 661 *Eliseus* – próféta (i. e. 850–800) Illés próféta tanítványa és utóda. Történetét a Királyok könyve tartalmazza (1Kir 19, 19–21; 2Kir 2,13)
 675 *Dothán* – Samáriától északra a síkságon fekvő város
 692 *syrusok* – síretek, szíriaiak
 747 *nyilván* – nyilvánosan
 759 *comendálja* – ajánlja, javasolja
 808 *Cato* – Marcus Portius Cato (Kr.e. 234–149) római államférfi, szónok, író. I. könyv 27: „Mézes-mázos szót készpénzül venni botország: Édesen elfurulyáz, ki madárkát csal be a törbe.”
 844 *kerkedezni* – kérkedni, dicsekedni
 871 *bírleni*– bérleni, felbérleni
 897 *egy melj ütésedel* – ha bünbánatot gyakorolsz, vered a melled (utalás a zsidó bünbánati szokásokra)
 928–929 *In Caput 18vam 2do Paralipamenon* – 2Kron 18
 931 *Rhámot Galaaban* – Rámót Gilead, a Jordántól keletre fekvő vidék a Bibliában (1Kron; 1Kir 22)
 995 *assecuráltatok* – biztosítottatok
 1063 *szyrassus* – szíriai balzsam (?)
 1082 *causáit* – okait, ügyeit
 1083 *publice* – nyilvánosság előtt
 1094 *comendálta* – ajánlotta, hirdette
 1105 *alligálni* – mondani, érvelni, idézni
 1118 *utrumra, utromra* – vajonra, kérdésre
 1126 *perorál* – szónokol
 1133 *fassioja* – beszéde, vallomása
 1157 *eszket meg beletük, légyen seriessek* – ezeket megvesztegettük, ezek kerüljenek sorra

- 1176–1177 *In Caput 17mum 2do Regum* – 2Kir 17
- 1176–1177 *Achitophel* – Ahítófel, Dávid tanácsadója, aki átállt ellenségéhez, a lázadó Absalonhoz. Amikor tanácsát Khúsai, Dávid embere megghiúsította, öngyilkos lett. (2Kir 17,2; Sám 15; 1Krón 27)
- 1177 *fonheáznak* – fennhéjáznak
- 1181 *Hány királji szekből estek az szór sákba* – utalás a zsidó bűnbánati szokásokra (a bűnös hamut szór a fejére, szőrzsákba öltözik, böjtöl)
- 1185 *Absolon* – Dávid harmadik fia, aki apja ellen lázadt (2Sám)
- 1200 *Husai (Kuhai, Chúsai)* – Dávid embere, aki látszólag átállt Absolon táborába, hogy onnan tudósítsa a királyt. Ő hiúsítja meg az Achitophel ajánlotta támadást.
- 1208 *consulálj* – tanácskozz
- 1211 *dignitas* – méltóság, tisztelet
- 1262 *condemnál* – elítél, kárhoztat
- 1282–1283 *Super Caput 6tum 2do Regum* – 2Kir 6
- 1284 *Obededom* – filiszteus, az ő házában helyezte el Dávid ideiglenesen a frigyládát, (2Sám 6)
- 1289 *Oza (Oza, Uza)* – amikor Dávid szekéren kivitte a ládát Obededom házából, a szekér megbillent, Oza odakapott a frigyláadához, ezért szörnyethalt. (2Sám 6)
- 1346 *concernál* – érint, vonatkozik, belekever
- 1347 *tendál* – irányít
- 1348 *praetandál* – követel, számot tart rá
- 1350 *Crimen laesae majestatis* – felségsértés bűne
- 1351 *Summé contra jovem et impietatis* – összefoglalva, Jupiter elleni és kegyetlenség vétke
- 1352 *csak simplicitatis* – csak együgyűség, mert semmi ravaszkodás nincs benne
- 1353 *Nihil est gestibus nam Caliditatis* – ez nem magatartásbeli véték, hanem csak fortélyosság,
- 1354 *procedálunk* – tárgyalunk, perelünk
- 1367 *accusálnak* – vádolnak
- 1399 *apparatusa* – eszköze, szervezete
- 1400 *sedítot* – lázadást
- 1415 *feles tököt* – reggelit (a fröhstück népies alakja)
- 1418 *macula* – makula, folt
- 1446 *felviszált (visszált) haj* – bodorított, fodorított haj
- 1452 *nagy szent Gergéljel* – I. Gergely pápa (540–604.) A négy nagy egyházatya egyike, az egyház megújítója, teológus, író. Itt Jób könyvéhez készült kommentárjára hivatkozik a szerző.
- 1519 *regulája* – szabálya
- 1521 *stupator* – fosztogató; *raptor* – rabló
- 1558 *zugogtam* – zúgolódtam, zúgódtam
- 1619 *notalok* – jegyzek fel
- 1648 *torha* – mállott, rothadt
- 1664 *Concionátorokot* – prédikátorokat

- 1716 *hic pectus percutit* – itt a mellét döngeti
 1753 *reflexioval* – észrevétellel, emlékezéssel
 1761 *nem lehetünk mü párs* – nem lehetünk részesek
 1762 *praezes* – elöljáró
 1777 *Simeonis prófetalt* – Simeon megjövendölte Máriának, hogy tör fogja átjárni a szívét (Lk 2,25–38)
 1780 *prognosticált* – előre jelzett, megjósolt
 1787 *Cana galileában volnál* – Kánában volnál, Galileában (utalás a kánai menyegzőre, Jn 2, 1–12)
 1808 *revereáld* – jelentsd ki, fedezd fel
 1810 *disputálnál* – vitatkoznál
 1837 *Dexteritasodot* – alkalmasságodat, ügyességedet
 1839 *praesentáltattatni* – bemutatgatni, kinevezeteni
 1859 *kész volna melete fogni* – kész volna mellette kiállni, pártját fogni
 1861 *praesumitáltak* – gyanakodtok
 1865 *manumissio* – szabadság adása, felszabadítás (római jogi szakkifejezés)
 1888 *Jobot* – Isten próbára tette Jóbot, és a többi csapás mellett fekélyekkel borította a testét (Jób könyve)
 1899 *decretomba* – határozatban
 1918 *involválva* – betakarva
 1934 *sententiázam* – ítélem
 1951 *rebelliotoktól* – lázadásotoktól
 1963 *furukot* – fúrókat
 1965 *recipet* – receptet (itt: orvosságot, gyógyszert)
 1979 *misteriomat* – titkát
 1983 *Utile non debet, bene scis, per inutile tolli* – A hasznosat, jól tudod, nem kell a haszontalannal eltörölni
 1984 *Beliál fiához* – Beliál fiai a sátán, a gonosz fiai
 1990 *meg sérzém belé* – megemeltem magam, a régies sér, sérík ige alakja
 1995 *Instellatiodra* – beiktatásodra
 2025 *tutorom* – pártfogóm
 2033–2034 *Dismás* – a megtérő jobb lator Krisztus keresztfája mellett. Az apokrif Evangelium Arabicum (Kr. u. 4. század) szerint Dizmász volt a neve, március 25-én emlékezik meg róla a katolikus egyház.
 2035–2036 *Gizmás* – a bal lator Krisztus keresztfája mellett, aki nem tért meg. Az apokrif Nicodemus evangéliuma szerint (Kr. u. 5. század) Gestas volt a neve.
 2058–2059 *Joseph ab Arimatea* – Jeruzsálemben élő, jómódú, igaz ember, a főtanács tagja, aki nem értett egyet Jézus elítélésével és keresztre feszítésével. Az ő sírboltjába temették el Jézust. (Mt 27,57; Mk 15,43; Lk 23,50)
 2061 *Instalok* – kérem
 2065 *proponálni* – javasolni
 2085 *Jesze (Izáj)* – Dávid apja, Ruth és Boász unokája. (Iz 11,1–2; 11,10; Mt 1,5; Lk 3,32)
 2090 *limbusbol* – a pokol tornácáról

László István Kuna

THE PASSION OF JESUS CHRIST WITH OLD TESTAMENT PREFIGURES AND THE SEVEN DEADLY SINS

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 1124–1166 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* This is the first publication of the manuscript. Several parts of László Kuna's passion play found their way into the 1759 passion play whose text was published by Árpád Fülöp (1897, 130–191.): the strophes of the false witnesses and the witnesses speaking for Jesus (see Fülöp 1897, 164–166.), the text spoken before Pilate (see Fülöp 1897, 176–177.), the part on the seven deadly sins (see Fülöp 1897, 190.) and the topic of the Epilogus (Christ's sufferings are not caused by Judas and the Jews but sinful men). The 1759 passion play will be published in annotated edition in the next volume of our series.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Figura prima

Jacob is grateful to God for his family, his 12 children. Joseph describes his dreams to his brothers, then to his father. Jacob sends him to the fields to follow his brothers. Levi wants to kill him but they follow Judah's advice and send him to the Midianites for 30 silver coins.

Scena prima Evangelica

Christ talks to his disciples and prophesies his own sufferings. After the last supper, he washes the disciples' feet and gives them new commands about mutual love.

Figura secunda

David learns that his son Absalom rebels against him. David tears his clothes, turns to God, plays the harp, sings and leaves to atone (with the Ark of the Covenant), throwing his royal symbols away. A passerby tells Absalom what happened and he follows his father with his army.

Scena secunda Evangelica

Christ and his 11 disciples sing as they walk to the Mount of Olives. When they arrive, the disciples fall asleep and Christ moves away to pray.

Figura tertia

King Josaphat is in despair because of attacks by Moabites and Ammonites but an angel comforts him by assuring him that God is with him. Josaphat sings and goes to see his enemies.

Scena tertia Evangelica

While Christ is praying, an angel appears and encourages him to take the bitter cup.

Figura quarta

The Syrian king is unable to overcome the Jews, so he is sure there is a traitor in his army. Ephebos tells him that this is due to Elisha: as a man of God, he knows all their secrets and intentions. The king sends an army to capture Elisha but he blinds the soldiers and leads them to the king of Israel. However, he does not allow them to be killed: when they regain their vision, they are treated as guests and sent back to the Syrian king.

Scena quarta Evangelica

The high priests are discussing Christ's capture; upon Caiaphas' advice, they are looking for a disciple who is willing to betray his master. The devil inclines the sleeping Judas to wake up and to see the high priests. Judas obeys and sells his master for 30 silver coins.

Figura quinta

The kings of Israel and Judah are thinking about attacking Ramoth-Gilead. Ahab's prophet, Samuel advises them to start the campaign because they are going to win. Zedekiah makes himself iron horns to forecast the grand victory. The prophet Micah is called forth and he prophesizes defeat and the death of the king of Judah in battle. Micah is imprisoned as a false prophet.

Scena quinta Evangelica

Christ is captured after Judas' kiss. Peter wants to draw his sword but Christ does not let him, he warns him to stay peaceful. Christ is taken to the high priests. Those he cured (blind and disabled people) all witness for him, even a resurrected man speaks up for him. The Pharisees pay two false witnesses to accuse Christ. Christ is made fun of and slapped in the face.

Figura sexta

Achitophel hangs himself because Abimelech did not take his advice and he is in shame.

Scena sexta Evangelica

Judas wants to return the 30 silver coins because he regrets his decision. The devils encourage him to hang himself and his body is taken to hell.

Figura septima

David takes the Ark of the Covenant from Obed-Edom's house. David sings and dances in front of the Ark of the Covenant. Michal makes fun of him.

Scena septima Evangelica

Pilate, Annas and Caiaphas are arguing about Christ's fate; when they learn that he is from Galilee, Pilate sends him to Herod for judgment.

Scena octava

The seven deadly sins say that Christ does not only suffer because of the Jews but also because of sinful people who are constantly torturing him. All seven deadly sins talk about the vices people commit every day. God's angel promises them absolution if they change their ways.

Scena nona Evangelica

Christ is taken to Herod who interrogates him and sends him back to Pilate.

Scena decima judicialis

Christ's trial. Pilate does not find him guilty and wants to free him for the memory of the exodus from Egypt. However, the crowd chooses him over Barabbas. Pilate declares the sentence, Christ is crucified.

Scena undecima Evangelica

The women arrive at the foot of the cross, Christ asks John to take care of Mary and says goodbye. The thief on his right, Dismas converts. Christ dies. Joseph of Arimathea goes to see Pilate who allows him to take Christ off the cross. Joseph asks the women to bring linen to put Christ in a coffin. This is the end of the passion play.

Scena duodecima epilogistica

It repeats the contents referring to the seven deadly sins: the sinful man crucifies Christ again and again. The scene warns the audience to repent.

AUTHOR

The play was written by László Kuna who taught grammar to medium classes at the time. For his biography, see the previous play (nr. 1) of our volume.

SOURCES

In this play, László Kuna indicates more numerous and precise sources than in the one from 1740. He does not only connect the Passion to the story of Moses but uses seven Old Testament prefigures, among them some that do not appear in other passion plays. (e. g. king Josaphat and Achitopfel as prefigures of Judas). He deleted the part on the seven deadly sins from the previous play (it would probably have been too long) but the topic was so important for him that he included a similar scene in this passion play.

According to *Medgyesy* (2009, 104.), this is the only passion play in the whole collection whose director's instructions indicate the source of all the scenes with Old Testament figures: „Super Genesis 37 caput” (Figura 1.), „Joan 17v20” (Scena 1. Evangelica), „Super Caput 15 2. Regum David” (Figura 2.), „In Caput 22do Paralipomen[on] (Figura 3.), „Super caput 12 Regum” (Figura 4.), „In Caput 18tam

2do Paralipomenon” (Figura 5.), „In Caput 17mus 2do Regum” (Figura 6.), „Super Caput 6tum 2do Regum” (Figura 7.). He often cites the Book of Psalms as well. The cited scenes indeed come from the indicated places. This play does not indicate the source of New Testament and apocryphal scenes either. Throughout the drama, Genius explains the Old Testament prefigures at the end of each figura. The following New Testament scenes, parallel to the Old Testament plot, are marked as „Scena 1–9. Evangelica” in the text of the play, with the exception of scene 10 which is completed by the word „judicialis”, referring to the trial. Among the Church Fathers, he refers to Gregory the Great, while among ancient writers, he refers to Cato. There is no trace of Gregory the Great’s commentary on the Book of Job in the Csíksomlyó library but they did have his explanation to the *Song of Songs*. (*Expositio super Cantica canticorum*, Cologne, 1473., see: *Muckenpaupt* 1999, 162.) His main source for explaining the secret of the holy trinity is Albertus Magnus. The Csíksomlyó Franciscan Library held two books by Albertus Magnus: *Enarrationes in evangelium Johannis*, Cologne, Johann Guldenschaffm, 1478. and *Questiones super „Missus est”, sive de laudibus Beatae Mariae Virginis*, Cologne, Ulrich Zell, 1473. (*Muckenpaupt* 1999, 130–131.) The conversion of the thief on the right appeared in several passion plays (1726, 1727, 1729, 1733, 1739) but there is no textual accordance with the texts already published.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, the text mentions several props and decorations: they used thrones, folding screens, there was even a royal tent on the stage (e. g. *Sedentem in tentorio regem Josaphat audent nuntii*), so it must have been a spectacular, diverse performance. The seven deadly sins (superbia, avaritia, luxuria, invidia, gula, ira, acedia) probably appeared on the stage with their attributes.

The play was performed on a stage of two (three) levels, in figura 3 (in the Old Testament scene) the angel descends from heaven. Songs and music played an important role: David goes to get God’s apology while singing psalm 135, Josaphat sings a psalm and David dances in front of the returned Ark of the Covenant.

According to the director’s instructions, David sang psalms twice (scena 1. figura 2 and figura 3; in the latter case, he sang psalm 135 or another psalm), probably to the melody of a Gregorian psalm tone, and he even danced to singing (figura 7). The director’s instructions also reveal that the hymn *Vexilla Regis prodeunt* was sung in scene 2. This 6th century poem on the sacred cross was already included in a 1727 passion play of volume I of *Ferences iskoladrámák*, and its Gregorian melody and its collected Hungarian folk song version were published in the notes to play number 6 (*Ferences iskoladrámák I.*, 423., 424.).

At the end of scena 8, another instruction provides information on singing but the interpretation is unclear. It was either the song beginning *Bűnös lélek* (Sinful Souls) or the sinful souls sang a song (*Hic cantat bűnös lélek* or *lelek*). In the former case, the comment refers to the song beginning *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* which is included in all editions of János Kájoni’s book of

songs (*Kájoni* 1676, 165 = *Domokos* 1979, 205. sz.; *Kájoni* 1719, 119; *Kájoni* 1805, 118; *Kájoni* 1921, 155. sz.), but the song is also part of the so-called *Csíksobotfalva* *Kájoni manuscript* where its melody has a rhythm of odd pulsation (*RMDT II.*, nr. 5/I, *Domokos* 1979, nr. 205). Below, we publish the version coming from a Bukovina folk music collection, following the melody of free rhythm (*parlando*) of an 18th century Franciscan manuscript (see also *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, nr. II/5, *Dobszay–Szendrei* 1988, nr. IV/479, *Kővári* 2020, 238–239; the folk music example may be listened to in the *Voice Archives of MTA BTK ZTI*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/16352/>).

For scores see:

1. *Deák–Szentés manuscript*, 33. (*Kővári* 2013, Nr. 68.)
2. Mezei Mátyásné Mezei Anna (68 years old), *Józseffalva* (Bukovina) – *Bátaszék* (Tolna). Collected by: Lajos Kiss 1958. Reference number: AP 2546f.

Scene 11 contains the only melody reference of the song. The lamentations of Mary beginning *Elhagysz tehát engem, Szerelmes Szülöttem* should be sung to the melody of *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem*. This planctus first appears in János Kájoni's *Hymnarium* (published by *Medgyesy S.* 2017, 94–97; *Medgyesy S.* 2020, 367–369), it appeared as a new song in the second, 1719 edition of his song book (*Kájoni* 1719, 124, Nota: *Jaj, mely hamar múlik*; *Kájoni* 1805, 132 Nota: own; *Kájoni* 1921, nr. 172. Melody: old folk song), now it may be considered the most used Transylvanian and Moldavian lamentation of Mary (*Éneklő Egyház*, nr. 94, *Dicsérjétek az Urat!*, nr. 94 and 94b; vö. *Hozsanna!*, nr. 68). From this point, *Csíksomlyó* passion plays refer to its melody several times (the 1742, 1743 passion plays and the one without date, nr. 3, 4 and 12 of this volume, see also *Medgyesy S.* 2009, 147, 176, 178, 284–285), or to the song itself in the 1746 mystery play (nr. 7 in this volume) where the text is entirely published from Kájoni's 1719 *Cantionale*. Its melody may be found in an 18th century Franciscan copy in the *Deák–Szentés manuscript*. However, the 6.6.8.6 syllable melody has a five-line, six-syllable version in the same manuscript, the mourning song beginning *Jaj, mely hamar múlik e világ ereje*, which was already included in the first, 1676 edition of Kájoni's *Cantionale* (*Kájoni* 1676, 652 = *Domokos* 1979, nr. 740, *Kájoni* 1719, 553, *Kájoni* 1805, 356, and whose melody is referred to by the lamentation of Mary in the song book (see *Kővári* 2012, 399–404; *RMDT II.*, nr 39 and 333, *Dobszay* 2006, 425 and 424). The two versions of this family of melodies are followed by a folk song variant collected in Bukovina, with scores and recording available in the *Voice Archives of MTA BTK ZTI*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/35181/> (see also *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, nr. II/333; *Dobszay–Szendrei* 1988, nr. II/6; *Rudasné Bajcsay–Kővári* 2012, 283–286).

For scores see:

3. *Deák–Szentés manuscript*, 34 (*Kővári* 2013, Nr. 71)
4. *Deák–Szentés manuscript*, 82 (*Kővári* 2013, Nr. 169)
5. Mezei Mátyásné Mezei Anna (born 1891), *Józseffalva* (Bukovina) – *Bátaszék* (Tolna). Collected by: Lajos Kiss 1963. Reference number: AP 4481a.

3.

Kuna István László (?)

ANDROPHILUS ÁLDOZATA:
A MEGVÁLTÁS ALLEGÓRIÁJA

Csíksomlyó

1742. március 23. nagypéntek

[SZEREPEK:

ANDROPATER
CREON FAMULUS (= DIAETAR PRIMUS)
COSMUS (=DIAETAR SECUNDUS)
ANTHROPUS
ANDROPHILUS
EUPHRONIMUS
ANDROMISUS
ERINNIS
ALECTO
CERBERUS
FICTUS EUPHRONIMUS [= ANDROMISUS]
OENOPOLA
COCUS
EXCUBITOR
ERYPILUS
LYCIUS
ALASTOR, SERVUS DAEMONIS
GENIUS PRIMUS
GENIUS SECUNDUS
TESTIS CONTRA ANTHROPUM
THANATUS
LYDUS
CIPPUS
ZABAD
LYCOPHANTA
ORODES
CHROMIUS
DEUCALION
EUDORUS
TAUNUS
GADAREUS
DANAUS
OPHELTES
TELO
SEGESTUS
CLOANTUS
THAESEUS
ACAESEUS]

ACTIO ALIA PARASCEVICA
SERIE SEQUENTI SPATIO EXHIBITA

de anno 1742¹

PROLOGUS

Üdvösseges napot adgyon Isten néktek,
E szencséges napra kik ide gyűltetek!
Talám vigaságot erezzen lelketek,
Ez célja mégis lesz hogy ha ügyekeztek.²

5 Egy felseges királj, hogy ha rá vigyáztok,
Ez alacson heljben koronáson láttok,
Aki országából már regen egy álnok
Szolgáját ki csapta, s el nyelték a poklok.

10 Tehát hogy országa s, kiralji udvara
Egy szolga héjával csorbán ne maradna,
Egy meg utált, szegény, rongyos iffiu urra³
Mint irgalmas kiralj szemeit fordította.

15 Könyörülvén ezen egy szolgája által,
Magához hivattya, s kegyes szavaival,
Örvendetes s vig orcza mutatással,
Es bisztattya drága ajándék adással.

20 Ezt mondám, bisztattya ajándék adással,
Mert mindgyárt kiralji fényes ruháczattal
Őtöt fel czifrázza, s minden jovaival,
Szabadoson hadgya földi határrival.

De oljan formálag előll járojának,
Szavát meg fogadná mindenés Attyának,
Ha ugy akarna, hogy a kiralji háznak,
Mind holtig lehetne ura jovainak.

25 Tovább: hiv szolgákat a király melléje,
Rendele, hogy mindenben gongya viselője
Lenne, s tudos Mestert, tudatlan elméje
Meg világosodgyék, és jora nevelje.

¹ exhibitá [Emendáltuk.]

² [Az ez fölírással betoldva.]

³ ura [Emendáltuk.]

30 Ennek a királynak Andropáter neve,
 És tulajdon fiát Androphilus névre,
 A' fiat fogad Andropus a' hire,⁴
 Eupronimus nevű léssen a mestere.

A fogadott fiu hiv szolgálattára
 Cosmus léssen első az udvárlására,
 35 Creon a' második, minden dolgaira
 Ki gondot viseljen, s Antropus fiára.

Mit jelencsenek már az idegen nevek,
 Andropater, Cosmus s, többek effeliek,
 Andromisus, Creon: talám azt kérditek,
 40 S, az elcsapot szolgál hogy mit képezzenek.

Andropáter nevű örök Atya Istent,
 Androphilus pedig Jesus Christust jelent,
 Az az ő Attyának Isteni mód szerint
 Örökös fia volt, s, mind ember szenvedett.

45 Eupronimus pedig fogadott fiának
 Mesterül adatik, hires Antrophusnak,
 S ez, mondám, példája az őrző angyalnak,
 Andropus pediglen el esett Adámnak.⁵

Cosmus, Creon pedig, minthogy világiak,
 50 Anthropust vezetik el mulandoságnak
 Uttyára, s, jovalják a' rosz társaságnak,
 Alkalmatosságot a' hivalkodásnak,
 Kiert haragjába esik az Attyának.

Ez pedig ugy esik, hogy a dicsőségből
 55 Levettetet ördög az ő nagy mérgétől
 Viseltetvén magát, fekete szineből
 Kivetkezteti és köntöst vesz más szinből.⁶

Az után őmagát mestérnek alittyá,
 S, a király fogadot fia és szolgálja,
 60 Hogy mennyenek hozza vig lakodalomra
 És trefás játékra, gyakran invitálja.

⁴ [*Andropus* *n*-je fölírással betoldva. A sor nehezen értelmezhető, valószínűleg hibás.]

⁵ eset [Emendáltuk.]

⁶ veszen [A szótagszám miatt javítottuk.]

Ellenben pediglen az igaz Mestere,
Meg tiltya őneki, hogy semmi a' féle
Elmulandoságra magát ne gerjessze,
65 S, annál inkább effélét ne cselekedne.⁷

De a gonosz ördög addig mesterkedik,
Szép szín alatt ammig Anthropus el esik,
S, attyától többször bé nem fogadtatik,
Hanem rut halálra szentencziaztatik.

70 Kiért a királynak tulajdon gyermeke
Sokat esedezik térdeire esve,
Fel fogott kezekkel fakad könnyezésre,
Hogy fogadgya vissza, de nem lesz ereje.

75 Itt a kiralj fia nagy szeretetéből,
Nem szánnya ártatlan testét hengerektől,
Csak kiralj fogadott fiát a kezekből,
Meg szabadithassa halál tömleczeből.⁸

80 Joll lehet nehezen Attya el ereszti,
Ki fáradhatlanul Anthropust keresi,
A gáján ugyan csak fáradván megleli,
De a gájás mester kement kötözteti.

85 Kemént kötözteti, mert kémnek itili,
S, mindgyárt törvéntelen székre elé viszi,
Az igaz ártatlant keresztre itili,
Keresztre itilven fel is feszítetteti.⁹

A kiralj fogadott fia hogy eleset,
Adámot jelenti, ki midőn el esét,
Vétkezet el esét s, érette a Christus szenvedet,
Igy Androphilus is szegény Anthropusért.¹⁰

90 Ezt világosságban az egész munkából
Kiki észre veszi, ha a kiáltástol
Oltalmazza magát, és szent indulatból
Meg halgatja vegig aitatosságból.

⁷ effélét [Emendáltuk.]

⁸ szabadithassa <lam> halál

⁹ itilven <mar> fel

¹⁰ Anthropusért [Emendáltuk.]

SCENA PRIMA ACTUS PRIMUS¹¹

(Rex Andropater seu Deus Pater cum filio Androphilo Jesu Christo Anthropum seu Adamum de trivio pauperem regere eos haeredem adoptat cui Eupronimus seu Angelus Custos Pedagogus Cosmus ac Creon famuli dantur.)

(Stipatus exit Andropater et Andropilus.)

ANDROPATER

95 Szent János apostal titkos látásában,
Tudgyátok hogy látott egy várast magába,
Melyhez hasonlatos gyönyörű voltában
Nem hallot semmi rend ég alatt jártában.

100 Melj ekes kő fallal környül vétettetett,
És mind drága fényes kőből építettett,
Tizenkét kapuja gyöngből ki meczetett,
Az utczája finom arannyal öntetett.

105 Eztet hatalmammal, királji pálczámmal
Birtam, s, betöltöttem mindenféle jokkal.
Csendességben voltam ott harmad magammal,
Csak harmad magammal és egy akarattal.

Nem volt ott irigség, szidalom, gyalázat,
Kevélységtől peffet fekélyes indulat,
A vagy félelemre gerjesztő gondolat,
Vagy hadakozásra hogy keszítne utatt.

110 De minek utánna angyal teremteték,
S mennyei dicsőség neki engedteték,
Mingyárt a keveljség ottan el kezdődék,
S, hogy nálam nélkül nagyob lenne igyekezék.

115 Kiralji palczától kész lőn meg fosztani,
Maga székét székem felj heljeztetni,¹²
A szolgál urának kezde parancsolni,
Mondván hogy akárna mint en oljan lenni.

¹¹ Actus 1^{mus} 1^{mus} [Emendáltuk.]

¹² székét [Emendáltuk.]

De nem illik, hogy ezt tőlle el szenvedgyem,
Egy járást szolgáló elómbe ültessém,
120 Ami nagyobb vétke lenne: büntetetlen,
A hol tisztaság volt, leszen végetlen.¹³

Ki vettetétek azért dücsőség heljéből,
Amint nagyobb lenni akart keveltségből,
125 Igy szám kivetésben legyen érdeméből,
S, jajt kiálcson égven pokolnak tüzetől!

Tehát már heljébe most kel heljezetnem,
Üres kar angyali széket *be* töltenem.¹⁴
Csorbán maradgyon mennyei seregem?
Földből lett embert kel heljiben tennem.

130 Hogy ezt meg üsmérvén ama kesergéset,
Alázatossággal folytatván életét,
Meg böcsülje s, felje edes teremőjét,
Vegre elnyerhesse kegyelem jobb reszet.

ANDROPHILUS

135 Üdvöz légy s, áldot légy, minden joknak Attya,
Hogy boldogsagodot mint kut fő fájlalja,
Melj el főjni kívánod ügye fogyottakra,¹⁵
Alazatosokra nem ugy, mind mostoha.

ANDROPATER

140 Vetekben előknek vagyok büntetője,
A joknak pediglen jokkal fizetője.
Hol vattok szolgáljaim?

CREON FAMULUS

Parancsoljon felseged.

ANDROPATER

145 Koronát hozzatok,
S, amaz rongyos fiut hozzám szolittyátok,
Akit senki nem fél, oljant fel ruhaczkok,
Menyben törtent csodát kiből fel allitok.

(Creon iterum proficiscitur cum aliquibus post clenodia.)

¹³ [A szakasz 3–4. sora nehezen értelmezhető.]

¹⁴ de [Emendáltuk.]

¹⁵ kívánom<d> [Ráírással javítva.]

COSMUS

Hallode iffiu, a kiralj szollittat,
Jo reménségben légy, meg ajándekoztat.

ANDROPATER

Jöszte, alj közelebb Anthrophee, ide,
Gondold meg, mi voltál, s, választatol mire:
150 Eddig voltal mondám emberek sepreje,
De már leszesz hazám legy kedvesebb kincse.

(Pausa.)

Akarsze ezentul az én kegyelmemből,
Az en kegyelmemből es jo erkölcsömből,
Ki öltözni hitvány, rongyos köntösödből,¹⁶
155 S, koronát es köntöst kel venni más színből?

Avagy inkább akarsz vétkek ösvényében
Maradni, s, amellet egyéb insecgekben,
Iszákos tarisznya hátadon, s, ellenben
Legyen ezen kívül labaid bilincsben?

ANTHROPUS

160 O, kiraljok felet hatalmas királjom,
Felséged előtt had légyén szabad szolnom.

ANDROPATER

Nagy bátorságoson, mit akarsz, megmondhad.

ANTHROPUS

O, meg foghatatlan, feneketlen mélség,
Öröm s, gyönyörűség, fogyhatatlan bővség,¹⁷
165 Kihez nem ferkezik semmi féle szükseg,
Parancsolj szolgáltnak mind kiralji fölség!

Igyirem magamot kész szolgálatodra,
S, grátianak tartom, ha meltonak arra,
Es elégsegesnek, parancsolatidra,¹⁸
170 Fel vészesz a porból akar mi munkádra.

¹⁶ oltozni [Emendáltuk.]

¹⁷ foghatatlan [Emendáltuk.]

¹⁸ elégsegesnek [Emendáltuk.]

ANDROPATER

Már mind mennyetek el, szolgák, dolgotokra,
Anthrophus maradgyon két vagy három szora.
Öltöztessetek fel ketten ez ruhába!

*(Hic recedunt nonnulli et clauditur scena usque dum accedat
comptus vestibus Anthrophus et aperitur.)*

(Andropater ad Anthrophum:)

175 Anthrope fiacskám jöszte hozzám közel,
Tudod, hogy Lucifer az Atya Istennél,
Midőn nagyobb lenni e teremőjenel
Akara, menyekben lenni több szenteknel.

180 Meg hodolt sergével s, füstös zaszlojával,¹⁹
Égből lehányaték sok kar angyalokkal,
Pokol fenekeben örökös kinokkal,
Sententziaztatek az ő társaival.

185 Tehát Luczifernek heljébe tétetel,²⁰
Hogy csemeteidből üres kart töltenél,
Mint fogadott fiam, fiammal ugy lennél,
S, akaratom ellen csak egyet se lépnél.

Gondold meg, hogy engem mind királt s Atyádot,
Tanácsol mindenben mint prokátorodot,
Mert porból felvettem unalmas sorsodot,
Akaratom szerént foljtasd hát dolgodot.

ANTHROPUS

190 Ismérem jól magam kötelesnek lenni,
Azért nem akarok semmit cselekedni,
Valamit nem jovalsz, énis meg gátolni
Asztot igyekezem, akadáljoztatni.

ANDROPATER

195 Ez is az én fiam, Androphilus neve,
Mint ő, minden joban nevedegyel véle,
Kérlek, edes fiam, a' mint Piladesre,
Viselj gondot rea s, ő is Orestesre.

¹⁹ sergével <a> s

²⁰ [A lap legtetején későbbi, 18. századvégi kézírással és egy olvashatatlan szignóval: *Martino Boros paratur. 8vus*, majd a „Tehát Luczifernek...” kezdetű sor előtt a dráma másolójának kezétől: *Continuatur actio de Anno 1742.*]

ANDROPHILUS

200 Sem nem fizetésért avagy kérésedért
Ra gondot viselék, nem ő érdemiért,
Eczaka és nappal fáradok lelkéért,
Holtom sem sajnálom az üdvösségéért.

ANDROPATER

A jó akaratnak vagyon benned lelke,
S, tavul van te tölled minden rosznak mérge.

ANDROPHILUS

205 Kincsem gazdagságom, tudod, bővön vagyon,
A becsültem is öregbedik nagyon,
Mindezekben ő is, mint én, részt tanáljon,
Szivemből akarom, velem uralkodgyon.

ANDROPATER

210 Már ezek jól vadnak, csak egy vagyon hátra:
Androphe, kész vagy-e parancsolatimra
Mindenkor hajlani, nem más tanácsára?

ANTHROPUS

Valamit jóvallasz, én is azt jóvallom,
Amit pedig tiltasz, tiltom, meg utálok.

ANDROPATER

215 Vigyázo légy, kérlek, józan utaidban,
Ne találtassál tunya munkaidban,
Más kent becsülleted fordul gyalázatban.

Szokszor poétáktól hallottad mondani
Non minor est virtus quam quaerere parta tueri,
Nem nagyobb dolognak laczik jót keresni,
Mind dicsíretesen asztot meg tartani.

220 Vadnak oljanok is, kik a gazdagsággal
Avagy Meltósággal, úri titulussal
Nem vethetnek, mivel a szegény trüsszal
Ezzek cimborálnak csak az üres hassal.

225 Cresusnak is vadnak jelesen társai,
Gazdagok sok jokkal, de azokkal élni
Sokak ezek közül látzatnak nem tudni,
Meltán szegényeknek lehet hát mondani.

230 Ugy itilim, könnyebb ezek közöt lenni
Nincs, mint jo életét roszra változtatni,
Mert ezt szántásvetés nélkül meg kaphatni,
Jo tanito s Mestért nem is kell kérni.

235 Antrophe, fiacskám, vigyáz hát magadra,
Hogy valami képpen rosznak tanácsára
Ne hajolj, s ne indulj illjenek uttyára,²¹
Mert szolgálhat annak nagy gyalázatára.²²

ANTHROPUS

En egy szoval bizony senkit sem követek,
Hanem kit jóvallasz, csak az után mégyek.

ANDROPATER

Nohát, már tudode, ki legyen Mestered,
S kire bizattatva lesz cselekedeted?

ANTHROPUS

240 Valamit felseged ennekem parancsol,
Hejjesen el várom az én királjomtól.²³

ANDROPATER

245 Euphronime, jöszte, lépjél szaporabban,
Ez az ifficska akár iskolában²⁴
Lenni, s, elé menni az széptudományban.²⁵
Vigyáz rea, ne légy a nagy szabadságban!

Oktassad, tanicsad, mind edes gyermeked,
Hogy becsülletedre legyen néked s, nékem!
Talam meg szolgálja minyájunknak, velem,²⁶
Jo cselekedettel, nem is kételkedem.

EUPHRONIMUS

250 Ertem szándekodot, felséges királjom,
Ez gyermekre léssen ezen tul jo gondom,
Mint tulajdonomra, rea is vigyáznom,
S, naprolnapra jobban őt promoteálom.

²¹ hajol [Emendáltuk.]

²² szolgálhatatlan <annak> an nagy gyalázatra. [Emendáltuk, az *annak* törlését nem vettük figyelembe.]

²³ hegjsen [Emendáltuk.]

²⁴ akár [Emendáltuk.]

²⁵ <m>Lenni

²⁶ velem [Emendáltuk.]

ANDROPATER

255 Creon, hivebb szolgám, es Cosmus, haljátok,
Uratok s, gazdátok vagyok, jól tudgyátok!
Kemény büntetésem éppen általlatok,²⁷
Parancsolatomra jól halgássatok.

Hogy valamiképpen feltett szándékomban,
Hátra maradásom parancsolatomban
260 Ne történjék, rajtok bizando dolgomban,
Ratok szál/ büntetés másként nagy summában.²⁸

CREON FAMULUS

Urunk voltál s, leszeszsz, holtig annak tartunk,
Parancsolatidra, mint fűz ag, meg hajlunk.

ANDROPATER

265 Nohát ez iffiura, mint tárházaimra,
Úgy ra vigyázzatok, hogy valami rosza
Ne térüljön, s, hozzam fusson bánatokra,²⁹
Mert tüktököt vetlek ketten nagy rabságra.

(Ad Anthropum:)

Ezen tul, fiacskám, te is szolgaidnak
Ezeket ismérjed, jól akaroidnak,
270 Cselekedgyed oztot, ammit ők jóvalnak,
Csak gyalazatomra, megnézd, ne járjának.

ANTHROPUS

Tegeted Atyámnak s, eszket szolgaimnak
Üsmérem, mind kún, ben, s, ammit ők akarnak,
En is azt akarom, valamit jóvalnak,
275 És tudos emberek hasznosnak mondanak.

ANDROPATER

Masut is, tudgyátok, vadnak nagy dolgaim,
Sok tartományokra siető utaim,
Kit ha el mulatnék, felő, nagy káram
Meg ne történnyenek erőss busulásim.

²⁷ Kemény<en> büntetésem

²⁸ szál [Emendáltuk.]

²⁹ térüljün<k> [Emendáltuk.]

280 El kel mennem tehát, tölletek meg *válnom*,³⁰
Félben hagyot dolgom mig meg látogatom,
Mindent rendi szerent jo karban kel hadnom,
De külömben is van ott is vigyázásom.

Azért magatokra kire vigyázzatok,
285 Hogy valami roszban ne tanáltossatok,
Mikor magatokban nem is gondolnátok,
Akkor véletlenül reatok rohanok.

Ha pedig valami roszban találtattok,
Jaj leszen tü nektek, mert akkor uratok,
290 Aki jo volt, léssen kegyetlen birotok,
Fejenként meg büntett, most Isten hozzátok!

(Clauditur scena.)

SCENA SECUNDA ACTUS SECUNDUS

*(Andromisus Diabolus se ante regia depulsum indignatur et vindice tam cogitat.)*³¹

ANDROMISUS

Tudgyátok meg, hires Andromisus nevem,
Kegyetlen Erinnis az én feleségem,
Cerberus a másik testvér, édes ecsém,
295 Alecto, Megara lesznek segítségem.

Mire a segítség, talam azt kérdetik:
Nem egyébbre, hanem ki mast előttetek
Kiralji köntösben sokat incselkedék,
Hogy ezt meg gyalázzam, fegyvert élesíték.³²

300 Nekem is kirajjom, az ő országában
Volt valaha, amaz fenyes Meny országban,
De csak egy vétkemért esém haragjában,
Haragjában esven, szenvedék nagy kinban.

³⁰ val<ni> [A rímszó miatt emendáltuk.]

³¹ anta vidie [Emendáltuk.]

³² elesitek [Emendáltuk.]

305 Kikért boszu állo vagyok, s, az is tartok
Pokolbeliekhez, *ellen*e támasztok,³³
Ezerni s meg ezer mestért ha gyulasztok,
Ellene utakat celepczéből rakok.³⁴

ERINNIS

310 Uram, Andromise, ne hadd magad, kérlek,
Tudod, nem lesz vege keserűségednek,
Hasonlo mértékkel kemény gyötrelmednek,
Add vissza, s, az árát pokolra estednek.³⁵

ALECTO

315 Fel forrott a szivem az ellenségedre,
Sok kinzo szerszámot gondoltam lelkére,
Kardot, paisokot vegyünk fel *ellen*e,³⁶
Mert ma bizonyoson ő a mi kezünkre.

CERBERUS

Az a kiraly volté a mü ellensegünk?

ANDROMISUS

A kiralji székből a vetétt le münköt,
Ellensegünknek is tarthattuk hát őtöt!

CERBERUS

320 Ha ránk szakadnakis az elementumok,
Bár fel támadgyanak rank minden állatok,
Az ellensegemen megis boszut állok!

ANDROMISUS

325 Nohát, pokol beli seregek királlja,
Haragod ki öncsed, valjon ki tilthattya?
Haragjat Erinnis miért nem mutattya,
Alectoval együt hogy csak halogattya?

Ha mi kegyetlenség pokol fenekében,
Avagy iszonyuság akar mi mértékben
Fel táltathatik a mü seregünkben,
Ellensegünkre azt öncsük kimilletlen.

³³ ellenne [Emendáltuk.]

³⁴ Ellenne [Emendáltuk.]

³⁵ árat pokodra [Emendáltuk.]

³⁶ ellenne [Emendáltuk.]

330 Ellenségünkre mast, hogy ha szunyodozva
Megyünk, s, keszületlen, még nagyobb rabságra,
A mint vagyunk, jutunk tam nagyobb kinokra,
Az után örökke nyöghetünk allatta.

335 Egyszer meg győzöt volt engemet s, titeket,
Született bajunkbol mintérig ki vetett,
El vett seregünkből minden dücsősegett,
S, nékem szarvat töt fel a korona heljet.

340 Azt pediglen másnak soha nem engedem,
Szam ki vetett s, csufja semmi nemzetésem
Valakinek légyen, soha nem engedem,
Nehéz jusam vagyon, fegverrel meg vészem.

CERBERUS

Fel forduljon inkább természet törvénye,
Ugy hogy *a nap* éjjel, s, nappal a hold fenyé,³⁷
Virágokkal jöjjön a Boreas szele,
345 Az tűz vizet adgyon, hogy sem nezd ezt nyegve!

ERINNIS

Olvastam az irást, kézért kezet adni,
Az ember egy lábért a lábát el veszti,
Csak egy бүdös fogért fogát ki vonatni,
Kételenittetik kárért így szenvedni.
350 Hát tulajdon kincset hogy lehet el hadni
Embernek, s kinokot szenvedni?
A kárért károkot ma kész vagyok tenni,
Kérlek tegedet is segítségül lenni!

ANDROMISUS

355 Andromisus vagyok, hatalmas én nevem,
Vakmerő és mérész, senki nem ér velem.
Haragoskodása, nincs oly fejedelem,
Vagy fenyegetése meg ijeszen engem.

360 Az égből veszek le menyütő köveket,
Heljeből kivetem a fényes egeket,
Le hányok egekből minden fenyesseget,
Ezzel meg mutatom az erősségemet.

³⁷ annap [Emendáltuk.]

A napot az égen setettségben hozom,
Az egész föld terhét kire meg mutatom,
A lakosít pedig pokolra le hányom,
365 Az után kénköves vízzel el boritom.

Valamint Jupiter hires Enceládust,
Kővel verte agyon, avagy mint Acastust
Oroszlányok verme ette meg, s Dedalust
Az ebei ették meg, s, úgy vett vég bocsut:

370 Az ellensegimmel így akarok bánni,
Akarom elsőbben meg keseríteni,
Az után meny kővel őtött agyon verni,
S az Aethna hegyével vegre el borítani!

375 Mégis járma alá magam nem ereszttem,
Őtöt nem imádom soha mint Istenem,
Soha térdet nem hajt néki a kösségem,
Mert meg eskütt, hogy ő az én ellenségem.

En is lészek néki eskütt ellensége,
Soha ne lehessen elő menetele,
380 Azon mesterkedem, nyakát hogy meg szegje,
S, boszu állásának végét rozszzal nézze.

A fiát elsőbben, Antropust meg ölöm,
Akkor egyik szárnyát tudom, hogy le töröm,
Mert ebben vagyon csak nálok minden öröm,
385 A' többivel osztán, mint tetzik, úgy bánom.

ALECTO

Heljes a tanácsod, s, becsületre melto,
Ebben a dologban en is forgolodó
Lészek, s, meg mutatom, ki légyen Alecto,
És társaim közől ki fővebb kinozo.

CERBERUS

390 Vastabo , perdam, subvertam, involvam Stygi mundumque
coelumque et reluctantes Deos jam nunc ruinas cerno jam casum vivum
lamenta, gemitus, funera, hostium omnium video sepulcrum, ergo perge
impiger.

ALECTO

Dulcis adest labor dignus Andromiso.

ANDROMISUS
395 Mast, most szükség nékem, ha szolgál szerencse,
S meg mutatod, hol van ellenségem fészke.

ERINNIS
El nem rejtezhetik, tud meg azt, előttünk.

ANDROMISUS
Egő faklját gujtsunk, s, talám így meg kapjuk.

ERINNIS (*hic succendit facem sulfur:*)
400 Nosza, én ezt meg gyujtom, s azutan induljunk
Fujjad a sipodott, s, kard kivonva mennyűnk!

(*Clauditur scena.*)

SCENA TERTIA ACTUS TERTIUS

(*Euphronimus admiratur amorem regis filii Androphili ergo Anthropum a quo etiam commendatum illum accipit.*)³⁸

EUPHRONIMUS
Ki fontolhattya meg bölcs o'kosságában:
Androphilus esett bolondoskodásban,³⁹
Avagy inkább égjen szeretet langjában?
Egy embert sem látok én oljan formában.

COSMUS
405 Jaj, talám valami veszedelem érte.

EUPHRONIMUS
Egyébb veszedelem, gondolom, nem lelte,
Hanem melj ifiat királj szeretete
A minap a rongybol fiának neveze,
Asztott úgy szereti, mind kinek nincs esze.

CREON FAMULUS
410 Mert parancsolattya vagy on a' királjtól,
Nékem is, néked is ő méltóságától,
Hogj el ne maradjon, s, ne hadgyuk maradjon.⁴⁰

³⁸ Reg [A lap szélét levágták.]

³⁹ eset [Emendáltuk.]

⁴⁰ [A versszak harmadik-negyedik sora hiányos.]

COSMUS

Tudgyuk jól felseges Urunk mandatumát,
Mindenben halgattyuk ő felsége szavát,
415 De nem szokta adni ő parancsolattját,
Hogy unva hordozzuk az ő könyvid jármát.

EUPHRONIMUS

Androphilus pedig aszt az iffacsokát,
A' ki minapiban az enni valóját
Hogy naponként kapná, a disznok valuat
420 Éppen csak nem vájta, s, úgy találta sorsát.

Köntöse miből volt, nem mérem mondani,
Mert sok capcza darab akkor meg szollalni
Kezdene, sirással így panaszolkodni,
Münköt tővel s, árral nem sajnált szurkálni.

425 Androphilus megis eztet úgy szereti,
Jártában, ülteben csak őtött kérdezi,
A mint a kotylos tyuk pislenyit keresi,
A' királj fiu is csak őtt emlegeti.

430 Fejem vesztésében nekem parancsolja,
Ejjeli s nappali gyors vigyázásomra
Biszta, meljel munkam meg sokasította,
Ugj hogy nem tanáлом magamot miatta.

Hogy deáksagra is őtött meg tanítsam,⁴¹
Istenes dolgokra szüntelen tanicsam,
435 Az egy igaz uton kívül ne bocsássam,⁴²
És mestere légyek egyedül csak magam.

Szüntelen kérdezi, hol vagyon, s, mind vagyon,
A tanolásában proficiale nagyon,
Allapotja s, dolga vagy miképpen foljon,
440 Féjti, hogy a joban meg ne tántorodgyon.

COSMUS

Vigyázzunk, mert miként farkas a beszédben,
Mikor nem is vélnők, dobban ezen heljben,
S, ha valami képpen tanál henyélésben,
Meg emlegethetjük egész életünkben.

⁴¹ tan<á>itsam [Ráírással javítva.]

⁴² egy egy igaz [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

(*Adest Androphilus.*)

ANDROPHILUS

445 Tudgyátok, ránk bizta az atyám a fiát,
Anthrophust mint kedves tulajdon magzattyát,
Tartozunk hát neki viselni jó gongyát,
Mindenben szerezni promovealását.

450 Mert valami képpen ültetet tavaszkor
Veszsző szál ki szárad, ha serényen jokor
Nedvesítő vízzel nem öntözik akkor,
A meg ujulásnak van ideje mikor:

455 Ez is, mint veszsző szál, gyakor intésekkel,
Ha *nem* legeltetik edes beszédekkel,⁴³
Fel hagyatott erdő, amint tővisekkel,
El telik ez is úgy fertelmességekkel.

ANTHROPUS (*prosilit:*)

Szerfelet jó uram, mi a parancsolat?

ANDROPHILUS

Lam, mindenkor készen hogy tanála szokot.

(*Antropum Androphilus amplexitur duo:*)

Delitiae meae basiolum meum nunquid tibi rectae vertunt
omnia.

ANTHROPUS

460 Est quidem rectissimae.

ANDROPHILUS

Euphronime, néked erőst parancsolom,
Az öcsém valami bánatba, azt hagyom,
Vagy veszedelembe ne essék, jóvallom.

EUPHRONIMUS

465 E parancsolatot felőlle hallottam,
Azért eddig hozzá szorgalmatos voltam,⁴⁴
S, ezzen túl sem vonom semitől el magam.

⁴³ hanem [Emendáltuk.]

⁴⁴ hozza [Emendáltuk.]

ANDROPHILUS

Kivánom, hogy szémből egész tested áljon,
Hogy ez iffiura jobban vigyázhasson,
És keserűsegre valaha ne jusson,
470 Más ként felő, bőrod érte ne szolgáljon.

EUPHRONIMUS

Annyi parancsolat nem szükség én nékem,⁴⁵
Ha egyszer valaki valamit, úgy vélem,
Mert mond nékem, kárat nem valja, reméllem.

ANDROPHILUS

Azt már tapasztaltam, s. hallottam es lattam,
475 Meg is kérlek, vigyáz, mert nagy kincset adtam
Kezedbe, hogy őrizd jóságomat, biztam,
Mert én most utomot hoszszu utra szabtam.

Azomban pediglen hallottad, Adámnak
Teremtése után az első atyánk⁴⁶
480 Hogy nagy parancsolat adatott, s, Evának,
A tiltot almabol hogy ne harapnának.

Mégis az ördögtől meg csalattatának,⁴⁷
Gyümölcsét meg fogók a' tiltot almának,
Az Isten átkával semmit gondolának,
485 S, el veszték így jóvát az ártatlansagnak.

Azért most az atyám ezt az ifiacskát,
Valamint Adámot s, az ő társát, Evát
Teremtette Isten, s, az emberi formát,
Raja atta vele a' föld uraságát.

490 Így alacson rendből eszt is meltosagra
Felemelte Attyam, minden uraságra,
Azért minden féle ellenség tör rája,
Az ördög leg inkább, hogy ejcse pokolra.

EUPHRONIMUS

495 Hogy jobbra vagy balra térjen, nem engedem,
Az egy igaz uton kívül nem eresztem.

⁴⁵ szük [Emendáltuk.]

⁴⁶ atyánk [Emendáltuk.]

⁴⁷ meg is [Emendáltuk.]

(Chorus repente demittuntur genii mundi proclivitate ad vitia ostendit.

*Kota Oh edes meg váltom, ne nézd:)*⁴⁸

CHORUS

Boldogtalan sorsa az ifuságnak,
Kinek keze, lába, mint halász horognak,
Csak azon faradoz, miként bujaságnak,
Tudgya tudományát el mulandoságnak.

500 Nem jut az eszében, hogy kicsinségeben,
Mikor meg mosatot szent kereszt vizében,
Hogy ellene mondot ezeknek mindenben,
Hanem csak élhessen mindenkor kedvében.

505 Idvességre intő lelki pásztorinak
Szavat nem becsülli, Attyának s, Annyának,
Itilője nem lesz, azt veli, világnak
Azert mindent bátran allit csak tréfának.

510 Őrizze az Attya bator éjjel nappal,
Hordozza mindenüt jól lehet magával,
De meg lopja őtől álnok csalárdsággal,
Rosszat cselekedik meg is szánzándekkel.

515 Hát az oljan fiak, jaj, mit cselekednek,
Kiknek attyak s, annyok rossz elettel elnek,
Azt mondhattuk rollok, hogy nem az Istennek⁴⁹
Elnék, hanem rabjok a veszedelemnek.

De az illjen Atják jóvallják, magokra
Bár szorgalmatosan, halo orájokra
Vigyazzanak, mert kel kemény szám adásra
Jutniok fiokert, ha esnek pokolra.

ANDROPHILUS

520 Jaj, bizony nem jora van ez az ének szo,
Csak Anthrophust féjtem, mivel még ő gyarlo.

⁴⁸ [A *nézd* után még egy szó következne, mely a lapszél levágása miatt olvashatatlan.]

⁴⁹ az <iginek> Istennek

EUPHRONIMUS

Jo gondom lesz reá, se tűztől, se víztől
Ne féjcsd, s, te elmehecz, ez őtt veszedelemtől.

ANDROPHILUS

525 Mivel sietek is, no, Isten hozzátok,
Valami gonoszra veletlen jussatok,
Serényen mind éjjel s, nappal vigyázzatok!

EUPHRONIMUS

Az Isten hordozzon bekeséges uton!

ANTHROPUS

En is jott kívánok, oh, edes tutorom!

SCENA QUARTA ACTUS QUARTUS

*(Andromisus assumpta Euphronimi personam Cosmum ac Creon-
tem fallit. Onopola ac Cupedario avito convivium adornat.)*

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

530 A király szolgálai valjon s, hova löttek?
Cosmus s, Creon, látom, itt jelen nincsenek,
A' királj fiára roszt gondott viselnek,
Csak valahogy fába ma ne ütközzenek!

535 Ó rájok, ugy tudom, a' kissebbik fiát⁵⁰
Bisza volt a királj, hogy viseljék gongyát,
De aki farkasra bizza aző nyáját,
Bizony sirva nezi jövendőben kárát.

540 Cosmus, Creon, valjon most hol henyéletek?
Fáratságtok bérét ma biz elvesztitek,
A' királj fiára roszt gondot viseltek,
Rettenetes dolog, hogy közüllök senkit kézre nem vehetek.⁵¹

(Comparet Cosmus.)

Hol jársz, rut, fertelmes, rég hogy mind kereslek,
Mert ha néked állok, holtodig mind verlek!

⁵⁰ rájok <a te> ugy

⁵¹ rettenetes dolog <cum energia> hogy

COSMUS (*monstrat fasciculum litterarum:*)
Felséges uramtól leveleket hoztam,
Hogy a praeceptornak aztot praesentáljam.

545 FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]⁵²
Lassuk, mire valok, tam fejedre hoztad?
Ha meg övedzen-é a kötél a nyakad,
Aszt bizony akarnám, s, könnyen el is kaphadd!

COSMUS
Kezedbe nem adom, mert a praeceptornak
Ezek a levelek, meg mondam, hogy szolnak.

550 FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
S, hát ki a praeceptor? Ügyetlen, ostoba,
A' király engem tón, lehet jól tudodra,
Csak a ravaszságtól vagy el ragattatva,
Bura ne forduljon, vigyáz ra, a tréfa!

COSMUS
555 A szavadrol ugyan jó szerleg ismérlek,
Csak hogy a köntösöd láczatik más színnek,⁵³
Azért helje vagy a' kételkedésnek.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
Csuda, hogy mindennap egy féle köntösben,
Mint e, nem járhatok paraszt öltözetben.

COSMUS
560 S, hát szoktal mindennap különbb különb féle,
Mint egy urffi, jární színes öltözetben?

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
Sokat ne prosmitálj, mert én vagyok nagyobb.

COSMUS
Hiszem a tréfát, tudom, hogy meg érted,
Azért beszéllek így, mind jó kenyeresed.

⁵² ANDROMISUS FICTUS [Andromisus a távollévő Euphronimus alakját öltötte magára. Az első megszólalást (*Fictus Euphronimust*) kivéve a kézirat először *Andromisus Fictusként*, azután *Fictus Andromisusként* tünteti fel a szereplőt; a félreértések elkerülése végett a legelső szerepnevet (a *Fictus Euphronimust*) használjuk mindvégig, de mellette, az érthetőség kedvéért feltüntetjük az [=ANDROMISUS] nevet is. A változtatást következetesen végigvittük, de a továbbiakban külön jegyzetben nem jelezzük.]

⁵³ lácza<á>tik [Az ékezet áthúzva.]

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

565 Tavul legyen töllem hogy én haragunnam,
De a leveleket olvasni akarnam.

COSMUS

Itt vadnak, s, olvassad, lássuk, hogy mit irnak.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Ez level nékem szol, az a titulussa:
Magno Aulae Magistro morum Arbitro Andropho moderatori
Euphronimo prudenti vero.

(*Pausa.*)

570 Az hivatalomban ügyekzem el járni,
Királj küsseb fiát a joban oktatni,
A jövődöbeli gonosztol féjteni,
A kirajlt, az Attját benne vigasztalni.

575 Tü pedig, tudom, hogy az urfi szolgálai
Vattok, s ügyekeztek ónéki szolgálai,
Legy küssebb dologban meg nem busítani.
Hát azt tudgyátoke, mit fog parancsolni?

COSMUS

Az Annya sem erti néma gyermek szavát,
Parancsolj, had tudgyuk urunk akarattyát.⁵⁴

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

580 Azt parancsolom, hogy mára jól kel főzni,
S, erről a szakátsal akarnék szollani,
Az kolcsár tudgya meg, bort kel meg hűlteni,
Nehogy akkor kezzen az után futkosni.

COSMUS

585 A szakáts s, a kolcsár itt nem meszsze vadnak,
Várják, hogy ebédre, ha mit parancsolnak.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Mingyárt mongyad nekik, hogy ide jőjenek!

⁵⁴ parancsol [Emendáltuk.]

COSMUS

Szakáts, kolcsár, tikték a praeceptor hivat,
Mert ma készíteni akar lakadalmat.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

590 Mi szándékban vagyunk: hát ti tudgyátoke,
Hogy vendégek jönnek ma hozzám ebédre?

OENOPOLA

Én az én részemről hamar készen lészek,
Ha parancsolatott hol miről érthetek.

COCUS

En is jo idejen szeretném meg tudni,
Ha vendégek lésznek, mit kellessék főzni.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

595 Hogy vendégek lésznek, én egyszer megmondám,
Hogy mit készítettünk, azon gondolkodnám.⁵⁵

600 Edes muskotály bort, csáplár, asztra hozz,
Ürmös bort pediglen készics bővön ahoz,
Mas felet is, ammit illik jo lakáshoz,⁵⁶
S, hogy ha hivattatnak, musikásokat hoz!

(*Ad Cocum:*)

Magad pedig, szakáts, süs, főzz, ráncs eleget,
Vad husbol is készits hat, het, nolcz tál étket,
Külömbb külömbbféle madárbol a mellett,⁵⁷
Semmiben ne valjunk vendegünknél szégyent.

(*Ad Dietanos:*)

605 Tü pedig, inasok, a királji asztalt
A gyümölcsös kertben, árnyékos fa alatt
El készitvén, arra arany poharokat
Rakjatok, ne valjunk semmi gyalázatott!

⁵⁵ [A sor után: *Johan* aláhúzva: az aláhúzás szerepnevet vagy törlést jelez, itt törlésként értelmeztük, ezért elhagytuk.]

⁵⁶ <af>mas felet [A *mas* szó betoldva.]

⁵⁷ mellett [Emendáltuk.]

OENOPOLA

610 Mindenek jól vadnak, már dolgunkhoz látunk.
Nincs még hátra valami parancsolatunknak?

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Nincsen semmi egyéb, lássatok dologhoz,
Kinek mi tisztí van, gyorsan lásson ahoz.

*(Oenopolâ et Cocô recedentibus Andromisus fictus Cosmo ac
Creonti literarum regalium seriem exponit.)*

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

615 Jőszte, Cosmus s, Creon, a királj, nézzétek,
Mit ír levelében: hogy engedelmesek,⁵⁸
Én nekem mindenben szolgaim legyetek!

*(Series literarum:) Cosmo ac Creonti uterque ut serviant utiliter
dices utque Ephronimi ubique dictis obediant jubeo.*

COSMUS

620 Mint az Iskolában az kicsin gyermekek
Halgattják csendesesen, mit mond a Mesterek,
A' mit jóval nékik, véghez vinni készek,
Mű is lészünk mindenben engedelmesek.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Hozzám meg mutatot szép kegyessékteket
Háládással vészem, az embersekteket.

625 Most pedig, ha tetzik, mennyünk a kertékbe,
Tekincsük meg azt is, ha jó készületbe
Vadnake a szolgák, a' mint elejekbe
Fel adtam a dolgot, lenni serénységbe.

COSMUS

Biz az ebédnek is majd ideje volna,
Már a tizen kettőt meg halatta az ora.

CREON FAMULUS

630 Menyünk hát, s, sürgessük a' konyhán levőköt!

(Pergentibus clauditur.)

⁵⁸ ér [Emendáltuk.]

SCENA QUINTA ACTUS QUINTUS

(Euphronimus Cosmum ac Creontem abfuisse indignatur obstupescit illos etiam magis sui nomine convivium adornare.)

EUPHRONIMUS

Esztet meg gondolám, hogy szomorúságra,
Hosszas utazásból jövök vissza kárra,
Mind félek, hogy Cosmus s Creon az urfira
Gondot nem viselnek! S, úgy lött bizonyára.

635 Mikor utra menék, az urfit reájok
Bizám, hogy rá lenne mindenben jo gongyok,
S, hogy itt maradnának, a' mig vissza jövök,
S, imé, sem az urfit, sem szolgát nem látok.

640 Hol vagy, Cosmus, hol vagy, fejem gyalázatya,
Az egészségemnek te vag el rontoja!
Hát te, Creon, hol vagy, viperák fajzattja?
Igyireteteknek ez e polturája?⁵⁹

645 Felséges királjom hiv parancsolattyát
Hát meg vetiteke, helyes akarattyát,
Mert nem becsüllitek Androphilus fiat,
S, amint igyiritek, viselitek gongyát?

650 Lám azt cselekszitek, ammit ti akartok,
Nem azt, miről vagyon parancsolátotok,
Csak még jövendőben azt meg ne bányátok,
Hogy most egy ideig hiven helt nem adtok.

Nem gondolhatom meg, hol tudgyam keresni
Egyiket s, masikot, hova tudtak menni,
Félek, hogy valahol tam vendékeskedni
Gyültek egyben, s vigjan Bakhust üdvözleni.

(Cosmus ex abscondito, alloquitur Euphronimo.)

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]⁶⁰

655 Jöszte, Euphronime, már mi le is ültünk,
Vendégységre hívál, s, el buvál előttünk?

⁵⁹ polurája [Emendáltuk.]

⁶⁰ [E jelenetben Cosmus többször első szolgálattevőként, naposként: DIAETAR PRIMUS néven szerepel. E nevet megtartottuk, de az egyértelműség kedvéért kiegészítettük a COSMUS szerepnévvel.]

EUPHRONIMUS (*ad populum:*)
Valjon ki szollita engemet nevémen?

DIAETAR PRIMUS [COSMUS] (*palam:*)
Cosmus, ate szolgád, bátran szollítalak,
Hallván, hogy a szolgák valjon hol vonának,⁶¹
660 Igy kérdetett vala: tam dobzodoznának,⁶²
Egybe gyűlven talám Bakhust imádnának?

EUPHRONIMUS
Hát te háládatlan s, régen megátkozott,
Tudatlan Atjától és parasztol fajzott!
Micsoda bátorság most előnkbe hozott?
665 Atte hivatolod, ládde, mibe hozott?

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]
Maga csak lassabban, ne pattogj anyira,⁶³
Tudva, lam, nem voltam még eddig károdra!

EUPHRONIMUS
Te világ szerető, boldogtalan férfi,
Nem érdemlesz töllem egy jo szot hallani!

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]
670 Amattam sem láttam, hogy ilj ocsmány szokot
Hallanék ma tölled, s átkozodásokat.

EUPHRONIMUS
Bőven meg érdemlesz nem csak szidalmakot,
Hanem ostorozást s, kemény szidalmakot.

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]
Vétkemet nem tudom, azért nem is félek.

EUPHRONIMUS
675 Hát ki parancsolta hogy el széjjednétek,
És jöve telemre jelen nem lennétek?⁶⁴

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]
Parancsolatodbol mentünk vendégségbe,
S, parancsolatodbol im, jöttünk elődbe.

⁶¹ halván [Emendáltuk.]

⁶² dobzodoznak [A szótagszám miatt emendáltuk.]

⁶³ pattog [Emendáltuk.]

⁶⁴ jövedelemre [Emendáltuk.]

EUPHRONIMUS

En parancsoltam volt, hogy meny vendégségbe?

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]

680 Hittál, s, parancsoltad, ha szükség bizonyság,
Meg mutattja ezt a vilagos igasság.

EUPHRONIMUS

Hazutz, látom jól már, hogy meg bolondultal,
Mit parancsoltam volt, akkor tám aluttál,
Hogy meg nem értetted, mert nem is akartál!

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]

685 Azt parancsoltad volt, szoros kezülettel
A gyümölcsös kertben, minden kétséggel,
Hogy asztalt készítenék, mert ma vendégséggel⁶⁵
Ez napot szentelni akarván, jó kedvel.

EUPHRONIMUS

690 Te mondod eztet, avagy más mondatja,
Avagy bolond hagmáz fejed háborgattya?

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]

Én mondom, s, akarsz, ezen meg esküszöm!

EUPHRONIMUS

Mert hamissan mondd, valamiket csacsoksz,
Roszszat hogy kivannyak, nem vagyok oly gonosz.

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]

695 Távul légyen töllem hogy gonosz tévőnek
Legy küssebb dologban teged illesselek.

EUPHRONIMUS

Vendégséget szerző alkalmatosságot
Mond, hogy jóvaltam avagy mulatságot,
Hogy hogy gondolád meg ezt a hazugságot?

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]

700 Látom, hogy úgy akarsz, előtted hazudgyak,
Semmi igasságot nem akarsz hogy szoljak.

EUPHRONIMUS

Sőt azt parancsolom, ammi igaz, azt mond!

⁶⁵ vendégséggel <alá van>

COSMUS

Sacra testor omnia ipsumque Bacchi Thyrsum et sceptrum
jovis Diviná omnium jussisti param nos tibi convivium.⁶⁶

EUPHRONIMUS

705 Hamissan esküszöl, egy szodot sem hiszem,
Csak verést ehezél, amint eszre veszem!

COSMUS

Jól meg elégedém, már most nem ehezem!

EUPHRONIMUS

S, te még szavaimot tréfára véled?
Kegyetlen kezemet talán nem isméred?

COSMUS

Ne provenit a te abs te vapulem.

EUPHRONIMUS

710 Pro mendacis asinus vapulas.

COSMUS

Bizonyságim nekem ebben az Istenek,
A'mit cselekedtem, látták az emberek.

EUPHRONIMUS

Bizony nem kapsz erre oljan bizonyságot,
A' ki mencsegedre mongyon igasságot.

COSMUS

715 Creon, edes társam, jere, légy bizonyság!

EUPHRONIMUS

Halgas, mit kiáltasz, őtött is ismérem,
Velle is van nékem még nagy szám vetésem!

DIAETAR SECUNDUS [CREON]⁶⁷

Ki szollított engem oljan keservessen?⁶⁸
Eppen meg remülék, szánakodván ezen.

⁶⁶ Bachi [Emendáltuk.] convivium <Euphro.>

⁶⁷ [Ez alkalommal Creon második szolgálattevőként, második naposként DIAETAR SECUNDUS néven szerepel; az egyértelműség kedvéért kiegészítettük a CREON szerepnévvel.]

⁶⁸ szolliton<m> [Emendáltuk.]

- EUPHRONIMUS
720 Tudod, átkozot, hogy a királj fiának,
Hiv szolgálattára híres Anthropusnak,
Hogy bé esküttél volt előttem szolgálának.
- CREON FAMULUS
S, hogy né tudtam volna, hiv szolgálattára
Bé esküttem, s, lészek mindenkor jóvára.
- EUPHRONIMUS
725 Hát micsoda dolgot attam volt elődbe?
- CREON FAMULUS
Kérgyed a hazadot, s, meg mongya, gondolom,
Há még jól nem lakott, mi légyen a dolog.
- EUPHRONIMUS
A szájadtól kérdem, gonosz istentelen,
S, majd az hátodtól is, csak felej oljan fenn!⁶⁹
- CREON FAMULUS
730 Szorgalmatoskodtam, ammint parancsoltál,
Azért nincsen okod, miért haragugjál!
- EUPHRONIMUS
Csak izibe mond meg, hogy eddig hol voltál,
Ahol pedig voltál, hát ott mit csináltál!
- CREON FAMULUS
735 Elsőbben mit akarsz, hogy elő számláljak,
Mert annyi dolgom volt, fejemen haj szálak
Nincsenek olj sokan, parancsolatidnak
Menyi agaboga, konyhára valoknak.
- 740 Elsőbben, hogy asztalt a gyümölcsös kertben
Keszítenék, s, mellé székeket rendiben
Raknánk, s, arra hozznak bort nagy edényékben,
Minden dolgom éppen ki jelenthetetlen.⁷⁰
- EUPHRONIMUS
A terítet asztalt, a bort az asztalra,
Hát ki parancsolta, hogy lakadalomra,
Keszülnétek inkább vétkes tobzodásra?

⁶⁹ hatodtol [Emendáltuk.]

⁷⁰ kijelent<et>hetetlen

745 CREON FAMULUS
Te kívántad, hogy ma vigan lakozhássál,

EUPHRONIMUS
S, hát te hirdettéle mára vendégséget?

CREON FAMULUS
Vendégseget, mondok, de a te nevedben!

EUPHRONIMUS
Igaze, mit mondasz, vagy álmat hüveljesz?

750 CREON FAMULUS
Szent irásnak éppen nem allitom lenni,
De *mint* igasságot, ugy el lehet hinni.⁷¹

EUPHRONIMUS
S, megis hát, rossz ember csak azon szoban vagy!

CREON FAMULUS
Ha semmit nem akarsz, hogy magamtól mongyák,
Tanics hát, mit mongyak, s amit akarsz, szollyak.⁷²

755 EUPHRONIMUS
Hogy mire czéloztok, tudom jól dolgotok,
Őszve esküttetek, s, azzal gonosságtok,
Hogy el palástolva légyen hamisságtok,
Amit esküvéssel azon fontolodtok.

760 De nincs oljan titok, ki ki ne tudodgyék,
Titkos cselekedet, hogy el temetődgyék,
Vagy olj kicsin vétek, ki ki ne szollalják,
A cselekedendők mikor nem is vélnék.

DIAETAR PRIMUS [COSMUS]
Egy kincsind ideig, kérlek, hadd mennyek el,
Kettőt hármat szollok amot egy legénnyel.

EUPHRONIMUS⁷³
Féjted a bőrdőt, most azért kéredzel!

⁷¹ demint [Emendáltuk.]

⁷² [A *mongyak* aláhúzva.]

⁷³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

- COSMUS
765 A bőröm nem féjtem, hanem bizonytságot,
A menyek, el hozok most már igasságot.
- EUPHRONIMUS
Mardossa a véték, látom a lelkedett,
De héába keresz, most már könnyebbséget,
Soha meg nem kapod az emberségedet.
- COSMUS
770 A menyit te kívánsz, annyi bizonytságot
Hozok, kik meg mongyák, semmi gonoszságot
Hogy nem cselekedtem, avagy csalárdságot.
- (*Cosmus convocat testes omnes et cocum. En viros testes hos
produco probos.*)
- EUPHRONIMUS
775 Igaz leheteke, titek kenszeritlek,
Ammire kérdelek, azt meg jelencsétek,
És az igasságot el ne fedezzéték,
Mert büntetés nélkül nem marad a véték.
- OENOPOLA
Soha hamissággal nem éltem, s, nem jártam,
Nohát, amit akarsz, kezgyed, hogy had halljam.
- EUPHRONIMUS
De elsőbben lássuk, üsmérteke engem?
- OENOPOLA
780 A király fiának mestere hogy te légy,
Bizonyoson tudgyuk, ebben hiteles légy.
- EUPHRONIMUS
Hát parancsolatott valami dologrol
Attam volte néktek, lássam, mit tucz arrol?
- OENOPOLA
785 De ugyan attál volt, s, mast is azon dolgot,
Kélletik el hagjom legy nagyobb dolgomot.
- EUPHRONIMUS
Azt mond meg igazán, mi volt az a' dolog!

OENOPOLA

Hogy asztalt készítsek, s, arra bórt fél horgyunk,
Fogolj madarakot konyhára ki adgyunk,
Gyalázatot s, szégyent semmiben ne valjunk.

EUPHRONIMUS

790 Jo lakásra valo pompás kezületett,
Hát ki jóvallotta aszt a' vendégséget?

COCUS

Bizony, esztelenség, hogy meg is gondolod,
Annyiszor kérdeni magad találmányod!

EUPHRONIMUS

795 Hogy valaki macskát sákban ne áruljon,
Reá vigyázzatok, rutul lene csaljon.
Semmiben az ördög meg ne jáczodtasson
Most szép szoval, s, végre hordozzon porásson.

OENOPOLA

Ebben a dologban veszedelem nincsen.⁷⁴

(Anthropus prosiliens ex aliquo angulo quem videns Euphronimus sic eum interpellat.)

EUPHRONIMUS

Illy sebesen, kérlek, hová mégy, fiacskám?⁷⁵

ANTHROPUS

800 Tartya fogadásom és kötelességem,
Teget kövesselek mind kedves mesterem,
Valamit parancsolsz, azt meg is cselekszem,
Mivel ugy látom, van elő menetelem.

EUPHRONIMUS

805 Tudományra okos hajlando elmédet
Dicsirem, s aszt kérdem: ismérsze engemet?

ANTHROPUS

Attya aző fiát, s, fiu aző attyát,
Valamint isméri küsded az dajkáját,
Ugy ez tanulo is az ő tanitoját.

⁷⁴ nincsen <Antropu>

⁷⁵ még [Emendáltuk.]

EUPHRONIMUS

S, hát fáradhatlanul most hova igyekszel?

ANTHROPUS

810 Parancsolád, hogy ma leszünk vendégségben,
Tehetségem szerént ügyekezem ebben,⁷⁶
Hogy szégént ne valjunk rossz készülékben.

EUPHRONIMUS

S, hogy én parancsoltam, azt méred mondani?

ANTHROPUS

815 Bizony veled együtt akarunk jól lakni,
De ki gondolta meg, azt nem kel kérdezni,
Mert mi alább valok azt meg mérészelni,
Nálad nélkül semmit nem mertünk próbálni.

EUPHRONIMUS

Igaze, mit mondasz? Kérlek, ne tagad meg!

ANTHROPUS

820 Ha el felejtetted, nagyon csudálkozom,
De bizony úgy vagyok, és nem cigányságom,
A szolgálaim ebben bizonyoságim, tudom.

EUPHRONIMUS

825 Oh, édes Istenem, nezd meg, mire juték,
Micsoda gyótrelnet ezektől szenvedék!
Nézd meg, en Istenem, kiki megesküvék⁷⁷
Hamissan, a rossznak oka hogy én volnék.

Esküszöm, hogy erről soha nem álmodtam,
Vendégséget néktek nem is jóvállottam,
Mégis, im, rám fogák, hogy én parancsoltam!
Jozanak légyetek, aszt inkább akartam!

830 A tū dolgokatot felséges királjom
Elejébe viszem, mit mongyon, meg hallom.
Tū itt maradgyátok, eszt most parancsolom,
Vendégségről semmit ne prosummaljátok.

⁷⁶ [Az ügyekezem ebben aláhúzza.]

⁷⁷ <Istenemkiki> [Emendáltuk.]

(*Cosmus, Creon, Anthropus, Oenopola. Cortina absconditi remanent et clauditur scena.*)⁷⁸

SCENA SEXTA ACTUS SEXTUS

(*Andromisus abstractus per illusionem Eupronimo Andropum Alastorem sibi subordinet.*)⁷⁹

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

835 Rettenetes dolog, mint vettem eszembe,
Hogy egy gonosz ember ügyekezett ebben,
Meg akar gátlani, s, vezérem mindenben
Akar nékem lenni, cselekedetemben.

840 A király fiát *ma* együt szolgálival⁸⁰
Tisztelni akarnám, több jó barátimmal,
El is hívtam volt hogy musika szóval,
Mulattatnám őket vig lakadalommal.

845 S, ihon, mi történe, míg egygyet fordulék?
Hogy micsoda konkolj közikbe érkezék!
Egy rossz ember miatt szándékom el mulék,
Hogy ma vendégségünk ne celebráltatnék.

Már el is széljedtek a hivatalosok,
Semmi hírt felőlök, hol vadnak, nem hallok,
Fel gerjett ellenem, tudom jól, haragjok,⁸¹
De semminek oka én bizony nem vagyok.

850 Nem nyughatom, őket míg fel nem kéretem,
Azt a gyalázatot el nem szenvedhetem,
Hiszem soha nálók semmi emberségem
Nem léssen, nálók ha meg nem érthetem.⁸²

(*Interogat excubitorem Anthrophi.*)

855 Nem a király fia van e itt szállason,
Szolgaival együt deli nyuguváson?⁸³

⁷⁸ remamanent [Emendáltuk.]

⁷⁹ abstract [A rövidítést kiegészítettük.]

⁸⁰ fiától [Emendáltuk.]

⁸¹ ellenem [Emendáltuk.]

⁸² nálók <s> ha

⁸³ nyuguvásom [Emendáltuk.]

EXCUBITOR

Itt Anthropus vagyon, ha akarod tudni.

ANTHROPUS (*obvius liber*.)

Im, hamar meg jártad, kedves praeceptorom,
De tám próbálsz münkö, azt inkább gondolom,
Hát a királj mint van, tudnia akarom.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

860 Mitévők volnátok, aszt inkább próbálni
Akarám, mint hoszszu utakra indulni.

ANTHROPUS

Ugyan akarále münkö, próbálgatni,
Vagy vendégsegeddel csak meg jaczodtatni?

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

865 Alhatatlanságtok próbálni akartam,
Szavaimban eddig mind csak tréfálgodtam,
De éppen serio már dologhoz fogtam.

ERYPILUS

Otalmazzon Isten oljan teréfátol!

LYCIUS

870 Erzi biz a hátam a te teréfádot,
Mert nyakamtól fogva a' bőr mind le hámlott,
S, az agyam veleje, mind sár, zavarodott!
De nem vendégséged arra okot adott,
Hanem sok rut, ocsmány, gaz sidalmazásod,
Szép becsületünkön, örülj, átkozódásod!

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

875 Szép üdő tetzik fel a fergeteg után,
Mü is majd vigadgyunk a' busulás után!

ANTHROPUS

Bizony félek, hogy csak ravasság a dolog.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Hát mint én, illy ember álnoksággal élne?
Nem vélte azt senki, senki *ne is* vélje!⁸⁴

⁸⁴ neisvélje [Emendáltuk.]

ERYPILUS

880 En csak abban vagyok, mint ha nem te volnál
Az igaz praeceptor, hanem hogy meg csalnál,
Csak azon igyekszel, hálodba hajthatnál.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

885 Gyermeki félelem, s latzik nyul szívú vagy,
Nem lád, vendégségre hogy a kezület nagy?
Hát a mire valo most feleletét adgy,
Mint Tamáska, te is oljon hitetlen vagy.

ANTHROPUS

Nem bánom, mennyünk el, csak hogy meg ne bánnyuk!

ERYPILUS

A jolakást bizony tudod, még én sem unám,
De tartok holmitól, igazán megvallom.

LYCIUS

890 A bort én sem töltöm a csidmám szárába,
Csak meg ne vétetnék dupláson az ára,
Félek, ha rá vonnak ama kitudgyára!

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Magatok szelétől már meg ijedtetek?
Ne féljetek semmit, engem kövessetek!

LYCIUS

895 Nohát, ártatlanok lészünk mü mindenben,
Akár mit csináljunk, te lész vétkes ebben.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Ferfiu szivetek most látzatik lenni,
Ménnyetek a kertbe, készüljünk le ülni!

ERYPILUS

Mennyünk, s, vigadozzunk, amig üdönk vagyon!

ANTHROPUS

A jo tanács felől én sem állok félre.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

900 Bé mentek. Jol vagyon. Már két dolgom hátra:
Elsőbben az királj fia praeceptora,
Midőn vissza jövend, audentiája
Hozzánk ne lehessen, semmi accessussa.

905 Masodik, hogy ökököt rája haragított,⁸⁵
Az urakat vélek ma meg utáltatom,
Ammit meg mondtam, káromot nem hagyom.⁸⁶

Hiv szolgám, Alastor, hol vagy, hogy nem látlak,⁸⁷
Mert nem járs utánnam, mind szolgál, Urának?

ALASTOR (*servus Daemonis*.)

Edig egy kis dolgom volt, imár parancsolj.

910 FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
Vane eszed, fejed, akarom meg tudni,⁸⁸
Mert mind üres tökököt láczatol hordozni.

ALASTOR

Cselekedetemből ismered meg fejem,
Hogy ha üres tök-e, vagy mit érjen eszem.⁸⁹

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Ha mérnék, nagy dolgot akarnék bizni rád.

ALASTOR

915 Valamint a' varga a' csizmát a' lábhoz,
Cselekedetem ez akaratodhoz,
Hidd meg, ugy hozzája szabom en is ahoz.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Itt fegyverben vigyázz, hogy senki mű hozzánk
Loppa bé ne jöjjön, mert nagy kárt valhatnánk.

ALASTOR

920 Parancsolatodnak engedelmeskedni,
És hivatalomot mint keljen viselni,
Meg mutatom, midőn bé nem eresztenei,
Senkit sem engedek, még közel is jőni.

(*Recedit Andromisus Alastore excubitus a gente et comparent
duo genij.*)⁹⁰

⁸⁵ r<r>ája

⁸⁶ meg <mutatom> mondtam

⁸⁷ vágy latlák [Emendáltuk.]

⁸⁸ EUPHRONIMUS < Ha mérnék nagy dolgot szeretnék bizni rád> Vane

⁸⁹ töke [Emendáltuk.]

⁹⁰ excubius [Emendáltuk.]

GENIUS PRIMUS

Ah, jaj, szora melto sorsa az embernek,
925 Bé hunt szemmel hogy jár sik útján kedvének,⁹¹
Táborát követi rut gyönyörűségnek,
S, nem féli háloját tobzódás vétkének:

Az alacson rendből egy királj láttaték,
Egy iffiat fel vön, s, fiává, hallátok,
930 Fogada örökké, s, minden gazdagságot,⁹²
Kezében lennének drága takarmányok.

Mestert és szolgálót melleje rendelni,
Néki valahová ha kelletik menni,
Fogadott fianak ki gongyát viselni,⁹³
935 Lenne, mint urfinak, szolgálatot tenni.

GENIUS SECUNDUS

Ennek parancsolja, hogy mesterét félje,
Akarattyán kívül semmit ne művelne,
Másként az Attjától kemény büntetése
Lenne, s, tovább véle soha nem lehetne.

940 De miként tavozik az Attja mellőlle,
Andromisus ördög férkezék melléje,
Az igaz Mestere nem lévén mellette,
Az ifiu mingárt tére veszéljére.

945 Melj gyarlo embernek világon élete,
Küsben foghatatlan ki ki veszedelme,
Mü elő számláljuk egy éneketskében,
Ki ki halgassa meg, s, olcsa bé szivébe.

CHORUS (*Nota Eheu quid homines sumus:*)

Ah, hallando Emberi nemzet,
Kit kívánságnak tábora vezet,
950 Be hunt szemmel világ hivságát,
Mért követéd eő álnokságát?

Mit sietz ugy zaszloja alá
Torkosságnak? Nézz lábad alá.
Meg csal, hidgyed, a gyöngörűség,
955 Törben ejt, mint titkos ellenség.

⁹¹ után [Emendáltuk.]

⁹² örökk [Emendáltuk. A szakasz 3–4. sora hibás.]

⁹³ fianék [Emendáltuk.]

Nem látode, miként csalatik
Szép sip szoval madár, s, fogatik?
Syréneknék szép éneklése
Tenger evezők veszélje.

960 Csalárd horgát bátran el nyeli,
Hal a vízben ingyen sem véli,
Hogy azzal vízből ki vonatik,
S, halásznak étélül adatik.

965 Roka mind addig leselkedik
Récze után, mig meg fogatik,⁹⁴
Igy ki hivságban gyönyörködik,
Romlandóságához ragaszkodik.⁹⁵

970 Imé, csalárd világ játékja
Löttél, Adámnak maradékja.
Azt hozta a tiltot alma ág,
Kiből származot a csalárdság.

975 Semmi ősül rád nem maradott
Gyarloságnál egyébb, s, áradott,
Tudományod merő csalárdság,
Igyekézeted csak gonoszság.

Az eleven hittel tündöklő
Áítatos és Isten féltő,
Nezd, miként világ csufjává lött,⁹⁶
Utálatos mindenek előtt.

980 Imé, miként a' vak a' veremre,
Ugy mégyén ember veszéljére,
Midőn kedvét hivságban tölti,
Lelkét bűnnek törében ejti.

985 A valaki világ hivságát
Eddig követted, s, alnokságát,
Fordics szemeidet ezekre,
Végy példát, ne meny veszéljebre.

⁹⁴ meg <csalatik> fogatik

⁹⁵ romlandoághoz [Emendáltuk.]

⁹⁶ csufjá [Emendáltuk.]

SCENA SEPTIMA ACTUS SEPTIMUS

(*Euphronimus perditum Androphum quaerens ab Alastore subcondito per Andromisum deluditur.*)

EUPHRONIMUS⁹⁷

990 A viszsza zéngő szo az ifuságnak
Eletétt nevezi szeles zur zavarnak,
Mivel a gonoszra könnyen ingadoznak,
S, mint éb okadásra, olj hamar hajlanak.

995 Valamint madarász sipnak szép szavával
Madarakot meg csal, füstös hálojával,
A' vagy mint a halász alnok horgaival,
Vizből praedat ki von titkos csalárdsággal:

Igy az ifuság, ha van szabadsága,
Inkább nevelkedik roszra, mint a jora,
Például van ebben a' királjunk fia,
Ki távul létemben indult romlására.

1000 Micsoda ördögtől meg bolondittatot,
Parancsolatimra ihon heljt nem állot,
Félek, hogy ne talám mesterre akadott,
Oljra, ki uttyában mindenüt tört rakott.

(*Hic Euphronimus vertit se Alastorem versus quem duriter interpellat Alastorem.*)⁹⁸

1005 Fel keresem ezért: talám vendégségre
Ismég fordittatott, vétkes henyelésre,
Hogy ideig élne negedéskedésre,
S, az után vitetnék örök tarto tűzre.

(*Absconditus Alastor ait.*)

ALASTOR SECUNDUS⁹⁹

Ki jár titkon itten, tam Euphronimus,
Az urfnak rendelt ravasz pedagogus?

⁹⁷ [Euphronimus az egész jelenetben *Euphronimus secundus*ként szerepel. Mivel azonban itt a valódi Euphronimus jelenik meg, a szerepnév mellől az egész jelenetben elhagytuk a *secundus* jelzót. A változtatást a továbbiakban nem jelezzük.]

⁹⁸ Alastor [Emendáltuk.]

⁹⁹ [Alastor secundusként tünteti fel a kézirat a valódi Alastor alakját felvevő ördögöt vagy démont, ezért ezt a megnevezést megtartottuk.]

- EUPHRONIMUS
1010 O, te háládatlan, régen meg atkozot,
Léthes vize mellet sárkány téjen hizott,
Hová s, mire csaltatok az ifiat?
- ALASTOR SECUNDUS
Hát mit patvarkodol, ládd hogy istrása
Vagyok, s, fegyveresen állok vigyázására.
- EUPHRONIMUS
1015 Jehova s, Jupiter meny ütő kövekkel,
A' királj fiát kik fertelmes étellel
Edesgetik lábíg, mind ma veszeszze el!
- ALASTOR SECUNDUS
Bár ezer Hercules előmbe jőjön ma,
Még sem félek semmit, bizom a láncsámba.
- EUPHRONIMUS
1020 Ugyan veted magad, s, mutogatod magad!
- ALASTOR SECUNDUS
Boszuságot tenni, s, meg haragittani,
Ma ne mérészeljen senki próbálgatni,
A' királj fiáról engem tudakozni,
Mért kész lészek ezzel vérét ki ontani.
- EUPHRONIMUS
1025 Büdös, kénköves to pokol fenekébe
Néked készítettet, mert ember vérére
Szomjuhozol, látom, mint sasok a dögre!
Ez ifiat nékem, kérem, ad kezemre!
- ALASTOR SECUNDUS
Vak paraszt s, tudatlan, tudod, kinek szollasz?
- EUPHRONIMUS
1030 Utinam non corruptori improbissimo.
- ALASTOR SECUNDUS
Mikeppen mérészlesz, férgek eledele,
Ily bátran szollani, sőt meg mergelődve?

EUPHRONIMUS

Meg akarom tudni, kik vadnak odabe.
Nem vagy-e oda be fiacskám, Anthrope?¹⁰⁰

ALASTOR SECUNDUS

1035 Fertelmes, átkozott, hogy mérsz kiáltani?
Mert ha uram hogys *mint* meg fogja hallani,¹⁰¹
Bizony ezer ördög ma fog el szagatni!

EUPHRONIMUS

Tudnia akarnám, ki légyen az urad?

ALASTOR SECUNDUS

1040 Királyfi Mesterét talám nem isméréd,
Ő az uram, azt ha tudnia szereted,
Euphronimus neve, s, hát azt miért kérded?

EUPHRONIMUS

Tehát az én nevem ki légyen, s, nem ismérsz?

ALASTOR SECUNDUS

Magad te magadot talám jól isméréd,
De én nem ismérlek, most látom személyed.

EUPHRONIMUS

1045 Én magam ismérem, s, a király is ismér,
A' király fiais, Antrophus, jól ismér.
Én vagyok mestere neki, s, tudom, mit ér,
Rajtam kívül senkit, tudom, ő sem ismér.

ALASTOR SECUNDUS

Mény pokolban innen, már látom, eszed nincs!

EUPHRONIMUS

1050 Esztelen az eszest talám ragalmazza.

ALASTOR SECUNDUS

Szemeim s, füleim jó egészségesegek,
Hogy meg csaltak volna, attól nem is félek.

EUPHRONIMUS

Kérlek szépen, bár csak hogy hadd tekéncsek be,
Hadd tudgyam, s, hadd lassam, kik vadnak oda bé.

¹⁰⁰ odabe <elámot> nem vagy-e

¹⁰¹ hoges mint [Emendáltuk.]

ALASTOR SECUNDUS
1055 Hogy bé tekincs, aztot meg is meg engedem,
De hogy be meny oda, meg nem engedhetem.

EUPHRONIMUS
Oh, jaj, mi setétség oda bé látzatik,
És bűdös, kényköves felhő gőz keltetik.

ALASTOR SECUNDUS
1060 Oda bé pokol van, ezért nem bocsátlak¹⁰²
Téged közel hozzá, hogy oltalmazalak
Véletlen eséstől, s, néked ne árcsanak
Dühösködésokkal, kik odabé vadnak.

EUPHRONIMUS
Hogy s, miképpen valjon azokkal szolhatnék?

ALASTOR SECUNDUS
1065 Vagyon mesterségem, ha akarsz szollani
Azokkal, s, teveled kész vagyok közleni.

EUPHRONIMUS
Igen nagy jott tennél, ha aszt cselekednéd,
Aszt a mesterséget velem ha közlenéd.

ALASTOR SECUNDUS
1070 Ihon ezt a' sipot, fel tartván a végét,
Fudd meg, ammint lehet, ezt a küssebb végét,
Erre elé jőnek, észre vévén jélét.

EUPHRONIMUS
Kérlek, hocza ide, lássam, s, had próbáljak.

(In sufflat:)

Hogy veszet volna el, ebből csak füst jó ki,
De korommal együt látzatik füstölni,
Szemem szájam, orrom ez a por bé tölti.

(Et hic inficit se nigro colore.)

¹⁰² Ada [Emendáltuk.]

ALASTOR SECUNDUS

1075 Hahaha, hahaha! Nem csuda, mert ennek
A' gőzire jőnek, esztet meg érezvén
Majd itten teremnek, már dergetnek,
Hallom, s, most erre sietnek.

*(Andromisus cum Alastore deluso Eupronimo illum ab Anthro-
Cosmo credente avertunt prodeuntem cum festinatione.)*

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]¹⁰³

1080 Ki méreszlette egyetlen fel háborítással
A mi vigadozó ebédünköt nagy dulfulásával
Fel zendíteni, s, félbe szakasztani zugásával,
Hogy Jupiter büntesse meg irtó haraggal!¹⁰⁴

1085 Jaj léssen ma annak, valaki esztet próbálta,
Mert a boros kancsó ma bizony a hálára
Kedves vendégimet anyira fel lázasztotta,
Fel nem vettem volna, nincs az az ország jova.

EUPHRONIMUS

1090 Istenem, midolog ez, hogy magát ez ember nevemen hivattatja?
Mint én, ő is magát oljan formán rokáztatja?
Mindent, a' mit akarok, azt ő is jól tudja,
S, a király fia, Antrophus, őtött mesterének valja?

(Pausa.)

Látlak, Antrophe, te vagy a király fia,
Engem Mesterének rende le ő maga,
Még sem üsmérsz ábrázatomra.

ANTHROPUS

1095 Micsoda ember vagy, s, hogy is mérsz nékem szollani?
Hallod, istrása, hogy mérted őt ide bocsátani?

EUPHRONIMUS

S, hát nem isméred é jól atte Mesteredet?
Euphronimust, akki mind eddig éretted sokat szenvedett?

¹⁰³ [A hiányzó szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁰⁴ [A sor utáni *Fictus Andromisus* szerepnevet értelemszerűen elhagytuk, hiszen továbbra is az Euphronimus alakját felöltött Andromisus beszél.]

- ANTHROPUS
 Miért kérded *azt* tőlem, idegen, szerencsén¹⁰⁵
 Semmi dolgom veled nem volt, s, soha nemis léssen!
 1100 *Nem* de nem, ez e az én mesterem, s, ő is léssen!¹⁰⁶
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]¹⁰⁷
 Bizony esze nincsen, hiszem e tiszta disznyopásztor,
 Majd próbálok veled, s, megvállik, hogy mi légy akkor.
- EUPHRONIMUS¹⁰⁸
 Euphronimus vagyok én, a királj finak Mestere.
- ANTHROPUS
 Ha Mesterem voltál, mond meg hát, mi tiszcséged volt.
- EUPHRONIMUS
 1105 Te néked hiven, mindenben gondodot viseltem,
 Elmédet a jora mind tudatlannak, ebregettem.
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 Antrope, királj fia, mit vélsz ez ember felől?
- ANTHROPUS
 Tiszta zurzavarnak vagy esztelennek laczik lenni.
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 Hát te, Cosmus, királjfi szolgája, mit itilsz felőlle?
- COSMUS
 1110 Bizony esztelen, a' mint látom,
 Mesterségre valo eszit nem tapasztalom.
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 Creon, véled e, hogy a királj iljent tett volna Mesternek?

¹⁰⁵ azte [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ Nen [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ FICTUS ANDROMISUS [Az érthetőség érdekében javítottuk: mivel Andromisus még mindig Euphronimus alakját viseli, az átiratunkban eddig következetesen használt nevet: FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS] visszük tovább. A jelenet végéig értelemszerűen megváltoztattuk a szerepnevet, a jegyzetben azonban a továbbiakban nem jelezzük.]

¹⁰⁸ [E szerepnévtől kezdve a jelenet végéig Euphronimus neve mellől eltűnik a *secundus* jelző, s újra csak *Euphronimus*ként szerepel.]

CREON FAMULUS

Bolondságtól terhes, látom, de soha nem nemz Isten aszszont.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

1115 Látod, Istentelen, senki téged nem ismér,
Meg is olj nevet alitaszsz magadnak, melj reád nem fér!
Jovallom, innen álj elébb, mert bizonyára a lapát utol ér.

EUPHRONIMUS

1120 Ismér engem a királj, hogy én légyek a királyfi Mestere,
Ismér azén Anyám, ki testemet ez világra szülte,
Ismér az dajkám, ki testemet ennyire felnevelte,
Ismér a királj fia is, noha most tagadgya, hogy én voltam
Mestere.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Hát engem minek voljon neveszsz? Nemde nem Mesternek?
Az egyet másomnak állását, s, testemnek,
Nézd meg, semmiben nem különböznek,
Hanem én fejrnek, te, mind szerecsen, láczatol feketének.

EUPHRONIMUS

1125 S, hát te engem feketének mondasz, aki vagyok mind az fejr
hattyu?

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

Hallode, királyfi, mint esztelen, mint allit magárol?
Hogy ő fejr! Laczik az orczádrol:
Szinedet vetted a fekete hollorol.

ANTHROPUS

1130 Mind bolond hagmázban esze nélkül levő,
Ugyan laczik ebből, micsoda mester ő.

EUPHRONIMUS

De lássuk, ha valók, felőlem ezt mongya,¹⁰⁹
Mert csak egy embernek hibás bizonyysaga.

FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]

En neked ezt majd meg próbálok.
Hallod, Alastor!

¹⁰⁹ valok [Emendáltuk.]

- ALASTOR
 1135 Királj fi Mestere, mi a parancsolat?
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 Egy tükört csakhamar készits próbára.
- ALASTOR
 Ha, ha, ha, ha, ecce speculum!
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 Nézszze meg magadot, lássad ha fejér vagy!
- EUPHRONIMUS (*inspiciť se:*)
 Csudálatos dolog, bizony szemfény vesztés.
- FICTUS EUPHRONIMUS [=ANDROMISUS]
 1140 Meny dolgođra innen, már meg hiszed, mi vagy,
 Mü pedig vigadgyunk, mert nyereségem nagy!
 Mennyünkbe, s, üljünk le, mert az étek meg fagy.
- (*Recedunt Andromisis, Anthropus, Cosmus, Creon.*)¹¹⁰
- EUPHRONIMUS (*ad populum:*)
 Istenem, Istenem mely nyomoruságra,
 Nagy jámborsagomért hozál illj bánatra!
 1145 Mind vigyázék eddig a királj fiára,
 Meg is ő miatta esém busulásba.
- Két három fertaly, igr menék el mellőlle,
 Rosz társaság miat királjunk gyermeke,
 Imé, miként esék az ördög kezébe,
 1150 S, ennek bizony immár nem lészen jol vége.
- El mégyek töstént királjom elejébe,
 Meg beszéllem neki, fogadott gyermeke
 Mint vagyon, s, melj mestert vett maga melléje,
 Aki ügyekezík lenni veszélyére.

¹¹⁰ Andromis [Emendáltuk.]

SCENA OCTAVA ACTUS OCTAVUS

(*Andropáter Euphronimo accusante Anthropum ad Triremium labores condemnat et Thanato tradit.*)

ANDROPATER

1155 Euphronime, hallod, hol vagyon Anthropus?
Mingyár hídd előnkbe, s, míg meg kapod, mind fuss!¹¹¹

EUPHRONIMUS (*adducit Anthropum dicens:*)

Felséges királyom, parancsolatodra
Ime, elő hoztam volt déli álomban.¹¹²

ANDROPATER

1160 Hát királji jó akaratot,
Te hozzád mutatott úri gratiamot,
Vagy mongyam, Atyai irgalmamot,
Háládatlan, meg utáltad jó voltomat?

1165 Ily hamar el feletkesztéle én rollam,
S, puha löttéle, tobzodásnak vétkét űződe,
Hogy király fiáva töttelek, nem elége?

Mi valál csak tegnap, nem jute eszedbe?
Büdös kar, s, emberek sepreje,
Barmoknak utálatos férge,
Mocsoknak valál utálatos szennye.

1170 Hogy királji udvarba vitettél,
Munkáddal illjent nem érdemlettél,
Királyfinak el jegyeztettél,
Engemet attyádnak neveztél.

1175 S, hát miért utáltál meg engemet,
S, miért udvarom néked nem tettet?
Miért szegted meg igyiretedet
S, kerestél czegéres heljeket?

1180 Edes atyád mellől hová futtál,
Ellenséget miért választottál?¹¹³
Engemet miért nem aestimáltal,
Miért ördöggel inkább társolkodtál?

¹¹¹ hidd [Emendáltuk.]

¹¹² alomban [Emendáltuk.]

¹¹³ mert [Emendáltuk.]

1185 Meg fizectt a' bűnért büntetéssel,
Tobzodásodért büntetlek éhséggel,
Verettetlek hohérok kezével,
Kötöttetek kemény kötelekkel.

(*Ad Euphronimum:*)¹¹⁴

Vald meg, kedves szolgám, titokban valami vetke,
Még vagyone czegeeres, undok cselekedete,
Büntetésemet hogy hadd érezze!

EUPHRONIMUS

1190 A, valjha én elvesztem volna,
Bizonyoságot én ne tennék rája,
Mivel minden gonoszságnak vára
A' torkosságnak volt választott uttja.

1195 En szépen sokszor őtött *kértem*,¹¹⁵
Hogy kővessen, nem mást, hanem engem,
De meg utált mindenben, és kérésem
Nem használt neki, hanem lelkét a'vesse.¹¹⁶

TESTIS CONTRA ANTHROPUM¹¹⁷

1200 Ugy vagyon, király, ezzel sok jott töttél,
Mert minden féle jott eő véle közlöttél,
Kit minden állatok közöt fel emeltél,
S, a' föld határának uráva rendeltél.

Eő mindazon által azzal nem gondolván,
Te meltoságodot Semminek állitván,
Parancsolatidott lába alá nyomván,
Ellened támadott mással czimborálván.¹¹⁸

1205 Hogy annál is inkább joban meg maradna,
És mind jo fa, néked jo gyümölcsött hozna,¹¹⁹
S, jo gyümölcsöt hozván nagyobb jora jutna,
S, veled egyetemben öröke vigadna.¹²⁰

¹¹⁴ *Ad Euphronimum Ad Cosmum* [A megszólaló szereplők alapján a második utasítást elhagytuk.]

¹¹⁵ kertemben [Emendáltuk.]

¹¹⁶ [A sor utolsó szavait nem tudtuk értelmezni.]

¹¹⁷ Anthró [A rövidített szerepnevet kiegészítettük és egységesítettük.]

¹¹⁸ ellened [Emendáltuk.]

¹¹⁹ hoz<ván> [Az elmaradt javítással kiegészítettük.]

¹²⁰ [A *vigadna* szó aláhúzva.]

- ANDROPATER
1210 Háládatlan ifju, s, rossz ember,
Érdemlette egy királji ember,
S, tölle néked rendeltetett mester,
Hogy így boszontanék bátor csak egyszer?
- ANTHROPUS
Kedves édes atyám, most egyszer bocsád meg!
- ANDROPATER
1215 Mind eddiglen néked Attyád voltam,
Cselekedettel is meg mutattam,
De tölled, látom, el hagyattam,
Hogy atyád légyek, arról en is le mondtam.
- ANTHROPUS
A kirájljt illeti a nagy irgalmasság!
- ANDROPATER
1220 Te hozzád en irgalmas voltam,
Sorsod midőn fel magasztaltam,
Köntössel, mint kirájlj, fel czifrástam,
De háládatlantol el hagyattattam.
- ANTHROPUS
Atyám, én előtted vetkemet meg vallom,
Haragod kérlelem, s, kegyelmed ohájtom.
- ANDROPATER
1225 Aszt könnyen el kerülhetted volna,
Ha Mesterednek intő szavaira,
Halgattál volna szép tanácsára,
Nem volnál keserűségben s, buban.
- ANTHROPUS
1230 Andromissus nevű ördög társaival
Csalt meg rut hazugságával.¹²¹
- ANDROPATER
Euphronimust, hogy légyen mestered
Attam volt melléd, őrizzen tegedet,
Andromisus ördög teczet néked,
Büntetésed léssen, inkább, mint véled.

¹²¹ Calt [Emendáltuk.]

ANTHROPUS

1235 Kiáltok, míg élek, s, bűnből fel kelék,
Hogy kedvedben légyek, Istenhez sietek.

ANDROPATER

Meg vetéd az Istent bűnőddel,
S, meg bántottad őtött sok vétkeiddel.
Fel ruhácson többször kegyelmével?
1240 Nem vagy méltó, éltesen az levegő éggel!

ANTHROPUS

Szánd gyarlo szolgálodot,
S, fordicsd rám orczádott!

ANDROPATER

Nem szolgál, hanem fiam voltál,
De engem meg utáltál,
1245 Teis azért kinra jutottál,
Ellenségnek kezében adattál.

Hiába felfogott kezekkel kéred,
Könyebséged sirván szemekkel,
El kel veszned halálnak kegyetlenségével,
1250 Meg büntetem az bűnt büntetéssel.

Téged környül vésznek ejjel nappal
Az pokolbéli parkák nagy haraggal,
A' kik kinzák uljulással,
A' bűnösököt orditással.

1255 Testedben és lelkedben
Fájdalmat szenvedt rettegésben,
Ezen kül éhséget, verést nagy mértékben,
Egy szoval részes lész a' szenvedésben.

Jószte, Thánate, készits büntetéseket.

THANATUS

1260 Jelen vagyok, uram, szándékod hadd haljam.

ANDROPATER

Eszt az ifiat erős munkákkal,
Éhezéssel, szomnyusággal s, vigyázásokkal
Roncsd meg, verd meg minden gonoszszal,
Sanyorgasd testét vas lánczokkal.

(Accedunt tortores et apprehendunt eum dicentes.)

1265 Hadd éljen, de kételenségből,
Kezetekben haljon meg, de szenvedésektől,
Hogy mintjár ki vitetik a vétektől,
Hadd tanuljon minden ifju ettől.

THANATUS

1270 Jöszte, minden vétkeknek tárháza,
Kirájli kegyelemnek utálója!
Nem tetczet a királyi palota?
Tessék már a rongyos ruha!

LYDUS

1275 A köntöst huzzátok le rolla!
Hol van a regi rongya?
Ha nem tetczét a korona,
Tessék már a rongyos ruha.

CIPPUS

1280 Szerencséd már van a szenvedésre,
Ha nem néstél az előmenetelre,¹²²
Hátad fel rontja, hidd meg, a korbács vége,¹²³
S, ha az nem szolgál, szolgál a nyele.

ANTHROPUS

Atyáim rutsága s, magam gonoszsága,
Méltán éltek velem örök kárhozatra,
Meg is irgalmasul nézzetek szolgára,
Kerlek, ne huzzatok keserves kinokra!

ZABAD

1285 Bátyád lészen a' keserves munka,
Szomjuság és ehség azoknak rokonya,
És a keserűség házas társa,
A'ki fájdalmat szüljön, s, ez lészen a fia.

ANTHROPUS

1290 Heu quae misero Vincla injicisti! Nimis heu dura vincula fero,
parcite sonti, parcite servo, quem praecipiti dedit in praecipis
errore scelus.

¹²² elmenetelre> [Emendáltuk.]

¹²³ hid [Emendáltuk.]

LYCOPHANTA

Hiába átkozodol, átkozott,
Mert urad kezünkbe adott,
Főzzünk, süssünk, szabadságot hagyott,
S, tud meg, a hátad érezz gyakran botott.

ORODES

1295 No, kezünköt rá vessük, s, mint foglyot vigyük,
De mindgyárt setét tömletzbe tégyük,
Né talám buját el szökvén szenvedgyük,
S, király kedvéből vala hogy ki essünk.

(Fatali saltu rapit et non clauditur scena.)

CHORUS (*Nota: O életünk vég orája lelkünknek*)¹²⁴

1300 Siratyuk Adám esetétt,
Paradicsomban tött vétkét,
S, Eva anyánk veszedelmét,
De csak egy vétkét.
Adám vétett, almát évett,¹²⁵
S, jaj, már mü fizetyük vetket.

1305 Adám, a te tevelgésed,
Tiltot gyümölcsre hogy kezéd,
Siratyuk, hogy fel emeltd,
Es hogy meg etted.
Adám vétett, almát évett,
1310 S, jaj, már mü fizetyük vetket.¹²⁶

Vétek nélkül kegyelemben,
Teremtettel volt epségben,
Uralkattál mindenekben,
Hogy esel vetekben.
1315 Adám vétett, almát évett,
S, jaj, már mü fizetyük vetket.

¹²⁴ [A *Chorus* szövegét a fordító máshonnan beemelhette kéziratába, mert más a helyesírása: nincsenek mellékjeles ö/ó, ü/ű betűk, az s kötőszót s. formában írja.]

¹²⁵ vetett [Itt és a további szakaszok refrénjében is emendáltuk.]

¹²⁶ Adám vétett, etc. [A szakaszvégi refrén rövidített, közlésünkben valamennyi refrént kiegészítettük, a továbbiaban azonban nem jelöljük.]

Alig nyuguvék meg benned,
Isten kegyelme lelkedben,
Mingyárt veget tón te benned
1320 S. mind vagyunk bűnben.
Adám vétett, almát évett,
S, jaj, már mü fizetyük vetket.

Te miattad a szerencse
Vissza fordula kereke,
1325 Inség marada emberre
S. minden félékre.
Adám vétett, almát évett,
S, jaj, már mü fizetyük vetket.

Jaj, átokban fogantattunk,
1330 Sirással világra hozattunk,
Abban holtig meg maradunk,
Es csak kinlodunk.
Adám vétett, almát évett,
S, jaj, már mü fizetyük vetket.

Ez világ faratságokal,
1335 Erős munka vigyazasal,
Rongál sok fele kinokal,
Kárvallásokal.
Adám vétett, almát évett,
1340 S, jaj, már mü fizetyük vetket.

De jaj, mit panaszalkodunk,
Adámra mért zugolodunk,¹²⁷
Mivel vetkesebek vagyunk,
Ha meg gondoljuk.
1345 Adám vétett, s eleget tett,¹²⁸
Mert szenvedet, ha vétkezett.¹²⁹

De mű ha vetekben esünk,
Abban inkább győnyörkedünk,
Akor vagyon leg jobb kedvünk,
1350 Mikor vétkezünk,¹³⁰
Tehát meltán szál mű reank
Sok kár vallás s ostorozás.

(*Clauditur scena.*)

¹²⁷ mert [Emendáltuk.]

¹²⁸ vetet [Emendáltuk.]

¹²⁹ vetkezet [Emendáltuk.]

¹³⁰ vetkezunk [Emendáltuk.]

SCENA NONA ACTUS NONUS

(*Androfilus deliberat qua ratione Anthropum possit de captivitate redimere.*)

- ANDROPHILUS (*cum servis*):¹³¹
Szerencsétlen eset, Antropus eleset,
Kegyess ura ellen igen nagyot vétett,¹³²
1355 Mel miatis szegen már meg kötöztetet,
Es meg kötöztetven tömleczbe tetetet.
- A tömlecz feneken jajgat, sirankozik,
Senki, ki meg szanya de nem tanálkozik,
Nem leven gyamola, hozzám faljamodik,
1360 Hogy meg szabadicsam, nekem esedezik.
- Mit cselekszem, mert nagy az Atyám haragja,
Antropusnak is nagy az ő gonoszsága,
Meljel kegyess urat szörnyen meg bántotta,
Es melto haragra Atyám indította.
- 1365 Még is meg nem szűnöm, őt el nem vehetem,
Az Atyamot talám meg engesztelhetem,¹³³
Athropust fogságból talám ki menthetem,
Regi szabadságát talám meg nyerhetem.
- 1370 Probálok hát egytet, mert veszedelembe
Forog ező élte, aki most tömleczbe,
Feje fölöt a kard hoherok kezébe,
Egyedül bizik csak az én kegyelmembe.
- 1375 Hogy ha meg menthetem, véllé nagy jot tészek,
Ha nem menthetném is, hozzá kegyess lészek.
Ammi engem illet, mindent végbe viszek,¹³⁴
Hogy meg szabaduljon, mántul azon lészek.

¹³¹ Androphilus secundus [Emendáltuk, a *secundus* jelző ugyanis a hamis alakot, más alak felöltését jelenti e drámában, itt azonban erről nincs szó, ezért e jelzőt elhagytuk.]

¹³² vetet [Emendáltuk.]

¹³³ az <Atyámtól> atyamot

¹³⁴ viszik [Emendáltuk.]

Mostan azért mindgyárt atyámhoz indulok,
Buzgo könnyörgéssel ottan le borulok,
Ha így meg nem halgat, sirásra fokadok,¹³⁵
1380 Anthropusnak talám ezzel használhatok.

Vigyétek el, szolgálak, ezen fényes ruhát,
Ötöztessétek fel zsákba királj fiát,¹³⁶
Hammuval hincsétek fejem haja szálát,
Gyász ruhában nézem atyám ábrázattját.

1385 Gyász ruhában nézem atyám ábrázattját,
Had nézze én bennem siro Anthropussát,
Szánnya meg érettem el veszet szolgálját,
Ne nyujcsa továbbra keserves fokságát.

(Sacco indutus Antrophilus et caput cinere constersus flectit coram patre e scena prodeunte:)

1390 No tehát, szemeim, mostan könyvezzetek,
Ártatlan kezeim meljemet verjétek,
Minden tagjaim Anthropéért szenvedgyetek,
Jó az atyám, térdre, labaim, esetek.

SCENA DECIMA ACTUS DECIMUS

ANDROPATER

Mi dolog ez, fiam, Atyád eleiben
Igy jösszse, efféle meltatlan köntösben?

ANDROPHILUS

1395 Hadd boruljon, Atyám, lábod eleibe,
Eggetlen egy fiát e gyászos köntösben!

(Complexatur pedes patris.)

ANDROPATER

Le borulva hogy légy előttem a földre,
Nem szenvedem, kelj fel es álj job kezemre.¹³⁷

ANDROPHILUS

Le borulva, atyám, engedd, könnyörögjek.

¹³⁵ Hagy így [Emendáltuk.]

¹³⁶ sakba [Emendáltuk.]

¹³⁷ kezedre [Emendáltuk.]

ANDROPATER
1400 Az atyának meg kell fia szavát hallni,¹³⁸
Ha kegyetlenséget nem akar mutatni.
Szolj, csak hogy elsőbben kelj fel hát a földről,
Azt a szennyes köntöst ted le a testedről!

ANDROPHILUS
1405 Anthropust, o, atyám, szemléld mind ezekben,
Aző foksága tet engem e köntösben,
Sirasa, fájdalma öltöztetet szenyben,
Ha akarod, éljek, ved bé őt kedvedbe.

ANDROPATER
1410 Hogy az atya légyen kegyelmes fiának,
A természet hozta nékem és másoknak,
Regulája pedig joszan okosságnak
Mint mond? Büntetői legyünk gonoszszaknak.

1415 A jokot jokkal kel meg jutalmaztatni,¹³⁹
Gonoszszakot nem kell büntetetlen hadni.
Benned, fiam, gonoszt nem lehet tanálni,
Kej fel, aki vétett, azt kel meg büntetni.

ANDROPHILUS
Gyarloságból eset Anthropus vétekbe,
Tudatlanságból jött ezen nagy veszélben.

ANDROPATER
1420 A világ úgy szokta, fiam, azt mondani,
Hogy tudatlanságból történt meg bantani,
Gyarloságból kellett a bűnben el esni,¹⁴⁰
Ugy akár mint vétsén, szokta palástolni.

ANDROPHILUS
Légy kegyelmes, atyám, kérlek, mindezekben!

ANDROPATER
Igaznak kell lenni, edes fiam, ebben.¹⁴¹

¹³⁸ szavam halni [Emendáltuk.]

¹³⁹ jo kot [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ a bűnből a bűnben [Emendáltuk.]

¹⁴¹ kel [Emendáltuk.]

- ANDROPHILUS
 1425 Az oroszlányok is engednek azoknak,
 Akik ő ellenek méreszen támadnak.¹⁴²
- ANDROPATER
 Az oroszlányok is kemények azoknak,
 Akik ő ellőttök földre le borulnak.
- ANDROPHILUS
 1430 Hogy boszut állanak, aztot nem csudáljuk,
 De ha kegyelmeznek, álmétkodva lattyuk,
 Mert a kegyellmesség, amint tapasztaljuk,
 Királjokhoz illik, magunk is meg valjuk.
- ANDROPATER
 De az igasság is királyok virtussa,
 Sőt, mindenek felet nekik tulajdona.
- ANDROPHILUS
 1435 Nincs igasság ellen egyszer meg éngedni,
 Légyen elég edig tömléczel büntetni.
- ANDROPATER
 A bűnöst nem lehet büntetetlen hadni,
 Ha ártatlanoknak nem akarsz ártani,
 A büntetetlen bűn sokakat veszteni
 Szokot, és másokot roszt példára vonni.¹⁴³
- ANDROPHILUS
 1440 Szeretettel, atyám, job lesz uralkodni,
 Mind sem félelemmel népedet el nyomni.
- ANDROPATER
 Hogy ha a szeretet büntől el nem vonta,
 Félelemmel légyen örökös fogsága.
- ANDROPHILUS
 Anthopus szégelli, s, bányia, hogy vétkezet.
- ANDROPATER
 1445 Igen késén bányia, mert már belé esett.¹⁴⁴

¹⁴² ellenek [Emendáltuk.]

¹⁴³ példára <hozni> vonni

¹⁴⁴ eset [Emendáltuk.]

ANDROPHILUS

Atyám, aki bánnya, hogy vétékben esett,¹⁴⁵
Majd hasonló ahoz, aki nem vétkezett.

ANDROPATER

Dicsirem, hogy bánnya, de a bűnt utálom.

ANDROPHILUS

A bűn után szokot bánás következni.¹⁴⁶

ANDROPATER

1450 A bűn után szokot büntetés is járni.

ANDROPHILUS

A meg térő bűnös ő magát bünteti.

ANDROPATER

A sok büntetésnek kel a bűnt tisztítani.¹⁴⁷

ANDROPHILUS

Töredelmes szive légyen elég mostan,
Fogadgya, hogy többbe nem vétkezik, uram.

ANDROPATER

1455 Már késén fogadgya, mert vétkezett, fiam.

ANDROPHILUS

Az ellenség csalta meg szegény Anthropust!

ANDROPATER

Ne vegyen másszor bé minden rossz spiritust.¹⁴⁸

ANDROPHILUS

Néz arra, jó atyám, hogy fiad szolgád volt.

ANDROPATER

Mert nem függöt tőlem, hogy fiam s, szolgám volt.

ANDROPHILUS

1460 Engedgy meg fiadnak s, régi barátoknak.

¹⁴⁵ eset [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ bánás [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ [A *bűnt* szó előtti *a* névelő betoldva.]

¹⁴⁸ másszor [Emendáltuk.]

ANDROPATER

Nem tartom azokat az én barátomnak,
Kik ellenséggel ellenem támadnak.¹⁴⁹

ANDROPHILUS

Hiv léssen ez után, fogadgya, mindenben.

ANDROPATER

1465 A hivség marad meg csak a hiv lélekben,
Kit már el veszejtet, esvén a vétékben.

ANDROPHILUS

Atyámnak könyörög, halld meg, kérlek, szomot.¹⁵⁰

ANDROPATER

1470 Nem akarom halni az atyai nevet,¹⁵¹
Mivel hogy engemet, vétkeztén meg vetett.
Atya voltam edig, most bírójá leszek,
Igosságom szerint itéletet tészek.

ANDROPHILUS

Légyen szabad uram, atyámnak mondani,
Noha ő nem melto fiadnak hivatni,
Meltoztassál, kérlek, haragod le tenni,
Ime, meg nem szűnöm érte könyörögni.

ANDROPATER

1475 Az igasság ellen tusakodot, fiam,
Amint érdemlette, reá törvént mondtam,
Melto büntetésre őtt sentenziáztam,
Meg másolni szomot, melyet kimondottam,
Nem lehet, mert tudom, igaz biro voltam.

ANDROPHILUS

1480 Ha el van végezve, hogy meg büntettessék,
Nem szollok már többet, meg ostoroztassék,
Egyedül azt kérem, bennem büntettessék,¹⁵²
Engedd, az én testem érte verettessék.¹⁵³

¹⁴⁹ ellennem [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ halld [Emendáltuk.]

¹⁵¹ halni [Emendáltuk.]

¹⁵² kér<d>em [Emendáltuk.]

¹⁵³ enged [Emendáltuk.]

ANDROPATER

1485 Tavul légyen, fiam, hogy a nagy vétkesért¹⁵⁴
Az ártatlan oncson előttem igaz vért.¹⁵⁵
Aki vétkezet, az szenvedgyen bűnéért!

ANDROPHILUS

Szabad légyen, atyám, érrette szenvednem,
Mért szivemből őtöt tudod, hogy szerettem.

ANDROPATER

1490 Ah, szerelmes fiam, eztet miért kéred,
Nem engemet, hanem Andropust követted,¹⁵⁶
Illy nagy dücsőséget érette meg veted,
Magadat bűnösse, meg lásd, kiért tészed.

ANDROPHILUS

1495 Mégis nem nyughatom, Anthopus szavai,
S, füleimben csengnek zokogó sirási,
Engemet kiáltnak az ő jajgatási,
Bocsáss el, o, atyám, hinak könyhullási.

ANDROPATER (*idem:*)

1500 Oh, fájdalom, már ez esztelen szeretett,
Menny el, ha el akarsz ártatlanul veszni,
Az istentelenért ha meg akarsz halni,
Mire attad magad, meg fogod próbálni,
Midőn az ő sarzát te kezded fizetni!

ANDROPHILUS

A ki baráttjéért életét nem adgya,
Az ő baráttját az szükség meg tagadgya.

ANDROPATER

1505 Ki a te barátod? Kit szerez az annyira?
A szeretetnek kell nézni hasonlóra.¹⁵⁷

ANDROPHILUS

Kik közt szeretet van, bátor különböznek,
A szeretett által hasonlová lesznek.

¹⁵⁴ vétkesét [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ ártatlan<ár>

¹⁵⁶ engedtem [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ nézni <hallandóra> hasonlóra

ANDROPATER

Király fia léven már annyira mentél,
Hogy égy rab szolgálóhoz hasonlónak lennél?

ANDROPHILUS

1510 Atjám, szülöttödnök engedgyed meg halni,
Hadd lehessen az én barátomnak élni,
Anthropus nem szűnik engem kiáltani,
Es hogy sokat késem, lattatik vádolni.

1515 En szerelmes atyám, ne állj ellent, kérlek!
El mégyek, hogy néki segítséggel légyek.

ANDROPATER

O, szerelmes fiam, oh, boldog magzatom,
Unalmas előtted az én gazdagságom,
Meguntad, mint látom, dicsőült országom,
Meny el, kezeimet vég csokra ki nyujtom!

ANDROPHILUS

1520 Isten hozzád, atyám!

ANDROPATER

Isten hozzád, fiam!

ANDROPHILUS

Rollam s, Anthropusrol, atyám, emlékezzél!

ANDROPATER

1525 Buzgó szeretetenek oh, igen nagy volta
Szerelmes fiamot mint viszi halálra!
Szemeim fordulnak könyv hullatásokra,¹⁵⁸
Szivem belső része indul zokogásra.

1530 De mint cselekeszem, a' bűnt büntetetlen
Nem hagyhatom bizony igosságom ellen,
Égyetlen egyemtől szivemnek vég képpen
Inkább meg kel válni természetem ellen.

(*Clauditur scena.*)¹⁵⁹

¹⁵⁸ könyvhullatás<ra>sokra

¹⁵⁹ Clauditur [A rövidítést kiegészítettük.]

SCENA UNDECIMA ACTUS UNDECIMUS

(Andromisus cum suis affectis de Antrophilo intercipiendo consilium capit coetus Daemonum.)

ANDROMISUS

Ha eszes ravasság vagyon ti bennetek,
Minden féle módon most mesterkedgyetek!
Egyet gondoltam ki, ha végben vizitek,
Mű ellenségünknek meg fogoi léztek.

CHROMIUS

1535 Mi a' hir, beszéld még, hadd készüljünk mű is.

ANDROMISUS

Vadászni kell mennünk, magam vadász léztek,
Tü pedig minyájan kopo gyanánt léztek.

DEUCALION

Kopókot jobbakat nem lelsz, mint mű vagyunk,¹⁶⁰
Mond meg hamarjában, mint kelljen vadásznunk.

ANDROMISUS

1540 Andropáter, a mű nagyobb ellenségünk,
Egyetlen egy fiát küldi most ellenünk.¹⁶¹

EUDORUS

Hová küldi, s, valjon tudode, mit akar?

ANDROMISUS

A gáljára küldi, holot Anthropus van,
Hogy őtt meg segítse, s, szabadicsa onnan.

TAUNUS

1545 Anthropust, akit mű a gáljára vittünk?

ANDROMISUS

Őtöt bizonyára, hanem vigyázkodgyunk.

GADAREUS

Mit pizmogsz hát itten, induljunk utánna!

¹⁶⁰ lepsz [Emendáltuk.]

¹⁶¹ egyet egy fiát küldi ellennünk [Emendáltuk.]

ANDROMISUS

Induljunk, nagy erő és nagy esz kell oda.

(*Modicum specularur.*)

1550 Meg ván már az tanács, el mégyek előre,
Az hajos mesternek azt mondom felölle,
Hogy arulo légyen, s, azért ment tengerre,
Hogy ötöt veszeszze utolso veszélre.

GADAREUS

Jol van, ilyen elmét nem láttam még soha!

ANDROMISUS

Utánnam csak hamar, tü is jöjtek el!

GADAREUS

1555 Mü is mingyárt mégyünk, azomban csak indulj!

(*Vadit Andromisus.*)

GADAREUS

Nosza lassan, lassan mü is mendegeljünk,
Mert ha praeda esik, jobb ha együt lészünk!

(*Clauditur scena.*)¹⁶²

SCENA DUODECIMA ACTUS DUODECIMUS¹⁶³

(*Androphilus se ad Anthropum ex periculis eruendum Animat.*)

ANDROPHILUS

1560 Boldog Isten, még is itten mulatozok,
Miért hogy már egyszer utnak nem indulok?
El szántam magamot, még is itt habazok,
Anthropus régen vár, s, én itt álmodozok.

1565 No tehát, lábaim, induljatok utnak,
Mind addig vigyetek, miglen Anthropusnak
Személyet láthatom, kedves barátomnak,
Hogy meg könnyebbitsem terhét nyavalyásnak.

¹⁶² Clauditur [Értelemszerűen kiegészítettük.]

¹⁶³ [Itt csak *Scena duodecima* szerepel. Az egység kedvéért kiegészítettük.]

Hol vagy, o, Anthrope, szerelmes barátom,
Meljik tenger hordoz, mert ha meg tudhatom,
Melléd az hajoba mingyárt belé ugrom,
És az gálját veled egetembe vonom.

(Hic sonitus excitur intra scenas quem auscultans ait Anthropihilus.)

1570 Terhes munka alá éretted vállomat,
Az ostorok alá nyákomot s, hátamat,
Nehez lánczok alá gyenge karjaimot,
Adom te éretted egészszen magamot.

1575 Ugy tetczik én nékem, vitorna szot hallok,
Talám valahonnan érkeznek hajosok.
Elvárom.

(Et retrahit se in scenam hic exit triremis in theatrum antequam tamen perfecto exeat occurrit Andromisus navigantibus eisque Androphilum prodit.)

ANDROMISUS

Lassan, jo hajosok, néktek egyet mondok,
Hasznokra leszek, ha meg fogadgyátok.

DANAUS

Ha hasznunkra lészen, harmincz penczed lészen. Mond meg!

ANDROMISUS

1580 Egy álnok szarándok erről jó hozzátok,
Hajotokba őtot ha bé fogadgyátok,
Tengerbe veszteni akarja gájátok,
Ha ugy nem lesz, bátor légyen rajtam átok.

DANAUS

1585 Azért ez a tanács, mihelt meg lattjátok,
Készen légyen akkor kötél és lánczotok,
Elsőbbben emberül meg ostorozzátok,
Az után örökös fokságban tarcsátok.

OPHELTES

Ihol az harmincz pencz, meljet érdemlettél,
Azomban köszönöm, hogy nekünk hirt tettél.

(Visa triremi prodit et ait.)

ANDROPHILUS
1590 O, szerencsés ora, itt Anthropusomot,
Bizom, fel találok kedves barátomat.

SCENA TERTIA DECIMA ACTUS TERTIUS DECIMUS¹⁶⁴

*(Androphilus Accedit Triremem et a Danao Ophelte Thelonem
Segesto ac cloanto Accesseo intercipitur.)*

OPHELTES
Ha, ha, az arulo, tudom miért jöttél,
Eppen jo orában közinkbe érkeztel!

(Verberat.)

ANDROPHILUS
1595 Soha még senkinek semmit nem vétettem,
Hát iljen keményen miért verettetem?

TELO
O, ártatlan lator, mézes a beszéded,
Álnoksággal pedig rakva van a szived.

SEGESTUS
Alnok roka, vétkit miként palástalja!

ANDROPHILUS
1600 Ha gonoszt miveltem, bizonyítsátok meg!
Ha jól cselekedtem, miért kötöttök meg?

CLOANTUS
Láncz, kötél, csiga és kinzo szerszámink
Ellened majd lesznek a' mü bizonyságink.¹⁶⁵

ANDROPHILUS
Erőszakot tésztek, látom, az igazon,
Igasság a mellet szükség, meg nemuljon.

¹⁶⁴ [Itt csak *Scena tertia decima* szerepel. Az egység kedvéért kiegészítettük.]

¹⁶⁵ ellened [Emendáltuk.]

- THAESEUS
 1605 Ezer büntetésre méltó ravasz roka,
 El veszteni jöttél münköt, kiki tudgya!
 Kinek lehet ennél nagyobb gonossága?
 Nincsen az iljennek semmi igassága!
- ANDROPHILUS
 1610 Szent Isten, mit hallok, még meg sem gondoltam,
 Ellenetek soha még álmot se láttam.¹⁶⁶
- DANAUS
 Hát az istentelen gonosz, csalárd roka,¹⁶⁷
 A' keresztén függesz, el hidgyed bár még ma,
 Haljátok, társaim, vessétek békoba.¹⁶⁸
- (*Oneratur compedibus.*)
- ANDROPHILUS
 Szánnyátok meg, kérlek, a királynak fiát.
- OPHELTES
 1615 Haljátok, mit monda? „A királynak fiát!”
 E rongos köntösben úgy nevezi magát!
- Jól van, ha királjfi, fejére koronát,
 A' kezébe pedig királji nád páczát,
 Ugy halgattjuk osztán parancsоло szavát.
- TELO
 1620 Ihol a korona, ez őtöt illeti,
 Köntösit is majdon bárson színre festi.
- (*Induunt, coronant sceptrum dant.*)
- SEGESTUS (*induit dicens:*)
 Vasárnapi köntöst s, ezt vedd magadra,¹⁶⁹
 Hadd ismerjenek meg, hogy vagy királj fia.
 A királji köntös mellé koronát is,¹⁷⁰
 1625 Illik a fejebe, s ihon vagy az is.

¹⁶⁶ ellennetek [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ Hat [Emendáltuk.]

¹⁶⁸ vessetek bekoba [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ ez a vedd [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ melle [Emendáltuk.]

CLOANTUS (*coronat.*)

ACAESEUS

Nosza, vas rudakkal nyomjuk a fejébe,
Hogy soha azt senki ki ne emelhesse,
Hogy hadd maradgyon meg királjsága véle.

DANAUS

1630 Hát kirallyi pálcza hol van királlságra,
Ügye fogyot népét kivel igazgassa?

OPHELTES

Ihol van, tám azt is kezébe kel adni?

SEGESTUS

Hát micsoda királj, ha sceptruma nincsen,
Minden királjoknál az a legy nagyobb kincs.

ACAESEUS

Ad kezibe azt is, ladd, hogy sohaltozza!

OPHELTES

1635 Fogjasza kegyemed, már semmi hátra nincs.

DANAUS

Ha! Ha! Bezzeg már most látzik, ki királjfi!

ANDROPHILUS

1640 En népem, kit előtől fogva szerettem,
S, kit minden üdőkben hiven vezéreltem,
S. kinek országombol sok jokat szérzettem,
Ezzel fizecze meg? Mond meg, mit vétettem!

TELO

Bezzeg tündöklük most a' mi ulj királjunk!

ANDROPHILUS

O, fájdalom, valjon erre szolgaltame?

SEGESTUS

Üdvöz légy, üdvöz légy, nagy s, felséges királj!

CLOANTUS¹⁷¹

Boldog és szerencsés légyen, királj fia!

¹⁷¹ Clonatus [A szerepnevet egységesítettük.]

OPHELTES
1645 Uralkodgyál soha királji tronusba!

ANDROPHILUS
Tekincs ide mostan, Anthropus Barátom,
Kéért mind ezeket magamra vállalom!
Nézz reám, o, atyám, miként csufoltatom!

DANAUS
1650 Mit pizsmogtok véle, vonnyátok keresztre!
Félre beszél, majdon vissza tér eszére.

ANDROPHILUS
En Istenem, tudod, semmit sem vétettem.

DANAUS
Ne hadgyátok itten sokat ohajtani,
A keresztről osztán lehet praedicálni.

ANDROPHILUS
1655 Könyörüljeték meg az ártatlan véren,
Ne feszítsétek meg bárcsak elevenen!

DANAUS
Feszítsétek hamar le, a' keresztfára,
Kezeit, lábait szegezzétek arra!

(Crucifigunt e cruce ait Androphilus.)

ANDROPHILUS
1660 Hol vagy, o, Anthropus, én lelki barátom,
Még sem felejthetlek, haljad utolso szom:
Lelkemet éretted örömet ki adom,
Soha el ne felejcsd illjen nagy jovoltom!

SCENA ULTIMA ACTUS ULTIMUS¹⁷²

*(Chorus et Anthropus deplorant mortem Christi stantes juxta
crucem.)*

CHORUS *(Nota: Jaj nagy kedvembe)*
Oh, keserves jaj szo, ez igaz meg hala,
Feszítettvén keresztfára világból kimula.

¹⁷² [Itt csak *Actus ultimus* szerepel. Az egység érdekében kiegészítettük.]

ANTHROPUS
1665 Sirjatok én velem, Istennek angyali,
De kivált Anthropus, de kiért meg akara halni¹⁷³
Anthrophile!

CHORUS
Ime, nem lehet szollani,
Meg kell a fájdalom miat nyelvének allani.

ANTHROPUS
Anthrophile, jaj, jaj!

CHORUS
1670 Meg is nem alhatja zokogással,
Fajdalmát ki mongya.

ANTHROPUS
Anthrophile, jaj, jaj, így kelle elveszned,
Én erettem kereszt fára menned!

CHORUS
1675 A fájdalom szavát félben szakasztotta,¹⁷⁴
Szive szorongattatását mert nem titkolta.

ANTHROPUS
Anthrophile, én vagyok, aki vétket tettem,
Ezeket én érdemlettem, de te szenveded.¹⁷⁵

CHORUS
Erőszakot, látóm, tész a természetén,
Szollani akarsz, noha kell sirnod keservesen!

ANTHROPUS
1680 Sirnom bizonyára kell, de szot is tennem,
Hogy meg kövessem mindenről az én szerelmesem.
Engedd meg, fájdalom hadd folytassam szomot,
Ammint lehet, kövessem meg az én jó uramot.

¹⁷³ [A *de kiért* szövegrész + jellel az *Anthropus* és a *meg* szavak közé betoldva.]

¹⁷⁴ szakaszt<j >otta [Nehezen olvasható ráírás.]

¹⁷⁵ szenveded szenvedtem [Értelemszerűen próbáltuk javítani.]

1685 Meg bocsás, király fi, hogy esztelen voltam,
Mert keserves halálodra azzal okot adtam!¹⁷⁶
Köszönöm szivemből minden jó voltodot,
Hogy a fokságból ki vetted méltatlan szolgálódot!

1690 Érettem hadtad el fölséges atyádot,
Uraságod, gazdagságod, kényszerű palotádot,
Gazdag országból érettem el mentél,
Hogy a ki el veszttem vala, engem fel keresnél.

1695 Fel kerestél, uram, és meg is váltottál,
A' fogságnak terhe alól engemet ki hoztál.
Kinokra, halálra, érettem fejedet
Reá advan, a kereszt fán ki adtad lelkedet.

Hogy én élnék, uram, érettem megholtál,
Méljért töllem vég nélkül öröké aldassál!

ANTHROPUS (*ad auditores et Epilogus:*)

1700 De tū is, emberek, ércséték e példát,
En Ádámot, s, Androphilus jedzi Isten fiát.
Velem együt néki hát meg köszönnyétek,
Hogy az ördög rabságából meg váltott bennetek!

1705 Áldással örökre, Istennek szent fia,
Kinek keserves halála lón bűnünknek dija.
Irgalmasságodot, a' mig szom marad fen,
Meg nem szűnöm magasztalni.
Mind örökké. Amen.

(*Finis coronat opus.*)

¹⁷⁶ mert keserves mert keserves [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 849–884. lapjain található. Szövege itt jelenik meg először. A csíksomlyói iskola történetét feldolgozó Bándi Vazul nem tett említést erről a drámáról (*Bándi* 1896), a csíksomlyói passiók első közreadója, *Fülöp Árpád* azonban a drámakötet bevezetőjében két alkalommal is írt róla (1897, 8, 23.), tud róla *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 27, 50.) és *Muckenhaupt* (1999, 116.). *Pintér* az allegorikus drámák között említi e darabot (1993, 56, 116.).

A darab hátterét, sőt a történet valódi olvasatát a szenvedéstörténet adja, de mégsem szabályos passió, mivel a szenvedéstörténet helyett egy moralitást adnak elő. A moralitásban egy uralkodó a saját fia mellé fiának fogad egy utcagyereket, aki azonban a világi élvezeteknek nem tud ellenállni, s így letér a neki kijelölt útról. A fogadott fiú bűnbeejtéséhez az ördög felölti az embert vezető és segítő mester alakját, s így, e hamis alakban meríti világi örömeibe a tapasztalatlan ifjút. A fiú büntetése gályarabság, amelyből megmenti őt a király ártatlan fia a saját szenvedése és halála árán. A hajósok (ördögök) megkínózzák a rabot, s e jelenettel párhuzamos az ártatlan fiú (Jézus) keresztre feszítése. A bűnös ifjú a dráma végén megbánja bűneit, és saját példájával is figyelmezteti a nézőket a bűnök veszélyére, az erkölcsös élet fontosságára. A moralitás allegorikus magyarázatát a prologus eleve felfejti: a játék az ördög lázadása után az embert választó Atyaistenről, az ember hálátlanságáról és bűnhődéséről, az Atya fiának az embert megváltó kereszthaláláról szól. Az allegorikus tartalom tehát a megtéveszthető és megtévesztett gyarló, bűnös ifjacról, elkárhozásukról szóló moralításokkal mutat rokonságot. A moralításokban, amelyek fontos részét alkotják a csíksomlyói kéziratot anyagnak, általában háttérként, utalásként jelen van az e drámából teljességgel hiányzó szenvedéstörténet.

A verses darabban feltűnik néhány prózában írt rész is: legtöbbször a latin szövegek prózaiak, de a 7. jelenetben magyar prózai részeket is találunk. A gondos verselésű drámában a prózai részek megjelenésére nincs magyarázatunk.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Megtudjuk a történetet és allegorikus magyarázatát. Egy Andropater nevű király elcsapja régi szolgáját (azaz a pokolra vetett lázadó angyalt, Lucifert), s helyette Anthropust, a szegény ifjút veszi fel az angyali karba, akit saját, Androphilus nevű fia mellett fiává is fogad. A fogadott fiú tanítására Euphronimust, szolgálatára Cosmust és Creont rendeli:

Andropáter nevű örök Atya Istent,
Androphilus pedig Jesus Christust jelent,
Az az ő Atyának Isteni mód szerint
Örökös fia volt s mind ember szenvedett.

Euphronimus pedig fogadott fiának,
Mesterül adatik hires Androphusnak, [Anthropusnak]
S ez, mondám, példája az őrző Angyalnak,
Androphus pediglen el eset Adámnak.

Cosmus, Creon pedig, minthogy világiak,
Androphust vezetik el mulandoságnak
Uttyára, s jovalják a' rosz társaságnak,
Alkalmatosságot a hivalkodásnak,
Kiert haragjába esik az Attyának.

Anthropust a mesterének és szolgáinak képét felöltő ördög veszi kezelésbe, ezért végül *rut halálra szentencziaztatik*: ez Ádám – vagyis az ember – sorsa. A király saját fia, Androphilus – ő Krisztus allegóriája – azonban feláldozza magát Anthropus megmentéséért.

Scena prima Actus primus

A latin összefoglaló szerint Andropater király (= az Atyaisten) fiával Androphilusszal (= Jézus Krisztussal) örökösévé fogadja az utca szegényét, Anthropust (= Ádámot), aki mellé Euphronimust (= az őrző angyalt) rendeli tanítóul, Cosmust és Creont pedig szolgaként. A jelenet elején Andropater elmeséli az előzményeket: a szentháromság békés uralmát, az angyalok teremtését, Lucifer lázadását és pokolra vettetését. Ezután elküldi szolgáit a rongyos ifjúért, akit Lucifer helyére szán. Anthropus megígéri az erényes életet és a király követését. A király saját fia örömmel fogadja az ifjút.

Scena secunda Actus secundus

Andromisus, az elűzött ördög méltatlankodik, és bosszút forral a király ellen: csalással, kelepccékkal el akarja veszejteni Anthropust, s felfordítani a világot. A társául szegődött pokolbéliak (Erinnis, Alecto bosszúálló fúriák, továbbá Cerberus) örömmel vállalják a segítséget.

Scena tertia Actus tertius (+ *Chorus*)

Euphronimus és a szolgák csodálkoznak, hogy Androphilus mennyire szereti a nyomorból kiemelt ifjút. Valamennyi szereplő és a felhangzó ének (*Chorus*) is azon aggódik, sikerül-e a jó úton tartani az erényes életre valóban elszánt Anthropust.

Scena quarta Actus quartus

Andromisus felölti Euphronimus alakját (szerepneve ekkor *Fictus Euphronimus*), s egy levelet olvas fel arról, hogy neki, (az ál-)Euphronimusnak mindenben engedelmeskedjen Cosmus és Creon, végül pazar lakomát rendel. Oenopola (beszélő név, a.m. a borkínáló, bortöltő inas), Cocus (a.m. szakács) tevékenykednek, sőt a jelenet összefoglalója szerint egy cukrász (Cupedario, helyesen valószínűleg Cupedinario) is dolgozik.

Scena quinta Actus quintus

A hazatérő Euphronimus döbbenetben látja a lakoma előkészületeit, s az abban részt vevő Cosmüst és Creont. A háznép és Anthropus egyaránt állítja, hogy maga Euphronimus rendelte mindezt.

Scena sexta Actus sextus (+ *Chorus*)

Andromisus, továbbra is Euphronimus alakjában, méltatlankodik, hogy valaki meg akarja gátolni mulatozásukat. Anthropus két társa, Erypilus és Lycius az előző jelenetbeli (a valódi Euphronimustól kapott) szidalmazást és verést panaszolja. Anthropusszal együtt úgy vélik, Euphronimus csak próbára akarta őket tenni. Mindhárman félnek, nehogy később megbánják a mulatozást. Andromisus-Euphronimus rábeszélésére végül bevonulnak lakomázni. Andromisus megparancsolja hű szolgájának, Alastornak, hogy senkit be ne engedjen, de főleg ne a valódi Euphronimust. A megjelenő két védő szellem elismétli az eddig történeteket, majd a *Chorus* énekel az ember gyarlóságáról.

Scena septima Actus septimus

Euphronimus elindul, hogy jó útra térítse Anthropust, de az ekkor Alastor alakját felöltő Andromisus (ekkor *Alastor secundus* a szerepnév) nem akarja beengedni a mulatozókhöz, ezért Euphronimus felelősségre is vonja. Euphronimus egy sípot kap Alastortól, hogy azt megfújva kihívja védencét a lakomáról, a síptól azonban feketévé lesz, s így Anthropus nem ismeri fel. A jelenet végén a kétségbeesett Euphronimus a királyhoz indul.

Scena octava Actus octavus (+ *Chorus*)

Euphronimus Andropater elé vezeti Anthropust, aki kegyelmet kér. A király azonban Thanatusnak, a Halálnak adja át. Halála előtt még szenvedésre: gályarabságra ítéli. Thanatus társai: Lydus, Cippus, Zabad, Lycophanta és Orodes megkezdik a fiú kínzását. A *Chorus* az átokban fogant ember bűneiről és szenvedéseiről énekel.

Scena nona Actus nonus

Androphilus zsákba öltözik, fejét hamuval szórja meg, úgy indul atyjához, hogy megmentse Anthropust.

Scena decima Actus decimus

Androphilus atyja lábait átölelve, térden kéri, hogy saját halála árán megmenthesse Anthropust. Az atya végül beleegyezik.

Scena undecima Actus undecimus

Az ördögök hírért veszik, hogy legnagyobb ellenségük, Andropater egyetlen fiát küldi ellenük. Andromisus vezetésével az ördögök (Eudorus, Taunus, Gadareus) tanácsot tartanak, hogyan tudnák Anthropust megkaparintani. Úgy döntenek, azt mondják a gályamesternek, hogy Anthropus áruló.

Scena duodecima *Actus duodecimus*

Androphilus kicsit habozik, bár elszánta magát arra, hogy ő is a gályán fog szenvedni. A távolban megjelenik egy háromevezős gálya, az elrejtőzött Androphilust azonban Andromisus és társai álnok zarándoknak mondvá beárulják a hajósoknak, Opheltesnek és Danausnak, akik ígéretük szerint 30 pénzt fizetnek Andromisusnak az információért.

Scena tertia decima *Actus tertius decimus*

A színpadon megjelenik a gálya, s amikor Androphilus odalép, a hajósok megragadják, és megkötözik. Androphilus arra hivatkozva kér kegyelmet, hogy ő egy királynak a fia, ezért felöltöztetik, megkoronázzák, jogart adnak a kezébe, végül keresztre feszítik. Androphilus még a keresztől is Anthropust hívja.

Scena ultima *Actus ultimus (+ Chorus)*

A chorus és Anthropus a kereszt alatt Jézus halálát siratják. Anthropus bocsánatot kér esztelenségéért.

SZERZŐ

A kézirat 853. lapjának tetején a következő, nem a másoló kezével írt bejegyzés szerepel: *Martino Boros paratur. 8vus.* Majd a következő sor, immár a másoló kezével: *Continuatur actio de Anno 742.* Az íráskép alapján 18. századi a fölső bejegyzés, de valószínűleg későbbi, talán a kötet 1774-es összeállításának idejéből való. Már *Fülöp Árpád* (1897) is megjegyezte azonban, hogy Boros Márton nevű rendtagról vagy diákról nem ismerünk adatokat. Szinnyei sem ismer ilyen nevű alkotót, *György József* (1930) sem tesz említést az erdélyi kusztódia történetének feldolgozásakor Boros Márton nevű rendtagról, és *Sávai János* (1997) sem említ ilyen nevű diákot vagy tanítót. *Pintér* (1993, 116.) monográfiája az adattárban Boros Márton neve alatt hozza.

A passiók szerzői és rendezői általában a grammatikai osztályok tanárai voltak. *Fülöp Árpád* szerint (1897, 12.) 1741–42-ben Kuna István László tanította a grammatikai osztályt, ezért, elképzelhető, hogy ő állította színre a darabot. Kuna László életrajzát lásd kötetünk 1. sz. (1740-es) drámájának jegyzetében.

FORRÁS

A dráma közvetlen forrása Jacob Masen latin nyelvű allegorikus drámája, teljes címén: *Tragico-comoedia Parabvlosa. Androphilus.* Masen *Palaestra Eloquentiae Ligatae* című, Kölnben 1657-ben kiadott (*Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657*), háromkötetes művéből a harmadik kötet teljes egészében a drámával foglalkozik, és hét drámát közöl, köztük az *Androphilust* (388–442.). A második könyv (*Liber II.*) hosszú bevezetése a drámai költészettel foglalkozik, majd a 209. lapon *Poemata Comica, Tragica & Comico-Tragica R. P. Iacobi Masenii* címlappal kezdődnek a drámák. A kiadványban az előfejtben a páros oldalakon

Tragico-comoedia Parabolica, a páratlan oldalakon *Androphilus* olvasható. Az eredeti kiadás elérhető: <http://search.ugent.be/meercat/x/bkt01?q=900000104712> ill. <https://books.google.be/books?vid=GENT900000104712&printsec=frontcover&hl=hu#v=onepage&q&f=false>

Jacob Masen (1606–1681) az egyik legjelentősebb német jezsuita szerző, latin nyelvű poétikai művei és drámái nagy hatással voltak a 17. századi német drámairodalomra, a 18. században pedig a magyarországi iskolai színjátékra. (Erről lásd: *Tüskés–Knapp* 2004)

Masen a drámája élén nem ad szerepfelsorolást.

A magyar dráma híven követi Masen történetét, de eltérő beosztással. Masen öt felvonása helyett a magyar szerző nem osztja felvonásokra a darabot (jóllehet az egyes részek címében feltünteti az *actus* szót, de a magyar kéziratban mindenütt azonos a scena és az *actus* száma, ezek tehát semmiképp nem külön szerkezeti egységek). A tizennégy scenán belül a chorusbetétek helye alapján felvázolható a magyar dráma külső szerkezete, gyakorlatilag négy felvonása:

az első egység (1–3. scena) az exozíció, Anthropus befogadása;

a második (4–6. scena) az ördög mesterkedése;

a harmadik egység (7–8. scena) Anthropus bukását és büntetését;

az utolsó (9–14. scena) pedig *Androphilus* megváltó szenvedését és halálát mutatja be.

Masen prológusa valamivel hosszabban ismerteti a történetet, majd a prológus recitálja a színpadon osztja ki a szerepeket a színészeknek, jellemezve a felöltendő alakot. (A „színház a színházban” módszert ismeri és kedveli a barokk, elég csak Calderón *Nagy világszínházára* utalnunk. A 18. századi magyar iskolai színházban idegen lehetett e metateatralitás, talán ezért hagyhatta el a magyar szerző.) Masen minden újabb szereplő megjelenésével új jelenetet kezd, a magyar szerző azonban több jelenetet is összevon – de nem a rövidítés céljából, hanem valószínűleg a Kálvária tizennégy stációjához igazítva. A negyedik scenában a magyar szerző *Fictus Euphronimus*ként különbözteti meg az ál-Euphronimust, talán a biztos megértés érdekében; ugyane helyen (a II/1. jelenetben) Masen az álorcát öltő figurára is az *Andromisus* nevet használja. Két szereplő nevében látunk némi bizonytalanságot, az eredetivel összevetve: nem tudni, hogy tévesztés vagy téves etimológia következett. Masen következetes *Anthropusa* helyett a magyarban ingadozik az *Androphus/Anthropus/Anthrophus* alak.

Ugyancsak bizonytalan a magyarban a lakoma készítésében részt vevő cukrázs neve (Masennél Cupedarius).

Masen minden felvonás végére *Chorust* rendel, de az I–II–III. felvonás záró jelenetének első felét egy a tipológiai szimbolizmus jegyében választott allegorikus intermedium tölti ki, s csak azután következik a *chorus*, amely valóban lezárja a felvonást. Az I–II–III. felvonásvégi intermediumok folytatólagos történetet bontanak ki: Ádám teremtését (I/3. után), bűnbeesését (II/3. után), büntetését (III/6. után), vagyis azt a történetet, amelynek allegóriája a dráma cselekménye, *Androphilus* története. A IV–V. felvonás végéről tehát Masennél azért hiányzik az intermedium, mert azok a felvonások már a megváltás folyamatát mutatják be, s ekkor az allegória dekódolását a dialógusok magyarázatai, a *chorussal* folytatott párbeszédék segítik. Az alábbiakban idézzük Masen három intermediumának

tartalmi összefoglalóját és a további két felvonás zárását. (Az intermediumok Masennél nem kaptak külön jelenetszámot.)

I/3. után: *Scena harmonica. Creatio Adami in paradoso [sic!] repraesentatur, quem Angeli Custodes defendendum accipiunt, Daemon persequitur. Chorus. Mundi procliuitatem ad vitia ostendit.* (p. 398.)

II/3. után: *Scena Mvsica. Serpens Adamum ad pomi esum innitat, sensumque blanditijs suis traducit. Chorus interloquens. Mundi ob scelera calamitatem deplorat.* (p. 409.)

III/6. után: *Scena mixta vocali & harmonia. Deus Adamum in Paradiso quaerit, illumque Labori, Bello Aerumnae, ac Morti ad poenam tradit, à quibus fatali saltu circumstatur. Chorus interloquens. Luget Anthropi ac posteriorum miserias.* (p. 422.)

A IV. felvonás végén nincs záró kar, helyette maga a záró jelenet hosszú, párbeszédes chorus (IV/6.): *Scena VI. Chorus et Anthropus Androphili casum deplorient.* A legvégén 7 soros záró chorus (*Ah, quanta vis doloris!...*). (p. 433–437.)

Az V. felvonás záró jelenete: *Scena III. Andropater cum Aulicis saluo ac reduci Androphilo atque Anthrope applaudit.* A jelenet szereplőinek párbeszédébe a chorus is bekapcsolódik. A legvégén 8 soros záró chorus (*Euge, gaude, viue, plaude...*). (p. 439–442.)

Masen záró chorusait tartalmilag híven követi a magyar változat, de elmaradnak az intermediumok. A magyar változatban csak 6. és a 8. scenát zárja valódi chorus; a másik két felvonászárásnak megfelelő 3. és a 14. scenák végén nincs chorus, helyette ugyanolyan párbeszéd zajlik a szereplők és a chorus között, mint Masen IV. és V. felvonásának zárásában. Masen drámáját, a magyarral egyezően, *epilogus* zárja.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy Masen drámája belesimult a csíksomlyói korpuszba, mivel annak jellegzetes tematikai típusához: a szenvedéstörténetre több szállal, ponton vagy vonulatban utaló moralitáshoz tartozik.

Masen valamennyi szereplőnek görög nyelvű beszélőnevet adott, a magyar változat megtartotta e neveket, de láthatóan többször küzdött a görög nevek latinos (vagy latinszerű) formáival, ez magyarázza a magyar névalakok ingadozását. Masen a mitológia gonosz, lázadó figuráit ördögökké keresztényiesítette, ezt ugyancsak követte a magyar adaptáló. (Erinnis, Alecto és Cerberus tüsténkedik a buja lakoma megrendezésében, Alastor a görög mitológia bosszúdémona, akiből e drámában kettő is van, így lesznek ők a keresztény démonológia kegyetlen ördögei, s ugyancsak ördöggént jelenik meg Thanatus, a görög-római mitológiában a Halál megszemélyesítője.)

ELŐADÁS

A drámát 1742. március 23-án, nagypénteken adták elő.

A kézirat jelenet-összefoglalói és színi utasításai igen pontosak, ami arra vall, hogy az előadás színpadi megvalósítása igényes volt. Az előadáshoz ügyes színpadképre volt szükség, mivel a cselekményben gyakori a szereplők elrejtőzése, a rejtékhelyről hirtelen előlépése. A chorusok is sajátos szünetet, a közönséggel való együtt éneklést jelenthettek. Az első jelenetben rövid váltást jelez az instrukció (a 173. sor után): Andropater utasítást ad Anthropus átöltöztetésére, majd kis idő

múlva a fiú csinosan visszatér. Ezt az időt talán kitöltötték valamivel, énekkel, esetleg pantomimikus mozgással.

Az előadás másik lehetőségére a dráma felosztásából következtethetünk: a tizennégy jelenetet esetleg scenánként játszhatták a (barokk korban jellegzetesen tizennégy állomásból álló) Kálvária egy-egy stációjánál. A feltételezést erősítheti, de egyszersmind cáfolhatja is a tény, hogy a szenvedéstörténet allegóriája a dráma: a passió-előadás a keresztút tárgya, ám lehet, hogy az eredeti szenvedéstörténet bemutatásának hiánya eleve kizárta a kálvárián történő játékokat.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2012). A drámában több nótautalást találunk. A harmadik felvonásban a Chorus *Boldogtalan sorsa az ifiúságnak* kezdetű intő éneke az *Ó édes Megváltóm, ne nézd bűneimet* kezdetű halottas dallamára született. Ez a dallamutalás a Kájoni János énekeskönyve *Szomorú a halál a gyarló embernek* kezdetű, három részre osztott halottas énekében a III. rész kezdete (Kájoni 1676, 707. = Domokos 1979, 783. sz.; Kájoni 1719, 598.; Kájoni 1805, 335.), ami 1805-ben önállósodik. Dallamát (RMDT II, 129. sz., Dobszay 1995. 74. sz., Éneklő Egyház/Dicsérjétek az Urat!, 341. sz., részletesebben l. Kővári 2012, 389–392.) a 18. századi *Deák-Szentes kézirat*ból hozzuk, valamint az első, Kodály Zoltán által fonográffal gyűjtött alakját közöljük Bukovinából (l. még Szendrei-Dobszay-Rajeczky 1979, II/129. sz.; Dobszay-Szendrei 1988, II/3. sz.). Ezt a dallamot kántori búcsúztatóként is alkalmazták (pl. a híres bukovinai énekes, Gáspár Simon Antal 19 szöveggel énekelte e dallamot).

Szo - mo - rú az ha - lál a gyar - ló Em - ber - nek,
Ha - lál kö - ve - ti - től min - de - nek ret - teg - nek:
Ki - vált - kép - pen kik e' vi - lág - ban ö - rül - nek,
Ne - héz e vi - lag - tól meg val - ni e - zek - nek.

1. *Deák-Szentes kézirat*, 85. (Kővári 2013, Nr. 179.)

Poco rubato ♩ = 66

Mit bi - zik a vi - lág ő ál - nok - szá - gá - ban,
 Ki - nek sze - ren - csé - je va - gyon el - rom - lás - ban,
 Ó ha - tal - mas - szá - ga ha - szon - ta - lan - ság - ban,
 Mi - ként a föld - e - dé - nyő va - gyon el - rom - lás - ban.

2. Sebestyén József (60 év) népkantor, *Andrásfalva* (Bukovina). Gyűjtötte: Kodály Zoltán 1914. Jelzet: KF 234b.

A hatodik felvonás végén az *Ah, hallando Emberi nemzet* kezdetű 10 strófás ének ugyancsak a kórus ajkán hangzik fel az *Eheu quid homines sumus* ének (Kájoni 1719, 623., magyarul: *Ó emberi gyarló nemzetség*, Kájoni 1805, 78.) dallamán. Ez a dallam az I. kötet 1725-ös passiójában már szerepelt, a *Deák-Szentes kéziratban* fennmaradt éneket és Csík megyei népzenei gyűjtésből származó magyar változatát a 4. sz. darab jegyzetében közöltük (*Ferences iskoladramák I.*, 284., 285.).

A nyolcadik felvonás végén szintén a kórus énekli az *Ó életünk végórája* dallamára a *Siratyuk Adám esetétt* kezdetű, Adám vétkééről szóló 9 szakasznyi szöveget. Az *Ó életünk* kezdetű halottas a Kájoni *Cantionale* valamennyi kiadásában megtalálható (Kájoni 1676, 669. = Domokos 1979, 753. sz.; Kájoni 1719, 568.; Kájoni 1805, 334.; Kájoni 1921, 429. sz.). Dallamát (RMDT II, 64. sz., részletesebben l. Kővári 2012, 395–398.) szintén az erdélyi ferences használatban lévő 18. századi kéziratból közöljük, és bukovinai népi változatát is láthatjuk. (Hangfelvétele meghallgatható: *Pátria – magyar népzenei gramofonfelvételek*, vagy a világhálón: <http://db.zti.hu/2-4ora/mp3/Gr137Aa.mp3>) A néphagyományban négysoros, refrén nélküli formában is él (például *Lehullott a Jézus vére* szöveggel, *Dicsérjétek az Urat!*, 85b. sz., l. még *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, II/64. sz., *Dobszay-Szendrei* 1988, II/21.).

[c]

O E - le - tünk vég ó - rá - ja, Lel - künk - nek tes - től vá - lá - sa,
 Jaj, nin - csen meg ma - ra - dá - sa, jut szám - a - dás - ra.
 Föld - ből let - tünk, s' föld - ből é - lünk, föl - di po - rá majd el vá - lunk.

3. Deák-Szentes kézirat, 83. (Kővári 2013, Nr. 172.)

1. Ó é - le - tünk vég - ó - rá - ja, ∅
 Lel - künk - nek test - től vá - lá - sa,
 Jaj, nin - csen meg - ma - ra - dá - sa, ∅
 Jut szám - a - dás - ra.
 Refr.: Föld - ből let - tünk, s föld - ből é - lünk,

♩ = 52

Föld - dé, por - rá majd el - vál-lunk.

♩ = 104

2. Ne bíz-zál, em - bër, e - ród - höz,

♩ = 69

Vi - lág - ban e - lő - mën-téd - hez,

♩ = 52

Hí - rës, ne - mës nem - ze - téd - hëz,

♩ = 66

Mert jutsz vé - ged - hëz.

♩ = 76

Refr.: Föld - ből let-tünk s föld - ből é - lünk,

♩ = 48

s Föld - dé, s por - rá majd el - vá-lunk.

4. Molnár Ambrus (44 év), *Istensegíts* (Bukovina) – *Závod* (Tolna). Gyűjtötte: Domokos Pál Péter 1950. Jelzet: Gr 137Aa.

Az utolsó (14.) jelenetben a Chorus a bűnbánó címszereplővel folytat párbeszédet. Az itt olvasható nótautalás (*Jaj nagy kedvem*) az 1741-es misztériumjátékban már megjelent. A *Jaj, nagy kedven tartott* kezdetű Mária-siralom 18. századi erdélyi ferences forrásból és népzenei gyűjtésből származó dallamát az előző, 2. sz. darab jegyzetében közöljük (l. még a 4., 7. és 12. sz. drámát). Habár a párbeszéd időnként

megakasztja a helyes (6.6.8.6) verselést, mégis feltételezhetjük, hogy a darab végét is énekelték. Epilógus gyanánt az utolsó négy szakaszt Anthropus a hallgatóság felé fordulva, az ének szótagszáma szerint egyértelműen énekelve zárja a drámát.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámát egy kéz másolta, talán ugyanaz, aki az 1743-as dráma másolója is volt, legalábbis a betűforma és a helyesírás erre enged következtetni. A kézírás jól olvasható, de sok benne a javítás, kihúzás. Mint említettük, a kézirat nem különbözteti meg az *actus* és a *scena* fogalmakat, legtöbbször mindkettőt használja, egymás mellett; ezen nem változtattunk.

A másoló viszonylag sok rövidítést használ. A Xtus, In (Isten), stb. szórövidítéseket, illetve a toldalékok rövidítéseit, mivel közismertek, kurziválás nélkül feloldottuk.

A másoló gyakran használja a β betűt, ez hol *ss-t*, hol *sz-t*, hol *zz-t*, néha *szs* betűkapcsolatot (pl. a *ravaszság* szóban) jelöl. Megtartottuk az *s* kötőszó *s*, illetve *s*. formáját. Gondot okozott az *ö/ő*, *ü/ű* többféle jelölése, ahol ráadásul nem egyértelmű, hogy hosszú vagy rövid magánhangzót jelölnek-e. Három féle *ö/ő*, *ü/ű* betűt alkalmaz a kézirat, melyeknek megfelelően három átírási módot alkalmaztunk: 1. A kézirat csaknem egészében mellékjeles *ö/ő*, *ü/ű* betűt használ, melyeket a mai helyesírásnak megfelelően, rövid vagy hosszú *ö/ő*-ként, *ü/ű*-ként oldottunk fel. 2. Kevés esetben *o* és *u* betűket használ, ezeket megtartottuk. 3. Néha *eö* betűvel jelöli az *ö*-t, ezt is megtartottuk. A másoló sokszor palatalizálja az *l-t*, a *g-t* és a *t-t* (pl. a *leg* helyett sokszor *legy* szerepel, az *igiritek* helyett *igyiritek*, a *félteni* helyett következetesen *féjteni* szerepel). A palatalizálás azonban nem mindenhol következetes (a *hely* szó *ly*-jét pl. többször depatalalizálja), ezeket a változatokat is meghagytuk. Az *ly* vagy *lj* betűkapcsolat nehezen azonosítható: legtöbbször nincs pont a *j* betűn, de az nem *y*-nak, hanem határozottan *j*-nek látszik. A kézirat ingadozásait e betűkapcsolatban is megtartottuk. Az *ami*, *amely*, stb. mutató névmások *m*-je gyakran kettőzött.

A dráma hangsúlyos verselésű, leggyakrabban felező tizenkettesekből építkezik, de vannak felező tizesek, illetve nyolcas és kilences sorok is. Általában négy-sorosak a stórfák, de előfordulnak 1, 2, 3, 5 soros versszakok is. A versszakokra bontásban a bokorrímek jelentettek segítséget. A verses formából következően sok a nehézkes, alig érthető szövegrész: ezek értelmezését a modern központoszással próbáltuk segíteni.

Igen sok a hiba vagy különböző írásmód a szerepnevekben (pl. Anthropus, Antropus, Andropus, Androphus; Erypylus, Erypilus, Eurypilus, Eurypylyus; Eupronimus, Euphronimus; Oenopola, Onopola stb.) Az *Androphus/Anthropus/Anthrophus* alakokat, Masen *Anthropusa* alapján *Anthropus* formában egységesítettük megszólaló szerepnévként, a szövegben azonban meghagytuk az ingadozást. Külön problémát jelentett a hamis alakok megjelenéséből következő alak-kettőzés. A hamis alakokat ugyanis a *fictus* vagy a *secundus* jelzővel jelzi a szerző, de ebben sem következetes: a szolgák (Cosmus, Creon) hamis alakjait nem a *Fictus* jelzővel jelöli, hanem hamis alakként beiktat két (*primus* és *secundus*) *Diaetart*, *Alastor se-*

*cundus*nak nevezi az Alastor alakjában megjelenő Andromisust. Szövegátiratunkat igyekeztünk átláthatóvá, követhetővé formálni, ezért a leggyakrabban a kettőzött, hamis alakok megnevezésén változtattunk. A változtatásokat mindig kurziváltuk, és a jegyzetben jeleztük.

A másoló valamennyi helyesírási sajátosságát megőriztük. A tulajdonneveket, mondatokat és sorokat mindig nagybetűvel kezdtük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 69 *szententiaztatik* – elítéltetik
 81 *kement* – keményen
 94 *Szent János apostal titkos látásában* – Jel 22,9–21.
 107 *peffet* – puffedt, duzzadó, dagadó
 197 *Piladesre, Orestesre* – Oresztész: Agamemnon fia és Élektra testvére, Püladész: Oresztész barátja
 217 *Non minor est virtus quam quaerere parta tueri* – „Nec minor est virtus, quam quaerere, parta tueri.” – „Virtus a lányt megtartani, mint meglelni is az volt.” (Ovidius: *A szerelem művészete*, II. 13.)
 222 *trüssz*– tücsök
 224 *Cresusnak* – Krözusnak
 254 *promoveáalom* – gyarapítom, fejlesztem
 293 *Erinnis* – Erünnisz. Erünniszek: a bosszúállás istennői
 294 *Cerberus* – az alvilág bejáratát őrző háromfejű kutya
 295 *Alecto* – vizsálykeltő fúria; *Megara* – az egyik Erünnisz a görög mitológiában (1. fent)
 319 *Elementumok* – elemek
 344 *Boreas szele* – az északi szél istene
 366 *Enceladus* – Enkeladosz: titán, az istenek elleni lázadás részvevője
 367 *Acastus* – Akasztosz: iólkoszi király, részt vett az argonauták expedíciójában, majd a kalüdoni vadkanvadászaton, jeles vadász volt, talán erre utal az *Oroszlányok verme*; a mitológia szerint az Akasztosz felesége által erőszakkal vádolt barátja, Péleusz ölte meg.
 368 *Dedalust* – Daedalus, Daidalosz: a krétai labirintus tervezője (fia a naphoz túl közel repülő Ikarosz), a mitológia szerint öregen, természetes halállal halt meg. „Az ebei ették meg” nem áll rá; a Dianát fürdés közben megpillantó Actaeont marcangolták szét büntetésül a kutyái (Ovidius: *Átváltozások* III.)
 393 *Vastabo, perdam, subvertam, involvam Stygi mundumque coelumque et reluctantes Deos jam nunc ruinas cerno jam casum vivum lamenta, gemitus, funera, hostium omnium video sepulcrum, ergo perge impiger* – El fogom pusztítani, tönkre fogom tenni, fel fogom forgatni, meg fogom semmisíteni az alvilág számára a világmindenséget és az égboltot, s már most látom a szembeszegülő isteneket, a bukásokat, már most szemlélem az eleven hanyatlást, a siránkozásokat, fájdalokat, gánszokat, minden áldozat sírját. Rajta tehát, kezd el serényen!

- 394 *Dulcis adest labor dignus Andromiso* – Kéznel van az édes munka, méltó Andromisushoz.
- 419 *valuat* – vályúját
- 422 *capcza* – kapca, rongy
- 427 *pislenyit* – csibéit
- 438 *proficiale* – halad-e, megy-e valamire
- 440 *Féjti* – félti
- 448 *promovealását* – gyarapítását, fejlesztését
- 459–460 *Delitiae meae basiolum meum nunquid tibi rectae vertunt omnia. Est quidem rectissimae* – Kedvességem, csókocskám és mézes szavaim – vajon számodra mindent jóra fordítanak? Bizony, a legjobbra! (Részben szó szerinti átvétel Masentől: *Masen* 1657, III., 393.)
- 528 *tutorom* – nevelőm, tanítóm
- 544 *praeceptornak praesentaljam* – a tanítónak bemutatassam
- 642 *poltúra* – másfél krajcár értékű ezüstpénz; itt: ára
- 690 *hagmáz* – hagymáz, lázálom
- 703 *Sacra testor omnia ipsumque Bacchi Thyrsum et sceptrum jovis Diviná omnium jussisti param nos tibi convivium* – Esküszöm mindenre, ami szent, azaz Bacchus botjára és Jupiter jogarára, az összes isteni dologra, készítesd el(ő) velem számodra a lakomát.
- 709 *Ne provenit a te abs te vapulem* – Kb.: Ne nyereségből kapjak tőled részt.
- 710 *Pro mendacis asinus vapulas* – A hazugságokért számárként kapsz verést.
- 748 *álmat hüveljisz* – álmot hüvelyezel, álmot látsz
- 833 *prosummaljatok* – említetek, beszéljetek
- 866 *serio* – komolyan
- 885 *Mint Tamáska te is oljon hitetlen vagy* – utalás a Krisztus feltámadásában kételkedő Tamás apostolra (Jn 20, 24–29.)
- 891 *vonnak ama kitudgyára* – deresre húznak
- 903 *audentiája / Hozzánk ne lehessen, semmi accessussa* – kb.: ne beszélhessen velünk, ne jöhessen hozzánk.
- 1011 *Léthes* – Léthe, az alvilágban a feledés folyója
- 1018 *Hercules* – Heraklész: Zeusz és Alkméné fia, tizenkét nehéz munka és más hőstettek végrehajtója
- 1137 *ecce speculum* – íme, a tükör
- 1175 *czegéres helyeket* – cégéres helyeket: kocsmát, bordélyt stb.
- 1180 *aestimáltál* –becsültél, értékeltél
- 1290 *Heu quae misero Vincla injicisti! Nimis heu dura vincula fero, parcite sonti, parcite servo, quem praecipiti dedit in praiceps errore scelus* – Óh, milyen bilincseket tettél szerencsétlenre! Óh, túlságosan nehéz bilincseket viselek, kegyelmezzetek a gonosztevőnek, kegyelmezzetek a szolgának, akit tévelygésében a bűn romlásba döntött, veszedelemül.
- 1501 *sarzás* – sarcát, adóját
- 1574 *vitorna* – vitorla
- 1632 *sceptruma* – kormánypálcája, jogara

László István Kuna (?)

ANDROPHILUS' SACRIFICE: THE ALLEGORY OF SALVATION

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is in the library of the Franciscan Monastery of Csíksomlyó, on pages 849–884 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* This is the first appearance of the text.

Passion provides the background and even the real interpretation of the play, it is not a regular passion, however, as a morality is performed instead of the Passion. In the morality play, the ruler adopts a beggar child as his own son but the child is unable to resist mundane pleasures and thus wanders off the road designated for him. To lead the adopted son into sin, the devil disguises himself as a master leading and helping people, and it is in this false form that he shows worldly joys to the unexperienced young man. As a punishment, the boy is taken as a galley slave but he is saved by the suffering and death of the king's innocent child. The sailors (devils) torture the prisoner, and parallelly to this scene, the innocent boy (Christ) is crucified. At the end of the drama, the sinful boy repents of his sins and uses his own example to warn the audience of the dangers of sin and the importance of a righteous life. The allegorical explanation of the morality is already revealed in the prologue: the play is on man who chooses God after the revolt of the devil, on the ungratefulness and punishment of man and on the death on the cross of God's son as a saviour of man. Thus, the allegorical content is related to moralities on misleadable and misled young people and their perdition. In moralities – which form an important part of the Csíksomlyó manuscripts –, the Passion is present as a background or a reference but it is completely absent from this drama.

There are a few prose parts in this otherwise poetic play: the prose parts are mainly in Latin but there are Hungarian prose parts in Scene 7. We have no explanation for the appearance of prose parts in this carefully written poetic play.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologue

We are informed of the story and its allegorical explanation. A king named Andropater dismisses his former servant (that is, the devil sent to hell) and employs a poor boy, Anthropus whom he adopts as a second son along his own son, Androphilus. He orders Euphronimus to teach his adopted son and employs Cosmus and Creon as Anthropus' servants.

Anthropus is misled by the devil disguised as the boy's teacher and servants and he is *sentenced to an ugly death*: this is the fate of Adam, in other words of mankind. However, the king's own son, Androphilus – the allegory of Christ – sacrifices himself to save Anthropus.

Scena 1

According to the Latin summary, king Andropater (= God) and his son Androphilus (= Jesus Christ) adopt a poor man of the street, Anthropus (= Adam) who is to be taught by Euphronimus (= the guardian angel) and served by Cosmus and Creon. At the beginning of the scene, Andropater informs the audience of the antecedents: the peaceful rule of the holy trinity, the creation of angels, Lucifer's revolt and his sentencing to hell. He then sends his servants to bring the ragged boy, with the aim of replacing Lucifer with him. Anthropus promises to lead a virtuous life and to follow the king. The king's own son heartily welcomes the young man.

Scena 2

Andromisus, the expelled devil is outraged and wants to take revenge: he wants to bring damnation to Anthropus with cheating and traps, as well as to turn the world around. The inhabitants of hell (Erinnis and Alecto, the revengeful Furies and Cerberus) are happy to help him.

Scena 3 (+ *Chorus*)

Euphronimus and the servants are surprised to see how much Androphilus likes the boy freed from misery. All the characters and the song (*Chorus*) are worried about keeping Anthropus, willing to live a righteous life, on the right track.

Scena 4

Andromisus puts on the form of Euphronimus (his role name is *Fictus Euphronimus*), reads a letter ordering Cosmus and Creon to obey him, (the fake) Euphronimus, and asks for a fabulous feast. Oenopola (the name means a servant serving wine), Cocus (meaning cook) are working hard, and according to the summary of the scene, a confectioner (Cupedario, the correct version probably being Cupedinario) is also put to work.

Scena 5

When Euphronimus comes home, he is shocked to see the preparations of the feast and the keen participation of Cosmus and Creon. The servant and Anthropus all claim that Euphronimus himself ordered this.

Scena 6 (+ *Chorus*)

Andromisus, still in the form of Euphronimus, is outraged at somebody wanting to prevent their feast. The two friends of Anthropus, Erylpilus and Lycius complain about the scoldings and beatings received in the previous scene (from the real Euphronimus). They agree with Anthropus: Euphronimus wanted to test them. All three are afraid that they would later regret the feast. Andromisus-Euphronimus persuades them to come and eat. Andromisus orders his faithful servant, Alastor to keep everyone out, especially the real Euphronimus. Two protective spirits appear to summarize the events, followed by the *Chorus* on the frailty of man.

Scena 7

Euphronimus leaves to persuade Anthropus to be virtuous but Andromisus, disguised this time as Alastor (his role name being *Alastor secundus*) does not want to let him in to see the feast and Euphronimus scolds him for this. Euphronimus receives a whistle from Alastor to use it for summoning Anthropus from the feast but the whistle turns him black and Anthropus does not recognize him. At the end of the scene, the desperate Euphronimus leaves to see the king.

Scena 8 (+ *Chorus*)

Euphronimus leads Anthropus to Andropater, and the boy begs for mercy. The king, however, hands him over to Thanatus, Death itself. He orders him to suffer before his death as a galley slave. The accomplices of Thanatus: Lydus, Cippus, Zabad, Lycophanta and Orodes start torturing the boy. The *Chorus* sings about the sins and sufferings of man conceived in curse.

Scena 9

Androphilus puts on a sack and throws ash on his head, then goes to see his father to save Anthropus.

Scena 10

Androphilus hugs his father's feet and begs to let him save Anthropus by his own death. His father finally agrees.

Scena 11

The devils are informed that their greatest enemy, Andropater, sends his only son to fight them. The devils (Eudorus, Taunus, Gadareus) discuss under the leadership of Andromisus to find a way to get hold of Anthropus. They decide to tell the galley captain that Anthropus is a traitor.

Scena 12

Androphilus hesitates a little, although he is determined to suffer on the galley. A three-sail galley appears in the distance. Andromisus and his friends tell the two sailors, Opheltes and Danaus that Androphilus (in hiding) is a treacherous pilgrim, and Andromisus is duly paid 30 coins for the information.

Scena 13

The galley appears on stage. When Androphilus arrives, the sailors grab and tie him. Androphilus begs for mercy, saying that he is the son of a king, so he is dressed, crowned, given a sceptre and finally crucified. Androphilus is calling for Anthropus even from the cross.

Scena ultima (14; + *Chorus*)

The chorus and Anthropus mourn the death of Christ under the cross. Anthropus apologizes for his foolishness.

AUTHOR

On the top of page 853 of the manuscript, the following remark is written in a handwriting different from that of the copyist: *Martino Boros paratur. 8vus.* The next line is with the handwriting of the copyist: *Continuatur actio de Anno 742.* The form of the top line writing suggests the 18th century but it was probably written later, maybe at the time of the 1774 compilation of the volume. We have no data on a monk or student named Márton Boros.

Passion plays were usually written and put on stage by the teacher of grammatics classes. In 1741–42, László István Kuna taught grammatics, so he may have put the play on stage. For his biography, see the play nr. 1 of our volume.

SOURCES

The immediate source of the drama is an allegoric drama by Jacob Masen in Latin: *Tragico-comoedia Parabvlosa. Androphilus. Androphilus* is on pages 388–442 of the third volume of Masen's *Palaestra Eloquentiae Ligatae*, published in Cologne in 1657 (*Palaestra eloquentiae ligatae. Dramatica quae complectitur poësin: comicam, tragicam, comico-tragicam. Praeceptis & historijs rarioribus, cum exemplis singulorum poëmatum illustrata.* Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657). The header shows *Tragico-comoedia Parabolica* on even pages, *Androphilus* on odd pages.

(The original edition is available at <http://search.ugent.be/meercat/x/bkt01?q=900000104712>.) <http://search.ugent.be/meercat/x/bkt01?q=900000104712>

Jacob Masen (1606–1681) is one of the most significant German Jesuit authors, his Latin poetic works and dramas greatly influenced 17th century German drama, as well as Hungarian school theatre in the 18th century. On Masen's influence on Hungarian Jesuits, see *Tüskés–Knapp* 2004.

Masen does not list characters at the beginning of his drama.

The Hungarian drama follows Masen's story but changes the division. As opposed to Masen's five acts, the Hungarian author does not divide the play into acts (he does use the word *actus* in the title of the different parts, but the Hungarian manuscript uses the same numbering for *scena* and *actus*, so these are not separate structural units). Within the fourteen scenes, the outer structure, practically the four acts of the play may be drawn on the basis of the place of the chorus pieces:

the first unit (*scena* 1–3) is the exposition, Anthropus' adoption;

the second (*scena* 4–6) is the scheming of the devil;

the third unit (*scena* 7–8) is the fall and punishment of Anthropus;

the last unit (*scena* 9–14) is the redemptive suffering and death of Androphilus.

Masen's prologue provides a somewhat longer description of the story, then the reciter of the prologue distributes the roles to the actors, characterizing the role to be played. (Baroque likes the »play in the play« method, Calderón's *The Great Theatre of the World* is just one example. 18th century Hungarian school theatre was unfamiliar with this meta-theatricality, that is why the Hungarian author may

have omitted it.) Masen starts a new scene with the appearance of each new character, the Hungarian author, however, contracts several scenes – not to shorten the play but probably to match it with the fourteen stations of the calvary. In the fourth scena, the Hungarian author distinguishes the fake Euphronimus as *Fictus Euphronimus*, maybe for the sake of understanding; in the same scene (II.1), Masen calls the disguised figure *Andromisus* as well. There are uncertainties in the name of two characters when compared to the original: we do not know whether this is a mistake or wrong etymology. Masen always uses *Anthropus*, whereas the Hungarian version uses *Androphus*/*Anthropus*/*Anthrophus*. The Hungarian version is also uncertain in the name of the confenctioner participating in the preparations of the feast (Masen calls him *Cupedarius*).

Masen closes each act with a *Chorus* but the first half of the closing scene of acts I–II–III is filled with an allegorical intermedium chosen for the sake of typological symbolism, followed by the *Chorus* which really closes the act. The intermedia at the end of acts I–II–III present a continuous story: the creation of Adam (after I.3), his fall (after II.3) and his punishment (after III.6), in other words, the story whose allegory is the plot of the drama, the story of Androphilus. Thus, Masen does not include an intermedium at the end of acts IV–V because these acts present the process of salvation where the decoding of the allegory is supported by the explanations of the dialogue and by the dialogues with the *Chorus*. Below, we cite the summary of Masen's three intermedia and the end of the two other acts. (Masen does not use a new scene number for intermedia.)

After I.3: *Scena harmonica. Creatio Adami in paradoso [sic!] repraesentatur, quem Angeli Custodes defendendum accipiunt, Daemon persequitur. Chorus. Mundi procliuitatem ad vitia ostendit.* (p. 398.)

After II.3: *Scena Mvsica. Serpens Adamum ad pomi esum innitat, sensumque blanditijs suis traducit. Chorus interloquens. Mundi ob scelera calamitatem deporat.* (p. 409.)

After III.6: *Scena mixta vocali & harmonia. Deus Adamum in Paradiso quaerit, illumque Labori, Bello Aerumnae, ac Morti ad poenam tradit, à quibus fatali saltu circumssistitur. Chorus interloquens. Luget Anthropi ac posterorum miserias.* (p. 422.)

There is no closing chorus at the end of Act IV, instead, the closing scene is a long chorus in dialogue form (IV.6.): *Scena VI. Chorus et Anthropus Androphili casum deplorent.* There is a 7-line closing *chorus* at the very end (*Ah, quanta vis doloris!*...). (p. 433–437.)

The closing scene of Act V: *Scena III. Andropater cum Aulicis saluo ac reduci Androphilo atque Anthrope applaudit.* The *chorus* also joins the dialogue of the characters in the scene. There is an 8-line *chorus* at the very end (*Euge, gaude, viue, plaude!*...). (p. 439–442.)

The content of the Hungarian version faithfully follows Masen's closing *choruses* but there are no intermedia. In the Hungarian version, only scenae 6 and 8 are closed with a real *chorus*; at the end of scenae 3 and 14 – corresponding to the closing of the other two acts – there is no chorus, it is replaced with a dialogue between the characters and the *chorus*, just like in the closing of Masen's Acts IV and V. Masen's drama, just like the Hungarian one, is finished with an *epilogue*.

As a summary, we may declare that Masen's drama found its place in the Csík-somlyó corpus, as it belongs to one of its characteristic thematic types: morality referring to the Passion through several threads, points or directions.

Masen gave meaningful names in Greek to all characters, Christianizing the wicked, revolting figures of mythology as devils. The Hungarian version kept these names but apparently it often struggled with the Latin (or Latin-like) forms of Greek names, and this explains the hesitations in Hungarian names.

PERFORMANCE

The drama was performed on 23 March 1742, on Good Friday.

The scene summaries and stage instructions of the manuscript are rather precise, suggesting an ambitious stage performance. The performance needed a tricky stage decoration, as the plot often forces the characters to hide or suddenly come out of hiding places. The *choruses* may have constituted a peculiar break, a shared singing with the audience. The instruction provides for a brief transition in the first scene: Andropater tells his servants to redress Anthropus and after a short time, the boy comes back wearing tidy clothes. This interval may have been filled with something, a song or a pantomime.

Another performance possibility may be deduced from the division of the drama: the fourteen scenes may have been played *scena by scena* at each section of the calvary (which usually consisted of fourteen stations in the Baroque period). This assumption may be supported and at the same time contradicted by the fact that the drama is an allegory of the Passion: the Passion play is the object of the calvary but the lack of the presentation of the original Passion may have excluded performance at the calvary in the first place.

Réka Kővári studied the musical material of the drama (Kővári 2012). There are several *ad notam* remarks in the drama. In the third act, the warning song of the Chorus beginning *Boldogtalan sorsa az ifuságnak* was written to the melody of the mourning song beginning *Ó édes Megváltóm, ne nézd bűneimet*. This melody reference is the beginning of part III in the mourning song *Szomorú a halál a gyarló embernek*, divided into three parts in János Kájoni's song book (Kájoni 1676, 707. = Domokos 1979, nr. 783; Kájoni 1719, 598; Kájoni 1805, 335); it becomes an independent song in 1805. We take its melody (RMDT II, nr. 129, Dobszay 1995, nr. 74, *Éneklő Egyház/Dicsérvétek az Urat!*, nr. 341, for more details see Kővári 2012, 389–392.) from the 18th century *Deák-Szentes manuscript*, and we publish its first version from Bukovina, collected on phonograph by Zoltán Kodály (see also Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/129; Dobszay–Szendrei 1988, II/3). This melody was also used as a mourning ceremony by Cantors (e. g. the famous Bukovina singer, Simon Antal Gáspár sang this melody with 19 texts).

For scores see:

1. *Deák-Szentes manuscript*, 85. (Kővári 2013, nr. 179.)
2. Sebestyén József (60 years old) cantor, *Andrásfalva* (Bukovina). Collected by Zoltán Kodály 1914. Reference number: KF 234b.

At the end of act six, the 10-strophe song beginning *Ah, hallando Emberi nemzet* is also sung by the Chorus, to the melody of *Eheu quid homines sumus* (Kájoni 1719, nr. 623, in Hungarian: *Ó emberi gyarló nemzetség*, Kájoni 1805, nr. 78). This melody already appeared in a 1725 passion play in volume I of *Ferences iskoladrámák*, the song from the *Deák-Szentes manuscript* and its Hungarian version collected in Csík county is published in the notes to play nr. 4 (*Ferences iskoladrámák I.*, 284, 285).

At the end of act eight, the Chorus sings a 9-strophe text on Adam's sin, beginning *Siratyuk Adám esetétt*, to the melody of *Ó életünk végórája* (see: Kájoni 1676, 669 = Domokos 1979, nr. 753; Kájoni 1719, 568; Kájoni 1805, 334; Kájoni 1921, nr. 429). Its melody (*RMDT II*, nr. 64, for more details see Kővári 2012, 395–398) is also taken from the 18th century manuscript in Transylvanian Franciscan use, and we also show its folk version from Bukovina. In popular tradition, it is also sung in a four-line version without chorus (see also Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/64, Dobszay–Szendrei 1988, II/21).

For scores see:

3. *Deák-Szentes manuscript*, 83. (Kővári 2013, nr. 172)

4. Ambrus Molnár (44 years old), Istensegíts (Bukovina) – Závod (Tolna). Collected by Pál Péter Domokos 1950. Reference number: Gr 137Aa.

In the last (14th) scene, the Chorus is in dialogue with the repentant main character. The melody reference seen here (*Jaj nagy kedvem*) already appeared in the 1741 mystery play. We publish the melody of the lamentations of Mary beginning with *Jaj, nagy kedven tartott* – coming from an 18th century Transylvanian Franciscan source and from the collection of folk music – in the notes to the previous play, nr. 2 (see also passion plays nr. 4, 7 and 12). Although at certain places the dialogue breaks the correct verse (6.6.8.6), we may assume that the end of the play was also sung; judging from the number of syllables in the song, Anthropus undoubtedly closes the drama in song form, turning to the audience to sing the last four strophes to create an Epilogue.

4.

Keresztes Kelemen Bazil (?)

A HALANDÓ TESTBE ÖLTÖZÖTT
HALHATATLAN ISTEN SZENVEDÉSÉNEK
RÖVID BEMUTATÁSA

Csíksomlyó

1743. április 12. nagypéntek

[SZEREPEK:

TOBIAS JUNIOR
TOBIAS SENIOR
RAPHAEL ANGELUS
SERVUS
ANNA [Tobias Junior anyja]
CHRISTUS
PETRUS
JOANNES
JACOBUS
JOANNES BAPTISTA
DISCIPULI
MARIA
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
ANNAS
JUDÆI OMNES
JUDÆUS CARDALI
JUDÆUS BRONTRIUS
GABRIEL ANGELUS
MUNDUS
MORS
PILATUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TESTIS QUARTUS
JUDÆUS XITOPHUS
JUDÆUS FRAGBER
JOSEPH AB ARIMATHIA]

DEI IMMORTALIS IN CORPORE MORTALI PATIENTIS
BREVIS REPRÆSENTATIO PARASCEVICA

in pium spectaculum et ad horrorem omnium peccatorum exhibita et per
Schenas repræsentata a' Spectabili, Perillustri ac Ingeniosa Iuventute
Csik Somlyoviensi,
Anno 1743. Die 12 Aprillis.

PROLOGUS

Oh! Irgalmasságnak s Kegyelemnek Atyja,¹
Minden bűnösöknek magához hivoja,
Ki az ő Szent Fiat ma halálra atta,
Kinek nézőtere Fiait hivatya.²

5 A Christus minyájon általam titeket
Hivat, kik Ádámmal almában öttetek,³
Hogy bűn rutságában többbe ne késsetek,⁴
Szent halalat neszven hozzaja térjete.⁵

10 Látom, hogy felesen már el érkesztetek,
Talám vigaságot látni ugyekesztetek,
De ma vigaságra nem indul szivetek,⁶
Ha Christus halálát sziből szemléltetek.⁷

15 Jertek aszert, kerlek, kik terhelve vattok,
Bűnnek rutsagaban, mint viszben uszkaltok,
Jertek, itt minyajon mind meg tisztittatok,
Ha Christus Fiarol sziből gondolkottok.

20 Ne légy háládatlan, oh, Emberi nemzet,
Mert a Christus Jésus eretted szenvedett.
Jaruly hozza, kerlek, mert teged keresett,⁸
Hogy *pokol* torkabol szabadicsa lelkedet.⁹

¹ Atya [Emendáltuk.]

² nezotere [Emendáltuk.]

³ Adámmal [Emendáltuk.]

⁴ nekessetek [Emendáltuk.]

⁵ terjete [Emendáltuk.]

⁶ dema [Emendáltuk.]

⁷ Hi halalat [Emendáltuk.]

⁸ kereset [Emendáltuk.]

⁹ pooltorkabol [Emendáltuk.]

Azert vigasagot senki ma ne várjon,
Lehetetlen, hogy itt arra fel induljon,
Hanem szíve szerent ugyekeszék azon,
Alazatos szivet Christusnak mutasson.

25 Fel teczet napja az ő szomoruságanak,
Ezen a nap es hold gyaszban borultanak.
Halalát siratyák Teremtő Uroknak,¹⁰
De sok bűnős ember nemad hitelt annak.

30 Azert az ilyjenek jól ra vigyazzanak,
Hogy lelki vakságban ne mulatozzanak,
Hanem ertek felvett kinyait Christusnak,
Szenleljek fájdalmit keserves Anyanak.

35 Talam ha meg látják ma a Szűz Mariat,
Szent Fiaér felvett Szivinek fájdalmát,
Mikeppen bucsuzik, s adja szent áldását,¹¹
Eppen meg lagyitya szívők erőss fogyát.

40 Mert inkább kívánta magának halálát,
Hogy sem szülőttének látni ily nagy kinyát.
Mind elő számlálja Anyai fájdalmát,¹²
Hogy ily rut haláltól menthetné Szent Fiát.¹³

De a Christus Jesus ebben Szent Anyanak
Nem enged, mert tугya emberi állatnak
Őrök kárhozatyát, Adam fiainak,
Aszert akaratyát teszi Szent Atyának.

45 Ezen akaratyá az Atya Istennek,
Mi legyen, meg mogyuk, es a Szent Léleknek,¹⁴
Ha mi halgatoink, kik ide gyültének,
Nem sajnálják várni végit beszédünknek.¹⁵

50 Meljet nem egyebert, hanem kik vétkeztünk,¹⁶
Lelki vigasztalást hogy innen vehessük.
Hozzuk elé, és hogy bűnből ki terhessünk,
S a Christus kinyaiban veletek lehessünk.

¹⁰ Terentő [Emendáltuk.]

¹¹ agya [Emendáltuk.]

¹² számlálja [Emendáltuk.]

¹³ Menthetne; Fiat [Emendáltuk.]

¹⁴ mogyuk [Emendáltuk.]

¹⁵ varni; vegit [Emendáltuk.]

¹⁶ vetkeztünk [Emendáltuk.]

SCENA PRIMA

(*Præfiguras Christum Dominum voluntatem Patris.*)¹⁷

TOBIAS IUNIOR

En, kisebb Tobias, szerelmes Atyámnak
Egyetlen egy Fia, Óreg Tobiásnak
55 Vagyok, s tehát szükség ő javallásának,
Engedyek mingyarást parancsolatyanak.

Kedves, édes Atyám, a te akaratod,
Amint latom, nem más te parancsolatod,
60 Hanem hogy menyek el, ez a kivanságod,
S Gabelustol vegyem ki adot marhádót.

Parancsolatodnak engedelmeskedni,
Kesz vagyok, jo Atyám, ő hozza el menni,
Mind jobbnak űsmerem én ugy cselekedni,
Te teczesed szerent a *pénszt* felis venni.¹⁸

65 De hogy utazásom szerencsesebb legyen,
A *te* tanacsodot, jo Atyám, el veszem,¹⁹
Akeppen, fogadom, hogy en cselekeszem,
Kerlek azért teged, hogy e legyen készen.

70 Nem tudom, én a *pénszt* mi modon keressem,²⁰
Es a Médusokhoz mikeppen erkeszzem?
S Gabelus felől is hogy hogy kerdezkedgyem,
Mivel ennekem ott soha nem volt létem.

Mind Gábélus nálam, s mind én Gábélusnál,²¹
75 Ismeretlenségben vagyunk mi egymásnál
Azutan sem tudom, mely a medusoknál,
Ismertetne engem jobaratainknál.

¹⁷ Patris <sui Coelestis Sequendum.>

¹⁸ peszt [Emendáltuk.]

¹⁹ Ate; Atyam [Emendáltuk.]

²⁰ peszt [Emendáltuk.]

²¹ nalam; en [Emendáltuk.]

TOBIAS SENIOR

Edes, kedves Fiam keze irásának,
Gábelust úgy vellem, *nem*mond ellent annak,²²
S. nemis fogja ellent tartani másénak,²³
80 A mely nálam vagyon, tartya bizonságnak.

Azért meny el, Fiam, s kérsz mostanában,
Aki veled járjon, es semmi orában
Ne *távozzék* tölled semmi dolgaidban,²⁴
Ferfiat magadnak társul ezen utban.

85 Ha iljen ferfiat kaphatsz hamarsággal,²⁵
Bizonyos fizetést ígíj hamarsággal,²⁶
Mert aztot meg adom en minden bizonyal,
Csak hozzád ezután legyen igassággal.²⁷

(*Hic parem redita Parente, et invenit Angelum, quem Salutans ait.*)

TOBIAS IUNIOR (*ad Angelum:*)

90 Szerencses jó napot, ifjú, kívánok
Teneked, és kérlek, hogy a miket mondok,
Ne tarcsd ravasságnak, mert valóságosok,
Artani bizonyal, hid el, nem akarok.

Azért en mereszlek tegedet kérdeni,
Honan való vagy te, akarom meg tudni,²⁸
95 Mert szükséges nálam mostan oljan ferfi,
A melynek tegedet en ismerlek lenni.

RAPHAEL ANGELUS (*ad Thobiam Iuniorum:*)

Honnan való vagyok, en azt nem tagadom,
Es mely nemzéségből légyek, meg is mondom,²⁹
100 Izrael Fiaj közül származásóm vagyon,
S nem máshunnan való az én voltom.

²² ne [Emendáltuk.]

²³ másénak [Emendáltuk.]

²⁴ tavzzk [Emendáltuk.]

²⁵ kaphcz [Emendáltuk.]

²⁶ hantorsággal [Emendáltuk.]

²⁷ Hozzad [Emendáltuk.]

²⁸ [A *Honan* szövégi *n*-je fölírva.]

²⁹ nemzéségből légek [Emendáltuk.]

TOBIAS IUNIOR

Az Isten tegedet sok szíp áldásokkal
Álgyon meg, kivanom, minden fele jokal,
Hogy meltsosztattal az alkolmatossagal
Meg mondani, ki vagy, egy, ket, három szoval.

105 De megis kerdelek, felej nekem arra,³⁰
Az utat tudod e, mély tartományokra,
Menyen Medusoknak roppant városokra,
S egyenest vezetni Gabelus hazara.

RAPHAEL ANGELUS

110 En azon az uton nem csak egyszer jártam,
Mert én Medusoknak varossaban voltam,³¹
Es Gabelus Atyánk Fianal lakosztam,³²
Egbatanis legyen vele mulatosztam.

TOBIAS IUNIOR

Kerlek, varakozal itten egy kevesse,
Miglen az Atyámnak teszem esztet hirre.³³

(*Ad Patrem:*)

115 Jo Atyam, tanáltam olyjan ifiura,
Ki velem el jőjön ezen szolgálatra,
S kész is az utaknak megmutatására,³⁴
Es engem vezetni Gabelus házara.

TOBIAS SENIOR

120 Csudálkozom, Fiam, hogy illy hamar kaptál,
Olyan efiat, akire most akadtál,
Kérlek azért teged, azon munkálkodgyal,
Hogy hozzám be hijjad aztat, kit mondottal.

TOBIAS IUNIOR³⁵ (*ad Angelum:*)

Az Atyám, Tobiás, mostan azt kíványa,
S azon ker tegedet, jólj be ő házába.

³⁰ [A *nekem* szóban az „em” végződést az alatta lévő *d* betű szárával áthúzta a másoló.]

³¹ merten [Emendáltuk.]

³² Atank [Emendáltuk.]

³³ Atamnak [Emendáltuk.]

³⁴ készis [Emendáltuk.]

³⁵ [A *Tobias Iunior* a kéziratban rendezői utasításként szerepel.]

RAPHAEL ANGELUS³⁶ (*ad Tobiam intrans ait:*)
125 Kivanok te neked szerentses jo napot,
S Vigasztalásokal örvendetes dolgot.³⁷

TOBIAS SENIOR³⁸ (*ad Angelum:*)
Minemű örömem lehetne en nekem,
Kinek setetségben van mindenkor létem,³⁹
Ég világosságot eppen nem neszhetem,
130 Tőmleczen ülnie en kinszerittetem.⁴⁰

RAPHAEL ANGELUS
Bizzál az Istenben, es légy erős szivel,
Közel vagyon, hogy meg gyógyittassál ezzel.

TOBIAS SENIOR
Biztadhadd-e magad, hogy az en Fiamat,⁴¹
El vidd Gabelushoz kedves magzatomat?⁴²

RAPHAEL ANGELUS
135 Mivel az utaknak mogyát en jól tudom,
En őtött el viszem, s hozzád visszahozom,
Kivant egészebe láthatod, allittom
Őtött, midőn meg jó, aztot neked mondom.

TOBIAS SENIOR
140 Az Isten szerencses uton vezereljen,
Mind ketten, kivanom, hogy bekeségesen,
Visza johesetek, es örvendetesen
Köszőncselek teged Fiammal kegyessen.

(*Ad Filium:*)

Edes, kedves Fiam, Gabelus irását
Neked által adom, vegyed Contractussát,
145 Hogy meg mutathassad a pensz igasságát,
Meljet midőn meg kapz, ad visza jószágot.

³⁶ [A *Raphael* szerepnév rendezői utasításként szerepel.]

³⁷ örvendetes [Emendáltuk.]

³⁸ [A *Tobias Senior* a kéziratban rendezői utasításként szerepel.]

³⁹ letem [Emendáltuk.]

⁴⁰ tőleczen [Emendáltuk.]

⁴¹ biztathadde [Emendáltuk.]

⁴² vid [Emendáltuk.]

Azon kül valamik lesznek szükségesek,
Az utra mind azt most el készítettetek,
Hogy bátron mindenut ketten mehessetek,
150 Es onnan mihozzánk vissza jóhessetek.

TOBIAS IUNIOR

Jó szolgám, hallod-e Atyám akaratyát?⁴³
Azert mingyart készítsd a kenyeres táskát.⁴⁴

SERVUS

Uram, mindeneket már elkészítettem,
Szükségesnek en amiket itellettem,
155 Parancsolatotod ebben be töltöttem,
Mivel Atyádnak is szándékát ertettem.⁴⁵

TOBIAS IUNIOR⁴⁶ (*ad Patrem:*)

Valamik az utra szükségesek voltak,
Mind azok mi nekünk mostan készen vannak,
Minek előtte erednek az utnak,⁴⁷
160 Haljátok atyáim szavat Fiatoknak.⁴⁸

Mivel mesze földre, szerelmes, jó Atyám,⁴⁹
Kellessek tölletek, kedves edes Anyám,
El mennem en nekem, azért azt kivanom,
Hogy kedvetek szerent en el bucsuzhatnám.

165 En az Ur Istennek vagyok ajándéka,⁵⁰
Nektek, szüleimnek magzatya,
Azer banat, avagy keserűség szava
Nem akarok lenni, sőt, vidamitoja.

170 Az Isten, kivanom, minden féle jokal⁵¹
Algyon meg egyellő szives akaratal,
Hogy életeteket tú szomorúsaggal⁵²
Ne eljetez, hanem sok vigaságokkal.

⁴³ hallode [Emendáltuk.]

⁴⁴ keszid; táskat [Emendáltuk.]

⁴⁵ szandekat [Emendáltuk.]

⁴⁶ [A *Tobias Iunior* a kéziratban rendezői utasításként szerepel.]

⁴⁷ előtte erednek [Szótagszám miatt kiegészítettük.]

⁴⁸ haljatok [Emendáltuk.]

⁴⁹ foldre [Emendáltuk.]

⁵⁰ ajandeka [Emendáltuk.]

⁵¹ fele [Emendáltuk.]

⁵² eltettket [Emendáltuk.]

175 Az én hozzám való gaszdálkodastokért⁵³
Biszom az Istenben, hogy reatok azért⁵⁴
Gondot visel, s nem hogy jó tetemenyekért,⁵⁵
Hanem meg latogat fuhaszkodasimért.⁵⁶

180 Már utnak eredeek, hanem az Istenben
It hadlak, s kivanom, hogy visza jótőmben,
Teged, kedves Atyám, szerencses eletben,
Anyámál lássalak friss jó egességben.

*(Hic discedit Raphael cum Tobias, et Mater Tobiae cantabit ad
notam jaj nagy kedven.)⁵⁷*

ANNA

Jaj, kedves Fiamnak
Töllem elvalasa,
Mely keserves mesze földre
Szörnyű változasa.

185 Jaj, már banatimban
Ki vigasztal engem?
Edes Fiam, miért hagyal el,
Jaj, meg hasad szivem.

190 Ah! Keserves ora,
Melyben el szalasztam,
Vénségünk nagy istápjat,⁵⁸
Hogy meg nem találhatom.

195 Jaj, hol vagy, szivemnek
Buzgo kivansága,
Eletemnek nincsen⁵⁹
Semmi vigasaga.

⁵³ Azen gaszdalkodastoket [Emendáltuk.]

⁵⁴ Biszonaz [Emendáltuk.]

⁵⁵ tetemelytekért [Emendáltuk.]

⁵⁶ fuhaszkodasimert [Emendáltuk.]

⁵⁷ [Az *notam jaj nagy kedven* nótajelzés aláhúzva.]

⁵⁸ venségünk [Emendáltuk.]

⁵⁹ Eletemnek <immár> nincsen

TOBIAS SENIOR (*ad Annam:*)

Kerlek, ne sirankozz, mert jó egészségben,⁶⁰
El jut a mi Fiunk és midőn Rágosben⁶¹
Dolgot el végezi, bizony hogy életben,⁶²
200 Visszajő mi hozzánk s köszönt nagy örömmel.⁶³

SCENA SECUNDA

(*Christus solus comparet.*)

CHRISTUS

Hallátok Tobiast engedelmeskedni,
Mint kivánt mindenben Atyjának teczeni,⁶⁴
Es akarátjának ő eleget tenni,
Amit meg parancsolt, aztot veghez vinni.

205 Hát, en az Atyámnak és a Szent Leleknek⁶⁵
Latvan a voksokat mind a két személynek,
Kinek az Ég s a föld engedelmeskednek,
Hogy szegjem kedveket tehát en ezeknek.

210 Az én Szent Atyámnak az ő nagy hatalma,
Mind öröktől fogva éppen tulajdona,⁶⁶
Az üdőben is már nagy hatalmassága,
Ki terjet teremtven mindent e világra.

215 Kik közül Adamot ő nagy meltségbe
Teremtven allitta földi uraságba,
De a gonosz ördög őtöt halójába,
Bűnben eljtvén vive nehéz rabságára.

220 Mert hogy a meg tiltot gyűmölcsöt meg őték,
A Paradicsomban nincs már neki helye,⁶⁷
S nem csak neki, hanem egész világ vele
Esett nagy vetekbe, s már szenved ertte.⁶⁸

⁶⁰ sir<...> [Olvashatatlan szöveg, értelemszerűen kiegészítettük.]

⁶¹ ami Fiunk ami Fiunk [Az egyiket elhagytuk.]; midon [Emendáltuk.]

⁶² vegezi [Emendáltuk.]

⁶³ visszajo [Emendáltuk.]

⁶⁴ Atyának [Emendáltuk.]

⁶⁵ hat [Emendáltuk.]

⁶⁶ örktől [Emendáltuk.]

⁶⁷ [Szótagszám miatt értelemszerűen kiegészítettük.]

⁶⁸ eset [Emendáltuk.]

Azert az Atyamnak az az akaratya,
Hogy az embert ebből meg valcsam, kivanya,
Őrdóg hatalmában ne hadgyam rabságra,
Hanem magam menyek ertek hoszu utra.

225 En amint edig is kész voltam elmenni,
Es kedves Atyámnak engedelmeskedni,
Ő te czese szerent most is cselekedni
Kész vagyok, el megyek embert meg váltani.

230 De minek előtte en utnak erednek,
Valamint Tobias, tarsat hogy keressek,
Szükséges ennekem kivel utnak fognék,
Hogy ennek is részt a kegyelembe nyernék.⁶⁹

235 Azert tű, minyajon, kik terhelve vattok,
Jojjeteek en hozzam, s ha akaratotok
Engedni fog nektek, lesz vigasztalástok,
De ugy, ha ennekem szomat fogagyátok.⁷⁰

240 Jojjeteek, mert mostan van a szoros utra
Alkalmatosságtok, hogy mehettek arra,
Jojjeteek, s terjeteek penitencziara,
Mert így leszteek meltok Isten országára.

Maskent a keserves őrdóg halojából,⁷¹
Meg nem szabadultok az ő rabságabol,⁷²
Ha hozzám nem jötök, s kegyes buzgoságal,⁷³
Nem követteek engem alazatoságal.

(Hæc audientes discipuli sequentur eum.)

PETRUS

245 En te gedet látlak lenni igasságnak
Lenni, es Istentől küldőt Messiásnak,
Azert en engedek ate szavaidnak,
Eleget is tesztek parancsolatidnak.

⁶⁹ nyerneek [Emendáltuk.]

⁷⁰ fogagyatok [Emendáltuk.]

⁷¹ maskent [Emendáltuk.]

⁷² ő <halo jat> rabságabol

⁷³ hozzam keges [Emendáltuk.]

JOANNES

250 En is, János, neked kivanok szolgálni,
Mindenben szüvesen engedelmeskedni,
És utazasodban tarsad neked lenni,
Azert méltosztással nekem parancsolni.⁷⁴

JACOBUS

255 Kerlek en is, Uram, ne hagy el engem is,
Mert mikent meg hallám ate beszédedet,⁷⁵
Mingyart felgyullaszták szavaid szívemet,⁷⁶
Már erted kész vagyok önteni véretem.⁷⁷

JOANNES BAPTISTA

260 Ime az Istennek artatlan Báránya,⁷⁸
Aki evilagnak bűneit magára
Kiványa fel venni, azert őtöt algya⁷⁹
Minden Lelek, mert ez bűnösöknek zsolgya.⁸⁰

(Hic Petrus, Joannes, Jacobus adorant eum dicentes:)

PETRUS, JOANNES, JACOBUS⁸¹

Imadunk tegedet, szerelmes Mesterünk,⁸²
Kerünk, hogy Istennél légy szószólónk nekünk.⁸³

CHRISTUS

265 Peter, János, Jakab, szerelmes barátim,
Latom szandektokat, hogy uti társaim
Akartok ennekem lenni tanítványim,
Azer meg mutatom en vegső oraim.

270 Felséges Atyámat, akitől születtem,
Es Szent Lelek Istent, kit én is leheltem,⁸⁴
El hattam Emberert ily nagy drága kincsem,⁸⁵
Kikel mindőrőke egy volt természetem.

⁷⁴ méltosztással [Emendáltuk.]

⁷⁵ beszédedet [Emendáltuk.]

⁷⁶ felgyullasztak [Emendáltuk.]

⁷⁷ erted <...tent> kész [Olvashatatlan szó]; véredek [Értelemszerűen kiegészítettük a szöveget.]

⁷⁸ Baranya [Emendáltuk.]

⁷⁹ kiványa [Emendáltuk.]

⁸⁰ solgya [Emendáltuk.]

⁸¹ [A szereplők nevét az utasítás alapján pótoltuk.]

⁸² Immaduk [Emendáltuk.]

⁸³ Istennel legy szószollonk [Emendáltuk.]

⁸⁴ enis lehettem [Emendáltuk.]

⁸⁵ daga [Emendáltuk.]

Az Angyalokot is fogjokért el hattam,
Ékes palotámból szívből le szállottam,⁸⁶
Midőn a betegek lelki sebét láttam,⁸⁷
Az Ember vetkinek orvosságot hoztam.

275 Ámbár nagy kinokra, tугyam, keljen mennem,
Rut gyalázatokal meg elegíttetnem,
Megostoroztassék szörnyűn az én testem,
Cseppig ki ontassék dragalátos vérem.⁸⁸

280 Mind azáltal azzal semmit nem gondolok,
Mert nagy szeretettől eppen gyuladozok,
Emberi nemzethez, kit szívből kívánok,
Jöttem, s meg is mondom nektek, hogy tугyátok.

285 Tú is, tanítványim, ezen szenvedesben,
Tudom, reszesültök, ha nemis mindenben,
De ne gondoljatok azzal, mert menyekben
Reszesekke tésznek örök dicsőségben.

(Discipuli simul ad Christum:)

DISCIPULI

Oh, édes, jó Urunk, szerelmes mesterünk,
Ha kel is mű nekünk teveled szenvednünk,
Mű mindazon által örökke dicsirünk,
290 S az egész világon mindenűt hirdetünk.

SCENA TERTIA

(Comparet Tobias Senior cum Anna.)

TOBIAS SENIOR⁸⁹

A Szomoruságnak eljöt már a napja,
Bánat, keserűség fájdalmas orája,
Melyben mű szemeink Fiunkat nem látya,
Jaj, már nincs szívunkot, aki vigasztalja.⁹⁰

⁸⁶ ekes; sziből [Emendáltuk.]

⁸⁷ sebet [Emendáltuk.]

⁸⁸ verem [Emendáltuk.]

⁸⁹ <Anna> Tobias Senior

⁹⁰ ninc [Emendáltuk.]

295 Edes, kedves Fiam felől azt alittom,
Hogy ottan kesődik, csak azt gondolhatom,
Hogy Gabelus meg holt, kin szüből bánkodom,
Es nincs, ki megagya a penszt, azt mondhatom.

Máskent az el mondot napra megjőt volna,
300 Ha akadaly ötöt nem követte volna,
Mert ő elmenteben nekünk azt mondotta,
Hogy viszajó hozzánk e maji Szent napra.⁹¹

Azert is mind eddig e napot csak vártam,
Meljen vigaságom hogy leszen, csak bisztam,
305 Eletem Istentől nyújtani kivantam,⁹²
Szüntelen gyótródven napokat számláltam.

De, amint most látom, nem orvendetesnek
Mondhatom e napot, hanem keservesnek,
Mert e szomoritya mű öregsegűnknek
310 Napjait, s okozza veget életűnknek.

Jaj, már, oh, fájdalom, hogy kedves Fiammal,
Nem lehet szollanom kedves magzatommal,
Jaj, hogy meg nem tartám ötöt en magamal,
Most nem keserigenek viszont mi Annaval.

ANNA

315 Oh, mely siralmas lőt e földön eletem,
Nyomoruságra már jutot az én ügyöm,
Sok siralom miat el bagyadot szivem,
Jaj, nincs vigasagom immár soha nekem.⁹³

De miért küldénk el oly mesze tegedet,
320 Édes, kedves Fiam, aki vensegűnköt
Taplaltad, es vigasztaltad életűnköt,⁹⁴
Már soha nem latunk egy remensegűnköt.

Nincs már, kiben az en remensegem vessem,⁹⁵
Es kihez támasszam az en öregsegem,
325 Mivel oda vagyon én edes gyermekem,
Kiert mind örökke fog könyveszni szemem.

⁹¹ Sz [A rövidítést feloldottuk.]

⁹² nyjtani [Emendáltuk.]

⁹³ ninc [Emendáltuk.]

⁹⁴ eltűnköt [Szótagszám miatt javítottuk.]

⁹⁵ ninc [Emendáltuk.]

Jaj, jaj, már ennekem, keserves Anyának,
Midőn emlekezem en kedves fiamnak,
Elmeneteleről, kicsin Tobiasnak,
330 Jaj, már vege nem lesz kőnhulatasimnak.

TOBIAS SENIOR

Kerlek, távoztassad keservességedet,
Mert csak rovidited azzal eletedet,
Hiszem az a ferfi, aki gyermekedet
El vive, s elég hir biztata engemet.
335 Hogy ő szerencsesen el viszi Rágesbe,
S onnan visza hozza Tobiást életbe,
Azt monda ennekem, amikor elmene,
Azert kerlek teged, ne essel ketsegebe.

ANNA

Lehetetlen nekem megvigasztaltatnom,
340 Es keserűségem töllem tavosztatnom,
Mert midőn elmembe fiamat forgatom,
Nem lehet en nekem őtőt nem siratnom.

Azert en magamon, hogy vigasztalhatnám,
S keserűségemet el tavosztathatnam,
345 Arra az utra megyek, hogy ha meg láthatnam,
A meljen meg jőni őtőt gondolhatnám.⁹⁶

TOBIAS SENIOR

Igen, jo lesz, meny el, nem banom, s felőlle
Ottan vigyazkogyál, s ha látnad meszire
Őtőt, nekem jőni mingyárt, ertesemre⁹⁷
350 Adgyak, had mehessek neki eleibe.

*(Anna pergit ad visitandas vias plorabitque Cantando Nota Gar-
lo világ.)⁹⁸*

⁹⁶ joni [Emendáltuk.]

⁹⁷ ertesemre [Emendáltuk.]

⁹⁸ [A *Cantando Nota Garlo világ* nótajelzés aláhúzva.]

ANNA

Szomoru nap,
Meljen behott
Keseruseg szivembe,
Oh, fájdalom,
355 Hogy viragom
En előttem elmene.

Jaj, mit tegyek,
S hova legyek,
Amaz uton csak nezem:
360 Még sem látom,⁹⁹
Hogy bus gondom
Órömrre fordul nekem.

Hova lól el,
Hogy nem jössz el
365 Kis Tobias, edesem,
Hogy nem látlak,
Csak ohajtlak,
Szivemtől szakat gyermekem.

Jőj ide már,
370 Mert anyád vár
Siralmas ohajtással:
Kerlek teged,
Vigasztalj meg,¹⁰⁰
Né hogy meg haly halallal.

Miert így bánál,
375 Hogy nem szánál,
Talam eset halalod?
Csak vigyaszlak,
Meg sem látlak,
380 Jaj, már ki vigasztal engem?¹⁰¹

(Anna redit ad Thobiam et ait ad eum:)

⁹⁹ meg [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ vigasztal [Emendáltuk.]

¹⁰¹ vigaszal [Emendáltuk.]

ANNA

En nagy gyorsasagal mindenűt eljártam,
Az utakat, ahol őtöt gondolhattam
Meg jőni, de sohul őtöt nem láthattam,
Se felőlle semmit eppen nem hallottam.

TOBIAS SENIOR ET ANNA (*simul.*)

385 Oh, nagy keserűség, mint epezted szívűnk,
Oda vagyon immár minden remensegűnk.¹⁰²

SCENA QUARTA

(*Christus comparebit cum discipulis suis.*)

CHRISTUS

Tobias Atyjához s Anyjahoz szollani¹⁰³
Hallhatátok, midőn utnak akart fogni,¹⁰⁴
Kinek nem egyebre czelosztak szavai,
390 Hanem, hogy kivanta ő tőllok bucsuzni.

Nekem is az, s nem más az en kivanságom,
Kedves tanyitvanyim, az az akaratom,
Hogy kedves Anyámnak ezen utazásom¹⁰⁵
Adgyam tuttora, es vegyem bucsuzasom.

JOANNES

395 Oh, Uram, Istenem, ha ezt Szent Anyádnak
Adandod tuttora, mingyar az halálnak,
Jól tudom, el fogja merge fulákjának
Szent Szívét, es leszen vege orajanak.¹⁰⁶

CHRISTUS

400 Edes tanyitvanyom, tudod, mint szeretem,
Szerelmes Anyámot mikeppen kedvellem,¹⁰⁷
Hogy lehessen azért tőlle el menesem
Bucsuzatlan, tehat neki meg jelentem.

¹⁰² mmár [Emendáltuk.]

¹⁰³ Atyához; Anyahoz [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ halhatatok [Emendáltuk.]

¹⁰⁵ Atyámnak [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ Szivet [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ Atyámot [Emendáltuk.]

De jól tudom aztat, hogy az ő szívében
Nagy keserűséget erzeni kellesen,
405 Fog, miként meghallja, azért tű a helyben,
Őtőt segéljétek, ne essék ketségben.¹⁰⁸

Másként ejetteben el kel neki esni,
Keserűsegeben meg nem lehet alni,
Hanem, Janos, Jakab, tű mellete lenni,
410 El ne mulasztatok ketfelől meg fogni.

*(Christus movet se ad valedicandum, duo discipuli tenebunt
Beatam Virginem.)*

CHRISTUS

Szerelmes Szent Anyam, Boldog Szűz Maria,
Atyam orszaganak ekes koronaja,
A Szent Haromságnak eleven Temploma,
Halgas most fiadnak egy-ket szavaira.

415 En az en Atyámnak kegyes értelméből,
Menyből le szállottam szent rendeleséből,
Tetczet, hogy fel mennék a te Szent mehedből,¹⁰⁹
Vilagert meg halnek egyes ertelemből.

420 Azert hozád jöttem, mint fiu Anyahoz,
Tudvan hivsegedet hozzam, te fiadhoz,
Bucsuzni kivanom tólléd, mert halálhoz,
Közelit eletem utolso órához.

MARIA

En szerelmes Fiam, én édes magzatom,¹¹⁰
Tólléd el valasom hogy keljen szemlelnem,
425 Kerlek, hogy meg ne haly, s ne szomorics engem,
Hanem vigasztaljad en szomoru lelkem.

CHRISTUS

Szerelmes Szent Anyám, mennem kel halálra,
Azert kérésednek nem lehet vallassza.¹¹¹

¹⁰⁸ segeljétek; essek [Emendáltuk.]

¹⁰⁹ mennek [Emendáltuk.]

¹¹⁰ szelmes; m edes [Emendáltuk.]

¹¹¹ kesednek [Emendáltuk.]

MARIA

430 Edes, kedves Fiam, szivem ne szomorisd,
Hanem halalodot Kőnyeben rendeljed.

CHRISTUS

Szerelmes *Szent Anyám*, mar vagy békeségben,¹¹²
Mert nem engedhetek neked kérésedben.¹¹³

MARIA

435 Fiam, emlekezzel sok epeségimről,¹¹⁴
Anyai keserves cselekedetimről,
Hiszen en szültelek tegedet mehemből,¹¹⁵
Es en neveltelek draga szűz tejemből.¹¹⁶

440 Tudod, edes Fiam, mikent tartottalak,
Harmincz három esztendeig szolgáltalak,
Anyai voltommal ugy oltalmaztalak,
Hogy semmiben meg nem szomorítottalak.

Azert megis kerlek teged, en Istenem,
Halgasd meg barcsak az harmadik keresem,
Fiu *lévén* ebben, kerlek, engyegy nekem,¹¹⁷
Avagy halalodban tegy részessé engem.¹¹⁸

CHRISTUS

445 Ambár edes Anyám, te légy az én testem
Szülője, de ennel nagyobb Istensegem,
Kit öröktől fogva az Atyától vettem,¹¹⁹
Azert kérésednek nem lehet engednem.¹²⁰

450 Hanem en te hozzad, Szerelmes Anyámra,
Fordítottom szavaim vegső bucsuzásra,
Azert figyelmezzél az én szavaimra,¹²¹
Had mehessek mingárt elrendelt utámra.

¹¹² Szerelmes mar vagy bekesegbe [A sort próbáltuk emendálni.]

¹¹³ keresedben [Emendáltuk.]

¹¹⁴ epesegimről [Emendáltuk.]

¹¹⁵ hiszem [Értelemszerűen emendáltuk.]

¹¹⁶ Es en neveltelek draga tejemből. [Emendáltuk]

¹¹⁷ Fiu ebben kerlek engyegy nekem [Emendáltuk.]

¹¹⁸ reszesse [Emendáltuk.]

¹¹⁹ öröktől [Emendáltuk.]

¹²⁰ keresednek [Emendáltuk.]

¹²¹ figyelmezzel [Emendáltuk.]

Oh, edes, Szent Anyám, mely nagy hiv voltoddal
Szolgáltál en nekem, aitaságál,
455 Egyes harminczhárom esztendőkön által,¹²²
Kegyesen neveltél Anyai voltoddal.

Azert, hogy erettem sokat faradosztál,
Az Angyal szavara mehedben fogattál,
460 S kilencz holnapokig bezarva hordosztál,
E világra szűlven tejeddel tápláltál.

Köszönöm, Szent Anyám, e faradsagidot,
Köszönöm en hozzám valo látásidot,
Meg fizeti Atyám Anyai voltodot,
Es en velem tótt sok dajkakodásidott.

465 Mert már, edes Anyám, keserusedben
Ajanlak tegedet Isten kegyelmeben,
Tudom, gondot visel tereád mindenben,
Reszessé is teszen ő dicsősegiben.¹²³

470 Már bucsumot vévén melto háládással,
Kerlek, kedves Anyám, Anyai áldással
Bocsás, had mehessek e tanyitvanyimal,
Keserusegre es kinra batorsággal.

MARIA

Böv aldassal teged Menyei Szent Atyád¹²⁴
Algyon meg, kivanya keserves Szűz Anyád.

*(Hic discedit Christus cum discipulis, et duo Angeli missi a Deo
alloquuntur Beatam Virginem.)*

ANGELUS PRIMUS

475 Istentől küldettünk mind ketten te hozzád,
Hogy teged segéljünk, mert nagy a te igád.¹²⁵

ANGELUS SECUNDUS

Ne féllj, oh aldot Szűz, mert Isten tegedet
Meg segél, s nem hagy el, tekintven ugyedet.¹²⁶

¹²² által [Emendáltuk.]

¹²³ resesse; dicsosegiben [Emendáltuk.]

¹²⁴ Szent [A rövidítést feloldottuk.]

¹²⁵ segeljünk [Emendáltuk.]

¹²⁶ segel [Emendáltuk.]

SCENA QUINTA

(*Annas cum militibus.*)

MILES PRIMUS

480 Annás, sidoságnak okos, bölcs fő Papja,
Most ideje, vigyáz nepedre s magadra,
Es nagy gondod legyen hires országodra,
Nehogy mind fejenkent jussunk nagy rabságra.

ANNAS

Mit akar e beszéd, mond meg hamarsággal,
Had menyek, ámbár nagy summával.

MILES PRIMUS

485 En, amit hallottam egész Sidoságban,
Egy *ámító* támat nem rég orszagunkban,¹²⁷
Ez nagy zsákmánt teszen ami jovainkban,
Mivel minden esze vagyon amitásban.

MILES SECUNDUS

490 De még én nagyobát hallottam felőlle,
Az egész nepséget ez a meg *térésre*,¹²⁸
Poenitenciara hijja es hivsége,¹²⁹
Talám királyságra vagyik az ő szive.

Már ő vele járnak egy nehany holdittok,
Imitt-amott gyűtött rongyos tanyitvanok,¹³⁰
495 Hires orszagunkban nemzetünk *pusztítók*,¹³¹
Es az egész nepet hozzaja holdittok.

Azert kerünk teged, nehad hoszu ószre
Aztot, s beszédünköt ne ved süketségre,
Ha ate nepedet akarod elnie
500 A szeljes világnak hirere s nevere.

Ha ezt nem cselekzed, tud meg bizonyoson,
Hogy *pusztítás* leszen egész sidoságban,
Mivel nagy seregel majd nem minden napon,
Megjelenik a nép a *prædikalason*.

¹²⁷ amitto [Emendáltuk.]

¹²⁸ teresre [Emendáltuk.]

¹²⁹ poenitenciara <y> hijja

¹³⁰ imitamot [Emendáltuk.]

¹³¹ postittok [Emendáltuk.]

ANNAS

505 Ha úgy van a dolog, mingyárt menyetek el,
Őtöt sietségel e most keressetek fel.

*(Hic militis redeunt ad quaerendum Christum, et inveniunt eum
prædicantem.)*

CHRISTUS

Jőjjetek, kik terhelve vattok,
Es minyájon nálam nyúgodalmat kaptok,
Terjetek meg bűnben, kik torkig uszkaltok,¹³²
510 Minden bűnőtkre szabadulást adok.¹³³

Mert a Menyországba mások be nem térnek,
Senki bűnben az en Atyámhoz nem mehet,
Nem adatik soha bűnősnek az élet,
Hanem kinköve s tűz bünt öröke éget.

515 Meny Országban *pedig* nagy vigaság leszen,¹³⁴
Minden öröm felet való öröm leszen,
Aki bűneiért it eleget teszen,
Az oljan, menyben is nagy jutalmat veszen.

520 Kedves tanyitvanyim, el jött már az ora,
Melyben a világnak az Ember fiara,
Szabadság adatott, hogy világosságra,
Vakságba levőköt hoszna vigasagra.

(Judei deprehendunt Christum et ait ad Judæos:)

CHRISTUS

Illy nagy gyorsaságal tú hova siettek,
Es olyj fegyveresen valjon kit kerestek?

JUDÆI OMNES

525 Názáreti Jesust keresnie jöttünk.

¹³² bunben [Emendáltuk.]

¹³³ bűnőtk [Emendáltuk.]

¹³⁴ [Az előző oldal (1241.) őrszava alapján pótoltuk.]

CHRISTUS

Ha ti meg ismerni Jesust kíványátok,
En vagyok, s en vélem valjon mit akartok?

(Hic cadunt Judæi.)

CHRISTUS

Mégis kinszeritlek, hogy tû kit kerestek?¹³⁵

JUDÆI OMNES

Meg mondok, keressûk názáreti Jesust!

CHRISTUS

530 En vagyok, bizonyal meg mondam tû nektek,
Hogy ha valóságal engemet kerestek,
Az en követõim, kerlek, engegyétek¹³⁶
El menni, bekevel õket ereszétek.¹³⁷

(Discipuli Christi recedunt.)

MILES PRIMUS

535 Egy szivel-lelekkel, rajta, jo vitezek,
Mingyár kezeteket reaja tegyétek,¹³⁸
Lánczal s kötelekkel õt meg kötözzétek,¹³⁹
Az után, ha tetczik, ússétek s verjétek.¹⁴⁰

(Hic ligatur Christus.)

540 Mind az altal õtõt vigyétek csendesesen,¹⁴¹
Hogy a népek között bojdulás ne legyen,
Máskepen minekûnk nagy kárunkra leszen,¹⁴²
E dolog a nepnek ha tuttára leszen.

(Ducitur Christus ad Annam.)

¹³⁵ mégis [Emendáltuk.]

¹³⁶ engegyetek [Emendáltuk.]

¹³⁷ ereszetek [Emendáltuk.]

¹³⁸ tegyetek [Emendáltuk.]

¹³⁹ megy [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ ússetek; verjetek [Emendáltuk.]

¹⁴¹ vigyetek [Emendáltuk.]

¹⁴² karunkra [Emendáltuk.]

JUDÆUS CARDALI

Tugyátok, pajtásim, hogy parancsolatunk
Van az Ember felől, azért ússük s verjük.

JUDÆUS BRONTRIS

545 Probaljuk meg ezen álnokság hajlékát,
Mig visszűk, az után verjük az oldalát!

(*Stante Christo ante Annam.*)

MILES PRIMUS

El hoztuk az Embert, melyről parancsoltál,
Biszonyal ez leszen, aki eloted áll.

ANNAS

550 Hogy más Birodalmán kapdoss, ki mondotta?
Es másnak jóságát el ved, ki mondotta?
Teneked az Atyád azt nem parancsolta,
Sem másnak jövait teneked nem atta.

555 Mond meg, honnan vetted te böcsesegedet,
Hol vannak most, akik követtek tegedet,
Talam el küldötted gyujteni sergedet,
Avagy ők minyajan el hattak tegedet?¹⁴³
(*Tacet Christus.*)

Mindenekben nekem Szivem kivansága
Bétólt, látván ezen alnokot megfogva,
Parancsolóm, őtöt hogy kemeny rabságra,
Mingyárt Pilatushoz vigyétek hurczolva.¹⁴⁴

SCENA SEXTA

(*Duo Angeli exeuntque forma præstantior alterum aloquitur.*)

ANGELUS PRIMUS (*præstantior*)

560 Keserves állapot, Isten küldőt engem,
Hogy mostan öt leven beszélnek en velem,¹⁴⁵
Az Isten Anyának mikent a félelem,¹⁴⁶
El fogta ő szüvet Isteni Kegyelem.

¹⁴³ ok [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ vigyetek [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ beszélnek [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ felelem [Emendáltuk.]

565 Ismersz, en joltudom, hogy nemeseb Angyal
Vagyok, s azért jöttem, hogy rendeseb modal,
Neked meg beszéljem mingyárt szolassommal,
Hogy tugyad, s hirdessed Szűz Anyát azonnal.

Oh, bánkodot szivel *fián* gondolkodik,¹⁴⁷
Mint arva görlicze igen almelkodik,
Méhinek gyümölcsen igen ohajtozik,¹⁴⁸
570 Ezt az Atya Isten Fiárul beszellik.

Az Angyali sergek azon csudálkosznak,
Az ég és a föld is igen almelkodnak,
Mi dolog, szemeit az Egről, ugy mondnak,
Ő el nem fordittyá, fű, fa mind kiáltnak.

575 Ugy vellem, nagy dolog forog elmejeben,
Mely keserűséget hoz az ő szűveben,
Valo, hogy minyájon gyaszban mi szűvünkben,
Ne öltőzzuk sirvan keserusegünkben.

Mert bizonyal el hid, nincs a titok nélkül,¹⁴⁹
580 Hogy ő hajlekaban szűntelen egyedül,
Különös *szálláson* külön mindenektől,¹⁵⁰
Anyira bankodvan orczaja elkékül.

Ennek okat pedig, hogy kitanulhassuk,
Tanacsot mű tarcsunk, és ugy meg tanoljuk,
585 Szűkseg rá *vigyázzunk*, mer' mű nagy aszonyunk,¹⁵¹
Es ha segelhessük, mind mellette legyünk.

Könyhulatasokban most már szemem forog,
Keserűségemben ugyan igen lobog,
Segely már engem, ki mivel igen mozog,
590 Szűvemnek már vize szemeimen csorog.

ANGELUS SECUNDUS

Melto csudálkosznunk, seregek Angyala,
Minden igassagok evező csillaga,
Eltévelyeteknek meg nyilo kapuja,
Joknak s igazaknak hordozó bárkaja.

¹⁴⁷ fiam [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ mehinek [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ nalkül [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ Szalason [Emendáltuk.]

¹⁵¹ vigyázzunk [Emendáltuk.]

595 Nemes Angyal leven, te nemes elmével,¹⁵²
Istentől aldattal méltó nagy erővel,
Mégis Csudalkozol, hát en seregemmel,¹⁵³
Hogy ne rettenék meg gyenge hiveimmel?¹⁵⁴

600 Tudvan, mely öröme volt, midőn hallotta,
Szűztől Születetni a Christust mondta,
Istennek Emberert Mojses Kialtotta,
Ugyan ő példában előre ki atta.

605 Ezeket megertven a dragalatos Szűz,
Hogy csak hamar eljő, mint sebes, egő tűz,
Hogy aszon méhébe, kinek neve még Szűz,¹⁵⁵
Ugy egész világot Christus meleje fűz.

610 Akor így kialta az Egekbe, mondván,
Ki agya azt nekem szivembe kiáltván,
Hogy en azt az údót meg erjem ohajtvan,
Meg lássam Messiaszt, magamba így szólvan.

Még Maria, kitől Jesus születtenék,
Nem tutta, hanem Csak szűztől Születtenék,
Hallotta, világra joni rendeltetnek,
Es valaki méhe tölle Szenteltetnek.¹⁵⁶

615 Ezt halván, Maria is mingyárt magához¹⁵⁷
Fordulvan, így szolla Menyei Atyához:
Istenem, Istenem, had mehessek ahoz,
Szolgáló Leanynak Istennek Anyához.

620 Oh bár addig élnék, csak azt ohajtánám,¹⁵⁸
Hogy Isten Anyanak labait csokolnam,
Szolgálóji köze beszamlaltathatnam,
Meg csak labainak nyomát is malnam.¹⁵⁹

¹⁵² elmevel [Emendáltuk.]

¹⁵³ megis [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ rettennek [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ mehebe [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ mehe [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ halvan [Az őrszó szerint *tudván*.]

¹⁵⁸ elnek [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ nyomat [Emendáltuk.]; malnam [Érthetetlen kifejezés, valószínűleg *nyalnam*.]

Ládde, csak akkor is mikent vigadozot
Lelkeben s sziveben miben faradozot,
625 Buszgo imádsagban szuntelen ohajtozot,
Vigan ő Istenhez akor kialtozot.

De most veszem eszre nagy gondolkodását,
A Szűz Mariának oly nagy halgatását,
Hogy ugyan a föld is az ő vigyazását,
630 Altal *adja* az Egnek csendes halgatasát.¹⁶⁰

De csak vigyáz moston, ki tanuljuk,
Gabriel Angyaltól bizonyal meg tuggyuk,
Mi annak az okat azt *is* altal látyuk,¹⁶¹
But vagy vigaságot tőlle mingyárt hallunk.

(*Hic aperitur porta.*)

GABRIEL ANGELUS

635 Idvöz legy, Jesusnak fájdalmas Szent Anyja!¹⁶²

MARIA

Mi dolog, oh, Angyal, hogy az fájdalomnak,
Engemet most nevesz keserves Anyának,
Mond meg, kerlek, okát nekem *e* titoknak,¹⁶³
Maskent siralomban szemeim borulnak.

640 Jol tudod, en midőn Fiamat mehemben,
Beveendő voltam az en kebelemben,
Akkor azt mondottad, hogy en leszek
Szerencses, ugy szállál, teljes eletemben.

645 Ez abbol ki tetczik, hogy nekem igy szoltál,
Malasztal vagy teljes, hozzám ugy kiáltál,¹⁶⁴
Meljet köszöntésben mostan te el hattál,
S ezzel en Szivembel nagy fájdalmat hosztál.

650 Miert, oh, Gabriel, ily arva leannak,
Maria nevet nem adal halandonak,
Csak fájdalmas árvát te Isten Anyanak
Rendelz, s azért magam adom fájdalomnak.

¹⁶⁰ agya [Emendáltuk.]

¹⁶¹ azis [Emendáltuk.]

¹⁶² Anya [Emendáltuk.]

¹⁶³ etitoknak [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ köszöntésben [Emendáltuk.]

Isten el küldött volt engem köszönteni,
Még minkeelőtte méhembem fogadni¹⁶⁵
Kellet Fiam te szodra, bevenni,
655 De akkor az Urat mondád velem lenni.

Kerlek, ne változtasd regi köszöntesed,
Mert az en szivemnek nagy fajdalmát szerzed,
Oh, talám most Fiam igen erőst szenved,
Mond meg, hogy ha ide céloz köszöntesed.¹⁶⁶

(Gabriel tacet.)

660 Látom, hogy csak halgatsz, szívem majd meg hasad,
Erőm es en tagom mingyárt most el lankad.

(Hic flet Virgine et ait Sanctus Joannes et ad eum.)

MARIA

János, mit hallottal Szerelmes Fiamrol,
Mond meg azt en nekem, amit mesteredről
Tudhatcz, avagy láttál világ Isteneről,
665 Ugy talám tavozik fájdalom Szívemtől.

JOANNES

Oh, aldot Szűz Anya, keserves hirt neked
Kelletik hirdetnem, mert erőssen szenved
A sidoktól kedves Fiad es gyermeked,
Meg kőtőszve vagyon most édes Istened.¹⁶⁷

MARIA

670 Jaj, jaj, hova legyek keserusegemben,
Nincs már remensegem világon semmiben,
Már vagyok es leszek a nagy sérelemben,¹⁶⁸
Nincsen oly anya, ki ne sirjon lelkében.¹⁶⁹

675 Oh, hegyek es völgyek, engem segeljetek,
Fű, fa s minden erők tú velem legyetek,
Aszonyok s leányok már hozzam jőjjetek,
Segítsegl lenni most ügyekezsetek.

¹⁶⁵ meg [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ czelosz [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ Meg kőtőszve vagyon most Istened. [Szótagszám miatt kiegészítettük.]

¹⁶⁸ serelemben [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ lelkeben [Emendáltuk.]

680 Fogjatok meg engem, labaim nem birnak,
Jo azon baratim immár nem szolgálnak,
En alapotomon minyájon sirhatnak,
El esem, kik látják, engem ne hagyának.

SCENA SEPTIMA

(*Maria et Mundus comparent.*)

MARIA

685 Hol vagy most, oh, csalárd és mulando világ,
Biszony mindenben te nem vagy sződellő ág,
Meg csalogod s rettentet embert, mint aszu ág,¹⁷⁰
Kire midőn lepik s lábaival felhág.

Alig ereszkedik s azanba megesik,
Sok buban, bánatban ő mingyárt fekeszik,
Világ jovaiban csak alig eredzik,
Játszodatod őtőt, amint neked tetczik.¹⁷¹

690 De ám azt tudhatnám, amiben vétettem,¹⁷²
Vagyis te ellened miben cselekettem,
Kerlek, mond meg nekem, hogy ha mit vétettem,¹⁷³
Bocsánatot kerjek arol, amit tőttem.

MUNDUS

695 Tudod, az az enyim, hogy törben ejcselek,
Ne kerd azt en tóllem, hogy teged mencselek,
Mert buban s bánatban nagyobbban ejtelek,
Vigaságban lenni eppen nem engedlek.

MARIA

700 Látom, hogy melletem nincs ki munkálkogyék,¹⁷⁴
Most veszem azt észre, mint árvát segéljék,¹⁷⁵
Hozsu uton levő fiamat mint feljek,
Szivemnek fájdalmát mikeppen növeljék.¹⁷⁶

¹⁷⁰ retented; embert [Mindkét kifejezést emendáltuk.]

¹⁷¹ Jaczotatod [Emendáltuk.]

¹⁷² vetettem [Emendáltuk.]

¹⁷³ vetettem [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ munkálkogyék [Emendáltuk.]

¹⁷⁵ irsze; árot [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ neveljek [Emendáltuk.]

Azert az árvának jobb leszen az halál,
Keserűség, hogy ne fujja az, hol ő áll,
Hadd menyen Istenhez, kit már regen szolgál,¹⁷⁷
705 Mert árva élete nagy győtrelemben áll.

Hol vagy már, oh, halál, sies en előmben,
Aki távol voltál eddig eletemben,
Gaszdragot és szegent te minden údőben
Látogatál s vágtaal siralom volgyeben.

MORS

710 Itt vagyok, ne busulj, ketsegebe ne essél,
Mi háborgat teged, s mely felől fu a szel,
Ihol, amint hittál, hozzád vagyok közel,
Parancsolj csak bátran, meg adom, mit kertel.

MARIA

715 Hát már mihesz fogjak keserűségemben,
Agyatok tanacsot az en insegueben,
Jőjön bár valaki nagy szenvedeseben,
S segéljen engemet en őszvegsegeben.¹⁷⁸

MORS

Hallván ohajtásid, szivemből már szánlak,¹⁷⁹
Siralmas szavakal kialtani hallak,
720 Árvák között, el hidd, nyomorunak mondlak,¹⁸⁰
Es a világ előtt keservesnek tartlak.

De el hid azt, hogy en teged nem segellek,
Meg van parancsolva, hozzád ne is erjek,
Hanem fajdalmidot enhijd, arra kerlek,
725 Fegyveremmel neked semmit nem tehetek.¹⁸¹

Sőt ihon előted máris alig állok,
Szűntelen fűlemben parancsolást hallok,¹⁸²
Hogy en fegyveremet letegyem, kit látok,
El hid, amiket en teneked most mondok.

¹⁷⁷ had [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ Seg<y>éljen

¹⁷⁹ halván [Emendáltuk.]

¹⁸⁰ árak; hid [Emendáltuk.]

¹⁸¹ Fegyveremmel [Emendáltuk.]

¹⁸² szűtelen [Emendáltuk.]

MARIA

730 Keserű bánatban borult már en szívem,
Vallását világnak, s tübet el *vetettem*,¹⁸³
Látom, tű bűnnetek nincsen remenségem,
Hanem utnak fogok, s keresem Istenem.

SCENA OCTAVA

(*Pilatus ait cum suis, et Judæi præsentant Christum.*)

MILES PRIMUS

735 Annas, mű Fő Papunk teli van meregel,¹⁸⁴
S tehozzad, Pilátus, bennünk ez Emberrel,
Küldöt, hogy halálra itild, mert vetekkel¹⁸⁵
Rakva tanáztatot, iszonyu bűnökkel.

PILATUS

740 Mít vétett ez Ember, akarom meg tudni,¹⁸⁶
Máskint az halálra nem tudom itilni,
Ha cselekedetit nem fogom halani,
Azert mongyátok meg, mik az ő vetkei.

TESTIS PRIMUS

745 Országunkat regen az Ember pusztitya,
Iszrael nepet is szuntelen honditya,
Magát az országban kiralynak alitya,¹⁸⁷
S hogy őtöt kővessék, erőssen kialtya.¹⁸⁸

En sokat nem szollok, többet fogsz hallani
Másoktól, ha tőlők akarod megtudni,
Azert hamarsagal jól vegere menni
Ügyekesz, ne kessel e dolgot meg tudni.

750 Máskint ez embernek hire lesz mindenűt,
Annas is szenvedni fog te veled egyűt,
Mert társai által ő most is meg nem szűnt
Magát hirdettetni kiralynak mindenűt.

¹⁸³ vettem [Szótagszám miatt javítottuk.]

¹⁸⁴ téli [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ hallara [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ vetet [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ őszágban [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ kővessék [Emendáltuk.]

PILATUS

755 Nagyon csudálkozom ezen az Emberen,
Nem azért, hogy hozzam hozattatot legyen,
Hanem inkább a sok rossz, gonosz tételen,¹⁸⁹
Ha így foly a dolog, tovább megyek ezen.

760 Valakik tű ezért itten jelen vattok,
Nektek parancsolom, hogy amiket tuttok
Ezen Ember felől, nekem meg mongyátok,¹⁹⁰
Es cselekedetit nekem meg mongyátok.

TESTIS SECUNDUS

765 E magát kiralynak sokszor alította,
Kedves nemzetünkkel magát imadtatta,
Ez is elég volna, hogy menyen halálra,
De meg többet mondok, bizonyal ő szava.

Sokszor fenyegette *a mi* nemzetünköt,¹⁹¹
Hogy ő valamikor meg itili őket,¹⁹²
S *nem* csak őket, hanem minyájon bennünköt,¹⁹³
Pokolra hany, hogy ha nem követyük ötöt.¹⁹⁴

770 Latod már, Pilatus, miket cselekedet,
Es hid el aztat is, hogy csak Istenséget
Ezekkel az Ember magának kereset,
Nem gondolt azzal is, hogy megbánt tegedet.

TESTIS TERTIUS

775 Nem csak egyszer aztat hallottam ő tőlle,
Hogy elete bizony ne legyen kívülle
Senkinek, ha neki nem lesz követője,
Azert parancsolj már, mit csináljunk vele.

TESTIS QUARTUS

780 Ne halaszd sokara ez Embernek dolgát,
Ha a sidosagnak nem akarod kárát,
Látod, hogy ő is már eszrevette magát,
Csak halgat, mint a nyul, mert ismeri baját.

¹⁸⁹ tetelen [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ mogyátok [Emendáltuk.]

¹⁹¹ ami [Emendáltuk.]

¹⁹² oket [Emendáltuk.]

¹⁹³ nen [Emendáltuk.]

¹⁹⁴ polkolra [Emendáltuk.]

PILATUS (*ad Christum:*)

Nem hallode, ezek mit mondnak felőlled,
Es miket allitnak minyajon ellened?
Tud meg bizonyosan, hogy elveszted fejed,
785 Ha igazak ezek, meg nem marad élted.¹⁹⁵

Mond meg azért nekem, es ne ved trefára,
Hogy ha nyilván te vagy a sidok királja,
Látod, hogy minyajon itilnek halálra,
En is had készítsem magam e dologra.¹⁹⁶

790 De mindenek felett azt akarom tudni,¹⁹⁷
Honnan valo vagy te? S kinek keljen hinni,
Ezen kerdesemre mingyárt meg felelni,¹⁹⁸
Kenszeritlek teged, maskent roszt fog érnei.

CHRISTUS (*Pilato:*)

795 Te mondod, hogy vagyok a sidok kiralyja,
Orszagom pediglen az Atyám országa.

PILATUS

Mért nem mented magad, látod, hogy kezenbe¹⁹⁹
Vagyon az eleted, s lesz veszedelemben.²⁰⁰

(*Tacet Christus, et Pilatus ad Christum:*)

Nem szolhacz egyet is beszédimre,²⁰¹
Azert szoljatok tű, mit csináljak vele?

JUDÆI OMNES

800 Feszd meg, fesszid meg, méltó az halálra.²⁰²

PILATUS

En most nem itilem ötét az halálra,
Hanem inkább nektek az ostorozásra,
Legyen jo gondotok, s az után az utra
Menyetek el vele, vigyéték Annásra.²⁰³

¹⁹⁵ elted [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ kesicssem [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ felet [Emendáltuk.]

¹⁹⁸ migyár [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ miért [Szótagszám miatt javítottuk.]

²⁰⁰ le<gy> [Ráírással javítva.]

²⁰¹ <ezen> [Föleírással besúrvva.]

²⁰² h<á>alalra

²⁰³ vigyetek [Emendáltuk.]

JUDÆUS CARDALI

805 Rajta, jó barátim, most azon legyetek,
Hogy Urunknak szavát be teljesíjsetek,²⁰⁴
Azert, jó vitezek ugyan meg verjétek,²⁰⁵
Mivel tanaltatot ő benne sok véték.²⁰⁶

JUDÆUS BRONTRIUS

810 Eleg már, vigyük el őtet a fő Paphoz,
Had jusson hamarabb ő a kiralysághoz.²⁰⁷

SCENA ULTIMA

(Annas et Pilatus comparebunt ad coronandum, et condemnandum Christum.)

JUDÆUS XITOPHUS

Annas, Országunknak erdemes Fő Papja,
Pontius Pilatus elodben hozatta,
Ezt a gonosz Embert, mivel nem tanalta
Hamisnak s meltonak lenni az halálra.

815 De hid el aztat, hogy minden alnoksága
Már meg valosodot, es világosságra
Kinyilatkosztatott az ő hamissága,²⁰⁸
Azert itild őtőt meltonak halalra.

ANNAS (*ad Pilatum:*)

820 Pontius Pilatus, egész Országunknak
Igaz Tisztartója ami Csaszarunknak,
Ne higy, kerlek, ne higy sok alnoksagoknak,
Mert eppen Kiralja lőt mar a sidoknak.

825 Azert mingyárt őtőt emeld kiralyságra,
De legyen jó gondod a koronázásra,
Mert az iljen Ember, tudod, ma vágy arra,²⁰⁹
Hogy hamar juthasson a nagy Meltoságra.

²⁰⁴ szavat [Emendáltuk.]

²⁰⁵ verejetek [Emendáltuk.]

²⁰⁶ vetek [Emendáltuk.]

²⁰⁷ husson [Emendáltuk.]

²⁰⁸ Kinyilatkosztalot [Emendáltuk.]

²⁰⁹ vagy [Emendáltuk.]

PILATUS

En ugyan nem bánom, ha tű nem szányátok,
Holot tű tугyátok, mégis ugy rontyátok,²¹⁰
Csak rajta, mint tetczik, őtőt kinozzátok,²¹¹
830 A' tóvis kóronat fejibe nyonjátok.

(Hic coronabitur Christus.)

JUDÆUS FRAGBER

Már az az itilet nekem igen tetczik,
Talam órszagunk is bekesegben nyukszik.

ANNAS

Mivel a dologba anyira mentetek,
Kivánságunk szerent meg is tiszteltétek,
835 Miutan kiralynak koronat tettetek,
Fejebe, most azért már vaksot vegyetek.

Pilátus, most őtőt többbe ne tartosztad,
Sőt, erdeme szerent migyárt jutalmaztasd,
S ama nagy keresztet hamar ele hozasd,
840 Sentencziad advan azon meg nyuktattasd.

PILATUS

Nem tudom, mit tegyek felgerjet népségnek,
Látom, csak halalat kerik az Embernek,
Azert meg kel lenni, hogy ő a keresztnek²¹²
Halálával vesse véget életének.

(Hic legitur sententia Pilati.)

ANNAS²¹³

845 Rajta most, vitezek, már a sentencia
Ezen Ember ellen ki vagyon adatva,
Azert őt mingyarást ezen keresztfara²¹⁴
Szegeztetik fel, had menyen uraságra.

MILES PRIMUS

850 Keszen vagyunk, Uram, ezen szolgálatra,
Mingyárt vegbe viszük mindenek láttára.

²¹⁰ mégis [Emendáltuk.]

²¹¹ kinozatok [Emendáltuk.]

²¹² kesztnek [Emendáltuk.]

²¹³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²¹⁴ ő [Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

Barátom, mit csinálsz, s mit tetovasz ottan,
Segely te is nekunk, látod, hogy dolog van.

MILES TERTIUS

Joszte, országunknak hatalmas kovátsa,²¹⁵
Mutasd mesterséged mostani tréfára.²¹⁶

MILES QUARTUS²¹⁷

855 Jo szivel el megyek, mert egy vagy ket garast
Tudom mingárt kapok, ha meg cselekszem azt.

MILES QUINTUS

Hamar, jo barátom, mert eltölt az ora,
Emeljük fel őtöt kiralji tronusra.

*(Hic adoratur Christus.)*²¹⁸

MILES SEXTUS

Ah, valamint teged látni kevantalak,
Kevanságom szerent most ugy tapasztallak,
860 Erdemesnek, hid el, teged hogy mondalak
Ezen meltoságra, ameljen most látlak.

(Judæis intrantibus Scena interior operitur.)

CHRISTUS (*ad Matrem:*)

Szerelmes Szűz Anyám, eppen jokor jöttel,
Talám az Atyámtól hozzam küdettettel,
Hogy vegső oramon te is jelen lennel,
865 S engemet, fiadot látnál, keseregnel.²¹⁹

Ime, en szerelmes es keserves Anyám,
Most beteljesedet az en vegső oram.

²¹⁵ kóratsa [Emendáltuk.]

²¹⁶ [A másoló a kézirat 1249. oldalának elejére újra bemásolta és többször áthúzta a Scena Ultima első versszakát, amely eredetileg Judæus Xitophus szájából hangzott el:] <Annas, Országunknak erdemes Fő Papja, / Pontius Pilatus elodben hozatta, / Ezt a gonosz Embert, mivel nem tanalta / Hamisnak s meltonak lenni az halalra.>

²¹⁷ [A Miles quartus szerepnév mellett a Faber, azaz Kézműves, Mesterember, esetleg Kovács név is olvasható a kéziratban.]

²¹⁸ doratur. [Emendáltuk.]

²¹⁹ keseregnel [Emendáltuk.]

MARIA

870 Oh, en edes Fiam, immár hová légyek,
Vigyastalást ninczen sohul, kitől vegyek,
Szomoruságimban mely fele siessek,
Nem tudom, mert nincsen már, akit remeljek.

CHRISTUS

Tudom, hogy mind eddig sokat faradosztál,
Az en halalomrol, hogy bizonyost tudnál,
Szinem latasaban most vigasztaltassál,
Mert hamar meghalok, Szent Anyám, bucsuzál.

MARIA

875 Kedves, edes Fiam, ate jovoltodot,
Hogy engem nyavaljas szegény szolgálodat,²²⁰
Nem tekintven az en mitalansagomat,
Anyául választottál kisebb leanyodat.²²¹

880 Kőszönőm s követlek, hogy ha eletemben
Ugy nem szolgálhattam, mint Anya, mindenben,
Jo gondot te read te gyermeksegedben
Hogy ha nem viseltem, legy irgalmas ebben.

885 Tovább megis ate szep nyajassagodat,
Kőszönom mindenben vigasztalásodat,
Szegény szolgálodhoz Fiui voltodat²²²
Adjad már Isteni kegyes áldásodat!²²³

CHRISTUS (*ad Matrem:*)

890 Szentséges Atyámnak és a Szent Léleknek
Ajánlak tegedet, Angyali seregnek,
Kerem, mindenekben teged segeljenek,
S keservességben meg engeszteljenek.

Meg vigasztal teged, en Szentséges Anyám,
Az en kérésemre en Szentséges Atyám,²²⁴
Követlek mindenben, edes, kegyes dajkám,
Isten legyen veled, eljöt már az orám.²²⁵

²²⁰ szegyen [Emendáltuk.]

²²¹ anyál; választotal [Emendáltuk.]

²²² szegyen [Emendáltuk.]

²²³ Agyad [Emendáltuk.]

²²⁴ keresemet [Emendáltuk.]

²²⁵ mar [Emendáltuk.]

(*Hic emittit Spiritum.*)

MARIA

895 Jaj, en edes Fiam, hogy hagyál el engem,
Miert nem engeded meg halnia nekem,
Szomoru Anyadnak, mivel már en lelke
Elbágyat, mert nagy az en keserűségem.²²⁶

900 Miert te is, oh, halál, ki szomoru voltal
Minden allatokhoz, most meg jamborottál,
Mind bizsám te hozzád, *hogy* meg vigasztalnál,²²⁷
Kemény fájdalmimal de te sem gondolál.²²⁸

905 Oh, vajha meg halnek ebben az órában,
Jobb volna en nekem, mintsem árvaságban,
Maradnék világban, szorongatasokban,
Jaj, már hova leszek szörnyű banatimban?

Az is már Szivemet erőssen öldőkli,
Hogy *Szent* Fiam testet latom it *függeni*,²²⁹
Bár csak oljan Embert lehetne most kapni,²³⁰
910 A ki Pilatustol meg *kérné* levenni.²³¹

JOSEPH AB ARIMATHIA²³²

Oh, fájdalmas Szent Szűz, teged vigasztalni
Kesz vagyok, s ő hozza mingyárást el menni,
Es Szent Fiad testit ő tőlle meg kerni
Ügyekezem, s neked mindenben szolgálai.

(*Vadit Joseph ad Pilatum, et ad eum:*)

JOSEPH AB ARIMATHIA

915 Uram, en te hozzád most azért siettem,
Hogy a Jesus testét te tőlle meg kerjem,²³³
Ha lehetséges lesz, enged meg le vennem,
Es szokasunk szerent aztot el temetnem.

²²⁶ elbágyat [Emendáltuk.]

²²⁷ [A kéziratban a *hogy* szó kétszer szerepel. Emendáltuk.]

²²⁸ kemely [Emendáltuk.]

²²⁹ függeni [Emendáltuk.]

²³⁰ bar [Emendáltuk.]

²³¹ kerne [Emendáltuk.]

²³² Joseph Abarimathia [A szerepnevet javítottuk.]

²³³ testet [Emendáltuk.]

PILATUS

920 Nem bánom, csak vedle, neked meg engedem,
Meg nem vonom tőlle mindenben hivségem.

JOSEPH AB ARIMATHIA

Jo Uram, kedvesen veszem kegyességed,
Mint kívánod, legyen hoszszas te eleted.

(Revertitur Joseph ad Mariam et ad eam:)

JOSEPH AB ARIMATHIA

Szent Fiadnak testét Pilatus levenni,²³⁴
Meg engette nekünk aztot eltemetni.

MARIA

925 Kerlek, a keresztről, ha meg van engedve,
Testet Szent Fiamnak mingyart vegyétek le,²³⁵
S tegyék koporsoba, mert keserősége
Nagy vagyon Anyának, es nincs már ereje.²³⁶

*(Hic Christus reconditur in sepulcro, et tandem penes sepulcrum
venit sequens Cantio a Maria Magdalena, Maria Salome et Ma-
ria Iacobi alternatim Cantanda:)²³⁷*

CANTUS

930 Jaj már nekünk, hova legyünk?
Csak bujdosásra jut ügyünk,
Mert koporsóban remenyünk,
Meg holt mű Edes Mesterünk.

935 Oh, Jesus, Dicsőség Ura!
Vigy be münköt orszagodba,²³⁸
Maria, Christus Szent Anyja,²³⁹
Legy arvainak gyámola!

²³⁴ testet [Emendáltuk.]

²³⁵ vegyetek [Emendáltuk.]

²³⁶ ninc [Emendáltuk.]

²³⁷ [A Salome föléírással besúrva.]; Incabi [Emendáltuk, a rendezői utasításban a Három Máriáról, azaz Mária Magdolnáról, Máriáról, az ifjabb Jakab anyjáról és Mária Szalóméről van szó.]

²³⁸ münköt [Emendáltuk.]

²³⁹ Anya [Emendáltuk.]

Szomoru gyász mű szívünköt
Elfogta, hogy Teremtőnköt,
Jaj, koporsóban kincsőnköt
940 Látjuk, es Üdvözítőnköt.

Edes Jesus, kegyes Isten,
Teged *óhajtunk* szívünkben,²⁴⁰
Oh, Maria, Jesus Anyja,²⁴¹
Legy szívűknek vigasága.

945 Oh, kegyetlen sidok mírge,
Mi hozza tűtőköt erre?
Hogy Urunknak draga Teste,
Tétetessék e tömlőczbe.²⁴²

950 Oh, Jesus, teged *ohajtunk*,²⁴³
Őrdög ellen egy oltalmunk,
Maria, keserves Anya,
Fogagy műnköt oltalmadba!

EPILOGUS

955 Minyájon, kik ide gyorsan fárattatok,
Es mind eddig itten ma meg marattatok,
Christusnak keserves kinyait láttátok,
S vegre csudalatos halálát láttátok.

960 Oh, hanzor e keppen megostoroztatik,
Az Isten Báránya tóllúnk kinosztatik,
Hanzor magos keresztfára szegesztetik,
Es rut gondolattal oldala nyittatik.

Hitesd el magadal, Ember, bizonyára,
Hogy midőn *vétkezel* haláloson tudva,²⁴⁴
Mindannyiszor Istent huzod az halálra,
Szent Pál Apostol azt *nyilván* bizonyitya.²⁴⁵

²⁴⁰ ohjtunk [Emendáltuk.]

²⁴¹ Anya [Emendáltuk.]

²⁴² tetettsessek [Emendáltuk.]

²⁴³ [Az *Oh, Jesus* megszólítás után /: jel olvasható a kéziratban.]

²⁴⁴ vetkezel [Emendáltuk.]

²⁴⁵ az nyivan [Emendáltuk.]

965 Terj ki hát bűnődből, ha üdvösségedet
Szereted, s akard nyerni eletedet,
Tedle a mulando világról kedvedet,
Fordisd meg valtozhoz igazán szivedet.

Ha vétkeztél, Ember, ez mai Szent napon,²⁴⁶
970 Megbekelhetsz vele, ha áitatoson
S te magadba szállasz, minden uton modon,²⁴⁷
Meg tersz, s által nem hágsz a parancsolaton.

Ha így nem cselekszel, sok kinszenvedese,
Tud meg, nem lesz neked örök üdvösségre,
975 Hanem lesz ellenbe nagyobb veszéljebre,
És örökke tarto kemény gyötrelmedre.²⁴⁸

Ellemben pediglen, hogy ha az Istennek,
Egész életédben szolgálsz Teremtodnek,
Parancsolatiban ő Szent Felségének,²⁴⁹
980 El jársz hiven, biszal, utján üdvösségnek.

Hogy tehát az Örök életet el nyerjőnk,
Ő Szent Felségével örökke vigagyunk,²⁵⁰
Ezen a világon nekie szolgáljunk,
Adja s engegye meg, neki esedezzünk.²⁵¹

985 Utoljára hozzád, oh, Jesus, fordulunk,
S meg valjuk, minyajon ellened vetkesztünk,
Bánjuk, hogy tégedet anyiszor bántottunk,²⁵²
Irgalmasságodból könyörülj mű rajtunk.²⁵³

Et Hæc Omnia ad Majorem Dei Immortalis in Corpore mor-
tali Patientis Gloriam, *Beatae* Virginis Mariæ Dolorosissimæ
Honorem. In Conventu Anno de Die ut supra notatum habes.

²⁴⁶ vetkesztel [Emendáltuk.]

²⁴⁷ Szalasz [Emendáltuk.]

²⁴⁸ kimely [Emendáltuk.]

²⁴⁹ Sz [A rövidítést feloldottuk.]

²⁵⁰ Sz [A rövidítést feloldottuk.]

²⁵¹ agya s. engegye megadgya meg neki esedezzünk [A sor szövegét emendáltuk.]

²⁵² bánjuk; tegede [Emendáltuk.]

²⁵³ irgalmassagobol [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

A passiójáték kézirata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára *Liber exhibens actiones parascevas...* című kéziratos kötetének 1231–1252. oldalán olvasható. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában: MTAK Ms 11 025.

A passiójáték szövegét Medgyesy-Schmikli Norbert és Pintér Márta Zsuzsanna munkájaként mai helyesírással, gyakorlati céllal közölte: „*Nap, Hold és csillagok...*” (2003, 211–248.). A színdarab betűhív, kritikai kiadása itt olvasható elsőként.

A darabról Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 28), majd Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 51, nr. 29; *Pintér* 1993, 117, nr. 25.) és Muckenhaupt Erzsébet (*Muckenhaupt* 1999, 111, nr. I. 26.) adott hírt elsőként. Medgyesy S. Norbert a passiójáték több jelenetében olvasható Mária-siralmakat és azok forrásait elemezte (*Medgyesy-Schmikli* 2003, 51–62.), majd pedig kritikai kiadásban (*Medgyesy S.* 2009, 383–384, 458–462, 468–474; *Mária Anya–Mária Anyánk* 2019, 527–530, nr. 322.) és más jelenetek hozzávételével, mai helyesírással, gyakorlati céllal közölte (*Medgyesy S.* 2019a, 206–208, 211–213, 229–237, 242–244, 246–250.); továbbá a Tóbiás-előkép csehországi kortárs (barokk) jezsuita párhuzamait mutatta ki (*Medgyesy-Schmikli* 2005, 50–54; *Medgyesy S.* 2009, 125–127.). Kővári Réka a misztériumjátékban megtalálható népelemek dallamát azonosította (*Kővári* 2016).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Köszönti a nézőket, és bűnbánattartásra hívja őket. Elmondja az előadás rövid tartalmát, amelyben kitér Szűz Mária fájdalmaira mint intő példára.

Scena prima

Tobias Iunior elindul otthonról Rágesbe, apja barátjához, Gábelushoz, hogy visszahozza a tíz talentum ezüstöt, amit atyja, Tobias Senior helyezett ott korábban letétbe. Tobias Iunior elbúcsúzik édesanyjától, Annától, majd Ráfáel arkangyal kíséri az úton. Elhangzik Anna első siralma, amely Szűz Mária szenvedéseinek az előképe.

Scena secunda

Jézus a világba jön, és elmondja küldetésének lényegét: a bűnösöket is üdvözíteni akarja. Péter, Jakab és János követi Jézust, akire Keresztelő János (Joannes Baptista) rámutat: „Íme, az Isten Báránya!”

Scena tertia

Anna és Tobias Senior fájdalommal telve hiába várja haza gyermekét. Elhangzik Anna második siralma.

Scena quarta

A betániai jelenet: kinszenvedése előtti napokban Jézus elbúcsúzik édesanyjától, Szűz Máriától. Jézus megköszöni Máriának édesanyjai mivoltát és szolgálatát, de kéréseit nem teljesítheti: ne kereszthalállal váltsa meg a világot, vagy válasszon más halálnemet, illetve hadd haljon meg vele együtt. A jelenet végén két Angyal (Angelus primus és Angelus secundus) vigasztalják Máriát.

Scena quinta

A katonák Jézus rossz hírét keltik Annás főpap előtt, akinek vezetésével Jézus ellen tanácskoznak. A jelenet második felében – átmenet nélkül – elfogják Jézust az Olajfák hegyén, és Annás elé hurcolják.

Scena sexta

Két angyal elmélkedik Szűz Mária üdvtörténeti jelentőségéről, majd Gábel arkangyal fájdalmas anyaként köszönti őt. Mária nem érti, mert a Jézus fogantatásakor mondott *Ave, Maria*-köszöntésre emlékezik. János apostol elmondja Máriának, hogy gyermekét elfogták és ártatlanul kínozzák. Az édesanya elindul fia keresésére.

Scena septima

Szűz Mária a Világgal (Mundus) és a Halállal (Mors) vitatkozik; de öröktől fogva elhatározatott, hogy a Halál nem érhet Máriához.

Scena octava

Annás főpap kikérdezi Jézust, akit végül Pilátushoz küld. A római helytartó vallatja és megostoroztatja Jézust. Közben kihallgatják a négy hamis tanút.

Scena ultima

Annás és Pilátus vallatja Jézust, majd Pilátus halálra ítéli. Hat katona gúnyolódása közben keresztre feszítik Jézust, akitől Mária újra elbúcsúzik, majd fia halála után zokogva megsiratja gyermekét. Arimathei József elkéri Pilátustól Jézus holttestét, akit Mária sivalma és a hatstrófás Cantus elhangzása közben eltemetnek.

Epilogus

Jézus kínjain való elmélkedésre, bűnbánatra és vezeklésre szólítja fel a nézőket.

SZERZŐ

A drámákat a közép és felső nyelvtani osztályok diákjai adták elő. 1743-ban Keresztes Bazil (Basilius) volt az osztály tanára (*Fülöp*, 1897, 12.). Ebből arra következtetünk, hogy ő volt a színjáték szerzője, illetve színre vivője. Keresztes Bazil Kézdiszentléleken (Háromszék vm.) született 1714-ben Keresztes Kelemenként, a ferences rendbe 1734. július 19-én lépett be. 1740. december 3-án szentelték pappá. A csíksomlyói ferences gimnáziumban tanított, majd 1748-ban Vajdahunyad, 1754-ben Kolozsvár, 1762-ben Medgyes, 1763-ban Szászváros kolostorának főnökévé nevezték ki. 1756–1759 és 1765–1768 között a definitor (rendi tanácsadó) tisztségét

is betöltötte. 1744–1746, majd 1755–1756 között udvari káplán volt Darlac községben (Kis-Küküllő vm.) gróf Haller János erdélyi kormányzónál; ezt követően 1757–1761, továbbá 1764–1771 között Haller özvegyénél. Nagyszébenben hunyt el 1740. december 3-án. (György 1930; *Nomina Confratorum*, 1925)

FORRÁS

A passiójáték címe, egyben mottója megegyezik a flamand jezsuita, Guilelmus Stanihurstus (1601–1663) *Dei immortalis in corpore mortali patientis historia, Moralis Doctrinae Placitis et commendationibus illustrata* című elmélkedésgyűjteményének címével, amely Jézus szenvedéséről szól. A Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára 1664-ből (Csíki Székely Múzeum Könyvtára, Ferences Állomány, Ltsz. 625.) őriz egy példányt e műből, és az első hazai kiadást (Nagyszombat, Typis Academicis per Frider Gall, 1731; CSSZM, Ltsz. 3559.) is olvashatta az 1743-as passiójáték írója. Magyarul a ferences Ozolyi Flórián (1683–1755) fordításában *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája, mely a Jézus Zászlója alatt vitézkedő Szent Társaságbéli Tisztelendő Pater Guilielmus Stanihurstus által deák nyelven ki adattatott* címmel látott napvilágot elsőként Pozsonyban, Royer János Pál nyomdájában, 1727-ben.

E passiójáték fő forrása a Biblia szövege. Az azonosítható mondatok pontos bibliai helyét az alábbiakban, a Tártyi és nyelvi magyarázatok között feltüntetjük.

Az 1743-as passiójátékban Jézus szenvedéstörténetének ószövetségi előképe Tóbiás története. A csíksomlyói színdarab a Kr. e. 200 körül keletkezett, bibliai könyv második részét dolgozza fel: Tóbiás utazása Médiába (Tób 4–9) és visszatérése Ninivébe (Tób 12). Az izraelita Naftali törzsből származó Tobitot (a drámabeli Tobias Seniort) V. Szalmanasszár asszír király uralkodása idején (Kr. e. 726–722) az asszírok Ninivébe hurcolták, és ott élt feleségével, Annával és fiával, Tóbiással (a darabban Tobias Iuniornal) együtt. Gazdag ember lett. Tíz talentum ezüstjét a Rágesben lakó barátjánál, Gábaelnél (Gabelusnál) helyezte letétbe. Később ezért a pénzért kellett elmennie Tóbiásnak, akit útja során Ráfael főangyal segített. (*Rózsa* 1986, 677–683.) Az 1743-as csíksomlyói passiójáték ismeretlen ferences szerzője ezzel az ószövetségi történettel feleltetett meg egy újszövetségi, valószínűleg apokrif eredetű motívumot, az ún. betániai jelenetet: ahogy Anna elbúcsúzik fiától, az ifjabb Tóbiástól (Scena 1.) és siratja is őt (Scena 3.), úgy köszön el Betániában a szenvedésre induló Jézus az édesanyjától, Máriától (Scena 4.). Ez a parabola a Biblia Pauperumokban és más korabeli teológiai iratokban nem szerepel. Kortárs párhuzamként említhető a Habsburg Birodalom területéről: a brünni jezsuita kollégium Corpus Christi congregációjának *Christus Jesus Ein Fürst dess Friedens* című német nyelvű, ismeretlen év nagypéntekén a brünni Id. Szent Jakab-plébániatemplomban bemutatott misztériumdrámájának 7. jelenete konkrétan utal Anna és Szűz Mária párhuzamára: „Der jüngere Tobias beurlaubet sich mit seinen Eltern resend zu dem Gabellum in Rages ein Stadt der Meder dessen Abreiss seine Liebe Mutter bitterlich bewehnet: Tob 5. v. 22. Stellet vor das traurige Valet, JESU und Mariae.” (Prager Periochen Film, ÖAW, Kommission für Kulturwissenschaften und Theatergeschichte, Wien, 3/39; bővebben: *Medgyesy-Schmikli* 2005, 50–54; *Medgyesy*

S. 2009, 125–127.) A betániai jelenet egyik Mária-siralma („Fiam, emlekezzel sok epeségimről...”, *Liber Exhibens...*, 1240.), néhány szó eltérését nem számítva, teljesen egyezik a Csíksomlyón 1759-ben (kiadta: *Fülöp* 1897, 156–157.) és a jelen kötet 12. sz. darabjában (közölte: *Pintér* 1984, 155.) előadott misztériumdrámák Betániában elhangzó Mária-siralmaival. Az apokrif eredetű motívumokat folytatva: 1743-ban a 6. jelenet kezdetén Gábel arkangyal mint fájdalmas anyát köszönti Máriát. A motívum előzményének a ferences Johannes Gritsch *Quadragesimale* (Nürnberg, Anton Koberger, 1483, fol 178^v; CSSZM Ferences Állomány, Csíkszereda, Ltsz. 6180) gyűjteményének nagypénteki prédikációját (Sermo XLVIII, In die Parasceves, fol. 178^v–188^v) tekinthetjük. A hetedik jelenetben Mária, a Mundus és a Mors beszélgetése a középkori certamenekre (vetélkedésekre) emlékeztet és egyúttal a barokk színpad allegóriáit élteti. (A csíksomlyói passiójátékok apokrif motívumainak forrásait Medgyesy S. Norbert összegzi: *Ferences iskoladrámák* I., 34–40.)

Újszövetségi források: a második jelenet az apostolok Péter, Jakab és János apostolok kiválasztását mutatja be Mk 8,29 és Jn 1,29–35 alapján. Az 5. szcena Jézus elfogását (Jn 18,1–11) és Annás főpap elé hurcolását (Jn 18,12–27) tárgyalja. A 8. szcena tárja elé a Pilátus udvarában történt eseményeket Jn 18,35–38 alapján. Az utolsó jelenetben (Scena ultima) Jézust Annás főpap elé vezetik, ahogy az evangéliumban olvasható (Jn 18,13–27). A teljes passió bibliai forrásai: Máté 26,36–27,66; Márk 14,32–15,47; Lukács 22,39–23,56; János 18,1–19,42.

ELŐADÁS

A drámák előadásai Csíksomlyón az 1740-es években az iskola mellé épített deszkaszínpadon zajlottak (*Pintér* 1993, 45.), amelyen az itt közzétett 1743-as passiójáték előadói már felléphettek. A Prologus és az Epilogus versszakai, továbbá a negyedik jelenet (Scena quarta) első sorában Christus is közvetlenül a nézőkhöz szól.

A dráma zenei anyagával Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2012; *Kővári* 2016, 130–135.). A nótautalás szerint az ifjabb Tóbiás anyjának, Annának az első jelenet végén elhangzó, *Jaj, kedves fiamnak* kezdetű négy versszakos siralma a *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem* Mária-siralom dallamára énekelték. Ez a dal megjelenik az 1741-es misztériumjátékban, ezért az énekről ott olvashatunk, dallamát 18. századi erdélyi ferences forrásból és népzenei gyűjtésből a 2. sz. darab jegyzetében találjuk (1. még jelen kötet 3., 6., 7. és 12. sz. darabját; az ének szövegét a 12. sz. passió jegyzetében).

A harmadik jelenet végén olvasható Annának egy másik siralma is („*Szomorú nap, melyen behott keserűség szívemben*”), melynek dallamjelzete a *Gyarló világ, romlandó ág* kezdetű énekre utal. Ezt az erdélyi énekeskönyvek közül a Kájoni *Cantionale* második kiadásában találjuk (*Kájoni* 1719, 617.). A *Gyarló világ* kezdetű ének, rövidítve, elhangzott a csíksomlyói színpadon 1733 nagypéntekén. Dallamát Illyés István 17. század végi, halottas énekeket tartalmazó könyvéből közzétük a közreadás I. kötet 9. sz. darabjában (*Ferences iskoladrámák* I., 664.), de megjelenik nótautalásként több, egymással rokon passióban is (1753; *Ferences iskoladrámák* I., 851., 12B. sz.; továbbá jelen kötet 1749-es, 9. sz. darabja).

A záró (9.) jelenetben *Jaj már nekünk, hova legyünk* kezdettel Mária Magdolna, Mária Salome és if. Jakab anyja Mária énekel hatstrófányi szöveget, Krisztus sírba tétele után. Dallamát nem ismerjük, erre vonatkozó utalás nincs a darabban, de megszólaltatására valamely 8-as szótagszámú népénekdallam alkalmas, mint pl. a talán legismertebb *O gloriosa Virginum* (*Ó, dicsőséges Asszonyság, Hozsanna!*, 191. sz., *Éneklő Egyház/Dicsérvétek az Urat!*, 219. sz.), amelynek kottáját az 1753-as (a közreadás I. kötet 12B. sz.) passió jegyzetében közöltünk (*Ferences iskoladrámák I.*, 872.).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A passiójáték kézirata egy kéz írása, néhány oldaltól és kifejezéstől eltekintve könnyen olvasható. A latin nyelvű rendezői utasításokat az ismeretlen másoló szövegekben vagy a margón adja meg aláhúzva.

A szerepneveket egységesítettük. A gyakori „Jesus” szerepnevet és az Xtus megjelölést „Christus” névre javítottuk. A Milles, Milis, Miles (katona) szerepneveket Miles névvel jelöltük mindenhol. A Josephet „Joseph ab Arimathia” szerepnévre egységesítettük. Az érthetőség miatt az öreg Tóbiáshoz mindenhova odaírtuk a „Senior” jelzőt, és a „Raphael Angelus” nevet is egységesen használtuk a gyakori „Raphael” és az „Angelus Raphael” elnevezések helyett. Az Angelus Primus és a Primus Angelus szerepneveket Angelus Primusra egységesítettük. Ugyanígy tettünk a Joannes és a Joannes Evangelista nevekkel. A Raphaël, Gabriël és az Izraël személynevekben az e betű fölül az umlautot elhagytuk.

A „pénzt” szó helyett az egész színdarab során „peszt” vagy „penszt” szó szerepel. A „hídd” (hívjad) kifejezés helyett a kéziratban mindenhol „hid” olvasható. A székely nyelvjárás sajátosságai is megfigyelhetők a passiójátékban, pl. a „tanalta” (találta) szó esetében. Az utolsó jelenetben (Scena ultima) a kézirat 1248. oldalán a Milles Quartus szerepnév elmondandó szöveg nélkül szerepel, az 1249. oldalon Iudeus Xitophus tévesen odamásolt szövegével folytatódik a passiójáték. A rövid és a hosszú „sz” betűket a nehéz és sok esetben nem egyértelmű írás miatt rövid „sz”-ként egységesítettük. Az „Sz.” vagy „Sz:” rövidítést egységesen *Szent* kifejezésre oldottuk fel. Az s. jelölésnél a pontot mindenhol elhagytuk.

A latin szövegrészekben és egyes szerepnevekben (pl. Judæus) megtalálható æ-ligatúrákat a kéziratnak megfelelően meghagytuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

9 *felesen* – sokan

60 *Tobias Senior* – a Biblia szövegében Tobit (Tobias Junior apja) a médiái Rágesben barátjánál, Gábaelnél (Gabelusnál) helyezett letétbe pénzt. A „marha” szó itt a pénzüsszeget jelenti. Tóbiás ezért a pénzért indul el Médiába.

68 *e* – ez: a tanács legyen készen.

- 70 *Médusok* – médek: iráni törzs, Irán északnyugati részén éltek. Kr. e. 700 körül Média nagyhatalom volt. Asszíria az elhurcolt zsidókat Média városaiba telepítette. (Haag 1989, 1181–1182.)
- 112 *Egbatanis* – Egbatana: Média fővárosa az Orontész (ma Elvend) folyó partján.
- 144 *Contractus* – szerződés
- 147 *kül* – kívül
- 198 *Rágosben* – Rágés: Média legrégebbi fővárosa. Az Elburz-hegység déli tövében fekszik, a mai Teherántól nem messze. Némelyek az I. Arsaces pártus király által építtetett Arsacia várost is azonosítják vele. Gábel (Gábelus) Rágés városában lakott.
- 217 Vö. Ter 3,1–24
- 237 Vö. Mt 7,14
- 239 *penitencziara* – bűnbánatra
- 246 Vö. Mk 8,29
- 259 Vö. Jn 1,29–31
- 393 „Atyámnak” szó szerepel a kéziratban. A scena tartalmából kiderül, hogy itt Jézus nem Atyjától, hanem anyjától, Máriától búcsúzik. Ez az apokrif irodalomból és a középkori meditációkból ismert betániai jelenet: Jézus és Mária utolsó találkozása Krisztus kereszthalála előtt. Tehát a szövegben az „Atya” helyett „Anya” értendő.
- 418 *egy* – bizonyos
- 433 *epésségimről* – sok keserűségemről
- 543–544 *Iudeus brontrius* – „Mennydörgő” zsidó: a szó a bronton, brontontis m. latin szóból származhat.
- 686 *azanba* – azonnal
- 724 *enhijd* – enyhítsd
- 743 *honditya* – hódítja
- 851 *tetovasz* – tétovázol

Basilius Kelemen Keresztes (?)

THE SHORT PRESENTATION OF THE SUFFERING OF THE IMMORTAL GOD IN A MORTAL BODY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play entitled *Dei Immortalis in Corpore mortali patientis brevis Repraesentatio Parascevice* is on pages 1231–1252 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript collection of the library of the Hungarian Academy of Sciences: MTAK Ms II 025.

The text of the passion play was published by Norbert Medgyesy-Schmikli and Márta Zsuzsanna Pintér with a modern orthography and a practical motive: „*Nap, Hold és csillagok...*” (2003, 211–248). This is the first unaltered, annotated publication of the play.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

It welcomes the audience and tells them to repent. It summarizes the plot and emphasizes the Virgin Mary's pain as a lesson to be learned from.

Scena prima

Tobias Iunior leaves for Rages to see his father's friend, Gabael and to take home the ten talents of silver that his father, Tobias Senior left there to be preserved. Tobias Iunior says goodbye to his mother Anna, and the archangel Raphael accompanies him. The audience hears Anna's first lamentation, as a forerunner of the Virgin Mary's sufferings.

Scena secunda

Jesus Christ is born and tells the audience his mission: he wants to provide salvation to the sinful as well. Peter, James and John follow Jesus whom Saint John the Baptist points out: „Look, the Lamb of God!”

Scena tertia

Anna and Tobias Senior are in pain, they are waiting for their son in vain. This is followed by Anna's second lamentation.

Scena quarta

The scene in Bethany: Jesus says goodbye to his mother, the Virgin Mary in the days before his Passion. Christ thanks Mary for being his mother and serving him but he cannot fulfill his requests: Mary asks him not to die on the cross, to

choose another form of death or to let her die with him. At the end of the scene, two Angels comfort Mary.

Scena quinta

The soldiers tell lies about Jesus to the high chief Annas who leads the council against Jesus. In the second half of the scene – from one moment to the other – Christ is captured on the Mount of Olives and taken to Annas.

Scena sexta

Two angels discuss significance of the Virgin Mary in the salvation, then the archangel Gabriel welcomes her as the painful mother. Mary does not understand because she remembers the *Ave, Maria* recited at Jesus' conception. John tells Mary that her son was captured and is tortured in innocence. The mother leaves to find his son.

Scena septima

The Virgin Mary has an argument with Mundus and Mors; but it has been eternally decided that Death cannot touch Mary.

Scena octava

Annas questions Christ and sends him to Pilate. The Roman governor interrogates Christ and has him flagellated. The four false witnesses are heard.

Scena ultima

Annas and Pilate question Christ and Pilate sentences him to death. Six soldiers mock Jesus as he is crucified, Mary bids farewell to him again and weeps at the death of his son. Joseph of Arimathea asks Pilate's permission to take Jesus' dead body and he is buried to Mary's lamentation and the six-strophe Cantus.

Epilogus

It invites the audience to think about Christ's sufferings, to repent and atone.

AUTHOR

Unknown. The dramas were performed by the students of the intermediate and advanced grammar classes. In 1743, Basilius Keresztes (1714–1740) taught the class (*Fülöp*, 1897, 12). We may thus conclude that he wrote and directed the play.

SOURCES

The title and the motto of the passion play are identical to the title of the book of contemplations by a Flemish Jesuit, Guilelmus Stanihurstus (1601–1663), *Dei immortalis in corpore mortali patientis historia, Moralis Doctrinae Placitis et commendationibus illustrata* on Christ's suffering. The library of the Franciscan

Monastery of Csíksomlyó has a copy of this work from 1664 (Csíki Székely Múzeum Könyvtára, Ferences Állomány, reference 625) and the writer of the 1743 passion play may have known the first edition in Hungary as well (Nagyszombat, Typis Academicis per Frider Gall, 1731; CSSZM, reference 3559). It was first published in Hungarian in Pozsony/Pressburg (János Pál Royer, 1727), translated by the Franciscan Flórián Ozolyi (1683–1755), with the title *A halandó testben szenvedő halhatatlan Istennek Szentséges Historiája, melly a Jézus Zászlója alatt vitézkedő Szent Társaságbéli Tisztelendő Pater Guilielmus Stanihurstus által deák nyelven ki adattatott.*

The main source of this passion play is the text of the Bible.

The Old Testament forerunner of Christ's suffering is the story of Tobias. The Csíksomlyó play adopts the second part of the biblical book, dating from around 200 BC: Tobias' journey to Media (Tob 4–9) and his return to Nineveh (Tob 12). The author drew a parallel between this Old Testament story and a New Testament, apocryphal motive, the so-called Bethany scene: as Anna says goodbye to his son, Tobias Junior (Scena 1) and mourns him (Scena 3), so Jesus, leaving to suffer, bids farewell to his mother Mary in Bethany (Scena 4). This parable does not form a part of *Biblia Pauperum* or other theological writings of the time. A contemporary parallel from the territory of the Habsburg Empire: scene 7 of a mystery play entitled *Christus Jesus Ein Fürst dess Friedens*, performed in German in a Brünn church on Good Friday in an unknown year by the Corpus Christi congregation of the Jesuit College of Brünn specifically refers to the parallel between Anne and the Virgin Mary: „Der jüngere Tobias beurlaubet sich mit seinen Eltern resend zu dem Gabellum in Rages ein Stadt der Meder dessen Abreiss seine Liebe Mutter bitterlich bewehnet: Tob 5. v. 22. Stellet vor das traurige Valete, JESU und Mariae.” (Prager Periochen Film, ÖAW, Kommission für Kulturwissenschaften und Theatergeschichte, Wien, 3/39; in details: *Medgyesy-Schmikli* 2005, 50–54.; *Medgyesy S.* 2009, 125–127.). One of Mary's planctus in the Bethany scene is almost identical to the lamentations of Mary in the mystery plays performed in Csíksomlyó in 1759 (published by: *Fülöp* 1897, 156–157.) and in the undated play (see our drama nr. 12; published by: *Pintér* 1984, 155.). To continue with motives of apocryphal origin: in 1743, the archangel Gabriel salutes Mary as the painful mother at the beginning of scene 6. The forerunner of the motive is a Good Friday sermon (Sermo XLVIII, In die Parasceves, fol. 178^v–188^v) in the collection *Quadragesimale* (Nürnberg, Anton Koberger, 1483, fol 178^v; CSSZM Ferences Állomány, Csíkszereda, reference 6180) by the Franciscan Johannes Gritsch. In scene seven, the discussion of Mary, Mundus and Mors reminds us of Medieval certamens, at the same time continuing the allegories of the Baroque stage. (Norbert Medgyesy S. summarizes the apocryphal motives of Csíksomlyó passion plays: *Ferences iskoladrámák I.*, 34–40.)

New Testament sources: the second scene presents the selection of the apostles Peter, James and John on the basis of Mk 8,29 and Jn 1,29–35. Scena 5 discusses the capturing of Jesus (Jn 18,1–11) and his appearance before the high priest Annas (Jn 18,12–27). Scena 8 shows the events in Pilate's court on the basis of Jn 18,35–38. In the last scene, Jesus is taken to the high priest Annas as we know from the gospel (Jn 18,13–27). The biblical sources of the entire passion: Matthew 26,36–27,66; Mark 14,32–15,47; Luke 22,39–23,56; John 18,1–19,42.

PERFORMANCE

In the 1740s, the Csíksomlyó dramas were performed in a wooden hut next to the school building (Pintér 1993, 45), the actors of this 1743 passion play could already use it. The strophes of the Prologus and the Epilogus, as well as Christ in the first line of the fourth scene directly address the audience.

Réka Kővári studied the music of the drama (Kővári 2012; Kővári 2016, 130–135). According to the melody reference, the four-strophe lamentation sung by Tobias' mother, Anna at the end of the first scene, beginning *Jaj, kedves fiamnak* was sung to the melody of the lamentation of Mary beginning *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem*. This melody appears in the 1741 mystery play, so we discuss the song there, and its melody from an 18th century Franciscan source and from folk music collection may be found in the notes to play nr. 2; the 1742 passion play (nr. 3) and the undated one (see nr. 12) also refer to this melody, while the 1746 drama (nr. 7) incorporates the entire song.

At the end of the third scene, Anna has another lamentation („Szomorú nap, meljén behott keserűség szívemben”) whose melody reference points to the song beginning *Gyarló világ, romlandó ág*. Among Transylvanian song books, this one is found in the second edition of Kájoni's *Cantionale* (Kájoni 1719, 617). The song beginning *Gyarló világ* was sung in shortened form on the Csíksomlyó stage on Good Friday of 1733. Its melody was published with play nr. 9 of Volume I (*Ferences iskoladrámák* I, 664.) but it also appears as a melody reference in several related passion plays (1753; *Ferences iskoladrámák* I, 12B, 851.; also play nr. 9 of this volume from 1749).

In the closing scene (scena 9), after Christ's burial, Mary Magdalene, Mary Salome and Mary, James' mother sing a six-strophe song beginning *Jaj már nekünk, hova legyünk*. We do not know the melody, there is no reference to it in the play, but it must have been sung to an 8-syllable folk melody, for instance the best known, *O gloriosa Virginum* (Ó, dicsőséges Asszonyosság, Hozsanna!, nr. 191, Éneklő Egyház/Dicsérvjétek az Urat!, nr. 219) whose scores were published in the notes to the 1753 passion play (*Ferences iskoladrámák* I, 12B, 872.).

Fodor Ferenc Ambrus (?)

PASSIÓJÁTÉK A VILÁG TEREMTÉSÉVEL,
KÁIN ÉS ÁBEL, MÁRIA MAGDOLNA
ÉS AZ IFJÚ TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1744. április 3. nagypéntek

[SZEREPEK

DEUS PATER / DEUS
SPIRITUS SANCTUS
VERBUM
LUCIPER
MICHAÉL ARCANGYAL
ARCHIMALUS PRIMUS
ARCHIMALUS SECUNDUS
ARCHIMALUS TERTIUS
ARCHIMALUS QUARTUS
ARCHIMALUS SEXTUS
ARCHIMALUS SEPTIMUS
ARCHIMALUS OCTAVUS
ARCHIMALUS NONUS
ARCHIMALUS DECIMUS
ARCHIMALUS UNDECIMUS
ARCHIMALUS DUODECIMUS
GÁBRIÉL
URIEL
DEUS FILIUS (VERBUM, CHRISTUS)
ANGELUS BONUS PRIMUS
ANGELUS BONUS SECUNDUS
ANGELUS BONUS TERTIUS
ANGELUS BONUS QUARTUS
ANGELUS BONUS QUINTUS
RAPHAÉL
PLUTO
DIABOLUS
ADAM
EVA
DAEMON
MORS
KAIN
ABEL
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QUARTUS
DIABOLUS QUINTUS
DIABOLUS SEXTUS
DIABOLUS SEPTIMUS
DIABOLUS OCTAVUS
DIABOLUS NONUS
DIABOLUS DECIMUS
DIABOLUS UNDECIMUS

DIABOLUS DUODECIMUS
DIABOLUS TERTIUS DECIMUS
DIABOLUS QUARTUS DECIMUS
DIABOLUS QUINTUS DECIMUS
ANIMA DAMNATA PRIMA
ANIMA DAMNATA SECUNDA
ANIMA DAMNATA TERTIA
ANIMA DAMNATA QUARTA
ANIMA DAMNATA QUINTA
ANIMA DAMNATA SEXTA
ANIMA DAMNATA SEPTIMA
MARIA MAGDOLNA
CHRISTUS
VIRTUS
MUNDUS
CARO
MAMMON
JUPITER
BELZEBUBB
ADOLESCENS
ANGELUS
ACHOTRELINUS[?]
JUDÁS
JACOBUS
JOHANNES
PETRUS
ANDREAS
THOMAS
JACOBUS MINOR
PHILIPPUS
MATTHEAEUS
HERODES
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
LICTOR OCTAVUS
LICTOR NONUS
LICTOR DECIMUS
LICTOR UNDECIMUS
LICTOR DUODECIMUS
LICTOR TERTIUS DECIMUS
CAIPHAS

CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
CONSILIARIUS SEXTUS
FAMULI
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
PILATUS
ANNAS
UXOR PILATI
ANCILLA
SERVUS
SCRIBA
PHARISEI
JUDAEI
CENTURIO
DECURIO PRIMUS
DECURIO SECUNDUS
CIRENEUS
FABER
BEATA VIRGO
LATRO A SYNISTRIS
LATRO A DEXTERIS
JOSEPH DE ARIMATHEA]

SCENA PRIMA

*DEUS PATER*¹

En, az mindenható felséges Ur Isten,
Természetemben egy, három személyjemben
Vagyok, s voltam, leszek és minden időben
Csalatkozhatatlan én itiletemben.

5 Mert vég nélkül való az én természetem,
A mindeneget tudó elmém és értelmem,
Ki nem gondolható nekem kegyesemem,
A több jóságimmal együtt szeretetem.

10 A meg foghatatlan Szencseges haromság
Között első személy vagyok, nagy méltóság,
En töllem származot minden féle jóság,²
A mi töllem nincsen, a csupa gonosság.

15 En öröktől fogva a legelsőbb jelben
Elmemmel szem lévén az én természetem,
A Szent fiamot e keppen nemzettem,
Ki személyen kívül mindenben egy velem.

20 Tudván pedig velem, hogy egy természete
Vagyon a fíjunak, és egy Istensége,³
És külömség nincsen, hanem csak Szemelybe,⁴
Innet fel indulék ő szeretetire.

Ki is hozza való nagy szeretetemet⁵
Szemlelven, viszontag ő is nagy szerelmet,
Szívem gerjeszté szeretvén engemet,
Mely két szeretetből lehelenk Szent Lelket.⁶

25 Innet el rendeltük azt is e kezdetben,
Hogy öltőznék fiam oly emberi testben,
Emberi nemzetett, amely szenvedhessen,
És így ő valaha had üdvözülhessen.

¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

² Fele [Emendáltuk.]

³ fíjunak [Emendáltuk.]

⁴ nicsen [Emendáltuk.]

⁵ Kies [Emendáltuk.]

⁶ szeretből [Emendáltuk.]

SPIRITUS SANCTUS

30 En is, ki Atyától, Fiutól szarmazom
Kikel mind öröktől fogva én egy voltam,⁷
Világot s az embert együt alkotottam,
Sok ajandekimmal szépen felruhasztam.

35 Tudom, ez ratiomat Ádám⁸ hogy meg veti,⁸
Órdögnek torkában az után ugy ejti,
Magat s maradványát menyből ki rekeszti,
Mídön rut vetekben magát fertezetteti.

40 De en ő esetin igen szomorkodom,
Azert én nekemis vagyok az a vaksom,
Hogy az fiu Isten, kitől is szarmazzon,
Leszaljon az egből, ő legyen oltalom.

VERBUM

Tudom, az Atyanak és Szent Leleknek
Mi a decretuma mind a ket Szemelynek,
Parancsolatoknak mindenben engedek,
Válcsága embernek bizon most én lések.

45 Amint mindenkor is kesz voltam elmenni,
Nékem en Atyamnak engedelmeskedni,
Akaratod szerint mikor fog tetzeni,
Kesz vagyok, s el megyek embert meg váltani.

50 Tudom, nagy kénokra hogy kellessék mennem,
Rut gyalazatokal megelegítettetem,
Megostaraztatik szernűly az én testem,
Csőpig ki őntétik én draga Szent vérem.

55 De ezzel én eppen semmit nem gondolok,
Mert nagy szeretetből eppen gyuladozok,⁹
Emberi nemzethez, kit Szivemből szanok,
Csak meg egy van hátra, amit én kívánok.¹⁰

⁷ így [Emendáltuk.]

⁸ adam [Emendáltuk.]

⁹ szeretből [Emendáltuk.]

¹⁰ hattra [Emendáltuk.]

Tudni illik, hogy az Angyali karoknak
Summaja fel légyen téve szandekúnknak,
Hogy ők meg atyám szabad akarátnek¹¹
60 Vadnak mutathassak czelját szandekoknak.

Hogy ha en magamra emberi nemzetet
Veszek, akarnak-e olyan tiszteletet
Tenni ők én nekem, mely az Istent illet,
Avagy ők akarnak tenni más külömbet.

DEUS PATER

65 Helyes kívánság ez, kit is helyben hagyok
A melyet is magam mingyart proponálok.¹²

(*ad Angelos:*)

Seraphim, Cherubim, több Angyali karok,
Az Szent haromsagnak tanácsát halljátok,¹³
Ti azért migyárt készítetek választ.

LUCIPER

70 Lehetetlenség az, hogy akik egekkel
Együt teremtettünk szép fenyeségekkel,
Mi aztot imádjuk, a ki a férgekkel
Teremtetett testet vészen magára fel.

Világot hordozo Lucifer én vagyok,
75 É kérdésre tehat vaksot mit ádhatok,¹⁴
Egyebet, hanem hogy inkább kardot vonok,
Hogy sem illy rossz sorsot magamra valalok.

En a teremtesnek leg elsőbik napján
Teremtettem a Szép Menyország hataran,
80 Hogy lehesen tehát daniuscusnak
Formaltatott ember nagyobb én nalamnál.

En a sok ezerni ezer milioknak,
Fejedelme vagyok kilencz kar Angyálnak,
Hogy cseletkezhessem, hogy oly alacsonnak
85 Mind ember és Isten öröke szolgáljak.

¹¹ atyán [Emendáltuk.]

¹² mingyart <mag> proponálok

¹³ haljátok [Emendáltuk.]

¹⁴ áthatok [Emendáltuk.]

Inkab a széketem te hozzád, Istenhez,
Fel emelem, tudmeg, hozzád, felsegedhez,
Ki meg tartoztasson, nincs sohut az a kéz,
Ambar, ha meny és föld egyszersmind elvesz.

MICHAÉL ARCANGYAL

90 Talam neked gutta úte meg fejedet,
Vagy a mereg hannya fertelmes mejedet,
Mond meg, mi a veszely mar te Szivedet,
Hogy ily mosdátlanul forgotod nyelvedet.

95 Tudode, hogy Isten semiből teremte,
Semmive tégedet nem de nem tehete,
Miert nem fersz el tehat kőszvenyes bőrődben,
Karhizatot raksz majdon te fejedre.¹⁵

100 Székedet emeled Magaságbelihez,¹⁶
Azt mondod, hogy hozza te hasonlova lesz,
De én teged majdon pokol fenekehez
Rakozlak, hogy tud meg mar az lanczom is.

Ha teis ellenem vagy, nyomoru allat,
Tud meg azt, hogy töllem majd kap száz egy nyak csapot.¹⁷

LUCIPER

105 En kedves Angyalim, kedves onokáim,
Kik voltatok nekem igaz jo hiveim,
Tudgyatok, nem ketlem, jól az en szandekim,
Mire czelozzanak en ugyekezetim.

110 Hallátok, jól tudom Isten Decretumát,
Ki magára vévé Adámnak igáját,
Porból kivett testit és az ő rutsagát,
Vérével akárja mosni undogságát.

115 Es az után töllünk emberi természetben,
Tartani ő ákar olyan tisztelisben,
Melyben tartatott ő Istenségiben,
De bolondok lésztek, ha maradtok eben.

¹⁵ rakász [Emendáltuk.]

¹⁶ Segedet [Emendáltuk.]

¹⁷ azt <nagy> hogy töllem

Azért ha éngemet igazán szerettek,
Én Vellem mindenben ti egyet ércsetek,
Ne hagyjátok, kérlek, hogy a tű fejetek,¹⁸
Igy el nyomattasson Angyali szemetek.

ARCHIMALUS PRIMUS

120 Inkább darabonként magamot szaggatom,
Hogysem hogy én aztot hordozzam nyakamon,
Aki alább való természetben vagyok,
Én bizony azt tudom, hogy soha nem uralom.

ARCHIMALUS SECUNDUS

125 En is aztot eppen el nem szenvedhetem,
Hogy én méltóságos Angyali nemzetem
Utolsobb valaha légyen az emberen,
Damaskus mezein öntöt föld edényen.

130 Tehát Luciferhez mingyart mostan allok,
Fejedelmet kívülle más soha nem tartok,
Hideget, meleget *vele* én próbálok,¹⁹
Es ha szükség hozza, velle meg halni akárok.

ARCHIMALUS TERTIUS

135 Szolgaja léznek e hát én az embernek,
Földön csuszo mászo Rut allat seregnek,
Szellyel hányom inkább nagy részét egeknek,
Mégis helt nem adok e féle kérésnek.

Teis ezert Luciper, magadénak üsmérj,
Erre merek álni, tud*d* meg, akárkivel,²⁰
Ha koczka ugy hozza, magával, Istennel
Ujjot merek vonni, azt ő ugy higye el.

ARCHIMALUS QUARTUS

140 Nekem sem férhetik semmikent magamra,
Hogy mü természetünk nem volt méltó arra,²¹
Kit Christus fel venne valaha magára,
Hanem szegeny szorult emberi salvéra.

¹⁸ hagyatok [Emendáltuk.]

¹⁹ Ville [Emendáltuk.]

²⁰ tud [Emendáltuk.]

²¹ vol [Emendáltuk.]

145 Nem, de nem nemessebb Angyali természet,
Ki szem pilantasban eget, földet mehet,
Még is ő bennünket ily rutul meg vetett,
Mű is meg vethettyük bátran tehát őtöt.

ARCHIMALUS TERTIUS

De a mi meg nagyobb, minden rut *állatnak*,²²
Vadak, barmok, madarak és ócsmány *békáknak*,²³
150 Bennük őtött rendelt őrző Angyaloknak,
Ebre rija, eztet tám *tart* bolondoknak.²⁴

Azért én tegedet, Lucifer, fejemnek
Ismerlek, te ismerj engemet hivednek.

ARCHIMALUS SEXTUS

155 En is már meg ertem az egész causát,
Követni akarom Luciper Legióját,
Tudom, hogy nem vonnya töllem meg zászlóját,²⁵
A miben szükséges veszem gratiaját.

ARCHIMALUS SEPTIMUS

Latom, hogy Lucifer *derekason* magát²⁶
Viseli, és az Angyaloknak *karát*²⁷
160 Nem akarja, hanem privilegiomat,
Szereti mind *ebben* azok igaz jussát.²⁸

En is azért tölle el nem marathatok,
Hanem ő mellette inkább vonok kardot.

ARCHIMALUS OCTAVUS

165 Hát te mit gondolál eddig mind ezekre,
Akarszé te menni ebbe a Seregbe?

ARCHIMALUS NONUS

Igenis akarok, mert én vitézségre
Születtem regen kardviselésére.

²² alatnak [Emendáltuk.]

²³ bekaknak [Emendáltuk.]

²⁴ taram [Emendáltuk.]

²⁵ szaszlóját [Emendáltuk.]

²⁶ darakoson [Emendáltuk.]

²⁷ karat [Emendáltuk.]

²⁸ ebr [Emendáltuk.]

ARCHIMALUS DECIMUS

Ha csak dobolnak is, magamot be szurom,
Csakhogy az én nevem ma ki ne maradjon.

ARCHIMALUS UNDECIMUS

170 En is káplárságot, gondolom, hogy kapok,²⁹
És anak utana más grádust is várok.³⁰

ARCHIMALUS DUODECIMUS

Ha kőz katonának tesznek azt sem bánom,³¹
Csak hogy az nevem ma ki ne maradjon.

GÁBRIÉL

175 *Én, akinek* neve, tudgyatok, Gábriél,³²
Azt jóvalom nektek, hogy ily nyakas tórral
Ne elenkezetek, ti Istenetekkel
Másként, tudgyatok, bizony vesztek ti el.³³

180 Tegyétek le azért ti is nyakasságtok,³⁴
Mert más képpen felő olyant ne kapjatok,
A melyről soha meg nem is álmodtatok,³⁵
Köszönteni talam ti poklot fogjátok.³⁶

185 Mi természetünköt, hogy ő fol nem vette,
Mi biztos lehet, kerlek, nektek benne,³⁷
Menynek és az földnek nem őe Istene,
Hogy tathattyatok hát szájatok ellene.³⁸

URIEL

En Uriel, ugyan erre a discursusra
Ket fülel halgaték sok ellen hanyásra,
De mind ezek biszon engem kaczagásra
Inditanak, eppen helyes mulatsagra.

²⁹ kaplárságot [Emendáltuk.]

³⁰ [A várok a sor fölé beszurva.]

³¹ katonk [Emendáltuk.]

³² En ak mik [Emendáltuk.]

³³ más ként [Emendáltuk.]

³⁴ tegyetek [Emendáltuk.]

³⁵ almattatok [Emendáltuk.]

³⁶ fogjatok [Emendáltuk.]

³⁷ busztok [Emendáltuk.]

³⁸ hat; szajatok [Emendáltuk.]

190 Ki latta, hogy fazék tamad fazakásra,
A vagy ki van soron ő meltoságára?
Hát, szegyeny alkotmany ő alkotójára,³⁹
Hogy tamodot az ő felséges Urara.

E bizony szép dolog, most reá akattok,
195 Amit nyokatokba minyajon kapáltok,
Talam azt tudgyatok, hogy a ti poklotok
Nicsen keszen, de ma velem rea juttok.

COZMIEL

Kozmielnek engem már regen hogy hinak,
Felvettem summaját az ő panaszoknak,
200 Hogy Isten rendelte az ő Angyalinak,
Őköt a nem tetzik metelyes masoknak.

Bizony derék munka engedelmeségnek,⁴⁰
Ha tudnad gondolni a szép szelidségnek
Jutalmat, de őköt ócsmany kevelységnek
205 Dagálya hasitya tetejet bőröknek.⁴¹

DEUS PATER

Mire mehetetek, ismet vaxoltatok,
Mongyatok meg nékem akaratotokot!

MICHAÉL ARCANGYAL

Felseges Ur Isten, tudom, igazmondást
Kevánsz, de Lucifer sőt igen nagy dulást,⁴²
210 Mind a kilencz karban szernyú nagy partolást.

DEUS PATER

En öröktől fogva tudtam, hogy léssen
Szabad akaratya Lucifernek, elvesz.

Hát ti, fertelmesek, azért teremtelek,⁴³
Szabad akaratban azért engedek,
215 Hogy karhozatra azzal tú élnetek,
Mebántván ő velle edes Istenteket.

³⁹ hat [Emendáltuk.]

⁴⁰ darek [Emendáltuk.]

⁴¹ Dagolya [Emendáltuk.]

⁴² őt [Emendáltuk.]

⁴³ hat [Emendáltuk.]

DEUS FILIUS

Emberi természetből, kit annyira untok,
Rendeltem test szerint való Szent Anyámat,
Aki is megrontya nyakaskodostokat,
220 Mindenekbe a ti ágyaskodástokat.

SPIRITUS SANCTUS

En, Luciper, teged sok szep gratiamba
Óltóztetelek volt, de te partolasba,
Elsőbbben ezekért enis hát pokolba,⁴⁴
Meltonak ismerlek örök karhozatra.
225 Ti, kedves szolgálaim, akik maradtatok,
Semmit ne felyetek, immár ismerétek,
Azon gratiaba és soha ti poklot
Meg nem kostoljátok, hanem uralkodtok.

DEUS PATER

Ti penig rebellis, gonosz atkozottak,
230 A joban maradni ha nem akartatok,
Mennyetek pokolba, keszen asztaletokot
Leszen öröke nektek ti lákástok.

Kedves szolgam, Mihály, ezen decretumnak,
Te read én biszom en akaratomnak,
235 Executiojat partos Angyaloknak,
Azért bár ket kezzel fogj mingyart a kardnak.

MICHAÉL ARCANGYAL

Gabriel, Rapháel, Uriel, Cosmiel,
Aki tündöklőtök fő fő tiszcsegekkel,
Parancsoljátok meg, hogy minden fegyverrel
240 Keszen legyen víni kevely Luciperrel.⁴⁵

GÁBRIÉL

Minyajon fejedelmek, és az köz Angyalok,
Én jeladasomot ti keszen várjátok,⁴⁶
Mert ma bizonyosan leszen nagy harczotok.

⁴⁴ hat pokalba [Emendáltuk.]

⁴⁵ vinni Luciperrel [Emendáltuk.]

⁴⁶ varjátok [Emendáltuk.]

LUCIPER

245 Hallatok, mint fenik fogok a kegyesek,
De ma hidgyetek el, én eget festetek
Verekkel, csak tiis a ti két kezetek⁴⁷
Mozgassatok velem, mint jó vitezek.

250 Pluto es Belzebubb, kegyetlen Acheron,
Kiknek seregimen fejedelmi hatalom
Adatot, en kerlek, hogy a mi harczunkon
Semmi fogyatkozás ne légy bajunkkon.

255 Ugy velem, ismertek fejedelmeteknek,
Azért en egyedül elenség fejének,
Magam el be veszem Pluto, te népemnek
Jó gongyat viseljed egész seregemnek.

(Hic fit consilium.)

ANGELUS BONUS PRIMUS

En azt jóvállanam, sokat ne vacsognál,
Jó volna izibe, hogy ha ti harczolnál,
Jó énekléseden hallottam naladnal,⁴⁸
Rósdason korogó fekete hollonál.

MICHAÉL ARCANGYAL

260 Keszen vattoké, hát minnyajon a harczra?

ANGELUS BONUS SECUNDUS

Hiszem egyedül is őtőt a pokolba,
Nyakra le taszítottam a kenkőves tóba,
Csak azt várom, mivel teged hívott bajra,⁴⁹
Indítsón vala, mit ő karhozattýara.

(Hic sit pugna Luciferi.)

ANGELUS BONUS TERTIUS

265 Meg mondam, atkozot, addig áskálsz, kapálsz,
Amíg a nyakadba gyalazatot horgász,
Immár pokol beli kenos fekete gyász,
Neked lesz örőke szernyű nagy kenlodas.

⁴⁷ két [Emendáltuk.]

⁴⁸ énekléseden [Emendáltuk.]

⁴⁹ hívut [Emendáltuk.]

ANGELUS BONUS QUARTUS

270 Nosza, hát most rajta, *elesett* fejedelmek,⁵⁰
Kergeteges, latom, nekik az ők fejek,
Zöldet, verreset lát féltékbe a szemek,
Őköt nyakón tehat izibe üssétek.⁵¹

AMALUS

275 Ne hagyj, kerlek, magad kegyetlen Acheron,⁵²
Most ideje, ha jó kurasid vagyon,
Mert latom, hogy felnek most ők igen nagyon!

ANGELUS BONUS PRIMUS

280 Nosza, hát, ket kézzel fogjunk a dologhoz,⁵³
Minden kimiletlen verjük a labunkhoz,
Most meg valik bizony a szerencse mit hoz,
Mú, vagy pedig ők esünk é pokolhoz.
A nyakát ügyekez, mert feje sisakos,⁵⁴
És ő egész teste erőssen pancelos.⁵⁵

ANGELUS BONUS TERTIUS

285 Mit gondolsz, te ocsmany, nyomoru rebellis,
Tűtőköt le hanni kesz vagyok csak en is,
Azon kívül pedig Isteni erőis
Velünk vagyon, tud meg, ha te nem hiszed is.
Csak vigyaz rea, bizony majd te *olyat* ugrol,⁵⁶
Hogy adig ma mind megy, míg meg tart a pokol.

ARCHIMALUS

290 Retenetes dolog, a mi keppen gyalász,
Majd meg mutatom azt, hogy kard forгатáshoz,
Talam az gondolod, hogy bagoljal harczolsz,
Érték, midőn merem azot a nyakadhoz.

Pokollal fenyegecz, de félek, tied lesz,⁵⁷
Ha kezem szolgál, ebben egyebb nem lesz,
Hanem kárhoszol.⁵⁸

⁵⁰ hat el eset [Emendáltuk.]

⁵¹ üssetek [Emendáltuk.]

⁵² had [Emendáltuk.]

⁵³ hat [Emendáltuk.]

⁵⁴ nyakat [Emendáltuk.]

⁵⁵ o [Emendáltuk.]

⁵⁶ ojját [Emendáltuk.]

⁵⁷ felek [Emendáltuk.]

⁵⁸ kárhosz [Emendáltuk.]

RAPHAEL

295 Kevelység, kevelység, mire vivéd ezket,
Hogy elfelejtenék éppen az eszüket,⁵⁹
És meg ne ismernék magok veszeljeket,
Hanem elvesztenek öröké fejeket.

300 Immar el karhoznak, örökke el vesznek,
Nem lattyak ők színét soha az Istennek,
Sem penig a szép mennyei dűcsösségnek,
Hanem mind örökön öröke ők egnek.⁶⁰

ANGELUS BONUS TERTIUS

305 Hogy meg is nem szűnek ők kevelysegektől,
Meg nem emlekeznek nagy büntetésekről,
Sem a következő szamkivetésekről.

ANGELUS BONUS QUARTUS

Mivel nem ismerték magok meltosagát,
Hanem ők be vettek kevelység dagaját,
Azértne sajnaljuk, had adgyak meg arrat,
Ők batorsagoknak, had vegyek jutalmát.

ANGELUS BONUS QUINTUS

310 Akit dicsoitnek Tündőklő szep egek,
Rettegni imadnak Angyalok Serege,
Annak meg hajtani az ők nyakas fejek,
Nem akartak azért meltan elvesztenek.

ANGELUS BONUS QUARTUS

315 Atkozot Luciper azt kevannya vala,
Hogy ő lenne nagyobb magas Menyorszagban,
De igazán hogy ő már rea akada⁶¹
Pokol feneken a főlőb tronusra.

320 Azt gondolja vala, nyilván ők nagyobbba,
Hogy nem volna senki, aki baj hívásra
Ő velik ki merne allani a sikra,
De nem ugy lőn, mivel fordula a koczka.

⁵⁹ eszeket [Emendáltuk.]

⁶⁰ ok [Emendáltuk.]

⁶¹ mar [Emendáltuk.]

LUCIPER

En edes szolgálím, kedves onokáim,
Kik voltatok nekem mindenkor barátim,
Nem lehet tőlletek titkolnom szandekim,
325 Avagy egyéb nemű hasznos gondolatim.

Tudom, hogy errettem Menyből le estek,
A honat is estem *én is* erettetek,⁶²
Azért szivből kerlek, hogy egyet ercsek,
En velem mindenben, más képen elvesztek.

330 Vala menyen vattok földön és pokolba,
Egyűve gyűjtek ma e Sinodusba,
Akinek lesz leg jobb it tanacsadása
Leszen leg első minden uraságba.

335 De mire tanacsot? Talam az kerditek,
Tudgyatoke Menybe honét le esétek,
Rendeltetet ember, hogy a ti heljetek
Be tölcse és bírja Angyali Szeketek.

340 De ezt meg engedni teljes lehetetlen,
Hogy a mi orszagunk maradgyon úressen,
Hát pokolnak tűze csak minket egeszen,⁶³
Tekerje fel tehat minden eszet *itten*.⁶⁴

Elsobben is, Pluto, főbik vezerem,
Mond meg tanacsodat, kerlek, hamar nékem.

PLUTO

345 Luciper, aki vagy poklok fejedelme,
Fel forot a szivem az ember vesztére,
Ki gondolhatatlan sok mesterségekre,
Kez vagyok en, hidd el, tórbe ejtesekre.

350 Sokakat én tudok, de a kevelysegnél
Jobat nem talalok, mivel te sem égnél,⁶⁵
Ha e nem lőt volna mostán nem tóródnél,
Azért nem választók job fegyvert én ennel.

⁶² enis [Emendáltuk.]

⁶³ hat [Emendáltuk.]

⁶⁴ [Az *itten* szóval kiegészítettük, a forrásként használt 1766-os passió alapján.]

⁶⁵ égnél [Emendáltuk.]

Kevelysegnek vadnak bolcs csemetei,
Melyek, ha kezdhettek emberben ujulni,
Meg tanyittyak ötött engedetlenkedni,
355 És így, *el kell* neki, tudgyatok azt, veszni.⁶⁶

LUCIPER

Helyes a tanacsod igazan megvallom,
Válassz vitezeket magadnak nem banom,⁶⁷
És a kevelyseggel probalj derekason⁶⁸
Minden embert, aki lészen ez vilagon.

DIABOLUS PRIMUS

360 En a fősvenséggel és az reszezséggel
Sokakat pokolba vetek nyakkal s fővel,
Csak hogy énnekem is jo segedelemmel,
Kedveskedgyel tehát jeles vitezekkel.

365 Kiket, ha el küldök szeljel ez vilagon,
Boltok és palotak szegenyek házába,
Tudgyad bizonyoson, nem jarnak hejába.

LUCIPER

En töllem szabadság, bár ha milliokat⁶⁹
Vesz is temagadnak, csak hogy forgodgyatok.

370 Fel inditok embert én rut bujasagra,
Azon kívül penig sok ocsmanyságokra,
Meg ládd, bár vigyazva a feles számokra,⁷⁰
Mennyin hallnak azért a kenköves tóba.

375 Azer ennekem is felesen vitezeket,⁷¹
Azt kevánom, rendelj ugyan Serenyeket,
Akikkel egyaránt iffijat, s veneket
Meg jarokattassuk mindenfele rendet.⁷²

⁶⁶ ek kel [Emendáltuk.]

⁶⁷ valosz [Emendáltuk.]

⁶⁸ darakason [Emendáltuk.]

⁶⁹ bar [Emendáltuk.]

⁷⁰ lád bar [Emendáltuk.]

⁷¹ vitézek [Értelemszerűen kiegészítettük.]

⁷² [A *jarokattassuk* bizonytalan olvasat.]

DIABOLUS SECUNDUS

Irigység lesz nekem, hidgyetek fegyverem
Melyel ha embernek szívét által verem,⁷³
Egyedül csak kap ő a bosszú ütésen,⁷⁴
380 És azzal az Istent én elfejtettem.

Itten mesterseggel kerítvén halomban,
Odá viszem őtöt, hova nem akarná,
De ütöm az inát, hogy mennyen vasarra,⁷⁵
Mind öröke valo szörnyű nagy kenokra.

385 Csak hogy ez tanacsért én is promotiot
Varok tiszcsegek közt, nem utolsó gradust.

DIABOLUS TERTIUS

Én a torkosságal és a részegséggel
Hizlalom az embert, hogy jó kőversegel
Jöhessen pokolba megrakodot *testtel*,⁷⁶
390 Tűk is jól lakhattok, boros pecsenyével.

Ne had hát hijaba tanacsadasomat,⁷⁷
Luciper, hogy hat te jól lakni magadot
Kevánod, és az te feles árvádot.⁷⁸

DIABOLUS QUARTUS

Jora való restség meg dujjá a fülét⁷⁹
395 Embernek annyira, hogy ha Istent említ,⁸⁰
És Istenes dolgot, meg rea sem tekint,
Miert a pokolba szenvedgyen nagyobb kint.

E leszen én nekem, Luciper, tanacsom,
Kiért graciadat en szívesen várom.

⁷³ szívet [Emendáltuk.]

⁷⁴ bosszú ükésen [Emendáltuk.]

⁷⁵ itom [Emendáltuk.]

⁷⁶ vessel [A másolási hibát javítottuk, a forrásként használt 1766-os passió alapján.]

⁷⁷ hat [Emendáltuk.]

⁷⁸ arvadot [Emendáltuk.]

⁷⁹ retség [Emendáltuk.]

⁸⁰ Isten [A hiányzó ragot pótoltuk.]

DIABOLUS QUINTUS

400 En mind hejbe hagyom *a ti* tanácsotok,⁸¹
De tudgyatok velem, Mennybe mit lattatok,
Adatnak embernek tiz parancsolatok,
Valaha, akiről semmit nem szólátok.

405 A leszen elsőbben erőst parancsolva,
Hogy idegen Isten soha ne imádna,
Azért en eztet vállalom magamra,
Ráveszem az embert rut balvanyozásra.⁸²

410 Hogyha pedig ebből valaha ki kopnank,
Eretneksegeket sokat forralnánk,⁸³
Údvősegre ezek utyát meg gatolnak,
Az után bezzeg hogy meg telnék a hazánk.

DIABOLUS SEXTUS

415 Helyes a tanyacsod bizonyomra mondom,
No en is magamat magad mellé adom,
Mint *üssön* az ember *pártot* e parancsolatnak,⁸⁴
Tud meg, hogy én nekem mas modom is vagyom.

Tanítottam az embert sok mestersegekre,
Asagon járasra es víz veteksekre,
Bab tanaljmányára s kűrtő sepresere,
Es ehez hasonlo sok joncsektelensere.

DIABOLUS SEPTIMUS

420 Atta teremtette sok féle szitokra,
Inditom az embert sok karomkodásra,
Hamis eskűvesre es atkozodásra,
Az után hajitom főre a pokolba.⁸⁵

DIABOLUS OCTAVUS

425 En kesertem ötött innep szegésekre,⁸⁶
Isteni szolgálat el hebnyélésevel,
Ehez tartozando sok mestersegemmel
Meg kerülöm ötöt öröke veszelyel.

⁸¹ ati [Emendáltuk.]

⁸² ra veszem [Emendáltuk.]

⁸³ forralnak [Emendáltuk.]

⁸⁴ ussón partot [Emendáltuk.]

⁸⁵ hanyitom [Emendáltuk.]

⁸⁶ szegésekre [Emendáltuk.]

DIABOLUS NONUS

Attyokot s Annyokot, hogy ők ne becsulják,⁸⁷
Elől jarojokat egészen meg vessék,
430 Ezek pedig őket soha meg ne mencsek,
Ezt fogom jovalni, enyim a nyeregeg.

DIABOLUS DECIMUS

En sok külöm külöm fele gyilkosokat,⁸⁸
Tamosztok ember közt ragalmazásokat,
Akik bizonyoson tudom, hogy társokat
435 Mi nekünk engedik egészen magokat.

DIABOLUS UNDECIMUS

En pedig benneket tisztatalanságra,
Ingerlek sokakat rut fajtalansagra,
Azután tudom, hogy boldog menyországba
Reszesek nem lesznek, hanem a pokolba.

DIABOLUS DUODECIMUS

440 En azt gondolom, hogy amit az ők szemek⁸⁹
Meg latot, ne hadgya többször az ők keszek,
Hamis keresetből telyek meg erszények,
És így bizony tudom, el fogy az ők eszek.⁹⁰

445 Azután usurat s hamis korcsomalást,
Hibas fontal mérő és csalárd vasárlást,⁹¹
Egyszermind fel adok nekik minden fogást,
Pokolba ne vessük oztán az okadást.

DIABOLUS TERTIUS DECIMUS

450 Hamis bizonyosagat tegyenek egymásra,
Amiat jussanak sokak koldulásra,⁹²
Avagy egyeb fele nyomoruságokra,
Így viszem en őket rea a vasarra.

⁸⁷ Attyatok [Emendáltuk.]

⁸⁸ fele [Emendáltuk.]

⁸⁹ szemet [Emendáltuk.]

⁹⁰ tudóm [Emendáltuk.]

⁹¹ mérő [Emendáltuk.]

⁹² kújdulásra [Emendáltuk.]

DIABOLUS QUARTUS DECIMUS

Azt akarom én, hogy másnak feleséget⁹³
Avagy egyeb nemű igaz kereséset
Egymástól kivonnyak, azutan az lelkét
455 Pokolnak fel adom utolso kenetét.

DIABOLUS QUINTUS DECIMUS

A bőjtöt ővellek eppen meg unatom,
Gyónásba pedig vetkeket jóvallom,
Hogy ők megne *vallják*, ugy amint a vagyom,⁹⁴
Meg lattyatok, hogy leszebből gazdagságóm.

460 Papok szavaival semmit gondoljanak,
Csak addig halgassák míg fülökbe zugnak,
Az után azokról ne gondolkodgyanak,⁹⁵
Hanem mestereknek éngemet valjanak.

LUCIPER

465 Megvallom, hogy jó lesz valaha tanácstok,
De mi sűksegeőbb, azt nem talalatok,
Ki nélkül hejaba lesz minden munkátok,
Mert embernek, tudom, hogy semmit arhattok.

Hogyha marad Adam a paradicsomba,
Velle teremtetet artatlanságaba,
470 Soha sem lesz semmi a ti tanácstokba,
Azért hát ússetek, ejtsétek más tagba.⁹⁶

DIABOLUS PRIMUS

Nem hejaba lóttél nekűnk fejedelműnk,
A mennyen vagyunk is, mi veled nem érűnk,⁹⁷
De mond meg hát, kerlek, mit kel cselekednűnk,⁹⁸
475 Emberi nemzetet vetekbe, hogy ejcsűnk.

DIABOLUS SECUNDUS

Igazán, hogy melto e fejedelemsegre,
Mivel, hogy az Isten Menyből levetette,
Az gondoltam, hogy az Angyali elme
Benűnk meg változtatt, de bizony csak jele.

⁹³ Az [Emendáltuk.]

⁹⁴ vajak [Emendáltuk.]

⁹⁵ gondolkodgyanak [Emendáltuk.]

⁹⁶ éjtetek [Emendáltuk.]

⁹⁷ erűnk [Emendáltuk.]

⁹⁸ hat [Emendáltuk.]

DIABOLUS TERTIUS

480 A valo, hogy biszon ő aztot jól mongya,
Adam ha meg marad az artatlansagba,
Nem leszen biszon ő oly esztelen goromba,
Hogy mi tanacsúnknak helyt adgyon magaba.

DIABOLUS QUARTUS

485 Hogy ha esnék Adam valahogy vetekbe,
Nem maradna tőbe paradicsom kertbe,
Nekünk penig lenne kantára kezünkbe,
Igy meg gyaláztatnok minden fele bunben.

DIABOLUS QUINTUS

490 Igy kellene bizony emberi nemzettnek,
Még a gyúkerebe tenni őtt férgesnek,⁹⁹
Vala menynyi onnan az utan nőnének,
Azók mind bűnősők nyilván, hogy lennenek.

DIABOLUS SEXTUS

495 Eredendő bűnben, akik születtnék,
Mivel hogy mocsokkal Menybe nem mehetnek,
A mi heljeinkbe bezeg nem ülnének,
Egyanyira ők is nem kegyeskednenek.

DIABOLUS SEPTIMUS

Hogy ha magat Adam vetekbe keveri,
Lesznek az embernek sok fele bűnei,
Hideg, meleg, inség e fele bajai,
Melyeket vegtere az halal követi.

DIABOLUS OCTAVUS

500 Hej, be jó volna ezt, ha végbe vihetnők,
Világot és testet magunk melle venőnk,
Embert beszek aztán be nem eresztenők¹⁰⁰
Mennyországba, hanem pokolba vezetnők.

DIABOLUS NONUS

505 Bezeg az után helye leszen mind azoknak,
Kiket előb a mi tarsaink jovalának,
Az után beszeg, hogy adhatnak mustranak,
Magunkat sok fele szerencses próbának.

⁹⁹ meg fergesnek [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ aztán <bűn>be nem eresztenők [A *nem* beszúrva.]

LUCIPER

510 Minyajon tudgyatok, hallom alapottyát,
Paradicsiomban Adam boldogsagat,
Barmokon, vadakon nagy uralkodását,
Vegre menyországba meg koronázását.

515 Azt is tudgyátok, hogy meg tilta az Isten
Egy fárol ne ennek, *Ádámnak* erőssen,¹⁰¹
Meg kellene halni nekie más keppen,
A parancsolatnak ha lesz engedetlen.

Azért hamarsággal ti gondoskodgyatok,
Mesterséges modot *ebben* tanaljátok,¹⁰²
Mikeppem *Ádámmal* é parancsolatótt¹⁰³
Szegetni lehessen Isteni akaratot.

520 Azert ha valaki jo mesterségevel
Rea venne Evát, alnok beszédével,
Meg csalhatná Eva Adamat szep szinnel,
Énis faratsagot nem felejtene el.

DIABOLUS DECIMUS

525 Ha fogadasoknak eleget fogsz tenni,
És fizetést akarsz te nekem igirni,
Meg mutatom neked, rea tudom szedni
Evát és Adamot, akik fognak sírni.

530 En Mestersegemnek könnyű lesz a dolga,
Elviszek egy almat más fának alája,
Kit midőn meg latnak igen kapnak rajta,
Mivel szep és ékes lészen az az alma.¹⁰⁴

DIABOLUS UNDECIMUS

535 Latom jo baratom, nem jo mesterseged,
Ha alnoksaggal lesz, legyen fő értelmed,
Minden csalárdsággal teljesen az eszed,
Ezzel fő fő probakon nagy is merészséged.¹⁰⁵

¹⁰¹ farol adamnak [Emendáltuk.]

¹⁰² eben [Emendáltuk.]

¹⁰³ adammal [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ es ekes [Emendáltuk.]

¹⁰⁵ Ezzel fő fő [Az egyik *főt* elhagytuk.] meretséged [Emendáltuk.]

Ilyen mesterseget gondoly jó barátom,
Ha akarsz te lenni nyertes az Ádámon,¹⁰⁶
Kez te a dologhoz ugyan színes módon,
Kit Ádám és Éva jóra magyarázzon.¹⁰⁷

540 Meny s egek nekiek igirte elsőbben,
Jonak és gonosznak tudását elsőbben,
Kit, ha el kaphatnánk, hasonlók mennyekbe
Lesznek felsegekhez, de elnek elsőbben.

LUCIPER

545 Hatalmas Luciper, a ti fejedelmetek,
Parancsolom nektek, Adam almát egyek,
Valakik azután ő töllők leendnek,
Sok féle vetkekben minyajon eszenek.¹⁰⁸

550 Tudgyatok, koronank Isten országában
Volt valaha nekünk fenyves Menyországba,
De csak egy vetkünkért esenk le pokolba,
És pokolra essvén szenvedünk nagy kenba.

555 Azért mindörőke tartok nagy haragot,
Sok féle boszukat allani akarok,¹⁰⁹
Csak hogy kerlek, tiis né szunyádozzatok,
Sőt inkább gyujcsatok erős haragotok.

560 Ne hadgyuk magunkat, minyajon én kérlek,
Tudgyuk, nem lesz vege keserűségűnknek,
Hasonlo mértékkal kemény gyötrelműnknek,¹¹⁰
Adgyuk vissza árát pokolra estűnknek.¹¹¹

DIABOLUS DUODECIMUS

Ugrik már a verem mű elensegűnkre,¹¹²
Ezerni sok ezer ezkoz gyötrelmére.¹¹³
Ki telik én tollem csak kapjuk készűnkre.

¹⁰⁶ Adamon [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ Adam Eva joramagyarázzon [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ fele [Emendáltuk.]

¹⁰⁹ fele [Emendáltuk.]

¹¹⁰ mertekkel [Emendáltuk.]

¹¹¹ arat [Emendáltuk.]

¹¹² mar [Emendáltuk.]

¹¹³ gyötlemére [Emendáltuk.]

DIABOLUS TERTIUS DECIMUS

565 Ha képes volna is talám, hogy az egek
Ream szakadgynak setetes fellegek,
Megis az emberen én boszut allanék.

DIABOLUS QUARTUS DECIMUS

570 Ha mi kegyetlenség pokol fenekebe,
Avagy iszonyúság *akármi* mertekben¹¹⁴
Fel találthatik ami Seregűnkben
Ellenségűnkre, azt *őncsűk kiméletlen*.¹¹⁵

DIABOLUS QUINTUS DECIMUS

Elenségűnkre most ha csak szunyadozva
Tantorgunk, úgy *vélem*, meg nagyobb kenokra,¹¹⁶
Talám mi jutthatunk szorossabb rabságra,
Az után beszeg hogy nyökhetűnk alatta.¹¹⁷

DIABOLUS PRIMUS

575 Tudgyuk jól, az Isten minket mint meg vete,
A szép menyországból miként ki rekeszte,
A korona helyett *szarvat ő rátett* fejűnkbe,¹¹⁸
De eztet, hogy hadnak csak érte.

DIABOLUS SECUNDUS

580 Teszek inkább csudát természet törvényen,
A *hegy* buzat terem, a föld fenyés leszén,¹¹⁹
A tel viragozék, nyárba *szánút* legyen,¹²⁰
Megis boszut allok, hid meg, az emberen.

DIABOLUS TERTIUS

585 Az egből veszek én, hiddel, menköveket,
Tétova rugdosom a magas egeket,¹²¹
Hogy ha az emberen erőt nem vehetek.

¹¹⁴ akár mi [Emendáltuk.]

¹¹⁵ kimilettlen [Emendáltuk.]

¹¹⁶ velem [Emendáltuk.]

¹¹⁷ alattra [Emendáltuk.]

¹¹⁸ szárvat a retott [Emendáltuk.]

¹¹⁹ Az egy buzat terempt [Próbáltuk emendálni.]

¹²⁰ szanut [Emendáltuk.]

¹²¹ te tova [Emendáltuk.]

DIABOLUS QUARTUS

Az napot az egen meg homaljosított,
A földet peniglen erőst meg mozgatom,
Szörnyű kősziklakot sziklakba szagatom,¹²²
De keserves károm én igen nem hanyom.¹²³

DIABOLUS QUINTUS

590 A tengert kész vagyok egy korsoba tenni,
Föld keregsegere epen ki okádni,¹²⁴
Minden allatokat eképpen meg ölni,
Ha boszut nem lehet máskeppen allani.

DIABOLUS SEXTUS

595 Az Etna hegyét én annyira fel gyujtom,
Hogy föld kerekseget nagy tűzbe borítottom,
Meg a hideg víz is erőssen langoljon,
Csak meg egy lélek is sohult ne maradgyon.¹²⁵

DIABOLUS SEPTIMUS

600 Aquilot, Boreat annyira fel fuvom,
Ropant varasokot, hogy földik le roncsom,
Ne mardgyon ember sohult ez világon,
Hogy ha en boszumot máskent nem tölhetem.

LUCIPER

605 Szivem szerent valo kedves onokaim,
Ki nem beszélhetem az én nagy örömmim,
Mert latom, nem vattok nekem záfiaim,
Tündőklik bennetek minden természetem.

Latom, hogy minjon tudtok haragunni,
Mi ellensegúnknek ti boszút allani,
Azért nem akarok tisztseget osztani,
Hanem kinek-kinek tessék valasztani.

610 Csak hogy szükség, aztot jól eszre vegyetek,
Hogy a ki cselekszik nagyob vitezséget,
Annak kel engedni meltan elsőséget,
Proporcionaliter osztani a többbit.

¹²² szilakba [Emendáltuk.]

¹²³ károm [Emendáltuk.]

¹²⁴ okadni [Emendáltuk.]

¹²⁵ lelek [Emendáltuk.]

615 Azért el menyetek Evát és Adamot,
Az után peniglen ők maradvanyikot,
Valakik szemmekkel meg látták a napot,
Elne kerülhesse senki kezeteiket.

SCENA TERTIA¹²⁶

ADAM

620 Midőn veghetetlen Isteni bölcseség,
Kezdetett kiralyi nagy felség,
Szemeljeben három egy állatu mélység,¹²⁷
Ki önnön magatol egészen erősség.¹²⁸

625 Öröktől el rendelt, kegyes decretumát,
A teremtes iránt valo szép szandekát
Az údőben veghez vinni akarattyát,
Kévannya mutatni atyai jó voltát.

Elsőbbben az eget fenyes planetákkal
Teremte, s meg raka egő szép faklyakkal,
Az után az földet sok szép madarakkal,
Szepen ekesite minden allatokkal.

630 De hogy bölcseséget jobban meg mutatna,
Isteni jó voltát így nyilatkoztatna,
Minden hatoságot jobban meg próbálna,
Alkotta ez embert, hogy őtöt imádna.

635 Ugy mint Damaskus mezeje sárából,
Egy darabot veven annak agyagabol,
Ki formala szepen és engemet abból,
Adamot alkota egy kis porból, sárból.

640 Hogy pedig eleben unalmas egyedül
Ne lenne, én nékem ada segítségül
Evát, a tarsamot kedves feleségül,
Paradicsom kertet szép gyönyörűségül.

¹²⁶ [A kéziratból hiányzik a Scena secunda.]

¹²⁷ mélység [Emendáltuk.]

¹²⁸ örökség [A másolási hibát javítottuk, a forrásként használt 1766-os passió alapján.]

Minden allatokal ő szabadon hagyta,¹²⁹
Vadoknak, barmoknak urava valaszta,
Csak egy gyümölcs fatol engemet eltilta,
645 A többire pedig szabadságot ada.

Azert en Istenem már hozzá fordulok,
Szivemből, lelkemből neked hálát adok,¹³⁰
Telyes eletemben teneked szolgállok,
Paradicsom kerten soha kívül hagok.

650 A parancsolatot, melyet nekem adtál,
Azt a helyes törvent, melyet nekem szabtál,
Megtartom, Istenem, hogy meg ne bantodgyál,
Sőt öröke töllem, teremtőm, áldassál.¹³¹

EVA

655 Edes szivem, Adam valyon eztet tollünk
Miert tiltja Isten, hogy bene ne együnk?¹³²
Isten gratiajabol talam ki nem esünk,
Ha ezen szep fának gyümölcséből eszünk.

DAEMON

660 Oh, esztelen asszony, nem veszed-e észre,
Hogy ez az Istennek csalárd mestersége,
Sőt, ha ebből észtek, éppen Istenségre
Tú fel emeltettek jo nagy dűcsősegre.

665 Mindenekbe hozzá hasonlova lésztek,
Szörnyű nagy tudomanyt magatoknak vesztek,
Halhatatlanságot ti mingyarást nyertek,
Őrökön öröke tú már elnem vesztek.

EVA

Kedves Tarsam, Adam, én neked azt mondom,
Valahogy valamint jarok, meg kostolom,
Mert én semmi képpen azt meg nem állhatom,¹³³
Mivel te is latod, mely igen kívánom.

(Hic gustat et offert Adamo.)

¹²⁹ o szabada [Emendáltuk.]

¹³⁰ halat [Emendáltuk.]

¹³¹ teremptőm [Emendáltuk.]

¹³² tilyta [Emendáltuk.]

¹³³ alhatom [Emendáltuk.]

670 Jaj, Uram, hiszem jó, kostoljad, beg edes,
Nincs ebben a kertben sohult ilyen kedves.

ADAM

Jaj, mit cselekedenk, Isten ellen vétek,
Parancsolattyanak miért nem engedenk,
Ime, kegyelméből mint ketten ki esénk,
675 Maradvanyiknak orok halált szerzénk.

DEUS

Ádám, hol vagy, Ádám, azt miért miveled,¹³⁴
Erős tilalmamot által miért leped?
Az egész emberi nemzetet elveszted,
Keserves halalál kegyetlen meg őled!

ADAM

680 Uram, Aszonyállat, akit társul adtál,¹³⁵
Ada ez almából, melyet meg tiltottal.

DEUS

Miért cselekeded, gonosz asszonyalat.
Ez az gyümölcs teged balkez felől állat.

EVA

685 Az kegyo az oka, mert ő az tanacsła,
Együnk, s mind Istenek leszünk, ő azt monda.

DEUS (*ad serpentem:*)

Mivel gonosz kegyo, azt merted mivelnı,
Ezen tul, amig elj, mejeden fogsz csuszni.
Neked pedig, Eva, te nyavajaidot,
Én meg sokasitom kemeny fajdalmidot.

690 Szülesedben erzed erős kinnyaidot,
Ez után férjedet féled, mint uradot.¹³⁶
Adam, atkozot lesz á föld te munkadban,
Nemis hadlak tovab a paradicsomba,

695 Hanem Angyalomal a sovány pusztában
Im, ki kergetetlek, hogy nyomorogj *abba*.¹³⁷

¹³⁴ Adam [Emendáltuk.]

¹³⁵ Asszonyalat [Emendáltuk.]

¹³⁶ feled [Emendáltuk.]

¹³⁷ aba [Emendáltuk.]

ANGELUS

Oh, ti haladatlan teremtet allatok,
Mire hozot tűktők egy kis nyalanságtok,
Most paradicsombol mingyárt loduljatok!

DAEMON

700 Hej, be szepek vattok, be szepen jaratok,
Ezután mar nekünk hatalmunkba vadtok,
A mikor akarunk, ti azt ugy tudgyatok,
Pokolba le hajtunk, hej, ot lesz sirástok.

MORS

705 Ha, ha, ha, ha, ha, jo napot baratim,
Mind eddig én nékem nem voltak csataim,
De lesznek ezután, hej, feles soldosim,
Megfenem tehát jól kaszám és nyilaim.

Edig csak hejaban ültem a szállásba,¹³⁸
De ezen túl immár uri palotakba
Egy arant setalok, kirajji tornaczba
710 Ugy be lővődőzők, hogy menyen a pora.

Bezeg, hogy jól esék ama harapasod,
Nem kerülí kezem semmi maradvanyod,
Ambar, ha kő jukba azokat butatod,
De azt, bár meg hidgyed, hogy elé kel alnod.

715 Mind a két szememmel, lade, hogy vak vagyok,
Senki gazdagságon, tud meg, hogy nem kápok,
Ifjút es venet egyszersmind kaszállok,¹³⁹
Tartozzál, mivel hogy majd hozzad is vágok.

SCENA QUARTA

KAIN

720 En uram, te neked munkalkodasombol
Ezzel kedveskedem a földnek sirjabol,
Hanem ved jo neven együgyű szolgattól,
Evanak leg első szülőt magzattyától.

¹³⁸ szalásba [Emendáltuk.]

¹³⁹ kaszalék [Emendáltuk.]

DEUS

725 Nem kedves előttem a te aldozatod,
Mivel csak seprőit Istenednek adod,
Sengéjét peniglen te magadnak tartod,
Azért oda mehecz, ahová akarod.

ABEL

730 En is, Uram, neked legkissebik szolgád,
Juhokat őriző meltatlan inaskád,
Mivel kedveskedem, tudom azt, hogy jól lád,
Ved jó néven, mit ad a te pásztorocskád.¹⁴⁰

DEUS

Teczik nekem, fiam, a te aldozatod,
A mit kersz én töllem, mindenkor megkapod.

KAIN

735 Mely nagy buban vagyok, ember azt nem tudgya,
De nem sok üdő mulva minden meg halhattya,
Mert az odalamot oly igen furdalja,
Hogy még az álom is szemem be nem fogja.¹⁴¹

740 Elnem szenvedhetem, hogy egy rossz maszuta
Előb becsültessek hitván alamusza,
Inkab két kezemmel magamot halálra
Viszem, és boszuért boszut allok rajta.

Mert igen busulok, éppen nem nyukhatom,
Hogy ha én ugyan csak jól meg nem gondolom,
A vagy ha reátok halgatok, támasztom,
Azt mondgyatok, hogy én méltán haragudom.

745 De hidgye meg, az a fejemet arulo,
De meg látom, melyik alatt ugrik a lo,
Abban azt remellem, hogy leszek meghalo.

750 Most többet nem szollok, majd egyebet lattok,
Mert ha igen sokat itten praedicallok,
Fel tet szandekomban csak hátra maradok,¹⁴²
De tudgyátok, hogy ma bizony boszut allok.

¹⁴⁰ joneven pasztoroskád [Emendáltuk.]

¹⁴¹ alom [Emendáltuk.]

¹⁴² hatra [Emendáltuk.]

DAEMON

Mit busolsz, te Kain, nem kapsz e most fegyvert,
Kósd fel a kardodat, az után őcsedet
Hid ki a mezőre, azt cselekedheted,
755 Amit akarsz velle, ki bánthat tegedet.

Hogy ha azt kerdene valaki te tőlled,
Hogy a te őcsedet valyon hova tetted,
Mondgyad, nem kérték volt, hogy őtőt őrizzed.¹⁴³

KAIN

Azt bizony jól mondod, én is úgy akarok,
760 A mezőre velle mingyárt kisetalok.

(Hic ibunt.)

Egyességgel edes, kedves Atyam fia!

ABEL

Isten hozot, edes atyámnak magzattya!

KAIN

Maga edes őcsem, mennyűnk a mezőre,
Ne henyeljűnk ithon, oly tunyán heverve,
765 Lassuk munkásoknak micsodás a bére,
Hiszem haza jővünk mi onnan ebedre.

ABEL

En most nem mehetek, mert más dolgom vagyok,
Tudod, kenyéremet eszem pásztorságon,
Valami praedaldas leszen a juhokon,
770 Inkább most is ottan kellene vigyáznom.

KAIN

De őcsem, meg járjuk azt egy fél óráig,
Nem banom, előbszór mennyünk csak a kertig,
Onan el láthatunk ama kereszt utig,
Akire egyföldön ki jó, tudod felig.

ABEL

Ha ugyan el megyűnk, nem banom, én batyám,
775 Réá adom magam egy kis setalásra.

(Hic deambulantes.)

¹⁴³ kertek [Emendáltuk.]

KAIN

Veszede eszedbe, te mit cselekedtel,
Hát engem, batyádot, te nem követhettel,¹⁴⁴
Abbol áldozatot te miért nem tedtel,
780 A kiből én tettem, s miért hizelkedtel?

ABEL

A bizony szép dolog, hát te mert szeretted¹⁴⁵
Inkab magadot, mint te Istenedet,
Tudtade, hogy tőlle vetted te mindened,
Miért hát magadnál előbb nem becsülőd.¹⁴⁶

KAIN

785 Hát ugy felesz nekem, nyomorodot szüle,
Tud meg, hogy ez a kard nem ül csak hűvejbe,
Megteszem őtöt ma, hid meg, a veredben,
Másuva én küldöm lelkedet *estvére*.¹⁴⁷

790 Tartozzal, mert immar megeted kenyered,
Könyörög csak hamar, add Istennek lelked.¹⁴⁸

ABEL

En Uram, s Istenem, tudod felsegedet,
Hogy nékem halmom kell az én jóságomon,¹⁴⁹
Azért szepen kerlek, küldgy az én lelkemért.

DEUS

795 Kain, Kain, hol van a te Atyadfia,
Abel, kit hival nem regen setalnia?

KAIN

Mi gondom en nékem velle, hogy hova lőt,
Hiszen nem tarthatok én nekie őrzőt.

¹⁴⁴ hat [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ hat [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ hat [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ est vere [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ ad [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ kel [Emendáltuk.]

DEUS

800 Kain, mit mivelel az Atyadfanak,
Miert bocsatod ki véret artatlannak,
Ládde, hozzám kialt földről vere annak,¹⁵⁰
Boszu allását keván az ő gyilkosának.

805 Atkozot lesz mostan fold kerektségében,
Atkozot jarósod, atkozot költődben,
Eletedet töltőd te nagy retegesbe,
Mindénektől lesz te nagy ijetésbe.¹⁵¹

Tetova a földön kerengesz s bujdosol,
Akártmit szemeddel lás, nem nyukhatol,
Mindenűt a lelki isméreted furdal,
És minden tegedet felelemre vonyszol.

KAIN

810 Jaj, jaj, nekem, szegeny, nyomorult fejemnek,
Hova tudgyam kőtni veget eletemnek,
Jaj, mi lőn jutalma cselekedetemnek,
Irigység, irigység te vagy oka ennek.

815 Jaj, jaj, hova legyek cselekedetemert,
Hogy kelle ontanom nekem artatlan vért,
Soha bocsanatot nem nyerek én ezért,
Hanem el karhozom ez Atyámfiáért.

820 Tetova lézengő vagyok már az földön,
Nicsen senki, aki rajtam könyörűljön,
Mert minden ugy akar, hogy engem meg őljön,
És a föld szinyeről rúvál eltőrűljön.

DEUS

Semmikeppen teged senki is meg nem öl,
A földről tegedet senki el nem töről,
Hanem csak tegergesz világon alá s föl,
Nyomorogsz, győtrődől testestől, lelkestől.

KAIN

825 Elmegyek, elmegyek, én Isten előled,
Hogy többször engemet ne lásson a szemed.

¹⁵⁰ hozam [Emendáltuk.]

¹⁵¹ lesz [Emendáltuk.]

LUCIPER¹⁵²

Eregy sietseggel, hid elé azokat,¹⁵³
Akik széljel fogtak az egész világot,¹⁵⁴
Mert tudni akarom az ók munkájokat,
830 Ember veszeljeben valo finctusokat.

(*Hic abit et convocat alios.*)

DAEMON PRIMUS¹⁵⁵

Ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha, jo napot minekünk,
Kedves fejedelmünk, a fundamentomot bezzeg megvetettük,
Evaval s Ádámmal mi almat ettettünk,¹⁵⁶
És így az világot magunkenak tedtük.
835 Majd meg látod jobban, mit cselekedtenek
A te hiv szolgálid, úressen nem jönnek,
El erkesztek volna ókis, de terhessek,
Elól köszönőnek engemet küldöttek.

LUCIPER

840 Ha, ha köszönóm, fiaim, a ti faradságtok,
Én sem feleljem el ati industriátok.
Örvendek efelet, hogy szorgalmatosok
Parancsolatimban ti igazak vattok.

Igazság torvennye mit hozot magaval,¹⁵⁷
Midőn meg oztozنام az hatalmas Úrral.
845 Ezek nekem juttak igasságos jussal,
Mivel hogy mi hozzank voltak ók zeluszal.

Tudom, hogy az Isten az ő országában,
Kiki mit erdemlet egyenlő pontokba,
Meg fizet nekiek fogatkozásában,
850 Nem hiszem ugy legyen a nagy boldogsagba.

¹⁵² [A margón alig olvasható, értelmezhetetlen szerepnérvövidítés, talán S. L., ahol az L. Luciper rövidítése lehet. Emendáltuk.]

¹⁵³ ele [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ eges [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ Daemon [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹⁵⁶ adammal [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ Igazán [A forrásként használt 1825-ös passió alapján emendáltuk; vö. *Ferences iskoladrámák I.*, 268.]

En is tehát vékony tehetségem szerént,
Kinek-kinek hozam való hívségéért
Akarok fizetni, s adni illendő bért,
De előb mondgyatok mindennek érdemet.

(*Diabolus ducitur:*)

DIABOLUS PRIMUS¹⁵⁸

855 Uram, ez az ember tegedet mindenben
Termeszeterent mint holtig követve,
Semminek állított egyéb embereket,¹⁵⁹
Nem adot senkinek méltó becsületett.

860 Azt gondolta, hogy ő egyedül világon
Istennél s embernél nagyobb pontba vagyom.¹⁶⁰
Ha jot cselekszet is, de csak oljan módon,
Hogy masnak tetzenek, azt kivanta nagyon.

865 Ekes termetevel szép vala fölőtte,
Tudományával penig széppel nemesítve,
Ezzel penig magat csak hamar el hitte,
Magához képest mást nem is tekintett.

870 Azért hamarsaggal az akasztofara
Akasszatok őtőt a lábánál fogva,¹⁶¹
Eltebe, ki fejet úgy felmagasztalta,
Most eszre vegye jól, hogy le van fordulva.

Az utan a féjét hamar jó szegekbe,
A szegeket penig derekas jó tűzbe,¹⁶²
Tegyeket jo gyorsan, hogy az had éresze,
Mit használjon neki, nekünk keveljsege.

¹⁵⁸ Daemon [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹⁵⁹ allított [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ Istennel [Emendáltuk.]

¹⁶¹ babánál [Emendáltuk.]

¹⁶² darekas [Emendáltuk.]

ANIMA DAMNATA PRIMA¹⁶³ (*ad Daemonem*:)
875 Igaz mondas volt az, akar ki mondotta,
Hogy az ember magát ha felmagasztalja,
A hatalmas Isten aztot meg alazza,
Ennek szegen fejem igaz bizonyossága.

DIABOLUS SECUNDUS¹⁶⁴
880 It van az atkozot, aki e világban,
Mint a hal a vízbe, volt nagy boldogsagban,¹⁶⁵
Arannyal s ezüsttel bővelkedet abban,
Senkinek sem adat elete napjaban.

885 A Szegent peniglen eppen nem szenvedte,
Az irgalmáságra nem volt soha kedve,
Csak a tobzodasban faradozot esze,
Menyországra soha elmejet sem vette!

890 Szorgalmatásságot csak az usurában
Töltötte, s az *álmát* a penz olvasásba¹⁶⁶
Szaggatta, mikeppen nagyobb usorába,¹⁶⁷
Mehetne eltebe, faradot csak abba.

LUCIPER

Aranyat, ezüstöt onnat el vegyítvén,
Mingyart olvaszotok a nagy serpenőben,
Mert azt somnyuhozta telyes eleteben,
Ez mingyárt vigyetek pokol fenekebe.

ANIMA DAMNATA SECUNDA¹⁶⁸ (*ad Daemonem*:)
895 Oh, atkozot világ, mely igen meg csalál,
Egy keves hivsagért, mely nagy kinra hozál,
Meg éltemben is nyugonni nem hagyál,¹⁶⁹
Sok fele gondokkal győtrell és kinozál.

¹⁶³ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk (és sorszámossal láttuk el), de elhagytuk a Superbusszal való azonosítást. (*Ferences iskoladrámák* I., 269.) Az 1725-ös darabban ugyanis a hét főbűn képviselői szerepelnek elátkozott, kárhozott lelkeként; vö. *Uo.*, 268–274.]

¹⁶⁴ Diabolus [A szerepnevet kiegészítettük. Az instrukció szerint Avarushoz, a Fösvényhez szól, aki nem szerepel a jelen drámában, de a másoló láthatóan figyelmetlenül válogatott az 1725-ös szövegből.]

¹⁶⁵ Mit [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ almat [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ szaggat [Kiegészítettük a szótagszám alapján.]

¹⁶⁸ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk (és sorszámossal láttuk el). Ott Avarus az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁶⁹ eltembenis [Emendáltuk.]

DIABOLUS TERTIUS¹⁷⁰

900 Evolt az az őszver, kinek nincs értelme,
E feslett életben volt torkig merülve,
A bujaságban holtig mint fenterge,¹⁷¹
Mostan pedig nekünk akadot kezünkbe.

LUCIPER

905 Fogjátok, vessétek a kenköves toba,¹⁷²
Éltébe aki volt mint diszno az olyba,
Mint gyönyörköttette testet a világban,
Ugy szenvedgyen lelke it a gyehenaba.

ANIMA DAMNATA TERTIA¹⁷³ (*ad Diabolum:*)

910 Mely *gyakron* hallottam, hogy *szempillantásni*,¹⁷⁴
Mely szokta a testet így gyönyörkotteni
Ellenben, peniglen az el nem mondhatni,
Hogy kellesek vegre leleknek szenvedni.

DIABOLUS QUARTUS¹⁷⁵

Latode, mikeppen őtöt meg hiszaltam,
Hust, bort őneki, mert eleget adtam,¹⁷⁶
Parancsolatodba most elődbe hozzam.

915 Hogy ha megfontoljuk, rea merek felelni,
Szallonoja leszen neki egy araszni,
Hajarol a tűzet jo lesz meg gyujtani,
Hurkájából penig szőnyegeket fónni.

LUCIPER

920 Igen is jo leszen, csak hogy borso szalmat,
Puskaport, kenesőt őtölle ne sajnalj,
Ebedre peniglen süttes varas bekat,
De az italara adgy eleg palinkát.

¹⁷⁰ Diabolus [A szerepnevet a forrásként használt 1725-ös passió alapján kiegészítettük; ott *adducit Luxuriosum* az instrukció; vö. *Ferences iskoladrámák* I., 270.]

¹⁷¹ bujusogban [Emendáltuk.]

¹⁷² vessetek [Emendáltuk.]

¹⁷³ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk (és sorszámossal láttuk el). Ott *Luxuriosus* az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁷⁴ Mely gyorsan hallottam, hogy semmi latásni [A sort a forrásként használt 1725-ös passió alapján emendáltuk; vö. *Ferences iskoladrámák* I., 271.]

¹⁷⁵ [A margón olvashatatlan rövidített instrukció; ez a forrásként használt 1725-ös passióban: *adducit Gulosum*; vö. *Ferences iskoladrámák* I., 271.]

¹⁷⁶ bort [Emendáltuk.]

ANIMA DAMNATA QUARTA¹⁷⁷ (*ad Daemonem*.)

Oh, atkozot torok, miattad pokolba,
Telhetetlen gyomor ereted nagy kinba,
Kelletik szenvednem a kenkőves toba,
925 Szenvegy te is velem egyenlő parázásban.¹⁷⁸

DIABOLUS QUINTUS

Itt vagyok az is, aki telyes eleteben¹⁷⁹
Nyughatatlankodot a nagy irigysegeben,¹⁸⁰
Nem lehetet velle senki egyessegre,
Mindeneknek jóván irigy volt elteben.

LUCIPER

930 En is arra nezve, hogy a Menyországba,
Istent űlni lattam legfelsőbb tronusba,¹⁸¹
Elnem szenvedhetem szivem fajdalmaban,
De mit nyerek velle nyakam szakattába.

935 Mivel az irigynek az a természete,
Mindenkor maganak, hogy job részt vehetne,
Alabb valo masnal, senkinel ne lenne,
Hanem mindenekbe kedvere elhetne.

940 Innen hogy soha őne panaszolkodhassék,
Masok kenye fölőt neki több adassek,
A szive mingyarást negy fele vagassék,
Az után ő maga toban taszitossék.¹⁸²

ANIMA DAMNATA QUINTA¹⁸³ (*ad Daemonem*.)

Boldogtalan sorsa az irigy embernek,
Kinek élteben is győtreleme szivenek
Soha meg nem szűnik, bizsónsága ennek
945 Én vagyok, most *penig* mint fizetnek.¹⁸⁴

¹⁷⁷ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk (és sorszámossal láttuk el). Ott Gulosus az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁷⁸ porgsban [Emendáltuk. A másoló rosszul olvasta ki. A forrásként használt 1725-ös passióban: *porazsban*.]

¹⁷⁹ [Az *az is* beszúrva a sor fölé.]

¹⁸⁰ telyes eleteben [Másolási hiba. A forrásként használt 1725-ös passió alapján emendáltuk.]

¹⁸¹ Isten [Emendáltuk.]

¹⁸² o [Emendáltuk.]

¹⁸³ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk (és sorszámossal láttuk el). Ott Invidus az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁸⁴ [A másoló nem tudta kiolvasni, mi sem; a forrásként használt 1725-ös passió alapján emendáltuk.]

Telyes eletemben soha nem nyughattam,
Mindenkor más jóvát ostromolni szoktam,
Gazdagságot masnak hogyha én hollottam,
A mint tudom, aztot ottan megatkoztam.

DIABOLUS SEXTUS

950 Pokol fenekere eztet ha taszított,
Meg nem maracz tőlle, az utan meg latod,
Nics hozá hasonlo pokolban, satanyod
Leszen mindőróke, neked haragosod.

Megvallom igazán, hogy melleje menni,¹⁸⁵
955 Csak igen orozva mertem azt fel kőtni,
Mert igen tartottam, hogy ha eszre veszi,
Meg haragzik, s ottan pofon talal csapni.

Most azert jovallom, hogy magadra vigyáz,
Ennek a leleknek valamikor ne árcs,
960 Ezt hallasz akkoron szőrnű karomkodást,
Meg ugy lehet, hogy kapsz egy pár nyakon csapást.

LUCIPER

Koszónóm, jo szolgam, a jo tanács adást,
Meg becsüllo otót, mind iten a szokás,
Kedve tőltesében nem lesz fogyatkozás,
965 Eféle embernél, mert kőny a haragvás.

De megis jovallom, hogy igen orozva,
Ha meleje mehecz neki simogatva,¹⁸⁶
Tep ki a szakallat, de fus el azonba,
Mert feletebb felek, bot szál a hatadra.

970 Ha pedig read tamad, mingyárt kiálcs tolvájít,
En mingarást kuldok segítseget, hármát,¹⁸⁷
Fogjátok meg őtőt, hozzátok mint gonoszt,¹⁸⁸
Megtanitom őtőt, mind fogjon dorongot.

¹⁸⁵ igazán [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ sigogatva [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ harmat [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ fogjatok hozzatok [Emendáltuk.]

975 Kössétek meg lanczal kezeit, labait,
Ugyan megverjétek mindenűt a testit,¹⁸⁹
Megtanálta itten kúszkódó bajnokit,
Nem emeli többször senkire karjait.

(*Et adulto ducit.*)

ANIMA DAMNATA SEXTA¹⁹⁰

980 Mit használ énnekem annyit haragunni,
Holot elenben is nem sokakat felni,
Haragomtól lattam, megis csendes leni
Nem akartam hanem mindenel birkozni.

Immar haragugyam, valjon ki fél töllem,¹⁹¹
Karomkodasimmal bár poklot be tölcssem,
Valjon lesze vege, tölletek azt kerdem.

DIABOLUS SEPTIMUS

985 E beszeg elteben nem vala goromba,
Az Istent hejaba mert nem busította,
Nemis sokat hajtót az Isten szavára,
Mert nagyobb gongya volt innya pálinkára.

LUCIPER

990 Ha ugyan a dolog, enis amint lehet,
Mást szerzek őneki, nyugodalmas helyet,
A harang fűlebe már nem sokat csenget,
Alhatik mind annyit, amenyit ő szeret.

995 Most azért őneki szép ágyat vessetek,¹⁹²
Derek aljt ő neki arra, hogy ha teztetek,
Aztot puskaporral sokkal megtölcsetek,
Feje ala varas bekakót tegyetek.

¹⁸⁹ megverjétek [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk. Ott Iracundus az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁹¹ fel [Emendáltuk.]

¹⁹² agyat [Emendáltuk.]

ANIMA DAMNATA SEPTIMA¹⁹³

O, ha a vilagra most vissza mehetnek,
Lelkemre más gondot bizsonnyal viselnék,¹⁹⁴
Ket szemem nem sokat eczaka alunnek,
1000 Penitentiában *éjet nappá* tennek.¹⁹⁵

De, oh boldogtalan, midőn a harang szot
Hallottam, a templom eszembe sem jutott,¹⁹⁶
Gyenge testem inkább *ágyba* nyujtozodot,
Az aitatosság nalam unalmas volt.

SCENA SEPTIMA¹⁹⁷

CHRISTUS

1005 Jőjeteek en hozzam, kik terhelve vattok,
Es minyajon nalam nyugolmot talaltok,
Terjeteek meg hozzam, kik bűnben uszkaltok,
Minden bűnőtoektől bocsanatot adok.

Mert a menyországba mocsok be nem mehet,
1010 Senki bűnben élő oda el nem erhet,¹⁹⁸
Nem adatik soha bűnősnek az elet,
Hanem kenkövel tűz bűnt öröke éget.¹⁹⁹

MARIA MAGDOLNA

Jaj, mely igen várja lelkem ismérete,²⁰⁰
Szivemet, lelkemet már megemesztette,²⁰¹
1015 Ugy tetezik, hogy nem lesz sokaig elete,
Nyomorult fejemnek, sőt lesz öröke veszte.²⁰²

¹⁹³ AADTA [A szerepnév rövidítését a forrásként használt 1725-ös passió alapján feloldottuk. Ott Torkos az elkárhozott lélek, ezt elhagytuk.]

¹⁹⁴ bizonyalviselnék [Emendáltuk.]

¹⁹⁵ éjet napa [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ a templom eszembe sem jutott [A forrásként használt 1725-ös passió alapján kiegészítettük a sort.]

¹⁹⁷ [A kéziratban ismét Scena septima e jelenet sorszámára. Jeleztük, hogy a sorrenden azért nem változtattunk, mert a dráma jeleneteinek sorrendje messze nem követi a cselekmény logikai rendjét.]

¹⁹⁸ élő [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ eget [Emendáltuk.]

²⁰⁰ varja [Emendáltuk.]

²⁰¹ mar [Emendáltuk.]

²⁰² nyorult [Emendáltuk.]

DIABOLUS

Ne felj, vigan lakjal, meg imadkozhatol,
Hogy valsz meg oly hamar ifuságodtol,
Most vagy szép szinedbe, még siránkozhatol,
1020 Tarcs penitentiát, ha meg vénhecz jol.²⁰³

MARIA MAGDOLNA

Tavoszal el töllem már hozszontalanság,
Nem kelesz én nekem többbe rosz tarsaság,
Minden igireted, mert latom, bolondság,
Órök karhozatra vezérlő csalardság.²⁰⁴

DIABOLUS

1025 Mit tibolygasz, talam meg akarsz halni,
Vagy mint vénaszonok már meguntad élni?²⁰⁵
Teged szép szemeid, tudod, hogy jol hivni,
Frisen vigadoznak, jol tudnak inteni.

MARIA MAGDOLNA

1030 Nem kel már en nékem ati jovalástok,
Nem veszem be többször ati tanacstokat,
Mert a karhozatra esem miattatok,
Hogy ha tovább jarok en meg is utannok.

1035 Nem kel már e nekem a vilagnak jova,
Nem kel már e nekem semmi vigassága,
Fel indulok már én penitentiára,
Ily bűnöst az Isten, hogyha meg halgatna.

ANGELUS

1040 Joremenséggel legy, bizal az Istenben,
Tarcs penitentiát, ne esel kecsgebe,
Mert valamely bűnös bizik az Istenben,
El nem hagyatit az oljan semmiben.

Ne félj, én Leanyom, csak legy igaz hitbe,²⁰⁶
Mert hozá terőket nem veti el Isten,
Sőt inkább őrvend a megterő bűnösön,
Hogy sem kilenczven kilencz régi jokon.²⁰⁷

²⁰³ venhecz [Emendáltuk.]

²⁰⁴ vezérlő [Emendáltuk.]

²⁰⁵ venaszonok [Emendáltuk. A *már* a sor fölé beszúrva.]

²⁰⁶ fel leg [Emendáltuk.]

²⁰⁷ regi jokon [Emendáltuk.]

MARIA MAGDOLNA
1045 El megyek keresni hát lelkeim orvosát,
Hogyha feltanalnam én lelkeim orvosát.

CHRISTUS
Mely nagy retenetes leszen itiletem,
Nem leszen akoron senkinek kegyelem,
A világ negy reszit mikor meg rendittem,
1050 Akik megnem ternek, mind pokolba vetem.

Oh, mely nagy vigáság menyországban leszen,
Minden öröm felet valo öröm leszen,
A ki bűneiért itt eleget teszen,
Az olyan menyben is nagy jutalmat veszen.

MARIA MAGDOLNA
1055 Oh, jaj már én nékem, de mit cselekedgyem,
Oh, én bűnös fejem, mely igen vétettem,²⁰⁸
Oh, hogy jelenjek meg előted Istenem,
Kegyelmes teremtőm, legy irgalmas nékem.

SCENA SEXTA²⁰⁹

VIRTUS
1060 En vagyok Istennek az ő öröksege,
Emberekhez küldőt mennyei szencsege,
Hogy ha kinek volna velem egyesege,
Annak az Istennel lenne öröksege.

Kőnyen nem adatom, sammal az embernek,
Mind az által túrók en baratim lesznek,
1065 Azok is, ellene kik mondanak, tesznek²¹⁰
Világnak s ördögnek, minden féle bűnnek.²¹¹

Azért, oh emberek, ugy gondolgodgyatok,
Az én beszédimre ti ugy halgassatok,
Hogy valamint töllem elne szakadgyatok,
1070 Mert más keppen, bizony, ti mind el kárhoztok.

²⁰⁸ ohen [Emendáltuk.] vetettem [Emendáltuk.]

²⁰⁹ [E hatodik jelenet *sexta* sorszámmal itt szerepel a kéziratban, így hagytuk.]

²¹⁰ elle [Emendáltuk.]

²¹¹ fele [Emendáltuk.]

Világ, test és ördög soha nem nyugoznak,
Sok ezer nepeket töllem el szakasztnak,
Deaz en papjaim adig praedicalnak,
Hogy neha egy kettőt megis vissza hoznak.²¹²

1075 Josagos cselekedet nevem szerent vagyok,
Hirem s dúcsősegem menyen, földön vagyok,
Ám a rut vetkekkkel meg nem mocskolodom,
Mert önnön magamban bűnt semmit nem tudok.

1080 Aki sohá nem vét, annak tarsa vagyok,
Ha vét, osztán megtér, mingyárt mellé álok,²¹³
Az igaztol soha én el nem szakadok,
Minden szavam igaz, hamissát nem tudok.

1085 Nem vagyok en kevely, fősveny vagy parázna,²¹⁴
Irigység, torkosság nincsen bennem soha,
A haragtartasnak nem engedek soha,
Se nem foghat rajtam semmi bűnnek modgya.

1090 Test, világ, az ördög az ellensegeim,
Elvonnyak mellőlem sok szép gyűjtemenyim,
De ugyan maradnak még kevés hiveim,
Kikben vadnak nekem nagy gyönyörűségim.

Kiket mivé lenni titeket ismerlek,²¹⁵
Azért mellém mostan ide gyűjtőtélek,²¹⁶
Buzgo szeretettel felejobb intelek,
Hogy ne engedgyetek en ellensegimnek.

MUNDUS

1095 Latatok, a Virtus magat mint hantatá,
Ő három emberit ugyan batorgata,
Mellem ne álljanak, valobo unszola,²¹⁷
A többbit peniglen eleget ő hívá.

²¹² hoznák [Emendáltuk.]

²¹³ havét [Emendáltuk.]

²¹⁴ parazna [Emendáltuk.]

²¹⁵ mive [Emendáltuk.]

²¹⁶ mellem [Emendáltuk.]

²¹⁷ ajanak [Emendáltuk.]

1100 Ugyan dicsekedek, kedves szolgálival,
Kiket gyűjtőt hozza nem küs erővel,
De en mit kerkedem az en szolgálaimmal,
Kinek az ő szama egyenlő fővennyel.

1105 Ugy hogy én nepemet elé nem hozhatom,
Mert hogy világ vagyon mind enyimé, tudom,
Bator akarnam is, el nem tagadhatom,
Hogy minden emberem hatalomba tartom.

1110 Ha Virtus artatlan, tudok en bűnt tenni,
Tudok kevelykedni, s erőszakot tenni,
Tudok irigykedni, s arvat nyomorgatni,
Sok szabadsagomot meg nem szalathatni.

1115 Azért minden nepek fejet hajtnak nekem,
Mert az ők szajokot nem tartom én féken,
Kikben bizon en is most gyönyörködhetem,
Velek a jövőndőt ha felejtethetem.

1115 De Isten büntesse papok s csuklyasokat,²¹⁸
Addig kialtozzák poklot, Menyországot,
És a mi meg nagyob örőkevalóságot,
Hogy én nepemiben neha teznek gátot.

1120 De mit busulodom, vagyon ket pajtasom,
A test és az őrdög, hát nem vallom károm,²¹⁹
Mert altalok őköt mind hozzám huzhatom,
S akoron betelik minden kevanságom.

(Accedit Diabolus et Caro.)

1125 Igen jól jöttetek, ket hűtős őrceim,
Hajatok en nekem keserves panaszim,
Nemely dolog miat vadnak busulásim,
Kerlek, hogy legyetek mindenkor tanacsim.

CARO

1130 Ha mit feltalalok te segedelmedre,
Igaz, en esküszöm a nagy Jupiterre,²²⁰
Mindent fel keresek te ellensegedre,
S jarok teljességgel az ő veszéljere.

²¹⁸ pakok s tyukjasokot [Másolási hiba, vagy szándékos szóróntás! Emendáltuk.]

²¹⁹ hat károm [Emendáltuk.]

²²⁰ eszkűsom [Emendáltuk.]

Semmit ne fely, világ, mert meletted leszek,
Ezermesterseggel sokokat raveszek,
Ahol nem gondolnád, ottan is bünt teszek.²²¹

1135 Mert en leg kozelebb vagyok a lelekhez,
Azért miattam van közelebb veszeljhez,
Valamit akarok, mindent viszek veghez,
De te, sem az ördög nem ferhettek ehez.

1140 Nekem minden renden nagy hatalmam vagyok,
Együt uralkodom szegenyen, gazdágon,
Sokszor szégyent ejtek aitasokon,²²²
Emberkedgyünk világ, hát mi keten batron!²²³

DIABOLUS

1145 Világ és Test, hallám, miről beszélgettek,²²⁴
De hejaba nektek minden mestersegtek,
Mert én nállam nélkül veghez nem vihettek,
Semmit e vilagra, nincs arra erőtök.

En vagyok ti nektek örökös Uratok,
Valamibe vattok, az töllem kaptatok,
Sokra vagyok, hallam, a ti szandekotok,
De ha én nem leszek, mind bele marattok.

1150 Mert tegedet, világ, csak hamar meg vetnek,
Barsony kóntós heljet zsákokba öltöznek,²²⁵
Nagy uri nemzetek klastromba be mennek,²²⁶
És holtokig ottan szolgálnak Istennek.

1155 Teged penig oda be nem bocsatanak,
Hát keves hoszna van kivankozásodnak,
Igy szükség magadot mondgyad vak szollonak,
Hajcs fejet, király, szamos barátomnak!²²⁷

²²¹ otta [Kiegészítettük.]

²²² szegent [Emendáltuk.]

²²³ batya [Emendáltuk.]

²²⁴ halam [Emendáltuk.]

²²⁵ sakokba [Emendáltuk.]

²²⁶ nemzek [Emendáltuk.]

²²⁷ helcs [Emendáltuk.]

Te is, nyomorult Test, csak hamar ellankacz,
Egy keves bőjt miat talpadon se alhacz,
1160 Azert temagadnak mit tulajdonithacz
Bűnös romlasban, job inkább, ha halgacz.

LUCIPER

En vagyok Luciper, keveljség Istene.

MAMMON²²⁸

En vagyok *a* Mammon, gazdagság Istene.²²⁹

JUPITER

En vagyok Jupiter, minden bűn Istene.²³⁰

BELZEBUBB

1165 En vagyok Belzebubb, torkoság Istene.²³¹

ASMODEUS

En en Asmodeus, bujaság Istene,
Vilagnak és testnek Úra és vezere,
Minden bűnösőknek csaloja, s vesztője,
Poklokra vivője, s öröke győtrője.

1170 Nem szeret it engem senki e világon,
Megis mind bolondok, meg alanak szomon
Emberek, és kapnak, mikeppen hal horgon,
Ugy, hogy meg magam is csudalkozom *azon*.²³²

MUNDUS

1175 Hej, be reg már várlak, kedves viragocskam,²³³
Hogy felnevedgy, csak alig varhatom,
Az én fiam lesze, azt tudni kevanom,
Mond meg sietseggel, mert jodot akarom.

1180 Edes atyad neked akarok én lenni,
Sok szép gazdaságot teneked szerezni,
Uri méltóságot tisztsegekbe tenni,
Tegetet, csak sies engemet követni.

²²⁸ Amamon [Emendáltuk.]

²²⁹ Amamon [Emendáltuk. A sor utáni aláhúzott 2 számot nem tudtuk értelmezni, elhagytuk.]

²³⁰ [A sor utáni aláhúzott 3 számot nem tudtuk értelmezni, elhagytuk.]

²³¹ [A sor utáni aláhúzott 4 számot nem tudtuk értelmezni, elhagytuk.]

²³² [Az *azon* szóval kiegészítettük.]

²³³ mar varlak [Emendáltuk.]

ADOLESCENS

- 1185 Minden országokba vagyon sok meltság,
Külömb, külömb féle rendbeli Uraság,²³⁴
Hadi vitezek közt sok szép kapitanság,
Akikis engemet varnak, nem hazugság.
- Azért én lakasom leszen ilyenekkel
Órömet udvarlok, e féle rendekkel,²³⁵
Mert kedvesebb nálók, szep ifi legénnél,²³⁶
Tudom, hogy semmi nincs a jeles viteznel.
- 1190 Fejedelmi udvart ikesit ily személy,
Uri palotakot nem szál meg [...],²³⁷
Neked ottan oljan, aki merő fekély,²³⁸
Hanem ki ily csinos, az kedves mindennel.²³⁹
- 1195 Ez világon nekem örök boldogságom,
Sok gyönyörűségben elni it kevánom,
Minden örömt mulatsagba tartom,
Sok elmetőresbe magam nem farasztom.
- 1200 Mi hoszna világon elni szomorkodva,
Mert ha ötöt, hatot úthet a nagy ora,²⁴⁰
Akor úgyekezem, mikent musikasra,
Viheessem magamot tanczolo dámákra.²⁴¹
- 1205 Nekem most az údő bizony azt jovalja,
Hogy most a míg vagyok iffiuságomba,
Magam ne vegyissem, akik sok bosulásba,
Mert meg emesztene, mint vasat a rosda.
- Bolondság busulni, s magat emesztetni,
Aki sokat busul, meg kezd az örülni,
Az után senkinek nem fog ő tetszeni,
Job a vigaságban tehat őrvendezni.

²³⁴ fele [Emendáltuk.]

²³⁵ fele [Emendáltuk.]

²³⁶ legennel [Emndáltuk.]

²³⁷ [A sor végén olvashatatlan szó.]

²³⁸ főkély [Emendáltuk.]

²³⁹ a [Emendáltuk.]

²⁴⁰ ötöt hatót [Emendáltuk.]

²⁴¹ damakra [Emendáltuk.]

1210 Vigyázd, tehát mostan oh, en edes szivem,
Felekesített gyenge, karcsu testem,
Hogy masokis lassak én fris öltözetem,
Ha még szeb volna is, nem volna kár nekem.

VIRTUS

1215 Oh, te gondolatlan, goromba ifju,
Mire vive teged a nagy alnoksagu
Világ, hat nem tudtad mel nagy csalardsagu?
Tud meg, hogy ő leszen karhoztatod!

1220 Elmúlnak mindenek, tudod bizonyosan,
Oly hamar mind a tűsz, s tigid meg fojt titkon,
Az halal siet minden modon,
Mikor nem gondolnád, megtikaszt utadon.

1225 Most még üdőd vagyon, míg élsz ez világon,
Szolgálj Istenednek, ne halasz hosszason,
Megmutátta hozád kedvét irgalmason,²⁴²
Csak intésem ved be, járj az igaz úton.²⁴³

ADOLESCENS

Meg untad életed, most azért praedicálsz,
Hogy en is meg *unalmába* biszon nem kapsz,²⁴⁴
Mert életbe világon te is velem mulathacz,
Másként en nem banom, estig is, ha ugrosz.

1230 Erigy, meny dolgodra, te vilagnak csufja,
Mert az iljen embert világ meg utálta,²⁴⁵
Én penig ő neki tetzem, mind virágja,
Kerti violak közt felnőt szep rosaja.

CARO

1235 Nemes és nemzetes urfi, semmit velle
Ne gondoj, s ne halgas szóbeszedere,
Hanem inkab tekencs szep, fris termetedre,
Minden viragokkal ekesebb testedre.

²⁴² kedvet [Emendáltuk.]

²⁴³ jár [Emendáltuk.]

²⁴⁴ unyamaba [Emendáltuk.]

²⁴⁵ utalta [Emendáltuk.]

DIABOLUS

1240 Gyalazatot tennel Uri nemzeteden,
Kapván a nyomoru, sonyoru eleten,
Azon bizony meltán csudalkoznak minden,
Azt tartana, hogy te nem vagy most eszeden.

Sok szep josagodot, és kedves anyadot,
Nem sajnálnad e, kerlek, szerelmes annyádott,
Vesd ki az elmedből illijen bolondsagott.

VIRTUS

1245 Ki [...] it a földön, tudod jól a halál,²⁴⁶
Talan az gondolod, téged meg nem talál?

ADOLESCENS

1250 Ugy, de való-e a, hogy meg kelyen halnom,²⁴⁷
Bizony, ha azt tudnam, vagyon abba modom.²⁴⁸
Talam tanacsodat job volna fogodnom,
De hogy hogy én elűzzem az én gazdagsagom.

VIRTUS

Nagyob gazdagságot neked Menyországba
Adott Ur Isten, de ez allopotban²⁴⁹
Sokaig ne maragy sok undoksagidban,
Tarc s poenitentiát, míg elsz e világban.

ADOLESCENS

1255 Jó volna, barátom, a paenitentia,
Nem szoktam én ahoz, hanem urasagra
Szült engem az Anyám ilyen meltosagra.²⁵⁰

VIRTUS (*novissimae representationis*.)

1260 Iffiju, emlekezzel meg eleted vegezől,
El ne feletkezzel a te Istenedről,
Tud meg, hogy a halál maj teged meg kerül,
És pokolba taszit talam ma vendegül.

²⁴⁶ [Olvashatatlan szó.]

²⁴⁷ valoe [Emendáltuk.]

²⁴⁸ aba [Emendáltuk.]

²⁴⁹ adat [Emendáltuk.]

²⁵⁰ Anyamillyen [Emendáltuk.]

- Ember vagy, es meg ugyan elsz ez életben,
De mire s miképpen, vened ha eszedbe,
És jól megvizsgálád te magad szivedben,
1265 Talam te más utat venel ma elődbe.
- Hogy minden embernek egyszer meg kel halni,
Elvegeződőt, és öröke élni,
Ezen a vilagon nem lehet maradni,
Egy szoval senkinek, mert mind el kel menni.
- 1270 Pelda legyen neked a fejer koponya,
Ember volt és meghalt, de azt Isten tudgya,
Mikeppen kel, s mikor, azért ő azt mondgya,
Ugy véts, ifju, honap meg halsz, vagy ma.²⁵¹
- 1275 Halal után, tudod, itilet következik,²⁵²
Amelybe eleted nyilván, hogy ki tetzik,
Vagy jó, vagy keserves sententia hallatik,
Vagy job, vagy bal fele lelked elvitetik.
- 1280 Hogy ha eletedben Istennek szolgaltal,
Parancsolatitol hogy ha nem tavoztal,
Vagy atal ellenben hivalkodo voltal,
Tud meg, hogy az Isten erőssen megrostál.
- 1285 Szod és gondolatid cselekedetiddel,
Illyen koponával igaz itilettel
Megitili Isten, meljik bőv mertekkel,
Feljúl halattatik, az szerent rendel el.
- Hogy jobban megfoghasd, nezzed e karikat,
Ugy vélem, hogy nem csak ennek szakodottyat,²⁵³
Óröke valosagnak ekent elfogásat
Nem éred el soha, bar ves aritmetikat.²⁵⁴
- 1290 Ezer meg ezeret, s ezerni ezeret,
Iry ehez egynehany milioni ezeret,
De ted le eszedet, mert meg sem kezdetett,²⁵⁵
Hát miért nem jobitod ate eletedet?²⁵⁶

²⁵¹ vecs [Emendáltuk.]

²⁵² [A sor mellett a margón *Pre v2* rövidítés, nem tudtuk értelmezni.]

²⁵³ velem [Emendáltuk.]

²⁵⁴ ered [Emendáltuk.]

²⁵⁵ ezedet [Emendáltuk.]

²⁵⁶ hat [Emendáltuk.]

ADOLESCENS

1295 Retenetes dolog, amit ti mondotok,
Dobog az en szívem, es alig alhatok,
Ha így van a dolog, mas utra indulok,
Cifra öltözetet zsakra változtatok.²⁵⁷

1300 Mi haszna világon vigaságban elni,
Ejet napra tenni, szuntelen *tobzódni*,²⁵⁸
Ha ez után nekem meg kellett halni,
Lelkemnek ezekért, ha elkel karhozni.

1305 *Távol* legyen töllem a világi hivság,²⁵⁹
Tavozzek el töllem a testi nyajasság,
Mert ezket követi öröke valóság,
És a retenetes pokolbeli rabság.

(*Hic valedicit Mundo.*)

SCENA SEPTIMA²⁶⁰

MARIA MAGDOLNA

Meltosagos agbol vagy on eredetem,
Magdalon varossa az en öröksegem,
Mindeneknél kedves, szép, ekes termetem,
Rosához hasonló mosoljgo, szép színem.

1310 A kedvemre élék én meltosagomba,²⁶¹
Fel s alá setalok a szép palotakban,
Gyönyörűségemben elek e világban,
Eletemet töltem kedves nyajaságban.

1315 Ily fris, kis aszszonnak tenkentetes [...] ²⁶²
Job azért az údot kedvere tolneni,
Fris gavalérokkal szepen mulatozni, ²⁶³
E kedves világot vigságban tolneni. ²⁶⁴

²⁵⁷ sakra [Emendáltuk.]

²⁵⁸ tószodni [Emendáltuk.]

²⁵⁹ tavollegyen [Emendáltuk.]

²⁶⁰ S.7. [*Scena septima* rövidítése a margón Maria Magdolna Mn-ként rövidített szerepneve előtt; ezen nem változtattunk. A másoló vagy eltévesztette a sorszámot, vagy valóban a hetedik jelenet kiegészítéseként írta.]

²⁶¹ élék [Emendáltuk.]

²⁶² [Olvashatatlan.]

²⁶³ kavaleroikal [Emendáltuk.]

²⁶⁴ vilago [Emendáltuk.]

Bizonyosan mondom, jó nekem a világ,²⁶⁵
Kiben batorsággal élek, mind a virág,
1320 En szívemen vagyok igen nagy vígaság,
Tollem tavozzal el minden szomorúság.

Most jó egészben lattyatok, én élek,
Jól tudom, holnap is ezen keppen leszek,
1325 Iffiu szemeljekre örömet tekintek,
És az én konyhamon nagy frissen főzettek.

ANGELUS

Tudodé, a világ mely hamar elmúlik,
Egy szempilantásban tűztől emeztetik,
És mi keppen a fűst, hamar elenyeszik,
A te életed is e keppen változik.

MARIA MAGDOLNA

1330 Nekem semmi gondom most nincsen ezekre,
Egy kevéssé élek azért én kedvemre,
Nincsen semmi gondom szomorú életre,
Ezutan is gondom lehet megterésre.

MUNDUS

1335 Moston bizsvast eljéd a te világodot,
Soha hatra ne had cifra ruhaidot,
Minden felől szépen csinogasd magadot,
Ugyan csak mulásád ifuságodot.

1340 Lam gyönyörűseges, ekes leanzo vagy,
Az egész világon te híred igen nagy,
A szépen járásba semmit hatra ne hagy,
Ez vilagtól, kerlek, soha el ne maragy.

MARIA MAGDOLNA

1345 Vigan élek, nincsen semmi nekem gondom,
Távol legyen töllem minden busulásom,
Most foj, látom, jobban az én vígaságom,
Csak szép nyajasagra vagyok kívánságom.

²⁶⁵ bizonyomoa [Emendáltuk.]

ANGELUS²⁶⁶

Oh, mely nagy győtreelmet készítettetek neked,
Hogy ha el nem hagyod e hitván eleted,
Egy a szeretettől, azért kerlek teged,
Tarc s paenitentiát, szolgáljad Istened.

1350 Az Úr Isten, higyed, igen retenes,
Kemény itilete és igen felséges,
Akkor tekintete nem leszen kegyelmes,
Ime, ki megmondhatsa, mely igen felelmes.

Jaj, ki utalatos a hitván kevelység,
1355 E világi ocsmany, dagaljos, nekedség,
Ki miat elvesze emberi nemzetseg,
S minyjokra szalla szernyű keserűség.²⁶⁷

MARIA MAGDOLNA

E világ, ugy latom, azokat szereti,
Akiknek leg cifrabb az ő öltözeti,
1360 Mindeneknek kedvet oljan ember tölti,
Nekem a szerencse sok jóvát igiri.

ANGELUS

Ne véljed azért, te vilagnak leánnya,²⁶⁸
Gonosz kevelységnek iszonyu hajlekja,
Hogy teged vigyenek ezek palotakra,
1365 De kimondhatatlan iszonyu kenokra.

Szolgaid helyet más szolgaid lesznek,
Akik semmi kedvet te neked nem tesznek,
Teged retenes kenkővel fűstőlnek,
És tűzes vashorgot az orodra útnek.

1370 Elsőbbben Luciper neked kezed fogja,
Mively kevelységnek első inditoja,
Ennek szegény voltat nincs, ki megalkossa,²⁶⁹
Ő, szegeny lelkedet, mely nagy kin furdalja.

²⁶⁶ An [A rövidítést feloldottuk.]

²⁶⁷ minyjokra [Emendáltuk.]

²⁶⁸ veljed [Emendáltuk.]

²⁶⁹ szgyeny [Emendáltuk.]

1375 Olyan a kevelység, mint amaz rut sarkany,
Avagy mind a siro és rivo oroslány,
Mivel nem adatik elene talalmany,
Hogy retenetesen ő pokolra nem hány.²⁷⁰

MARIA MAGDOLNA

Haj, be megretente ennek engem szava,
Ha kenkőről meg nem menthet világ jova.²⁷¹

CHRISTUS

1380 Mivel hogy az őrdög elsőben vétkezék,²⁷²
Kiért menyországból rutul ki vettetek,
Pokol gyotrelmere sententiazzaték,
Hogy ot mindőrőkön öröke kenlodgyek.

1385 De tudván ő aztot, hogy soha haragját
Máskent ki nem tölti Istenen boszuját,
Hanem, ha Adammal etet tiltot almát,
Melyet vegbe vivén már tartya, mind rabját.

1390 Ugy annyira, hogy mar emberi nemzetet
Sok ocsmany vétkekben epen el temetet,
Vilagot és testet maga melle ő vet,
Kikkel menyorszagból, mint kirekesztetet.²⁷³

1395 Jöttem evilagra a bűnős emberert,
Azen dicsosegem ennek mencsegeert,
Atyamnak orszagat szep szabadcsagaert,
Elhadtam vilagnak draga valcsagaert.

En szabaditoja leszek mind azoknak,
Kik bűn kötelevel megkötözve vadnak,
Test, világ es őrdög tomleceben laknak,
Hogy eben öröke maradgyanak.

1400 Jöjetez Judas, Janos, Jakab, iziben menyetek,
A varosba nekünk hazat keressetek,
Ahol veg vacsoram legyen tú veletek.

²⁷⁰ hany [Emendáltuk.]

²⁷¹ methet [Emendáltuk.]

²⁷² vetkezek [Emendáltuk.]

²⁷³ Kikel [Emendáltuk.]

JUDAS

1405 Jonapot tűnektek, minyajan, jo gazda,
Ama mesterúinknek aza kivansaga,
Hogy tenalad legyen vevső vacsoraja.

ACHOTRELINUS[?]²⁷⁴

1410 Hogyha ugy teczik, neki bizony, en nem banom,
Amint parancsolja, ugy legyen, mert tudom,
Csendes bekesegben leszen az en hazam,
Joni meltoztassek, enis keszen varom.
Alacson voltomot ugyan én jól tudom,
Mindaz által örömet hazamot ajjalom,
Csak tessék maskeppen en bizony nem banom.

JACOBUS

Kaptunk, Uram, hazat s alkalmatossagot,
Melybe vegezhettyúk batron vacsorankott.

CHRISTUS

1415 Minyajan mennyúink el, hát ahoz a haszhoz,²⁷⁵
Ne maradjon senki, hanem vacsorahoz
Keszicse ő magat, minden meltan ahoz.

ACHOTRELINUS[?]

1420 Bekeseg tűnektek!
Keszen vagyon, Uram, parancsolatodra,
Hazam es asztalom, ahol kúl a konyha,
Es ahol szükségesek tú vacsoratokra.

CHRISTUS

1425 Kedves tanitvanyim, ma egy közületek
Engemet el arul, tú pedig elmentek,
Es engem egyedül sidoknak engettek,
Mert nagy epen nektek a tu feelmetek.

De job let volna annak soha meg nem születni,
Hogy sem ő mesteret el akarna adni,
Es így mind *örökkön* öröke karhozni.²⁷⁶

²⁷⁴ [A szerepnév olvasata bizonytalan; fiktív figura.]

²⁷⁵ ahat [Emendáltuk.]

²⁷⁶ ökökkön [Javitgatva; emendáltuk.]

JOHANNES

1430 *Én, János, tegedet hogy arulhatnalak,²⁷⁷*
Kitől elmaradni soha nem akarok,
Sőt, ha szükség hoza, teveled meg halok,²⁷⁸
Jól lehet kisebbik tanítványod vagyok.

PETRUS

1435 *De az én szívemnek vagyon nagy banattya,*
Ha meg nem tudhatom, kilesz árulod ma.²⁷⁹
En el nem arullok, ki szüből szeretlek,
Inkab avilagon mindenűt hirdetlek.

Isteni voltodba örökke dicsirlek
hatalmadban teged, ki mindenkor féllek?

JACOBUS

1440 *Tavul legyen töllem ollyasat gondolgodni,*
Annal inkább a rut fertelmes tagadas,
Atkozot [...] leszen, kiből az arulás²⁸⁰
Eredt Mesterűnkre, jó ki fondorkodas.

Nem lesz az, hogy egy oraig eleyen,
Ki mesterűnk ellen ilyen vetket teszen.

ANDREAS

1445 *Inkab keresztfara előb én fel megyek,*
Hogy sem tagadasra dagadni én merjek.
Mert ugy nyilván tudom, öröke elveszek
Boldog menyországbol soha részt nem veszek.

1450 *Hat te aszt irdemled, oh, edes mesterűnk,*
Ate jovoltodert így megveszűnk.

²⁷⁷ Enjanos [Emendáltuk.]

²⁷⁸ sottha [Emendáltuk.]

²⁷⁹ megnem arulodma [Emendáltuk.]

²⁸⁰ [Olvashatatlan.]

THOMAS²⁸¹

Hitem nelegyen, hogyha megtagadlak
Ki *Isten* fianak, *Tamas*, hiszlek, vallak,²⁸²
Mert ha est cseleksem, ördög rabja vagyok,
Ő kelepcejeben en nyakul akadak.

1455 Inkab sieccségel mingyart it e helyben,
Hogysen asz miveljem edes mesteremel.

JACOBUS MINOR

Elbagyadam, hogy szavad hallottam,
Kisseb Jacab neked, ki hiv szolgadvoltam,
Illyen vetkes dolkot hogy is gondolhattam,
1460 Ki magamot epen neked adtam.

Ezeket en eppen nem is halgathatok,
Aki toerettet meghalni akarok.

PHILIPPUS

Nem tagad meg teged Fülöp, jó mesterem,
Lelkemet kockara vetni, mert nem merem,²⁸³
1465 Inkab felsegedet mindenüt hirdetem
Az egész vilagon nevedet dicsirem.

BARTHOLOMAEUS

Ha akarnalak is, kerlek, mivel teged
Tudnalak arulni, kinek nincsen vetke?
Bőrömöt bőrödert inkább en *le* veszem,²⁸⁴
1470 Kinek ajutalmat mennyekbe elveszem,

Hogy sem emagamat a vétekre ejcsem,
Keszebvagyok inkább, nagyot cselekeszem,
Atkozot leszen az, valaki mesterem
Verszivo sidoknak keszire keritti.

MATHEUS

1475 *Ki* tagad meg tegedet, en idvessegem,²⁸⁵
Kibe helyheztetem *máto*l remensegem,²⁸⁶
Ha teged megölnek, ki leszem mesterem?
Keserűségemben ki vigasztal engem?

²⁸¹ Tomas [Emendáltuk.]

²⁸² is tamas [Emendáltuk.]

²⁸³ [A *vetni* a sor fölé utólag beszúrva.] nemmerem [Emendáltuk.]

²⁸⁴ en veszem [Szótagszám miatt emendáltuk.]

²⁸⁵ Kitagad [Emendáltuk.]

²⁸⁶ mato [Emendáltuk.]

1480 Inkab enis veled kesz vagyok meghalni,
Minthalalig veled végig megmaradni.²⁸⁷

SIMON

Kinoknak tabori bator enram jojenek,
En meg nem tagadlak, Simon, sőt dicsérlek²⁸⁸
Tegedet, egyedul tudod, hogy ismerlek,
Igaz utra vivő kedves mesteremet.

(*Hic Diabolus intrat.*)

JUDAS

1485 Azert csudalkozom, oh, en edes mesterem,
Mít gondolsz, en voltam ilyen ketes egyén,²⁸⁹
Tadeus, te tudod, hogy meg nem tagadlak,
Sőt, Istennek lenni mindenkor meg vallak.

1490 Mert en bizonyoson vilag valtojanak,
Tartalak tegedet igaz messiasnak.
De kerlek tegedet, illy velekedesed
Envellem nelegyen, sőt ismert hivedet.

CHRISTUS

Aki ezen talba velem kezit martya,
Az arul el engem, ime lelkem lattya.

ADOLESCENS

1495 Itvan a kontosom, kiben kevely voltam,
Edes Istenemet sokszor megbantottam,
Felebaratomat megbotrankoztattam,²⁹⁰
Ne engedte volna Isten soha latnom.

1500 Edes *zsákom* telesz mar ennekem hazam,²⁹¹
Hidegben, melegben, esőben, ottalmam.
Ejeli napali csúfos derekajom,
Amig e vilagon itten nyomorkodom.

²⁸⁷ végik [Emendáltuk.]

²⁸⁸ dicsrlek [Emendáltuk.]

²⁸⁹ egyen [Emendáltuk.]

²⁹⁰ Telebaratomat [Emendáltuk.]

²⁹¹ sagom [Emendáltuk.]

Szerelmes mesterem, tanics megengemet,
Hol kivanod tőlem, teszem életemet.
Rendely, kerlek, olyas alkalmas helyet,
1505 Hogy en soha többbe nelathassak embert.

PRAEFECTUS²⁹²

Igenis rendelek, oh edes fiacskam,
Lade amaz erdot, oda menyel gyorsan,
Maradgy ott, amig elsz te alhatatoson,
Meglátod, hogy ott lesz neked paradicsom.

(Ita abit Adolescens.)

1510 Oh, edes barlangom, te pedig szállasom,
Te benned Istenem szolgálni akarom,
Telyes életemben mesterem imadom.

PRAE[FE]CTUS?

Oh, edes Istenünk, hálát adunk neked,²⁹³
Test, világ, ordognek hogy őtt nem engetted,
1515 Hanem tenmagadnak őtet elrendelted,
Viselj gongyat minap, mert bizonyal tudom.²⁹⁴

JUDAS

Higyetekel, penzet kezetekben adom,
Melyik legyen, nektek őtet megmutatom.
Midőn az orczajat neha megcsokolom,
1520 Ő lesz, csak fogjátok, életemre mondom.²⁹⁵

Deminek előtte mű ahoz készüljünk,
Szugseg jelen legyen jeles vitez velünk,
Had foghassunk mingyart, kezünk rea tegyük.

CHRISTUS

De teis, Péter, kakas szozat előtt²⁹⁶
1525 Harom szor tagadcz meg ellensegim elot.

²⁹² [A lapszélen csak egy PRAE rövidítés van, feloldása bizonytalan.]

²⁹³ halat [Emendáltuk.]

²⁹⁴ viselj [Emendáltuk.]

²⁹⁵ olesz fogjatok [Emendáltuk.]

²⁹⁶ ter [A Pé szótag hiányzott, kiegészítettük.]

PETRUS

Szerelmes mesterem, toled el nem valom,
Eletem fogytaig en elnem tavezom,
Te ellenségedel mameg vagdalkozom,
Eretted halallal híd meg, viaskodom.

CHRISTUS

1530 Bizony, mondom neked, hogy minek előtte
Kakas harmat szoljon, esel nagy vetekben.
Maradgyatok most el keves ideig,
Imadkozni megyek, egynihány lepesig.

1535 Atyam, edes Atyam, hogy ha lehetséges,
Mulyék el a pohar, mert igen keserves.²⁹⁷

ANGELUS

Bizal én Istenem, mert a te poharod,²⁹⁸
Órömedre fordul iszonyu italod.

CHRISTUS

Mégis kerlek teged, felseges Istenem,²⁹⁹
Hogy ha lehetséges, muljek e pohar.

(Christus vadit ad discipulos:)

1540 Kelyetek fel hamar, es könyorogjetek,
Nehogy kisertetben minyaján essetek.

Menybeli Szent atyam, tekincs meg fiadat,
Kenszenvedesemre küldőt poharodat.

1545 Tavoztással el tollem illy szernyű kinokat,
Mind az által legyen teszent akaratom.

JUDAS *(ad cohortem:)*

Hogy ha keszen vadatok, fegyvert, doronkokot,
Lanczot, koteleket, kardakat hozzatok,
Jele pedig leszen, akit megcsokolok,
Mingyarast kossetek, ő leszen, fogjátok.³⁰⁰

²⁹⁷ mulyekel [Emendáltuk.]

²⁹⁸ enistenem [Emendáltuk.]

²⁹⁹ megis [Emendáltuk.]

³⁰⁰ fogjátok [Emendáltuk.]

CHRISTUS³⁰¹ (*ad discipulos:*)
1550 Alugyatok imar, amedig akartok,
Havelem kevesse nem vigyazhattatok,
Közelget az ora majdon meglattyatok,
Mennyűk elob tehat, majd lattok mas dolgot.

HERODES
1555 Mingyarast mennyetek ezel az emberrel,
A Jesust megfogni szolgak siecssegegel.

CHRISTUS
Ily nagy sokasaggal, valyon, kit kerestek?

JUDAEI
Nazareti Jesust keresni mű jöttünk,
Hát ti jarastokba Iesus kerestitek.³⁰²

CHRISTUS³⁰³
1560 Envagyok, s envelem valyon mit miveltek?
Megis kit kerestek, hogy tú kit kerestek?

(*Hic clamant.*)

MIND
A nazarati Jesust!³⁰⁴

CHRISTUS³⁰⁵
Envagyok, megmondam, ha engem kerestek,
Ezeket bekevel tehat ereszettek.

JUDAS
Udvezlegy, rabi, a sidok kiralja!

CHRISTUS
1565 Judas, miért, kerlek, ate mesteredet,
Csokal el árulod a te Istenedet?³⁰⁶

³⁰¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

³⁰² hatu [Emendáltuk.]

³⁰³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

³⁰⁴ [A sor az előző sor szélére beszúrva.]

³⁰⁵ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

³⁰⁶ orrulod [Emendáltuk.]

JUDAS

Fogyatok csak hamar, vigy^étek csendesen,³⁰⁷
Hogy anepek között bojdulas ne essen.
Mas keppen minekünk nagy kárunkra leszen.³⁰⁸

PETRUS

1570 Tartozal, te, Markus odavan az eleted,
Mivel mesteremre emelted a kezed.

CHRISTUS

Tedvisza fegyvered, Peter, hűveljedben,
Tudode, valaki oltózik fegyverbe,
Fegyverrel vegződik annak azelete.

LICTOR PRIMUS

1575 Mivel nekünk vagyon nagy parancsolatunk,
Ezen ember felől, kit ha meg foghatunk,³⁰⁹
Erössen kössük meg, parancsolta Urunk,
Had érezze, mivel nem Kiralyuk.³¹⁰

LICTOR SECUNDUS

1580 Probaljuk meg őtet, alnoksag hajlekat,
Míg viszük az Uton domboljuk az notat.

LICTOR TERTIUS

Elhoztuk, kiről parancsoltad, bizonnyal elesen kiadattad.³¹¹

HERODES

1585 Kiralya envagyok egész Sidosagnak,
Terdet hajtnak nekem jeles tartományok.
Ennekem engednek sokfele országok,
Rettegve halgattyak parancsolatomot.

Hát kiralysagomat te miért posztitod,³¹²
Alattam valokot miért partoltotod?
Talan koronamat elvenni kivanod?
Mivel hiveimet magadmelle csalod.

³⁰⁷ vigyek [Emendáltuk.]

³⁰⁸ karunkra [Emendáltuk.]

³⁰⁹ foghatunk [Emendáltuk.]

³¹⁰ eressze [Emendáltuk.]

³¹¹ kidattad [Emendáltuk.]

³¹² hat [Emendáltuk.]

1590 Nem szenvedek olyást, hid el, országomban,
Hiszen töllem nem fűg, míg elek világban,
Hogy mas országoljon Sidok országaban,
Inkab hiveimet mind gyűjtöm taborba.

1595 Hogy mas birodalman kabdos, kimondotta,
És a jussat masnak bántcsad, ki jovalta,
Meghal az az ember, ki másét elvonnya³¹³
Erőszakkal, tudva masokét praedalja.

1600 Mond meg, honnat vetted bölcsesegedet,
Hol vadnak most, a kik követtek tegedet,
Talam el küldötted gyűjtni sereget,
Á vagy őkminyajon elhatak tegedet.

CHRISTUS

1605 Az en tudományom mindennel van nyilván,
Soha nem szollotam setetben tanyitván,
Miért keres engem, sokak aztot, hanem³¹⁴
Bizonságot tesznek én felöllem szolván.

LICTOR PRIMUS

Hát te, alnok ember, hogy mersz fejedelemnek³¹⁵
Ily nagy álnoksagal szollani, mind ebnek?

CHRISTUS

Baratom, miért versz, ha igazat mondtam,
Vagy tegy bizonságot, ha roszul szollottam.

HERODES

1610 Mindenekbe nékem szívem kevansága,
Mivel betölt latván az embert megfogva,
Nem felhet semmit ismar a synagoga,
Azért a tanacshoz vigyétek hurczolva.³¹⁶

LICTOR SECUNDUS

1615 Meg fogván ez embert a sidok királyát,
Elküldotte hozad egész országunknak,
S te szabadsagodra hatta ezt a bűnőst,
Hogy itild halalra.

³¹³ a maset [Emendáltuk.]

³¹⁴ [A sort nem tudtuk értelmezni.]

³¹⁵ hat [Emendáltuk.]

³¹⁶ vigyetek [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1620 Jol tudom, őneki sokfele suscusát,
Mindenekbe telyes ő nagy alnokságát,
Nemzetsegünknek bekeség rontóját,³¹⁷
Mind egy orszagunknak fel haborítóját.

1625 Hogy kezünkbe esnek, mar reghogy kivantam,
Kevanságom szerint penig hogy meg kaptam,
Talam így fog lenni, inkább en akartam,
Rut halalol hal meg, en azt profetalom.

1630 Azért Izraelnek igaz bölcsvenei,³¹⁸
Most kezünkbe vagyon ki cselekedeti,
Es az hitegeto őrdöngős beszédi³¹⁹
Lettek nemzetsegünk majd el szeljeztői.
Mondgyatok meg hát tű, mit csinaljunk velle,³²⁰
Hogy ha elbocsattjuk, nagyot vesztünk velle,
Ki ki vaxot mondgyon, mit veltek felőle,
Mi akaratunkbol had essek ő törbe.

CONSILIARIUS SEXTUS

1635 Ennekem úgy tetzik, hogy bizsionsagokat,
Keressünk elsőbben sokfele tanúkat,³²¹
Egesz Izraelben bölcs irastudokat,
Igy kaphatunk rea jo modon okokat.

CAIPHAS

1640 Okok nélkül éppen mi nem szükolkódünk,
Mivel gonosági tölte meg mi földünk,
Biszsionságom leszen ezerni közöttünk.

CONSILIARIUS PRIMUS

Ti hát hamarsággal it legyetek jelen,³²²
Mivel dolgunkba meg kossúk más képpen.

CAIPHAS

1645 Menyeteke, szolgak, bar ugyan sietve,
A kik irástudok egesz Izraelben,
Mingyarast jőjenek, mondgyatok eheljben.

³¹⁷ Nemzettyekünk [Emendáltuk.]

³¹⁸ Izraelnek [Emendáltuk.]

³¹⁹ beszedi [Emendáltuk.]

³²⁰ hat [Emendáltuk.]

³²¹ tanokat [Emendáltuk.]

³²² hat [Emendáltuk.]

FAMULI

Igen is el megyűnk parancsolatodra,
Eljőnek, jól tudom, te kevensagodra.³²³

1650 Izráél foldenek okos directori,
Külóm külömbféle okos bölcs venei,³²⁴
Caiphas fő Paphoz hamar törvenyt tenni,
Comparialjatok egy dolgot vegezni.

TESTIS PRIMUS

Erteni akarjuk parancsolatodot,
Nekűnk meg beszéljed ate szandekidot,
Ha jól veghez vinni akarod dolgodot.

1655 Ezt mi akarjuk parancsolatodot,
Nekűnk megneszeljid ate szandekidot,
Hajol veghez vinni akarod dolgodat.

CAIPHAS

1660 Régen országunkot ez ember posztittyá,
Izrael nepeit *majd mind* el amittyá,³²⁵
Magat országunknak kiralyanak valja,
Doctornak s orvosnak magat comendálja.

1665 Mivel e dologban nem mulatozhatunk,
Mert innepnapokra két nap után jutunk,
Ő gonosagirol bizsónságot varunk,
Hogy igaz praesesszel jobban succedaljunk.³²⁶

TESTIS PRIMUS

Mivel kiraljunknak magat alította,
És föld nepevel magat imadtatta.

1670 Eleg volna ez is, hogy egész világot
Meg fogja itilni, azután sokakat
Pokolra letaszit, így tulajdonitot,
Istenséget magának méltatlan adot.

³²³ [A kézirat itt újra kiírja a Famuli szerepnevet.]

³²⁴ külömbfele [Emendáltuk.]

³²⁵ maj mid [Emendáltuk.]

³²⁶ praesessel [Emendáltuk.]

TESTIS SECUNDUS

Minapis mi nekunk azt hirdeti vala,
Ha szamara esik valakinekk kutba,
Nem, de nem szombat nap a kutbol kivonnya,
1675 És így törvényünköt ő soha nem tarttya.

Mi leg nagyobb penig, a csazár adaját
Meg tiltotta, felsegünk helyes kivanságát
Felséges Urunkra fel tátá a száját,
Rutul meg karomla egész orszagunkot.

TESTIS TERTIUS

1680 Nem regen kőssegnek e kerkedet azzal,
Hogy let volna Menyben fenyés koronaban.

Te mondottad volt azt fülünk hallattyara:
Ki nyujtom kezemet Salamon templomára,
És a kőfalait rontom modgyara,
1685 Ujjobban felrakom aztot harmad napra.

CAIPHAS

Nem hallod, mit szolnak ezek teellened,
És hogy mind vadolnak mindenben tegedet,
Meg kel halnod neked, ha igazak ezek.

Kenszerittlek téged az élő Istenre,³²⁷
1690 Hogy megfelelj nekem az én kérdésémre,
Te vagy Istennek fia, es mi vegre
Jottel orszagunkra s miért szenvedz anyira?

CHRISTUS

1695 Temondad, en vagyok az Istennek fia,
Megismersz te jobban, mikor szamadasra,
Eljövendő leszek világot birnia.

CAIPHAS

Karomkodik, karomkodik, mi tetzik it nektek?

JUDAEI

Melto, melto az halalra!

CAIPHAS

De minek elotte az halalra menyen,
Őtöt Pilatusnak eleibe vigyek!³²⁸

³²⁷ élő [Emendáltuk.]

³²⁸ elieben[Emendáltuk.]

1700 E dologgal néki, jól tudom, kedveben
Fogok lenni, velle nagy ismeretsegben.

Tehat, jo szolgaim, Tű serenkedgyetek,
Ez embert ujollag jól megkötőzzetek,
Utzakon hurczolván ugyan meg verjétek,³²⁹
1705 Hurczolván csufólván ne kenyeztessétek.

HERODES

En is azt jóvalom sokaig nekessünk,
Ket vagy három napot ezzel mi ne kölcsünk,
Hanem hamarsaggal Pilátushoz külgyűk,
Hogy rea sententiát mingyarást vehessünk.
1710 Ezen, tudom bojdul fel Sido nemzetség,
Országunkba sohanem lesz bekeség,
Nem erem szívemnek, hogy legyen csendesség,
Miglen el nem vezti ezt egész kősség.

Ezért egy koronat tövisből fejere,
1715 Csinajatok mingyárt, mert azt erdemlette,
Mivel, hogy kiraljnak ő magát hirdette.³³⁰

Azutan nadszallat adgyatok kezében,
De elobször aztot verjetekek fejeben,
Talam meg fordulna goromba eszebe,
1720 Hogy vagyon hatalmam ugy banni ő velle.

CHRISTUS

Hatalmad en rajtam te neked nem volna,
Hogy ha szent Atyámtól nem adatott volna.³³¹

LICTOR PRIMUS

Tudode, baratom, aki kiraly leszen,
Tiszteletet annak az egész nép teszen,³³²
1725 Eleibe menven fő hajtással szépen,
Az utan koronat a fejebe teszen.

³²⁹ verjetekek [Emendáltuk.]

³³⁰ kiraljnk [Emendáltuk.]

³³¹ atyamtól [Emendáltuk.]

³³² tisztelet [Emendáltuk.]

1730 Azért e koronát most mi read tesszük,
És hogy ki ne essék, oda jól be verjük,³³³
Nagyobb becsületed úgy leszen mi közöttünk,
A nép is úgy fog imádni, mi velünk.

LICTOR SECUNDUS

Mivel kiraljunknak merete magát tenni,³³⁴
Terd és főhajtással kel őtöt imádni,
Pih, üdvözlegy, Rabi!

LICTOR TERTIUS

1735 Profetald meg nekünk, ki csapat tegedet,
Az után meg hiszem a te beszédidet!

LICTOR QUARTUS

Vah, valoval, be szép kiraly vagy Te,
Igazan, hogy illik ez a nád kezédbe,³³⁵
De had verjem előb aztot a kezédbe.³³⁶

LICTOR QUINTUS

1740 Illyen fizetese lesz olyan embernek,
Ki ellen allot sokak erejenek.

LICTOR SEXTUS

Hallode, barátom, regen mit mondottal,
Most valik meg, ha akor igazat szollottal.³³⁷

LICTOR SEPTIMUS

Nem hiszteke neki, mennyi csudakot tett,
Es Isak, Abraham atyankkal magad let.

PILATUS

1745 Azzal az ferfival, valjon mit akartok,
Hogy oly kegyetlenül őtöt hurczoljátok?
Oly kimitlenül miért rongaljátok,³³⁸
Mi vádolast hoztok ellene? Mondgyatok!

³³³ essek [Emendáltuk.]

³³⁴ mérte [Emendáltuk.]

³³⁵ kezdbé [Emendáltuk.]

³³⁶ merjem [Emendáltuk.]

³³⁷ igazat [Emendáltuk.]

³³⁸ kimitlenül [Emendáltuk.]

JUDAEI

1750 Tud meg azt, jó Urunk, hogy e gonosz tevő
Nem let volna Jézus, a nép hitegető,
Szegény ember leven királyság kereső,
Itiletre vonni nem volna illendő.

PILATUS

1755 Hogy ha ellenetek oljan nagyot vétet,³³⁹
Sententia előtt hogy úgy meg vernétek,³⁴⁰
Vigyétek el immar, a ti törvénytek³⁴¹
Mit dictal, aszerint ötöt itiljétek.³⁴²

JUDAEI

Meg van parancsolva, mi fejedelműnk től,
Senkit meg ne öljünk tulajdon fejedelműnk től.

PILATUS (*ad Jesum:*)

Te vagy-e a Sidok királya?

CHRISTUS

1760 Magadtól mondod-e, vagy mások ellenem
Mondottak a felet irigylő ellenem?

PILATUS

Talán azt véled te, hogy én Sido vagyok?³⁴³

(*Pausat modicum.*)

1765 A te nemzetsegek és a fő fő papok,
Hogy ha te ellened excelsust kaphatok,
Attanak kezembe, hogy vetkeid nagyok,
Ugy bánnyak teveled valamint akarok.³⁴⁴

Most azért jóvallom, mond meg jó idején,
Mit vettél nekik oly szörnyű kevelen?³⁴⁵

³³⁹ vetet [Emendáltuk.]

³⁴⁰ vernetek [Emendáltuk.]

³⁴¹ vigyetek [Emendáltuk.]

³⁴² itiljetek [Emendáltuk.]

³⁴³ veled [Emendáltuk.]

³⁴⁴ bannya [Emendáltuk.]

³⁴⁵ [A kevelen bizonytalan olvasat..]

CHRISTUS

1770 Hogy ha en orszagom innen valo volna,
Azén ellensegem mellettem harczolna,
Egynehany millio Angyal kardot vonna,
Kezedben adotni engemet nem hadna.

PILATUS

Ha így van a dolog, tehát király vagy te?

CHRISTUS

1775 Az igazat mondod, mert en király vagyok,
S arra születtem, tudgyak az Angyalok,³⁴⁶
A Profetak ebben jeles bizsónságok.

PILATUS (*ad Judaeos:*)

1780 Hivatalom szerent otót meg visgaltam,
Cselekedetetől meg examináltam,
De halalra valo okot nem talaltam,
Szovaiból ötötigaznak allittom.

Azért a húsvétban, mivel hogy szokástok,³⁴⁷
Hogy egy gonosztevőt ti el bocsatyatok,
Azért el bocsattom, hogy ha úgy akartok.

LICTOR PRIMUS

Nem ezt, nem, hanem Barabást!

PILATUS

1785 Fogjátok meg, tehát, megostorozatok,³⁴⁸
Tővisből koronát mingyarást fonnyatok,
A fejében aztot azonnal nyomjatok,
Mert ilyen koronát erdemel kiraljtok.

1790 Kivanságtok szerent megostoroztattam,
A ti kiraljtokot meg koronaztattam,
De mint hogy okot en rea nem tanaltam,
A halalra ötöt nem sententiaztam.

(*Producit in congregatione Christum.*)³⁴⁹

Ime, az ember!

³⁴⁶ orra [Emendáltuk.]

³⁴⁷ husetban sokastok [Emendáltuk.]

³⁴⁸ fogjatok [Emendáltuk.]

³⁴⁹ [A szerzői utasítás nagyon rosszul olvasható, a rövidítés feloldása bizonytalan.]

LICTOR SECUNDUS

Feszisd meg, feszisd meg őtöt!

PILATUS

1795 De mi gonoszt cselekedet?

LICTOR TERTIUS

Fesisd meg őtöt!

PILATUS

1800 Artatlan véreire, ha úgy szomnyuhoztok,
Kivanságtok szerent ő véllé bannyotok,
Vigyétek el, azért is fel akaszatok,³⁵⁰
Semmi vetket benne bizony nem talalok.

ANNAS

1805 Ország decretoma, hogy valaki magát
Isten gyanánt tartya, meg adgya az arrát,
E pedig mind Isten tartotta ő magát,
És Isten fianak hivattatta magát.
Azert hogy a törvény be telyjesitessék,
Annak modgya szerent ma fel feszíttessek.

PILATUS

Vald meg igyenesen, honnat valo vagy te?

(Christus silet.)

Az en kerdesemre, valjon nem szolhacze,
Hogy rajtad hatalmam vagyon, nem tudode?

CHRISTUS

1810 Nem volna hatalmad semmi eletedre,
Hogy ha onnan felyül nem volna engedve,
És annak okaért, aki tekezedbe adot,
Annak nagyobb vetke.

PILATUS (*ad Judaeos:*)

Megis, hogy ha lehet, Jesust el bocsattom.

LICTOR

1815 Hogy ha el bocsattod, a csaszár barattya,
Nem leszesz többbe ő jo akaroja.

³⁵⁰ vigyetek [Emendáltuk.]

(*Christus reportatur.*)

(*Hic denum turba.*)

DIABOLUS PRIMUS

1820 Ha azt tudtam volna, hogy Isten fia,
Maga szandekabol magat erre atta,
Soha bizony Judast megnem csaltam volna,
Sem a Sidók közül nem forgottunk volna.

DIABOLUS SECUNDUS

Hogy ha ezt valaki meg tudna gatolni,
Pilatusnét talam rea tudna venni,
Nem fogna Uranak aztot megengedni,
Nozza, izibe hát ki merne probalni.³⁵¹

DIABOLUS TERTIUS

1825 Megprobalom, hidgyen aztot mingyarást,
Mert sugok fúlebe sokfele jovallást.

DIABOLUS QUARTUS

1830 Haj, haj, mi bolondok immar mire jutank,
Judasnak fúlebe melj bolondul sugank,
Hogy Jesust el adna, a felet jovallank,
Már busulhatunk, oda minden praedank.

Azt remeljuk vala, hogy az egesz világ,
Mi kezünkbe volna a földi kirajlság,
De mar visza nyerte mennyei Uraság,
Oda vagyon tóllünk minden fele birság.

UXOR PILATI

1835 Csudalkozom rajta, hogy teis magadot
Verontasra adod te akaratodot,
Hollot semmi okot halalra nem adot,
Istennek, Embernek, senkinek nem vétett.³⁵²

1840 Mi gondod te neked, azzal az igazsal,
Miért szopod vérét a gonosz Sidokkal,³⁵³
Meglásd, mit cselekszel az artatlan Jesussal,
Meg fizeted aztot valaha karoddal.

³⁵¹ hat [Emendáltuk.]

³⁵² vetett [Emendáltuk.]

³⁵³ veret [Emendáltuk.]

1845 Az elmúlt eczakan sokat nyomorgottam,
Amiat csak egy csepet se alluttam,
Mivel külömbfele latasokat lattam,
A Christusnak dolgan sokat szomorkottam.

SCENA ALTERA

JUDAS

Példaja vagyok én gonosz safaroknak,
Hamis keresetű család ferfiaknak,
Én már rabja vagyok örök karhozatnak.

1850 Peldaja azoknak, kik kárával masnak,
Becsületet nyerni akarnak magoknak,
Vilagnak kincseifelett e kapdosnak,³⁵⁴
Lesznek meg nyitói poklok ajtainak.

1855 Mind Paradicsomban Adammal s Evával,
Hogy a gonosz Saton őköket az almával,
Megbolondította ő sugalásával,
A Paradicsomból ki csalta sík szóval.

1860 Így banelek velem is apenzen kapással,
Ki paradicsomba valem a Kristussal,
Mind addig hazuda, míg hazukságival
Elcsala ő tőlle színes családtsággal.

1865 Atkozot az ora, melyben fogontattam,
Atkozot a nap fény, kit elobszór láttam,
Atkozot az a nap, melyben meg csalattam,
Edes mesteremet s uramot el adtam.

Most a Fő papoknak, it vagyon a penzek,
Veszen el veletek hamis keresmenytek,
Legyen egyik oká lelkemnek vesztetek,
Foljon igaz vérért ti hamis veretek.³⁵⁵

1870 Imár hova legyek, Káinnal elmegyek,
De ha az emberek engemet meglólnek,
Tudom bizonyoson, mingyárást meglólnek,
Immár nyugodalmat magamnak hol tegyek?

³⁵⁴ kencseni [Emendáltuk.]

³⁵⁵ verért [Emendáltuk.]

1875 El sietek, azért nem hagyom sokára,
Magamot felkötöm egy akasztófára,
Mert az artatlan vér igen for torkamra,
Induljatok azért szanakodasomra!

(*Interea se superit Judas.*)

ANNAS

1880 Ez a pénz, mivel hogy *vér ára*, elvenni³⁵⁶
Nem szabad, a templom penze közé tenni,
Job ezzel fazekas edényet megvenni,
Melyben idegenek szoktak temetkezni.

JUDAS

1885 Itt van a penzetek, velle elveszetek,
Ne latalak volna, bár soha tütőköt!

Jerjtek ele immar, keserő Satányim,
Kik az arulásban voltatok Mesterim,
Legyetek vesztémre segítő mesterim,
Az akasztófára keserő szolgálom.

DIABOLUS PRIMUS

1890 Mit parancsolsz, Uram, immar keszen vagyunk,
Neked holtodiglan mind hiven szolgálunk,
Ha kevanod, magunk teged fel akasztunk!³⁵⁷

Hej, be lassan pilant, Judas, a te szemed,
Ne busulj, mert majd lesz neked könnyebseged,
Az *ágyad* keszen var már pokolban teged,³⁵⁸
Megnyugottjuk ottan lelkedet, testedet.

DIABOLUS SECUNDUS

1895 Tudgyatok, megmondam, hogy a fősvenséggel
Töllem talaltatot szep mesterseggemmel,
Sok hasznakot teszek mind jó eszközömmel,
Eztet bizonyítottam Judás kenyerezzel.

ANCILLA (*ad Petrum:*)

1900 Nem, de nem meg te is azzal az emberrel,
Kit most meg fogtanak, ate mesterreddel,
Az egész varason setalsz vala szeljel?

³⁵⁶ ver arra [Emendáltuk.]

³⁵⁷ [A sor után:] <a kezetre pedig aztot>

³⁵⁸ agyad [Emendáltuk.]

PETRUS

Miért probalsz, hogy nem tucz latni te dolgozhoz,
Én biszom nem tudom, te mostan mit *habogsz*.³⁵⁹

ANCILLA

Biszonyara ez is a nazareti Jesussal vala.³⁶⁰

PETRUS

1905 Az embert, kiról szolsz, biszony nem ismertem,
Ha hirét hallotam, mesze elkerültem.

SERVUS³⁶¹

Ne tagadd, barátom, mert latunk ővelle,³⁶²
Nem, de nem te valal keczemanyi kertben,
Hogy urad megfogok, velünk jovel szembe.

PETRUS

1910 Atkozot en fejem, hogy ha vele voltam,
Higyet el, el ottan en soha nem jartam.

(*Gallus cantat.*)

1915 A most veszem eszre, mely nagyon vetkeztem,
És az en lelkemet bűnnel megterheltem,
Hogymesterem ellen gonoszt cselekedtem,
Mert fogadasomnak eleget nem tettem.

Felfogattamvala, hogy meg nem tagadom,
Az en Christusomat biszonyoson tudom,
Es mindenek elott mesteremnek mondom,
Ha meg kel halnomis, Istenemnek vallom.

1920 Ime, mire vive megis a felelem,
Főpap szolgainak szavai hogy fűlem
Hallatyara lőnek, lőn szőrnyű esetem.

1925 Melyre nezve, Uram, megvallom, Judasnál
Nyagyobban vetkeztem a hamis kalmarnál,
Aki elarula csokkal fő papoknal,
Harmincz ezüst penzért a hamis Sidoknal.

³⁵⁹ babogsz [Emendáltuk.]

³⁶⁰ Jesusol [Emendáltuk.]

³⁶¹ sevus [Emendáltuk.]

³⁶² tagad [Emendáltuk.]

1930 De ne neszd, Istenem undok bűneimet,³⁶³
Se ezt a mostani gyaló esetemet,
Hanem tekencs annyi sok szenvedesedért,
Világ bűneiért ki folyt sok veredért.

Bocsad meg vetkemet, mert nagyott vetettem,
Mint jó mesteremet szivemből követem,
Eretted, míg *élek*, testem nem kimillem.³⁶⁴

SCENA DUODECIMA

PILATUS

1935 Mostan én utolszor jelentem ti nektek,
Mivel Jesusba nincs semmi olyas vetek,
Engem halalara ne keszerittyetek,
Törvent ő reaja csak hejaba kertek.

JUDAEI

Melto az halalra, feszissd meg őtöt!

PILATUS

1940 Latom, hogy artatlan verre szomnyuhoztok,
Én penig, ne szaljon fejemre ez atok,
Ki mosdom vereből, ti azért lassatok,
Őjete meg őtöt, a mint kevannyatok.

MARIA MAGDOLNA

1945 Oh, te telhetetlen vilagnak hivsaga,
Nem tudtam, hogy voltal Rút mereggel rakva,
Én bűnös lelkemnek igaz árvassága,
Terits vissza engem a mennyei utra.

CHRISTUS

Biszony, mondomneked, Maria Magdolna,
Elvetetet tolled bűneidnek suja,
Mert latom meg tertel penitentiara.

MARIA MAGDOLNA

1950 Oh, kegyelmes Uram, oh, edes Jesusom,
Őróke aldassál, oh, én szabadságom.

³⁶³ deneszd [Emendáltuk.]

³⁶⁴ elég [Emendáltuk.]

PHARISEI

Ki csoda ez, aki a bűnt megbocsátja,
És a bűnösököt magához fogadja?

CHRISTUS

1955 En vagyok e világ tündöklő világja,
És a bűnösöknek fenyeskedő napja,
Aki engem követ, nem jár a vakságban,
Hanem az életnek világosságába.

SCRIBA

Im, temagad felől magad bizonyíttasz,
Nicsen bizsónságod, nem igazat mondasz!

CHRISTUS

1960 Az én szavam igaz, noha bizonyítok
Őrök sétetségnek fiai tú vadatok,
Mivel jóvoltomért megölni akartok,
És az én szavaim ti nem halgattyátok.³⁶⁵

SCRIBA

1965 Vallyon nagyobb vagyé te az Abrahamnal,
Aki regen megholt a mi Szent Atyanknal,
Avagy nagyobb vagy te a Profetáknál,
Hogy mi azt hallanok, amit te mondanál.

CHRISTUS

1970 Abrahám akarta látni én napomot,
Látta és eő akor tapsolva vigadot,
Még ötven esztendő, hiszem, nincsen néked,
Régi Ábrahámot megis te emlited.

Bizony mondom nékték, még nem volt Ábrahám,
Sokal eő előte bizonyal én voltam.

PHARISEUS

1975 Ime, karomkodik, ki szenvedné ezt el,
Kozség kövezze meg mingyarást eőt kövel!

ANNAS

Izrael népének okos, bölcs venei,
Sido nemzetségnek minden főrendei,
Az örök Istennek választot népei,
Abrahám és Isák, Jácóbnak fiai.

³⁶⁵ <en> És az én sovaim [Emendáltuk.]

1980 Mojses törvényében meg van parancsolva,
Hogy az nép új Istent soha ne imadna,
Nem régen pedig egy amito tamada,
Az, ki mongya, hogy eö Isten fia volna.

1985 Sokat az nép közül magához hodított,
Mivel mint proféta, azoktól tartatott,
De még jeleket is sokakat mutatott,
Meljel el amitot ropant varasokot.

1990 Vadnak már egy néhány amito társai,
Mojses törvényének ellene mondói,
Imit-amot Gyűjtöt kuldus tanitványi,
Istentől átkozot Béliál fiai.

1995 Kiket eö cselekszik, az nem kicsin dolog,
Miata országunk félelembe inog,
Hogy ha el szenvegyük, félek, ha olyasok³⁶⁶
Eljönnek, országunk elrontják poganyok.

CONSILIARIUS PRIMUS

Aszt jovalnám, ne hadnak sokáig ugy folni
Ugy folni az dolgot, mert az mi magzatink,
Meg érzik az terhet kedves maradványink.

2000 Azért hamarsággal külgyünk vitézeket,
Hogy hameg kaphatyák, tegyékra kezeket,
De vigyázanak jól, hogy az népeket
Magokra boszicsuk, veszeszék fejeket.

CONSILIARIUS SECUNDUS

2005 Jovallom énis, hogy kiki rea vigyázon,
Ne talam az kösség ellenek feláljon,
És így mi értünk vér ontás támagyon.

CONSILIARIUS TERTIUS

Vegyük környül eötet, mivel törvényűnkel
Nem akar egyezni, cselekedetinkel,
Sőt mindent amitot színes beszédével,
Kösségnél gyalázó, álnok intésével.

³⁶⁶ olasok [Emendáltuk.]

- CONSILIARIUS QUARTUS
- 2010 Ragagyuk meg eötet, bator, büntelenül,
Es nyomjuk el, miként pokol kegyetlenül,
Élököt le nyomja igen égetlenül,³⁶⁷
Probáljuk, hogy ha lészen vétek nélkül.
- CONSILIARIUS QUINTUS
- 2015 Jertek, és ne késsük, őljük meg nyelvünkel,³⁶⁸
Kárhoztassuk eötet kemény beszédünkel,
Elsőben probaljuk eros verésekel,
Semit ne gondoljunk az eö beszédével.
- CAIPHAS
- Mint okos ferfiak, jól meg gondolatok,
Ez mint dolog folyon, jó forman tугyatok.
- 2020 Ambár sok jókot tön az mi országunkba,
Gyogyitot sokakat egész Sidoságban,
Oktata népünköt az sinagogában,
Eördögököt üzöt mert tartományunkban.
- 2025 De mindazon által bizony egy embernek
Job meg halni, hogy mind az töbi népeknek
Elkelesék veszni, azért mindeneknek
Jovalom, hogy hamar véget vessünk ennek.
- DIABOLUS (*ad Judam:*)
- 2030 Jó napot, kenyeres, mi lölt kéllek téged,
Ugy vélem, hogy nincsen néked az erszényed,
Hogy ha fő papoknak magad meg jelented,
Dugván teli tóltik, hid el aszt, teneked.³⁶⁹
- 2035 Sokaknak érteket én jól meg visgáltam,
De hasonlot hozád én még nem találtam,
Azértis ténéked eszt én hírre adtam,³⁷⁰
Mert okosságodot sokban tapasztaltam.

³⁶⁷ Élököt [Emendáltuk.]

³⁶⁸ meg meg nyelvünkel [Az egyik *meg*-et elhagytuk.]

³⁶⁹ totik [Emendáltuk.]

³⁷⁰ hire attam [Emendáltuk.]

JUDAS

Távol járj, esztet elé se hozd,
Uramot eladni, miért hogy jovallod?

DIABOLUS

2040 Mit gondolsz, te Judás, hogy ha elvesztegled,
Tud meg, máskor ilyen nem lesz nyereseged,
Mast kapnának ra, de te mesterséged
Alkalmatosb lészen ugy hiszem hüseged.

JUDAS

2045 Ugy halotam, néktek vagyon nagy tanácstok,
Meljbe közbe járót fogadni akartok,
Az Jésust meg fogni, s ölni kíványátok,
Hogy ha megalkhatnánk, eljötem hozátok.

Mit akartok tehát minyájon fizetni,
Munkálkodom eötöt kezetekben adni,
Mivel igájából nyakamot ki vonni,
Akarok eö töle vég bucsut most venni.

CAIPHAS

2050 Harmincz három ezüst pénzt adunk kezedbe,
Csak te hamar Jesust kericsd kezűnkbe!

PILÁTUS

Hoz vizet!

(Lavatur manus.³⁷¹)

JUDAEI³⁷²

2055 Nem szűség tenéked vérből ki tisztulni,
Hogy ha ez ártatlant kész vagyunk felvenni,
Magunkra s fiunkra sententiát venni,
Teljes élet kinokot, vér fojást szenvedni.

PILÁTUS

Ti mint akarjátok, nem bánom, vigyétek,
Az magos keresztre eötet fügesszétek!

(Ducunt ad montem Calvariae.)

³⁷¹ mánus [Emendáltuk.]

³⁷² JUDAS [A téves szerepnevet javítottuk.]

LICTOR PRIMUS

2060 Szokásod volt néked magos heljen lenni,
Együgyü köséget ottan ámitani,
Most miis kedvedet be fogjuk töteni,
Menyünk atyam fia, nem kel sokat késsni.

LICTOR SECUNDUS

Nosza, Jesus, sies, el telik az üdö!

LICTOR QUARTUS

2065 Ne busulj, barátom, közel az Golgota,
S már bé teljesedik az, kit im, gyakorta
Terolad bételni mondot az proféta.

CAIPHAS

2070 Rajta, jo vitezek, ugyan meg verjétek,³⁷³
Mind az egész testét jól vérbe keverjétek,
Teteitől fogva talpig sebesétek,
Fogják el az bőrit iszonyu sok sebek!

ANNAS

Feszítő eszkezek mind készen legyenek,
Kovácsok ketenis velünk ki jöjenek,
Hogy fogyatkozások ne történhessenek,
Az lovas vitézek minket késerjenek.

CENTURIO (*veriliter*:)³⁷⁴

2075 Verj dobot! Mit parancsolsz, uram, az te Seregidnek?

Mit parancsolsz, uram, az te Seregidnek,
Az Gyalog vitezek előttünk járjanak,
Jésus kőrülötte mindenüt áljanak,
Hogyelne szalagyon, jól ra vigyázanak!

2080 Tepedig az erős gyalog katonakal,
Szép lassan és renden köves az Krisztussal,
Légyenek mindenek keszen az dardákal.

³⁷³ verjétek [Emendáltuk.]

³⁷⁴ verilifer [Emendáltuk. A lapszélien a szerepnév alatt ismét kiírva: *Cen.* Elhagytuk.]

DECURIO PRIMUS

2085 Jőszte, jo barátom, már eljöt az ora,
Hogy fel kenetessél már az királságra,
Kinek helje lészen amaz Kálvarian,
Sies, nekéslőgyél, ot vár az korona.

DECURIO SECUNDUS

2090 Kösd meg az két karját, eszt az nyakára
Kösd, ted fel az válára, verd meg jól az hátát,³⁷⁵
Ne kiméljed töle kezeidnek suljat,
Kiálcs, az mint lehet, ellene karomlást!

LICTOR PRIMUS

2095 Hahaha, mint vártam, hogy kezembe jutnál,
Tudode az minap, mikepen megcsalál,
Majd, majd az keresztre, tud meg aszt, hogy fel hágs,
Senkit az nép közül, imár meg nem csalhacz.
Miattad az papok meg piringattanak,
Csakalig maradék, hogy meg nem *csapának*.³⁷⁶

LICTOR SECUNDUS

2100 Nosza, ha királj vagy, vitézid hol vannak
Mostan, hogy ha merik, ellenünk aljanak,
Tegedet kezünkből most ki ragagyanak,
Hidel, hogy te veled őkis fel akadnak.
Adig mondod vala, hogy ha te akarnál
Egynéhány legiot kérnél az Atyadtol,
Kikel te az után bátron meg harczolnál,
Alisd elő mostan, lássuk, hogy mit használ.

LICTOR TERTIUS

2105 Holvan amaz vén [...] jövevény Katona,³⁷⁷
Ki midön Szeregünk tereád rohanna,
Meleted mingyarást ellenünk támada,
Egyedül töbi köszt rozsdás kardot vona.
2110 Engemet eö ottan jól meg sebesített,
Eröst csopást tévén elvágta fületem.

³⁷⁵ jól <eszt az> az hátát

³⁷⁶ [A lap széle miatt bizonytalan olvasat.]

³⁷⁷ [Olvashatatlan.]

LICTOR QUARTUS

Bizony, jövitezek, látám hivségeket,
Mihett reád vetők ami kezeinket,
Mind elszaladának, othagyván tegedet,
Csok távul neveték nyomoru fejedet.³⁷⁸

DECURIO (*ad Simonem Cirineum*:)

2115 Jozste, sies, apjok, segélj az Istennek,
Látod, hogy meg nyonta eötet az keresztnek
Sulja, és nem birja terhét az keresztnek,
Fogjad a keresztet, had ők mehessenek.

SIMON CIRINEUS³⁷⁹

2120 Hagy békét én nékem, ne kénszerges erre,
Tudod, hogy nem szolgál ez böcsületemre,
Gyalázatot szerez meg őszült fejemre,
Keres ifiabat oda segicsegnek.

Látod, Magamot is csak alig birhatom,
Tebolondságodot bizonyalcsudálom,
2125 Az 80 esztendöt mostan az ki nyomom,
Ily erős munkával, így kel kinoztatnom.

DECURIO

Sokat ne prosmitálj, mert majtéj rosszat kaps,
Hanem *ne késldgyél*, fogj jól az munkához,³⁸⁰
2130 Más képen tegedet kötözünk az rábhoz,
Meg kel lenni, hid el, csak heába papolsz.

LICTOR QUARTUS

Igy szokták eféle királjokot tenni,
Iljen tronusba kel eötett heljestetni,
Téged is mingyarást emelni,
Mond meg, hogy hol akarsz királjságra menni!
2135 Látode ez hegyet, mire rendeltetett,
Vajon Golgotanak, mi okra nevezték,
Kopona hegyenek, tugyad, hogy Szentelték,
Gonosz tevők ellen akkoron nevezték.

³⁷⁸ nevetek [Emendáltuk.]

³⁷⁹ [A nevet kiegészítettük.]

³⁸⁰ Hanemne kóskögy [Emendáltuk.]

LICTOR SEXTUS

2140 Hagy békét eö néki, had gondolkoszhassek,
Job, hogy csak izibe kovács hivatassék,
Érdemes ágyára hamar lefekhessék,
Le ne essék onnan, oda szegeztessék.

2145 Látom, jo királjom, igen meg faradtál,
E kegyes válladon nagy terhet te hoztál,³⁸¹
Szükség, hogy kedvedre kevéség nyugogyál,
Eljöt az ideje, kevéség nyugogyál.

FABER

2150 Aly felre, barátom, nem tucz semmit hozza,
Mi gondod teneked a kovács munkára,
Visely gondot inkab magad dolgaidra,
Efele munkakot biszál akovacsra.

ANNAS

Ne irjad, azt, kerlek, hogy sidok kiralja,³⁸²
Ha nem hogy kiralynak magat ő mondota.

PILATUS

Amit irtam, meg irtam, azt en le nem törllöm.

DECURIO

2155 Hol vagyon a kóvács, miért, hogy nem siet,
Nem kel it tátogni, hanem ezt a szeget
Verje a kezébe, s lábaba mind lehet,
Az után, ha akar, ő dolgara mehet.

FABER

2160 Hiszem, derék dolog, hogy ide szegezem,³⁸³
Ha mondgyák fejét is a földhöz szegezem,³⁸⁴
Hő fogókkal őtöt mind össze csipdesem.³⁸⁵

LICTOR SEPTIMUS

Most van az ideje, hatalmas kezedet,
Feszid ki jo formán mennyei erődöt,
Ne enged keresztre tegyenek tegedet,
S hogy mi fel feszittyük gyenge termetedet.

³⁸¹ valadon [Emendáltuk.]

³⁸² az [Emendáltuk.]

³⁸³ dareg [Emendáltuk.]

³⁸⁴ mondgyak fejet [Emendáltuk.]

³⁸⁵ fogókkal [Emendáltuk. A *Hő* bizonytalan olvasat.]

(*Hic crucifigunt.*)

LICTOR OCTAVUS

2165 Vah, vah, vah, regten latnia kívántam
Kiraljomot úlni szekeben, hogy lassam
Ime, most arra az üdőre jutottam,³⁸⁶
Amint én kevantam, megis tapasztaltam.

LICTOR NONUS

2170 Udvoz legy, Mesias, Sidoknak királja,
Izrael nepenek kegyes oktatoja,
Herodes kiralynak ujut vono társa,
Im, fel emeltetet már a kiralyságra.

LICTOR DECIMUS

2175 Ha Isten fia vagy, szalj le most, nem banom,
En is hiszek néked, bizonyomra mondom,
Egesz Sido nepet te hozzad holditom,
Méert engeded magad, bizony, magam banom.³⁸⁷

LICTOR UNDECIMUS

2180 Lám, a minap, mikor utanad menenek,
Hogy mind gonosz tevót jol meg kötöztenek,
Kilencz kar angyali teged őróztenek,
A vitezek haza úressen jővenek.

LICTOR DUODECIMUS

Miert, hogy mostán is ugy nem cselekedel,
Parancsolj azoknak, had legyenek jelen,
Sok millio Angyal segitsegel legyen.

CHRISTUS

Szomnyuhozom!

LICTOR TRETIVS DECIMUS

2185 Oh, szegeny, hallátok, miken somnyuhozik,
Mit adhassunk innya, tudom, bort nem iszik,
Megprobalom, hogy ha mirrhas ital tetszik,
Vélem hogy ő ettől meg nem reszegedik.

(*Offertur haustum.*)

³⁸⁶ [Áthúzva egy olvashatatlan szó, fölé írta *arra az* szavakat.]

³⁸⁷ mert [Emendáltuk.]

2190 Jovan, ha szomnyu vagy, igyal, mennyit akarsz,
Ma bizon más italt semmikeppen nem kapsz,
Azért igyal, ha kell, sokat ne halogas,³⁸⁸
Mert ha meg haragszom, enelkül is maracz.

CHRISTUS
Betelyesedet!

LICTOR DUODECIMUS
2195 Valyon, mi lehet az, hogy be telyesedet,
Talam mi ellenünkgyűjtöt ő sereget,
Hogy ki vonnyak ertek az ők fegyvereket,
És így le vagjanak minyajon bennűnköt.

CHRISTUS
Eli, Eli, lamaszabatani!

LICTOR TERTIUS DECIMUS
2200 Nem, de nem meg mondam, hogy bizony sereget
Gyűjteni ő akar, s azért hilya Illyest,
Májdön megmutattya isteni erejét,
Meglád, hogy meg tanít a mi sok boszunkért.

2205 De en is meg latom, ha elő jó Ilyes,
En is meg harczolok, meg lattyatok két kézt,
It le vagjon engem, nem jó olyan vitez!

CHRISTUS
Oh, Asszonyi alat, ime ate Fiad!
Kedves tanyitvanyom, ime a te Anyad!

BEATA VIRGO
2210 Jaj, szomorú Anya, imár hova legyek,
Vigasztalast búmban valjon kitől veszek,³⁸⁹
Ely fogytam egészen, nem tudom, mit tegyek,
Szegyen, arva fejem, jaj, már hova mennyek?

2215 Felseges Úr Isten, tekencs ream ügyőmben,
Irgalmason nez ram, ily nagy gyótrelemnben,
Jaj, meg hasad szivem fajdalmimtol éppen,
Hogy en szent fiamót latom a kereszten.

³⁸⁸ kel [Emendáltuk.]

³⁸⁹ bunban [Emendáltuk.]

Vajha meg halhatnek, Szent Fiam, te veled,
Ez világon élnem mi haszna kívülled,³⁹⁰
Kesz vagyok meg halni most itten meletted,
Akár mi kinokat szenvedni eretted.

2220 Bocsanatott kerek, hogy ha eletedben,
Ugy mint igaz Anyad, nem jartam tisztemben,
Jo gondot teread, ha gyermeksegedben
Talam nem viseltem, bocsas meg mindenben.

LATRO A SYNISTRIS

2225 Sok csudakot, tudom, hogy cselekedtel,
Hej bejo volna most egyet ele vennem,
Magod szabaditnál, s velünk is jot tennel,
Ugy bizsom igaz megválto te lennel.

LATRO A DEXTERIS

2230 Igazán latzik, hogy te a gonoszságban
Eppen megrögzőttel barcsak ez orában,
Ternel meg, s indulnál poenitentiára,
Mas keppen meltó lesz őőrök karhozatra.³⁹¹

2235 Mi meg erdemlettuk az halált mind ketten,
Mert a tolyvaj szamba voltunk mind ediglen,
De ő bizony szegeny erre erdemetlen,
Mivel ő hozzaja vetek nem *fért* éppen.³⁹²

Tudom, en Kristusom, hogy vagy Isten fia,
Ne feletkezel ma azért en rollam is.

CHRISTUS

2240 Bizonyoson tuyad, hogy en orszagomba,
Ma tevelem leszesz a paradicsomba.
Atyam, édes Atyam, a te Szent kezekben
Ajallom lelkemet, testemet mindenben.

JOSEPH DE ARIMATHEA³⁹³

2245 Kegyelmes, jo Uram, hozzad szegeny szolgad
Azert jót, hogy néki hogy ha megadhatnad
A Jesusnak testet, ezen szép gratiát,
Isten meg fizetne, ezért teged megáld.

³⁹⁰ elnem [Emendáltuk.]

³⁹¹ lesz [Emendáltuk.]

³⁹² fert éppen [Emendáltuk.]

³⁹³ Joseph [A szerepnevet kiegészítettük; a továbbiakban nem jelezzük külön.]

PILATUS

Nem banom, csak ved le, néked meg engedem,
Tákaricsd el szépen, mert őtőt szeretem.

JOSEPH DE ARIMATHEA

A Szent Lelek Isten Uri gratiádot³⁹⁴
Jutalmaztassa meg, adgyon boldogságot!

2250 En imár el megyek, keresztől leveszem,
Magam koporsóban szépen el temetem.

*Omnes ad Dei Gloriam, Beatae Mariae, Omnium Sanctorum
Honorem*³⁹⁵

³⁹⁴ Szen [Emendáltuk.]

³⁹⁵ O. AD. G. B V M. O. Ss. Honorem [A rövidítést feloldottuk.]

A MŰ ADATAI

Az *Actio de anno circiter 1744.* című passiójáték kézirata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára (jelzete: A VI 7/5275) *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratos kötetének 777–815. oldalán olvasható. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025.

A színdarab betűhív, kritikai kiadása itt olvasható elsőként.

A darab cselekményének vázlatát Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 6, 29–30.) és Angyal Endre (*Angyal* 1940, 489) tette közzé; Angyal külön kiemeli a darabból az angyalok és ördögök csatáját. Pintér Márta Zsuzsanna a passiójáték kéziratainak adatait közli, és ugyancsak rövid cselekményleírást ad (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 52, nr. 30; *Pintér* 1993, 117, nr. 26; említi: *Pintér* 1993, 54; *Muckenhaupt* 1999, 116, nr. I. 26.). Medgyesy S. Norbert a csíksomlyói misztériumjáték forrásvidékét elemző monográfiájában említi az Ádám-jelenetet, a világ ellen összeesküvő Diabolusok szcénáját, Mária Magdolna megtérését és Virtus harcát Caróval; emellett sorolja a darab jeleneteinek bibliai forrásait. A kritikai kiadás szabályai szerint teszi közzé a passiójáték textusából Ádám és a Diabolusok párbeszédét (Scena 4), a Péter- és a Júdás-siralmat (Scena altera), a 12. jelenetből a jobb lator megtérésének történetét és a kereszt alatti Mária-siralmat *Medgyesy S.* (2009, 11, 68, 69, 130, 133–134, 138, 186–188, 243–244, 256, 270, 272, 356, 358–363, 372, 374–375, 394–397, 474, 538.). Ugyanő egy tanulmányban az 1. jelenet ördögszövegeit közölte mai helyesírással (*Medgyesy S.* 2017a, 99–118), valamint Diabolus 1–7. összeesküvését, az ördögfigurák és az erények küzdelmének szövegeit (Scena 6), továbbá Júdás siralmát és öngyilkossági jelenetét (Scena altera) tette közzé egy újabb monográfiájában, ugyancsak mai helyesírást alkalmazva (*Medgyesy S.* 2019a, 153–155, 158–164, 237–240, 402.).

A színdarab szerkezete következetlen. A ténylegesen elhangzott nagypénteki előadás jelenetrendje – források hiányában – ismeretlen. A kéziratból hiányzik a Prologus és az Epilogus, továbbá a 2., az 5. és a 8–11. scena szövege. A másoló előbb szerepelteti a rövid 7. jelenetet és csak azt követően a hosszú 6. scenát. A 6. jelenet első részében Adolescens megtérése egy közjátéknak (interludium) tűnik, de ezt a másoló külön nem tüntette fel, vagy ez lehetett a jelöletlen 5. scena. A jelenetek sorrendjének helyreállítását nem kíséreltük meg, mert a szerző vagy a másoló több forrásból dolgozott, és azokat meg sem próbálta összerendezni.

A csíksomlyói passiójátékok hagyományában az 1744-es drámában olvasható egyedül Káin-siralom (Scena 4).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus: nincsen

Scena prima

Az Atyaisten (Deus Pater), fia, az isteni Ige (Verbum) és a Szentlélek (Spiritus Sanctus) elmondják a Szentháromság-tan lényegét: a Szentlélek az Atyától és a Fiútól származik, továbbá az Atya, a Fiú és a Szentlélek egylényegű egymással. Deus Pater

teremtette a világot és benne az angyali karokat. Mihály (Michaél) arkangyal a világ teremtéséről szóló keresztény tanítást részletezi. Luciper vezetésével néhány angyal (Archimachus 1–12) fellázad Deus Pater uralma ellen. Michael, Gabriel, Raphael, Uriel és Cosmiel arkangyalok kiűzik a mennyből a lázadó angyalokat. Luciper sereget gyűjt maga köré, ahová Pluto, Belzebub és Acheron csatlakozik elsőként. Az Angyalok (Angelus Bonus 1–10) csatát vívnak az ördögökkel. A Diabolusok összeesküsznek az ember vesztére, és kiosztják a súlyos bűnöket a világra. Az ördögök a pokolba vonulnak, és elhatározzák, hogy felforgatják a Deus Pater által teremtett világ rendjét.

Scena secunda

Hiányzik.

Scena tertia

Ádám és Éva a paradicsomkertben dicséri Isten nagyságát. Diabolus megkísérti őket, esznek a tiltott almából, majd Deus felelősségre vonja őket. Daemon és Mors kárörvendése.

Scena quarta

Káin és Ábel története: a Daemon megkísérti Káint, aki féltékenységből, megöli testvérét (Ter 4,1–16). Elhangzik Káin siralma. Az ördögök újabb örvendezése közben Ádám siralma következik, aki retteg a jövőbeli pokolbeli szenvedésektől, melyeket Luciper és Diabolus illusztrál neki. Ezek után az Anima viaskodik az ördögökkel.

Scena quinta

Hiányzik.

Scena septima

Jézus a világba lép, és magához hívja a fáradtakat és a bűnösöket. Mária Magdolna a Diabolus csábításai ellenére megtér. Az Angelus vezeklésre inti a nézőket, és az egy megtérő nagyszerűségét idézi a 99 igaz helyett. Christus beszéde az utolsó ítéletre utal.

Scena sexta

Virtus dicsekszik a jóságával és erényességével, és elmondja, hogy ő nem követi a bűnöket. Mundus vele szemben a bűnökkel jön elő. Caro azzal dicsekszik, hogy ő gazdagon és szegényen egyaránt uralkodik, és amit elhatároz, azt véghez is viszi. Mammon, Jupiter és Belzebub csatlakozik a gonoszok társaságához. A gazdag Adolescens téved közéjük, akit Mundus nyájasan fogad. Adolescens csak mulatni akar a földi életben, Virtus ezért megfeddi. Caro és a Diabolus tovább csábítja Adolescenset, akit Virtus a halálra és a mennyország gazdagságára figyelmeztet. Adolescens ennek hatására megtér.

Scena septima (ismét)

Mária Magdolna újra színpadra lép: még nem akar megtérni, mert Mundus erősen csábítja a vigadalomra. Magdolnát az Angelus a pokollal rémíti (kénkő, tüzes vashorog, Luciper keze).

Krisztus újra a színpadra lép. Júdás előkészíti az utolsó vacsorát, ahol Jézus megjövendöli tanítványa, Júdás árulását. János, Péter, Jakab, András, Kisebb Jakab, Fülöp és Máté apostol szabadkozik, és kijelentik, hogy az életük árán is kiállnak Jézus mellett. Adolescens végleg Jézushoz tér.

Jézus a Getszemáni-kertben vérrel verejtékeznek, és elfogadja az angyal által hozott keserű poharat. Jézust elfogják a katonák, miközben Péter apostol levágja Málkus katona fülét. Jézust vallatják Heródes király, majd Kaifás főpap előtt, ahol kihallgatják a tanúkat és a tanácsosokat. A passiójáték szerint nem Pilátus, hanem Heródes koronáztatja meg Jézust töviskoronával. A Lictorok gúnyolják Jézust, akit újra Pilátus elé hurcolnak. A helytartó vallatja Jézust, és a tömeg Barrabás szabadon bocsátását követeli. A dráma során másodszor szerepel Jézus megostorozása és tövissel való koronázás története, itt immár Pilátus udvarában. Elhangzik az „Ecce homo! – Íme, az ember!” jelenet.

Az ördögök bánják Júdás árulását, mivel országuk összeomlik Jézus megváltó kereszthalála miatt. Pilátus feleségének álma zárja a jelenetet.

Scena altera

Elhangzik a Júdás-siralom. Ezek után az áruló visszaviszi a pénzt a főpapoknak, majd a Sátánokat hívja, felakasztja magát és lelke a pokolba kerül.

Péter apostol megtagadja Jézust és egy szép siralomszöveg elmondásával megbánja tettét.

Scena octava–undecima

Hiányzik.

Scena duodecima

Jézus megfeszítését követeli a tömeg Pilátus előtt; a helytartó viszont ártatlannak nevezi Jézust.

Mária Magdolna eközben végleg megtér.

A főpapok tanácskozása közben Consiliarius 1–5. Jézus ellen szólnak. Júdás elmegy a főpapokhoz, hogy eladja Jézust, amiért Kaifás 33 ezüstöt ajánl neki.

Pilátus vizet kér, mossa kezeit és ítéletet hirdet.

A katonák (Lictor 1–6.) gúnyolódva a Kálváriára viszik Jézust. Úrközben Cirenai Simon a segítségére jön, majd keresztre feszítik Krisztust. Az INRI-felirat problémája Pilátusnál. A Lictorok és a Decuriók gúnykacaja közben hangzanak el Jézus utolsó szavai a kereszten: Beteljesedett; Éli, Éli, lamma szabaktáni, és Máriához fordulva: Íme, a Te fiad (Jn 19,26–27).

Elhangzik a kereszt alatti Mária-siralom, majd a jobb lator megtérésének története. Jézus utolsó szavai: Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet. Végül Arimathei József elkéri Pilátustól Jézus holttestét.

Epilogus: nincsen.

SZERZŐ

Fülöp Árpád (1897, 12.) szerint 1744-ben Fodor Ambrus volt a grammatikai osztályok tanára, ezért valószínűleg ő rakta össze és rendezte a darabot.

Fodor Ambrus Csíkrákoson született 1718-ban, Fodor Ferencként. A ferences ruhát 1736. augusztus 6-án öltötte magára. Pappá szentelték 1742-ben. Az 1744-ben bemutatott csíksomlyói passiójáték rendezője volt. Szerette a magányos életet, az önostorozás (flagelláció) gyakorlatát is végezte. Teológiai lektorként halt meg Kolozsvárott, 1754. február 7-én. (György 1930, 253, 501.)

FORRÁS

Az 1744-ben előadott passiójáték több más drámát használt fel, elsősorban az 1725-öset (*Ferences iskoladrámák* I., 4. sz.; a lapalji jegyzetekben ezt jeleztük) és az 1766-os passiójátékot, melynek szövegét *Fülöp Árpád* adta ki (1897, 192–242.), kritikai kiadása pedig sorozatunk IV. kötetében jelenik majd meg.

A textusban fellelhető hét jelenet (Scena 1, 3, 4, 7, 6, Scena altera, 12) nem követi a Bibliában szereplő események sorrendjét. Ez leginkább a Mária Magdolnával és a Júdással kapcsolatos jeleneteknél tűnik fel: Mária Magdolna végleges megtérése a 7. és a 12. jelenetben is olvasható; Júdás árulása a 12. jelenetben szerepel, és az ezt követő Scena altera során olvasható a főpapoknál való árulás története. Jézusnak a 99 igaz mellett az egy megtérőről szóló példabeszédét (Mt 18,12–14; Lk 15,1–7) a darab Krisztus helyett az Angelus szájába adja. Emellett Jézus tövissel való koronázását a 6. jelenet során kétszer szerepelteti a másoló: először Heródes előtt, annak ellenére, hogy az evangéliumok szerint ott ez nem történt meg, majd ezt követően, hűen a biblikus passióhoz (Jn 19,1–3), Pilátus udvarában is megismétli az eseményt. Továbbá a Jézus vagy Ábrahám elsőbbségéről a farizeusokkal való vitát (Jn 8,48–59) a drámaíró nagypéntek eseményei között állítja színpadra.

Az ókeresztény és a középkori apokrif hagyományból csupán a kereszt alatti Mária-siralomban (Scena 12) olvashatunk: Mária vigasztalást keres, meg akar halni gyermekével együtt, és egyben bocsánatot kér fiától, hogy ha gyermekkorában nem járt volna el jól tisztében. Mária Magdolna megtérése történetét nem teljesen evangéliumi alapokon (Lk 7,36–50) mutatja be, hanem kiszínezi Angelus és Mundus szerepeltetésével (Scena 7). Az 1744-ben színre vitt passiójáték a biblikus szcénákat az ördögök által megkísértett, de megtért ifjú történetével egészíti ki. Az ördögök bukása és az angyalokkal való csatája különös hangsúlyt kap. A feldolgozott bibliai történetek és forrásaik: a teremtéstörténet Ádám és Éva bűnbeesésével (Ter 1, 3), Káin és Ábel története (Ter 4,1–16) és az utolsó vacsora (Jn 13, 21–38) eseményei. Jézus szenvedésének története és temetésének eseményei Máté (Mt 26,36–27,66), Lukács (Lk 22,39–23,56) és János (Jn 18,1–19,42) evangéliuma alapján olvashatók, belefoglalva Péter tagadása és bűnbánata (Jn 18,15–18, 25–27), valamint Júdás árulása és öngyilkossága történetét (Mt 26,14–16; Mt 27,3–8).

ELŐADÁS

A darab címe, *Actio de anno circiter 1744.*, nem ad egyértelmű dátumot. A megjelölt 1744-es esztendőben nagypéntek április 3-ra esett.

A dráma kézírata nótajelzést nem tartalmaz.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat több kéz írása, mely helyenként nehezen olvasható. Verselése a darab nagy részében a felező 12-es verssor, de több helyen eltér ettől. Verselése gyenge. Néhol előfordul, hogy egy-egy szó végét a lap szélén levágták, több aláhúzás, illetve kihúzás is található a kéziratban. A személyneveket gyakran kis betűvel kezdi, ezeket javítottuk a sajtó alá rendezés során. A rövidítéseket feloldottuk: Xtus: Christus; B. V.: Beata Virgo. A Kaiphas/Caiphas szerepnevet Caiphas alakban, a Haerodes nevet Herodes, a Judei szerepnevet – a latin helyesírást követve– Judaei alakban egységesítettük. A hiányzó szerepneveket pótoltuk; a szerepnevek rövidítéseit jelölés nélkül feloldottuk (pl. Pet[rus], Andr[eas], Jac[obus] M[inor], Phil[ippus], Mat[theus], Joseph [de Arimathea], Adol[escens], Lic[tor] Secundus, H[e]r[o]d[e]s, Dae[bolus]). A Caiphas előtt kihallgatott Tanúk (Testis 1–3), a Lic-torok (1–13), a Consiliariusok (1–6) és a Diabolusok (1–15) sorszámát megadtuk. A Lucifer, illetve Luciper szerepnevet Luciper alakban, az Angyalokét az Angelus bonus és a sorszámuk megadása (1–5) szerint egységesítettük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 28–29 *Spiritus Sanctus* – Szentlélek, a Szentháromság harmadik személye
- 33 *ratiomat* – érvemet
- 38 *vaks* – voks, szavazat
- 40–41 *Verbum* – az isteni Ige, azaz Jézus Krisztus, a Szentháromság második személye
- 42 *decretum* – rendelet, határozat
- 51 *szernűly* – szörnyen, nagyon
- 66 *proponálok* – javasolok
- 80 *daniusculusnak* – damaszkuszinak; utalás arra, hogy középkori, jelképes elgondolás szerint az Isten az első embert, Ádámot Damaszkusz agyagjából teremtette. L. az 1. sz. dráma 1368. sorának magyarázatát (p. 110.), továbbá itt a 127., 634. sort.
- 88 *sohut* – sehol
- 103 *nyak csapot* – nyakon csapást, verést
- 143 *salvéra* – üdvözlésre, köszöntésre
- 151 *ebre rija* – elképzelhető, hogy a drámabeli mondás az „Ott, az ebet, a pap réjtjén,” azaz a dehogysis ott, nem lesz abból semmi, nem igaz abból semmi tartalmú közmondás rövidített alakja.
- 154 *causát* – okát

- 157 *gratiaját* – jóakarátát, kegyelmét
 160 *privilegiomat* – kiváltságát
 171 *grádust* – fokozatot
 185–186 *Uriel* – az egyik arkangyal, az utolsó ítélet során ő nyitja meg az alvilág kapuját és az Isten ítélőszéke elé viszi a megholtakat.
 186 *discursusra* – tárgyalásra
 235 *executiojat* – elégtételét
 248 *Pluto* – a római mitológiában az alvilág és a holtak istene, görög megfelelője Hádész; *Belzebubb* – Belzebub: az ördögök fejedelme; *Akherón* – a görög mitológiában egyike az elvilági folyóknak.
 256 *vacsoznál* – nyafognál, nyavalyognál
 270 *kergeteges*– hóbotos, eszeveszett
 274 *kurásid* – kurázsíd, bátorságod
 331 *Sinodusba* – zsinatra
 373 *felesen* – nagy számban
 385 *promotiot* – előmenetelt
 386 *gradust* – fokozatot, rangot
 393 *feles* – sok
 418 *Asagon jarasra es víz veteksekre, / Bab tanaljmányára s kürtő sepresere* – mind a boszorkánysággal, ártással, rontással függ össze. Asagon járás: söprűn lovaglás; vízvetés: szemmelverés (boszorkányok rontása); Bab tanaljmánya: babszemekből jóslás; kürtőseprés: a seprű és a kémény ugyancsak a boszorkány attribútuma. (Aszag: piszkafa, pemetesöprű, kéménysöprű, ilyenén járnak a boszorkányok, sőt Udvarhely környékén a boszorkányt aszagon járónak is hívták.)
 419 *joncsektelességre* – jócselekedetekre
 425 *hebnyelésével* – henyéléssel
 444 *usurat* – uzorát
 502 *beszek* – bezzeg
 598 *Aquilot, Boreat* – aquilo, boreas: északkeleti szél, bóra; *Boreas* – a görög mitológiában a szelek királya
 604 *zábfiaim* – zabigyermekeim
 613 *proporcionaliter* – egyenlőképpen, azonos mértékben
 622 *decretumát* – határozatát
 626 *planetákkal* – bolygókkal
 737 *maszuta* – olyan ember, aki lassan, hosszan, gyáván és ügyetlenül dolgozik
 738 *alamuszta* – aluszékony, rest
 803 *Atkozot jarosod, atkozot költődben* – jártában-keltében (legyen) átkozott
 830 *finctusokat* – itt: elképzeléseket, elgondolásokat
 832 *fundamentomot* – alapot
 840 *industriátok* – mesterségetek
 846 *zelusal*: zelus – vetélkedés, féltékenység, szerelemre és haragra buzgósgós indulat
 906 *gyehenaba* – a pokol tüzébe

- 1063 *sammal* – bizonytalan értelmezés: számmal, nagy számban
 1123 *hűtős* – hites
 1165–1166 *Asmodeus* – a féltékenység démona
 1190 *ikesit* – ékesít
 1307 *Magdalon* = Magdala: Mária Magdolna szülővárosa (Mt 27, 56–61). Valószínű, hogy Magadán (Mt 15,39) és Dalmanuta (Mk 8,10) helyett is Magdalt kell olvasni. Magadán pedig egy helység a Galileai-tónál, ahol Jézus Krisztus a 4000 ember megvendéglése után tartózkodott (Mt 15,39).
 1355 *nekedség* – talán: *negédesség*
 1618 *suscusát* – suskusát
 1632 *vaxot* – voksot, szavazatot
 1648 *directori* – igazgatói, vezetői
 1651 *Comparialjatos* – compareál, megjelenik
 1661 *comendolja* – javasolja, tanácsolja
 1665 *praesesnel jobban succedajunk* – az előjárónál (Pilátusnál) nagyobb sikerünk legyen
 1683 *Salamon templomára* – a zsidó építészet szentélye, Salamon király uralkodásának 4. évében kezdték építeni. Nebukadnezár pusztította el.
 1764 *excelsust* – főméltóságot
 1778 *examináltam* – megvizsgáltam, meggondoltam
 1784 *Barabást* – elítélt volt Jézus mellett, Pilátus a nép követelésére szabadon bocsátotta őt Jézus helyett
 1834 *birság* – kb. birtok
 1857 *sik szoval* – sík: sima, csúszós (a. m. hamis, tettető, hazug)
 1908 *keczemanyi* – Getszemáni (kert)
 2127 *prosmítájlj* – prézsmitál, azaz beszélget, tréccsel
 2198 *Eli, Eli, lamaszabatani!* – Éli, Éli, lamma szabaktáni!, azaz Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engem! (Mt 27,46)

Ferenc Ambrus Fodor (?)

PASSION PLAY WITH THE STORY OF THE CREATION, CAIN AND
ABEL, MARY MAGDALENE AND A YOUNG MAN

Essential data

The manuscript of the passion play entitled *Actio de anno circiter 1744*. is on pages 777–815 of the manuscript volume *Liber Exhibens Actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan monastery (reference number: A VI 7/5275). The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences, reference number: MTAK Ms 11 025.

This is the first publication of the annotated version in its original form.

The structure of the play is illogical. The real scene order of the Good Friday performance is unknown, due to the lack of sources. The manuscript does not contain the Prologus and the Epilogus, nor the text of scenas 2, 5 and 8–11. In the copyist's version, the short scene 7 precedes the long scene 6.

In the first part of scene 6, Adolescents' conversion seems to be an interludium – although the copyist does not mention this – or it could have been the unmarked scene 5.

We decided not to reconstruct the possible right order of the scenes because the author/copyist, who used several (partly unknown) sources, did not try to arrange them in a logical order.

In the tradition of Csíksomlyó passion plays, the 1744 drama is the only one with a lamentation of Cain (Scena 4).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus
Missing

Scena 1

God (Deus Pater), his son, the divine Word (Verbum) and the Holy Spirit (Spiritus Sanctus) explain the essence of the dogma of the holy trinity: the Holy Spirit comes from the Father and the Son, and the Father, the Son and the Holy Spirit are the same in essence. Deus Pater created the world and the angels in it. The archangel Michael details the Christian teaching on the creation of the world. Some angels (Archimachus 1–12), led by Lucifer, revolt against Deus Pater's rule. The archangels Michael, Gabriel, Raphael, Uriel and Cosmiel chase the revolting angels away from heaven. Lucifer gathers an army, Pluto, Belzebug and Acheron are the first to join him. The Angels (Angelus Bonus 1–10) fight the devils. The Devil conspire against man and dissimulate severe sins in the world. The devils go to hell and decide to throw over the order of the world created by Pater Deus.

Scena 2
Missing.

Scena 3
Adam and Eve praise God's greatness in the garden of Eden. Diabolus tempts them, they taste the forbidden apple, and Deus questions them. Daemon and Mors gloat over the events.

Scena 4
The story of Cain and Abel: the Daemon tempts Cain who kills his brother out of jealousy (Gen 4,1–16). This is followed by Cain's lamentation. The devils are joyful, while Adam laments, he is afraid of his future sufferings in hell as illustrated by Lucifer and Diabolus. Anima fights the devils.

Scena 5
Missing.

Scena 7
Christ enters the world and invites the tired and the sinful to him. Mary Magdalene converts despite the temptations of Diabolus. Angelus warns the audience to repent and cites the greatness of the one convert instead of the 99 righteous. Christus' speech refers to the last judgment.

Scena 6
Virtus boasts about his goodness and virtuousness and declares that he does not commit sins. Mundus, on the contrary, talks about sins. Caro boasts that he rules the rich and the poor alike and does all that he decides. Mammon, Jupiter and Belzebub join the company of the vicious. The rich Adolescens joins them, he is heartily welcomed by Mundus. Adolescens only wants to have fun in earthly life, he is scolded by Virtus. Caro and Diabolus continue to tempt Adolescens who is reminded by Virtus of death and of the richness of heaven. Upon hearing this, Adolescens converts.

Scena 7 (again)
Mary Magdalene returns on stage: she does not want to convert yet, as Mundus tempts her with joys. Angelus terrifies Magdalene with images of hell (brimstone, hot iron anchor, the hand of Lucifer).

Christ returns on stage. Judas prepares the last supper where Jesus prophesies the betrayal of his disciple, Judas. John, Peter, James, Andrew, James the Less, Philip and Matthew all promise to stand up for Jesus even if they have to die. Adolescens stays with Jesus for good.

Jesus sweats blood in the Garden of Gethsemane and accepts the bitter cup brought by the angels. He is captured by the soldiers, and the apostle Peter cuts off soldier Malchus' ear. Jesus is questioned in front of king Herod, then in front of the high priest Caiaphas where the witnesses and counsellors are heard. According to the passion play, it is Herod, not Pilate who gives Jesus the crown of thorns. The Lictors mock Jesus who is taken to Pilate again. The governor questions Jesus, the

crowd wants to have Barabbas released. This is the second time the drama shows the flagellation of Jesus and his crown of thorns, this time in Pilate's court. This is followed by the „Ecce homo!” scene.

The devils regret Judas' betrayal because their country collapses with Jesus' salvatory death on the cross. The scene ends with the dream of Pilate's wife.

Scena altera

The lamentation of Judas. The traitor returns the money to the high priests, calls the satans, hangs himself and his soul is taken to hell.

The apostle Peter denies Christ, then regrets it with a beautiful lamentation.

Scena 8–11.

Missing.

Scena 12

The crowd wants Pilate to crucify Christ; the governor believes in his innocence. Meanwhile, Mary Magdalene converts for good.

During the council of the high priests, Consiliarius 1–5 speak up against Jesus. Judas goes to the high priests to sell Jesus; Caiaphas offers him 33 silver coins.

Pilate orders water, washes his hands and condemns Jesus.

The soldiers (Lictor 1–6.) take Jesus to the Calvary and mock him. Simon of Cyrene helps him carry the cross, then Christ is crucified. The problem of the INRI inscription before Pilate. The Lictors and Decurios mockingly laugh while Jesus pronounces his last words: Eli, Eli, lama sabachthani?, and turning to Mary: Woman, here is your son (Jn 19,26–27).

Mary laments under the cross, followed by the story of the conversion of the penitent thief. “Father, into thy hands I commend my spirit.” Joseph of Arimathea asks Pilate's permission to take Jesus' body.

Epilogus: missing

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, in 1744, grammar and syntax were taught by Ambrosius/ Ambrus Fodor (1718–1754); he might have compiled and directed the passion play.

SOURCE

The passion play of 1744 used several other dramas; the author borrowed mostly from the passion play of 1725 (*Ferences iskoladrámák* I., nr. 4) and from that of 1766 published by Fülöp (1897, 192–242.).

The seven scenes in the text (Scena 1, 3, 4, 7, 6, Scena altera, 12) do not follow the order of events in the Bible. This is most conspicuous in the scenes with Mary Magdalene and Judas: the final conversion of Mary Magdalene is shown in scenes

7 and 12; Judas' betrayal is in scene 12, while the story of his betrayal in front of the high priests is seen in the next scene, *Scena altera*. Jesus Christ's parable of the 99 righteous and the single convert (Mt 18,12–14; Lk 15,1–7) is told by Angelus, not by Christ. In scene 6, the copyist shows Jesus' crowning with the thorns twice: first in front of Herod, even though the gospels name a different location, and a second time, faithful to the biblical Passion (Jn 19,1–3), in Pilate's court. Furthermore, the playwright depicts the debate with the Pharisees on the primacy of Christ or Abraham (Jn 8,48–59) among the events of Good Friday.

The Old Christian and Medieval apocryphal tradition only appears in Mary's lamentation under the cross (*Scena 12*): Mary seeks solace, she wants to die with her child and apologizes to him for any mistakes in his childhood. The story of Mary Magdalene's conversion is not entirely based on the gospel (Lk 7,36–50), it is coloured by the appearance of Angelus and Mundus (*Scena 7*). The passion play put on stage in 1744 completes the biblical scenes with the story of the young man who was tempted by the devils but converts in the end. Special emphasis is placed on the fall of the devils and their fight with the angels. The presented biblical stories and their sources: the history of creation with the fall of Adam and Eve (Gen 1, 3), the story of Cain and Abel (Gen 4,1–16) and the last supper (Jn 13, 21–38). The Passion and the burial of Jesus Christ are based on the gospels of Matthew (Mt 26,36–27,66), Luke (Lk 22,39–23,56) and John (Jn 18,1–19,42), incorporating Peter's denial and penitence (Jn 18,15–18, 25–27), as well as the story of Judas' betrayal and suicide (Mt 26,14–16; Mt 27,3–8).

PERFORMANCE

The title of the play, *Actio de anno circiter 1744*, does not provide a precise date. In 1744, Good Friday was on 3 April.

The manuscript of the play does not contain a melody reference.

6.

Csergő Péter Krizogon

JÁTÉK AZ UZSORA FERTELMES VOLTÁRÓL

Csíksomlyó

1745. április 16. nagypéntek

[SZEREPEK:

REX DIPSAS / DIVES / DOMINUS / USURARIUS
DOCTOR EVANGELICUS
ANGELUS SATANAE
SERVUS AKANIUS
BAJA
BALISZTA
BALAENA
CONSILIARIUS
DOCTOR PEREGRINUS PRIMUS
DOCTOR PEREGRINUS SECUNDUS
DOCTOR PEREGRINUS
CHRISTUS
ANGELUS
DIABOLUS
SUPERBIA
AVARITIA
LUXURIA
GULA
IRA
ACCEDIA
RABINUS PRIMUS
RABINUS SECUNDUS
RABINUS TERTIUS
RABINUS QUARTUS
SUPERBUS
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
DISCIPULUS TERTIUS
DISCIPULUS QUARTUS
SUPERBIA DIVITIS
LUXURIA DIVITIS
ALTER JUVENIS
ALTERA MULJER
MULJER
SUPERBIA FILIUS
EPISCOPUS
SERVUS
SERVUS PISTA
PRAEPOSITUS
DOCTOR CATHOLICUS¹
DOCTOR CATHOLICUS SECUNDUS²

¹ CHATOLICUS [Emendáltuk.]

² CHATOLICUS [Emendáltuk.]

DOCTOR LONGORUM CRIMINUM
DOCTOR (qui defendebat usoram)
DOMINUS REX DIPSAS
SERVUS FIDELIS (TAMÁS)
ALIUS SERVUS
SERVI
EPISCOPUS
LEGATUS EPISCOPI
NUNTIUS
PRAEPOSITUS
SACERDUS PRIMUS
SACERDUS SECUNDUS
SACERDUS TERTIUS
ANGELUS TENEBROS
ALTER DAEMON
CHRISTUS
BEATA VIRGO
UNUS VIR
ALTER VIR
POENITENS PRIMUS
POENITENS SECUNDUS
POENITENS TERTIUS
POENITENS QUARTUS
POENITENS QUINTUS
ALIJ]

ACTIO PARASCEVICA
SUPER ILLUD S. PAULI AD HEBRAEOS 6. V 6.

Rursum crucifigentes sibimet ipsi Filium Dei et ostentatui habentes quod
vel maxime contingit per avaritiae speciem usuram, scilicet quam
hic describemus.

Anno renascentis saeculi 1745

PROLOGUS

Pokolbeli sátány őrdög mestersége,
Emberi nemzettel, im, ezt cselekedte,⁴
Hogy Paradicsomból lenne ki esete,
És maga rabjává vetek által tette.

5 A felseges Isten ebből a tőmlenczből,
El küldvén Szent Fiát iszszonyu esetből,
Szent halálá által mente jó kedveből,
Elsőbbi epségre hozza mindenestől.⁵

10 Hogy allandos lenne az emberi nemzet,
Isten malasztyában, melyben helyeztetett,
Keszített nékie hét drága szencséget,
Azzokkal hogy élyen, s, nyérjen üdvösséget.

15 Istennek szandeka be nem teljesedek,
Tanacsát s, mondasát sokan meg is vetek,
Amint Szent Pál mongya, magok fel fezittek,
Ujolog a Kristust halálra itilék.

20 Ennek peldazattya adatik ma néktek
Előtőkbe, mikent a gonosz vetkesek,
Fel fezitik Kristust az istentelenek,
Halálra kévannyak minden fele rendek.

Legfőképpen pedig mivel a fősvenség,⁶
Olyán fele vetek, hogy lelki szegenség
Vagyon abban, kiben ez az undok inség
Uralkodik, mert nincs benne lelki epség.

³ [A sorszámot nem tudtuk értelmezni.]

⁴ nemzetet [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I cselekedte

⁵ esőbbi [Az I/30. MS alapján javítottuk.] mindenestől <ho>

⁶ mivel a <fősvenysek> fősvenség

- 25 Más fele vetekben ha valaki vagyon,
Meg isméri magát, és törődik azon,
De ha fősvenségben s. usorában vagyon,
Eztet palastolya minden fele modon.
- 30 Tetzet azért nékunk, hogy erről a bűnről
Példát és tanitást tegyünk, nagy vetekről,
Hogy ki ki magában szállyon mindenestől,
Meg válto Kristusat vegye le keresztről.
- 35 Dipsas nevű király példa lészen ebben,
Ki oly nagy usoras volt ezen életben,⁷
Hogy inkább eretnek lótt, hogy sem ő ebben⁸
Jobitaná magát, s, élne igaz hitben.⁹
- 40 Ha jól rá vigyáztok az ő actusira,¹⁰
Ki ki meg tudhattya, legyene usora,
Ha valaki adgya kölcsön ki haszonra
Penzit vagy buzaját, maganak jóvára.
- Ezutan lattyatok Kristusnak haragját,
A bűnösök ellen meg fent eles kargyat,¹¹
Mikent Sűz Maria engeszteli Fiat,
Ne hogy e világot veszesse munkáját.
- 45 Most azért legyeték csendes halgatásban,
Miglen előtőkben teszszúk valójában¹²
Mi csekel munkankot, hogy most a világon,
Jobicsa életét ki ki allátyaban.¹³

SCENA PRIMA

REX DIPSAS¹⁴ (*accedit cum uxore et filio:*)

- 50 En vagyok vilagnak hatalmas kiralya,
Minden fele rendnek jó igazgatoja,
Nagyok és kicsinek fő batoritoja,
És az okösságnak első tanitoja.

⁷ ez [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸ hōgy [Emendáltuk.]

⁹ elne [Emendáltuk.]

¹⁰ reá vigasztok [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹¹ I bűnötök

¹² I valoban

¹³ ki ki <val> allátyaban

¹⁴ DISPAS [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

55 Mindenek engemet *bőcsülnek s tisztelnek*,¹⁵
Nagy fő hajtasokkal sűveget emelnek,
Fűlőköt meg hajtyák ékes beszédimnek,¹⁶
S szivőköt fel nyittyak szavam zengésinek.¹⁷

60 Tanacsom nem esik senkinel az porba,¹⁸
Valamit jóvallok, fel leszen az rova,¹⁹
Csak hamar azután executiora
Jut, s. vegbe megyen én parancsolatomra.

65 Halgatta Bar*lá*ám az en tanácsimot,²⁰
Acháb és Jezabel jó tanitasimot,²¹
Be vette Dalila okos mondasimot,
S, kevés faratsagért vették nagy hasznokot.

70 Zaphira s. Annanias jó barátim voltak,
Minden tarsáságban ők velem mulattak,
Judas, Simon magus engemet halgattak,
Ezüstben, aranyban nyagyon vigadoztak.

75 Arranyam, ezüstöm vagyon nyagy mertekben,
Gabonám és buzám szuzék fenekében,²²
Meg poshad és rothad nagy regiségében,
Pénzel ezt ha kéri, adom jó kedvemben.

80 Hogy *ha* szegent látok, a ki ügye fogyott,²³
Ha kérend, én adok neki egy forintot,
Hogy interesiben dolgozzek egy napot,
Eszteendőnként arról adogasson számot.²⁴

85 Keresem mindenkor az emberek jóvát,
Hogy ha kernek töllem csak egy véka buzát,
Igirven, hogy azért adnák másfel vékat,
80 Örömet én adok, mert latom nagy hasznát.

¹⁵ tisztelnek s becsülnek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁶ hajcsak [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I beszédemnek

¹⁷ I zengésének

¹⁸ I a porba

¹⁹ I a róva

²⁰ Barraám [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²¹ Akab és Joabel [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²² fenekebe [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²³ Hogy a [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁴ Eszteendőnken [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

En dolog idejin nem futok s. faradok,²⁵
Hogy munkast fogadgyak, azon nem búsúlok,
Mert az usorasim hogy ha egyet szollok,
Mingyarást eljőnek kőteles dolgosok.

85 Gyönyörködik lelkem azért jovaimban,
Okossággal gyűjtőt sok gazdagságimban,
Már regen el rejtet teli ladaimban,
Nagy számú kőteles sok usorasimban.

90 Nem voltak én nékem szomorú napjaim,
Sőt voltak gyakorta kedves vigaságim,
Meg győzték mindenkor az en okosságim,
Munkáját vilagnak helyes tanításim.

DOCTOR EVANGELICUS

Balgatak fősvények, mire jutottatok,²⁶
Hogy Isten törvenyet labbal tapodgyatok,
95 És az igaz utra terni nem akartok,
Hanem mar minyajon meg bolondultatok?

Bár ti vesznetek el, s masokat ez utra
Ne ingerlenétek örök karhozattra,
Istennek haragját többé magatokra
100 Ne gyulasztanátok, súlyos kénzastokra.

Ti az okossagnak nagy palastya alatt
Szeget nyomorgattok, hogy már alig szolhat,
Verit ki sziptatok, a kit minden tudhat,
El nyomtátok éppen az ügye fogyottatt.

105 Nem nektek mondgyae Kristus szent Lukacsnál,²⁷
Hogy kölcsön adgyatok, az Evangelistánál,
Az hatodik részben, kit minden fel talál,
Világossabb szavát a nap világánál!²⁸

110 Az emlitet helyben azt mondgya az iras:
Adgy kölcsön szegennek, semmit abból ne várj,
Amit masnak adtál, ved el, s, többet ne várj,
Hogy lelkednek örök nyugodalmat taláj.

²⁵ I futok fáradok

²⁶ fősvénység [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁷ mondgya [Az I/30. MS alapján javítottuk.] [A margón:] *Lucae 6 v. 35.*

²⁸ szavát <kit minden fel> a nap

Harmadik könyvében Mojszesnek azt mondgya,
Husz ötödik részben Isten parancsolya:
115 Ne adgyad penzedet soha usorára,
Ha nem akarsz menni örök kárhozattra.

Szent Dávid boldognak mondgya azt az embert,
A ki kölcsön adta vagyonat Istenért,
120 És nem keván tölle sustakot forintért,
Meg elégszik azzal, hogy esik lelkéért.

Mint az ó, s mint az új törvényben tiltotta,²⁹
A Prophetak által meg is parancsolta,
Vetek az usora, Isten tanította,
Mostis azért tilytya minden cannonista.

125 Had el, kerlek, azért ezt az keresetet,³⁰
Szűnnyel meg ki szini a szegények vérét,³¹
Az okósság alat ne palastold vetkét,
Magadnak s masoknak nezed üdvösségét.

*(Hic dives accumbit mensae tristis.)*³²

ANGELUS SATANAE

130 Egy ember szavára meg ne retteny, kerlek,
Kemenyen szivedet tarcsad, most intelek,
A nád szál modgyara ne hajoly, mert ezek
Aesopus szavai, szok fia bezedek.³³

135 Halyad tanacsomat, s el veszed jutalmát,
Keves munkaidnak meg látod nagy hasznát,
Okos intesimnek nem vallod te kárát,
Folytasd eletednek boldog alapottyát.

140 Valahol te leszez egez eletedben,
Szolgalok te neked minden fele helyben,
Nem valom el tolled semmi fele ügyben,
Mind ejjel és nappal vigyazok szüntelen.

²⁹ óh [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁰ kereseret [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³¹ [A ki föléírással betoldva.] veret [Emendáltuk.]

³² I trislando

³³ I szokfia

REX *DIPSAS*³⁴ (*ad servum:*)

Akanius, meny el, nézd Arnus folyását,
Báját es Balisztat, hidd ele Balaenat,³⁵
Had mongyam meg nekik szivemnek banyatyat.

SCENA SECUNDA

SERVUS *AKANIUS*³⁶ (*ad regem:*)

145 Parancsolatodban, uram, én el jartam,³⁷
Bajat és Balisztát, Balaenat el hittam.

REX *DIPSAS*³⁸

Jőjenek be.

(*Intrantes dicunt Laudetur Iesus Christus. Rex nausando respondet:*)³⁹

REX *DIPSAS*⁴⁰

Amen.

(*Rex conqueritur:*)

150 Midőn vigadoznom, s volnek nagy örőmben,
Edes jovaimban, szivemnek kedveben,
Mutatnam magamot az en kencseimben,⁴¹
Egy Doctor nagy szeget úte a fejembe.

155 Azt mongya, hogy vetek, a ki kölcsőn adgya,
Buzáját vagy penzét szegenyeknek osztya,
A vegre, hogy azzal jovat szaporittya,
És ki adot penze bő gyűmolcsét hozza.

Ti pedig, barátim, erről mit itiltek,
Azért *hivattalak*: szabadoke ezek?⁴²

³⁴ REX [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁵ Bálát [A nevet javítottuk.]

³⁶ SERVUS [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁷ [Az *én* föléírással betoldva.]

³⁸ REX [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁹ Laudet. I. C. Rx [A rövidítéseket feloldottuk.] I nausebunde

⁴⁰ REX [A szerepnevet egységesítettük.]

⁴¹ magadot [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁴² kivantalak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

BAJA

160 Vilagi dolgokban én is tudos vagyok,
Sokakat próbáltam, s, mindeneket tudok,
Ekonomiamhoz szüntelen vigyázok,
Reggel, delben s estve mindent meg vizsgálok.

165 Penzt, buzát, s ezüstöt állapotom szerent,⁴³
Adot nekem Isten erdemeim felet,
Midőn hozzam jönnek, hogy adgyam ezeket,
Szegenyek számára szakaszszak kencseket.

Mivel pedig tudom, hogy nekem nagy károm⁴⁴
Következik abból, ha en nekik adom
Penzemet, buzámot bővön osztogatom,
Mellyeket házámot epiteni tartom.⁴⁵

170 Kerek azért tóllők en penzemen felyűly,
Hogy károm fordulyon, fizessen meg penzűl,⁴⁶
Avagy munkajaval solygaljon, ne restűl,
Talam nem hagyatik ez nékem vetekűl.

BALISZTA

175 En is e világban kereskedelemmel⁴⁷
Eltem, most is elek nagy ügyekezettel,
Eletem *taplalom* kemeny serenyseggel,⁴⁸
Hogy lehessen hazam melto tisztességgel.

180 El jönnek hozzam is az ügye fogyottak,
Hog segelyem okót mert ugy el lankattak,
Hogy ha mostanában nem vigasztaltatnak,
Keves jószagokban nagy károkat valnak.⁴⁹

185 Igaz szeretettből konyorűlők rajtok,
Kereskedelemmel amit találhatok,⁵⁰
Noha kárommalis én nekiek adok,⁵¹
De a mit én attam, annal többet várok.

⁴³ buzát s <esz> ezüstöt I buzát ezüstöt

⁴⁴ károm [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁴⁵ melyeiek hazámot [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁴⁶ károm [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁴⁷ I kereskedésemmel

⁴⁸ tapalalom [Emendáltuk.]

⁴⁹ károkat [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁵⁰ I kereskedésemmel

⁵¹ kárommalis [Emendáltuk.] I Noha hárommalis <de> én nekiek adok

Nem tudom, ki legyen, aki ezt veteknek
Mongya, és kiáltya nagy kegyetlenségnek,
Hogy meg szánom s adok kölcsön a szegénynek,⁵²
Fizetését várván kár szenvedesemnek.

BALAENA

190 Hol ván az az doctor, aki azt tanította,
Nagy botrankozásra a nepet holdította,
Hogy vetkezik azzal, a ki kölcsön adgya
Buzáját, vagy penzét szegényeknek osztja?

195 Szokszor a penzünköt adgyuk olyanoknak,
Hogy kárunkban forog, el viven magoknak,⁵³
Csak ők el vihessek, nem gondolnak velünk,
Attolis felhetünk, hogy ők eleb alnak.

200 Nem erdemle azért ez a félelem bért,⁵⁴
Ejeli, napali szorgalmatoságért,
Hogy ha többet veszek kölcsön adotommért,
Ki karhoztat engem irgalmáságomért.

CONSILIARIUS

205 Uraim, jól latom, meg felemlettetek,
Nem tudgyatok nyilván, mit cselekedgyetek,
Fejetekbe szeget nagyot utóttetek,
Mít kelyen mivelni: igen ketelkettek.

Tanácslom az urnak, hires doctorokot
Hivasson, mingyarast jó cannonistákat,
A kik decidályak ezen causákat,
A kölcsön adásban adgyanak modokot.

REX DIPSAS (*ad servum*):⁵⁵

210 Hogy ha meg tanáldnád, a ki meg ijesztet,
Kedves életemben ily boldulást zertzet,
Hinád el őtőt is, ha még el nem veszet,⁵⁶
A bölcsék előtt is mondaná beszédét.

⁵² adokok szennek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁵³ karunkban [Emendáltuk.]

⁵⁴ felelem [Emendáltuk.] I Nem erdemle azért e' félelem bért

⁵⁵ DIPSAS [A szerepnevet egységesítettük.] I [+ jellel jelezve helyét itt, a következő lapon beszúrva:]
Menny el édes szolgám parantsolatomra / Keress Doctorokot vigasztalásomra / Mert meg bokro-
sottam egy ember szavára / Bár ne hadtam volna szólnia annyira.

⁵⁶ meg [Emendáltuk.]

SERVUS AKANIUS⁵⁷ (*quaerit sapientes:*)⁵⁸

215 Vilagnak bölcsei, ti mostan hol vattok,
Miert hogy Uramnak boszujara jártok,⁵⁹
Szörnyű epesegben elni nem szannyatok,
Hozaja most jöni el ne mulassátok!

(*Hic vadunt duo seniores ad Poldum.*)⁶⁰

220 El jöjön kegyelmed, uram eleibe,⁶¹
Ne kessék, mert minap ütöt a fejebe⁶²
Nagy szeget, s gyakorta jutnak ő eszébe,
Regel s delben, estve vagyon iedésben.⁶³

SERVUS AKANIUS⁶⁴ (*quaerit Doctorem Evangelicum, dicit ad divitem:*)⁶⁵

225 Parancsolatodban, uram, én el jartam,
Regi tudosokat én elődbe hoztam,
Hivatalom szerent neked fel tanaltam,
Az említett Doctort te hozzád el hittam.⁶⁶

DIVES (*ad doctores:*)

Bokros eletemnek hogy en véget vessek,⁶⁷
Hivatalak ide, jo fele mesterek,
Conclusiot mingyár helyesen tegyetek:
Kölcsön adni s nyerni – szabadoke ezek?

DOCTOR EVANGELICUS

230 Amint eszre veszem, predicálásomnak
Haszna volt a minap, sok kialytasomnak.
Ves veget csak hamar minden usorának,
Ha nem akarsz lenni rabja a pokolnak!

⁵⁷ SERVUS [A szerepnevet egységesítettük.]

⁵⁸ querit [Emendáltuk.]

⁵⁹ Uranknak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁶⁰ vadun [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I [E sor után:] SERVUS quaerit Doctor Evangelicus

⁶¹ jöni [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁶² I ütöt minap a fejebe

⁶³ I reggel délbe s estve vagyon iedesbe

⁶⁴ SERVUS [A szerepnevet egységesítettük. A szerepnév ismételt kiírásán nem változtattunk.]

⁶⁵ querit [Emendáltuk.] I Ducit ad Divitem

⁶⁶ Doctor [Emendáltuk.]

⁶⁷ vessem [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

DOCTOR PEREGRINUS PRIMUS

235 En már meg venhűttem, de minden údőben,⁶⁸
Ki *adták* penzeket, és nyagyobb mertékben⁶⁹
Be vettek emberek, s eltek nyereségben,
Szálkat nem piskaltak kereskedésekben.

DOCTOR PEREGRINUS SECUNDUS⁷⁰

240 Nem kel a törvennek nyagyob magyarázás,
Mint elnek emberek, helyesb igazgatas,
De mostis bölcseknel vagyon usorasás,
Ez ellen nincs törvény sem egyeb ujitás.

DOCTOR EVANGELICUS

245 Oh, ti boldogtalan vilagnak fiai,
Egymást vakittyatok, s vattok el vesztőji,⁷¹
Szegeny lelketeknek erős kötőzőji,
Bűnnek kötélében ordogneg rabjai.

Egyik a másikat itattya vetekben,⁷²
Azzal batorittya, hogy mégis ezekre⁷³
Nyujtotta ki kezét istentelenségben,⁷⁴
Te neked is szabad nezni nyeresegre.

250 Valyon ha valaki az *Oltba* be szókik,⁷⁵
Utánna szókole, ha ő el enyeszik,
Ne mivel*d* te hát azt, amit más cselekszik,⁷⁶
Ha véteknek *mondgyák*, kik Istent tisztelik.⁷⁷

255 Nem vétkezik ugyan, a ki kölcsön adgya,⁷⁸
Buzáját vagy penzet szegenyeknek osztya,
De ha ő maganak nehéz kárát lattya,⁷⁹
Tobbet veszen visza, amint ki osztotta.

⁶⁸ I venhedtem

⁶⁹ attad [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁷⁰ 2dus [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁷¹ egymás [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁷² I iktattya vetekre

⁷³ Azal hogy más is ezekben [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁷⁴ I Istentelenségekre

⁷⁵ otba [Emendáltuk.] I ólba

⁷⁶ mivel [Emendáltuk.]

⁷⁷ Ha veteknk mogyak kis Isten tisztelik [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁷⁸ vetkezik [Emendáltuk.]

⁷⁹ karát [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

260 Peldájok legyenek e három férfiak,
Kik magok károkkal kölcsön vigan attak,⁸⁰
Többet kernek vissza, hogy kárt ne valyanak⁸¹
Keves vagyonokban, s meg igazittatnak.

265 De akik mindenekben nyagyon bővölködnek,
Sok gazdagsagokat zárok alá téznek,⁸²
Midőn a szegények kölcsön abból kernek,⁸³
Nyeresegre adván bizsonnyal vétkeznek.⁸⁴

DOCTOR PEREGRINUS PRIMUS⁸⁵

Hogy *ha* én akarnek, erre meg felelnék,⁸⁶
De mivel a napnak ideje el telek,
Határt beszédimnek én magamban vetek,
Biszván hogy ezeknek jó údot találnék.

270 Ha ugy tetik, Uram, keszulyúnk honapra,
E terhes dolognak decisiojára,
Mindenek jójenek disputatoria,⁸⁷
Meg felelek akkor a doctor szavára.

DIVES

275 Legyen ugy, nem banom, mert fel *haborodtam*,⁸⁸
A sok Doctor miat már meg bolondultam.⁸⁹

SCENA TERTIA

CHRISTUS

Világ tömleczeben heverő nemzetség,⁹⁰
Tetedtől talpadig nincsen benned epség,
Már minden rendekben vagyon nagy fősvenség,
Nincsen egyikben kivant jó egeesség.

⁸⁰ karoal [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸¹ kart [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸² Szok [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸³ [Az *a* föléírással betoldva.]

⁸⁴ vetkeznek [Emendáltuk.]

⁸⁵ DOCTOR PEREGRINUS [A szerepnevet egységesítettük.]

⁸⁶ Hogy én felelnék [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸⁷ disputatoria [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸⁸ fel *ha* boroltam [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁸⁹ I miatt <egyre el lankattam>

⁹⁰ I tömlezébe

280 Hogy soha te rajtad őrdögnek hatalma,
Ne uralkodhatnak gonosz ravássága,
Testemet nem szántam s adtam az halalra,
Szeretettel mentem szörnyű nagy kenokra.

285 Gyallosagod voltát én mint Isten, tudtam,
Gonoszra halylasát lelkiben jól lattam,
Hogy meg erősödgyel, arvaságát hadtam,
Draga het szencséget nektek én talaltam.

290 Sokán most azzokal semmit nem gondolnak,
Ily draga kenetet bolondsagnak tartnak,⁹¹
Lelkeknek kertében hozaja jarulnak,
És így ezek által nagy vakságra jutnak.

295 Mójses által attam jó parancsolátott,⁹²
Melyekben tiltottam minden gonoszágot,
E felet küldöttem az apostolokat,
Világ részére negy Evangelistákat.

Minden gonoszágot ezek tiltotanak,
Az élet módgyának jó rendeket szabtak,⁹³
Mint kelyen mivelni, arra tanítottak,⁹⁴
Egez életekben sokat faradosztak.

300 David, az én szolgám igazan mondotta,
Boldog az az ember, aki usorára
Penzet ki nem attá, s nem néz más jóvára,⁹⁵
Elmejében tartya, hogy megyen halalra.⁹⁶

305 Ugyan azont mongya Mojzes Patriarka,
Szent Lukacsal együtt erőssen kialtya,
Senki az ő penzet kölcsön ki ne adgya,
Hogy azzal a szegent végtére el nomja.

⁹¹ kencseket [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁹² Mojesz jó [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁹³ mondgyanak szabdtak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁹⁴ tanitottak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁹⁵ néz jóvára [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

⁹⁶ mennyen [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

310 Nem gondolnak ezzel mostán az emberek,
Sőt inkább ha vagyon nagyobb nyereसेgek,
Órvendeznek akkor, hogy ma az ő penzek,
Kölcsön adás által nagy summára lesznek.⁹⁷

Ezek és egyebek engemet kenoznak,⁹⁸
Keresztre fel tenni engem szandekoznak,
Ujolog halalra viszontag hurczolnak,⁹⁹
315 Mint *artatlan* Bárant ölni nem sajnálnak.¹⁰⁰

Huszzatok, huszzatok búnosok halalra,
Dűcsőült Testemet viszont kereszt fara,¹⁰¹
Véremet igyatok! De en is vilagra¹⁰²
Sententiat mondván küldlek örök kenra!¹⁰³

SCENA QUARTA¹⁰⁴

*Tradit Dominus servo legendum ac.*¹⁰⁵

*DOMINUS*¹⁰⁶

320 En a¹⁰⁷ vilagnak hatalmas fejedelme lévén, midőn eiletemnek közepem,
gazdagságimnak viragaban testem és lelkem gyönyörködnek, egy ugy
Doctor, ki igaz Evangelium hirdetőnek¹⁰⁸ mongya magát és valya,
kedves és szerelmes eiletemnek minden fundamentomat fel forgata, ugy
annyira, hogy se ejel, se nappal maganak nyugodalmat nem talál. De

⁹⁷ sumara [Emendáltuk.] I summává

⁹⁸ I Ezek és egyebek engemet kineznek / <ujjolog keresztis halálra vinni sem sajnálnak szándé-
kineznek / testemet lelkemet ujolog kivánnak>

⁹⁹ I viszará is

¹⁰⁰ Mind az által [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I <Azért most enis ujjobban halálra / meg rontot
tetemet adom keresztfára / veremet ki ontom s az után pásztorra világra / le szallok ki jövök onnét
harmad napra>

¹⁰¹ vizon [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁰² I véremet szipjatok

¹⁰³ mondan [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁰⁴ I Scena 4. *Hit disputás* <Már az egész világ fenekkel fel fordult / minden fiaival egészen el hódult
/ egymást húzzák vonnyák nincs igazság sohult, / a ki leg gonoszab kősztok az igazult. // Ha valaki
nékik Istennek törvényét / eszikbe juttattya örök büntetését / ezekkel dorgallya ...mivelt fesletségét
nagy vakmerőségét / csak hamar meg lattya maga veszedelmét. // Most ha valaki mindent ki pra-
edical / az Evangeliumban valamiket talál / böcsűjit el veszti, s az után eléb áll / mert ellene minden
gonosz ember kapál. Nem régen történék egy praedicatio>

¹⁰⁵ [Valószínűleg hiányzik egy ige; nem emendáltuk.]

¹⁰⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁰⁷ I e'

¹⁰⁸ I hirdetőjenek

325 mivel nem csak velle ellenző *Doctort* találni,¹⁰⁹ hanem az egez világ
velem együtt¹¹⁰ értvén, ugyan azont követte s követi, amiket en
követtem s követek. Minek okaert, hogy én bennem és minyajon *az*
alattam valókban¹¹¹ minden botrankozas¹¹² meg szűnnyek az
kölcsön adásban, tettet mi nekünk, hogy tudos doctorokat és
330 cannonistakot fel kerésnek, ki¹¹³ okoson, bölcsön decidalnak és
definialnak, ha szabad e valakinek penzt vagy egyeb jószágot
nyeresege ki adni,¹¹⁴ nem leven az penznek¹¹⁵ veszedelme, se el
kezdet vagy kezdendő munkajanak kár, se kereskedesenek szűnete.
Ezzen dologrol azért mostán legyen mi előttünk első és utolso
disputatio.

DOCTOR EVANGELICUS

335 Usurae Lucretoriae¹¹⁶ jure ecclesiastico divino¹¹⁷ et naturali sunt
prohibitae doctores catholici¹¹⁸ confessiones. De jure ecclesiastico
constat ex *capite* quia distingvo 38. conciliis. Sic *causa* 18 *caput* sub eo
sit ubi usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur,
immo asserens¹¹⁹ pertinaciter usuras exercendas non ei peccatum, ut
340 hereticus puniendi.¹²⁰ Azaz tisztán, pusztán¹²¹ a kölcsön adasért /: egyeb
titulusa nem leven :/ nyeresetet venni s kevanni tiltatik, az Isten,
termeszet és az annya szent egyház törvennye által,¹²² sőt azt mondgya
a Canon:¹²³ valaki vitattya és erősitti, hogy az usora nem vetek, mint
eretnek meg büntettessek.
345 Secundo: Az Isten parancsolya (Lev. 25) ne accipias usuras, neque
amplius quod dedisti, ne vegy usorat se többet, a mint attol, a te
penzedet usorara ki ne ad. Szent David dicsiri azókat (ps.14), kik az
ő penzeket usorara ki nem adgyak. Ezech. 18 quod si genuerit
filium ad usuram dantem et amplius accipientem, nunquid vivet? Non
350 vivet. Hogy ha valaki fiat nemz, aki usorara ad, és többet veszen,
valyon éle? Nem él.¹²⁴ Maga Kristus Urunk Luc. 6 benefacite et

¹⁰⁹ Doctor [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I találtam

¹¹⁰ I egyget

¹¹¹ alattam valogban [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹¹² I bokroskodás

¹¹³ I keresnénk kik

¹¹⁴ I valakinek ki adni pénzt vagy egyéb jószágot nyereségre

¹¹⁵ I a pénzinek

¹¹⁶ Luctatoriae [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹¹⁷ Divono [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I Divjno

¹¹⁸ chatolici [Emendáltuk.]

¹¹⁹ asserens <futor> [Bizonytalan olvasat.]

¹²⁰ puniendus [Emendáltuk.]

¹²¹ pusztá [Emendáltuk.]

¹²² törvennye alt által [Az *alt*-ot elhagytuk.]

¹²³ mondgyaz canno [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹²⁴ ele? Nem el. [Emendáltuk.]

mutuum date nil inde sperantes. Kölcsön adgyatok, és semmit
abból ne várjatok,¹²⁵ tanácsolja elölször ugyan,¹²⁶ hogy kölcsön
adgyatok,¹²⁷ de parancsolya, hogy ha kölcsön adtunk, abból semmit ne
355 várjunk.¹²⁸ Mikeppen tanácsolya az Isten, hogy ps. 145 devovete
et reddite,¹²⁹ fogadast tégyünk, de parancsolya, hogy ha fogadást
tettünk, be telyesittyuk vetek és karhozat alatt.

Tertio: A természet törvénye tiltya nyerekedni a mas ember ezközevel.
Peldának okáért vétkeznel,¹³⁰ ha lovadot vala kinek oda adnád, a velle
360 valo élésert valamit kivánnal attol, a kinek adtad, mer az már nem tiéd,
hanem öve. Igy amit masnak kölcsön attal, az marha nem tiéd, hanem
aze, akinek adtad. Te hat vétkezel,¹³¹ ha ebből valamit kívánsz, többet
annal, amit néki adtal. Ha titulásod nincs rea, ugy mint se károd¹³²
nem következik, se kereskedésed¹³³ meg nem szűnik, se nem felsz,
365 hogy el vesz penzed.¹³⁴

DOCTOR PEREGRINUS

Meg halgatam minden ki gondolt okait,
Uj sententiádnak hejtelen probait,¹³⁵
Latzik, hogy nem tudod Szent Iras ertelmit,
Ha meg nem tanitlak, rendes szép titkait.

370 Nagy prosopopiával citálad az irást,
Mint ha én nem tudnek hozni biszonitást,
Sententiad ellen helyes meg próbálást,
Melyre ha figyelmesz, vehetz igazulást.¹³⁶

375 Szent Irasnak minden czikelit jól tudom,¹³⁷
Uj sententiadot ebből fel forгатom.
Szabad az usora – alva meg probalom.

¹²⁵ varjatok [Emendáltuk.]

¹²⁶ I tanácsolya ugyan először

¹²⁷ I adgyunk

¹²⁸ varjunk [Emendáltuk.]

¹²⁹ derevete et redditte [Emendáltuk.]

¹³⁰ Példa oka vetkeznel [Emendáltuk.]

¹³¹ vetkezel [Emendáltuk.]

¹³² te karod [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹³³ keresed [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹³⁴ I ha a Lovadot melyet másnak adtál, a velle való élésért [élésért] valamit kivánnal attól a kinek adtad, mert az már nem tied hanem öve: így a mit másnak kölcsön adtál, az már nem tied, hanem aze, a kinek adtad: tehát vétkezel ha abból valamit kívánsz, többet annál a mit néki adtal. Ha titulásod nincs rá, ugy mint, se károd nem következik, se kereskedésed meg nem szűnik, se nem felhetsz, hogy el vész penzed.

¹³⁵ sententiádónk [Emendáltuk.]

¹³⁶ Melye [Az I/30. MS alapján javítottuk.] I vehetek

¹³⁷ [E sor után:] I <Ma adott szavait ebből meg próbálok.>

A o Testamentumban ha meg tekentyűk Mojesz 5dik könyvenek 23¹³⁸
 részét 19 versét, azt mondgya: Non fenerabis fratri tuo ad usoram,
 kölcsön penzt ne adgy usorara az atya fiadnak,¹³⁹ se gabonat, se egyeb
 380 marhat, hanem az idegennek. Szabad tehát az idegennek usorára penzt
 adni, sőt ugyan Deut. 28 ugy laczik, hogy parancsolya Isten az
 usorat, holot azt mondgya: fenerabis gentibus multis, kölcsön adtz
 sok nemzetsegnek.¹⁴⁰
 Másodsor:¹⁴¹
 385 Az ujtestamentoban Christus *Urunk*¹⁴² feddi, Luc. 25 dorgolja
 azt az szolgát, a ki a penz valto asztalra nem adta penzet.
 Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut et ego cum usuris
 utique exegissem illam. Gonosz és rossz szolga, miért nem adtad az en
 penzem az penz váltoknak, és en meg jöven, usorával vettem volna
 390 meg az én penzem. Isten, látod, hogy nem tilyta Christus az usorat, a
 mit pedig mond Christus Sz. Luc: Evan: 6 rész: hogy kölcsön
 adgyunk, semit abból ne várjunk,¹⁴³ csak tanacsolja nem parancsolja.
 Harmadsor:¹⁴⁴
 Magok a szegeny, szükült¹⁴⁵ emberek mikor penzt kernek
 395 usorára,¹⁴⁶ igrnek és jo akaratokból kötelezik magokat, hogy többet
 adnak vissza, amint ki veszik, tehát it¹⁴⁷ semmi igassagtalanság nem
 levén, véték¹⁴⁸ sincs.
 Negyedsor:¹⁴⁹
 400 Ha valaki masnak által adgya, engedi hazát, szantó földit vagy egyeb
 jószágat, szabad azokkal való eléstért fizetést¹⁵⁰ venni. Tehát ha valaki
 penzét vagy buzaját¹⁵¹ másnak kölcsön adgya, szabad azzal való
 eléstért, azokért való varakozásért többet venni, amint ki adott.

DOCTOR EVANGELICUS (*respondet*):¹⁵²

Ugy vagyon, hogy a sidoknak szabad volt, hogy a poganyoktól usorat
 vegyenek. De azt az Isten, ki mindeneken uralkodik, meg engette a

¹³⁸ 13. [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹³⁹ I Atyadfiának

¹⁴⁰ I nemzetségeknek

¹⁴¹ 2sor [Emendáltuk.]

¹⁴² U: [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁴³ varjunk [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ 3szor

¹⁴⁵ sükült [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁴⁶ usora [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁴⁷ I itten

¹⁴⁸ vetek [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ 4ser

¹⁵⁰ I bizonyos fizetést

¹⁵¹ I gabonáját

¹⁵² responde [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

405 sidóknak poganyok büntetésére,¹⁵³ amint azt is /: mint mindeneknek
ura :/ meg engette volt, hogy az aegyptiusokat meg foszák, fegyverrel,
harczál el vegyek az idegen nemzetsegnek¹⁵⁴ országait. A mit elő
hozál¹⁵⁵ pedig Mojzes K. 28 reszeből, erre Szent Agoston meg felel,
410 s azt mondgya: Hic penus accipitur longe. A sidoknak meg engettett,
hogy gazdagsággal bővelkedgyenek, melyből kölcsön is adhattak.
Ad secundum:
Amit az uj testamentoban¹⁵⁶ emlegecz, ottan Kristus Urunk szol
hasonlatoságot¹⁵⁷ Methaphoricé *quasi dicat*,¹⁵⁸ valamint a fősvenyek
keresik a földi hasznat, jóvedelmet, nyereséget, ugy miis, az Istentől
415 nekünk adatott talemumokkal, malasztal kereskedgyünk. Amit pedig
Szent Lukacs *Evangelistától*¹⁵⁹ emlegecz, arra azt felelem, hogy ha az
ember utolsó sűksegeben nicsen vetek alatt, nem tartozunk őtőt
segeleni.¹⁶⁰ Innet uttolso sukségen kívül tanács a Christus mondasa, de
ha Christus tanacsából kölcsön adtunk, tartozunk véték¹⁶¹ alatt, ha
420 miatta kárunk¹⁶² nem következik, semmit azon felyül nem kérni, amit
adtunk. Mikeppen tánacsolya Christus *Urunk*,¹⁶³ hogy fogadást
tegyünk, mellyet vetek alatt senki nem tartozik tenni, de ha tettünk,¹⁶⁴
halalos vetek alatt tartozunk meg mivelni.
Ad tertium:
425 A harmadikra azt felelem, hogy a kölcsön kerő kenszerittetik
szegenségtől, és a kölcsönadonak fősvensegetől, ki más képpen
kölcsön nem adna, ha többre nem kötelezné¹⁶⁵ magát a kölcsön vevő.
Innet a kölcsön ado gonoszágat nem botolja,¹⁶⁶ hogy a kölcsön vevő
tulaljdjon akarattyabol igiri az usorat.
430 Ad quartum:
A *negyedekre*¹⁶⁷ azt mondom, hogy midőn valaki hazat, joszagat által
adgya masnak, nem szűnik meg ura lenni azoknak, és a kiknek adgya,
azok uraj nem lesznek azoknak. De aki kölcsön masnak adgya
penzet,¹⁶⁸ már annak nem ura, következő képpen azon nem

¹⁵³ büntetésére [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁵⁴ I nemzetségek

¹⁵⁵ Amint elő hozam [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁵⁶ I Testamentumban

¹⁵⁷ I hasonlatosságban

¹⁵⁸ Q.D. [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁵⁹ Ev. [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁶⁰ őtőt <segolncs> segelni

¹⁶¹ vetek [Emendáltuk.]

¹⁶² karunk [Emendáltuk.]

¹⁶³ U: [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁶⁴ tetünk [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ kötelezne [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁶⁶ I [A *botolja* helyén olvashatatlan szó.

¹⁶⁷ nyedékre [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁶⁸ I de a ki pénzt kölcsön adgya másnak

435 nyerekedhetik, mert mar nem öve. Ha nyerekedik, lelke elen
cselekszik.
Tandem:
Valaki publice maga kára nélkül usorara ki adgya penzit, az ilyen
440 embert excomunikalja az Anya Szent egyhaz, és tilyta az oltari
szencsegtől. Ezt penig nem mivelne, ha véték¹⁶⁹ nem volna, tehat nem
szabad, sőt karhozatos, s mivel tartozik viszá adni, mindeneket,
*valamiket*¹⁷⁰ ezen uton kereset.

(Angelus hortatur divitem ad poenitentiam.)

ANGELUS

Helyes ratioit hallotad e bölcsnek,
Ki azért küldetett, hogy ő mindeneknek
445 Hirdesse az irást gazdagnak, szegennek,
Az ő bölcs szavai szava szent Leleknek.¹⁷¹

Tarcs paenitentiát, kerlek az Istenre,
Ne halogasd tovább lelkednek vesztére,¹⁷²
Had el az usorat, tekencs a szegenyre,¹⁷³
450 Jővedelem nélkül ádgy penzt segitsegre.

DIVES *(ad monitum Angeli vult poenitere:)*¹⁷⁴

Mi haszna embernek, ha egez világot,
El nyeri és birja minden országokat,
Ha lelkinék szerez azzal karhozatot,
És örökke tarto szörnyű nagy kenokat?
455 Azért visza adom, valamiket nyertem,
Az usora által amiket zerzettem,
Paenitentiara lelkemet keszitem,
Az én Istenemmel mostan meg bekelem.

¹⁶⁹ vetek [Emendáltuk.] I mivelne ha az Usora vetek nem volna

¹⁷⁰ mindeneket ezen [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁷¹ I szava a Szent

¹⁷² halgasad [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁷³ I s tekéncs

¹⁷⁴ Angli vult [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

DIABOLUS (*tentat transfigurans se in Angelum Lucis:*)¹⁷⁵

460 A paenitentia jo ugyan teneked,
De te erre mostan ne fordisz az eszed,
Mert fiad, Leanyod, vagyon felesged,¹⁷⁶
Ezekre figyelmez, s ne vesd el a penzed.

A gyonasról soha neis emlekezzel,¹⁷⁷
465 Hogy ha emlekezel, a Papi embernek
A félét meg ne mongy, hogyha a lelkednek¹⁷⁸
Jot akarsz mivelni, nyavaljas fejednek.¹⁷⁹

De ha engem követz, leszen nyereseged,
Valamint hogy edig nem volt soha veszted,
470 Nem leszen ezen tul semmi veszedelmed,
Kőves batron engem, ad ide a kezed!

(*Dicit et erit finis scenae.*)

SCENA QUINTA¹⁸⁰

(*Conciliabulum mundi contra Christum et ejus leges.*)

SUPERBIA

Nem semmi e nekünk, hogy mi e' világon
Eppen nem nyughatunk, sem ejjen sem napon,
Valahol mulatunk, mezőn vagy varoson,
Mindentől tilalmaz Isten hatalmason.

475 Hogy ha fris kőntősbe szepen fel öltözöm,
És ha orczam tiszta, s hajamot fel kőtöm,
Tiszteseges modom vilagomot úzom,
Karhoztatnak azért, hogy ha meg nem szűnöm.

480 Ha vigan vilagban mulatom magamot,
Kedves jatekokra fordittom gondomot,
Nyajas társaságban tőltöm napjaimot,
Mingyárt praedikaljak: fordicsam utamot.

¹⁷⁵ tranfigurans [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ I s leányod

¹⁷⁷ gyonásra [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁷⁸ felet [Emendáltuk.] I e' felit

¹⁷⁹ I [E sor után:] Meg bositnak azok hitesd el lelkeddel

¹⁸⁰ Scena Sexta *Haec datur pponi 5ta* [A pponit praeponeként oldottuk fel, az utasítást végrehajtottuk, a részletes magyarázatot lásd a szövegkritikai jegyzetekben.]

Helybe hagyom ugyan Istennek hatalmát,
De bár oly keményen ember szabadságát,
485 Ne tiltotta volna, az ő kevanságát,
Hogy batron mindenkor mulathatna magát.

AVARITIA

Mongyak most veteknek a szép okoságot,
Hogy ha gyűjt az ember tómmór gazdagságot,
490 És ha ebből fundal hasznos usorakot,
Karhoztyatyok azért a dus gazdagokot.

Amit az okosság nekem fog mivelni,
Az után mivelem, s eletem foljlatni,¹⁸¹
Meg nem szűnőm soha jóváim gyujteni,
Akár ki mit mongyon, így kell ennek lenni.

LUXURIA

495 Hiszem teremteskor az Isten teremte,
Ferfiat és aszszont szepen helyheztete,
Hogy egy mást szeressek, azt maga rendelte,
De megis tiltatik ezek szeretete.¹⁸²

500 Az után valahany rosakot az kertben¹⁸³
Tlalok, magamot azzal ekessegeben
Helyhezzetem, s leszek igen nagy örőmben,
Azzal nem gondolok, mi legyen törvényben.

GULA

A jó lakásoktól minket már tiltanak,
Eteltől, italtól el vonni akarnak,
505 Melyet ha mivelnek, lenne a hasunknak,¹⁸⁴
Irtosztato kennyá szomju torkainknak.

Aki azért tiltya a vigan lakozást,
Tiltsa meg maganak a joizű lakást,¹⁸⁵
De en nem halgatom efele közmondást,
510 Hanem inkább eszem s, iszom az aldómást.

¹⁸¹ I ez után

¹⁸² I <Hiszem teremteskor férfiut és aszszont / Az isten teremte hogy im ók vizsont / Egy mást szeretgessék, es ezta nagy vizsont / Bontani akarjak>

¹⁸³ I Ez után

¹⁸⁴ I mivelnénk

¹⁸⁵ tiltya [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

IRA

Ha rutul valaki *meg* sérteget engem,¹⁸⁶
 Szoval vagy veressel üldöz ellensegem,
 El szenvedgyeme azt, ha van tehetsegem?
 Soha nem cselekszem, lévén egességem.

ACCEDIA

515 Mi haszna embernek *menni a templomba*,¹⁸⁷
 Busitani Istent sok szoval hejaban,
 Nem megyek en soha az Isten hazaban,
 Sőt inkább sietek a korcsoma hazban.

DIVES USURARIUS (*horum coriferus perorat*.)

520 Helyesen, fiaim, s bölcsőn okoskodtok,
 Nem bolondsag nalam a ti ratiotok,
 Helybe hagyom azkot, lészek ti uratok,¹⁸⁸
 Engem kövesetek, s, jól rám vigyázatok.¹⁸⁹

525 E vilag en nekem örök boldogságom,
 Sok gyonyorúsegeben elni itt kevánom,
 Minden oraimot mulatsagban tartom,
 Sok elme tőresben magam nem farasztom.

530 Bolondsag embernek magat emészteni,
 A ki sokat búsúl, meg kezd az őszúlni,
 Az után senkinek nem fog ő tetzeni,
 Job a vigaságban tehát őrvendezni.

Valaki ellenünk fel tatya a szaját,
 Fedeni akarván fel emeli karjat,
 Annak kenyerebe bocsassunk *hegyes fát*,¹⁹⁰
 Nevét temessük el, mesük meg a torkat.¹⁹¹

535 A papok valoban kialtnak ellenünk,¹⁹²
 Dorgalnak és fednek, hogy a mi életünk¹⁹³
 Jatekokkal telyes, vigadni nem szününk,¹⁹⁴
 Ezzel ne gondolyunk, ha nekik nem tetzünk.

¹⁸⁶ valaki serteket [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁸⁷ Mi haszna embernek a templomban menni [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁸⁸ I azkot s lészek

¹⁸⁹ ream [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁹⁰ kegyes [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁹¹ névet [Emendáltuk.]

¹⁹² ellenük [Emendáltuk.]

¹⁹³ fednek [Emendáltuk.]

¹⁹⁴ szünik [Emendáltuk.]

540 Kristus szenvedeset fejteketik ugyan,¹⁹⁵
Keserves kennyait hogy ő siratokba
Töltötte napjait, szörnyű nagy banatban,
Minketis e' biztat mulatni vigabban.

545 Eleget szenvedet Kristus halalaval
A mi bűneinkert, szörnyű kinyaival,
Vigathatunk tehát, nem sűkség sirással
Tolteni világot, szuntelen bánatal.

ANGELUS (*monetur et hortatur*.)

550 Oh, ti haladatlan, szemtelen ferfiak,
Titeket a világ s őrdóg meg trefaltak,
A ti bezedetek bizony nem igazak,
Hogy ha így meg haltok, vesztek mint hamissak.¹⁹⁶

A Kristus szenvedet ertetek eleget,
De ha tiis velek a keserűséget
El nem szenveditek, soha bekeséget
Nem nyertek ő tölle, lelki üdvössegét.

555 Valamint Szent János, tehát tiis mostán
Poenitentiahoz kezdgyetek minnyaján,
Mert peldat mutatak erre *nektek sokan*,¹⁹⁷
Ha így nem miveltek, vesztek bizonyosan.

RABINUS PRIMUS¹⁹⁸

560 Okos emberektől hallottam regenten,
Janos a pusztában olyan *volt* majd szinten,¹⁹⁹
Mint aki őrdoggel szívvetseget vetvén,
Csudakat cselezkiz, kenyeret nem *évén*.²⁰⁰

565 Hogy ha ő kenyeret elteben nem evet,
Se bort napjaiban nem ivot, s, sietet,
A pusztában lakni nagygyon őrvendezet,
Mert ottan nem lattak, a mit cselekedet.

¹⁹⁵ szenvedeset <fejtegetik> fejteketik

¹⁹⁶ így <el vesztek> meg haltok

¹⁹⁷ sokan nektek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

¹⁹⁸ UNUS EX RABINIS [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁹⁹ olyan majd [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁰⁰ eszik [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

Nem tartozunk tehát követni mi Jánost,
Dolgait mivelni nem illet ez okost,
Job élet ez annal, mert ezt úgy mint hasznost
570 Atyaink jovaltak, senkitől nem titkost.²⁰¹

RABINUS SECUNDUS²⁰²

Hirdettek Christusrol sok jeles dolgokat,
Helyben iras szerent hagyom mind azokat,
De ő is szerette a jó lakasokat,
Latogatta szokszor a gazdag hazakot.
575 Szent Lukacs hirdeti hogy ő Zacheausnál,²⁰³
Jól evet és ivót a Simon hazanal,
Kedvesebb őtt nem volt Maria Magdolnánál,
Mert soha job nem volt a szep vigaságnál.²⁰⁴

RABINUS TERTIUS²⁰⁵

A popok is hiszem, lakozni szeretik,²⁰⁶
580 A vig mulatozást valoban kedvellik,
Hogy ők nem tanczolnak, szegyenből cselekszik,
De hazoknal talam gyakorta mivelik.

RABINUS QUARTUS²⁰⁷

En sem hiszem aztot, hogy ők olyan tiszták
Legyenek, joszanok, a mint mutogattyak,
585 Mert am ők is batron a bort illogattyak,
Magokat mi hozzank sokban hasonlittyak.²⁰⁸

SUPERBUS

Papoknak szavával tehát ne gondolyjunk,
Akar mit mongyanak, amellet csak *igyunk*,²⁰⁹
Trobatást hegedúst mingyarást hivassunk,
590 Masok boszújora szüntelen domboljunk.

*(Hic dum pararent se ad saltum, fiunt corrusceos tonitrum et erit
finis scenae. Ad servum:)*

²⁰¹ tikost [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁰² ALTER [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁰³ o Achaeusnál [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁰⁴ I Miért? mert soha

²⁰⁵ 3tius [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁰⁶ I A Papokis Hiszem latom lakozni szeretik [A *Hiszem* betoldva.]

²⁰⁷ 4tus [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁰⁸ I (*alij respondent:*) De a biz úgy van a való

²⁰⁹ együnk [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

Hallod e, te basi, meny el s keresd gyorsan,²¹⁰
Tanczolo szerszamoto vigyaz az utzakon,
Gyenge ifjakot hij el hatalmason,²¹¹
Mert mindennek nalam szép asztala vagyon.²¹²

(*Hic fit cantus Angeli compatientium Christo rursus crucifixo:*)²¹³

ANGELUS²¹⁴

595 Oh, szerelmes Jesus, a ki mi erettünk,
Az egegből ala szalal, s magad adád nekünk!

Tulajdon kedvedből eztet cselekedted,
Mivel a szeretet kenszerített teged erre.²¹⁵

600 A sidoktól Jesus, szenvettel kenokat,
Arczul verest, csapást, s kenos ostorozásokat.

Kereszt fát valladra tőnek csufságodra,
Hogy kalvariara vigyed, szörnyű halalodra.

Jo akaratodból kezedet keresztre
Ki nyujtodtad, s adtad kemény, véres verésekre.
605 A keresztre midőn fel magasztaltattál,
Rut szitkokkal s fő hajtással ottan csufoltattal.

Ecettel, epével mint bűnős itattak,
Kegyesszent szivedből vért és vizet bocsatottak.

610 A nagy kenok között lelkedet ki adtad,
Midőn a kereszt fán Atyadnak kezében ajallád.

Mind ezeket kedved s akaratod szerint,
Szenvedted, Jesusom, a bűnősök szerelmeért.

Most pedig ujollag akaratod ellen
Halalra kevannak a bűnősök minden képpen.

²¹⁰ kerd [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²¹¹ ifjak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²¹² I jo asztala

²¹³ I [A következő lapon áthúzva: *Scena 7ma*]

²¹⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk. I [Az Angelus éneke hiányzik az I/30. MS-ből.]

²¹⁵ [Az *a* névelővel a szótagszám miatt kiegészítettük.]

- 615 Miként Judas csokkal, árulnak tegedet,
Valakik feslet csoko~~k~~kal rutityak lelkeket.²¹⁶
- Kialcsak, hogy haj meg, ocsmán karomkodok,
Rút torkokkal szent orczadat pőkik atkózódók.
- 620 A kevelyek neked tóvisből koronát
Kóttnek, s többől ki szagattyak fejednek hajszálat.
- A békételenek keresztet vallodra²¹⁷
Tesznek, és terhellnek, szolgálván nagyobb kenodra!
- Tunyak és jóra restek labadot s keszedet
A keresztre szegezik, gyenge s artatlan testedet.
- 625 Ecettel s epével itatnak torkosok,
Szajad keserittik, Jesus, etelben tobzodok.
- Az ember csufolok fő hajtogatassal,
Tegedet boszóntnak ők fő hajtogatossokkal.
- 630 Minden kóntósodtol fosztnak a fősvenyek,
És a mely varatlan vala, arra sorsot vetnek.
- Szivedben egy csóp vért most az usorasok
Nem hadnak, nem szanván *meg* a szegent nyomorgatók.²¹⁸
- Testedet mindenűt sebekkel meg rakjak,
Valakik önnön testeket rut vetkekre adgyak.
- 635 Egy szóval ujollag most teged halalra,
Vonak vak merő bűnősők szórnyű nagy kenokra.
- Oh, dűcsőseg Ura, mely nagy gyalazatra,
Szállál egből a világra, kinra és halalra.
- 640 Ez e mi teremtőnk, megváltónk jutalma,
Csuda teteinek haszna és halálának dija.

²¹⁶ csokkal [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

²¹⁷ beketelenek [Emendáltuk.]

²¹⁸ szanván a szegent [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

SCENA SEXTA²¹⁹

CHRISTUS

Világnak fiai, miért ti engemet,
Üldözők szüntelen, s el badgyat testemet
Viszont keresztfara vonnyátok, kezemet,
Tővis koronával sértitek fejemet.²²⁰

645 Ki monhatatlan kenokat szenvedtem,
Ti üdvőségtekért lelkemet le tettem,
Világ reszeire szolgálaim köldöttem,
Szegeznek, gazdagnak gongyat viseltettem.

650 De hogy ezek nekik Istennek törvénnyet
Eszekbe jutatta, örök büntetését,
Dorgáltak s fedettek világ dühöségét,²²¹
Taposztáltak hamar magok veszedelmet.²²²

655 Hogy Herodest János meg fedde igazán,
Tömleczbe küldeték, s csak hamar az után²²³
Feje vétetteték, s utana Szent István²²⁴
Az igaz mondasért kövezteték rusnyán.²²⁵

660 Az annya szent egy haz világnak fiait
Feddeni akarvan, szornyű fősvensegít,²²⁶
Törvényeket szabot, azért meg vetesít²²⁷
Lattya most sokkaktol, s így veszi jutalmít.

Most ha valaki mindent ki praedical,
Az Evangeliumban valamiket talál,
Becsúit el veszti, s, az után eleb ál,
Mert ellene minden gonosz ember kapál.

²¹⁹ quinta [A közlésünkben ötödik jelenet élén lévő *Haec datur pponi 5ta* utasításban a *pponi pra-*
eponiként oldottuk fel, az utasítást végrehajtottuk, a részletes magyarázatot lásd a szövegkritikai
jegyzetekben. Az utasításnak megfelelően áthelyezett Scena sexta elmozdította a jelenetszámozást.]

²²⁰ sertitek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²²¹ fedettek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²²² I [A szakasz után:] Jeremijás ebben példa volt, s Daniel / Kik gondolván semmit, Hatalmas kezével
/ Az Isten igejét hirdetvén beszéddel / Ezen igasságért fizettek tömlecczel.

²²³ küldetek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²²⁴ vetettek [Emendáltuk.]

²²⁵ <ru>rusnány [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²²⁶ fedeni [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²²⁷ I s ezért

665 De enis eskúsóm mostan haragomban,
Hogy ha meg maradnak ezen gonoszságban,
Soha ők nem lesznek velem országomban,
Hanem le vetettnek a sötét pokolba.

670 Mivel penig mostán az irgalmasságnak,
Helye vagyon itten poenitentianak,²²⁸
Szolgaim el küldöm, hogy meg forduljanak,
A kik Istentől már el tavoztanak.

675 En edes szolgaim, menyetek el gyorsán,
Hirdessétek igen mindeneknek batron,
Hogy őköt pokolra boszu allo napon
Ne külgye haragom, legyetek ti azon.

DISCIPULUS PRIMUS²²⁹

680 Kevánságod szerent, uram, mi el megyünk,
Valamint hogy eddig hirdettük, hirdettyük,
Szépen és keményen bizsontagot teszünk,
A te iged felől s mindeneket feddünk.

Hogy ha meg nem ternek szépen beszédünkre,
Meg dorgaljuk okót, s az után fejekre
Sententiat mondunk, bűnős emberekre,
Kegyelmesen hijuk okót meg terésre.²³⁰

DISCIPULUS SECUNDUS²³¹

685 Az elő Istenre kerünk most titeket,
Terjetez Istenhez, hadgyatok a vétet,²³²
Haragja nékie rátok fel gerjedet,²³³
Vesztetni akarja bűnős embereket.

690 De leg főkeppen ti, buják és fősvenyek,
Terjetez Istenhez, egtelen kevelyek,
Mert meg haragudot a ti Istenetek,²³⁴
El akar vesztetni, hogy ti meg nem tertek.

²²⁸ I itten a

²²⁹ UNUS EX DISCIPULIS [A szerepnevet egységesítettük.]

²³⁰ I Censurákkal okót hijuk meg terésre.

²³¹ UNUS EX DISCIPULIS [A szerepnevet egységesítettük.] I Unus et Discipulis querit ad primus

²³² I hadgyatok el a vétet

²³³ Haragra nekié reatok fel gerjedet [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²³⁴ Isteneket [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

DIVES (*conterritus sed non efficaciter*:)
Ha így van a dolog, valamiket nyertem,
Az usora által valamit el vettem,
695 Visza adom aztot, hogy im az én lelkem
Pokolba ne mennyen, egyetlen egy kencsem.

SUPERBIA DIVITIS (*filius conterritus*:)
Ezen túl meg szűnöm én is fen hejazni,
Minden kevelységet szivemből ki zarni
Szandekozom: s megyek élet jobbitani,²³⁵
700 Ne hogy én öröke tartozam szenvedni.

LUXURIA DIVITIS (*uxor idem facit*:)
Szepsegemet soha többbe nem visgalom,
Szegény iffiakot többbe nem gyulasztom
Magam szerelmere, s ezen túl meg nyukzom,
Cifra ruhaimot magamról le hanyom.²³⁶

DIABOLUS (*transfigurans in lucem angeli tentat divitem*:)
705 Azon kerlek teged, nyisd fel jól a szemed,
Usoradnak hasznát, nezzed feleséged,
Ennek a szépségét csudalya te eszed,
Meg ne valjál tőlle, zárd be az erszényed.²³⁷

ALTER JUVENIS²³⁸
Soha én nem lattam így kegyes iffiat,
710 Minden természetben viragzó nád szálát,²³⁹
Nagy kár volna ennek hadnia világot,²⁴⁰
Ezről ted le eszed, ne had el a tánczot.

ALTERA MULJER²⁴¹
Ezen szép kőntősőd hogy ha te le veted,
Nem leszen te neked sohult becsületed,
715 Ettől tehát szűnny el, ne mennyen el eszed,
Ne had el fonyadni szép ékes termeted.

(*Hic intuentes invicem dicunt quid faciamus.*)

²³⁵ I eltemet jobbitinj

²³⁶ I le vonom

²³⁷ valy [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²³⁸ JUVENEM [Emendáltuk.]

²³⁹ nád szalad [Emendáltuk.]

²⁴⁰ kar [Emendáltuk.]

²⁴¹ ALTER MULJEREM [Emendáltuk.]

Edes házass tarsam s fiam, mit mivelőnk,
Ezeknek szavara mostan mit fellelyőnk.

MULJER

720 Roszat, edes uram, ezek nem mondanak,
Mert amiket nyertőnk ha vissza adatnak,
Kuldosoknak minket mindenek mondanak,
Tehat ahoz aljunk, a mit ők mondanak.

SUPERBIA FILIUS

En nekem is tertzik, hogy így meg maradgyunk,
Eletőnk virágjat jobb most így foljtassuk.

SCENA SEPTIMA

*REX DIPSAS*²⁴²

725 Mit mivelők, kerlek, lelkem jó barátim,
Mert meg sokasottak szoktalan banatim,
Farasztnak szőntelen bokros gondolatim,
Lattyatok minnyajon veletlen esesim.

730 Minap okosságat dorgalak eszemnek,
Usorának mondanak haszonat penzemnek,
Feddettek a papok, hogy én az Istennek²⁴³
Elensege volnék, mennyei seregnek.

735 Tegnap, hogy hazammal vigan mulatoztunk,
Latatoke aztot, hogy lőn a mi dolgunk,
Beteg allatyaba vala ugyan bajunk,
A féle dologba nem szokszor forgattunk.²⁴⁴

740 Ot is jar az eszem, hogy husvet napjára,
Meg kellene gyonnom a kommuniora,
Ne hogy a kősségnek botrankozására,
Lennek meg nem gyonván sokaknak karara.

De itt is, amint tő tudgyatok, en ram haragosznak,
A papok minnyajon ellenem szollanak,
Azért talam nekem urat ők nem adnak,
Confusio szallya orczajat kiralyjnak.

²⁴² DISPAS REX [A szerepnevet egységesítettük] I [Dipsas e szővege nincs meg az I/30. jelzető kéziratban.]

²⁴³ Feddettek [Emendáltuk.]

²⁴⁴ fele [Emendáltuk.]

745 Meg vallom igazán, kecség életemet
Egeszen el fokta, bar csak kőzűttek
Valaki talalna olyan mesterseget,
Mely által juthatna a ti jo uratok husvéti gyonásra.

SERVUS AKANIUS²⁴⁵

750 Csudalkozom, Uram, Isten ugy segelyen,
Nem kel meg indulni oly bolond veszelyen,
Kerem nagysagodat, tanacsommal elyen,²⁴⁶
És ha meg csalatik, eletem ne legyen.

755 Látom, most mindenűd hasznos az ajandek,
Azért hogy mi dolgunk meg szerencseltelessék,
Hamar ezer arany pűspoknek adassék,
Ezzel licentia ő tölle hozassék.²⁴⁷

760 Okoson kel tehát elni az dologgal,
Hogy valasz ne jőjön rut confusioval,
Követségűnk legyen eszes kis Pistaval,
Vigyazva tud ő jarni szep okkal és moddal.

Jőszte, te kis Pista, nézz ezen utzara,²⁴⁸
Ted e csomo arant pűspók asztalara,
Mongyad, hogy Urnak communiojara,
Rendelyen egy papot tizen ket orára.

(*Clauditur.*)

SERVUS PISTA²⁴⁹ (*ad episcopum:*)

765 Dicsirtessék neve a Jesus Christusnak,
Ki viragosztatta eletet az Urnak,
Ha mernek szolani Excellentiadnak,
Vagyok en parsussa egy nagyságos urnak.

EPISCOPUS

770 Amen, dicsirtessek örökké a Jésus,²⁵⁰
Mond meg követseged, adatik arra jus.

²⁴⁵ SERVUS [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁴⁶ nagyságodo [Emendáltuk.]

²⁴⁷ Ezzen [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁴⁸ nez [Emendáltuk.]

²⁴⁹ [A szerepnevet kiegészítettük.]

²⁵⁰ neve a Jesusnak [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

SERVUS *PISTA*

Mivel az husveti napok közel vadnak,
Urat venni uram akarna, ha adnak,
Parancsolyon azért puspók ur egy papnak,
Lesz faratsagaért ezér arany annak.

EPISCOPUS

775 Majd fiam, meg leszen urad kevansága,
Provideal erről Praepost Urasága.

PRAEPOSITUS

Oh, atkozat haszon, ez őle meg Safirat,
E vete pokolra az arulo Judást,
Őrök büntetésre küldé Annaniást.
780 Vére biborában fereszte Juliást.

Ennek jól ismerem ez urat s. zatskajat,
Mert többször is velem probalt comediat,
Azt tudgya, hogy miis arannyer hatalmát,
Papsagunknak adgyuk Isten adomannyát.

785 Azért en tanacsom, hogy ha fog tetzeni,
Ez leszen, hogy neki mindent viszá adni
Kellessek, kit balul fogot ő gyűjteni,
Az usorasoknak igy kel valaszolni.

EPISCOPUS

790 Ha igy ván a dolog, forduljon a koczka,
A ravasz usoras zatskaját meg olgya,
Mit hamissan el vőt, azt vissza tromfolja,
Meny el, fiam, mond meg: ez urad valaszsza.

Ne sies, *térj* visza, fiam meg ket szora,²⁵¹
Őrdöngős erszenyit uradnak vid viszá,
795 Ha nem fog tanácsom, őrök gyehennara,
Judast is Zafirat kövesse halála.

(*Clauditur.*)

²⁵¹ ter [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

SERVUS PISTA²⁵²

800 Kevanságod szerént, uram, tellyeséggel,
Parancsolatodban el jartam hivségben,²⁵³
Annak választása vagyon ilyen rendel,
Halyad te szolgadtol, meg mondgya ezennel:²⁵⁴

Mit hasznal a sagban vak macskat arulni,²⁵⁵
Okos ember előt hargas szokkal elni,
Had el usoradot, s kezdgy jámborul elni,
Valakit meg csaltunk, meg kel azt fizetni.

USURARIUS

805 Az en vezeremet, Tamás jó szolgámot,
Hid elő szaporan, főbb tanács adomot.

SERVUS FIDELIS (TAMÁS)²⁵⁶ (*vocatus accedit*):
Mi dolog, jó napot, Uram, Nagyságodnak,
Talam a kis Pista követseg uttynak
Rosz választ hozta kedves jó Uranak?

USURARIUS

810 Igen is, meg vallom, kedves edes szolgám,
Nem remellet választ hozott az én Pistám,
Usorától im en, hozta, hogy meg valnám,
És ez által amit nyertem, viszá adnám.²⁵⁷

815 Mitevőnk már legyünk, hivattalak mostán,²⁵⁸
Fontos okossága elmednek hogy ha van,²⁵⁹
Mit csináljunk immar, gondold meg valóban,
E terhes dolognak decisiojában.

SERVUS FIDELIS (TAMÁS)²⁶⁰

820 Ha így van a repost, e nem kicsin dolog,²⁶¹
Hoszu haju bölcsek jőjenek, hogy boldog
Lehes, mert ő nálak az okosság villog,
Ha mondod, en őket el hívóm bar gyalog.

²⁵² [A szerepnevet kiegészítettük.]

²⁵³ I hivséggel

²⁵⁴ I Hald meg te szolgadtól

²⁵⁵ macskat <aralni> arulni

²⁵⁶ SERVUS FIDELIS [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁵⁷ adnán [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁵⁸ hivattalak [Emendáltuk.] I Mi tévők

²⁵⁹ Fontos okossága hogy ha elmednek van [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁶⁰ SERVUS [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁶¹ van a <dolog> repost

USURARIUS

Ugy legyen, jó szolgám, a mint te akard,
Valamint hogy eddig, be veszem tanacsod.

SERVUS FIDELIS (TAMÁS)²⁶² (*ad sapientes*):²⁶³

825 Halyatok, Uramnak koronás bölcsei,
Kik vatok országunk világos fákláji,
S bölcsön kormányozó oktató fiai,
Legyetek szomnakis ti meg halgatoim.²⁶⁴

830 Mosolygo orczaja az én jó Uramnak,
Igen meg változot Excellentiajának,²⁶⁵
Hogy im fel tett czelya ő akarattyának,
Veghez nem mehetett dolga Uraságnak.²⁶⁶

835 Mostán a napokban ilyen confusiót,
Papoktól szenvedet undok repulsiót,
Ur vacsorajától, hogy ő usoras volt,
Tilalmazak őtőt, mint a merges kigyott.

De a mi leg nagyobb, amit eddig nyertünk,
Az usora által magunknak kerestünk,
Atok alatt hatták, hogy mindent meg külgyünk
Azoknak, a kiktől a felet gyűjtöttünk.

840 Azert országunknak leg jelesbb doctori,²⁶⁷
Jőjete uramnak életét nyujtani,
Bölcs tanacsotokkal őtőt vigasztalni,²⁶⁸
Kölcsát erszenyenek ne hagyatok törni.²⁶⁹

²⁶² SERVUS [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁶³ I <A Nagy Jehovának örök bölcsessége / kinek enged egész földnek kerekése / Sziveteket annak örök fenyesége / most árnyekoza meg hadd legyen ereje. // Vajha én [olvashatatlan szó] nyelvével szólhatnék / vagy bölcs éneisnek szájával birhatnék / volna most én nekem miről beszélhetnék / mellyen minden ember igen almelkodenék.>

²⁶⁴ [E szakasz hiányzik az I/30. MS-ből.]

²⁶⁵ I ő Excellentiajának

²⁶⁶ mehet [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁶⁷ I Ezért

²⁶⁸ okót [Emendáltuk.]

²⁶⁹ terni I torni [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

DOCTOR CATHOLICUS²⁷⁰

Hát usorás volté eddig eletetek?
845 Csuda dolog eddig hogy el nem vesztetek.
Mingyárt veget ennek szaporán tegyetek,
Mindent viszsza adván, Istenhez térjetekek.

DOCTOR CHATOLICUS SECUNDUS

Hogy ha meg vizsgáljuk Szent János értelmit,
Tiltalak erőssen hogy senki jovait
850 Nem szabad kevanni, szamarát vagy ökrit,²⁷¹
Semmi féle keppen akarmi joszágít.

Helyesen miveltek azért a fő papok,
Hogy urat nem attak, mert a ti uratok,²⁷²
855 Oly nagy usorás, hogy most a mennyi átok
Vagyon e világban, fel fernek ra azok.

DOCTOR LONGORUM CRIMINUM

Mit bolondoskodol, tam el ment az eszed,
Te nagy fűvet ettel, mint hozza beszesekek,
Bölcs nevet ne visely, ha nincs bölcsesegek,
Mert szalmas koszoru léssen dúcsősegek.²⁷³
860 Hiszem, nem egy uton menyűnk Meny országban,
Szemely valogatas nincs a mas világban,
Mind sido, mind görög kap a vigasságban,
Nem sukség maradni a papistaságban.

Püspök Uram, praepost legyenekek magoknak,²⁷⁴
865 Nekűnk tanacsokkal semmit nem ártanak,
Előttűnk a vallás, valaszszunk magunknak,²⁷⁵
A melyben szabadon elhetűnk vilagnak.

²⁷⁰ [A Doctor Catholicus szövege az I/30. MS-ben áthúzza, a *Liber exhibens* másolójánál ez a szakasz nem is szerepel. Az I/30. MS-ben erre egy kihajtható papírlap van ráragasztva a Doctor Catholicus secundus által mondott két versszakkal. Közlésünkben visszahoztuk az áthúzott szakaszt.]

²⁷¹ ökret [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁷² I mint a ti uratok

²⁷³ I [A szakasz után áthúzza:] <Nezd az én eszemnek kerek agyacsckáját / Szalma tekercs ennek nem lakta ám házát / Minden meleg szora ez a sentenciát / meg-el nem váltosztattya fontos ratioját. // Tehát minden szomra bölcsen figyelmezzem / esze hajojával utánnam evezzen / ponitentiával ebkit ne ieszsen / a szép nyereségnek hogy már véget vessen.>

²⁷⁴ I Püspök uram s Praepost

²⁷⁵ vallas [Emendáltuk.]

870 Jo atyank fiai, legyúnk kalvenistak,
Elyúnk vig kedvünkben, mert ők azt nem bannyak,
Hogy meg gyonnyuk vetkünk, soha nem kevannyak,
Sőt azt minden modon éppen kárhoztatják.

DOCTOR (*qui defendebat usoram:*)

875 Igazán okoson gondolkodik eszed,
Ez életnek modgyat amint batron erted,²⁷⁶
Mert a kalvenistak, valamint beszelled,
Nem gyonnak, böjtölnek: be veszük hiteled.

DOMINUS (*cum admiratione:*)

Hat a kalvenistak soha nem böjtölnek,
Se gyonást, aldozást soha sem mivelnek?
Tetzi az én nekem, hogy így cselekesznek,
Ugy engem csak hamar magokává tesznek.

SERVUS FIDELIS (*TAMÁS*)²⁷⁷

880 Felseges jó Uram, igen is jól vagyok,
Böjt, gyonás, ünnepples tiltatik ott nagyon,
Usorost, tanzolást minden szabadoson,
Mivelhet, s örömben élhet e világban.

ALIUS SERVUS

885 Olvasoval ottan senki nem bajlodik,
Szenteket nem tiszteli, egy szóval valamit
A test ki gondolhat, szabad aztot mivelni.

DOMINUS

890 Ez naptól én nevem nem leszen papista,
Mert most mingyárt leszek híres kalvinista,
Beszeg ott nem leszen oly controversia,²⁷⁸
Ki engem boszoncson, bokros cannonista.

SERVI (*et commitantes eum:*)

Minyajon tegedet követünk mindenben,
Akár hová lepjel, lepünk egyetemben.

(*Hic latantur et dicunt:*)

Dudol nekünk a világ, szabad nekünk a világ, haj, haj, haj!

²⁷⁶ I amint látom

²⁷⁷ SERVUS FIDELIS [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁷⁸ I controversista

DOMINUS²⁷⁹ (*Segregatis dominus dicit:*)

895 Valaki világi nyagyobb dúcsóséget
Ki gondolhat, annak adók elsőséget!

(*Clauditur.*)

(*Dum cogitant, Doctor Catholicus refert episcopo.*)²⁸⁰

DOCTOR CATHOLICUS²⁸¹

Excellentiadnak, Uram, roszt hirt mondok,
Amaz Uri ember, amelyet Papsagtok,
Ur vacsorájától el űzött, hogy undog
Usorat folytatván lelken volna mocsok.

900 Az az ember, mondam, mar az igaz hittől,
El valt, s el tavozot az igaz Istentől,
Kalvenistavá lőt, csaltván őrdőgtől,²⁸²
Hannya, veti magat, nem fel ő senkitől.

EPISCOPUS

905 Fiam, azt ne csudald, hogy ő kalvenista
Lőt, es el tavozot, mint megy éra,²⁸³
Sok ideje annak, hogy erre az utra
Keszitti ő magát, pokol kapujára.

910 Mind az által meg is, meny el most meg egyszer,
Incsd es fedgyed őtőt, s talam a gonosz vér
Csendesedik benne, és igy meg hozank tér,
Máskent az én atkom meg öli, mint hohér.

(*Clauditur.*)

²⁷⁹ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁸⁰ Chatolicus [Emendáltuk.]

²⁸¹ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁸² csaltván <őz> őrdőgtől

²⁸³ [A megy szó fölött rövidítés jele, sem ezt, sem az éra szót nem tudtuk értelmezni.] I megyera

SCENA OCTAVA²⁸⁴

LEGATUS EPISCOPI (*ad usurarium:*)

Dicsirtessek neve a Jesus Christusnak,
Püspök ur szavait hozzam az kiraljnak,
Ha szabad szollanom méltatlan szolgának,
915 Röviden megmondom velejet szavának.

DOMINUS

Mond el!

LEGATUS EPISCOPI

Az Anyya Szent egy ház, Uram, Nagyságodhoz
Mostoha ám nem volt, s nem is tudot a hoz,²⁸⁵
Azért visza jőjön nagysagod e hazhoz,
920 Had lehessen jussa Isten országához.

DOMINUS (*respondet:*)

Kurva legyen anyad neked s püspökodnek,
Talam azt gondolja, hogy én az Istennek
Ebben a világban örök üdvössegnek²⁸⁶
Fia nem lehetek? Szolgálók őrdögnek.
925 Mond meg, ecsém, azt, hogy ebben a vallasban
Ejjetem, napomot töltöm vigasságban,
Usoram folytatom igen nagy haszonban,
E mellett reszem lesz örök bóldogságban.

930 Excommunicatioval semmit nem gondolok,
Fittyet hanyok annak, s dolgaimhoz latok.

NUNTIUS (*ad episcopum:*)

Meg atalkodásban annak az embernek
Akarattya vagyon szolgálni a testnek,
Semikent helyt nem ad ami intesünknek,
Sőt böcsetelen szókkal felelt kegyelmednek.²⁸⁷

²⁸⁴ [*Scena octava* nincs a kéziratban. Mi a szerzői utasítás alapján kettéosztottuk a *Scena 7*-t.]

²⁸⁵ Mosthova am [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁸⁶ I ebben a vallasban

²⁸⁷ sokkal [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

EPISCOPUS

935 Gonosz, Istentelen, viperak fajzattya,
Töllünk el szakadot, őrdög alkotmánya,
A szép usorának it vagyon a haszna,
Ime, ezt az embert viszi gyehennara.

940 De minek előtte boldogtalan Lelket
Ki adgya, en addig meg atkozom testét,
Eretnekségének vegye el erdemet,
És hadgya eltenek maradandó jelet.²⁸⁸

945 Solemniter ehez nagy ceremoniaval
Keszélyünk minnyajon sokat, nagy pompával,
Tizen ket pap jőjön, mind egő gyertyával,
Sententiat mondgyunk Istennek szavával.

(Episcopus advenientibus dicit.)

Tetzike ti nektek, hogy az olyan embert
Atok ala tegyűk, aki usorán elt?

PRAEPOSITUS

950 Igen is sűkseges, hogy a buza kőzűl
A kónkolyt ki tepjuk, s így frissen meg szépűl.²⁸⁹

SACERDUS PRIMUS

Jobb egy kergeteges ju hogy most el veszen,
Ne hogy a hivek kőzt botrankozást tegyen.

SACERDUS SECUNDUS

A mely fa gyűmőlcst nem hoz, ki vagassek,
S, mindenek lattara a tűzre tetessek.

SACERDUS TERTIUS

955 Nem szenvedet soha az Anyya szent egy haz
Illyen embert elni, mert igen ra vigyaz.

(Omnes dicunt excommunicetur. Fit excommunicatio. Dives in-
firmatus lectum petit, cogitat paenitere.)

²⁸⁸ hadgy [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁸⁹ így szepen meg tisztul [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

ANGELUS TENEBROS²⁹⁰

Igeretem szerent én teged nem hadlak,
Szolglok mindenben, s, jobra igazitlak,
Szivedet kemenyen, amint oktattalak,
960 Tarcsad te mindenkor, s uramhoz jutatlak.

(*Cogitat compleri: hat ha meg gyonnam; cui alter Daemon.*)

ALTER DAEMON²⁹¹

Szadot s, ajakodat fogd őszve ugyan jól,
Soha többszor aztot fel ne nyisd, hogy mastol
Tanácsot kergy, s gyonnyal, vond el magad attol,²⁹²
Csak bizzal en bennem, meg mentlek a jajtól.

REX DIPSAS (*cogitat:*)²⁹³

965 Inkab vissza adnám a masét.

ALTER DAEMON

Erszenyed szajara igen nagy lakatott,
Vettem labaidra belcsi jó zarokat,²⁹⁴
Azon kerlek teged, el ne roncsd azokat,
Igy jól el vegezed utolsó orádot.²⁹⁵

(*Cum suspicis testamentum facit:*)

970 *Irjad.*²⁹⁶ Az első és második ördögnek nevében, és mindeniknek:²⁹⁷ en,
Dipsas²⁹⁸ fő ember, elsőbben atkozom mennyet és földet és minden
szenteket. 2.²⁹⁹ Adom es testalom a testemet a földnek, az ő
annyának.³⁰⁰ 3. A papomot, aki engemet³⁰¹ oktatótt, testalom az
975 ördögög fejedelmének, Lucipaernek, mert a rosztol, az usoratót el nem
vont,³⁰² sőt arra tanított. 4. Feleseget, gyermekemet testalom az
ördögöknek, mert ők kedvéért husztam, vontam a szegenyeket,

²⁹⁰ I ANGELUS TENEBRARUM

²⁹¹ ALTER [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁹² tanácsot <kerdgyd> kergy

²⁹³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²⁹⁴ I tettem ládáidra

²⁹⁵ vegzed [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

²⁹⁶ [Az I/30. MS alapján kiegészítettük az *Irjad* szóval.]

²⁹⁷ I és minden ördögöknek nevében

²⁹⁸ Dispas [Az I/30. MS alapján javítottuk, egységesítettük.]

²⁹⁹ 3 [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁰⁰ I 2szor <testalom testem> adom és testáalom testemet a földnek az ő Annyának.

³⁰¹ I engemet tanított s oktatótt

³⁰² vond [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

űdöztem az özvegyeket, az usorak által hamis birság által sokakat
joszagoktól is meg foztottam.

(*Hic rugit et experat.*)³⁰³

(*Hic fit cantus angelorum, Christum rursum crucifixo.*)

SCENA NONA

CHRISTUS

980 Nem nyeggyven esztendő, se nem ötven kettő,
Hogy e' világ lenne hozam meg terendő,³⁰⁴
Feddettem és vártam, ne hogy el veszendő³⁰⁵
Lenne, es el veszne mint pokolra menő.

985 A profetaimot hozzájok küldöttem,
Ezek által őkököt gyakorta intettem,
És sok jóvaimot vélek en közlottem,
Nem volt annak haszna, akár mit miveltem.

990 Kedves szolgálaimmal hogy akaratomot,
Batron hirdettettem az Evangeliomot,
Meg utálták őkököt, nem nezték buszumot,³⁰⁶
űdöztek s meg őlték kedves barátimot.³⁰⁷

Most azert haljátok, minden renden levők,³⁰⁸
Nagyok és kicsinek, gonoszt cselekedők,
Ti hozzatok szóllok, mert a ti bűnőtők
Hozzam fel kiáltott, s, többet én nem tűrők.

995 Panaszolkodom én meltan elenetek,
Mert el tavoztatok tőllem, s nem engettek
Parancsolatimnak, melyet meg vettetek,
Órdog tanacsinak inkább engettetek.

³⁰³ expiret [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁰⁴ Hogy világ [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁰⁵ fedtettem [Emendáltuk.] ő veszendő [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁰⁶ utaltak nezték [Emendáltuk.]

³⁰⁷ uldöztek őlték [Emendáltuk.]

³⁰⁸ haljátok [Emendáltuk.]

1000 Nem neztetek arra, hogy én, örök Isten
Menyből le szállottam, s Maria meheben³⁰⁹
Igazán öltöztem az emberi testben,
Veletek lakoztam szornyú szegenségben.

1005 Mutattam ti nektek hasznos tanacsokat,
Údvősegre vivő helyes, szép modokat,
Hogy nyerhetne minden örök boldogságot,
Magam fel nyitottam mennyei utakat.³¹⁰

1010 De ime, mind ezekert:
Csupán mezittelen rutul vetkeztettem,
Vesszővel, kötéllel meg is verettettem,³¹¹
Erőssen keresztben fel is feszítetttem,
Testem izeinek serelmet szenvedtem.

1015 Karomkodo szokat fűleim hallottak,
Fő hajtogatással kereszt fán csufoltak,
Eczettel, epevel mint bűnőst, itattak,
Mint oldalom s szívem nektek fel nyitattak.

Szenvettem ertetek nagy keserűséget,
Szív beli banatot és nagy epeseget,
Akarván ezekkel ti üdvössegetek
Meg nyerni, s menteni szegeny lelketeket.

1020 Semmit ti ezekre nem figyelmeztetek,
Sőt mint ellensegim engem üldőztetek,
Ördögnek, világnak, testnek kerestetek,
Nagy gyonyórság terhet viseltetek.

1025 A ti kevelsetek oly nagy e világon,
Hogy mindenek felet jarni minden modon
Akartok, s engemet meg vettni immaron,
Éppen el temetni ügyekeztek nagyon.

1030 A ti bujasagtok és nagy fősvenségtek,
Engemet haragra gerjeztett vetketek,
Boszut allok ezért, s, hogy ti elveszetek,
Harom nemű fegyvert fogok ellenetek.

³⁰⁹ szállottam Maria [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³¹⁰ fél [Emendáltuk.]

³¹¹ I vesszővel s kötéllel

A kevelyek ellen meg fenem dardamot,
Nagy csapással rájok öntöm haragomat.³¹²

1035 Tikteket, oh, bujak, a kenkőves tóban
El vesztvén, küldelek pokolnak gyomraban.

Szent veremet szopo, usoras fősvenyek,
Ratok sententiát mondnak a szegenyek,
Fegyvert fogok azért, hogy mind el veszetek.

(*Hic Christus vibrat tres lanceas.*)

BEATA VIRGO (*perorat pro humano genere:*)

1040 Szerelmes szent fiam, szűnnyek meg haragod,³¹³
Emberi nemzetre te boszu állásod
Ki ne oncsad rajtok, nezd irgalmasagod,³¹⁴
És veszedelmektől tartoztasd ostorod.

1045 Mennyi sok kenokat szenvettel erettek,
Hogy ő nekik lenne örök údvősegek,
És ha most el vesznek, füstbe mennek ezek,
Legy téhat kegyelmes, esedezem ertek.

1050 Sok kenaid között mennyi epeséged,
Lelkemben szenvettem nagy keserűséget,
Velled egyút sirtam, hogy ők údvősseget
Nyerhessenek, tólled örök bekeséget.

Környűl metelesed volt szomoruságom,
Egyiptomi futás szivbeli sirásom,
Uttanad mindenkor volt nagy vigyazásom,
Tavul *léted* töllem okosza banatom.³¹⁵

1055 Midőn a varasban hogy fel fezttnének,
Sidoknak seregi orditva vittenek,
Jaj, hogy aztott lattam, arjai szivemnek,
Sűrűn meg indultak könnyvei szememnek.

³¹² reajok [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³¹³ Serelmes [Emendáltuk.]

³¹⁴ I oncsad rájok

³¹⁵ Tavul tölled [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

1060 Midőn a kereszt fán függöttel, ot voltam,
Nagy kenaid latám, en is sirankoztam,³¹⁶
Melyem szokogását nagyon tapasztaltam,
Meg halni te veled mindenkor kész voltam.

1065 Midőn a keresztről tegedet meg halva
Le vettünk, s vettelek az őlombe sirva,³¹⁷
Akkor az én szívem eppen el ajulva
Volt, és minden testem már felig meg halva.

1070 Egyetlen egy fiam, tekencs mind ezekre,
Fel forrot haragod emberi nemzetre,
Csendesedgyel mostán az én keresemre,
Ne töröld el okót, hajoly kegyelemre.³¹⁸

CHRISTUS (*ad matrem:*)

En szerelmes Annyam, minden keresidre,
Meg hajtottam fülem addig beszededre,³¹⁹
De latod, hogy viszont engemet keresztre
Vonnak a bűnösők, szörnyű gyötremre.

1075 Ime, kezem s, labom melyseges sebeit,
*Óllyá ők most tartják, mint kapczájok ügyit,*³²⁰
Szívem hasogattyak, mint alma torsáit,
Igyen sem gondoljak bűnők nagy suljait.

1080 Ezért édes Anyam, meg bocsás en nékem,
Mostán keresidet en be nem vehetem,
Mert igazság szerent mint labig el vesztem
Emberi nemzetet, a földről el seprem.³²¹

BEATA VIRGO (*celeriter defendit prostrata coram trono perorat:*)

1085 Órők Atya Isten órők bölcsesege,
Tegedet mehemben lelki csendességben,
Kilencz holnapokig hordoztalak testben,³²²
Szülven növeltelek tejemmel őlömbe.

³¹⁶ kenait [Emendáltuk.]

³¹⁷ vettenek [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³¹⁸ hajol [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³¹⁹ füledm [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²⁰ Oltya ők most tartjuk mind orczajok ügyit [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²¹ sópróm [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²² holnapig [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

Az emberek teged, úgy vagyon, bantanak,³²³
Most is minden rendek vetekben uszkalnak,³²⁴
De im, ket emberem, kik minden gonosznak
1090 Eleiben alnak, s, világot ujitnak.

Azért alazatoságát te Istenségednek
Nezzed, edes fiam, s, adgy helyt keresemnek,
Mutasd kegyelmedet emberi nemzettnek,
Most az egyszer legyen gratia mindennek.

CHRISTUS (*placatus:*)

1095 Annjai szavaid, en szerelmes dajkam,
Engem meg győzenek, szűzen szülő Anyam,³²⁵
Legyen meg keresed, s ezután én hozzám³²⁶
Bűnősök terjenek, s mondgyak neked Atyam.

1100 Ezen ket fiadot Világ teresere,
Be veszem, s, mennyeknek minden reszeire,³²⁷
Hirdessék, hogy fejsze fának gyűkerére³²⁸
Tétetett, s, el vesznek, mennek örök tűzre.³²⁹

BEATA VIRGO (*ad duos:*)

1105 Szülöttem haragjat, fiaim, hallátok,³³⁰
Mennyetek el azért, és a mint tudgyatok,³³¹
Világnak fiait Istenhez hijatok,
Igretem szerent őket ujicsátok!

(*Unus ex duobus hortatur hos*³³² *clamans:*)

³²³ I bántottak

³²⁴ I vetekben

³²⁵ szűz o [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²⁶ keresed ezután [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²⁷ mennyek [Emendáltuk.]

³²⁸ fanák gyűkere [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³²⁹ Tetett [Emendáltuk.]

³³⁰ Szöllöttem [Emendáltuk.]

³³¹ azért s a mint tú [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³³² I hoes

UNUS VIR³³³

Iam Securio ad radicem posita est. Derelinquat impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas, et revocetur ad Dominum. ps 55.
1110 Hadgya³³⁴ el az istentelen az ő utyat, és a hamis ferfiu az ő gondolatit, és terjen az Urhoz, mert igen kész a meg bocsattásra. Terjete az urhoz telyes szivetekből, böjtölésben, sirásban, környűl metelyjete a ti sziveteket! Terjete az Urhoz, és hadgyatok el bűneiteket.

(Hic turmatim accedunt paenitentes.)

(Alter praedicat, qui habet aures audiendi audiat.)³³⁵

ALTER VIR³³⁶

Nisi paenitentiam egeritis omnes peribitis! Tehát minden somnyuhozok, jőjete a vizekre, és a kiknek nincs ezüstök, siesetek, 1115 vegyete és egyete. Jőjete, vegyete, ezüst nélkül és minden csedeles nélkül bort és tejet. Venite et videte qvam svavis est Dominus. Jőjete, és lassátok, mely kegyes az Ur, akár mely orában fuhaszkodgyek a bűnös ember az Istenhez, az Isten megbocsattya minden bűneit, és soha azokrol meg nem emlekezik.

(Hic accedent paenitentes turmatim percutientes pectora ira.)

POENITENS PRIMUS

1120 Pater pecavi in coelum et coram te. Atyám, vetkeztem ellened és az ég ellen, könyörűl rajtam!

POENITENS SECUNDUS

Qui plasmasti me, misere mei. Aki engem alkottal, könyörűl rajtam!

POENITENS TERTIUS

Deus propitius esto mihi peccatori!

POENITENS QUARTUS

Delicta juventutis meae et ignorantias ne memineris Domine.

POENITENS QUINTUS

1125 Ab occultis meis munda me Domine! Az elrejtet vetkeimtől tisztics meg engem!

³³³ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

³³⁴ Hadgy [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³³⁵ I Alius praedicabit

³³⁶ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

POENITENS SEXTUS³³⁷

Vetkeztünk gonoszul cselekedvén, Uram, könyörül rajtunk!

BEATA VIRGO (*ad filium:*)

Szerelmes szülöttem, im a kereszt fadnak³³⁸
Gyümölcsre itt vagy, kenos halalodnak,
1130 Azért, hogy kegyelmezz hozzád forduloknak,³³⁹
S. legyenek tarsai örök boldogsagnak.

CHRISTUS

Nolo³⁴⁰ mortem peccatoris sed magis ut convertatur et vivat. Nem
akarom a bűnösnek halálát, hanem hogy ki terjen bűneiből, és élyen, ha
1135 a ho,³⁴¹ meg fejeritteném,³⁴² és ha olyanok volnanak, mint az piros vér,
mind a fejer gyapju tennem³⁴³ azokat. Ha *akarjátok*³⁴⁴ és engem
halgattok, a föld javait eszitek. Hogy ha nem akarjatok, és engem
haragra ingerletek, fegyver emészt³⁴⁵ meg titeket, és örök halálnak fia
lesztek.

(*Christus ad angelos:*)

1140 Asserte cito stolam primam! Hozzatok elő hamar a fejer ruhakot, és
öltöztessetek fel ökö, és adgyatok gyűrűt a kezekbe, mert ezek az én
fiaim. Meg holtak vala, de meg élevenettek, el vesztek vala és meg
talaltattak.

ANGELI (*dant illis albas vestes et hortantur eos ad agendum Deo
gratias. Justificati incipiunt:*)

1145 Atyának s Fiunak, Szent Lélek Istennek,
Adgyatok *hálákot*³⁴⁶ ti teremtőtöknek,
Hogy a pokólbéli örök gyötremnek
Torkából ki huzot, s adot údvőségnek!

³³⁷ ALIJ [A szerepnevet az I/30. MS alapján egységesítettük.]

³³⁸ Szerelmes [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³³⁹ kegyelmes [Emendáltuk.]

³⁴⁰ Nollo [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁴¹ mint a <kő> ho

³⁴² fejerittenem [Emendáltuk.]

³⁴³ tennem [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁴⁴ Ha <az> ohajato<t>zok [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁴⁵ emeszt [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁴⁶ halakot [Emendáltuk.]

Adgyunk *hálát* az Urnak, mert erdemli,³⁴⁷
Mert minden gazdagságát velünk közli,
1150 És mind bőv irgalmu kegyelmes atya,
Fiait testben, lelekben meg algya.

Enekelyűk ennek egy akarattal,³⁴⁸
Dücsőseg, Atya Isten, Szent Fiaddal,
Ki *bűnünk*ből ki mosol ez *űdőben*,³⁴⁹
1155 Meg ruhazal mezeitelenségűnkben.

Hálát adunk mind ezért mint Atyanknak,
Jesus Christusnak, mi közbe járonknak,
Szent Lelek Istennel egyenlő képpen,
Ki *minket* vigasztaljon. *Mondgyuk*: Amen.³⁵⁰

EPILOGUS

1160 Felseges Istentől a mint engettetett és tőllűnk ki telhetett,³⁵¹
Amit meg igertűk, aztot le rajszolytuk, többet mit *kevánhattok*?³⁵²
Talam azt vartatok, hogy Christus halálra sidoktol *vonattassék*?³⁵³
De minden volt sidaja *maga* Christusnak, *a* ki tudva *vétkezett*.³⁵⁴
Volt sűksegés azért ennek peldazottyát le rajszolni ti nektek,³⁵⁵
1165 Hogy ki ki Jesussat vegye le kereszteről, meg jobitván életett.
Ezt hogy nem miveltek eddig a bűnősők, el akara a Jesus
Veszteni világot, küldenü arra bűt felindult haragjaba.³⁵⁶
Es ha a Szűz Maria, kegyeségnek Anyja nem esedetet volna,³⁵⁷
Nem volna ma egy is ember a világon, ki el nem veszet volna.³⁵⁸
1170 Most peng a Christus, Anyja kerésére fegyveret tartosztatta,
De oly okkal s moddal, hogy a bűnős térjen, kővesse meg Istenét.

³⁴⁷ halalt [Emendáltuk.]

³⁴⁸ I Enekellyűnk

³⁴⁹ bűnűkből űdőbem [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵⁰ mikent vigasztaljon Amen [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵¹ engettett [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵² *kevántok* [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵³ *vonassék* [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵⁴ [Az I/30. MS alapján, a szótagszámnak megfelelően, kiegészítettük.]

³⁵⁵ <r>le [Ráírással javítva.] I Szükséges volt

³⁵⁶ Veszteni az világot [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁵⁷ I És ha szűz Maria

³⁵⁸ I egyis ember e világban

Most tehat függőben vagyon ti életetek, várja Isten térétek.³⁵⁹
Süketségre azért senki közülletek ne vegye, mert veszni tér!³⁶⁰
Sőt inkább jobbitya minden, amint tudgya, gyarloságnak vét két,
1175 Hogy örök életben, Jesusnak kedvében mondgya öröké: Amen.³⁶¹

Vagyok én követtye a Jesus Christusnak,
Ki azért küldettem, hogy egéz világnak
Bűneit dorgáljam, minden fiainak,³⁶²
És eleget tegyek Isten joságának.

1180 Torkosok, fősvények, paráznák, kevelyek,
Terjetek Istenhez, jora valo restek,
Buják, haragosok, egtelen irigyek,³⁶³
Más ként mind el vesztek, ha ti meg nem tertek.

Crysogonius Csergő

³⁵⁹ életetek varja [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁶⁰ térétek. <Sukség azért, senki közülletek> Süketségre

³⁶¹ eletettben [Az I/30. MS alapján javítottuk.]

³⁶² dorgaljam [Emendáltuk.]

³⁶³ egtelen <ig> irigyek

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 1253–1280. lapjain található. Szövege itt jelenik meg először. Tud róla *Bándi* (1896, 291, 293.), *Fülöp* (1897, 22.), *Pintér* (1993, 117.), *Muckenhaupt* (1999, 117.); néhány motívumát és annak forrását elemezte: *Medgyesy S.* (2009, 76–77, 105–106, 178, 255, 262, 302, 303, 384–386.).

Jól olvasható, rendezett kézírás. Van a drámának egy másolata a csíksomlyói könyvtár ún. *hosszú fekete dobozában* a 16. leltári szám alatt, egy 358×114 mm-es, 14 lapból álló összefűzött kézirat; jelzete I/30., a végén a bejegyzés: *Descripta P. F. Szabó*; ez olyan általános név, hogy nem alkalmas azonosításra. Az I/30. jelzetű másolat kézírása sokkal nehezebben olvasható, szövege azonban igen gondos. A két szöveg csaknem azonos, apró eltérések vannak köztük (kivéve néhány részletet, lásd alább). Valószínű, hogy a hosszú fekete doboz különálló kézírata az eredeti, s onnan másolták később a szöveget a *Liber exhibens*-be. A hosszú fekete dobozbeli szöveg másolója ugyanis pontosabb, logikusabb volt: jól elkülönítette az alanyi és tárgyias ragozású igealakokat, gondosabb az írásjelek és az ékezetek használatában, a rövid/hosszú magánhangzók jelölésében, jobb a rímelése, pontosabb a szótagszámkövetése. Egészében véve a fekete dobozé az igényesebb kézirat; ennek alapján felvethető, hogy ezt válasszuk közlésünk szövegének. A *Liber exhibens*-ben a drámaszöveg végén szerepel egy név – *Crysothonius Csergő* –, aki 1745-ben valóban a syntaxis és a grammatika tanára volt Csíksomlyón, ezért okkal tarthatjuk őt szerzőnek, s ezért úgy döntöttünk, hogy ezt közöljük főszöveggént. A fekete doboz I/30. jelzetű kéziratát így a *Liber exhibens* szövegének javítására, pontosítására használtuk. A lapalji jegyzetekben I jellel közöljük a fekete dobozbeli eltérést a főszövegtől. Szigorúan a szövegszerű eltérésekre koncentráltunk, tehát a helyesírási (rövid, hosszú magánhangzó, betűkettőzés, kis- és nagybetű, j/ly, ts/cs stb.) különbségeket nem jeleztük. A lapalji jegyzet szöveges részében a jelzetével, „I/30. MS”-ként utalunk a fekete dobozbeli kéziraatra.

A *Scena sexta* legelején lévő utasítás megváltoztatja a darab szerkezetét: *Haec d[a] t[ur]. pponi 5ta. A pponi* rövidítés feloldása egyaránt lehet *praeponi* vagy *postponi*, vagyis ennek alapján bizonytalan, hogy az 5. jelenet elé vagy mögé helyezendő-e a *Scena sexta*. A hosszú fekete doboz I/30. jelzetű kézírata sem volt segítségünkre, ott ugyanis ugyanez a jelenetek sorrendje, s a hatodik scena élén ugyanaz az utasítás áll. Mivel tehát mindkét kéziratban az ötödik után következik a hatodik jelenet, az áthelyezésnek csak úgy van értelme, ha a rövidítést *praeponiként* oldjuk fel, s a jelenetet az ötödik scena *elé* tesszük. Vagyis: felcseréltük az ötödik és a hatodik jelenetet, a korábban hatodik jelenet sorszámát ezáltal *quinta* lett, az eredetileg ötödik jelenet pedig a *sexta* sorszámot kapta. A számváltozást jeleztük a lapalji jegyzetben is.

Az utolsó két jelenet számozása – *scena septima* és *nona* – hibás, kimaradt a nyolcadik. Mindkettő hosszú és meglehetősen zavaros, új szereplők lépnek be előkészítetlenül, illetve más néven jelennek meg a régiiek. Úgy véljük, mindez egy (vagy több) számunkra ismeretlen forrás zavaros felhasználásából, talán rövidítéséből következett. Javítására vagy a forrás(ok) rekonstruálására nincs lehetőség. A 7. és a 9. jelenet közötti *scena octava* hiánya valószínűleg nem számozási hibából ered. A *scena septima* feltűnően hosszú, és a *clauditur* utasítás többször is a szín

elsötétülését jelzi; ezért biztosra vesszük, hogy a kézirat hetedik scenája a nyolcadikat is tartalmazta. A cselekmény és az utasítások alapján a püspök ismételt közbelépésénél, a király/gazdag visszatérítési kísérleténél elváltuk a hetedik jelenetet, és kialakítottuk a nyolcadikat. Az utolsó (9.) jelenet szintén aránytalanul hosszú, elképzelhető, hogy eredetileg ez is több scenára oszlott.

Az I/30. jelzetű kézirat két ponton tér el jelentősebben a *Liber exhibens*belitől:

(1) Az ötödik jelenet végén az utasítás szerint az Angyalok éneke következik (*Hic fit cantus Angelorum compatientium Christo rursus crucifixo*), mely azonban nincs beillesztve az I/30-as kéziratba. Ez is arra vall, hogy a dráma egyes részeit meglévő szövegekből álitották össze, lásd alább a forrásról írottakat.

(2) Az I/30-asban a 7. jelenet elején hosszabb áthúzott rész van, mely lapalji jegyzetbe nem fért volna, ezért az alábbiakban közöljük:

Scena 7ma

Kétseg eletemet hetedszer próbálya,
Mellyben bús szivemet titkos bánat szalya.
Látom, hányattatom, mint habok köszt gálya,
Istenem, valyon s mit hoz végre e futasnak pálya?

Ketseg, sok kő sulya emészté Ulissest,
Márs eles szablyája serte meg Achillest,
Véletlen történet fogyatá el Rilest,
[bizonytalan olvasat, nem tudtuk azonosítani]
Mindenek en nekemis akarnak vetni lest.

Azért bizonytalan sorsa eletemnek,
A ma két Pap leszen oka veszélyemnek,
Kik oly szeget minap fejembe ütének,
Hogy már nincs nyugta el búsult lelkemnek.

Igenis kivannyak, ők ahoz mit tudnak,
Csak a sok tanácsot, kalácsot nem adnak.
Absolutiokat, sőt oly szokot szólnak,
Jobbitsam életem, de abbol nem kapnak.

Majdon életemet vetem <vetem> a kotzkára,
<proba> Teszem szerencsemet igen nagy próbára,
Hogy csendesen élyek világ csudájára,
S légyek barátimnak vigasztalására.
[E sorban egy törlést nem tudtunk kiolvasni.]

Szapura nyelvemet tehát meg mozdítom,
Éles szép elmémet tanácsra bocsatom.
Országom bölcseit majd elé hivatom,
Enis tudok kettőt, azt ma meg mutatom.

Úss tüzet, te, Pista, egyet hadd szippantsak,
Bánatom had verje pipám füste bárcsak.

SERVUS

Keszen tartom <Uram> tüzzel Uramnak pipáját,
Melly el üszte sokszor Nagysádodnak buját.
Remellem, mostanis könnyebitti buját,
Megis vigasztalya szivének fajdalmát.

DOMINUS

Jól beszélsz, te Pista, eb ugatta gazza,
Kicsi vagy te, látom, de nagy agyad háza.
Bölcsességed magát most nap fényre hozza,
Jó szolgát im, latod, zacskóm meg rúhazza.

SERVUS

Adná isten a jót Nagyságod hasznára,
Had szalna [olvashatatlan rész]

DOMINUS

Ne presmitaly sokat, szolisd a más szólgám,
Ki minden bajomban vólt nékem mint bátyám.
Szép keresményimben igazgató Atyám,
Ő legyen mostani suton járó postám.

SERVUS

Kétszer Nagysagodnak hívom egy szávára,
Hogy ezen barattya fordúlyon jovára.

(Vocatur Servus advenit:)

Adgyon Isten, kívánt jókot Nagyságodnak,
Gyors veget zurzavar helyre barattyanak
Remélhet fént gyaszos s homalyos napjának,
Tessek parancsolni nekem, szolgáljanak.

DIVES

Isten hozott edes szivemnek remenye,
Te vagy bús szivemnek vigasztaló fénye,
Ligy mostis bánatom segítő edenye,
Kérlek, panaszimot most jób füled végye.

Most vetem eletem hetedszer probára,
Ama két practicas Doctorok szavára.
Mível szivem hajlott rut tanítására,
Sokakat amitó poenitentiára.

Izzad most üstököm, s mentségit, im, várja,
Öregbedik, gyászol napomnak homálya.
Mert ha usoramnak lész mostan vallója,
Magam esetemmel leszek mas árvája.

Azért, edes szolgám, szep cautiokkal
Kelletik el jönni, fontos tanácsokkal,
Hogy Husvetnak napján en az igazakkal
Gyonás nélkül urat vehessek azokkal.

A fenti helyett a *Liber exhibens*ben a 7. jelenet a király 6 verszakos szövegével indul: lásd közlésünk 725–748. sorait.

A drámában beszélő név lehet a főszereplő király neve, amely a „szomjúság” (vagyis kincssóvárság) jelentésű görög *dypsos* (δίψος) szóra épül. A király barátainak nevét a latin szótárban fedezhetjük fel: a *baja* alacsony, a *balista* számszeríjat jelent, a *balaena* a bálna többszámú alakja – e neveket nem tudtuk értelmezni.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A cím Szent Pálnak a zsidókhöz írott levelére (Zsid 6,6) hivatkozik. Ennek megfelelően summázza a prologus a darab tartalmát és üzenetét. A legnagyobb bűn a fősvénység, a szegények kihasználásával, tehát az uzsorával kapcsolatos, s e bűn elkövetésével az emberek lényegében megismétlik Jézus keresztre feszítését:

Amint Szent Pál mongya, magok fel feztitek,
Ujolog a Kristust halálra itilék.

Ennek peldazattya adatik ma néktek
Előtőkbe...

A példa minderre a Dipsas nevű uzsorás király története lesz (bár a kézirat a további jelenetekben más-más megnevezést – Dives, Dominus, Usurarius – alkalmaz *Dipsasra*).

Scena prima

Dipsas király elégedett önmagával és uzsorával szerzett nagy vagyonával. Megjelenik Doctor Evangelicus, aki a királyt súlyos bűneire és Isten parancsaira figyelmezteti, Angelus Satanae azonban ellene szól. Ezért a király elküldi szolgáját, hogy derítse ki az igazságot.

Scena secunda

A szolgálta Dipsas barátait, Baját, Balisztát és Balaenát hívja, akik, mivel mind kereskedéssel, pénzkölcsönzéssel foglalkoznak, nem tartják bűnnek az uzsorát. Dipsas

azt a tanácsot kapja, hogy híres doktorokat kérdezzen meg: Doctor Peregrinus és más bölcsek szintén nem ellenzik, így Doctor Evangelicus egyedül marad véleményével. Doctor Peregrinus azt javasolja, rendezzenek nyilvános disputát a kérdésről.

Scena tertia

Krisztus monológja: hiábavalónak tartja az emberiségért vállalt kínjait és halálát, s a bűn örök büntetését határozza el: *De en is vilagra / Sententiat mondván küldlek örök kenra.*

Scena quarta

A doktorok részben prózában, számos bibliai hivatkozással érvelnek: Doctor Evangelicus az uzsora ellen, Doctor Peregrinus mellette. Az utolsó érvsorozat Doctor Evangelicusé, ezután megjelenik az Angyal, aki a királyt bűnbánatra és az uzsora abbahagyására inti. Ellene szól azonban az Ördög, ő nyugtatja a királyt: az uzsora nem bűn.

Scena quinta

(Eredetileg Scena sexta, de a jelenet elején elhelyezett utasításnak megfelelően a Scena quinta elé kellett helyeznünk.) A hét főbűn közül hat (Superbia, Avaritia, Luxuria, Gula, Ira, Accedia) meggyőzi a királyt, hogy érdemes a világi hívságokkal élni: *E vilag en nekem örök boldogságom, / Sok gyonyorűsegeben elni itt kevánom.* Az Angyal hiába próbálja jó útra téríteni, a bibliamagyarázó Rabinusok mind úgy látják, maga Jézus is szívesen lakmározott, s ezt az Írás sem tiltja. A jelenet végén az Angyal elsorolja Jézus szenvedéseit, így is előkészítve a következő jelenetet.

Scena sexta

A jelenet elején ismét Jézus monológját halljuk szenvedéseiről és hiábavaló haláláról. Két tanítványát elküldi, hogy figyelmeztessék az embereket a bűnbánatra. Hatásukra a király/gazdag fiának és feleségének allegorikus alakjai elbizonytalanodnak: talán abba kellene hagyniuk a fényűzést. A feleség már hajlik az istenes életre, s rábeszelné fiát és férjét is, amikor az Ördög, Angyal alakját fölveve, megjelenik és ismét fényűzésre, hiúságra csábítja.

Scena septima

A jelenetben több színváltás van: a szín elsötétülése után folytatódik a cselekmény. A bizonytalan király/gazdag elküldi szolgáját a püspökhöz, hogy húsvét előtti gyónására és áldozására engedélyt kapjon. A püspök először meghajlik a küldött aranyak előtt, majd azt üzeni, lehetőség van a szentségek felvételére, ha uzsorával szerzett vagyonát visszaadja a szegényeknek. A király/gazdag erre teológusoktól kér tanácsot. A catholicus doctor megerősíti a szigorú parancsot, mások azonban felvilágosítják, hogy a kálvinistáknál nincs böjt, gyónás, a király/gazdag tehát úgy dönt: kálvinista lesz.

Scena octava

A 8. jelenet nincs a kéziratban, a 7. scena sok színváltása azonban azt valószínűsíti, hogy ott két jelenetet összevont a szerző vagy a másoló.

Az egyik szolga megviszi az áttérés hírért a püspöknek, aki megpróbálja visszacserezni eltévedt hívét. A király/gazdag azonban durván kidobja, ráadásul azzal dicsekszik, milyen sok gyönyörűséget enged neki új vallása. Papok ismét az Írással érvelnek az uzsora ellen. Az Angyal még egyszer megpróbálja jó útra téríteni, az Ördög azonban itt is közbelép, sikerrel: a jelenet zárlatában a király/gazdag sajátos végrendeletben kötelezi el magát és családját az evilági örömök mellett.

Scena nona

Ismét Krisztus panaszkodik, s az emberiség megbüntetését határozza el. Szabályos passiórészlet következik, Krisztus és anyja dialógusa a vállalt kereszthalálról. Szűz Mária irgalmat kér az embereknek. A jelenet további részében bűnbánók figyelmeztetik az embert a bűnbánatra, könyörögnek az isteni kegyelemért.

Epilogus

Ismét a bűnbánatra figyelmezteti az embert. Az epilógus elmondója Isten követeként szól, és figyelmeztet a helyes útra.

SZERZŐ

Mint jeleztük, a dráma szerzőjeként Csergő Krizogont fogadtuk el. Csergő Péter Krizogon neve a *Magyar Katolikus Lexikon*ban nem szerepel. Csergő 1714-ben született Gyergyószárhegyen. Életrajzát György József (1930, 487.) alapján Pintér Márta Zsuzsanna írta meg: „Beöltözésének időpontja 1734. július 19. 1740. dec. 3-án szentelték pappá a stefanita provinciában. 1742–1743-ban a Marosvásárhely melletti Jeddán házikáplán a Bálintith családnál. 1745: Csíksomlyón a syntaxis és a grammatika tanára. [...] 1740–1768: Tordán és Vajdahunyadon házfőnök.” (Pintér 1993, 133–134.) Az 1709-ben leégett gyergyószárhegyi zárdát ő építtette újjá 1752-ben, ekkor toldatta a templomhoz a déli oldalon levő Mária-kápolnát is. 1773. június 11-én hunyt el Gyergyószárhegyen. „A Catalogus defunctorum megjegyzi róla, hogy önsanyargató jellem volt, sokat böjtölt, elmélkedett.” (Pintér 1993, 134.)

FORRÁS

A dráma központi kérdése az uzsora erkölcsös vagy erkölcstelen volta; a szerző az Arisztotelészen alapuló keresztény nézeteket és az ezt alátámasztó, illetve cáfoló idézeteket, érveket használja. A címleírásban szereplő Szent Pál-idézet (Zsid 6,6) lényege, hogy aki elhagyta Istent, azaz bűnt követett el, nem képes bűnbánatra sem; ehhez kapcsolja főbűnként az uzsorát, a fősvénységet, a kapzsiságot.

A főszereplő Dipsas király, de Dives, Dominus, Usurarius neveken is szerepel (lásd erről a szövegkritikai jegyzeteket is). Erre az lehet a magyarázat, hogy a szerző több, az uzsorás és kincsgyűjtő életet elítélő drámából dolgozott, s nem egységesítette a főalak nevét.

A forrásként használt darabokat nem ismerjük. Feltételezésünk szerint lehetett egy moralitástörténet az elbizakodott, szegényeket nyúzó, gazdag királyról, aki –

a hasonló csíksomlyói moralitásokból is következőtve – a dráma végén elkárhozik. E moralitások szívesen léptettek fel az evilági élvezetekre csábító allegóriákat, itt éppen hat főbűn alakjában (Superbia, Avaritia, Luxuria, Gula, Ira, Accedia): ez a részlet tehát szintén könnyen átemelhető volt bármely más darabból. Egy másik drámából kerülhetett ide a *consultatió*s rész, a tudós doktorok vitája az uzsoráról. Az Arnus folyóra utalás akár itáliai forrást sejtethet. A Krisztus-jelenetek forrása egy vagy több passiójáték lehetett; Krisztus és Mária dialógusa, Mária könyörgésével a Mária-síralmak (*Planctus Mariae*) logikáját követi (Sticca 1988; Demeter 2005, 744–746.; Medgyesy S. 2009, 257–288.) Mária a bűnös emberiségért könyörög fiánál, amely a Maria Advocata-típus megjelenése a csíksomlyói misztériumdramákban (bővebben más passiójátékok Advocata-jeleneteivel: Medgyesy S. 2009, 76–81.).

Szembetűnően sok az idézet, igen pontos locusmegjelöléssel, ami az ekkori csíksomlyói drámákban ritka; e pontosság megkövetelte, hogy tárgyi jegyzeteinkben megadjuk a modern fordítást és magyarázatot. A szerző legtöbb hivatkozása és idézete a Bibliából való, de a liturgiából, sőt a kánonjogi tankönyvből is beemelt szövegeket. A teljesen magyar nyelvű drámaszövegen belül épp e vendég- és kölcsönszövegek szerepelnek latin nyelven, sokszor szó szerinti idézetként, másszor közeli szöveggént. A szerző ügyelt arra is, hogy csaknem minden latin idézetnek rögtön megadja a magyar fordítását, azonos szereplővel elmondatra. Ennek oka, hogy a csíksomlyói és környékbeli alacsony iskolázottságú közönség nem értette a latint, így anyanyelven is el kellett mondani.

ELŐADÁS

Az előadásra 1745. április 16-án, nagypénteken került sor.

Az ötödik jelenet végén a rendezői utasítás szerint az angyalok énekelnek (*Oh, szerelmes Jézus, aki miérettünk* kezdettel 23 versszakot). Ugyan nincs kiírva nótajelzet, de a 6.6.8.6. szótagszámú szöveg, tartalmi hasonlóság miatt is, nagy valószínűséggel a *Jaj, nagy kedven tartott* kezdetű Mária-síralom dallamán hangzott fel (kottáját 18. századi erdélyi ferences forrásból és népzenei gyűjtésből l. az 1741-es, e kötet 2. sz. darabjának jegyzetében). A nyolcadik jelenet végén – talán téves másolás következtében – az előző rendezői utasítással szinte egyezőt találunk, énekszöveg nélkül.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A prológu s példaalakként az uzsora bűnébe esett, *Dipsas* nevű királyt jelöli meg. A dráma későbbi részében azonban ugyanerre a figurára a *Dives*, a *Dominus*, *Usurarius* neveket használja a szerző vagy a másoló. E neveket nem egységesítettük, mert a több név nem zavarja az olvasót. A király neve hol *Dipsas*, hol *Dispas* alakban szerepel; a dilemma feloldásában az I/30. jelzetű másolat is segített, amely következetesen a *Dipsas* alakot használja.

A pap figurára a *Sacerdus* szót használja a kézirat, nem javítottuk *Sacerdos*ra.

Több szolgálifigura is fellép a darabban, ezeket először szétválasztottuk, majd a névhasználatot egységesítettük, s ezt lapalji jegyzetben szintén jelöltük.

A korban megszokott rövidítéseket és a kettőzést jelző ~ tildét a betű fölött (pl. kérnk = kérnek; masnk=másnak; Sz.=Szent; caa = causa; C. = Caput; v. = versét; B.V.= Beata Virgo) jelölés nélkül feloldottuk.

Az Epilogus első 16 rímtelen és nem teljesen szabályos szótagszámú sorát a szerző-másoló külön sorokban, nagy kezdőbetűvel írta, ezért e formát mi is megtartottuk. A szótagszám soronként 6/6/7-es, az I/30. jelzetű kéziratban ez szinte hibátlan, míg a *Liber exhibens*beliben sok a hiba. Lehet, hogy eredetileg végig rímes vers volt az epilógus, s elképzelhető, hogy az első tizenhat sor egy ének romlott szövegeként került a kéziratba.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

A cím második sora *S. Pauli ad Hebraeos 6. v 6.* – Pál levele a zsidóknak, 6,6

A cím harmadik sora *rursum crucifigentes sibimet ipsas Filium Dei et ostentui habentes* – A teljes idézet modern fordítása: „aki egyszer már részesült a világgosságban, megízlelte az égi ajándékot, megkapta a Szentlelket, felfogta az Isten tanítását, és megtapasztalta az eljövendő élet erőit, *aztán mégis elpártol, lehetetlen újra bűnbánatra indítani.* Hiszen ha rajta áll, újra keresztre feszíti az Isten Fiát, és csúfot űz belőle.” (Zsid 6,4–6; a dőlttel jelölt rész a latin idézet fordítása: Zsid 6,6)

47 *csekel* – csekély

59 *executiora* – teljesedésre, végrehajtásra

61 *Barláám* – Barlaam, magyarul Barlám, keresztény remete, aki a Jozafát nevű királyfit megtérítette, l. Barlám és Jozafát legendáját.

62 *Acháb és Jezabel* – Acháb, Izrael királya és felesége, Izebel/Jezebel/Jezabel (1Kir 21)

63 *Dalila* – Delila, Sámson szerelme, aki tudja és elárulja Sámson hajának titkát (Bír 16)

65 *Zaphira s. Annanias* – Anániás és Szafira, házaspár, akik birtokuk árának csak felét adták át Péternek és a korai keresztény egyháznak: hazugságukért az életükkel fizettek. (ApCsel 5)

67 *Judas* – Júdás: Jézust csókkal elárulta; *Simon magus* – Simon mágus: Fülöp apostol térítette meg; róla nevezték el a simoniát, a szentségek kiszolgáltatásának pénzhez kötését (ApCsel 8,9–24)

70 *szuzék* – szuszék, nagyobb láda

75 *interesiben* – kamatjaként, kamat fejében

105 *Lucae 6 v. 35.* – Lukács 6,35: „Szeressétek tehát ellenségeiteket! Tegyetek jót és kölcsönözzetek, semmit vissza nem várva; így nagy lesz a ti jutalmatok, és a Magasságbeli fiai lesztek, mert ő jóságos a hálátlanokhoz és gonoszokhoz is.”

114 *Harmadik könyvében Mojszesnek... Husz ötödik részben* – Leviták 25,35–36: „Ha testvéred elszegényedik és vagyoniilag meginog, s felsegítéd mint jövevényt vagy idegent, s így eléldegél melletted, ne végy tőle kamatot vagy többet, mint adtál: féld Istenedet, hogy megélhessen melletted testvéred.”

119 *sustakot* – susták: aprópénz (2 garas v. 6 krajcár)

- 121 *ó, s mint az új törvényben* – az Ó- és Újszövetségben
- 124 *cannonista* – kánonista, kánonjogász
- 141 *Arnus* – Arno: folyó Etrúriában (a mai Toszkánában)
- 160 *ekonomiamhoz* – gazdasághoz
- 197 *eleb alnak* – odébbállnak
- 208 *decidályak ezen causákat* – eldöntik ezeket az ügyeket
- 211 *boldulást zerzert* – boldulást szerzett
- 250 *Oltba* – Olt: folyó Erdélyben
- 271 *decisiojára* – eldöntésére
- 272 *dispotatiora* – disputációra: megbeszélésre, vitára
- 284 *gyallosagod* – gyalóságod
alattam valókban – alattvalóimban
- 327 *decidálnak és defínálnak* – eldöntik és meghatározzák
- 338 *usurarum crimen utriusque testamenti pagina detestatur* – idézet a középkori egyházi jogi gyűjtemény, a *Corpus Juris Canonici per regulas naturali ordine digestas...* XII. Titulus, IX. Sectiojából (az első egységes kiadást Vitalis de Thebes és Jean Chappuis állította össze; Párizs, 1500–1503), számtalan más kiadásban jelent meg. A latin szöveg után a magyar fordítást maga a Consiliarius adja meg.
- 345 *Lev. 25* – Leviták könyve 25.
- 346 *ne accipias usuras, neque amplius quod dedisti* – A teljes idézet a Vulgatából: „ne accipias usuras ab eo nec amplius quam dedisti time Deum tuum út vivere possit frater tuus apud te” (Leviticus 25,36). A már korábban idézett modern fordítása: „Ha testvéred elszegényedik és vagyoniilag meginog, s felsegíted mint jövevényt vagy idegent, s így eléldegél melletted, ne végy tőle kamatot vagy többet, mint adtál: féld Istenedet, hogy megélhessen melletted testvéred.” (Lev 25,35–36)
- 347 *ps. 14* – 14. zsoltár.
- 348 *Ezech. 18* – Ezekiel könyve 18.
- 350 *quod si genuerit filium, ad usuram dantem et amplius accipientem, nunquid vivet? Non vivet* – Idézet a Vulgatából, Ezechiel 18:13. A latin után a Doctor megadja a magyar fordítást.
- 351 *Luce 6* – Lukács 6.
- 352 *benefacite et mutuuum date nil inde sperantes* – „És ha azoknak adtok kölcsön, akiktől reméletek, hogy visszakapjátok, milyen jutalmat érdemeltek?” (Lk 6,34)
- 355 *ps. 145* – 145. zsoltár
- 356 *devovete et redditte* – fogadjátok meg és adjátok vissza, azaz: tegyetek fogadalmat és tartsátok meg
- 363 *titulásod* – titulusod: jogcímed
- 370 *prosopopiával citáld* – kb. fontoskodva idézed (helyesen: prosopopeia)
- 378 *Mojesz 5dik könyvenek 23 részét 19 v.* – Második Törvénykönyv 23,19: „Ne vidd semmiféle fogadalmad (teljesítésére) kéjelgésnek díját vagy kutyának árát az Úr, a te Istened házába. Mert az Úr, a te Istened szemében mindkettő utálatnak tárgya.”

- 378 *Non fenerabis fratri tuo ad usuram* – „Testvérednek ne adj kamatra...”
(MTörv 23,20)
- 381 *Deut. 28* – Második Törvénykönyv 28
- 382 *fenerabis gentibus multis* – A teljes mondat modern fordításban: „Az Úr feltárja előtted bőséges kincstárát, az eget, s a megfelelő időben esőt ad földednek, s úgy megáldja kezed minden munkáját, hogy sok népnek adhatsz kölcsönt, magadnak azonban nem kell kölcsönt kérned.”
(MTörv 28,12)
- 385 *Luc 25* – Lukács 25
- 388 *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, ut et ego cum usuris utique exegissem illam* – „Miért nem adtad hát oda pénzemet a pénzváltóknak, hogy megjövet kamatostul kaptam volna vissza?” (Lk 19,23)
- 391 *Sz. Luc: Evan: 6 rész* – Lukács 6: „Mindenkinek, aki kér tőled, adj, és aki elviszi, ami a tiéd, attól ne kérd vissza.” (Lk 6,30)
- 394 *szűkült* – szükséges szenvedő
- 408 *Mojzes K. 28* – Második Törvénykönyv 28
- 409 *Hic penus accipitur longe* – kb. az üzlet megkötötetett.
- 435 *nyerelkedhetik* – nyereszkedhetik
- 439 *excomunikalja* – kiátkozza
- 555 *Szent János* – Keresztelő Szent János
- 560 *Janos a pusztában* – Keresztelő Szent János a pusztában élt, mielőtt prédikálni kezdett.
- 575 *Zacheaeusnál* – Zákeus: fővámszedő Jeruzsálemben, vendégül látta Jézust (Lk 19, 1–10)
- 585 *illogattyak* – iddogálják, iddogálnak
- 663 *eleb ál* – l. a 197. sorhoz írt magyarázatot: odébbáll
- 738 *kommuniora* – áldozásra, úrvacsorára
- 744 *confusio* – zavar
- 756 *licentia* – engedély
- 763 *communiojara* – áldozására
- 768 *parsussa* – részese, itt kb. küldöttje
- 770 *jus* – juss: jog
- 772 *Urat venni* – áldozni
- 776 *providéal* – gondoskodik
- 777 *Safira* – Szafira: Ananiás felesége holtan esett össze Péter lábainál, amikor pénzadományával kapcsolatosan hazudott (ApCsel 5,1–10; l. a 65. sornál a magyarázatot)
- 779 *Annaniás* – Ananiás: jeruzsálemi keresztény, aki feleségével, Szafirával együtt vétett a Szentlélek és a keresztény ösközösség ellen, ezért halállal bünhődött (ApCsel 5,1–11)
- 780 *Juliás* – Antipász: Pergamonban kivégzett keresztény vértanú (Jel 2,13)
- 796 *Zafira* – Safira, Szafira (l. a 777. sorhoz adott magyarázatot)
- 801 *sagban* – zsákban (zsákbamacska)
- 817 *decisiojában* – eldöntésében
- 818 *repost* – válasz
- 832 *confusiót* – zavart

- 833 *repulsiot* – elutasítást
 868 *kalvenisták* – kálvinisták
 889 *controversia* – ellentmondás
 890 *cannonista* – kánonjogász, egyházjogász
 929 *Excommunicatio* – kiátkozással
 943 *Solemniter... ceremoniaval* – ünnepélyes szertartással
 985 *közlottem* – közlöttem: megosztottam
 1107 *Iam Securio...* – A pontos szöveg: „Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas; et revertatur ad Dominum, et miserebitur eius, et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum.” Izajás 55,7. A szereplő megadja a magyar fordítást is.
 1108 *ps. 55* – 55 zsoltár
 1113 *Nisi paenitentiam egeritis omnes peribitis* – „Dico vobis: Si paenitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.” (Lukács 13,5). A szereplő megadja a magyar fordítást is.
 1116 *Venite et videte quoniam suavis est Dominus* – „Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus: beatus vir qui sperat in eo.” (Zsolt 33,9) A szereplő megadja a magyar fordítást is.
 1132 *Nolo mortem...* – „Vivo ego dicit dominus nolo mortem peccatoris sed ut magis convertatur et vivat.” A nagybőjti zsolozsma egyik antifónája. A szereplő megadja a magyar fordítást is.
 1140–1143 *Hozzatok elő hamar a fejer ruhakot...* – „Az apa azonban ezt mondta szolgálainak: Hozzatok hamar a legdrágább ruhát és adjátok rá, húzzatok gyűrűt az ujjára és sarut a lábára!” (Lk 15,22)

Krizogon Péter Csergő

PLAY ON THE HIDEOUSNESS OF USURY

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 1253–1280 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* This is the first publication of the manuscript.

It is in a legible, structured handwriting. The drama has a copy in the so-called *long black box* of the Csíksomlyó library, registered under nr. 16, a 358×114 mm manuscript of 14 pages; its reference number is I/30, with a signature at the end: *Descripta P. F. Szabó*; this name is too general to allow identification. The handwriting of the copy marked I/30 is much more difficult to read, the text, however, is very elaborate, as the copyist of the text was more precise and more logical; this may justify the decision to use this as the text in our collection. In *Liber exhibens*, there is a name at the end of the drama text – Crysogonius Csergő – who was indeed the teacher of syntax and grammatics in Csíksomlyó in 1745, so we are right to consider him the author, we thus decided to publish this as the main text.

The instruction at the very beginning of *scena 6* changes the structure of the play: *Haec d[a]t[ur]. pponi 5ta*. The abbreviation *pponi* may stand for both *praeponi* or *postponi*, but the change only makes sense if we interpret it as *praeponi* and place the scene *before* *scena 5*. In other words: we changed the fifth and the sixth scene, the previous scene 6 now became *quinta*, while the original fifth scene received the number *sexta*. This change of number is indicated in the footnote.

The numbering of the last two scenes – *scena 7* and *9* – is wrong, there is no number 8. Both scenes are long and rather chaotic, new characters appear without any preparation, old characters appear with a different name. In our view, this is the result of the chaotic use or maybe shortening of a source (or several sources). There is no possibility to correct this or to reconstruct the source(s). The omission of *scena octava* between scenes 7 and 9 is probably not due to a numbering mistake. *Scena 7* is unusually long and the instruction *clauditur* often indicates the darkening of the stage; we are thus sure that the seventh *scena* of the manuscript contained the eighth one, too. On the basis of the plot and the instructions, we cut the seventh scene at the repeated intervention of the bishop, at the reconversion attempt of the king/the rich man, and created the eighth one. The last scene (*scena 9*) is also disproportionately long, it might have been divided into several *scenae*.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologue

The title refers to Saint Paul's epistle to the Hebrews (Heb 6:6). The prologue summarizes the content and message of the play accordingly. The greatest sin is related to greed, the exploitation of the poor, that is, usury, and by committing this sin, people basically repeat Christ's crucifixion. The example will be the story of

the usurer king Dipsas (although the manuscript uses different names for *Dipsas* – Dives, Dominus, Usurarius – in the following scenes).

Scena 1

King Dipsas is satisfied with himself and with his great wealth procured with usury. Doctor Evangelicus appears to warn the king of his grave sins and the orders of God but Angelus Satanae speaks up against him. The king sends his servant to seek the truth.

Scena 2

The servant calls for Dipsas' friends, Baja, Baliszta and Balaena who are all merchants and moneylenders, so they do not consider usury a sin. Dipsas receives an advice to ask for the opinion of famous scholars: Doctor Peregrinus and other wise men are not opposed to usury either, so Doctor Evangelicus is alone with his view. Doctor Peregrinus suggests to have a public dispute on the question.

Scena 3

Christ's monologue: he feels that his sufferings and death for the sake of mankind was in vain, he decides the eternal punishment of sin.

Scena 4

The scholars partially present their arguments in prose, with many biblical references: Doctor Evangelicus is against usury, Doctor Peregrinus defends it. The last series of arguments comes from Doctor Evangelicus, then the Angel appears who warns the king to repent and stop the practice of usury. The Devil, however, contradicts the Angel and reassures the king: usury is not a sin.

Scena 5

(Originally scena 6 but we had to place it before scena 5 according to the instruction at the beginning of the scene.) Six of the seven deadly sins (Superbia, Avaritia, Luxuria, Gula, Ira, Accedia) convince the king that it is good to use worldly vanities. The Angel tries to persuade the king in vain, the scholars explaining the Bible all believe that Jesus also liked feasts and they are not forbidden by the Scripture. At the end of the scene, the Angel enumerates the sufferings of Jesus, thus preparing the next scene.

Scena 6

Yet again, the scene begins with Christ's monologue on his sufferings and death in vain. He sends two of his disciples to tell people to repent. As a result, the allegorical figures of the king's/rich man's son and wife hesitate: maybe they had better stop living so luxuriously. The wife almost decides to choose a divine life and persuades his son and husband when the Devil appears, disguised as an Angel, and tempts her to be sumptuous and vain again.

Scena 7

There are several scene changes in this scene: the stage darkens and the plot is continued.

The uncertain king/rich man sends his servant to the bishop to ask for his permission to confess and sacrifice before Easter. At first, the bishop is inclined to accept the gold but sends a message: the king may receive the sacraments if he gives his fortune – accumulated by usury – back to the poor. The king/rich man seeks the advice of theologians. The Catholic scholar confirms the strict order but others inform him that Calvinists do not fast and confess, so the king/rich man decides to be a Calvinist.

Scena 8

(Scene 8 is not in the manuscript but the many changes of scene of scena 7 make it probable that the author or the copyist contracted two scenes here.) One of the servants takes the news of the conversion to the bishop who tries to take back his strayed lamb. The king/rich man turns him away, boasting about all the pleasures his new religion allows him. The priests cite the Scripture to argue against usury. The Angel tries to lead him to the righteous way once more but the Devil interrupts him successfully: at the end of the scene, the king/rich man writes a strange testament where he obliges himself and his family to take part in worldly pleasures.

Scena 9

Christ complains again and decides to punish mankind. This is followed by a regular Passion extract, Christ and his mother talk about the death on the cross. Virgin Mary asks for mercy for humanity. In the rest of the scene, repenters warn people to repent, they beg for divine mercy.

Epilogue

Once again, it warns people to repent. The epilogue is recited by God's messenger who warns people of the righteous way.

AUTHOR

As we have indicated, we accepted Krizogon Péter Csergő (1714–1773) as the author of the drama.

SOURCES

The central issue of the drama is the moral or immoral nature of usury; the author uses the Christian views based on Aristotle, as well as citations and arguments supporting or countering these views. The essence of the Saint Paul citation in the title description (Heb 6:6) is that those who turn their back to God committed a crime and cannot repent; this is connected to the deadly sin of usury, avarice, greed.

The main character is king Dipsas who also appears under the names Dives, Dominus, Usurarius. This may be explained by the fact that the author used several dramas condemning a life of usury and wealth accumulation and did not unify the name of the main character.

We do not know the plays used as sources. We assume it might have been a morality story on the pretentious, rich king who exploited the poor and who – judging from the similar moralities of Csíksomlyó – is punished by perdition at the end of the drama. Similar moralities tended to present allegories carrying the temptation of worldly pleasures, in this case in the figure of the six deadly sins (Superbia, Avaritia, Luxuria, Gula, Ira, Accedia): this extract was thus easily taken from any other play. Another drama may have been the source of the *consultatio*, the scholarly doctors' debate on usury. The reference to the river Arnus suggests an Italian source. The source of the scenes with Christ may have been one or more passion plays; the dialogue of Christ and Mary follows the logic of Mary's planctus (*Planctus Mariae*; Sticca 1988; Demeter 2005, 744–746.; Medgyesy S. 2009, 257–288.) Mary craves his son for the sinful mankind, i.e. it is the type called *Maria Advocata* which can be found in some passion plays of Csíksomlyó (on the *Advocata* scenes of other plays, see: Medgyesy S. 2009, 76–81.).

There are unusually numerous quotes with precise locus designation which is rare in Csíksomlyó dramas of the time. Most of the references and quotes come from the Bible but the author also used text from liturgy and the canonical law textbook. Within the solely Hungarian drama texts these citations and borrowed texts are in Latin, often as word for word citations, sometimes as near texts. The author also paid attention to provide the Hungarian translation of almost all Latin quotes, spoken by the same character. This is due to the fact that the uneducated audiences from Csíksomlyó and the nearby villages did not speak Latin, only understood their mother tongue.

PERFORMANCE

The play was performed on 16 April 1745, on Good Friday. According to the director's instructions, angels sing at the end of scene five (23 strophes beginning *Oh, szerelmes Jézus, aki miérettünk*). Although there is no melody reference, the 6.6.8.6. syllable number and the similar content suggest that it was probably sing to the melody of a lamentation of Mary beginning *Jaj, nagy kedven tartott* (see its scores from an 18th century Transylvanian Franciscan source and folk music collection in the notes play nr. 2 from 1741 in this volume). At the end of scene eight – maybe due to a copying error –, there is a director's instruction almost similar to the previous one, without song.

7.

Péterffi István Márton (?)

AZ IGAZ MESSIÁS HIRDETÉSE

Csíksomlyó

1746. április 8. nagypéntek

[SZEREPEK:

SIMEON
SPIRITUS DOMINI
SACERDOS MAGNUS
JOSEPH
MARIA
GASPAR
MELCHIOR
BALTHAZAR
SERVUS
HERODES
EPHEBUS PRIMUS
EPHEBUS SECUNDUS
EPHEBUS TERTIUS
ANGELUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MULJER PRIMA
MULJER SECUNDA
MULJER TERTIA
MULJER QUARTA
JESUS
JERUSALEM PRIMUS
JERUSALEM SECUNDUS
JERUSALEM TERTIUS
JERUSALEM QUARTUS
DOCTOR PRIMUS
DOCTOR SECUNDUS
DOCTOR TERTIUS
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
INFIRMUS
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
PHARISEUS TERTIUS
PHARISEUS QUARTUS
PHARISEUS QUINTUS
PHARISEUS SEXTUS
AULICUS PRIMUS
AULICUS SECUNDUS
AULICUS TERTIUS
AUGUR
AEDILIS

ANNAS
CAIPHAS
JUDAS
DIABOLUS
GENIUS ALTER PRIMUS
GENIUS ALTER SECUNDUS
LUCIPER
GENIUS
FAMULUS
CENTURIO
JOANNES
JACOBUS
PETRUS
CONTIONATOR
DAEMON
DAEMON PRIMUS
DAEMON LEGATUS
MILITES
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
CONTIONATOR
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TESTIS QUARTUS
TESTIS QUINTUS
TESTIS SEXTUS
ANGELUS PRIMUS CONFORTANS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELI
PILATUS
JUDAEI
SERVUC QUINTUS
A [EGY ÚTON JÁRÓ]
B [EGY ÚTON JÁRÓ]
C [EGY ÚTON JÁRÓ]
D [EGY ÚTON JÁRÓ]
DUX
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS

CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
DECURIO
UXOR PILATI
CYRINEUS
FABER LICTOR QUARTUS
NICODEMUS]

ACTIO ALIA PARASCEVICA
DE ANNO MESSIAE REGIS NOSTRI 1746.

PROLOGUS

Christusnak kinyain szánakodo hivek,
Ez mái szent napra kik meg jelentetek,
Ma iten egyebet semmit nem szemléltetek,
Hanem inkább Christus meg holt éretetek.

5 Volta kepen ugyan ezt le nem irhatyuk,
Mert gyarlo elmenkel még fel sem foghatyuk,¹
Rebegő nyelvünkel és ki nem mondhatyuk,
Leg aláb kébzésit ki tészűk, mint tugyuk.

10 Nevetesre valo dolgot itt nem láttok,²
Fondor minusokot csak héjaban vártok,
Musikát és tanczot itt ma nem láthatok,³
De nagy tragyédián kesergeni fogtok.

15 Távol tavol inen poeták álmai,
Pállás, Juno, Venus hazug sigmentomi,
Herkules harczeni, Nagy Sándor harczeni,
Egy szoval világnak tetző praktikái.⁴

20 Mert ma a természet magában fel bomlot,
Világ alkotmánya éppen ösze romlot,
Mivel alkotoja, látzatok, el romlott,
Órdóg, Test és Világ mind adig ostromlot.

Látnia fogjátok tehát a szidokot,⁵
Christus elen alló szido fő papokot,
Kénzo eszközőkel terhes hóherokot,
Két szín, istentelen farizeusokot.

25 Azért az ártatlan Jesust vérében keverve,
Kinekis tővises korona fejében,
Csufságbol adatot naldszál az kézébe,
Torhás pögdősések hulatak szemében.

¹ mért [Emendáltuk.]

² látok [Emendáltuk.]

³ láthatok [Emendáltuk.]

⁴ praktikái [Emendáltuk.]

⁵ szidokot [Emendáltuk.]

30 Meg látjátok, mi ként keresztre vonatik,
Otton az szidoktól rutul csufoltatik,
Mi üdvőségűnkért.

Ezt a trágiediát midőn szemlélitek,
Magatokrol épen ugy elmélkegyetek,
Mind ati okai ezeknek lenétek!
35 Másként nincs e dolog, akár mint véljeteK.⁶

Cziczogás, kaczagás itt ne halatasék,
Hanem szomorkodás s ohajtás látasék,
Penitantiarol ki ki inditassék,
Élet jobításra fogadás tétesék!

SCENA PRIMA

*(Simeon ex pectore consolationem Izrael de adventu Christi cum cordis caritate perorat:)*⁷

SIMEON

40 Oh, öröké valo Egyeség s Háromság,
Akit meg nem foghat emberi okoság,
Kinek fűg kezéből minden álandóság,
Mind menyen és földőn valo hatalmaság!

45 Örök Atya Isten, mindenek engednek,
Parancsolatidnak engedelmeskednek,
Térdeket meg hajtyák királyi székednek,
Vedbé kérésemet hasznára embernek.

Egeknek kapui nyiljanak meg egyszer,
Bocsásákle onan, kit kívánt eszerszer,
50 Mesiast! Bágyadtak, juson arra már szem,⁸
Vigasztalására, kit kívánt a Mártyr!

Jőjönél már egyszer igaságnak napja,
Kit példazot régen Gedeonak gyapja,
Had szabaduljanak! Az őrdőgneK rabja
55 Szentekel öröké országodot birja!

⁶ másként <nem> nincs

⁷ expect [A lap szélén hiányzó szót kiegészítettük.] ara ctate [A margón lévő szótöredékeket a szövegösszefüggés alapján kiegészítettük.]

⁸ bágyatak [Emendáltuk.]

Kegyetlen oroszlány Juda nemzetéből,
Kit látot a kedves lelki jelenésből,
Tanyitván szabadics bunnek tómleczéből,
Ved ki nagy átkából!⁹

60 Limbus fenekében heverő szent atyák,
Jo akaratodot minden kor imágyák,
Nem kesik, hozzátok érkezik, ha látyák,¹⁰
Világ megváltoja, és mindenkor mongyák.

65 Abrahám, Jákobnak s Isáknak Istene,
Kinek nagy gongya van minden féle rendre,
Most ki szabadítál és hozza örömrre,
Hogy műis induljunk méltó dicsiretre!

70 Dicsirtesél azért, mezők gyúngy viraga,
Menyei szenteknek leg nagyobb főpapja,¹¹
Ó testámentomnak nagyobik angyala,
Iszrael népének felkenett királya!¹²

75 Tudom, hogy nem érem ennek meg látását,
Nem fogom éltemben nagy jo akaratyát
Tapasztalni, mivel látom ő foljását
Életemnek és az esztendőmnek számát.

Ajakim reszketnek, s ereim el fogytak,
Közönséges minden nyavalják el nyomtak,
S oldalam és lépem nagy nyavalját attak,
Egy szóval mindenek én réám indultak.

80 Azért siránkozom, jajgatok orában,
Mindenben, hogy én nem láthatom éltemben¹³
Világ Meg Váltoját. Bár csak vénségemben
Had lehetnék egyszer bárcsak vigaságban!

*(Hic Spiritus Domini voce tenui ex scenis dicit sequentia:)*¹⁴

⁹ <lelki> ved ki

¹⁰ hozzátok [Emendáltuk.]

¹¹ lég [Emendáltuk.]

¹² felkenet [Emendáltuk.]

¹³ hogy nem [Szótagszám miatt javítottuk.]

¹⁴ excenis [Emendáltuk.]

SPIRITUS DOMINI

85 Míg nem fogod látni, ki nem mulsz világbol,¹⁵
Világ meg váltoját, ki Isten szájából,
Származot világra jo akaratyából,
Szűzen fogantatik Zűznek szűz méheből.¹⁶

(Simeon cum gaudeo alatur.)

SPIRITUS DOMINI

90 Ah, ha gondolhatnám, mely nagyon vigadnék,
Minden tagjaimban mindenkor dombolnék,
Kedves énekekel vigan énekelhetnék!

(Accedit sacerdos magnus, qui Simeonem aloquitur.)

SACERDOS MAGNUS¹⁷

Higyed, amit mondok az Isten szájából,
Mert küldetem hozád ő akaratyából,
Hogy vigasztalnálak nagy szomorúságtól.¹⁸

95 Mert vigadok itten Istennek embere,
Nem tudod, hogy itt hul ma Istennek vére,
Ki meg nem becsűli, annak az a bére,
Oda visz mingyárást leg nagyobik kécncse.

(Hic Beata Virgo inter cantus Angelorum cum sancto Josepho accedit habens in uberibus Jesulum.)¹⁹

100 Had fére, mindgyárást mert jó Isten Anya,
Kitől születetet Istennek báránya,²⁰
Hogy bé avatassa magát, azt kíványa,
Kinek vagyon moston Istennek szent fia.

105 Tudod, mi van irva második könyvében
Mojsesnek, a tizen ketődik részében,
Hogy ha aszony által fogadná méhében,
Tartána meg aztot, mi vagyon törvényben.

¹⁵ Még [Emendáltuk.]

¹⁶ fogatit [Emendáltuk.]

¹⁷ Mag [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹⁸ szomorúság<ban>tól [Ráírással javítva.]

¹⁹ V [A rövidítést feloldottuk.] uberis [Emendáltuk.]

²⁰ Istenek [Emendáltuk.]

JOSEPH

Isten ő felsége árasztota kedvét,
Az aszony álatra s az ő bő kegyelmét,
Kedves, szép fiával aldota ő méhét.

110 Kérlek azért téged, szenteld meg magzatyát,
Had tölthesse ő bé törvény akaratyát!
Mutasd bé Istennek az ő kedves fiát,
Az által vehese annak nagy jutalmát.

SACERDOS MAGNUS (*adorat Jesulum:*)

115 Idvez légy, Jésum, meny-, földnek szent Ura,
Kinek meny országban az Angyalok kara
Térdeket meg hajtyák, hogy jöhettél erre,
Hogy emberi testet venél te magadra!

120 Dicsirtessék Jésum, angyali ékéség,
Emberek fülébe zengő szép ékeség,
Szájában mindenek méz ízű ikéség,
Szomoru szivekben vig örvendeteség!

Dicsőségnek te vagy egyik nagy királya,
Minden féle harcznak erőseb bajnoka,
Emberi nemzetnek malaszt meg adoja,
Ördög hatalmából meg szabaditoja.

125 Aldanak tégedet menyégben és földön,
Angyali szent karok a nagy dicsőségben
Tiszteljenek, s vigyáz réánk mi életünkben,
Hogy juthasunk oztán Atyádnak kedvében!

(*Hic convertit se ad Beatam Virginem.*)²¹

130 Tisztelek tégedet Szűzeknek virága,
Ki búnos leleknek letél bizodalma,
Amaz nagy átoknak moston el rontoja,
Meljet Eva aszony réánk hozot vala.

135 De mindenkor voltál kegyelem bárkája,
Angyali tisztaság gyümölcsöző fája,
Dicsóúlt szenteknek te bé plantaloja,
Kit test, ördög, keserv meg bátoritoja.

²¹ B. V. [A rövidítést feloldottuk.]

Mélto képen téged, Angyali aszonság,
Én nem dicsirtelek femlő, nagy tisztaság,
140 Kit mindenkor illet menyben a boldogság,
Magasztalás, tiztes, menyei okosság.

(Simeon flexis genibus Jesum petit.)

SIMEON²²

Kérlek téged szépen, Istennek hajléka,²³
Igaz Salamonak szencséges, szent anya,
Te szülőtt fiadhoz had érhesék hozza,²⁴
Kinek ugy mosojog az ő kedves szája!

145 Az én karjaimra, had, egy szer vehesem,
Had tekencse jol meg valaha az szemem,
Kit illy alapottra hozott az en vetkem,
Rajta szanakodgyek keservesen szivem!

150 Csokolházam egyszer az ő Szent orczajat,
Oldalaval egyűt isteni szent labatt,
Imádhasam egyszer világ meg váltoját,
Vehesem magamhoz sentelő malasztyát!

MARIA

155 Örvendek én azon, ha világ csudája
Imadtatik egyszer, kinek vagyok anya.²⁵
Emberi nemzettől, kit véteknek mocska²⁶
Be kerít, meg fog ott őrdőgnek haloja.²⁷

160 Azert a kezedben fiamot engedem,
Győtörtesék ambár sirastol az szemem,
Gyakor sohajtásal terheltesék lelkem,
Csak had imádtasék teremő Istenem!²⁸

Csak arra jol vigyáz, hogy gyenge szent testet,
Szépén és kegyesen, de kivált szent féjét
Tapogasd, menyei szentek egyeségét,
Hogy bőveben vehes el szentelő kegyelmet!

²² [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²³ Istenek [Emendáltuk.]

²⁴ szülőtt [Emendáltuk.]

²⁵ imatatik [Emendáltuk.]

²⁶ nemzetől [Emendáltuk.]

²⁷ be kerert [Emendáltuk.]

²⁸ imátasék [Emendáltuk.]

SIMEON

165 Ezerszer köszöntlek szent údvőzítőmet,
Tégedet, kit régen szent mesiasómot,
Vártam vénségemben szent vigasztalomot,
Te megelégedet én kívánságomat!

170 Emberi nemzetnek egész a kedvében
Imádlak, tiztelek mostoni údőben,
El nyomorodot szám kivetés völgyében,
Kesereg minden kor ilyen nagy inségben.

175 Vigasztald meg aztot, ki könyvel azt álgya,
Sirását mindenkor és jajal araszttya,
Kit képemben neked lábadot csokolja,
Szent felséged őttót magához kapcsolja!

180 Ohajtlak tégedet világ meg váltoja,
Ki vagy embereknek meny ország kapuja,
És bé teljesedet kívánt kívánsága,²⁹
Lucziper kezéből meg szabaditoja.

Mind údvőzítőmőt azért áldlak én,
Ki meg látogatál minket most kegyesen.
Szánakodom rajtad egész eletemben,
Te éreted mennek kinokra szivesen.³⁰

185 Köszöntlek téged is, Istennek szent Anya,
Titkos háromságnak el rejtet hajléka,³¹
Menyei szenteknek ki vagy koronája,
És a tiztaságnak tizta, szép csilaga.

190 Te, tizta, szent szűz, agyad most kezemben,
Szent fiadot nékem! Gondot, jot testére
Viselek, had jusák valaha orombe,
Kinek szűletese volt keserűségre!

*(Hic traditur almo Simeoni Jesulus.)*³²

²⁹ bé teljesedett [Emendáltuk.]

³⁰ éretet [Emendáltuk.]

³¹ A titkos [Szótagszám miatt javítottuk.]

³² almis Simeonis [A nyilvánvaló nyelvi hibát javítottuk.]

MARIA

E világ váltoját vegyed most kezedbe,
Kinek az Angyalok szolgálnak menyégben,³³
195 Órdögök reszketnek pokol tómleczében.³⁴
Térddel meghajolnak föld kerektségében.³⁵

(Hic cantat Simeon deinde profetatus.)

SIMEON

Ó, te, aszonyálat, léssen romlására³⁶
A te szülőt fiad, s nagy kárhazatyara
Sokaknak, ellemben nagy boldogságára,³⁷
200 Kit atál most átal nékem karjaimra.

Lész felkelésere Izrael nepének,
Szabadulására kegyetlen őrdögnek,
Erős tómleczéből a nagy Luczipernek,
De vesztesere is menyei örömmnek.

205 Te néked is hamar lelkedet meg járja,
Nagy szomoruságnak kegyetlen dárdája,
Nem sok üdő mulva a' bánatnak karja,
Szivedet el fogja, mert Isten akarja.

210 Te szencséges fiad szidoktól öletik,
Tővis koronával meg koronaszatit,
Gonosz emberektől meg ostoróstatik,
Magas kereszt fára fel is feszitetik.

MARIA³⁸

O, mely siralmas lón e földön életem,
Nyomoruságra mert juta az én ügyem,³⁹
215 Sok sirásim miat elbágyad már szívem,
Jaj, nincs vigaságom már soha én nékem!

³³ menyegbem [Emendáltuk.]

³⁴ órdögök

³⁵ térel fő meg hajolnak [Emendáltuk.]

³⁶ te aszonyálat [Az indulatszó a kötésbe került, s nem látszik. Pótoltuk a szótagszám miatt is.]

³⁷ elemben nagy boldogságára [Emendáltuk.]

³⁸ B Virgo [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁹ nyomorusára [Emendáltuk.]

En szerelmes fiam, én kedves mesterem,
Tőled elválassom hogy keljen szemlelnem?
Kérlek, azt ne enged⁴⁰, ne szomorís engem,⁴⁰
220 Hanem vigasztaljad én szomorú lelkem!

Isten legyen veled, Istennek embere,⁴¹
Ki keserúséget hozál én lelkemre,
Nem azért jöttem volt moston én ez hejre,
Ha nem hogy lehetnék lekemnek kedvére.

(Discedit Maria cum Angelis, dant canticum Iosep, Simeon et Sacerdos Magnus.)

SCENA SECUNDA

(Tres reges hi per tubum admirati signum magni regis esse consentiunt de itinere capessendo consulant.)

GASPAR

225 Isten erejétől nagy csillag tétetet,
Az éget példaal fentül heljesztetet,
Meljnek fényesége mezűnek teczetet,
Hárman országunkból ide sietetet.

MELCHIOR⁴²

230 Minden hato Isten neve dicsirtesék,
Hogy egy társaságra akatunk, dicsirtesek,⁴³
Harmunktól, kit jelent a csillag, tétesék
Tisztelet s imadas, ajándék oztasek!

BALTHAZAR

235 Ugy légyen, mind mondod, szivemből kívánom,
Kirájji tanácsod bé venni akarom,⁴⁴
De előb e csillag kit jelent, azt mondom,⁴⁵
Arrol beszélgesűnk, az az én tanácsom.

⁴⁰ enged [Emendáltuk.]

⁴¹ Istenek [Emendáltuk.]

⁴² MELCIOR [A szerepnevet javítottuk.]

⁴³ akatük [Az *u* feletti tildével jelölte a másoló az *n* betűt.]

⁴⁴ akaro<d>m [Ráírással javítva.]

⁴⁵ de elobe [Emendáltuk.]

GASPAR

Ritka dolgot *példáz* a csillag fenyesége:⁴⁶
Ugy hizem, nagy királj támadot. Szepsége
Hova céloz, anak *örülhet* hejsége,⁴⁷
240 Tanitatik annak urától nemsége.

MELCHIOR

Bölcs elmével arról, királj, gondolkodol,
Nagy kirájnak mondod, kiról okoskodol,
Országok uráról, bizony, tanacszkodol⁴⁸
Velünk, hogy születet, szépen gondolkodol.

BALTHAZAR

245 Azér hogy kirájok vagyunk, már aranyal
A csillagnak után induljunk, mirhával,
Világ királjához mingyart ajándekal,⁴⁹
És ötöt imagyuk alazatoságal!⁵⁰

GASPAR (*ad servos*):⁵¹

250 Menyetek el, szolgák, a mi szavainkal,
Mongyatok jó napot alazatoságal
Hérodés kirájnak! Boldisár, Gáspáral,
Vele együtt Menyhárd léznek ma házanál!

(*Hic movet se et in atrio Herodis pulsat, ingreditque, dicit:*)

SERVUS

Nap kelet királjok akarnának jőni
Te hozád és néked moston udvarolni.

(*Si regit Herodes, et introducitur in domo.*)

HERODES

255 Alázatoságal kérem az urakot,
Jőjenek bé hozám, mint vagy királjokot,
Jó szível én látom mint kolégaimot,
Adok is, mint lehet, amit Isten adott.⁵²

⁴⁶ pedas [Emendáltuk.]

⁴⁷ örület [Emendáltuk.]

⁴⁸ urárol [Emendáltuk.]

⁴⁹ királjhoz [Emendáltuk.]

⁵⁰ otot [Emendáltuk.]

⁵¹ [A rendezői utasításból kiemeltük a szerepnevet.]

⁵² min [Emendáltuk.]

260 Tessék már le ülni a nagy királjoknak,
Hires országoknak, nagy monárgainak,
Akárnám meg tudni hova céloznának.

BALTHAZAR

265 Jo király, Hérodés, mesze fődről jövünk,⁵³
Mind hárman ez úttal a Jesust keressük.⁵⁴
Királjok királja hol születet, menyünk,
Csilagis támadot.

HERODES

Egy kevésbé iten tesék meg maradni!

MELCHIOR

270 Mivel ajándékal mint hárman sietünk,
Királjok urához hárman el kel menünk,⁵⁵
Hogyha késünk, őtöt nem imádni félünk,
Mert üdő rátelve annak kárát valjuk.

HERODES

Három országoknak hatalmas királji,
Egy kevéség kívül azoknak urai,
Legyetek én tőlem joknak akaroi,
Eligazit tútők elmémnek tanacsi.
275 Meg valam, nagy dolog zendite fűlemet,
Beszédetek szerént királji elmémet,
Es akarmit mondotok, fejemre örömet⁵⁶
Hozna, mert más képen meg rontya elmémet.

EPHEBUS PRIMUS⁵⁷

280 Hérodés parancsol, jőjétek, királjok,
És amit ő kérdez, aztot meg mongyátok
Igasságos képen, valamint tугyatok!
Szorol szora néki aztot fel agyátok!

⁵³ fődrő [Emendáltuk.]

⁵⁴ utal [Emendáltuk.]

⁵⁵ menük [Emendáltuk.]

⁵⁶ akamit [Emendáltuk.]

⁵⁷ Efebus [A szerepnevet egységesítettük.]

HERODES

285 Kérdést tészék néktek, ara feléjete!
Országomba vattok, semit ne féljete,
Csak az igasságtol balra ne térjete!⁵⁸
Az után királjhoz bátron el mehetek.⁵⁹

290 Csillag támadása meljik esztendőben
Mutatatot néktek? Micsoda údőben?
Mongatok meg, kérlek, micsoda heljségben,
Melj napon látatot, avagy mely hetekben!

GASPAR⁶⁰

Hogy eleget tégyűnk, királj, kérdésednek,
A fényes csillagnak napjai már léznek,
Emberek hány napot olvassnak egy hétnek.

HERODES

295 Nincsen egyéb hátra, miről kérdéskegyem,
Valamit akartam, aztot meg értetem,
Már utra foghattok, jo királjok, tőlem,⁶¹
De visza jőtőkben térjete bé hozám!

(Hic discedunt Reges. Clauditur Scena. In medio Melchior, Gaspar et Maria.)⁶²

ANGELUS

300 Joseph, sietségel ved fel a gyermeket,
Mert Herodes királj keresi kisdedet!
Akarja meg őlni drága, szép kincsedet.
Fus el Egyiptusban, ne had jegyesedet!

305 Szavamot hogy meg hid, Istentől küldetem,
Jelentem tenéked, hogy eből sietem,
Hogy el ne vesztenék a gyermeket, jőtem.
Cselekegyél imár, valamint jelentem!

Mert Herodes királj minden vitézeket,
Minden felől ki kűd erős legyeneket,
Kis dedek vérében festik fegyvereket,
Máris fegyverekre teték ők keseket.

⁵⁸ [A *balra r* betűje utólag a sor fölé beszúrva.]

⁵⁹ mehetek [Emendáltuk.]

⁶⁰ Gáspár [A szerepnevet egységesítettük.]

⁶¹ foghatok [Emendáltuk.]

⁶² Melcior [Emendáltuk.]

- 310 Minden felé mennek olj nagy dühűségel,
Parancsolat szerint ki adot méregel,
Senkit nehadnának egyedül csak sebel,
Hanem meg ölnének kardoknak élével.
- 315 Mostohán bányanak mindenféle rendek,
Nemes és nemtelen kisded gyermekekel,
Személj válogatás ne legyen, oly rendel
Vitézek kimennek hatalmas erővel.
- 320 Okoson, modoson szorgalmatosságal,
Titkos rejtekekben otton csalárdságal,
Meg keresnék ökököt, le vágnák kardokkal.
- E mellet anyokot, hogy ha nem engedék,
Elsőben verésel keményen fenytnek,
Azután nem zúnék, agyba főbe vernék,
Vegre gyermekeket halálra meg ölnék.⁶³
- 325 Végre csak azt mondom, Jesust el veszteni
Kiványa Herodes, őttót meg öletni,
Sok gyermekek között talám fel találni
Lehet, és az uttán nem fog uralkodni.

MARIA

- 330 Jaj, meg szomorítál, én kedves angyalom!
El mehetek talám, de kisded Jesusom
Mégfárad azután, én kedves jegyesem.

ANGELUS

- 335 Kérlek téged szépen, ne nézd vénsegemet,
Hanem az Istentől adatot gyermeket,
Szaladj véle egyút, ugy léssen tenéked⁶⁴
Istentől adatot, ha marad gyermeked.⁶⁵

Mind adig ott maragy, mig meg jelentetik,
Visza jövősedről bizonyos tetetik,
Herodes haragja le csendesitetik,
Mért akor a gyermek többé nem féjtetik.

⁶³ halara [Emendáltuk.]

⁶⁴ <f>véle [Ráírással javítva.]

⁶⁵ ada<s>tot [Ráírással javítva.]

MARIA⁶⁶

340 Istennek mindenkor engedtem s' engedek,⁶⁷
Most is egyetemben mindyarást el megyek.
Istennek Angyali, tű velem legyetek!

HERODES (*ad servum:*)

345 Ály elő, leg hivebb szolgája uradnak,
Parancsolatomot mongyad katonáknak:
Fegyverbe legyenek, ő szava királjnak,
Hegyes tűrel s karddal előmben jőjenek!⁶⁸

EPHEBUS PRIMUS

Vitéz, jo barátim, királj parancsolya,
Mindjárást jőjetez praesenciájára!

(*Hic accedent milites ad quos:*)

HERODES

350 Fegyveres vitézek, hévségel menyetek,
Országunkban minden gyermeket ölyetek!
Fáradástok diát penczűl el veszítez,
Azt meg cselekedvén kedvemben ugy léstetek.

355 Két esztendőz sohult életben ne legyen,
Azon alol is kárd élere menyen!
Valamere mentek, kardotok véresen
Kinek inkább léssen, gratiámban lézen.

360 Anyokot azoknak épen né szányátok,
Sirásra, jajszora neis halgasatok!
Királynak *ugy* teczik, csak azt kiácsátok,⁶⁹
Azomban kit kaptok, erősen vágjátok!

De jol meg nevétez, hogy ki ki meg haljon,
Egyezen, reájok mindgyárt halál szályon,
Oly haragal penig, hogy egyet se tacson,
Vére mindenfelé ambar patakolyon!

(*Discedit Herodes milites se movent.*)

⁶⁶ [A sor fölött, a lap tetején a dráma szövegét csak némileg érintő bejegyzés:] Continuator Actio de Anno 1746. 24-tus.

⁶⁷ engedetek [Emendáltuk.]

⁶⁸ kardal [Emendáltuk.]

⁶⁹ nagy [Emendáltuk.]

- DUX MILITUM⁷⁰
 365 Indulyunk, járjuk meg falunknak uczáit,
 Ott látnia fogjuk az aszonyok rendit.
- MILES PRIMUS⁷¹
 Nosza, jó vitézek, meg mondám, meg kapjuk,
 Akikre küldetünk azkot meg tálájuk!
 (*Hic fit occisus infantum.*)
- MILES SECUNDUS
 370 Hoczza gyermekedet moston, aszony álat,
 Meg ölnünk adatot nekünk parancsolat.
- MULJER PRIMA, LICISEA
 Gyeremem nem vétet semmit Herodesnek,
 Sem palotájában lévő vitézeknek.
 Miért hát mutatja magát kegyetlennek?
 Tű penig életet végzitek szegénynek?
- MILES PRIMUS
 375 Sokat ne prosmitáj, csacsogo, vén aszony!
 (*Milles occidit.*)
- MULJER PRIMA
 Oh, átkozot ember, miért meg ólsz engem,
 Kedves születemmel, kit szült az én méhem?
- MILES SECUNDUS
 Ad ide, nénőke, te is, amit dugacz!
- MULJER SECUNDA
 380 Jobb vóna engemet meg ölni hejete!
 Semmi jajgatásom az után nem lenne,
 Mert az küsded gyermek felnővén, meg szűne,
 Te, lelkennek holtig testes erosége.
- MILES QUARTUS
 385 Rajta, jo vitézek, mostan a szerencse!
 Járjunk el dolgunkba! Essünk nagy kedvében,
 Herodesnek!

⁷⁰ Millitum [Az egyik *l* betűt elhagytuk.]

⁷¹ Milles [Az egyik *l* betűt elhagytuk; a jelenetben végig javítottuk.]

MULJER TERTIA

Kérlek, jó vitézek, hogy ha fog teczeni,
Ne lássam gyermekem azonban megőlni,
Fegyvernek általa vérét kiontani!
Először éngemet bocsásatok halni!

390 Mert ha vétek vagyon, bennem találtatik,
A gyenge barányban a nem uralkodik,
Sirás és jajgatás nála csak hallatik,
Senkitől őbenne semmi nem láttatik.

ALIA, MULJER PRIMA⁷²

395 Királyok királját, tudom, keresitek,
Az égből le szállot kisdéd után mentek.
De nem találjátok, hiába siettek,⁷³
Mert hát sokaknak véreket veszitek.⁷⁴

ALIA, MULJER SECUNDA

400 Oh, Jesus, ne engedd olj sok ártatlannak
Vérek kiontását, mint máj baránynak!
Jőj elé, ne engedd kezét hoheroknak
Reajok emelni s adni az halalnak!

Szánnyad veled egyűt nevendő gyermeket,
Hatalmaszágoddal menced szegenyeket!
Herodes vitézi ne meteld vegeket,
405 Annok előtt most, oh, uram, harczold jól el őket!

ALIA, MULJER TERTIA

Oh, atkozot vitéz, most szűlem világra,
Már látom te tölled vitetni halálra!

ALIA MULJER QUARTA

Jőj el egyszer, jőj el, világ meg váltoja,
Ilj kegyetlenségnek ki vagy most tanolja.⁷⁵

⁷² Alia [A szerepnevet itt és a további három esetben is mi egészítettük ki.]

⁷³ sietek [Emendáltuk.]

⁷⁴ hat [Emendáltuk.]

⁷⁵ mos [Emendáltuk.]

SCENA TERTIA

(*Facto Jesu duodeni. Maria cum Joseph consilium Jerosolimam versus ineunt ad diem festum.*)

MARIA

410 En kedves jegyesem, szívemnek titkait,
Neked ki jelentem Istennek munkait,
Az Atya és Fiu, Szent Lélek tanácsit,⁷⁶
Hogy tudnad ezeknek kedves ajándekit.

415 A fő ünnep közel, meljre el kelmenni,
Mind nékem s mind néked oda kel sietni,
De ugy látzik Jesust magunkkal kel vinni,⁷⁷
Ugy nagyob vigaság utunkban fog lenni.

420 Az utat ugyan csak egyikünk sem tudgya,
Ha el tevelyedünk, Jesus aszt *megmondgya*,⁷⁸
Mert Isten fiának sem nema, azt több valja,
Ki mü lépesünköt szentül igazgatya.

425 Ugy leszen fiamnak Szent ünnepe napját,
Jerusalembe érezük Szent malaszttyát,
Fő papok s. tanyitok minájon mondását,
Kereszik óhajtva neki tanítását.

JOSEPH

Hárman hogy elmenyünk, reá állok arra,
Istennek ugy teczik, hogy amint akarja,
Ünnepet szenteljük, Jerusalemben arra,
El nagyon készülve, az irás azt mongya:
430 Szegénység életünk, mert arra születünk,
Hogy szenvedesekből jo életet nyerjünk,
Jo peldat mutaszunk, kik lesznek előttünk,
Faratságal, mihent Jesusal elhetünk.

435 Mindenek láttára magunkat ajaljuk,
Istennek szüntelen dicsiretet mongyunk,
Nemzetség között mü mind Istent imagyuk,
Jerusalem előtt nagyon magasztaljuk.

⁷⁶ lelek [Emendáltuk.]

⁷⁷ kél [Emendáltuk.]

⁷⁸ aszt mondgya [Az igekötőt szótagszám miatt tettük a szövegbe.]

Azert sietségel készüljünk az utnak!
Fogadom, ha Jézus labai faradnak,
440 Ólomben felveszem, nem tartom munkának,
Sőt inkább lelkemre szálló gratiámnak.

(Hic discedunt et inpingunt in Hyerosolimitanos ad quos.)

MARIA

Isten munkájából alazatoszágal,
Ide el érkezünk fáradt állapotban.
Tüktőköt látnia s. köszönteni szoval,
445 Siralom völgyében, míg a halál talál.

JESUS

Mostani oraban, amint lehet, töllem,
Menyire engedi en erőtlenségem,
Minden jot kivanok magam, ha feltettem,
Bocsanatott kerek, hogy elébb nem jöttem.

JOSEPH

Minden údó közben algyon meg az Isten,
450 Sok kivanta jokat agyon szerencsesen,
Rátok malasztyával jo gondot vüseljen,
Isten es Atyafi szeretet segeljen!⁷⁹

MARIA

Az Uraknak ura, kiralkok kiralkja,
455 Legyen minden előben tűnektek adoja,⁸⁰
Igaz szeretetnek kegyes plántaloja
Veletek maragyon, szivem azt kíványa.

JERUSALEM PRIMUS

Eljetez sokaig, nagy jo akarojink,
Kik vattok, mint hallám, jokat kívánojink!
460 Forduljon az áldás reátok, hiveink,
Kegyes beszedinket vegyetez, sziveink!

Csak hogy kik legyetez, aztot nem tudhatyuk.
Mongyátok meg, kerlek, nevetez had tuggyuk!
Semmi velekedez nem leszén, haljuk,
465 Melto tiszteletez mingyárt ugy adhaszunk.

⁷⁹ Isteni es Atyafi szeretetre [Emendáltuk.]

⁸⁰ előben [Emendáltuk.]

MARIA

Jesus, Maria, Josep nevetek vüselünk,
Kiben a felseges nagy Istent tisztelünk.
Szenvedesre ugyan minyájon születünk,
De külömség vagyon, mert egy meghal kószánk.

JERUSALEM SECUNDUS

470 Már tudgyuk, ki légyen, aki megöletik,
Kinokra halálra nepünkötöl vitetik,
Mint az irásban nyilván profetáltatik,
Egy anyának s. másik Atyának mondatik.

475 Már műis adhatunk melto tiszteletet,
Szolgáknak ütetéek mélyen feleletett,
Illjenképpen adgyunk: sokaig éljetek,
Könyörögven kérünk, szolgának vegyetek!

JOSEPH

480 Mű uralkodásra ide nem sietünk,
Adott szolgálért is mű ide nem jöttünk,
Köteleszegünknek csak eleget tegyünk,
Immár honnét jöttünk, oda vissza mégyünk.

(Discedit Maria et Joseph et Jesus remanet.)

DOCTOR PRIMUS

485 Irás tudo bölcsek amint profetálták,
Az igaz Mesiást miképpen mondották,
Világon hirdettvén őtöt magyarázták,
Mondd meg, el jőt, vagy nem, amint ők tanittyák?⁸¹

JESUS

Tudgyátok, nagy csillag az égen támadot,⁸²
Melynek fenyesége Mesziást példázot,
Ahol születtetet, oda indittatot,
Mindeneknek utat Betlehembe mutatott.

490 A három királjok mesze földre mentek,
Ahova a csillag vezette ezeket.
Betlehem varasba csillag után mentek,
Mesiást imádták, az után meg tértek.

⁸¹ mond [Emendáltuk.]

⁸² csilla<k>g [Ráírással javítva.]

DOCTOR SECUNDUS

495 Az igaz, nem régen csillag tamadot volt,
Mely mindenektől nagyra magaráztatot,
De én azt gondolom, föld párája miat
Bűdös dögletesség akkor tamadot volt.⁸³

JESUS

500 Hiszen Herodes is Messiást kereste,
Hogy vitézek által mingyárt elveszeszsze.
De hogy nem találta, sokat meg ölete,
A kisedek közül halálra vitete.⁸⁴

Ezekből ki tetzik Messiás létele,⁸⁵
A világra az írás szerént jóvése,
Mindenféle népnek hasznosz születése,
505 A Szent Háromságnak tündöklő szölleje.

DOCTOR TERTIUS

A Messiást mongyák, hogy nagy fényességgel,⁸⁶
Jó el a világra, Angyali Sereggel.
Az égben alni fog Szent Kereszt jelével,
Ezeket nem láttuk, tehat nem jót még el.

JESUS

510 Azok meg történnek, mikor fog itilni
Emberi nemzetet, s jo kor álasztani
Gonosztúl, s. őrdögnek tűzében vettetni.
Meg kell jóvendőben azoknak is lenni.

(Hic comparet Maria et Joseph.)

JOSEPH

515 Jesus, Isten fia holvan maradásod,
Talám gonoszoktól vagyon el fogásod?
O, bár csak tudhatnam, kitől bántodásod!
Légyen szomoritto tóllünk el válásod!

Nezzünk minden felé, hová lett gyermekünk!
520 Talám meg találjuk. El veszet Istenünk!
Szívünkről szemünkre fel aradot könyvünk,
Távozzék bánatunk, távul leszen tóllünk!

⁸³ bűdös dögletes akkor [A ség képzőt a szótagszám miatt tettük a szövegbe.]

⁸⁴ kisedeg [Emendáltuk.]

⁸⁵ [A sor az előző szakasz végén is szerepelt, elhagytuk.]

⁸⁶ Meßsiást [A β után a sor fölé egy s betű még javításként beírva.]

MARIA

Joseph, én jegyeszem, ne hagy el engemet!
El fogta fájdalom keményen szívemet,
Minden regi erőm elhadta testemet.
525 Nem mehetek immár, hanem fogd kezemet.⁸⁷

JOSEPH

Jaj, nékem is, kezem és labam erei
El multak, ám látod erőmnek jelei
Sokasodnak ilyen szememnek könnyei,
Vénségemre jöttek bánatnak fegyverei!

MARIA

530 Jaj, már fiam nincsen, kitől segítszem!
Benned eddig bíztam, ki által élhessek.
Nincsen olljan allat, kitől jot vehessek!
Már már fiam után mikeppen mehessek?

Jovallom szívemből, oda vissza mennyűnk,
535 A honnat indultunk, azon utra térjűnk!
Fűvektől és fáktól tanácsot is kérjűnk!
Gyorsasággal, merre igazitnak, mennyűnk!

Az Isteni felség feneketlen melség,
Egy szozatot nékem fényeskedő szépség,
540 Életem nagy véghetetlenység,
Hadd távozzék töllem minden keserűség!

O, valyha szívemet hohérok metélnek,
Testemet darabrol darabra metélnek!
Semminek tartanám, csak meg jelentenék,
545 Azon hely, hol Jesus, csak megneveztetnék!

O, kegyes virágok, társatok hová lett?
Keserűségemet tekintven meszsze ment.
Mongyátok meg, kérlek! Fejem árvasága
Másként kitétetik.

550 Nevető fűvecskék, kicsin és nagy fákkal,
Szoljatok már egyszer kegyetlen vadakkal!
Hová lett Jesusom? Szárnyas allatokkal,
Mongyátok meg, kérlek, egyes akarattal!

⁸⁷ [A *fogd g* betűje utólag a sor alá beszúrva.]

JOSEPH

555 Már látom, job volna az halál kaszáját
Fordittaná reám, kegyetlen sarloját,
Mindsem Jesus nélkül keserűség habját
Szívünkben viselnünk fel áradot habját!

Egy kevésse szűnynyék szűbéli bánatod,
A rokonsagunknál Jesust feltaláljuk!
560 Siessünk hát oda, tóllók tudakozzunk!

(Hic movent se iterum, versus Jerusalem ad quos Maria.)

MARIA

Egyetlen, egy szűlött, szép, gyenge magzatom,⁸⁸
Mongyátok meg, ha it vagjon! Én ha nicsen,
Tudgyatok hamar meg kel halnom,
Ujjab fájdalommal midőn kel siratnom.

JERUSALEM SECUNDUS

565 Fel nem tanáltatik gyermeked házamban,
Keresed őtőt másut kőny hulatásidban!
It nem konyidheded szived fajdalmidban,
Sőt meg nem találod a faratságodban.

MARIA

570 Jesus, mit vétettem nem akaratombol,⁸⁹
Rajtam uralkodo nagy gyűlölsegedből?
Semmit nem tudhatok fogyatkozásomrol.
Jőj hát elő, Anyád vigasztald bujából!

Jaj, már hova legyek? Megyek az halálra,
Vagy szenvedelekbekben szűbéli bánatra.
575 Forduljon eletem arva leany modra,
Kőny hulatásimot terjeztem orczámra.

JOSEPH

Ne fely, szűzek szűze, szencséges Mária,
Szent Lélek Istennek örökös mátkája,
Údó szerent valo Istennek dajkaja,
580 A templomba menyünk, ott lesz Isten fia!

(Hic aperitur Janua sacelli.)

⁸⁸ szűlöt [Emendáltuk.]

⁸⁹ vetettem [Emendáltuk.]

MARIA

Fiam, mit miveltel? En s. Josep kerestűnk,
Bánkodva s. sietve s. mindenfele mentűnk,
Kőny hulatásinkal orczankat őntőztűk,
Keserűségűnkben érted majd elvesztűnk.⁹⁰

JESUS

585 Ami az Atyámé, azt kel cselekednem!
Nem tугyátok aztot, hogy veghez kel vinnem?
Szomorúságtoktol meg kel azt mivelnem,
Mert a földre azért kellett születnem.

SCENA QUARTA

JESUS⁹¹

590 Mivel közel a nap, meljet régtől vártam,
Azert is a földre menybol le szállatam,
Hogy az emberekért véremet ki oncsam,⁹²
Pokolnak torkából őtöt viszá hoznám.

Hogy Jerusálemben mennek, elrendeltem,
Es végre ki legyek, ottan ki jelencsem.
595 Az ünnepi napot egyszer meg szenteljem,
Atyám akaratyát egyszer veghez vigyem.

Azert induljunk el mostan a varasban,
Az után be menyűnk az Isten házában!

DISCIPULUS PRIMUS

600 Uram, en Teremtőm, szerelmes Mesterem,
Oda ne sieszűnk! Mert amint ertettem,
Tegedet meg fognak, kin kesereg lelkem.

JESUS

Azt tű nem tугyátok, mit rendelt el Isten,
Hanem műinduljunk rendesen es szepen,
Meljet tű vegyetek minyájan joneven!

DISCIPULUS SECUNDUS

605 Uram, amint teczik, követőid leszűnk,
A mit te cselekszel, mű is azt cselekszűk.

⁹⁰ elvesztűnk. <Scena quart a>

⁹¹ CHRISTUS [A szerepnevet egységésítettűk.]

⁹² veremet [Emendáltuk.]

JESUS

No, hát már induljunk feltet szándékunkban!
Ne vonyatok hátra jo akaratomban!

(Movet se Jesus. Ingreditur Ecclesiam et sedet tum.)

JERUSALEM PRIMUS

610 Igaz Messiásnak mindenkor vallotunk,
Nagy profetának teged tapasztaltunk.
Vegyed ezt a kőnvét, hogy ebből tanoljunk,
Nekünk magyarázad! Szepen meg köszönjük.

JESUS

615 Arra születtettem, hogy embert tanyicsak,
Azoknak sziveből vetket hogy ki ircsak.
Jo szivel cselekszem. Kőnvédet agyad csak!

(Hic traditur liber, pro fine Jeremeiae pervolvit, inpingit in illud Spiritus Domini super me collegit jusque inpingit.)

Ma teljesedet be, kit meg profetáltak,
Isten profetai kik regen azt irták,
Sántákat s. bennakat hogy lábra allityák,
S. valaha vakokis nap fenyet meg lászák.

620 En vagyok, az embert ki meg gyógyítani,
Jöttem e világra, meg szabadítani,
Szomoru sántákat meg vidamítani,
Levőköt fogságból meg szabadítani.

625 Küldettem en azért hamarért szeresznek,
Sion siroinak koronát is adnék,
Keserves sirasert örömet nyujtanék,
Es hivatattnának az Ur erőssinek.⁹³

JERUSALEM TERTIUS

630 Ah, bizon ez ember az a nagy profeta,
Kit regen az irás mondot, hogy profeta.
Királja leszen Izraelnek, elet meg adoja,
Keserúségeből meg vigasztaloja.

⁹³ [Az olvasat jó, a szakasz azonban értelmezhetetlen.]

Mert e jelenti meg, valamit profeták,
Hirdetni és nekünk írásban mondtak,⁹⁴
Avagy nemzetségről nemzetségre hattak,
635 Es amit papjaink regen kialtottak.

JERUSALEM QUARTUS⁹⁵

Valamit mondattál, heljesen mandattad,
Hogy a profeta nevet neki attad.
Azt en helyben hagyom, mivel azt ugy tultad,
De en nem azt mondom hanem Mesziasnak.

640 Ötöt most nevezem világ váltojának,
A megnyiro elül nemulo baranynak,
Iszrael s. Sidoknak fővebb királjának.

Probáltam eztet írásnak szájából,
A profetainknak profetalásából,⁹⁶
645 Szűlettetet hogy az egy szüznek méhéből,
Bételjesedet ez, ki tetzik hát ebből.

JERUSALEM SECUNDUS

Nagy dicsiretekkkel eztet feláldatok,
Profetának ötöt, eztet mondátok,
Bővségesen mivel vadnak az áldasok,
650 Ó benne is régtől el rejtetet titkok.

De azt nem hitetem, nem is azt mondhatom,
Hanem ács fiának lenni tapasztalom,
Mivel olj virtusit én mostan nem látom,
Azért amit mondok, én annak gondolom.

655 Ezt olj okbol mondom, mivel rokonságát
Kitől szűlettetet, aző szegény annyát,
Avagy munkájával taplalo, ács atyát,
Olj ismerem, tudom szűletése napját.

JESUS

660 Amint veszem észre, talám azt mongyátok,
Vagy *ha nem* mongyátok, talám gondoljátok:⁹⁷
Orvosold magadot, szivesen kívánnak,
Ha igaz, mit mondasz, hadd, egyszer láthattnak!

⁹⁴ hirdetnis [A szóvégi s-t töröltük.]

⁹⁵ [A sorszámot mi adtuk.]

⁹⁶ Profetainnak [Emendáltuk.]

⁹⁷ hanem [Emendáltuk.]

JERUSALEM PRIMUS

Amit te most mondál, éppen azt gondoljuk.
Ha igaz, mit mondasz, meg látni kívánnyuk.
665 Hogy másoknak érről bizonságot tégyünk,
És amit szollottál, jobban azt el hidgyük.

JESUS (*ad discipulum:*)

Parancsolom néked, kedves tanítványom,
Mény el sietséggel, csak hamar kívánom!
Keress égy beteget, mert az akaratom,
670 Hogy it meg gyogittsam, és az én szándékom.

Mert ma jelentetni ki kel én erőmnek,
Valóságos jele én Istenségemnek,
Sántaknak s, vakoknak, minden betegeknek
Hogy jöttem jóvára emberi nemzetnek.

DISCIPULUS PRIMUS (*Discipulus discet:*)⁹⁸

675 Uram, edes uram, mindenkor hiv szolgálád
Voltam s. vagyok, s lések, mivel én tehozzád
Sokkal viseltetem, mind te kedves társod,
Jo szivel cselekszem, mivel azt kívánod.

JESUS

680 Az étekből minden szarmazik, tudgyátok,
Nyomoruság, éhség, mindenféle bajok.
Azért kik vetkeknek hálojában vattok,
Nagy, siralmas kárát jól megfontoljátok!

DISCIPULUS SECUNDUS (*adducit Infirmum:*)⁹⁹

Szerelmes mesterem, miért oda jártam,
Kiert te küldöttél, mostan még tanáltam.
685 Elszáradot kezűt ide elő hóztam.

JESUS

Miért ez nyavalja szállot réád, kérlek,
Felej meg énnékem, mert jóvádra leszek,
Hiszem születéskor nem voltál illj félszeg.

INFIRMUS

690 Semmi okát ennek én nem gondolhatom,
Hogy igazán néked meg valjam, mind tudom.

⁹⁸ dišćilus discē [A rövidítést feloldottuk.]

⁹⁹ Discipulus adducitur infirmus. [A sorszámommal kiegészítettük, a nyilvánvaló hibát javítottuk.]

JESUS

Mi légyen az oka, könnyen fel tanáлом,
Ha sok vétkeidet kezded meg vizsgálni,
Meljekkel az Istent erőst meg bántani,
Te nem szegenletted, ellene támadni.

695 A vétek elsőbbben van hát ennek oka,
Meljel a te lelked vagyon bé motskolva.
Felséges Istennek melj vagyon ostora!

700 De hogy azért jöttem mostan e világra,
Hogy ördög kezéből hoznék szabadságra,
Emberi nemzetet penitentiára,
Az után pediglen őrok boldogságra.

Meg gyógyitlak téged e nagy nyavaljabol,
Lelkedet ki vészem nagy keserűségből.

(*Sanat.*)

INFIRMUS

Már meg gyógyittattál, de jo akaratbol.

JESUS¹⁰⁰

705 Soha ne vétkezzél el tőkéltszándékból!

INFIRMUS

Teremptő Istenem, ellenned vétkeztem!
Meg vallom vetkemet, gonoszt cselekedtem,
Meljért büntetését méltán erdemlettem,
De most mindezekből szépen ki öltöztem.

710 Azért buzgo szivel néked hálát adok,
És köteles szolgád ezentul maradok,
Maradgy egészségben, én már épen vagyok,
Meljben is fogadom, hogy hiven szolgállok.

JESUS

Meny el hamar bekével! Nékem is mennem kel.

(*Abit Jesus, et Infirmus, remanentibus phariseis.*)

¹⁰⁰ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

PHARISEUS PRIMUS

715 Ez ember énnekem nem latzik heljesnek,
Mivel sok károkot tészon it a népnek.
Belzebub nevében adgya embereknek,
Az egészeget mindenféle rendnek.

720 Romabelieknek haragjában esni
Fogunk, és földünköt fogják el foglalni.
Ha ezt meg engedgyűk, kárt fogunk szenvedni,
Azért kell ellene csak hamar allani.¹⁰¹

PHARISEUS SECUNDUS

725 Ennek ő temploma mindenkor korcsoma,
Hazugsag és szitok s. atok ímádsága.
Valakit meg csalhat, vagyon mulatsága,
A jo egességet mindenkor utálja.

730 Egj nag karomkodást szájabol hallottam,
Meljet nem régenten könyveben beirtam.
Messiásnak magát nevezte, jól tudom,¹⁰²
Affelet hazugnak gyakorta talaltam.

PHARISEUS TERTIUS

En még többet mondok, mivell őt gyilkosnak,
Élete fosztonak, magának s. másoknak
Látám, s. tapasztalám hazug amittonak,
És masok is tudják publicanusoknak.

735 Ez a Sido népnek meg vesztegetője,
Az jo egészségnek nagy egyben vesztője,
Kit már nem sokára Izraelnek népe
Követni fog őtöt, leszen követője.

PHARISEUS SECUNDUS

740 Erre nézve hogy ez tovább gyarapogyék,
Hazug tanítása tovább most ne menyen,
Szükség, hogy hamarság orvossága légyen,
Vége gonoszságnak hamaráb had légyen!

¹⁰¹ ellenne [Emendáltuk.]

¹⁰² Hogy Mennek [A nyilvánvaló elírást emendáltuk.]

745 Fő papoknak azért mostan már agyuk bé,
Kerjük ököt azon, mi vagyon törvényben,
Ne terjegyen tovább ennek az erkölcsse,
Koszonséges jora vigyek aztat végbe.¹⁰³

PHARISEUS PRIMUS

750 Soha eztet azért papokra ne vigyűk,
Hanem ha tanáljuk, mingyárást meg őljűk,
Mivel rosz erkölcsét minyájon jól tuggyuk,
Ezt pedig sokaig azért mű nem ne hagyjuk.¹⁰⁴

PHARISEUS TERTIUS

Nem bánom, induljunk utánna hát titkon!

SCENA QUINTA

(Aulici Herodis res gestas Christi ad Herodem deferunt alii eticum, alii magnum aliique profetum quinant.)

EPHEBUS PRIMUS

755 Felséges én uram, új embert most láttam,
Kihez én hasonlot csak egyet hallottam,
Oly csudákot másut soha én nem láttam,
Hallottat támaszta, mikor én ott voltam.

Keresztelő János, ki regén illjen volt,
Hallottam másoktól, kit te meg őltel volt.
De én most úgy hiszem, hogy ő mostan fel költ
A földnek gyomrából, ki regén meghalt volt.

760 Én ki nem mondhatom most ennek szépségét,
Méljel viseltetik, ő nagy dicsiretít,
Nagy, csudálkozható isteni erejét,
Lelek épületre való tanításit.

EPHEBUS SECUNDUS

765 Uram én, Herodes, ama profetának,
Kit rengenten mások Iljisenek hittanak,¹⁰⁵
Dicsiretet tesznek s. atyaink mondattak,
Hogy tűzes szekerből lovak elragatták.

¹⁰³ joera [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ hã [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁰⁵ Iljis [Emendáltuk.]

HERODES

770 Csudálatos dolgot mondotok en nekem,
Kin meg szomorodek erőssen a lelkem,
Még mozdult egészen testemben a verem,
Talám abból leszen nagy keserűségem.

Hát te, kedves szolgám azaz ember felől,
Mit mondasz felőlle, ki most Judiából
Származot s. eredet Sido nemzetségből?

AULICUS TERTIUS

775 En azt nem hihetem, hogy ő Iljés volna,
Sem pedig hogy János, Szent Evangelista,
Mert nem útót hozza emberi formaja,
Sem a templomokban valo tanítása.

780 Hanem en azt mondom, hogy egyik profeta,
A megholtak közül, ki rengenten vala,
Iszrael nepenek főveb tanitoja.

HERODES

785 Hallatlan, e dolgon erőst csudalkozom!
Mi legyen e dolog? En meg nem foghatom.
Fűgőben elmemet en mind adig tartám,
Valamig e dolgot jobban meg nem tudom.

Azert hamarságal jövendő mondomat,
Hivoszátok nekem mindenben jovomat,
Ki kívánta nekem szerencses voltomat,
Egesz eletemben vigoszthalasomat!

(Hic discedit unus auri colim pro augure.)

790 Tagjaim reszketnek s. lelkem szomorkodik,
Mert az egesz nep kóoszt ros dolog hallatik.
Felek, hogy másoktól országom vetetik,
Idegen nemzetnek kezeben adatik.¹⁰⁶

795 Hogy János feltámat, nem gondolja elmem,
Kinek egy szeg lonczal fejet en vagatám,
Anyának, lányának kezeben küldöttem,¹⁰⁷
Föd gyomrának atta, aztot én remellem.

¹⁰⁶ [A nemzetnek m betűje utólag a sor fölé betoldva.]

¹⁰⁷ laganinak [Próbáltuk javítani.]

Azt sem el hihetem, hogy Iljes profeta,
Rothat koporsobol feltámadot volna,¹⁰⁸
800 Avagy más profeta most megjelent volna,
Kinek oly nagy himű volna tudománya.

AUGUR (*advenit:*)¹⁰⁹

Jelen vagyok, uram, parancsolatodra,
Ki mindenkor állok kész akarva szolgatadra.¹¹⁰
Parancsoly most nekem, ha vigaságodra
Lehetnek, mindenkor mert kisz vagyok arra!

HERODES¹¹¹

805 Egész Judeában illj ujságok foljnak.
Támadot egy ember, kit minyájon mondnak,
Sok csudákat tenne minden féle népnek,
És hogj minden rendek ohajtnak s. követnek.¹¹²

810 Mit jövendőlsz eből a csuda emberbol,
Ki azt mondgya, hogy ő szállot menyországbol,
Szármozot öröktől Isten kebeléből,
Szűzen születetet egy szűznek méhéből.

AUGUR

815 En azt mondom erről, hogy Uraknak Ura,
Ez az ember leszen kirájljok királja,
Izrael népenek igaz Mesziasza,
Kegyetlen rabságbol megszabaditoja.

820 Földi kirájljokot e fejül haladgya,
Az ő országokat erőszon megrontja,
Egy soval az ember, kinek akarattya,
Hogy a Sido népet magához huzhasza.

HERODES

Oh, átkozot fegyver, melj meg nem találtad
Ennek az ő fejét, hogy te el nem vágtd,
Mikor Judeában mind egyben kaszáltad,
Kitsin gyermekeket, és halomban raktad!

¹⁰⁸ ratkat [Emendáltuk.]

¹⁰⁹ [A szerepnevet a rendezői utasításból emeltük ki.]

¹¹⁰ akava [Emendáltuk.]

¹¹¹ HÉRODES [Emendáltuk.]

¹¹² rendnek [Emendáltuk.]

825 Ahol ez az ember vagyok, edes szolgám,
Meny el hamarsággal, hoz bizonyost nékem,
Ha ugy vane vagy nem, mert meg hasad szivem,
Szomorúság miatt el fogy az életem!

AULICUS PRIMUS

830 Jo szivel el mégyek, hamar megjárom,
Hallám, mert őtöt már en régen kívánom.

HERODES

Jobaratim, kérlek, most vigasztaljatok
Engem, és tanácsot ennékem adgyatok!
Mert félek, tisztségből mostan én kikopok,
Ha én most magamra mostan nem vigyázok.

835 Most az egész világ felbojdult, azt mongyak,
Minden féle rendek eg másra vallottak,
Születet egy királj, felszoval kiáltják.

AULICUS SECUNDUS

840 Felséges, én uram, bizzal az Istenben!
Meg segél tégedet minden féle rend ügyben,
Reménseged kiben volt s. vagyok mindenben,
Meg vigasztal téged keserűsegedben.

AULICUS PRIMUS (*accedit:*)¹¹³

Parancsolatidban, uram, én eljártam,
Annál az embernél nem régentén voltam,
Kiról nem regentén te néked szollottam,
Hogy csudákat téssen, akkor én is mondtam.

845 Mostan is én látám, szavaddal köszöntém.
Ki volna, s. honat jót, mondaná meg nékem,
Hogy néked meg hozzam, ara szépén kérem,
De feleletéből semmit eszre vettem.

850 Annak ő munkája merő csak csalárdság,
Simito szavai nyilván nagy hazugság,
Miket ő praedicál éppen nagy bolondság,
Az ő felelete merő csak setétség.

¹¹³ [A szerepnevet a rendezői utasításból emeltük ki.]

855 Nékem ő azt mondá, s. neked azt izené,
Mond meg a rokának, kinek gonosz neve,
Ami van irásba, aztot eszre vegye,
Ha pedig nem tudgya, másoktól meg kérdgye.

860 Azt is jól meg tudgya, hogy akik meg holtak,
Ő gyalázattára földből fel támadnak.
Amit ő cselekszet, aztot megdongálják,
Kárhoztatják őtöt, mivel azt jól tudgyak

SCENA SEXTA

(Jerusalem primus affectum petit.)

JERUSALEM PRIMUS

Valjon mint lehetne bé menni Annához?
Nagy titkot bevinnek hozzája, nem máshoz.

AEDILIS (*ad Jerusalem:*)

Mingyárt meg jelentem, légy várakozásba!

(Et ingreditur.)

865 Egy váraasi polgár, nem tudom, mivégre,
Kivánna be jőni egy titkos beszédre.

ANNAS

Jőjön be! Ki tudgya, talám holmi jót hoz.

(Aedilis redit ad Jerusalem.)

AEDILIS

Már be lehet menni, a főpap akarja.¹¹⁴

(Et ingreditur Jerusalem.)

JERUSALEM PRIMUS

870 A fő papot Isten álgja meg, kívánom!
Egy nagy titkot tudok, és azt el titkolnám
Már tovább nemlehet, mert hazámot szánom,
Es ha ki nem mondom, az után meg bánom.

¹¹⁴ meñi [A rövidítést feloldottuk.]

ANNAS

Mond ki, kerlek, mond ki! Had haljam! Talám jo.

JERUSALEM PRIMUS

875 Halhatta, ugy vélem, a fő pap másoktól,
Melj csudak vitetnek véghez a Jesustol.
Job része a népnek már függ szavaitol,
Féló, el hajolik hamar a papoktól.

ANNAS

Valoje, mit mondasz? Csak elig hihetem.

JERUSALEM PRIMUS

880 Uram, ha kívánod, mondok nagyobbakat,
Mert Galileaban gjogjitot sántákat,
Itt a napokbanis vakokat s. bennákat,
Nemákat meg világositott, szollani tanitot.

885 Ami nagyobb pedig, az őrdőngősőköt,
Egyaránt gyógyitja, csak őrdögőköt
Meg nemittja mingyárt, s. meg kötőzi őköt,
Senkitől ő nem fél, inkább félik őtöt.

De be rutul banik fariseusokkal,
Pirongattja őköt iszonyu szitkokkal.
Fenyegeti őköt jövőndő károkkal,¹¹⁵
Ugy banik ővellek, mind hitvány kutyákkal.

890 Már a profetákat rendre fenyegeti,
S. azal a kőz népet, mint akar, hiteti.
Mojses törvényét nagyon kűszebiti,
Egy szoval a népet magahoz szeditti.

895 Miket ő cselekszik en ki nem mondhatom,¹¹⁶
De meg pennaivalis mind le nem irhatom,
Mi legyen ő vege, ki nem gondolhatam,
Eleget e dolgon nem szanakodhatom.

ANNAS

Ah, boldog Jehova, hát igy foly a dolog!
Igy veszedelemben a mű fejűnk forog.

¹¹⁵ karókkal [Emendáltuk.]

¹¹⁶ o [Emendáltuk.]

AEDILIS (*ad Caipham:*)

900 Annás, amint látom, van nagy busulásban,
Elig szolhat szegen szőrnyű sohajtásban.
Azert kerlek teged mostan ez orában.

(*Hic Caiphas surgit properat ad suspectum Annae.*)

CAIPHAS

Mi dolog, jo ipám, ki szomoritta meg?

ANNAS

Jaj, hat meg nem tudod, mik törtentek itten,¹¹⁷
Utolso romlaszal fenyeget az Isten.

CAIPHAS

905 En nem tudok semmit, had haljam, mi dolog.

ANNAS (*ad Jerusalem:*)

Beszeld ele magad, látod nem szolhatok!

(*Civis repetit, quae Annae insinuerat.*)

JERUSALEM PRIMUS

Közöséges dolog, masok is jól tuggyák,
Hivasz el közüllők, azt meg nem tagagyák!
En mind azonáltal mind hogy parancsolod,
910 Elő beszélhetem, hogy minyajan haz.¹¹⁸

Egy ember tamádat, nem tudhatyúk honnan,
Nagy csudakot teszen, azert igen fel van.
Ternek a nép közül ő hozzája sokan,
Praptikaja neki ezerszer ezer van.

915 Ez Galiliaban jogyitat sántakat,
Itt is Judeaban vakokat, nemakat,
Egy szoval meg gyógyit minden nyavaljákat,
Gallenus nem tudna curalni oljakat.¹¹⁹

920 Ami nagyobb pedig, ugy miket ő cselekszik.¹²⁰
El kell vesznünk, tehát így folynak a dolgok,
Noha it legyenek többi bizonságok.¹²¹

¹¹⁷ meg [Emendáltuk.]

¹¹⁸ miyajan [Értelemszerűen javítottuk; a *haz* szót nem tudtuk értelmezni.]

¹¹⁹ tudnak [Emendáltuk.]

¹²⁰ cselekszik. xelsive [A pontot követő szó latin eredetűnek látszik, de nem értelmezhető.]

¹²¹ tölbi [Emendáltuk.]

JERUSALEM TERTIUS¹²²

Magam is ot valem, igazak mindenek,
Valamiket Ibráy bizonyit, sőt ennek,
Még csak kűszeb reszit nem tugya a jelnek,
925 Mert vége szakadot Mojses törvényenek.

CAIPHAS

Hogyhogy? S. hát mi törtent Mojses törvényivel?¹²³

JERUSALEM SECUNDUS

Mert a szombat napot semminek alitya,
Szabad orvosolni az napon, tanyitya.

ANNAS

Honnan valo lehet? Ki legyen a neve?
930 Azt ha meg tudhatom, elvesz neki feje.

JERUSALEM TERTIUS

Nazareti Jesus, amint hirdettetik,
Az őrdögök is oly formán nevezik.

CAIPHAS

Mit az őrdöngösök? Mi koze ővellek?

JERUSALEM SECUNDUS

Mikőze ő vellek? Őtőt mind uralják,
935 Sőt Dávid fianak felszoval allityák.
Isten fianak is ot gyakraban valják.

ANNAS

Termete ő neki mi mertekbe vagyon?
Mond meg! Abrazatya kihez abrazoljon?

JERUSALEM PRIMUS

Ikis tekintettel meg győz mindeneket,
940 Termete pediglen magas, amint illet,¹²⁴
Harmincz esztendeje meg ha van, kezdetett.

CAIPHAS

De ki fia lehet, had tudhatnok azt is.¹²⁵

¹²² Jerusalem [Kiegészítettük a sorszámmal.]

¹²³ mi törtent Mojses [Emendáltuk.]

¹²⁴ [Az *amint* szóban az *a* betű, utólag a szó elé betoldva.]

¹²⁵ aź [Emendáltuk.]

JERUSALEM SECUNDUS

Az anya Maria. Nem tudom az atyát,
Hanem számláltattya ő familiaját.
945 Talám masok tuggyák, de a tudományát,
Nem vette embertől s. egyéb praptikáját.

Aki ötöt latya egyszer, meg szereti.
Angyalhoz hasonló kedves tekinteti.
Beszedenek pedig magnes természeti,
950 Mindeneknek szívet magához ferkezti.

JERUSALEM QUARTUS

De meg többet mondok, az ember ki legyen,
Arrol bizanságot bátor kiki tegyen.
Az el mult szombatón látám, hogy keveljen,
Úlven egy szamaron uralák keményen.

955 Mint királyt illetet, a varasba hozák,
Köntösököt sárba előte le rakák,
Pálmakat vagdalván utyát fel czifrazák,
Gyermeki seregek hozannaval aldák.

960 Innen, hogy ki volna, jól meg itilhetni,
Mert királjnak magát lenni nem szegenli:
Dávid fia volna, azt is el szenvedti.
Tanyitvanyi vadnak tizenkettő neki.

Minap Herodest is egtelen meg szida,¹²⁶
A királt rokának bestelenül monda.
965 Ótölle nem félne, azt is hezzá toda.

PHARISEUS TERTIUS

Hát mind bánék minap fariseusokkal,
Őszve gazlá ökököt irtoztato szokkal.
Azt mondá, nem gondol semmit a papokkal,
Jatzik, amint akar, az irás tudokkal.

CAIPHAS

970 Hová legyünk hát már? Az irás tudokot
Hivaszák el szolgak s, fariseusokot!

EPHEBUS SECUNDUS

Az Annás hazához hivatnak a papok.
Sies, mingyárt jőj el, mert vadnak nagy dolgok!

¹²⁶ Min<t>nap [Ráírással javítva.]

(*Conveniunt.*)

CAIPHAS

975 Rettenetes dolog egy ember mit kínál,
Eppen el holdittyá mindent, akit tanál!
Míatta a fejünk veszedelemben áll,
Ha meg nem gatolja dolgait az halál.

980 Tű nem tudtok semmit, meg sem gondoltátok,
Amint által láttam, hogy ha azt tudnátok,
Azén tanácsomon, mind megallanátok,
És így fejetekre nem szállana atok.

985 Már titeket kerlek, kiki meg feleljen!
Jobb lesze, hogy a nép éppen elszéljedgyen,
Vagy hogy egy embernek a feje elveszen,
És így az országunk bekeségben légyen?

ANNAS

Haljon meg, magam is azt jobbnak allítottam,
Mert már vensegemre tölle nem nyughatom,
A népnek pediglen kárát nem alhatom,¹²⁷
Ha készhez kaphattjuk, haljon meg, jóvallom.

PHARISEUS PRIMUS

990 De ez ünnep napon valaki meg haljon,
Tudgyátok nem szabad, hanem most had muljon,¹²⁸
Netalám a népség lármára induljon,
Közöttünk s közöttök sok ember meg haljon.

PHARISEUS SECUNDUS

995 Ugy vagyon, nem szabad. Magamis jól tudom,
De ha tovább mulik, fejemre azt mondom,
Hozza nem férhetnek, bizonyoson tudom,
Csak az ünnepnapra jót földűnkre, hallom.¹²⁹

¹²⁷ karát [Emendáltuk.]

¹²⁸ <néta> tudgyátok

¹²⁹ földünk [Emendáltuk.]

PHARISEUS TERTIUS

En is azt jóvalлом, ne késsünk sokára,¹³⁰
Mert leszen a dolog országunk kárára!
1000 Most nem mesze vagyон, tört vetünk labara,¹³¹
És ha meg foghattyuk, lanczot a nyakára.

PHARISEUS QUARTUS

De mi modon valjon juthatnánk hozzája?
Mert a nép, jól tudom, aztot megaldja,
Feló, hogy támadas torkunkot tanálja.
1005 Leszene közöttünk, ki azt fel valalja?

ANNAS

Ugy vagyон, mert őtöt a nép mind szereti,
Vannak is őneki sok féle kezei,¹³²
Bubájos, mind hallom, azó természeti,
Ha akar, előttünk magat elrejtheti.

CAIPHAS

1010 A, ha tanállhatnék it körül valakit,
Aki kézben adna, lenne bár akárki,
Valamit kivanna, adnám azt néki,
Ezen tudakozzek, parancsolom, kiki!

SCENA SEPTIMA

*(Hic diabolus auscultat tantum scenum. Judas intra theatrum
murmurat et paupertatem [...])*¹³³

JUDAS

Ah, én mire juték jó remensegemben,
1015 Mint meg csalatkoztam, most juta eszemben,
Meg egy poltura is nincsen erszényemben,
Sok melankolia szállot a fejemben.

Azt gondolom vala, hogy meg gazdagulnék,
Midőn az emberhez szolgának indulnek.
1020 Gondolom, valamit ő tölle tanálnék,
Honnan a ládámba sok kincseket raknék.

¹³⁰ ne késsünk [Emendáltuk.]

¹³¹ vetük [A rövidítést feloldottuk.]

¹³² kezeti [Emendáltuk.]

¹³³ [A margóra írt instrukció vége többszörösen javított, nem tudtuk kiolvasni.]

De e nem volt, es igen szűkőn kapok,
Szonnyúságom pedig enhittik patakok.
Köntősőmőn pedig nem férnek a fotok,
1025 A szegények között már alig kullogok.

DIABOLUS

Kivant jo pajtársom miért szomorkodol?¹³⁴
Hallam, keservesen hogy panaszkodol.
Ne busulj, ha akarsz, mert meg gazdagodol,¹³⁵
Hogy ha tanácsomhoz s, hozzám ragaszkodol.

1030 Hogy így lenne dolgod, ezt én által láttam,
Mikor mesteredhez álltál, haragattam.¹³⁶
Az után pediglen dolgodot kaczagtam,
Te boloncságodot megis sajnallottam.

1035 Mit várhattal, kérlek, egy átsnak fiától?
Nem tudod, hogy semmit nem vet az atyától.¹³⁷
Mért nem irtoztal, kudos iszákjától?
Vén bolond, hat nem félsz az ő igájától?

1040 Talam azt gondolod, hogy proféta volna?
Mesteresgre, nagyra teged tanitana?
Kivalt szerencsedről jóvendőt mondana,
Neműnemű jokkal meg gazdagittana?

1045 Ne úgy gondolkodgyál felőlle, mint látod,
Szemfény vesztes minden olj csudálkozásod.
Enis tudok olyant, ha latni kívánod,
Nagyobbat is tészek. Tegyeke? Akarod?

Akar kinek lábat hamar kifacsarom,
Szemének világot meg homályosítom.
Siketsegre pedig fűleid be tugom,
Mind ezeket pedig viszont meg gyógyítom.

1050 Hallode, te bolond, jere inkább hozzam!
Nalam álapodod boldogabb leszen am.
Nem hallottad, hogy bir országokot apám,
Amaz hires, neves Proserpina Anyám.

¹³⁴ pajtárs miért [Szótagszám miatt javítottuk.]

¹³⁵ gazdadol [Emendáltuk.]

¹³⁶ által [Emendáltuk.]

¹³⁷ vet [Emendáltuk.]

1055 Ne nézd, hogy rut vagyok, mert azzal nem ártok,
Mer ha én akarok, szép leszek, mind alak.
Mestersegre pedig nagyobra tanítlak,
Holtodiglan s. után, hidd meg, el nem hadlak.

(*Hic accurrit alter genius primus, ad quem genius alter secundus:*)¹³⁸

GENIUS ALTER PRIMUS

Honnan, honan, jo tars? Tam most ebül jöttel?
Enis incselkedesedben. Vagy megcsalatoztal?

GENIUS ALTER SECUNDUS

1060 Sietnem kellett, mert csak ez oraban,
Midőn volnek Annás fo pap udvarában,¹³⁹
Oly titkos tanacsot hallek a pitvarban,
Melből nyereséget veszünk hamarjában.

LUCIPER

Hát te mit kerengesz? Miert nem forgodol?

DIABOLUS

1065 Judásnak panaszát mind végig elvárám,¹⁴⁰
Mint töllem lehele, megis vigasztalám.
Mesteret el adna, arrol informálám,
Máris elmejeben nagyon suspendalám.

GENIUS

1070 Hát Judás, ha tudnád, amiket en tudok,
S. ra figyelmeznél, miket neked mondok,
Ugy velem továbbá nem lennel szarándok,¹⁴¹
Hozzád nem férnenek a tób, dus gazdagok.

1075 Most eppen a papok, a farizeusok,¹⁴²
A főfő tanácsak és az irás tudok,
Arrol tanácskodnak, miket tegyen mogyok.
Hogy Jesust meg fognák, van igen nagy gongyok.

¹³⁸ [A két Geniusnak a sorszámot mi adtuk.]

¹³⁹ valnék [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ elvaram [Emendáltuk.]

¹⁴¹ tovaba [Emendáltuk.]

¹⁴² e [Emendáltuk.]

- 1080 Hogy ha találkozna, ki azt veghez vinne,
Sok penzel erszenyét az aru meg tótene,
Nagyobra is dolgát *tsak* hamar vihetne,¹⁴³
Rafelelek, töbyszór szegenség nem erné.
- Judás, e dologhoz hamareb juthatnál,
Ugy mint Mesteredel konyeben bánhatnál,¹⁴⁴
Nemis találhatnék jobat te naladnál.
Nins több ehez fogo desteritásodnál.
- 1085 Mondám, hogy sok penzel meg telik erszenyed,
De nagyobat mondok, felvitetik szeked.
Mert fő pappa lehetz, ha arra van kedved,
Tanacsomat, kerlek, ha jot varsz, el ne vesd!¹⁴⁵
- 1090 Annás fopap, tudod, már eppen elaggott,
Erejeis neki testiből ki csorgott,
Elmeje pediglen az inara hágott,
Ideje éltenek vegefele fogyatt.
- 1095 Tudod jól, a törvént, nem kérded másoktól,¹⁴⁶
Tanácsat nem kérdesz fariseusoktól,
Deak szot, görög szot, sido szot doctortól,¹⁴⁷
Nem szükség, hogy tanoly, tudod már magattól.
- 1100 Hallám bizonyoson, ha azt véghez vinned,
Mesteredet Sidok kezében ejtenéd,
Annás méltóságát hogy el nem vesztened,
Napjaidat vigan s. boldogul tölthetned.¹⁴⁸
- Sies tehát, ted le minden felelmedet,
S. ad kezebbe nekik kuldus Mesteredet!
Veled leszek en is, adide kezedet!
El nem hadlak sohult, mig elek, tegedet.

¹⁴³ *stak* [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ *ugg* [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ *elnevesd* [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ *tővent* [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ *szo* [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ *tőtehetned* [Emendáltuk.]

JUDAS
1105 Ezek, ha igazak volnának, nem bánom,
Elmegyek. Mit jóvalsz? Talám meg próbalom.
Mesteremet csokal könnyen el arulom,
Hejábais többet nem panaszkodom.

(Vadit ad atrium pontificis.)

EPHEBUS SECUNDUS
Mit keresz te itten? Vagy szemlelni jöttel?

JUDAS
1110 A papokal volna egy vagy két szozatom.

EPHEBUS SECUNDUS
Annak az embernek egyik tanitvanya,
Audentiát kér, s. bejóni kivanya.

ANNAS
Bocsád be! Had lászuk, talám kit akarunk,
Történet ugy hozza, nem lesz benne kárunk.¹⁴⁹

(Judas ingreditur ad quem.)

ANNAS
1115 Mit akarsz, jó ember? mond ki bátron hamar!

JUDAS
Hallottam másoktól, egy embert kerestek,
Aki Jesust adna kezetekbe nektek.
En azt fel vállalom, ha jól meg fizettek.

CAIPHAS
Mit kivansz, jó ember? Mert meg agyuk mingyárt.

JUDAS
1120 Talam harminc taller eleg lenne mostan.

CAIPHAS
Meg leszen. Ihon van. Tarcsad a sakodot!

(Hic imponit marsupium Judae pecuniam.)

¹⁴⁹ történet [Emendáltuk.]

EPHEBUS SECUNDUS (*ad Judam.*)

Mond meg hát, miképpen viheted azt veghez!

JUDAS

1125 Tudom en szokását, oraját dolgának,
A geczemanyi kert ő multságának
Szokat helje, s. ottan az imátságának.¹⁵⁰
Effetumat teszem tu kívánságtoknak.

1130 Csak legyenek velem fegveres vitezek,
Rám figyelmezenek, mi nemű jelt tesztek!
Akit meg csokolok, ra tegyek a kezet!
És jól meg kötőztek, mivvel szalad, felek.

CAIPHAS

Hijátok mingyárást ele a szazadost!¹⁵¹

FAMULUS (*ad centurionem vadit:*)

A főpap, Kaifás szollittat tegedet.

(*Venit Centurio ad quem:*)

CAIPHAS¹⁵²

Vitezeket mingyárt szazankent végy melled,
S. miket ez az ember joval, által nelebd.

(*Venit centurio ad quem.*)

JUDAS (*ad Centurionem:*)

1135 Ma estere keszen en velem legyetek,
Olaj fák hegyere engem kőveszetek!
Akit meg csokolok, ra figyelmezzetek,
Aztat meg fogjatok s. jól meg kötőzettek!

ANNAS

1140 Tud meg azt, szazados, hogy ha elhozhatod,
Meg ajandekozlak, szemedel meg latod.

¹⁵⁰ lelje [Emendáltuk.]

¹⁵¹ Hijtok [Szótagszám miatt javítottuk.]

¹⁵² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

CAIPHAS

De a vitézek is meg jutalmaztatnak,
Ha penczeken feljűl ajándekot kapnak.
Kocsár bort nekiek adgy, menjit ihatnak,¹⁵³
Bátrabban dolgokban hogy eljárhasanak.

CENTURIO (*ad milites:*)

1145 Jo, vitéz barátim, mingjárt siessetek,
Amit parancsolok, azt cselekedgjétek!

SCENA OCTAVA

JESUS¹⁵⁴

Oh, én drágalátos, kedves szűlő Anyám,
Már el válok tőlled, meg bocsás én nékem!
Anyai áldaszal áldaszék meg lelkem!
1150 Kivánom te tőlled, drága, kedves dajkám.

Angyálnak szavára mehedben fogadtál,
Köszönóm te néked, hogy világra szűltél,
Kilencz holnapokig kegyesen hordoztál,
Drága szűz tejeddel életben tartottál.

MARIA

1155 O, emberi nemzet kegyes meg váltoja,
Azén edes fiam, meny s. föld alkotója,
Hálát adok néked, hogy te szolgálodra
Fogattál engemet, meltatlan anyáddá!

1160 Kérlek azon teged, én édes szűlőttem,
Kivoltál én nekem leg kedvesebb kécncsem,¹⁵⁵
Engedgyed, had haljon éretted én testém!
Jo szível cselekszem, én édes Istenem.

Szerelmes Jesusom, szomoru Anyának
Adgyal áldásodot! Azon téged kérlek.

¹⁵³ <korso bort> kocsár

¹⁵⁴ Christus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁵⁵ legi kedvesebb [Emendáltuk.]

JESUS

1165 Szerelmes, szent Anyám, veled lészek minden
Veszedelemben. Munkálkodgyunk most az Atya
Istennek akarattjában és az emberi,
Nemzetnek üdvösségében !

1170 Algyon meg tegedet azén menyei,
Szencséges Atyám mindez világon,
S. mind az más világon,
És az menyei Angyalok
Szolgáljanak téged!

MARIA

1175 Aldásomot adom én is reád. Oltalmazzanak téged
Az Angyalok, erőszissen az én Atyám a Szent Lelekkel,
Hogy elszenvedheszed a nagy keserűséget!

JESUS

Mény el, edes Anyám! Ne keseregi rajtam,
Ha téged nem látlak, kőnyebben van szívem.

1180 Kedves tanítványim, el jött már az ora,
Keszünk utra, mingyárt mennyünk imádságra!
Tudom, ellenségim keresnek halálra.
Imádkozzatok, ne juszatok gonoszra!

1185 Feltettem szándékban, hogy egyszer szenvedgjek,
Az el veszett népért én eleget tégyek.¹⁵⁶
Jertek, tanítványim, ahova én megyék!

JOANNES

En edes mesterem, miért hacz el műnkőt?
Kinek az kezében műnkőt, kesergőköt,
Ajálasz, és hagyod kedves tarsaidot?
Ne enged, fogjanak teged az gonoszszak!

1190 Hová légjek imár, szerelmes mesterem,
Kinek én az meljén gyakorta nyuguttam?
Hová már legyenek kedves én társaim,
Kikben élétemben volt gyönyörűségem?

¹⁵⁶ népet [Emendáltuk.]

JACOBUS¹⁵⁷

1195 Magadot a gonosz Sidoknak kezében,
S. nem állasz ellene! Azoknak bajok¹⁵⁸
Nagy fog lenni atyámfiainak egész¹⁵⁹
Társaimmal a rokonságoknak.

Azért jovallanám, hogy innét el futnánk,
És ugy életünköt mostan oltalmaznánk.¹⁶⁰

PETRUS

1200 Nem léssen, mint mondod, hogy te meghalsz, uram.
Van nékem is velem egy régi pallosom,
Valaki ellened támad, azt levágjom!
Kész lészek te veled élnem és meg halnom.¹⁶¹

JESUS

1205 Péter, nem ugy léssen, amiket te szollasz,
Hanem az etzákán, amig len a kakas
Haromszor szollalik, engemet meg tagacz.

PETRUS

Száz ezer darabra engem vagdaljanak,
És hid, hogy teged én meg nem tagadlak!

JESUS

1210 Meg mondam, Péter, hogj másképpen nem léssen.
Ime, én el mégyék tovább imadkozni,
Tű it vigjazzatok, de szükség vigjázni!

*(Discedit, paululum flectit et orat.)*¹⁶²

Szerelmes, Szent Atjám, imé én kész vagyok!
Emberi nemzetért örömet meg halok.
Jőjenek már ream a szomoruságok,
1215 Es ki gondolható mindenféle kinok!

Ah, szomoru a lelkem mind halálig!

(Paululum se inclinat et dicit:)

¹⁵⁷ <Jak> Jacobus

¹⁵⁸ ellenne [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ fogj [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ oltalmaznak [Emendáltuk.]

¹⁶¹ élneñ [Emendáltuk.]

¹⁶² paulum [A rövidítést feloldottuk.]

Szerelmes, Szent Atyám, tekéncsed fiadat!
Mutasd meg én hozzám szörnyű jovoltodat,
Végzetlen kinnal teljes pohárodot,
1220 Ved el tőlem, és ne itasd meg aztot.

(Vadit ad discipulos:)

Miért hogy alusztok, s. velem nem vigyáztok?
Keljetek fel mingiárt, és imádkozzatok!

(Reddit ad orandum:)

Hogy ha lehetséges volna, én Szent Atjám,
E pohárt meg innya éppen el mulasztnam!

(Sub hoc tentat Luciper Apostolos:)

1225 Soha nem aluszik a Sátán, tudgyátok.
Mi veszedelemben forgunk, jól látjátok,
Meg is amint látom, azzel nem gondoltok,
Mivel olj nagy méljen minnyájon alusztok.

(Jesus redit et dicit:)

1230 Hol vattok minnyájan, lelkem, jó barátim,
Ez emberek ellen erősz, jó társaim?

(Redit Christus et se inclinat.)

LUCIPER

Jelen vagyunk, uram, parancsolj most nekünk!

DAEMON PRIMUS

En kedves társaim, ez ember ki volna?
Sokáig vizgáltam ezt, hogy Isten fia
Lenne. Tapasztaltam, szivem annak valja.
1235 Látom, hogy az lészen Világ meg váltoja.

LUCIPER

Azért jó barátom, parancsolatimra,
Mindenkor voltatok hív szolgálatomra,
Csak hamar mennyetek Judásnak utánna.
Ellenzétek őtöt, hogy ő béne adgya
1240 A nazáreti Jesust a papi fejedelmeknek!

JESUS

Ezen pohárt, látom, nekem meg kel innom,
Azutan, Szent Atyám, ugy legyen, nem bánom!

(*Angelus confortans dicit:*)

ANGELUS

1245 Bizál, Isten fia, mert ha ezt meg iszod,
Nem leszen te neked ebben semmi károd!
Vigaságra fordul nagy szomorúságod,
Meg jutalmaztatik kinod es halálod.

DAEMON LEGATUS

1250 Parancsolatidban hiven mű eljártunk,
Judást ellenzenők, aztat megmiveltük.
De jo szandekunkban semmire mehettünk,
Kik Jesust meg fognák, nagy sereget láttuk.

LUCIPER

Lelkem, jo pajtársim, oda már országunk!
Nem leszen ezután, kit mű oda vigyünk,
Hanem ez emberen buszunkat ki tölcsűk!

JESUS

1255 Nem vigyázhattoke egy kevesse velem?
Nem latyátok, iten a nagy veszedelem?
Most mingyárt erkezik az en ellensegem,
Judás, *ki* Sidoknak kezében ad engem.¹⁶³

JUDAS

1260 A dolog most jól foly, csak jól vigyázatok,
Mingyarást fogjátok, kit en meg csokolok!
De csak arra kerlek, jól tű vigyázatok,
Kezetekből nehogy őtöt elszalaszátok!

JESUS

Alugyatok bátor, amiglen akartok,
Mert eljöt az ora, meljet nem vártatok!

DUX MILITUM¹⁶⁴

Judás, cselekegyel! Amint már fogattad,
Segecsegel leszünk neked, csak kivanyad!

¹⁶³ kit [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ Millitum [A egyik / betűt elhagytuk.]

JUDAS

1265 Nézétek, már it jő, ne készünk mű többbe,
Hanem sietségel menyünk elejébe!
Vigyazatok ream! – – –
Údvoz légy Rabi, Sidoknak királja!

JESUS

1270 Barátom, mire jöttél?
Mit keres it Judás ily nagy álnokságal,
Kit fel neveltelek az en iskolámban?
Mit vétettem neked, hogy csok által mostan¹⁶⁵
Sidoknak el arusz? Hiv vagyok, artatlan.

1275 Ezt erdemletteme en, Judás te tőlled,
Hogy te mesteredet halálra veszesed?
Gonosz vetkidert Szent Atyámat kerjed,
Talám meg bocsatya bűneidet neked.

1280 Ezt erdemletteme? Hiv voltam, szűz fia,
Ki mindenkor hozzád voltam kegyes atya,
Ha penz kellet volna, parancsoltam volna,
Szent Atyámnak, hamar házrol hazra járna.

(Conversus ad Judeos dicit:)

Ily nagy sokaságal valjon kit kerestek?

MILITES¹⁶⁶

Nazareti Jesust keresni mű jöttünk.

JESUS

1285 En vagyok, meg mondom, ha engem kerestek.
Ezeket bekevel tehát ereszetek!

DUX MILITUM¹⁶⁷

Fogjátok meg őt! Miért ra nem rohantok?

JESUS

Ugy mint a latorra, dorongonkal jöttetek!
Minden nap a templomba tanítottam,
Megis senki kezét rám nem vetette.¹⁶⁸

¹⁶⁵ vettem [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁶⁷ Millitum [Az egyik *l* betűt elhagytuk; lásd a jelenetben másutt is.]

¹⁶⁸ senki zet [Emendáltuk.]

LICTOR PRIMUS

1290 Mit perollász sokat? Talám azt gondolod,
Műnkőt szóddal meg szálsz, leszen szabadságod?

DUX MILITUM¹⁶⁹

Két fele s vigyázvan, csendesen járjatok,
Mert ez az amitó igen ravaszságnak,
A minap is mikent elfuta, tугyátok,
1295 Midőn meg köveszni őtöt akaratok.

Amig a fopaphoz vizitek e latrot,¹⁷⁰
Töcsetek el rajta minden gonoszágot,
Belőlle üzettek ki a gonoszságot!
Hurczoljátok eppen ugy, mint egy bolondot!

LICTOR SECUNDUS

1300 Nohát, már induljunk a fopap hazához.

LICTOR TERTIUS

Ussúk, mivel tугyuk, hogy nem atyánk fia,
Hanem a kössegek gonosz amitója,
Iszrael népének fel haboritoja,
Csaszar adojanak hamis meg tiltoja!

CONTIONATOR

1305 Oh, atkozot etszaka, hogy mertel ily nagy, vetket cselekedni? El attad
a boldogságos Szűznek Szent fiát, azért nem vagy melto, hogy az
esztendőnek etszakai közé szamláltassal. Oh, átkozot Judas, mit vétet¹⁷¹
neked az Istennek fia, hogy így szeretted az ezüstöt? Miert nem
jelentetted meg az ő szent fiának?
1310 Bizonyára a tengert és a földet feljárta volna is, nem harmincz ezüst
pénzt, hanem háromszáz aranyat is szerzet volna, oh Judas!
Keresztenyek, terjete meg!

¹⁶⁹ Dux [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁷⁰ vizitek [Emendáltuk.]

¹⁷¹ vetet [Emendáltuk.]

SCENA NONA

LICTOR TERTIUS

1315 Setály, te őrdöngös, papok elejibe!
Ha eddig bujdostál, most akattal kezbe,
Te hamis amitto, s. eleted végező,
Már úsed ugy, hogy mingyárt essék le a földre!¹⁷²

LICTOR QUARTUS

Vond fel mind a dógát, nehad hogy nyugogyek,
Mint népnek csufságát, pögdöst a csalómat.¹⁷³

LICTOR PRIMUS

1320 Úsd, rungd, tasisd Sidoknak iljen királját,
Orditván ki tépetik, mind gonosznak haját,
Mert eppen ohajtom ennek az halálát.

LICTOR QVARTUS

Profétálj most nekünk, te, hires proféta,
Aki eddig voltál nagy Istennek fia!
Rázd, tépd idestova, hogy szemünk se lásza!

ANNAS

1325 Inas, hamarsággal fus le az utzára!
Fus ki hamar, fus ki, és néz ides tova!
Almambol serkenék a nagy ordításra,
Hogy mi dolog légyen, hoz világost arra!

EPHEBUS TERTIUS

1330 Talám az őrdögök jöttek ki pokolbol,
Vagy mind boszorkányok az egész világra,
Hogy éjféli idejen ennyi nép koberol.
Szűnnyetek kevésze illj nagy orditástol!

1335 Mongyátok meg nekem, ezen zurzavarnak
Mi légyen az oka, ez nagy kiáltásnak,¹⁷⁴
Hogy én feleletet viheszek Annásnak,
Ki magát adta volt imár az álomnak.

¹⁷² esek [Emendáltuk.]

¹⁷³ csalomat [Értelemszerűen javítottuk; az *a* névelőt a szótagszám miatt illesztettük be.]

¹⁷⁴ légen [Emendáltuk.]; oka ez <ordi> nagj

LICTOR TERTIUS

Tegye férre mostan Annás ur ez álmot!
Mond meg hamar neki, mert hoztunk egy foglyot,
Kit is a sido nép már régen ohajtot,
1340 Hogy ne amittana tovább a világot.

PHARISEUS QUARTUS¹⁷⁵

A fogoly pedig a nazareti Jesus.

ANNAS

Mi dolog odaki? Mond meg hamar, szolgál!¹⁷⁶

EPHEBUS TERTIUS

Jo hir vagyon uram, mert már a katonak
Nazáreti Jesust, mind kellet, meg fogtak.
1345 Az Annás fő papnak eleibe hoztak,
Örömmül kiáltnak, hogy meg mutathatnak.

ANNAS

Vigasagos öröm betelé lelkemet,
Hogy kézben kaphatták fő ellenségemet.
És azért felkelek igen hamar innét.
1350 Mond meg, hogj hozzák bé, hadd lássam en őtöt!

EPHEBUS TERTIUS

Vigyetek a foglyot Annás eleibe!
Urunk parancsolta. Had nézzen szemiben!

LICTOR SECUNDUS

Mit parancsoltatok, uram, mi eljártunk
Abban, mies hiven illjen fogljot hoztunk.
1355 Nazáreti Jesust, akihez jol láttunk,
Amint akaratok, neki ugy szolgáltunk.

ANNAS

Köszönöm s. hálálom néktek, jo vitézek,
Hogy e bubájosnak szemibe nezhetek!
És hogj foktáljában meg nem engedhetek.
1360 Itt vagy ravasz, álnok, te nép haboritto?
Had el, meg fizetünk, Satannak szolgáló!
Kezünkbe akadtál, reszeges, káromlo,
Sok boszontásoddal reánk fondorkodo!

¹⁷⁵ Pharī [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁷⁶ szoga [Emendáltuk.]

1365 Te, samaritanus, mit felelsz ezekre?
Talám Mojzes vagy te? Hol van tanítványod?
Avagy pedig hogj Mojzes légy, azt kívánod?

Hogy a nepet tanisd, kitől van hatalmad?
Mire tanítottál? Mond meg mind azokat!
Hol s. kinek hazudtál? Vald meg mindazokat!

JESUS

1370 En nyiván tanítottam a templomban
És sinagogában, ahol őszve gjűltek
A sidok. Ne kérdezz azért engem, hanem
Kérdezd azokat, kik hallották tanítasomat.

És ha meg bizonyosodik hogy vétkesen,
Tanítottam, vétkesnek hagyom magamot.

EPHEBUS TERTIUS

1375 Igy szolsz a főpapnak?

JESUS

Ha gonoszt szollottam, tégy bizonytságot a gonoszrol!¹⁷⁷
Ha pedig jól szollottam, miért vérsz engem?

LICTOR TERTIUS

Azt meg érdemletted. Olyant többet is kapsz!

ANNAS

1380 Eppen nem álhatom, hogy ál most előttem!
Hamég szavát hallom, egészen¹⁷⁸
Kell vesznem. Azért Kaifashoz vigjetez
El töllem! Az uton kinezva hurczoljátok, kérem!

LICTOR QVARTUS

Most kedvedre sétálj a váras uczáin,
Jelengeted magad urak palotain.

LICTOR SEXTUS

1385 Sies, ne bánkodgjál! Caifás igen vár,
Mert tégedet látni regen igen kivan.

¹⁷⁷ tégy <gonoszt> bizonytságot

¹⁷⁸ szavát <látom> hallom

SCENA DECIMA

LICTOR PRIMUS (*ad Caipham:*)

Annas, sidoságnak érdemes főpapja,
Ezen gonosztevőt, kit it lác lánczozva,
Te hozzád küldötte mindenek láttára,
1390 Ó álnoksaganak csudálkozására.

CAIPHAS

Amel nagy örömmel most bé teljesedtem,
Hogy itten állani latom én előttem
Kötözve, ki felől sokakat értettem,
Minden felé őtöt eddig keresttem.¹⁷⁹
1395 Nem lehet már félni semmit a kőszégnek,
Ó el holditását s támadását népnek,
Mivel itten ül már láttára mindenek,
Kötözve, ki eddig oka volt ezeknek.

Honnan valo vagy te, népnek holditoja,¹⁸⁰
1400 Hires országóknak egyben zavarója,
Hazánk törvényinek eppen elrontója,¹⁸¹
S. az egész kőszégnek eppen el rontoja.

Valamit e gonosz tevőre tudsz, mingyárt¹⁸²
Azt nekünk nyilván meg beszéljed!¹⁸³

TESTIS PRIMUS

1405 En amit értettem, az igen nagy poczra,
Egész sidosagra vágyik uraságra,¹⁸⁴
Hires országunknak fő koronajara.

TESTIS SECUNDUS

Ez az egész földön hatalmát mutatni,
A népet magához holdítja a kőszég,
1410 *Immáron* sereggel utánna járva,¹⁸⁵
S őt követi, aítva halgattya.

¹⁷⁹ felő<t>t

¹⁸⁰ Ha nem valo vagy te [Az egyértelmű másolási hibát javítottuk.]

¹⁸¹ hozzánk törvényinek [Az egyértelmű másolási hibát javítottuk.]

¹⁸² tud [Emendáltuk.]

¹⁸³ beszélje [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ vëgyik

¹⁸⁵ is máron [Emendáltuk.]

TESTIS TERTIUS

Azt is káromkodván fülünk hallatjára
Mondotta a népnek, hogy ő el ronthatja
Az Isten templomát, s, viszont harmadnapra
1415 Fel allítja egész fundamentumára.¹⁸⁶

TESTIS QUARTUS

Mivel ő utánna en is sokszor jártam,
Cselekedetere gyakorta vigyáztam,
A Sinagogában én aztot halgattam,¹⁸⁷
Sok rendel hallottam.
1420 Minyajon, kik büntől meg terherve vattok,
Es kemeny rabságban őrdőgtől tartattok,
A csalárd világtól gyakorta csalattok,
Jőjjetek en hozzám, leszen orvoságtok!

TESTIS QUINTUS

Ez Isten fiának mindenűt hirdette
1425 Magát, s, mindeneknek feljeb becsültette.

TESTIS SEXTUS

De meg a mi nagyobb, az, a szombat napot
Semminek alitya, mert azon gyógyított,
Szernyű betegeket labára alittott,
Szama nélkül valo sántakat s. bennákat.

TESTIS PRIMUS

1430 Meg enis szajából ézen amittonak
Hallottam, hogy senki mű főpapjainknak,
Engedelmeszégel előljaroinknak,
Ne lenne s, ne hinne az ő szavainak.

CAIPHAS

1435 Hallode, felőlled ezek mit mondanak,
Mint világos dolgat szemeidre hánnak,
Füled hallatyára rad bizanyittatnak?
Mit felesz ezekre, amiket szollanak?

Ugy vane, avagy nem? Mond meg hamarságal
E dolgot, mit ezek mongyák valóságál!
1440 Mit halgatz? Nem szóllasz semmit te ezekre?

¹⁸⁶ fel allítja <viszont> egész

¹⁸⁷ [A *hallgattam* g-je utólag beszúrva.]

Mivel most idejé legyen nyuguvásnak,
Regel pedig a bölcs es okos tanácsnak,
Már kiki el mehet, s. mogyát a dolognak
Folytassuk idejen az holnap napnak!

1445 Tű pedig, vitezek, jol ra viggázatok!
S. amint nektek teczik, Jesusal banyatok
Ez ejszaka, s. regel őt ide hozzátok,¹⁸⁸
A tanácskozásra elő aliszátok!

LICTOR QUINTUS

1450 Keszen vagyunk, uram, parancsolatodra,
Mingyárást! Csak haljuk, hogy az etszakára
Hova vigyűk őtőt a kemeny rabságra?

CAIPHAS

Fogjátok, s. vigyetek őtőt a tómleczben!
S. amint teczik nektek, banyatok ő velle!

LICTOR SEXTUS

1455 Rajta, jo vitézek, amit már hallátok
A parancsolatott, őtőt ne szanyátok!

LICTOR PRIMUS

Kemenyen most őtőt kőtőzetek meg itt,
Ezen kő oszlophoz, s. verjetek a testet!

LICTOR TERTIUS

1460 Probaljuk meg őtőt, mikent jővendőlnel!
Kősűk be szemeit, s. kerdezűk meg tőlle,
Ki űtőt tegedet?

LICTOR QVARTUS

Profetály most, Krisztus, ki űtőt tegedet?

LICTOR QUINTUS

Váh, ki az Isten templomát elrontod!

LICTOR SEXTUS

Hagyuk el most őtőt, kemenyen kőtozve,
Hijunk tőbketis ő nevetésére!

¹⁸⁸ elszaka [Emendáltuk.]

ANGELUS PRIMUS CONFORTANS

1465 Angyalok öröme s. Egeknek Királjja,
Meny, föld es tengernek ki vagy alkotója,
Most pedig egészen ember gyalazatya,
Imadunk tegedet itten le borulva.

ANGELUS SECUNDUS

1470 Fájdalmas Szent Anyád es Szűznek neveben,
Ki borítvá vagyon bánat tengereben,¹⁸⁹
Kerünk teged azon Szent Anyád neveben,
Parancsoly műnekünk a te fájdalmodban!

1475 Hogy ha nem akarod magadad engedni,
Meltasztaszál nekünk mostan parancsolni!
Keszek vagyunk mingyárt teged meg oldani,
Te ellenségeden es boszút állani.

ANGELUS TERTIUS

Ha azt nem engeded, szerelmes mesterem,
Barcsak az utana valokat elenzem,
Mert anyádal együtt meg hasad a szívem.

JESUS

1480 Menyei Atyámnak kedves, hív szolgaji,
Fájdalmas Anyámnak hív gondviselői!

1485 Ebben nem engedek a tű keresteknek,
Mert en mindeneket örömet szenvedek
Szabadulásaert emberi nemzetnek,
És hogy szenvedésre példát mindeneknek,
Agyak es mutoszak.

JUDAS

1490 Jaj, most veszem észre, mely nagyon vétkeztem,¹⁹⁰
Es az én lelkemet bűnnel meg terheltem,
Hogy mesterem ellen gonoszt cselekettem,¹⁹¹
Kegyetlen Sidoknak en kezekben attam.

¹⁸⁹ borirá [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ vetkeztem [Emendáltuk.]

¹⁹¹ gonosz [Emendáltuk.]

Oh, átkozot Judás! Már mit cselekegyem?
Mert miként Abelnek vere en ellenem,¹⁹²
Kain után kiált, Cristusnak ellenem
Vere kiált! S. jaj, hát már mit cselekegyem?

1495 Egek királjának, drága, szent Anyának,
En szegeny lelkennek kedves dajkájának,
Szeretetet hattam azért en lelkennek,
Kárhózatya leszen romlando testemnek.

1500 Mint kegyelmes Anya, mindenkor oktattott,
Rosz tanács ő tölle soha nem adatott.
Fiát ne arulnam, eleget ő mondott.

1505 De adig az őrdög hazudoza nekem,
Miglen a felekre szememet rá vettném,
Jollehet sokáig magam mentegetem,
Lehetetlenségét neki jelentenem.

Őrdögök, kik vattok pokol fenekében,¹⁹³
És velem kinlodtok kinkőves tűzekben,
Azután voltatok arultatásában
Jesusnak, társaim fogattátasában.

1510 Jertek elé mostan én szolgálatomra,
Kik engem vittek a nagy gonoszagra!

DAEMON

Mit parancsolsz, uram? Immár készek vagyunk,
Néked holtodiglan mind hiven szolgálunk.

JUDAS

1515 Nékém a papokot mindgyárust hijátok,
Kik harminc ezüst penezet mesteremért adtak.

DAEMON

Hiv szolgálid nékéd mindenkor mű voltunk,
Nem azt, hanem többet jo szivel cselekszűnk.¹⁹⁴

¹⁹² ellenem [Értelemszerűen javítottuk; lásd a következő sorban is.]

¹⁹³ <Azért> Őrdögök [A szó törlését aláhúzással jelölte a másoló.]

¹⁹⁴ cselekszűk

CAIPHAS

Mi bajod, barátom, vagyon néked velünk?
Mond meg hamarsággal! Hadd, mi is tudhaszuk!

JUDAS

1520 Itt vagyok, s. veszszén el mesteremnek ára,
Átkozottak voltatok, kik vittetek arra.
Nem bánom, esetek foldnek a gyomrába!¹⁹⁵

ANNAS

Mesteréd árával, mit tettik, nem bánnyuk,
Cseleked! Nékünk azzal semmi gondunk!

DAEMON

1525 Mi haszna tenéked, hogy ez világon élsz,
Judás, emberek közt hogy tovább fentergesz?

Már nincs reménységed az üdvöszegedhez!
Nincsen reménységed ő gratiájához,
Isten, hogy voltál az ő szent fiához,
1530 Gonosz és kegyetlen világ váltójához.

JUDAS

Magam is úgy tártom, jobb nékem meg halnom,
Hogy sem emberek közt gyalázatban laknom,
Ezért ezen fára magamot akasztom,
Azután lelkemet tű nektek ajálom.

1535 Tikteket pediglen szépen arra kérlek,
Fel hágnom a fára nekem ségéljétek!
De annak előtte a szomot végyétek!
Atkozottak vattok, azok is légyetek,
Ilj nagy kárhozatra kik engem vittetek!¹⁹⁶

DAEMON

1540 Nosza, én szolgálaim, mostan forgodjatok!
Szerencsétlen leszen, csak rajta kapjatok!
*E leszen tinéktek kedvesebb társatok.*¹⁹⁷

¹⁹⁵ eszetek [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ akik [Szótagszám miatt javítottuk.]

¹⁹⁷ eleszen [Emendáltuk.]

JUDAS

1545 Példája vagyok én gonosz kalmároknak,
Hamis keresetű család ferfiaknak,
Jo tétemenyekért háládatlanoknak.
Immár rabja vagyok örök kárhozatnak.

LUCIPER

Ne félj, Judás pajtás, jól leszen te dolgod,
Nagy gjönyörűségben leszen a te lelked.

*(Cantus Angelorum dictus Beatae Virgini Mariae:)*¹⁹⁸

*(Nota: Jaj, nagy kedven tartot)*¹⁹⁹

ANGELI²⁰⁰

1550 Udvoz légy, Maria draga szép magzattja,
Atya Isten Szent Annyának eggjetlen egy fia!

A menyneyei udvar te reád mutatot,
Szent méhéből kereszt fára tegedet meg látot.

1555 Diczérunk tégedet Angyali Seregek,
Velünk egyút magasztalnak a mennyei szentek.

Teremtet alatok, minden alkotmányok,
Tuis Christust, Isten fiát az urat álgjátok!

Aldot légy, Ur Isten, világ meg váltoja,
Bűnősőknek, meg térőknek légi gyámolya!

SCENA UNDECIMA

CAIPHAS

1560 Egész Izraelnek okos bölcs vénei,
Sido nemzettségnek mindenféle rendi,
Abrahám és Isák, Jákobnak fiai,
Az örök Istennek választot népei!

¹⁹⁸ B. V. M. [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁹⁹ kedvem [Emendáltuk. A nótajelzés szerzői utasításként a margón.]

²⁰⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

1565 Ammint az elein egyűt meg egyesztűnk,
Názáreti Jesus ellené mű tevénk²⁰¹
Tanácsot, hogj hamar ő meg őletteszék,
Ne a nagy amittás sokaig viteszék!

Azért most jo vona erről beszellenűnk,
Az ő erkölcsiről mostan konferálnűnk.

ANNAS

1570 Igenis, jo lészen, csak hivaszuk elé,
Hogy hamárébb légyen életenek vége!

CAIPHAS

1575 Menynyetek el, szolgák, most nagy sietséggel,
Názáreti Jesust hozzátok hamar el!
Véghez végezheszűk életét törvénynek,
Azután veszétek egy bestelenséggel!

SERVUS

Uram, készek vagyunk parancsolatodra,
Hiv szolgálid néked mingjárt megcselekszik!

CAIPHAS

1580 Nagy, jo tanács, azért jovallanám néktek,
Következnek mivel hamar az ünnepek,
Vegezzűk el hamar ennek az embernek
Életét, ne lenne hodulása a népnek!

ANNAS

Szabadsagunk vagyon eztet véghez vinni,
Sententziát mingjárt reaja mondani.

LICTOR PRIMUS

1585 Hej, hej, nazáreti Jesust,²⁰²
Hogy elhoznok azért te asztot kívánod,²⁰³
Caifás minekűnk asztot parancsoltad,
Azért elő hosztuk, csak immár itiljed,
És gyalázatosan most sententiázzád!

²⁰¹ ellené műtévénk [Emendáltuk.]

²⁰² Jesus [Emendáltuk.]

²⁰³ a<z>asztot

CAIPHAS
1590 Kőszönöm tő néktek tő fáratságtokat!
Kenszeritlek téged az élő Istenre,²⁰⁴
Mond meg nekünk, ha te vagy a Christus!

JESUS
Te monád.
Ha megmondom nékték, nem hisztek ennékem,
1595 Sem pedig el nem bocsátotok, de tudgyátok meg,²⁰⁵
Hogy ezentul ülni fogak Atya Istennek jobján.

CAIPHAS
Karomkodik! Káromkodik! Mit szűkőlködünk
Bizonyágnelkül, hogy őtött halálra itiljük?
Melto, melto, melto az halálra!

1600 De minek előtte légyen neki vége,
Őtött Pilátusnak vigyúk eleibe!
E dologgal neki, jól tudom, kedvébe
Fogunk esni, véle vagy isméretségbe.²⁰⁶

1605 En, kedves én szolgám, mond meg Pilátusnak,
A' népnek vénei itten jelen vadnak.
Názáreti Jesust mostan ide hoszták,
Kit tartot a világ gonosz amittonak.

PILATUS
Jere elé, szolgál! Mond meg most, mire jársz!

DUX MILLITUM
1610 Nazáreti Jesust papi fejedelmek
Hosztak mostan. Hozzád béjőni akarnak.
Halálra itilni te tölled kivanynyák,
Ki volt romlására egész Judeának.

PILATUS
Szabadság hozzám béjőni,
Causájokot Jesus ellen proponálni.

²⁰⁴ elő [Emendáltuk.]

²⁰⁵ pedig<len>

²⁰⁶ estni [Emendáltuk.]

CAIPHAS
1615 Tiberius császár, ki vagy heltartója,
Egész Judeának itilo bírása,
Elődben hozatnak mindenek. Causaja,
Akire te tölled függ a sententia.

Hogy tégy ő felölle melto itiletet,
1620 Mivel cselekedet igen sok vétkeket.

PILATUS
De micsoda vadolást tésttek ez ember felől?

PHARISEUS QUARTUS²⁰⁷
Ez az egész papi nemzet és főrendét,
Kit az Isten népek pásztorává rendelt,²⁰⁸
Meveti, csufitya, semmi bócsülletet,
1625 Soha neki nem ad, mindeneket megvét.

PHARISEUS PRIMUS
Mind a ravasz roka, csalárd, simma szokkal
Vadász országunkba gonosz álnoksággal!
Ennek teli vagyon bőre gonoszsággal!
Hid meg azt, hogj az nem gondol hatalmaddal!

PHARISEUS TERTIUS
1630 Uj tudománt hirdet egész Judeában,
Meljel nagy holdalást tét, most tett a népben.

PILATUS
Jol vagyon. Én benne okot nem találok,
Azért magatokhoz őtöt el vigyétek,
Törvényetek szerént őt s meg ítiljétek!

JUDAEI
1635 El vétetét tóllünk halál itilete,
Nincsen mű kezünkben senkinek élete,
Hanem te sententziazd meg őtött!²⁰⁹

PILATUS
Gallileából vagy te?

²⁰⁷ Pha 4. [A rövidítést feloldottuk; lásd a továbbiakban is.]

²⁰⁸ ki [Emendáltuk.]

²⁰⁹ te ha sententziazd [A *ha* szót értelemszerűen töröltük.]

PHARISEUS QUARTUS

Uram, onnét valo, ha meg nem tagadgya.

PILATUS

1640 Mivel hát vádoltak, nem az én hatalmam
Alat valo ember, sem az én törvényem
Alá ő vettetet, hanem azt itilem,
Herodeshez ötöt vigjétek, kívánom!
Tészen panaszt arról néktek, ugj gondolom.

ANNAS

1645 A tanács jol vagyon. Mennyünk hamarsággal!
Beszélgeszünk arról jobban Herodessel!

SERVUS QUINTUS

Indulj, gonosz ember! Majd lészen kéz fogód,
S. ki császár adaját nekünk meg tiltottad!

MARIA

1650 Mongyátok meg, kérlek, mostan ha láttátok
Názáreti Jesust avagy hallottatok
Kedves szülőttemet, kinek anyja vagyok!
Melj felé őt vittek, kérlek mutaszátok!

A [EGY ÚTON JÁRÓ]²¹⁰

Láttam, hogy ugy vitték, mind egy gonosztévőt,
Ki császárunk ellen, mondgyák, pártot ütött.

B [EGY ÚTON JÁRÓ]

1655 Aszon állat, mond meg, mi roszt cselekedet
Atte szülőtt fiad, kitt szived keserget?

MARIA

Mindenekkel jot tett. Vakokot gyógyitot,
Mojzes törvényére másokot tanitot.

C [EGY ÚTON JÁRÓ]

1660 O, csuda tetelid mostan hova lettek?
Kétség nélkül, hogy csalárdságbol tétettek.

D [EGY ÚTON JÁRÓ]

O, aszonyság, anyya, mind bántot téged
Szomorúság árja, hogy nem hasad szived,
Csudálkozom rajtad.

²¹⁰ A [A szerepnevet kiegészítettük; lásd még alább is: B, C, D.]

1665 O, melj boldogtalan voltál anyák között,²¹¹
Hogy annyi zurzavart a nép közi hozott,
Atte szülőt fiad!

MARIA²¹²

1670 Menynyei Atyámnak dűcsőült szentei,
A szent haromságnak dicsirő Angjali,
Kik vattok testűnknek s. lelkűnknek őrzoi,
Kedves szűlöttemnek légyűnk követői!

SCENA DUODECIMA

ANNAS

Egyik szolgák között menynyen hamarsággal
Hérodeshoz! Őtöt köszöntse szavunkkal!
Mongja meg, ő hozza küldöt a Jesussal
Pilátus, hogy őtöt veszesse törvénnyel!

HERODES

1675 Mi dologban fáradz, jo barátom, mondd meg!²¹³

DUX

1680 Papi fejedelmek te hozzád küldöttek.
Ha lehetne, hozzád jöni akarnának.
Nazáreti Jesust magokkal elhoszták,
Kit régen kívántál, tenéked akarjak,
Kezedben adni.

HERODES

Órómmel bétöltéd mostan én szívemet,
Azért jöjenek bé, hadd láthatzam szinit
A gonosz embernek, ki sok rosszszat mivel!

DUX

1685 Tiberius császár, ki vagy heltartója,²¹⁴
Egész Judeának itilő bírāja,
Néked ezen rabot expedáltata,
Kit galileusnak lenni tapasztala.

²¹¹ anyák között [Emendáltuk.]

²¹² Beata Virgo [A szerepnevet egységesítettük.]

²¹³ mond [Emendáltuk.]

²¹⁴ vágy [Emendáltuk.]

1690 Jol lehet, gyakorta vádolták a papok
Azt a gonosz embert, s. a' fariseusok,
De mind addig elé Pilátusnak azok
Nem voltak elegek és heljes ratiok.

HERODES

Ha valamit tudtok, mongyátok meg nékem,
Reája! Azután erőssen itilem.

CONSILIARIUS PRIMUS

1695 E volt amaz hires, sok rosszat tanito,
Egeszsen Judeát éppen el hoddito,
Rut eretnekséget közöttünk tanito,
Egész Izraelben fő botránkozato.

CONSILIARIUS SECUNDUS²¹⁵

1700 Ez Isten fiának gyakorta mondotta,
Magát, s. égből szállot, gyakorta hazudta,
Istáló volt az ő hajléka.

CONSILIARIUS TERTIUS

1705 Nem is tagadhattyuk, hogy nem sok jokat tett,
Mivel ő sokféle vakokat gyógyitot,
Másoknak láttára ördögököt űzöt.

De mind efféléket Belzebub nevében mivelt,
Meljert dicsirtetet erőst a nép előt.

CONSILIARIUS QUARTUS

Pilátushoz ötöt egyszer vittük vala,
Ki is immel ammal megexeminála,
Ő mondása szerént semmit nem talála,
Miért meg öletné s. itilné halálra.

CONSILIARIUS QVINTUS

1710 De főképpen hogy ezt hires országodbol
Lenni tapasztalod, nagy palotájából,
Ötöt meg öletni, le teve szivéből.

CAIPHAS

1715 Te pedig ne engedd tovább uralkodni,
Ate országodban anynyit hazudozni,
Szántalan károkkal mert meg fogod látni,
Mindőn országodat fogja ostromolni.

²¹⁵ Consi [A rövidítést feloldottuk. Lásd alább is többször.]

ANNAS

Szerelmes te anyád, jól tudod, mit jára,
És születésén ő megnyit busula,
A királok mikor ő imadására,
1720 Jővének.

Szok szép gyermekeket akkor őmiatta,
Valahol találtak, mind kardra hányáta,
De megis ő reá soha nem találtak.

Most pedig tenéked a kezébe attuk,
1725 Hogy megőljed őt, minnyajan kívánnyuk,²¹⁶
Mivel ő miatta éppen nem nyukhatunk.

HERODES

Örvendek én azon, de meg is köszönöm²¹⁷
Pilátusnak, és nagy grátiának tartom,
Hogy a kit kívántam, azt meg adtá látnom.

(ad Jesum:)

1730 Örvendek felette te jelenlétednek,
Hogy rossz híred hallom a szegény fejednek.
Erőss ellenségi vadnak életednek,
Sok félével téged mostan vadoltanak.

1735 Hallottam felőlled, Salamon templomát
Hogy elrontod, ujan felepited ismét,
Hallottam effelet, hogy természet felett
A te nagy hatalmad sokat cselekedet.

1740 Te voltál, aki minap a pusztába,
Őt árpa kenyérrel s, ugyan valójába,²¹⁸
Őt ezerni embert itt Galliliában,²¹⁹
Meg elégitettél a te hatalmadban.

(Jesus tacet.)

Mit jegyéz ez, hogy semmit nem szollasz?
Nem tudod, hogy hatalmamban van életed és halálod?

²¹⁶ minnyajan [A rövidítést feoldottuk.]

²¹⁷ Örvendek [Emendáltuk.]

²¹⁸ Őt [Emendáltuk.]

²¹⁹ Őt [Emendáltuk.]

SERVUS

1745 Nem szolasze, vak merő király? Szólj, miért
Nem becsülőd a királynak méltóságát!

HERODES

Azt gondolom rola, regi praptikáját,
Elnem felejtete Jesus iskoláját.
De amint szemlelem minden okoságát,
Másnak atta szegeny a' auctoritását.

1750 Hogy lehet, kinyában igen bisztam,
Szavait hallani igen ahitottam.
De semmi raritást tőle nem tanultam.
Most meg tibojadat elmeben tanaltam.

1755 Azert őt nem illet királyji purpura.
Vonyátok le rolla, tovább ne mocskolja!
Fejert ruhát a helt vonyatok nyakara!
Az után induljatok mingyárt udvarara,
Pilatusnak!

CAIPHAS

1760 Uram, hamis ember, azert jol meg visgáld,
Gonosz aktusival halálra itiljed!

HERODES

1765 Látom, hogy ez bolond, azert őt halálra
Senki kívánhatya, mivel nagy kárára
Senkinek ő nem volt, mivel okoszága
Avagy okos esze nem volt neki arra,
Nemis vitethetem őtőt im halalra.

Azert Pilátushoz őtőt elvigyétek,
Egesz háza nepet szomal kőszűncsétek!
Akaram szólgálni, neki meg mongyátok,
Ezen nagy gratziat!

PHARISEUS TERTIUS

1770 Uram, kiraljunknak magát allította,
Es földünk nepevel magát imattatta,
Elig volna azis, hogy menyen halálra.
De meg többet mondok, bizonyal a szava:

1775 Azt mondotta, hogy ő az egész világot,
Meg fogja itilni, s. azután sokakat
Pokolra letaszít. Így tulajdonított
Istenséget magának, meltatlanul adott.

PHARISEUS SECUNDUS

1780 Minapis mű nalunk azt hirdeti vala,
Ha számara esik valakinek kútba,
Nem de nem szombatón a kútból ki vonya,
Es így törvényűnköt ő soha nem tartya.

PHARISEUS PRIMUS

Nem regen kőszégnék ő kerkedet azal,
Hogy let volna menyben fenyves koronával.

PHARISEUS SEXTUS

1785 Te mondtad volt azt fűlünk hallatyára:
Ki nyujtom kezemet Salamon templomára,
Es a ko falait el rontom mogyára,
Ujaban felrakom aztat harmad napra,
Azert mind azokert melto az halálra.

PHARISEUS SECUNDUS

1790 Uram, ne higy neki, mert ez nep amitto,
Judea országban rebelliót kiűtő!
Azert en azt mondom, hogy halálra melto.

HERODES

1795 Menyetek el immár, es ne kialcsatok,
Pilátusnak őtöt, ha teczik, vigyetek!
Törvényetek szerint őtöt itiljetez,
Mert en semmi okot benne nem találók!

ANNAS

Felséges, jo uram, műnköt bolondoknak
Ne tarcsatok, kerlek, hamis vadoloknak,
Hanem amit mondunk, aztal meg higyetek,
Gonosztevők ellen, es törvent tegyetek!²²⁰

CAIPHAS

1800 Induljunk el egyszer, meg egyet probaljunk,
Ezt az gonosz tevűt Pilátushoz vigyűk!

²²⁰ tővent [Emendáltuk.]

JESUS

En pedig fereg vagyok, es nem Ember,
Emberek gyalázatya es nep meg vetése.

SERVUS

1805 Lodulj, pajtárs hamar, ne sokat prasmitály,²²¹
Ki tugya, ha erem nyakadat csapászal!

SCENA TERTIA DECIMA

CAIPHAS (*ad decurionem:*)

1810 Meny el Pilátushoz, meg köszöncsed szommal!
Mond meg jo formára, ne tőcze meregel
Továb *a* lelkemet nagy nyomoruságal,²²²
Hanem e gonosznak eletet tővenyel
Vegeze el egyszer!

Minket ő bolondnak tovább már ne tarcson,
Mind nagy fő papokat, hanem meg becsüljön,
A nepnek kárával erőssen gondoljon,²²³
Mert sokaig nem fog regnalni országon!

DECURIO

1815 El mégyek. Mogyára ugyanoda mondok,
Minden fele okot eliben rakok.

LICTOR SEXTUS

1820 Rettenetes dolog ez embernek dolga,
Soha sententia nem mondatik rea,
Pilátus el külde Herodes láttára,
Herodis viszontag küldi Pilatusra.

DECURIO (*ad Pilatum:*)

Uram, a fő papok te hozzád küldöttek,
Cselekedetedért erőst haragaszna,
Sentencziaszd Jesust, azon szepen kernek,
Kit az ajtó előtt kezekben ők tartnak.

²²¹ hamar [Emendáltuk.]

²²² alekemet [Emendáltuk.]

²²³ karaval [Emendáltuk.]

PILATUS

1825 Meg bodult sideság ezt ugyan hoztátok
Még előmben egyszer, de en nem talalok,²²⁴
Mostis semmi okot, sententziát mongyak,
Reaja, hogy itten mert ninczenek okok.

1830 De meg keres itten, it nem karhaztattam,
Jol lehet sok keppen őtöt pobálgattam,
Hogy nem tanált benne meltot az halalra,
Semmi sentenciát ki nem adat rea.

1835 Sőt nem ugy, hogy mint egy királyság keresőt,²²⁵
Hogy ő országaban valamely kár tevőt,
Vonatta kinokra, hanem intis vesztőt,
Az egész sergevel meg csufolta őtöt.

CONSILIARIUS PRIMUS

Melto az halálra! Miért fogod pártját?
Nem hazud es vanya ország decretumát,
Hallotad már maga szajanak vallását.

PILATUS

1840 Utolszor mongyátok, mire szandekoztok,
Es ezel a rabbal merre szandekoztok!

CONSILIARIUS SECUNDUS

Uram, azt kivanyuk, hogy ő most meg haljon.

PILATUS

Ha ugyan halálra őtöt kíványátok,
Vadolást ellenne eleget hozzatok!

CAIPHAS

1845 Tud meg azt, Pilátus, ha az igaz volna,²²⁶
Senki ő ellenne egyet sem szollana,
Tegetet miatta nem is busittana,
Közölünk mind mais szabadon járhatna.

1850 Ez a kiral: anyi panosz jöt fülünkbe,
Hogy sok botrankozást indit Iszraelben.
Sok isz gagát tanál Mojzes tővényeben,
Respectusza nincsen gyülekezetünkben.

²²⁴ meg [Emendáltuk.]

²²⁵ kresőt [Emendáltuk.]

²²⁶ az [Emendáltuk.]

1855 E mondotta, hogy ő világosság legyen,
Ki őt nem követi eskütte erősen,
Hogy nem üdvezulne eletenek vege,
Leszen kárhozatya, tarcsa bizonyosan.

CONSILIARIUS PRIMUS

1860 Minap ki oltalra aldozatra vallot,
Juhot s. galambacskat el keszitet barmot,
Felseges Istennek templomaban hozott,
Kihajtotta onnan es boszukot szollot.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Judea országát már el holdította,
Meg Galiliát is majd fel lábasztatta,
S. undok rend tartásit mindenűt rántatta.

ANNAS

1865 Azt sem titkolhatom, mert az Sidoságot
Akarja veszteni, ezt a bölcs országot,
Akar fertezteni minden metoságot,
Semmire becsűli mű papi rendűnköt.

Belzebub neveben űzöt őrdögöket,
Sokfele rosztat mint hamis mesterséget.

CONSILIARIUS TERTIUS

1870 Mű traditionkat semmire becsűlli,
Regi szokásinkat akarja rontani.²²⁷

PILATUS

Vigyazatok, kerlek, hogy ne irigségből
Kivanjátok vesztét, avagy nagy haragból!

CONSILIARIUS QUARTUS

1875 Uram, többet mondok, mert a ki ujonan
Vizben nem születik, soha Menyországba,
Fel nem menyen, hanem esik be pokolba!
Azt mondotta nekünk minap a templomba.

CONSILIARIUS PRIMUS

1880 De meg egyebet is szokot beszelleni,
Hogy a ki vérevel, testével fog élni,²²⁸
Annak mind örökön öröké kel elni.

²²⁷ akaja [Emendáltuk.]

²²⁸ verevel tetével [Emendáltuk.]

CONSILIARIUS SECUNDUS

Gyakrán azt mondotta hogy ő Isten fia,
Igaz Mesziásnak magát hazudozta,
Isten gyanánt magát neppel imattatta.

CONSILIARIUS TERTIUS

1885 De ami legnagyobb, a Császár adaját
Nekünk meg tiltotta, erdemel hát halált.

PILATUS

Ha igaz, mit nekem mostan tű mondatok,
És nem irigsegből vagyon vadolástok,
Törvényetek szerent, nem bánom, fogjátok,
Akármely halalra sentencziazatok!

1890 Herodes is ebben nem tanált halálra
Elegendő okot es sententziara.

JUDAEI

Nem szabad a Sido nepnek senkit meg ölni.

PILATUS (*ad Jesum:*)

Te vagy a Sidok királja?

JESUS

1895 Magattol mondode azt? Vagy egyebek
Mondatyák neked en felőlem?

PILATUS

Nem Sido vagyoke enis? A te nemzecséged
Es a jo papok attak tegedet kezembe.
Mit miveltel?

JESUS

1900 Az én országom nem e világból való,
Ha világból volna az en országom,
Az en szolgaim harcolnanak mellettem.

PILATUS

Tehát király vagy te?

JESUS

Te mondod, hogy en király vagyok.

PILATUS

Micsoda az igazság?

- 1905 Hivatalom szerent őtöt meg vizsgálom,
Cselekedetiről még examinalom,
De halalra valo okát nem találám,
Szavaibol őtöt igaznak allittam.
- 1910 Azert a husvetra mivel hogy szokástok,
A nagy gonosz tevőt *tü* elbocsaszatok,²²⁹
Azert el bocsátam, ha ugy akarjátok.

JUDAEI

Ha ezt el bocsatod, országúnk rontoját
Bocsátod el nekünk, nepünk amittoját:
Nem azt, nem, hanem Barabást!

PILATUS (*ad Jesum*)

- 1915 Nem hallode, micsoda bizsanságot tesznek ezek te felölled?
Mít cselekettel?
Mít cselekedtel?
Mid cselekedtel, mond meg!
Mít halgacz?
- 1920 Nem tudod, hogy hatalmam vagyon terajtat?

JESUS

Nem volna hatalmad én rajtam, ha csak
Onan feljül nem adatott volna.

PILATUS (*ad Judaeos*):

- Látom, semmi haszna úgjekezetűnknek,
Hogy eleget tégyek gonosz kérésteknek,²³⁰
- 1925 Meg ostromoztatom testét az embernek,
Hallám, ugy kimongya, titkait szivének.

(*Ad lictores*:)

Fogjátok meg tehát, s. ostromozzátok meg!
Tővisből koronát mingyarást fonynyatok,
A fejére aztot azomban nyomjátok!

JUDAEI

- 1930 Údvöz légj, rabi, sidoknak királja!

²²⁹ tu [Emendáltuk.]

²³⁰ tégy<ünk>ek [Ráírással javítva.]

LICTOR PRIMUS

Az Istenre kérlek, sententziá előtt
Illy nagy verésekkel ne öljétek őtöt!

PILATUS

Ime, az Ember!

JUDAEI

Feszisd meg! Feszisd meg!

PILATUS

1935 Akarjátoke, hogy el ereszszem a Sidok királját?

JUDAEI

Barabást, Barabást akarjuk!

PILATUS

De mi gonoszt mivelt?

JUDAEI

Vidd el! Vidd el! Meg kel halnia!

PILATUS

Artatlannak találtam őtöt, hogy őlettettheszem tehát meg?²³¹

CONSILIARIUS PRIMUS

1940 Miképpen mondhatod ezt ártatlannak,
Mivel mász a világon e gyilkosnak,²³²
Ki óka lészen enynyi kárvallásnak,
Melto fia légjen ezerni halálnak.

PILATUS

Hát a tű királjátokot feszicseme fel?

JUDAEI

1945 Nincsen királjunk hanem császárunk.

PILATUS

Az ártatlan vérre, ha ugy szomjuhoztok,
Kivánságtok szerint ő vélle bánynyatok,²³³
Vigyétek el azért, és fel akaszszátok!
Semmi vétket bizony benne nem találók.

²³¹ tehát meg <oto>

²³² másza [Emendáltuk.]

²³³ Kinvánságtok [Emendáltuk.]

1950 Azért ő véréből mostan en kimosdom,
Mert őt szavaiból ártatlannak tartom.
Azért itiljetez amint akarjátok!²³⁴

JUDAEI

Feszicsd meg! Feszicsd meg!

PILATUS

Mégis, hogyha lehet, Jesust el bocsátom.

LICTOR PRIMUS

1955 Hogy ha el bocsátod, a Császár baráttya
Nem lesz te soha, ő jo akaroja.

LICTOR SECUNDUS

Pontzius Pilátus, ha te csak attol félsz,
Most Jesust meg ölven, hogy ártatlan vért tész,
Annak az ő dijját fel venni vagyok kész.

PILATUS

1960 Mennyetek el, és törvényetek szerint őljétez meg őtöt!

SCENA QUARTA DECIMA

ANNAS

Papi fejedelmek! Pilátust tartottuk
Kegyess protectornak, vallotta országunk,
De már ennek rosszát kívánnya, mint láttyuk,²³⁵
Elébbbenben más azzal, mint lehet, gondoljuk.

CAIPHAS

1965 Az ő keze alatt rosszak meg élhetnek,
Semminek ő hallja zudulását népnek,
Szeműnkelt azt láttyuk, nem enged törvénynek.

CONSILIARIUS PRIMUS

1970 Csudálkozom rajta, semminek ő hajtya,
A Mojzes törvényét semminek ő tartja,
Azért én azt mondom, országát el adta.

²³⁴ amít [A rövidítést feloldottuk.]

²³⁵ kívánny [Emendáltuk.]

CONSILIARIUS SECUNDUS

Herodes is ennek minap pártját fogta,²³⁶
Holot az ő atya kereste halálra.
Semmi jot vélhetünk ebből bizonyára.

CONSILIARIUS TERTIUS

1975 Ha így van a dolog, agyuk bé csaszárnak,
Kerjük őtőt szépen, parancsoljon másnak
Ez az ember felől, mért ő az országnak
Kárával nem gondol a szegény kősségnek.

MARIA²³⁷

1980 Annás és Caiphas, egyetlen egyemet,
Kit szűltem méhemből az én jegyessemet,²³⁸
Bocsássatok, kérlek! Ne az én lelkemet
Tű kesergeszétek!

1985 Ha roszzat ő mivelt, azt én cselekedtem,
Mert méhemből őtőt én világra szűltem.
Ha ő amitto volt, aztot én mivelttem,
Mert kívánságiban mindenben engedtem.

CAIPHAS

Nincsen semmi bajunk veled, azon állat,
Hanem atte fiad érdemlet kereszt fát,
Azt nyilván te tudgyad, hogy bizony ő but lát!

1990 Azért is minyájan menyynyűnk Pilátusra,²³⁹
Még egyszer mongyuk meg, fogjon a törvényhez,
Nem menynyetek többen a gonosz emberhez!

MARIA

Az Istenre kérlek, ne cselekedgyétek,
Hanem szent fiamnak tű meg engedgjetek!

ANNAS

1995 Lehetetlen dolog, hogy ő tovább éljen,²⁴⁰
A gonoszágokban hogy tovább terjedgyen!

²³⁶ partját [Emendáltuk.]

²³⁷ B. Virgo [A szerepnevet egységesítítettük.]

²³⁸ jegessemet [Emendáltuk.]

²³⁹ menyynyűk [A rövidítést feloldottuk.]

²⁴⁰ Lehetetlen <légység> dolog

MARIA (*Ad notam: Jesus szent halálának*)

O, Adámnak maradéki, bűnben eset nemzetek,
Fajdalmimat *nézzétek*, meljben vagyok borulva,²⁴¹
Szivem kinba gyöttelembbe, fájdalomba,
Ezer keserűségbe.

2000 Jaj, mi képpen a homáljban vagyok el borittatva,
Sok fájdalomnak Anyya, ekes léánya
A bánatnak, sok kinoknak²⁴²
Vettettem tengerében.²⁴³

2005 En vagyok amaz Rakhel, ártatlan Josepnek
Ki meglátám s. szemlélem szőrnyű arultátását,
Nem nagy arun ki Judástol arultatol,
Sidok kezben adását.

2010 Oh, én, siralmas Rákhel! Artatlan Josepnek
Nemmár gődölje verben, hanem maga vérében
Meg fertezettve, kinoztatot tested látvan
Nagy fájdalmakban vagyok.²⁴⁴

SCENA QUINTA DECIMA

PILATUS

2015 Országnek jóvára vigyazo tarsaim,
Mindenkor voltatok jótanács adojim,
Mongyátok meg nekem, kedves, jó barátim,
Most mit cselekegyem, nagy jó akaróim!

2020 Sidoság nem szűnik, halakra kivanyák,
Nazareti Jesust gonosznak kiáltják.
Ha meg nem őletem, csaszárnak beadnak,
Talám tisztemből is azután letesznek,
És ami legnagyobb, talám meg is ölnek.

CONSILIARIUS PRIMUS

Sidoság veneit ha ele hivatnák,
Talám meg szep szóval meg engesztelhetnők,
Ugy a Jesustis meg elbocsáthatnok.

²⁴¹ [Az erősen romlott sort, a szótagszám és a rím miatt is, kiegészítettük a *nézzétek* szóval.]

²⁴² bánátnak [Emendáltuk.]

²⁴³ [A szakasz hiányos, nem javítottuk.]

²⁴⁴ [A sor alatt törölve:] <Meltan esnemok>

UXOR PILATI

2025 Nincsen semmi dolgod neked az igazal,
Miert te mocskolod lelkedet *vérvél*,²⁴⁵
Mert az etszakais, midőn az alomtól
En el nyomattattam, a nagy faratságtól,
Artallannak őtőt láttam s. tapasztaltam.²⁴⁶

PILATUS

2030 Micsoda szozat ez?
Hallode, te inas, hamar az papokat,
Induly sietsege, a nepnek veneit,
A Jesust hozák el, kerem az Istenert!

SERVUS

Parancsolatodra, uram, keszen vagyok,
Kedveseb, hiv szolgád mingyarást el megyek.

CAIPHAS

2035 Jo napot mond neked a papi uraság,
Vele együt s. velem a szegeny Sidoság!

ANNAS

2040 A mű kiresűnket, nem ketlem, már erted,
Mivel tednapdat forgattuk előtted,
Azert a Sidoság csak abban ker teged,
S. e gonosz tevőt ne szenvedjed!

PILATUS

Rettenetes dolog, hogy mire unszoltok,
Kausait tudom, kiket fel adátok,
De halálost kőszatók egg is nem *találok*.²⁴⁷

2045 Eppen nagy irigség, ugy laczik, dolgotok,
Egy szegeny embertol hogy praemaltatok,
Csaszár ellen menne! Hogy is gondoljatok?
Semmi apparátust nem latok, nem hallok.²⁴⁸

Ezert beszedetek bizon csak szo, nem jo,
Adaszek neki is hat *manu missio*.²⁴⁹

²⁴⁵ verevél [Emendáltuk.]

²⁴⁶ Artallannak [Emendáltuk.]

²⁴⁷ lálók [Emendáltuk.]

²⁴⁸ apparátus [Emendáltuk.]

²⁴⁹ mallum [Emendáltuk.]

- JUDAEI
 2050 A mánu misziot neki nem engegyuk,
 Ki inkább it előted agyba főbe rontyuk!
- PILATUS
 Az artatlan verre ha így szomjuhoztok,
 A nep előtt neki koronat fonyatok,
 Fejire tégyetek, amint akarjátok!
- LICTOR PRIMUS
 2055 Rajta, jó barátim, keszen a korona,
 Nyomjuk a fejebe, s. *pálczát* a hátára!²⁵⁰
- A korona mellet a nadszál is illik,
 Fogja is, ameljel király tiszteltetik!
- PILATUS
 Nezetek a *tü* kiraljotokat!²⁵¹
- JUDAEI
 2060 Meg mondók, nincsen királjunk, hanem Csaszárunk!
 Hanem feszid meg ezt, feszisd meg, mert más keppen
 Nem leszez barátja a csaszárnak.
- PILATUS
 2065 Látom, az igaznak veret szomnyuzátok,
 Mint fenye tigrisek es vad oroszlanyok,
 Vere ontásarolis meg profetáltak,
 Tu reatok szaljon mindenfele atok!
- JUDAEI
 Hogy ha igaz volna, minyájan mű arra
 Ihon meg eskűszünk, hogy vere foljása,
 Maragyon mű reánk, száljon fioinkra.
- PILATUS
 2070 Hogy ártatlan hal meg, aztot nyilván tudom,
 De mind azon által halalára látom,
 Hogy meg eskűttetek. Azert nem halasztom
 Tovább dolgat, hanem meg sentecziazom.

²⁵⁰ paczát [Emendáltuk.]

²⁵¹ tu [Emendáltuk.]

2075 Nem jo akaratbol, hanem unszolásból,
Feleken is inkább tamad a Sidoktol,
Es fel tanalando gonosz adosátol.

A sentenciáját meljet halálára,
Kérlek, olvaszatok fúle hallatjára.

2080 Már mint akarjátok, őtöt el vigyetek,²⁵²
A magas keresztre őtöt felszegezetek!
Te éretted, Jesus, lelkeket vesztettem,
Törjék ela palczám, meljel törvént tettem!

CAIPHAS

2085 Rajta, jo vitézek, ugyan meg verjétek,
Mind az egész testét vérben keverjétek!
Hivatalotokban tú jól viseljétek,
Magatokot! Azért mostan igyatok!

Inas, vitézeknek agy hamarjában bort!

ANNAS

2090 Feszítő eszközök mind jelen legyenek,
Kovátsok ketten is velünk el jőjenek,
Úss dobot!
Es nagy hamarsággal induljunk az utnak,
Ki tudgya, változik talám Pilátusnak
Jo szándeka.

LICTOR PRIMUS

2095 Nazareti Jesus, vegyed valaidra,
Ezt a nagy keresztet, s. indulj az halálra!

JESUS

O, szegény lelkeknek kívánt kívánsága,
Szent kereszt, ki léssen embernek valtsága,
Jere hozzám hamar, Atyám kívánsága:
Fel veszlek jo szivel bágjat válimra.

2100 Te leszes az az kulcs, melj paradicsomnak
Be zárád kapuját, nyitod Menyországnak.
Te nyitod ez utját szegény bűnösöknek,
Lész szabaditoja meg fogott raboknak.

²⁵² [A sor előtt ismételt *Pilatus* szerepnevet elhagytuk.]

LICTOR SECUNDUS

Haljátok, társaim, most is káromkodik!

LICTOR TERTIUS

2105 Ne gondoljunk azzal, hanem már induljunk!

LICTOR QVARTUS

Ne sugorogj tovább, vigjed a kereszt fát!

LICTOR QUINTUS

Szég, kalapács, furu, mind készen legyenek!

DUX MILITUM

Jószte, sies, apjok, segít az Istennek,
Látod, hogy meg nyomta őt a keresztnek
2110 Sulya, és nem bírja terhét a restségnek.

CYRINEUS

Hagy békét én nékem, ne kenszerics arra!
Tudod, hogy nem szolgál a becsületemre,²⁵³
Gyalázatos kereszt meg őszült fejemre!

DUX MILITUM

Sokat ne prosmitálj, mert majtég roszzat kapsz!

MARIA²⁵⁴

2115 O, szerelmes fiam!

JESUS

O, en szerelmes Anyám!

LICTOR SEXTUS

Meny dolgodra innen mostan, aszony állat!
Fiad meg tiszteli majdan akérest fát.

LICTOR PRIMUS

Illjen képpen szoktak királjokkal banni,
2120 Illjen tanácsokban őtöt heljeztetni.
Tege dis mingyárást fel fogunk emelni.
Mond meg, hogy ha akarsz királyságra menni.²⁵⁵

²⁵³ szolgál<j>

²⁵⁴ B. Virgo [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁵⁵ akasz [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS

2125 Hagj békét őnéki, hadd gondolkozhassék,
Jobb, hogy hamarsággal kovács hivattassék,
Erdemes agyára korona tetessék,
Le ne essék onnan, oda szegesztessék!

LICTOR TERTIUS

Látom, jobarátom, igen meg faradtal.
El bágyat válladon most nagy terhet hosztál,
Szükség, hogy kedvedre kevéssé nyugogjál.

FABER LICTOR QUARTUS

2130 Alj felre, barátom! Nem tud ez semmit hozzá.

DUX MILITUM

Nem tudom, a kovács miért hogy nem siet.
Nem kell itten sokat mulatni effelet!

FABER LICTOR QUARTUS

E nem nagy mesterség, hogy oda szegezzenem.
Ha mongják, fejét is a földre függesztem.

LICTOR SEXTUS

2135 Most van az ideje: hatalmas kezedet
Terjezd ki jo formán isteni erődőt,²⁵⁶
Ne engedd kevéssé tenni a testedet.²⁵⁷

LICTOR QUARTUS

2140 Idvöz léj, Mesziás fényes koronája,
Izrael népenek kegyes monárkája,
Tiberius Császár ujat vono társa,
Am fel emeltéttél ma a királyságra!

PILATUS

Eltében ő magát királynak vallotta,
Feje felet léjjen aző titulusza.²⁵⁸

Nazareti Jesus a Sidok királja.

²⁵⁶ tējezd [A rövidítést feloldottuk.]

²⁵⁷ enged [Emendáltuk.]

²⁵⁸ felet <az ő> léjjen

ANNAS
 2145 En azt nem jóvallom, hogy illj tituluszal
 Illeszed a gonoszt, hanem más moduszal!
 Más képpen meg látod nagy konfusiokkal,
 Meg sirattjuk eztet szántalan károkkal.

PILATUS
 Amit irtam, megirtam.

LICTOR QUINTUS
 2150 Ha Isten fia vagy, *szállj* le bár, nem bánom,²⁵⁹
 Én is hiszek benned lelkemre fogadom,
 Egész Sido népet tehozzád holdítottom.

JESUS
 Szerelmes, szent Atyám, bocsásd meg nekiek,
 Mert nem tudják, mit cselekesznek!

LICTOR SEXTUS
 2155 Ha, ha! Hogy mit állit most is magának!
 A Jehovát hijja ő edes Attyának!

JESUS
 O, Aszonyi állat, ime atte fiad,
 Kedves tanítványom, ime atte anyád!

MARIA
 2160 Oh, en edes fiam, immar hova legyek,
 Vigasztalást sohul nicsen, kitől vegyek.
 Szorongatásimban mely felé sieszek?
 Nem tudom, mert nicsen már, akit remeljek.

JESUS
 Szentséges Atyamnak es a Szent Léleknek
 Ajanlak tegedet, Angyali seregnek.
 2165 Eloi, Eloi, Lamma Sabathani!

LICTOR SECUNDUS
 Ha, ha! Vigyazatok, mert Iljes kiáltya,
 Nezűk meg, ha el jó szabadítására.
 Egy kevesze innen, vitezek, menjünk el,
 Lászuk meg, ha Iljes el jó sietségel!

²⁵⁹ száj [Emendáltuk.]

JESUS
2170 Atyám, a te kezeidben ajánlom lelkemet!

MARIA

Szencseges Atyámnak kedves, hiv szolgálji
Voltatok minden kor Atyámnak, minden kor.
Barati szerelmes fiamnak jó vigasztalóji,
El bagyat lelkemnek meg vidamítóji.
2175 Mongyátok meg, killek, mikent Szent fiamat,
Veheszűk kiresztrol, kedves jegyeszemet?
Hova temeteszem szenséges szent Testet?

ANGELUS QUINTUS

Légy bekevel mostan, Jesusnak Szent Anya,
Ki mindenkor voltál tűrésnek koronaja.
2180 Míg meg nyitatik Christusnak oldala,
Egy csepig *az léssen* Ember váltságára,²⁶⁰
Szentséges fiaert vegre szabadulasara.

ANGELUS SECUNDUS

Parancsolatodat soha nem mulassuk,
Be teljesíteni aztot kiszek voltunk,
2185 De ebben te neked most nem szolgálhatunk.

MARIA

Jaj, meg hasad szívem, mert amit mondatok,
Szerelmes Angyalim, betölteni jőnek
Itt nagy *sietséggel* sok számú emberek.²⁶¹

DUX MILITUM²⁶²

Utolso boszumot rajta en ki töltöm,
2190 Oldalát dardammal, ha lehet, meg nyitom,
Egy csepig ő vérét mostan ki bocsátom.

Meg vallom, Istenem, gonoszt cselekettem.
Szent felséged ellen gyakorta vetkeztem,
Gonoszt cselekettem, bocsanatyat kérem.

2195 Az örök Istennek egy fianak vallok,
Igaz Mesziásnak mindenkor hirdetlek,
Engyeg meg en nekem, azon szepen kerlek!

²⁶⁰ átlészek [A szót nem tudtuk értekezni, próbáltuk értelemszerűen javítani.]

²⁶¹ sietség [A szótagszám miatt is javítottuk.]

²⁶² millitum [Az egyik *l* betűt elhagytuk.]

2200 Teged is követlek, Istennek Szent Anya,
Kit miattam meg járt fájdalomnak kargya.
Könyoróg érettem, ki vagy szoszolloja,
Szegeny bűnösöknek legy pártfogója!

MARIA²⁶³

2205 Az en fiam előt keszen a bocsánát!
Csak te eletedben köveszed ő utyát,
El fogod ő tőlle venni a koronát
Tőlle, s. tapasztalod az ő bőv áldását.

Szerelmes Szent Fiam, mit mivelnek ezek,
Kik nagy sietségel ide ugyekeznek?

JOANNES

2210 Szerelmes, Szent Anyám, ne fely, mert Josep es
Nikodemus jőnek ők társaival, mind ezek
Jo baratyai voltak Szent fiadnak.

NICODEMUS

Fajdalmaknak Anya, enhicsed szűvedet,
Vegyűk keresztfárol fiadnak Szent testet.

MARIA

Nem banom, jo uram, Isten meg fizeti.

JOSZEP

Keserves, Szűz Anya, vegyed koronáját, Szentsleges fiadnak!

MARIA

2215 Udvoz legy, mely voltál Szent fiamnak fejen, keserves korona!

NICODEMUS

Kerlek teged szepen, meny ferre kevesze,
Nagy banatnak Anya! Hu szivedet tölcese
Epe s. fájdalommal fijad szemlelese,²⁶⁴
Mely volt szokszor neked banatnak fegvere.

MARIA

2220 Kedves, jo uraim, mivel jelen voltam
Szent fiam halálán, es aztott szemleltem,
Engedyetek nekem, hogy aztott láhaszam,
Mikor kereszt fárol veszik, mert kívánom.

²⁶³ B. Virgo [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁶⁴ faldalommal [Emendáltuk.]

- 2225 Meltán es nem oknelkül boldogtalan Saranak
Kiki mondhat engemet, jaj, fájdmak anyának,
Ki meg láttam nem Isákott, de fiamat²⁶⁵
Vonadni áldozatra.
- 2230 Sefora nevezé Mojseset vérek vőlegenyenek.²⁶⁶
Hát en mehem gyúmólcset valjon minek nevezem,
Mind Sefora? Ugyanis ma nevezhetem
Vérek vőlegenyinek.²⁶⁷
- 2235 Resfárol, mint az irás szol, ugy en irántam szolhat,
Ki a temető helyre ő fiát kisere,
Fájdmakal s. nagy bánatal, egésegel
Illent en is kiserem.
- Nagy utra indult fiát Anna keserúségel
Kisére, Tobiását szörnnyű zokogásokkal,
Nem külömben en kiserem Szent fiamat,
Töllem tavozásában.
- 2240 En mondhatom magamot boldogtalan Esternek,
Ki nem Izrael népenek, de ártatlan fiamnak
Magzatomnak, életemnek, vezéremnek
Látom szörnnyű romlását.
- 2245 Feje ékességtől, Judit Manacleszétől
Midőn hogy meg fosztaték, árvául hagyaték,
Éle kinban, fájdmakban, árvaságban,
Éppen en is ugj élek.
- 2250 Sonamilesről irják, hogy ő megholt fiáért,
Levén a keresztről óleben heljhezteték,
Ma éppen ennekem is fiam testét
Óleben heljheztetik.

EPILOGUS

Krisztusnak halálát
És sok féle kinnyát
Példáztatni láttátok.

²⁶⁵ látt<á>am [Az ékezetet áthúzva.]

²⁶⁶ nevezé verek [Emendáltuk.]

²⁶⁷ verek [Emendáltuk.]

- 2255 Meljet az emberért,
Szánván ő veszéljét
Szenvedni meltoztatott.
- 2260 Midőn az őrdőgnek
Látta, hogj emberek
Rabságaban estek,
Nagy irgalmu Isten
Adá fiát ilyen
Háládatlan embernek.
- 2265 Hát Krisztusnak kellet
Rosz hit seregéért²⁶⁸
Illj kinokot szenvedni,
Az égből leszálni
És emberré lenni
Nyákaskodo szolgálért.
- 2270 Ki nem álmelkodik,
Hogj ki gondolkodik
Illj halátlan peldan?
Hogy szolgál vétkezik,
S. ura meg öletik,
2275 Ki itilheti ezt ott?
Ezt meg itiltéték,
Midőn vétkeztetek
Minnyájan, kik itt valátok.
- 2280 Arra vigyázzatok,
Hogy megjobbuljatok!
Másképpen mind elvesztek!
Akkor legj főképpen
Midőn itiletén
Vétkesek találtatok.
- 2285 Laus Honor et Gloria.
Amen.

²⁶⁸ seregért [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 1294–1344. lapjain található. Tud róla *Bándi* (1896, 291.), *Fülöp* (1892, 6–7.), *Pintér* (1993, 117.), *Muckenhaupt* (1999, 117.), középkori eredetű sajátosságait – szövegrészletek kritikai kiadásával – elemezte: *Medgyesy S.* (2009, 119–121, 161–162, 251, 259, 261–262, 282–284, 287–288, 297–308, 355–363, 462–467.). Szövege itt jelenik meg először.

A mű a legjellemzőbb csíksomlyói műfaj, a passiók közé tartozik, azon belül abba a csoportba, ahol nem jelenik meg ószövetségi vagy más előkép. A hagyományos dél- és nyugat-európai passiótípussal egyezően Jézus jeruzsálemi bevonulásával kezdi a szenvedéstörténetet (scena 4), de elé beépíti a három királyok látogatását (scena 2), a cselekményt pedig az agg Simeon kívánságával, a Messiás megpillantásának vágyával indítja. A harmadik jelenetben szülei keresik, s a templomban találják meg Jézust. A negyedik jelenettel kezdve az evangéliumok szoros, olykor idézettel történő követésével végigvezeti a szenvedéstörténetet, a keresztfeszítéssel zárva azt. A nyitó jelenetek (1–3) alapján elképzelhető, hogy más passiók szövegét is használta a szerző, aki az Ó- és Újszövetséget igen alaposan ismerte.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Vidám tánc és mókázás helyett az előadás tárgya tragikus, itt „az ártatlan Jesust vérében keverve” fogja látni a közönség.

Scena prima

Az idős Simeon szeretné megérni a Megváltó eljövetelét, erről bizonytságot is kap, s kezébe veheti a gyermeket.

Scena secunda

Gaspar, Melchior, Balthazar, a három királyok Jézust köszönteni indulnak, útközben Heródes kéreti őket, mert azt akarja megtudni, merre látták az útmutató csillagot. Az Angelus kéri Józsefet, sietve induljon Máriával és a kiseddel, mert Heródes meg akarja ölni. Heródes ezután utasítást ad szolgálóinak, akik az anyák jajveszékelése közepette ölik a kisedeket.

Scena tertia

Józsefet, Máriát és Jézust Jeruzsálemben az első helyi lakos kedvesen köszönti, de nem ismeri őket, a második viszont felismeri, s tudja már, kit fognak megölni. Jézus utal a csillag megjelenésére és a Messiásra. A jelenet végén József és Mária keresik, majd a templomban találják meg Jézust.

Scena quarta

Jézus Jeruzsálemben készül az ünnepre, hiába tartóztatják a tanítványai. Elmondja küldetését, majd betegeket gyógyít. Ezután megjelennek a farizeusok, akik Jézust árulónak és ámitónak bélyegzik.

Scena quinta

Heródes tanácsosai elismerően nyilatkoznak, Jézusról Keresztelő Szent János és Illés próféta megtestesüléseként szólnak, Heródes erre megrémül, keresteti Jézust. A király megbízottjai megerősítik, hogy Jézus ámitó.

Scena sexta

Annás főpaprak Jeruzsálemiek arról számolnak be, hogy Jézus sikerrel gyógyított betegeket, a tömeg már Dávid fiának, Isten fiának nevezi. Kaifás is bekapcsolódik, félnek, hogy a papság hatalma meggyengül, ezért el akarnák fogatni Jézust.

Scena septima

Júdás a szegénységén sopánkodik, amikor megjelenik a Diabolus, majd további ördögök, akik a pénz ígéréssel csábítják; elmondják, hogy Jézust keresik a főpapok. Júdás a főpapokkal megbeszéli, hogy harminc ezüstért este a Getsemáni kertben azonosítja Jézust.

Scena octava

Jézus búcsúzik Máriától és Jánostól. A tanítványok fogadkoznak, hogy megvédik. Az ördögök keseregnek, hogy hiába fogadták fel Júdást, mégsem sikerül a tervük, mert Jézust rengetegen követik. Jézust elfogják, amit a Concionator kommentál.

Scena nona

A porozlók a rab Jézust csúfolják, majd Annás elé vezetik.

Scena decima

Annás Jézust Kaifáshoz küldi, ahol a tanúk mind ellene vallanak, a törvényszolgák ütlegetik. Megjelennek a vigasztaló angyalok is. Júdás ekkor dőbben rá, milyen nagyot vétett, az ördögök sem törődnek vele, készül az öngyilkosságra. A jelenet a Máriát vigasztaló angyalok kórusával zárul.

Scena undecima

Annás és Kaifás Pilátus elé hozzátják Jézust, kikérdezik. A farizeusok elmondják a vádat. Közben Mária keresi a fiát, járókelőkkel beszél meg fia ártatlanságát.

Scena duodecima

Jézust Heródes elé viszik, aki szintén kikérdezi. A tanácsosok a vádat sorolják.

Scena tertia decima

Heródes ismét Pilátushoz küldi Jézust, aki kénytelen elítélni, mert a főpapok, a farizeusok és a tanácsosok is ellene vannak, továbbá a zsidók sem akarják, hogy elengedje.

Scena quarta decima

Annás és Kaifás előtt Mária magára vállalja a fiára szórt vádakat, de elutasítja. A jelenet végén Mária-siralom.

Scena quinta decima

Pilátus elengedné Jézust, de a zsidók nem hagyják. Előkészülnek az ostromzásra, keresztre feszítésre. Máriát angyalok vigasztalják. A kereszt alatt János és Nikodémusz vigasztalja Máriát. Mária fájdalmas énekében olyan ószövetségi asszonyokat említ, akiknek az övéhez hasonló nagy bánata volt.

Epilogus

Rövid összefoglalás után figyelmeztet a bűnök elkerülésére.

SZERZŐ

György József szerint a dráma szerzője Péterffi Márton. György e feltételezést Péterffi életrajzában említette (*György* 1930, 97, 101–108, 324.), amelyben azonban épp az 1745–1759 közötti időszak hiányos. A *Magyar Katolikus Lexikon* X. kötete teljesebb életrajzot közöl, az pedig megerősítheti György feltételezését. Péterffi Istvánként született Csíkszentgyörgyön, 1720-ban. 1738-ban lépett a ferences rendbe, 1745-ben szentelték pappá. 1746–47-ben, tehát a jelen dráma előadásakor Csíksomlyón tanított. 1759–1762 között a rend titkára. Többször volt házfőnök: 1760–1764 között Gyulafehérváron, 1765–67, illetve 1769–70 között Désen. 1762–65, illetve 1771–74 között definitör (és így a szalvatoriánus rendtartomány vizitátor generálisa). 1774–77-ben és 1783–85-ben erdélyi tartományfőnök volt. 1770–80 között custos. 1787-ben Dés kolostorában halt meg. Amint azt a *Liber exhibens* és az *Actiones Tragicae* bevezetőjéből is tudjuk, a drámák kötetbe másolását tartományfőnökként Péterffi szorgalmazta; az ő rendelkezése lehetett 1774-ben a *Liber exhibens* szövegeinek másolása (l. *Ferences iskoladrámák* I., 18.), majd 1776-ban ő adott utasítást valamennyi fellelhető dráma másolására (l. az *Actiones Tragicae* 1–2. lapját: *Muckenhaupt* 1999, 112.; az *Actiones Comicae* 1. lapját: *Muckenhaupt* 1999, 118.).

FORRÁS

A dráma fő forrása a négy evangélium, sokszor szó szerinti idézetekkel, máskor egyértelmű szöveges utalással, ezeket a tárgyi magyarázatokban jeleztük. Ezen túl a szerző számos ószövetségi párhuzamot, utalást használt. Elképzelhető, hogy az eredeti kéziratban pontos locushivatkozások is szerepeltek, a láthatóan tudatlan másoló azonban ezeket nem tartotta fontosnak.

Az 1746-ban előadott passiójáték négy, középkori eredetű eleme egyedülálló a csíksomlyói drámakorpuszban: 1. A darab szerkezetét Szűz Mária hét fájdalmának bemutatása adja; 2. Jézus elfogását *Oh, atkozot etszaka* kezdősorral a Contionator (szónok, prédikátor) kommentálja (Scena 8), aki a darabban megszokott felező 12-es versmértéket megtörve prózában szólal meg. Szövegének frazeológiája és a

bemutatott eseményeket kommentáló stílusa a 15–16. századi devóciós passiók, az ugyancsak késő középkori, valamint barokk kori dramatikus prédikációk hatását mutatja (bővebben: *Medgyesy S.* 2009, 304–309.); 3. A 14. scénában Mária nagypéntek hajnalán Annás és Kaifás főpap elé siet, és magára akarja vállalni a fiára szórt vádakat. A jelenet Laskai Osvát (1450k.–1511) devóciós passiójában, a *Winkler-* (1506), a *Weszprémi-* (16. sz. eleje) és az *Érsekújvári kódex* (1529–1531) lapjain, továbbá az 1626-ból fennmaradt kaj-horvát devóciós passióban (kiadta: *Lukács* 2000) is olvasható (bővebben: *Medgyesy S.* 2009, 282–284, 462–467.). 4. A 15. jelenetben elhangzó, kereszt alatti Mária-siralom során Mária a saját ószövet-ségi asszonyelőképeit (Eszter, Sefora/Cippora, Refás, Judit, Resfa/Ricpa) sorolja.

ELŐADÁS

A darabot 1746. április 8-án, nagypénteken játszották Csíksomlyón. A dráma nem oszlik felvonásokra, csak scenákra, ám a *tizenöt* jelenet meggondolkoztató. Nagypénteken ugyanis többször a kálváriadombon adták elő a színjátékot, stációról stációra haladva a nézőkkel együtt, jelenetenként, azaz stációkként megállva. Tizennégy stációból állt a barokk kálvária, ezért az így előadott passiók mindig tizennégy jelenetből állnak. Nem tudjuk, hogy szövegromlás, esetleg kompiláció következtében állt-e elő – ekkor tévesen – a másolt dráma tizenöt jelenete, vagy pedig e drámának és előadásának nem volt köze a kálváriához, vagyis valóban tizenöt jelenetből állt.

Az előadáshoz nem volt szükség különösebb eszközökre. Az énekeket valószínűleg a nézősereg is énekelte.

A rendezői utasítások szerint az első jelenetben az angyalok énekelnek Jézus születésén (*Hic Beata Virgo inter cantus Angelorum...*), feltehetően az Istent dicsőítő *Gloriát* (pl. gregorián dallamon, *Éneklő Egyház/Dicsérvétek az Urat!* Nr. 421–422.), vagy annak valamely parafrázisát (népénekként). Nem sokkal később, ugyancsak utasítás szintjén jelzi a darab (*Hic cantat Simeon deinde profetatus*), hogy Simeon is énekel, miután Mária a kisded Jézust a kezébe adja (vö. Gyertyaszentelő ünnepe, február 2.). Ez nem más, mint a zsoltosma lefekvés előtti imaórájának (kompletorium) újszövetségi kantikuma, a *Nunc dimittis* (*Most bocsásd el*, Lk. 2, 29–32.), ami feltehetően ugyancsak valamely gregorián zoltártónuson hangzott el. Alább magyarul közöljük a kantikumot az 1. zoltártónuson, antifóna nélkül (antifónája pl. *Tarts meg, Uram, virrasztásunkban, Éneklő Egyház* Nr. 785.).

1. Most bo-csá-tod el szol-gá-dat, U - ram * a Te igéd szerint, bé-kes-ség - ben.

2. Mert lát-ták sze-me-im * a Te Üd-vös-sé-ge - det. 3. A - kit ren-del-tél *

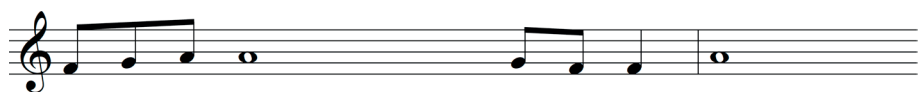
minden népek szí-ne e - lőtt. 4. Hogy fény legyen a népek világossá - gá - ra *

és dicsőségére népednek, Iz - ra - el - nek. 5. Di - cső - ség az

A - tyá - nak és Fi - ú - nak * és Szent-lé - lek Is - ten - nek.

6. Mi - kép - pen kezdetben vala, most és min - den - kor * és mindörökkön

ö - rök-ké, a - men.

1. Éneklő Egyház Nr. 785.

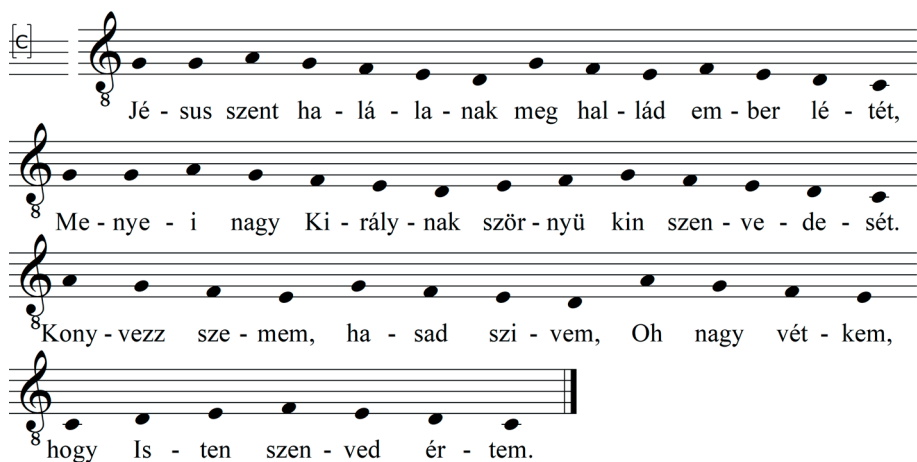
A rendezői utasítás szerint az 1. jelenet ugyancsak valamilyen énekkel zárul. A 10. scenában *Jaj, most veszem észre, mely nagyon vétkeztem* kezdettel Júdás-siralom hangzik el, dallamutalás vagy éneklésre utaló jelzés nélkül. Ugyanezen jelenet végén a *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem* kezdetű Mária-siralom dallamán *Üdvözlégy, Mária drága szép magzatja* kezdettel az angyalok Jézust és Istent áldják és imádják. E dallamot történeti forrásból és népzenei gyűjtésből az 1741-es passiójegyzetében olvashatjuk (1. e kötet a 2. sz. darabját; 1. még az 1742-es, 1743-as, 1745-ös és a bizonytalan datálású darabot: jelen kötetben 3., 4., 6. és 12. sz.).

A 14. jelenet végén felhangzik egy újabb Mária-siralom Ó, *Adámnak maradéki, bűnben esett nemzetek kezdettel*, melyhez a darab a *Jézus szent halálának* kezdetű ének dallamát társítja. A valószínűleg hazai eredetű *Passionem Domini* és kétféle fordítása a Kájoni *Cantionale* 1719-es, második kiadásában jelenik meg (*Passionem Domini*: Kájoni 1719, 166.; *Krisztus szenvedéséről illik ma emlékeznünk*: Kájoni 1719, 167., Kájoni 1805, 112., Kájoni 1921, 169. sz. [*Jézus szenvedéséről*]; *Jézus szent halálának meghallád ember létét*: Kájoni 1719, 124., Kájoni 1805, 113. [*Jézus szent halálának fájdalmas szemlélésén*]). Dallamát kétféleképpen jegyezték fel a *Deák–Szentés kéziratban* (*Passionem Domini* és *Jézus szent halálának*), de a századok folyamán alig változott (*RMDT II*, 229. sz., *Dobszay* 2006, 127. sz., *Dobszay–Szendrei* 1988, IV/340. sz., *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, II/229. sz., v.ö. *Éneklő Egyház*, 695. sz., *Dicsérvétek az Urat!*, 69.b. sz.). A mai gyakorlatban keresztút énekként használatos, s mint ilyen, a halott melletti virrasztáson is szokás volt énekelni. Választott népzenei példának a dallam modern díszítését illusztrálja, ahogy Gyimesben még a 21. század elején élő ún. imádkozóban alkalmazták (*Rudasné Bajcsay–Kővári* 2012, 287–292; *Kővári* 2014, 245–248.; l. még *Medgyesy S.* 2009, 174–175.). A passiójátékban olvasható négy versszakos planctus első két szakasza szótagszámot tekintve hiányos. Azonban épp e 14.14.4+4+4.7 szótagszám alapján a 15. scenát záró, *Méltán és nem ok nélkül boldogtalan Sárának* kezdetű Mária-siralom is énekelhető erre a dallamra.

8 Pas - si - o - nem Do - mi - ni re - co - la - mus pa - ri - ter,
 8 fle - tu in - ces - sa - bi - li o - mnes U - na - ni - mi - ter.
 8 In vo - ci - bus, fle - bi - li - bus, ge - mi - ti - bus,
 8 In - e - nar - ra - bi - li - bus.

2. *Deák–Szentés kézirat*, 35. (Kővári 2013, Nr. 76.)

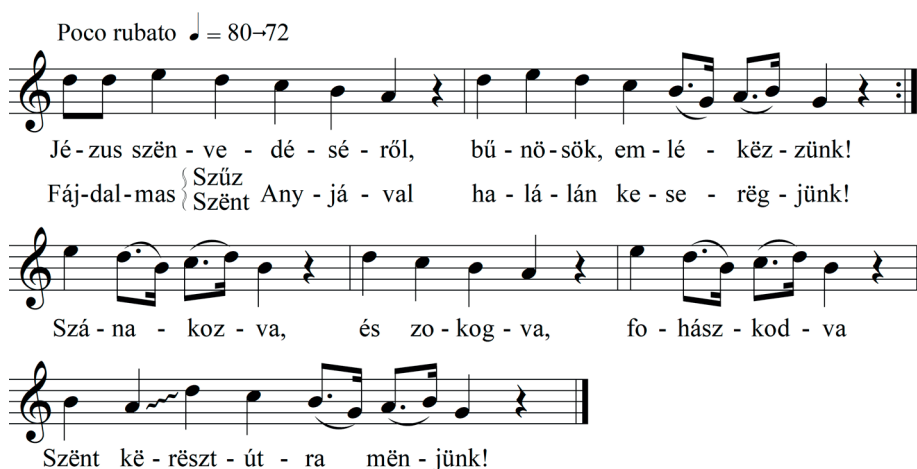
[c]

Jé - sus szent ha - lá - la - nak meg hal - lád em - ber lé - tét,
 Me - nye - i nagy Ki - rály - nak ször - nyü kin szen - ve - de - sét.
 Kony - vezz sze - mem, ha - sad szi - vem, Oh nagy vét - kem,
 hogy Is - ten szen - ved ér - tem.

3. *Deák-Szentes kézirat*, 33. (Kővári 2013, Nr. 70.)

Poco rubato ♩ = 80-72

Jé - zus szén - ve - dé - sé - ről, bú - nő - sök, em - lé - kéz - zünk!
 Fájdal - mas {Szűz Szént} Any - já - val ha - lá - lán ke - se - rég - jünk!
 Szá - na - koz - va, és zo - kog - va, fo - hász - kod - va
 Szént ké - részt - út - ra mën - jünk!

4. Két előénekes asszony, *Gyimesközéplak-Hidegség* (Csík). Gyűjtötte: Kővári Réka, Rudasné Bajcsay Márta 2004. június. Jelzet: ZTI MD 146/21-48.

A passiót lezáró Epilogus versformája eltér a darabot uraló felező 12-estől. Ez arra enged következtetni, hogy énekelték a 6.6.7. szótagszámú szöveget (*Krisztusnak halálát és sokféle kínját példázatni láttátok*). A *Régi Magyar Dallamok Tára* 16. és 17. századot bemutató kötetében csupán egy ilyen dallam szerepel, *Zöld erdők harmatját, piros csizmám nyomát hóval lepi be a tél* szöveggel Pálóczi Horváth Ádám *Ötödfélszáz Énekek* c. gyűjteményéből (RMDT I, 237. sz.; RMDT I², 242. sz.). Világi szövegű énekről lévén szó, valószínűleg mégsem e dallamon énekelték a passió zárását.

Zenei szempontból is érdekessége e misztériumjátéknak, hogy miért hangzik fel többször is (ráadásul énekelve) Mária-siralom egy olyan passióban, amelyben a gyermek Jézus életeseeményei is megjelennek. Erre Medgyesy S. Norbert adja meg a választ: „az 1746-ban előadott passiójáték nem a karácsonyi ünnepkör egyes középkori műfajait [...] akarta színre vinni, hanem a Fájdalmas Szűz Mária kínjait kívánta ábrázolni. Az egész 1746-os misztériumjáték szerkezete Mária hét fájdalmára, annak az egyes jelenetekben való bemutatására épül fel.” (Medgyesy S. 2009, 304.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A másoló írása nehezen olvasható, ráadásul igen sok hibával vetette papírra a drámaszöveget, amelyet valószínűleg nem igazán értett. Ezért igen sok értelem-szerű javításra kényszerültünk, bár a hibákat általában csak akkor javítottuk, ha értelemzavaró volt. A javítást mindenkor jeleztük.

A dráma, a hagyományhoz híven verses formában készült. Itt különösen sok szövegromlást tapasztalunk: néhol prózai részletek jelennek meg, és igen gyakran hibás a szótagszám, a sorszám, a rímelés. Feltehetően a másoló értetlensége következtében találunk ennyi értelmetlen szöveget, sorismétlést, metrikai és betűhibát.

A szerepnevek és a latin nyelvű utasítások a margón találhatóak, ha szükséges volt, a szerepneveket egységesítettük. Az ismétlődő szerepnevek (Ephebus, Lictor stb.) sorszámozása nem következetes, ezen nem változtattunk.

A másoló olykor hosszú ékezzel írta az *i* betűt; mivel a korszak magyar nyelvű kézírásában általában nem használtak hosszú *i*-t, e néhány *i* betűt jelölés nélkül rövid *i*-re írtuk át. Jelölés nélkül feloldottuk a megszokott rövidítéseket (Sz. = Szent; a tildével jelletteket). A *Christus* nevet általában kiírta a másoló, ezért az olykor előforduló *Xtus* formát is ugyanígy oldottuk fel.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 10 *fondor minusokot* – sok fondorlatot
- 14 *Pállás, Juno, Venus* – Pallasz Athéné, Juno, Venus a görög-római mitológia istennői; *sigmentomi* – jegyei
- 27 *naldszál* – nádszál
- 51 *Mártyr* – A szó használatára egyelőre magyarázatot nem tudunk adni; feltehetőleg Jézusra vonatkozik
- 53 *Gedeonak gyapja* – Isten úgy igazolta, hogy a zsidóságot Gedeon fogja megszabadítani, hogy a kiterített gyapjú harmatos lett, de a körülötte lévő föld száraz maradt, majd a következő éjszaka azt kérte Gedeon az Istentől, hogy a gyapjú maradjon száraz, s körülötte a föld legyen harmatos. S minthogy ez is megtörtént, Gedeon tudta, neki kell Izraelt megszabadítani. (Bír 6, 36–40)
- 60 *Limbus fenekében heverő szent atyák* – Krisztus halála után leszállt a holtak országába (limbus patrum: a pokol tornáca), ahol a kereszténység

- előtt élt ószövetségi atyák tartózkodtak, s ezzel megtörte a halál és az alvilág hatalmát, s így az ószövetségi atyák is kiszabadultak a limbusból. (Haag 1989, 1062.)
- 72 *nem érem ennek meg látását* – Simeon azt kérte az Istentől, addig ne haljon meg, míg az Úr felkentjét nem látja. Az Úr teljesítette kérését. (Lk 2,25–32)
- 98 *had fére* – állj félre!
- 103 *második könyvében / Mojszesnek, a tizen ketődik részében* – Kiv 2,12, valójában: Kiv 1,15–16. A hivatkozás az egyiptomi király azon rendeltére vonatkozik, hogy a bábák öljék meg a héber asszonyok fiait.
- 240 *nemsége* – nemessége
- 260 *monárgainak* – monarcháinak, uralkodóinak
- 283 *ara feléjetek* – arra feleljetek
- 303 *eből sietem* – ezért siettem
- 339 *nem féjtetik* – többé nem kell félteni
- 348 *jöjjetek praesenciájára* – jelenjete meg
- 351 *diát penczül* – díját pénzül (pénzben)
- 363 *egyet se tacson* – életük ezután egy percnyire se tartson
- 375 *ne prosmítáj*– ne jártasd a szád
- 457–458 *Jerusalem primus, Jerusalem secundus* – első jeruzsálemi lakos, második jeruzsálemi lakos
- 511 *álasztani* – állítani
- 734 *publicanusoknak* – vámosoknak
- 757 *Keresztelő Janos* – Keresztelő Szent János, Heródes lefejeztette (Mt 14,6–12, Mk 6,21–29)
- 765 *Iljisnek* – Illésnek (Illés prófétának)
- 775 *Iljés* – Illés
- 795 *szeg lonczal* – valószínűleg: (lefejezésre alkalmas) szögekkel élesebbé tett láncsal
- 892 *kűszebiti* – kisebbíti
- 912 *igen fel van* – nagyon büszke
- 918 *Gallenus* – Galenus, Claudius Kr. e. 200–130 között római orvos és író; *curalni* – gyógyítani
- 923 *Ibráy* – a szó olvasata jó, de nem igen értelmezhető
- 939 *Ikis* – ékes
- 954 *szamaron uralák* – szamáron, úrként tisztelték. Utalás Jézus jeruzsálemi bevonulására.
- 965 *toda* – tolda, toldá
- 1016 *poltura* – másfél garas értékű ezüst pénz
- 1024 *fotok* – foltok
- 1036 *kudos* – koldus
- 1053 *Proserpina* – az alvilág római istennője
- 1068 *suspendálám* – suspendálám: kb. elbizonytalanítottam
- 1075 *miket tegyen mogyok* – milyen módszert alkalmazzanak
- 1084 *ehez fogo desteritásodnál* – nincs alkalmasabb személy, mint te
- 1112 *audentiát* – audienciát: meghallgatást

- 1121 *sakodat* – zsákokat
1126 *effetumat teszem tü kívánságotoknak* – végrehajtom a ti kívánságokat
1134 *nelebd* – ne lépd, a.m. ne hagyj figyelmen kívül
1180 *keszünk* – készülünk
1253 *buszunkat* – bosszúnkat
1290 *perollász* – perorász: szónokolsz
1318 *pögdöst* – pökdösd, köpdösd
1358 *foktáljában* – fogságában, elfogott voltában
1364 *samaritanus* – szamaritánus: itt lekicsinylő, rosszálló értelmű jelző
1411 *aitva* – áhítattal
1420 *meg terherve vattok* – terhet hordoztok (Mt 11,28)
1462 *Váh* – indulatszó
1486 *Agyak es mutoszak* – adjak és mutassak
1589 *sententiázzád* – szentenciázzad; sententia: ítélet; még többször előfordul a szövegben
1614 *causájokat proponálni* – peres ügyüket, vádjaikat előterjeszteni; lásd alább is
1618 *sententia* – bírósági ítélet
1631 *holdalást* – hódítást
1686 *expediáltata* – küldte
1704 *Belzebub* – az egyik fő ördög (vö. Mt 10,25)
1707 *megexeminála* – kivizsgálta, kikérdezte
1718 *születésén ő megnyit busula* – utalás a Simeonnal való találkozásra, s az ezt követő egyiptomi menekülésre (Lk 2,25–38)
1722 *Szok szép gyermekeket akkor őmiatta, / Valahol találtak mind kardra hányátta* – utalás a betlehemi gyermekgyilkosságra (Mt 2, 16–23)
1749 *auctoritását* – tekintélyét
1752 *raritást* – különlegeset, ismeretlent
1752 *tibojadat* – tébolyodott
1753 *purpura* – bíbor, itt királyi öltözet
1780 *ha szamara esik kutba, ...szombaton a kutbol ki vonya* – vö. Lk 14,5.
1804 *ne sokat prasmitály* – ne prézsmitálj; ne fecsegy, ne papolj annyit
1835 *intis* – intés
1835 *vanya ... decretumát* – vonja ... határozatát, ítéletét
1860 *kihajtotta onnan* – utalás a kufárok kiűzésére a templomból (Mt 21,12–13)
1876 *ujonnan vizben nem születik...* – nem keresztelkedik meg, a keresztléssel nem születik újjá (Jn 3,3)
1880 *a ki verevel, testével fog élni, / Annak mind örökön öröké kel elni* – utalás az áldozásra (vö. Jn 6,53–55)
1915 *bizsanságot* – bizonytságot
2004 *Rakhel* – Ráchel: Jákob felesége, József anyja; utalás József eladatására; lásd a következő verszakot is (vö. Ter 37–50)
2042 *Kausait* – okait
2045 *praemaltatok* – kb.: intettetek
2047 *apparátust* – kb.: eszközt

- 2049 *manu missio* – manumissio: szabadság adása, felszabadítás (római jogi szakkifejezés; lásd még a következő sorban)
- 2147 *konfusiokkal* – zűrzavarral
- 2165 *Eloi, Eloi, Lamma Sabathani!* – „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” (Mk15,34)
- 2197 *Engyeg meg* – engedj meg; bocsáss meg
- 2224 *Saranak* – Sára Ábrahám felesége, *Izsák* anyja. Ábrahám hitének próbatétele lett volna Izsák feláldozása (Ter 22, 1–18)
- 2228 *Sefora nevezé Mojseszt vérek vőlegenyenek* – Sefora: Cippora, Mózes felesége. „Cippora fogott egy éles követ, levágta fia előbőrét, megérintette vele Mózes ágyékát és így szólt: »Valóban vérvőlegényem vagy.« [...] Az asszony a körülmetélés miatt mondta: vérvőlegény.” (Kiv 4,25–26)
- 2232 *Resfa* – Ricpa két fiát a gibeoniták karóba húzták (2Sám 21,8–9). „Ricpa gyászruhát vett, és azt terítette fekvőhelyül a sziklára az árpa aratásának megkezdésétől egészen addig, míg az égből eső nem esett rájuk; így akadályozta meg, hogy nappal az égi madarak, éjjel meg a vadállatok rájuk szabaduljanak.” (2Sám 21,10)
- 2239 *Anna* – Tóbiás felesége, aki közös gyermeküket Tobit eltemettette (Tób)
- 2240 *Ester* – Eszter, az *Eszter könyve* hősnője, zsidó nő, aki Mardokeus király feleségeként megakadályozta a zsidóság elpusztítását.
- 2245 *Judit Manaclesztől / Midőn hogj meg fosztaték* – Manaclesz, helyesen Manassze: a Holofernészt lefejező, s ezzel a zsidó népet megmentő Judit férje, akinek halála után Judit magányos gyászban élt. (Jud 16,21–22)
- 2248 *Sonamiles* – nem tudtuk azonosítani

Márton István Péterffi (?)

ANNOUNCING THE TRUE MESSIAH

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is in the library of the Franciscan Monastery of Csíksomlyó, on pages 1294–1344 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas....* This is the first publication of the manuscript.

The work is a passion play, the most characteristic Csíksomlyó genre, and it belongs to the group of plays without an Old Testament or other prefigure. Just like traditional passion plays in Southern and Western Europe, the drama starts the story of the Passion by Jesus' entry into Jerusalem (scena 4) but this is preceded by the visit of the three Wise Men (scena 2), whereas the plot starts with old Simeon's wish to see the Messiah. In the third scene, Jesus' parents are looking for him and find him in the temple. Starting from the fourth scene, the author closely follows and sometimes even cites the gospels to go through the Passion, closing it with the crucifixion. The opening scenes (1–3) suggest that the author – who had a thorough knowledge of both the Old and the New Testament – may have used the text of other passion plays.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologue

Instead of a joyous dance and fun, the subject of the play is tragical, the audience is going to see „the innocent Jesus drained in blood”.

Scena 1

The aging Simeon would like to live to see the Messiah, he receives a revelation and he holds the baby in his arms.

Scena 2

The three Wise Men, Gaspar, Melchior and Balthazar depart to welcome Jesus. On the way, Herod summons them because he wants to know where they saw the guiding star. Angelus asks Joseph to leave immediately with Mary and the infant, as Herod wants to kill him. Herod then instructs his servants who kill all infants despite their mothers' wailing.

Scena 3

Joseph, Mary and Jesus are heartily welcomed but unrecognized by the first local; the second one recognizes them and realizes who is going to be killed. Jesus alludes to the appearance of the star and to the Messiah. At the end of the scene, Joseph and Mary are looking for Jesus and find him in the temple.

Scena 4

Jesus wants to go to Jerusalem for the festivities, despite the disciples' protests. He announces his mission and cures the sick. The Pharisees appear and call him a traitor and a deceiver.

Scena 5

Herod's counsellors praise Jesus, calling him the embodiment of Saint John the Baptist and the prophet Elijah. Herod is terrified and looking for Jesus. The king's commissioners confirm that Jesus is a deceiver.

Scena 6

Some locals tell high priest Annas that Jesus cured some ill people and that the crowd started calling him the son of David, the son of God. Caiaphas joins the discussion, they are afraid that the priests' power weakens, so they want to capture Jesus.

Scena 7

Judas complains of being poor. Diabolus appears along with other devils and tempts him with the promise of money; they tell him that Jesus is wanted by the priest. Judas agrees to identify Jesus that evening in the Garden of Gethsemane for thirty silver coins.

Scena 8

Jesus says goodbye to Mary and Joseph. The disciples promise to protect him. The devils are dissatisfied: they hired Judas in vain, their plans will not work because a whole crowd follows Jesus. Jesus is captured; the fact is commented by the Concionator.

Scena 9

The guards make fun of Jesus, then lead him to Annas.

Scena 10

Annas sends Jesus to Caiaphas where all witnesses testify against him, the guards beat him. Comforting angels also appear. Judas suddenly realizes the great sin he committed, the devils leave him, he is getting ready for suicide. The scene closes with the chorus of the angels comforting Mary.

Scena 11

Annas and Caiaphas take Jesus to Pilate and question him. The Pharisees list the charges. In the meantime, Mary is looking for his son and discusses his innocence with passers-by.

Scena 12

Jesus is taken to Herod who also questions him. The counsellors list the charges.

Scena 13

Herod sends Jesus to Pilate again who is obliged to condemn him, as the high priests, the Pharisees and the counsellors all accuse him and the Jews do not want him to release Jesus, either.

Scena 14

In front of Annas and Caiaphas, Mary takes upon herself all the charges her son is accused with, but she is refused. The scene ends with Mary's lament.

Scena 15

Pilate would release Jesus but the Jews do not let him. Preparations are made for flagellation and crucifixion. Mary is comforted by angels. John and Nicodemus comfort Mary under the cross. In her lamentations, Mary mentions women of the Old Testament who felt the same kind of great sorrow.

Epilogue

After a short summary, the audience is warned to avoid sins.

AUTHOR

According to József György, the drama was written by Márton Péterffi (1720–1787) who was indeed a teacher in Csíksomlyó in 1746–47. As the introduction to *Liber exhibens* and *Actiones Tragicæ* informs us, Péterffi, as provincial superior, wanted to have the dramas copied into one volume; he probably ordered the copying of the texts of *Liber exhibens* in 1774 (see *Ferences iskoladrámák* I., 18.), and he gave the instruction to copy all the available dramas in 1776 (see pages 1–2 of *Actiones Tragicæ: Muckenhaupt* 1999, 112.; page 1 of *Actiones Comicae: Muckenhaupt* 1999, 118.).

SOURCES

The main sources of the drama are the four gospels, often with word for word citations, sometimes with obvious textual references. The author also used several Old Testament parallels and references. The original manuscript may have contained precise locus references but the visibly uneducated copyist did not consider these important.

There are four medieval elements unique in Csíksomlyó: 1.) The structure of the play is built around the seven sorrows of Mary; 2.) In scena 8, Jesus' capture is commented by the Contionator (orator, preacher), who speaks in prose. His style and phraseology was influenced by the 15th–16th century devotional passion plays and the Baroque dramatic sermons (cf. *Medgyesy* S. 2009, 304–309.); 3.) In scena 14, Mary wants to take upon herself all the charges her son is accused with: such a scene can be found in the devotional passion play of Osvát Laskai (cca 1450–1511) and also in several codices, i.e. *Winkler* (1506), *Weszprémi*- (early 16th c.,

Érsekújvári codex (1529–1531), and in the Kaj-Croatian passion play from 1626 (published: *Lukács* 2000). 4.) In scena 15, Mary lists her own prefigures from the Old Testament (Esther, Zipporah/Tzipora, Rephaiah, Judith, Rizpah).

PERFORMANCE

The play was performed on 8 April 1746, on Good Friday. The drama is not divided into acts, only into scenes but the fifteen scenes might make us wonder. On Good Friday, the play was often performed on the hill of the Cross, moving from station to station with the audience, stopping at each scene, each station. The Baroque calvary consisted of fourteen stations, so the passion plays performed in this way all have fourteen scenes. We do not know whether the copied drama has fifteen scenes due to the corruption of the text or compilation – in which case it would be a mistake – or whether this drama and its performance had nothing to do with the procession to the Cross and really consisted of fifteen scenes.

The performance did not require special tools. The audience probably joined the singing interludes.

According to the director's instructions, the angels sing for the birth of Jesus in the first scene, probably glorifying God with *Gloria* (e. g. to a Gregorian melody, *Éneklő Egyház/Dicsérvétek az Urat!* nr. 421–422) or one of its paraphrases (as a folk song). A little later, the instructions reveal (*Hic cantat Simeon deinde profetatus*) that Simeon is also singing with the infant Jesus in his arms, given to him by Mary (cf. Presentation of Jesus at the Temple, February 2). This is none other than the New Testament canticum of the prayer hour before going to bed (completorium) of the canonical hours, the *Nunc dimittis* (Lk. 2, 29–32) which was probably also sung to a Gregorian psalm tone. Below, the canticum is given in Hungarian to the first psalm tone without antiphon (one of its antiphons: *Tarts meg, Uram, virrasztásunkban, Éneklő Egyház* nr. 785).

See score:

1. *Éneklő Egyház* Nr. 785.

According to the instructions, the first scene also closes with a song. In scena 10, there is a lament of Judas (beginning *Jaj, most veszem észre, mely nagyon vétkeztem*), without melody reference or any indication of singing. At the end of the same scene, the lament of Mary (beginning *Angels comfort Mary* (on the melody of *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem*). This is followed by the angels blessing and adoring Jesus and God (with the text beginning *Üdvözlég, Mária drága szép magzatja*) which may have been sung to the same melody due to the identical number of syllables (although this is contradicted by the word *dictus* in the director's instructions). We discussed the planctus in relation to the 1741 passion play (see drama nr. 2 in this volume), its melody is given there from a historical source and folk music collection (see notes to play nr. 2). The first printed Transylvanian appearance of the song text is in the second, 1719 edition of Kájoni's *Cantionale* (*Kájoni* 1719, 124; cf. *Hozsanna!*, nr. 68; *Éneklő Egyház*, nr.

94; *Dicsérvjétek az Urat!*, nr 94 and 94b; this melody is also found in plays nr. 3, 4, 6 and 12 of this volume).

At the end of scene 14, there is another lament of Mary (beginning Ó, *Adámnak maradéki, bűnben esett nemzetek*), to which the play associates the melody of the song beginning *Jézus szent halálának. Passionem Domini*, probably of Hungarian origin, and its two translations appear in the second, 1719 edition of Kájoni's *Cantionale* (*Kájoni* 1719, 166; *Kájoni* 1719, 167; *Kájoni* 1805, 112; *Kájoni* 1921, nr. 169; *Kájoni* 1719, 124; *Kájoni* 1805, 113). Its melody has two versions in the *Deák-Szentes manuscript* (*Passionem Domini* and *Jézus szent halálának*) but has hardly changed during the centuries (*RMDT II*, nr. 229; *Dobszay* 2006, nr. 127; *Dobszay-Szendrei* 1988, nr. IV/340; *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, nr. II/229; cf. *Éneklő Egyház*, nr. 695; *Dicsérvjétek az Urat!*, nr. 69.b). In contemporary practice, it is used as a song for the stations of the cross, and as such, it was also sung at death vigils. Our chosen folk music example illustrates the modern decoration of the melody, as it was still sung in Gyimes (Ghimes, eastern Romania) as a prayer at the beginning of the 21st century (*Rudasné Bajcsay-Kővári* 2012, 287–292; *Kővári* 2014, 245–248; see also *Medgyesy S.* 2009, 174–175). The first two strophes of the four-strophe planctus in the passion play lack some syllables. However, due to the 14.14.4+4+4.7 number of syllables, the lament of Mary (beginning *Méltán és nem ok nélkül boldogtalan Sárának*: closing scena 15) may also be sung to this melody.

For scores see:

2. *Deák-Szentes manuscript*, 35 (Kővári 2013, Nr. 76)

3. *Deák-Szentes manuscript*, 33 (Kővári 2013, Nr. 70)

4. Two lead singing women, *Gyimesközéplak-Hidegség* (Csík). Collected by: Réka Kővári, Rudasné Bajcsay Márta June 2004. Reference number: ZTI MD 146/21–48.

The verse form of the Epilogus is different from the dominating verse form of the play. This suggests that the 6.6.7. syllable text was sung (*Krisztusnak halálát és sokféle kínját példázatni láttátok*). The volumes presenting the 16th and 17th centuries of *Régi Magyar Dallamok Tára* only contains one such melody (with the text *Zöld erdők harmatját, piros csizmám nyomát hóval lepi be a tél*, from *Ádám Pálóczi Horváth's Ötödfélszáz Énekek* collection, see *RMDT I*, 237. sz.; *RMDT P*, 242. sz.). Considering that this is a song with secular text, the passion play was probably not closed with this melody after all.

From a musical perspective, an interesting feature of this mystery play is the several laments of Mary (in sung form) in a passion play where the life events of the infant Jesus also appear. Norbert Medgyesy S. provides an answer: „the passion play performed in 1746 did not intend to put the different medieval genres of the Christmas festivities [...] on stage but wanted to show the pains of Our Lady of Sorrows. The structure of the 1746 mystery play is built around the seven sorrows of Mary, around their presentation in the different scenes.” (*Medgyesy S.* 2009, 304.)

8.

PETRES IMRE ZSIGMOND (?)

ÁHITATOS NAGYPÉNTÉKI JÁTÉK
A BŰNBEESÉS TÖRTÉNETÉVEL

Csíkсомlyó

1748. április 12. nagypéntek

[SZEREPEK:

DAEMON
EVA
DAEMON SECUNDUS
DEUS
ANGELUS RAPHAEL
PRINCEPS ASMODAEUS
CARO
MUNDUS
MORS
CONSCIENTIA
SALTUS
PONTES
KELTUS
EPHEBUS PRIMUS
EPHEBUS SECUNDUS
VIRTUS
GENIUS COELESTIS
HOMO
JUSTITIA
GENUS HUMANUM
RIGOR
AMOR DEI
ZACHAEUS
PHARISAEUS PRIMUS
PHARISAEUS SECUNDUS
PHARISAEUS TERTIUS
CAECUS
UNUS EX TURBIS
ALTER E TURBA
TURBA
JUDAEI
CREDENTES
ANNAS
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CAIPHAS
JUDAS
CENTURIO
PETRUS
DUX MILITUM
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS

MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
MILES SEPTIMUS
MILES OCTAVUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
PILATUS
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
LICTOR SEPTIMUS
LICTOR OCTAVUS
ANGELI
POENITENTES
DAEMON ASTAROT
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
PRINCEPS TENEBRALIS
DAEMON CLAUDUS
MICHAËL
JUDAEI]

ACTIO PARASCEVICA

In Gymnasio Csik Somlyoviensi per scenas lugubres devote
repraesentata plebi. Anno 1748. 12 Aprilis.

SCENA PRIMA

*Daemon considerans primas parentes infaelicitate amaena ex-
istens secum aggreditur Matrem fragiliorem.*

DAEMON

O mely szép állatnak, Eva, teremtetél,
Az Istentől ime fel ékesítettél,
Annyáva mindennek tölle teremtetél,
Paradicsom kertben im bé helhesztettél.

5 De mely boldogtalan az olyan országnak
Sorsa s. állapotya, igazgatásánnak,
Kinek veszedelme esztelen királynak
Tulajdonittatik, s. gorombaságának.

10 Vélede asztot, hogy tsak ketten maradtok,
Es soha nem terjed ati *magzatotok*?¹
Ne véld, mert bizonynyal ugy meg sokasodtok,
Hogy világ határit mind birni fogjátok!

15 Felelj meg én nékem, mit fog cselekedni
A te ferjed, Adám, ha kezd parancsolni,
Mi ként a jo tévőt fogja jutalmazni,
A' gonoszt ellenben helyyesen büntetni?

20 Mindezeket végbe ha akarja vinni,
A' jot és a' gonoszt szükség meg tanulni,²
Isten Tudománnyat maganak szerzeni,³
Ugy vélem, helyyesnek ezt itiled lenni.

Te is Aszszony állat, ha oly bölcs lehetnél,
Hogy minden bölcseknek féliben tetetnél
Férfiak titkárol nem is kérkedeznél,
Hol kellenék nagyobb tudomány ezeknél.⁴

¹ Emagzatotok [Emendáltuk.]

² gonosz [Emendáltuk.]

³ magank [Emendáltuk.]

⁴ nagyobb <do> tudomány

EVA
25 Ha olyan tudománt magamnak kaphatnék,
Fáradtságot azért ugyan nem sajnálnék.
De kérek, mi módon ahoz én juthatnék,
Hogy én osztán abban végig meg maradnék?

DAEMON
30 Igen nagy fáradság it nem kívántatik,
Tudományok fája im előtted fénlík,
*Ennek a' gyümölcse ha meg kostoltatik*⁵
A' tudomány mingyárt fejedbe öntetik.

EVA
35 Ugy, de azt az Isten megtiltotta nekünk,
A' parancsolatot hogy kel által lépnünk,⁶
Mert ha gyümölcseből a' fának eendünk,
Mind *Adám* és mind én halálfia leszünk.⁷

DAEMON
40 O, goromba Aszszony, ne tétováz sokat,
Talamra az halal nem forgat kaszákot,⁸
Jöszte ide hamar, nyujcsd ide markodot,
S e' nélkül ne hagyad Adamot, Uradot.

(Hic gestat Eva malum et porrigit Adamo.)

ADAM
Jaj, mit Cselekedénk, Isten ellen véténk,
Parancsolattyanak miért nem engedénk?
Imé, kegyelméből mind ketten ki esénk,
Maradványinknak is örök halált szerzénk!

DAEMON SECUNDUS
45 Ah, be szepek vadtok, mely frissen járatok,
Ez után már nekünk hatalmunkban vattok,
A' mikor akarunk, azt úgy meg tугyátok,
Pokolba bé viszünk, ott leszen sirástok!

⁵ <A> Ennek [Ráírással javítva.]

⁶ lepnünk [Emendáltuk.]

⁷ <a>Adám [Ráírással javítva.]

⁸ kaszokot [Emendáltuk.]

DEUS

50 Adám, hol vagy Adám? Miert ezt miveled?
Parancsolatimot miért által lépéd?
Emberi nemzetet azzal mind el vesztéd,
Az örök halálnak halójába ejted.

Atkozott lesz a' föld munkalkodásodban,
Nem is hadlak tovább mar Paradicsomban,
55 Im, ki kergettetlek, hogy sovány pusztában
Éltednek foddtaig te nyomorogj abban.

ANGELUS RAPHAEL

Ez nyomorult Adám, te állapotodot
Miert nem gondolod, s. szép boldogságodot,
Minden állatokon uralkodásodot,
60 Végre Meny országban koronázásodot?

Ki innen, mert nincsen helye kegyelemnek,
Hogy inkább hittetek rosz ellenségteknek,
Mind sem az Ur Isten igaz beszédének,
Legyetek már rabja halálnak s. ördögnek!

DAEMON SECUNDUS (*Hic se retrahit et evocat socios Carnem, Mundum, Mortem:*)

65 Jertek, jo pajtásim, a' praedát nezzétek,
Ennek meg tartásan forogjon elmétek,
Erőst vigyazással mellette legyetek,
Másnak ő jussára neis ereszszetek!

PRINCEPS ASMODAEUS

70 Ah, bizony van mostan lelkemnek Öröme,
Mert Adámban megszűnt ez Isten szerelme,
Kin eddig törődött az ördögi elme,
Ihon, már meg vagyon ember veszedelme.

Most vagyon kezdete az én életemnek,
Mivel parancsolok érzekinségimnek,
75 Szabad már ő nékik, akár hogy éljenek,
Parancsolatomra *ne is* ügyeljenek.⁹

⁹ neis [Emendáltuk.]

CARO

De áh, Világ, nálad nélkül nem elhettek,
Semmi dolgaimban elé nem mehetek,
De ha mostan veled barátságot vetek,
80 Te Dicsőségedben ugy részes lehetek.

MUNDUS

Sok ideje immár forгатom szivemben,
Töltöm az üdömöt nagy dicsekedesben,
Ha valakit latnek én a dicsőségben,
Vélle együtt élnék egész eletemben.

85 Ihon a' szerencse meg mutatá magát,
Nem vetem meg testnek az ő barátságát,
Mert mihent meg erzi étkeimnek szagát,
Meg mutattya hozzám álhatatosságát.

90 De a barátságnak ez a' regulaja,
Minden érzékenség magát ahoz szabja,
Hogy Mamon Istennek legyen hiv szolgája,
Minden felelemnek eltávostatoja.

Mert az én barátim hasznot a' hol kapnak,
Árvak s özvegyekkel kevesset gondolnak,¹⁰
95 Ejjel nappal gyakran dombolnak s. tánczolnak,
Vak áldozatokat Venusnak mutatnak.

Lelki üsmérettel itt nem kel gondolni,
Jol lehet gyakorta magát be kinleni
Ügyekezük, de őt nem kel meg engedni,
100 Hogy közöttük sokat merjen praedicálni.

A lelki isméret sok gonoszt mivelni
Szokott, s. barátokat egy mástol el vonni,
Isten szerelmivel túdtok hizelkedni,
Pokolnak kedvére mindent ijeszteni.

MORS

105 En is már fel szedem hitván tagjaimot,
Ki vonom s. meg fenem eletlen kaszámot,
Nem kimillem immár itten én sorsomot,
Mert királynak itten ismérem magamot.

¹⁰ Ár vaksözvegyel [Emendáltuk.]

110 Szent Mihály lovára teszek koporsókat,
Le vagdok régen meg aszszot kórókot,¹¹
Gyengén neveltetett ékes virágokat,
Megmutatom rövid uralkodásokat.

115 Halál az én nevem, azt minden meg tudgya,
Vagy király vagy Császár bizony meg kostollya,
Első Atyátoknak vétkének ez solgya,
Ki álhat ellenem, senki ne próbálja.

120 Tehát én is magamat Űsmérem királynak,
Mert senki ellenne nem ál hatalmamnak,¹²
Akár ki Világon én Uraságomnak,
Ha ellenem harczol, végét teszem annak.

Se ördög, se pokol, noha jo pajtásim,
Se Világ, se a³ test, én kedves szomszédim,
Ellennem nem álnak, mert szüves barátim,¹³
Söt, mindezek felett vadnak Uraságim.

125 Hát emberi Nemzet, ha eszt meg gondolnád,
Ugy a bünt mind Vizez kétseg kül nem usznád,
Halálnak mivoltát *ha jol* meg gondolnád,¹⁴
Igy csak igazs utat magad választanál.

130 Nosza, jo baratim, ördög, test es Világ,
Mert oly ez az ember, csallyuk meg, mind virág,
Az ő utya mostan hajlik, mint egy ág,
Minden felől őtőt bántya háboruság.

SCENA SECUNDA

Caro, Mundus, Daemon, Conscientia

MUNDUS

135 Méltán én magamot most mutogathatom,
Világ fiai köszt szebnek állithatom,
Én dicsőseget nagyobnak mondhatom,
Nem véllem, hogy meg csalatkozhatom.

¹¹ korokot [Emendáltuk.]

¹² ellenne<m>

¹³ b<á>arátim

¹⁴ hajol [Emendáltuk.]

140 Mert engemet imé, becsülnek, tisztelnek,
Nagy fő hajtásokkal becsületet tesznek,
Fülököt meg nyittyák eles beszédimnek,
Tétovázás nélkül engednek ezeknek.

En vagyok a' Világ, mindenek tartoja,
Az dicsösegeknek ki osztogatoja,
Urak és szegenek meg tanitoja,
Boldog s boldogtalan első tanitoja.

145 Jertek ide tehat, Világnak fiai,
Mert titeket kíván atyátok szavai,
Vegyetek s. elhettek, imé, ez jovai,
Légyetek mindenben hiven követői!

CONSCIENTIA

150 Mint az felhő széltől hamar el vitetik,
Az levegő égben a füst *el* enyészik,¹⁵
A' szonak zengése gyorsan el tavezik,
Oly hamar Világnak dicsősége mulik.

CARO

155 Már vigabbban én is mindenekben elek,
Fonyaszto busulást itten ferre teszek,
Most ha meg agg testem, *nem* kel semmi etek,¹⁶
A' szép szemellyekre nem is ügyelhetek.

160 Szemeim heaba nem fogom tartani,
Káromkodásokra szájam ki tátani,
Másoknak kárára kezem bocsátani,
Nyelvemmel ezeket gyakran kostoltatni.

Füleim nem tartom haszontalanságra,
Labamot tartom bővebb tánczolásra,
Füleimet hires nagy halgatásra,
Egy szóval testemet rut fajtalanságra.

CONSCIENTIA

165 Az Istennek szava te neked mondatik,
A Szent. Irás *által* elődben tetetik,¹⁷
Ki miben vétkezik, abban büntettetik,
Örökké pokolban, hid el, gyötörtetik.

¹⁵ el < > enyészik [Olvashatatlan törlés.]

¹⁶ me< > [Olvashatatlan ráírás.]

¹⁷ ált<á>al

DAEMON

170 Sok ideje én is csak azon forgodom,
Miota meny égből ki vittem paszusom,
Oly nagy romlásomat hogy kel meg fodoznom,
Mi modon be tellyék el pusztult országom?

175 De fártságomnak már látom az hasznát,
Testnek és Világnak mellettem fogását,
Hozzá tészem mégis magam okosságát,
Ördög társaimnak gyors forgolodását.

CONSCIENTIA

180 Tud meg, gonosz Sátán, hogy *a te* hatalmad,¹⁸
Semmire tetetik gonosz biradalmad,
Bőv lével fel adott terhes lakadalmad,¹⁹
Füstbe mégyen, tud meg, hives akaratom!

Midőn el fog jöni Világ meg Váltoja,
Adám fiainak kegyes tanítója,
Ördög, test, Világnak erős meg rontója,
Csak fel emeltessék Szent kereszt zászloja.

SALTUS

185 Nyilván van mindennél, oly én Vegezetem,
A' szomorúságot mert itt felre teszem,
Magam nyomdokira barátimot intem,
A' templomot pedig csak meg sem tekintem.

PONTES

190 Nincs itt semmi helye aitatosságnak,
Távul légyen töllünk a' szomorúságnak
Tsak még a' *szineis*, ily devotionak,²⁰
Masként vége lészen jó barátságinknak.

CONSCIENTIA

195 Az Isten az embert semmiből teremté,
Éltető lelekkel fel is ekesitté,
Hogy néki szolgállyon, arra szépen inté,
Szentelő malasztal meg is erősitté.

¹⁸ hogy < >a te [Olvashatatlan törlés.]

¹⁹ level [Emendáltuk.]

²⁰ szeneis [Emendáltuk.]

De ez boldogtalan embernek vaksága
Esztet fel fontolta Világ kivansága,
Pokolbéli ördög veszet csalárdsága,
200 Elmulandoságnak veszendő hivsága.

KELTUS

*Én is vigaságra bizonnyal vágyodnám,*²¹
Ti bölcs tanacstokat eppen helyben hadnám,
Mind éjjel s mind nappal Veletek ugrándom,
Ha ez patvarkodo szovat nem hallanam.

205 De minden tanácsot el akar rontani,
Vigságos életet gyakran kárhosztatni,
Semmi dolgainkban velünk nem tartani,
Hanem különösön akar töllünk lenni.

MUNDUS

210 Ki az a hatalmas, a ki tanácsunkon
Ellenne rugodoz *mi* társaságunknak,²²
Nem akar engedni dispositionknak?
Okát agya mingyárt ő csalárdságának!

EPHEBUS PRIMUS

215 A lelki üsmeret ez a' gonosz patvar,
A'ki mü közöttünk olyan mint egy rut var,
Istenes dolgokot mü közöttünk zavar,
Minden tiszta vizet látóm, egybe habar.

EPHEBUS SECUNDUS

220 Nem jo az Udvarba ily patvarnak ülni,
Mert rut dolgok tölle fognak ma ki sülni,
Ha nem akár nékünk joban közösülni,
Rut gyalazatosan mennyen el kuldulni.

MUNDUS

Ha ezek ugy vadnak, nem ül udvaromba,
Nem reszesül soha én gazdagsagimban.
Mingyárt küldettessék az exiliomba,
Meg egyesztek velem ezen decretumban?

²¹ enis [Emendáltuk.]

²² min [Emendáltuk.]

225 De hogy a' számunkban csonkaság ne essék,
Más helyette mingyárt, gyorsan kerestessék,
Mü baratsaginkra jól meg eskettessék,
Ugy tölle tavozzék a' gonosz ketszinség.

DAEMON

El mégyek én mingyárt, és szerzek oly embert!

(Hic discedit.)

230 Jöszte ki, pénz pajtás, tsak hamar a sikra,
Köves engem, vizlek én nagy uraságra,
Regen ohajtozott kedves barátságra,
Ne ély különösön, lelkednek kárára.

(Hic adducit pecuniam.)

235 Itt vagyon a' kivant régi jó pajtásunk,
Leszen, én úgy vellem, kedves assessorunk,
Minden dolgainkban győző prokátorunk,
Penzből és jóságból hív dispensatorunk.

CARO

240 Már amaz hitetlen Lelki űsméretnek
Sorsát el veheted az Istentelennek,
Ki rontoja az kedves életünknek²³
Te gyamolitoja légy mindenkor ennek.

EPHAEBUS

245 Itt lappang még most is a lelki űsmeret,²⁴
Félő, hogy ha egyszer az Udvarhoz férhet,
Mü társaságunkban nagy banatot tehet,
Ekent már dolgára ő innen el mehet.

MUNDUS

Az decretom szerent mingyárt ki vessétek,
Lelki űsmeretet itt ne szenvedyetek,
*Ha nem akar menni, uzzetek, verjétek,*²⁵
Mint ebet, a' modon, úgy ki szöktessetek!

²³ életünkben [Emendáltuk.]

²⁴ meg [Emendáltuk.]

²⁵ hanem akar [Emendáltuk.]

EPHAEBUS

250 Meny ki, mü közüllünk, meg veszett goromba,
Ne prosmitály többet a' fényes udvarba,
Lássad, mikent élhecc parasztok számába,
Gyönyörkögyél immar szarandoksagodba!

CONSCIENTIA

255 Hamis decretomnak soha nem engedtem,
Ezt is en gonosznak bizonynal üsmérem,
Mivel én senkinek semmit nem vetettem,
Sött igazat szolni, hidd el, ügyekezem.

EPHAEBUS

260 Üssed a' hitetlent, még most is prosmitál,
Decretomunk ellen hamissat praedicál,
Vid el érdemedet, a' mit itten kaptál!

(Hic ejicitur et omnes alij discedunt.)

SCENA TERTIA

CONSCIENTIA

Mennyei felségnek Ura és Istene,
Ki vagy mindeneknek gongya viselője,
Es az emberek kegyelmes Istene,
Sziveknek ereje es meg szentelője.

265 Te látod, Ur Isten, hogy mely sokan vadnak,
Ártatlanságimban miként háborgatnak,
Az igaz mondásért veszteni akarnak,
Incselkedésekkel halálomra járnak.

270 Hogy a' gonoszságnak én helyet nem adtam,
Hamis vagyodozást gyakran meg gátoltam,²⁶
Isteni igeddel én jora unszoltam,
Hamis decretummal, im ki taszítottam.²⁷

275 Nem tanalok helyet az egész Világon,
Járok és repdesem, mint madár az agon,
Maradasom nincsen semmi uton, modon,
Jaj, meg csufoltattam rut gyalázatosan!

²⁶ vagyodozás [Kiegészítettük.]

²⁷ kítaszítottam [Szótagszám miatt javítottuk.]

VIRTUS

Hallám panaszodat, áh, Lelki Üsméret,
Nékem is a Világ hasonlo bort méret,
Regen te előtted engemet el vetet,
280 Mert a' Virtus nével megnem egyezhetett.

Sok ideje, hid el, hogy mind csak jártam,
Erdőkön, mezőkön sokat siránkosztam,
Város és falukon sokat kiáltosztam,
De meg is ez embert jora nem hozhattam.

285 A minap is járék egy nemely gyűlésben,
Eleget ágálék a' magam ügyemben,
Hogy ha bé mehetnék emberek sziveben,²⁸
De meg csalátkosztam ügyekezetenben.

CONSCIENTIA

290 O, emberi nemzet, hova lón szépséged?
Mire juta immar Angyali szentséged?
El távozek tölled örök üdvösseged,
Oda van Istentől minden reménséged!

Mely igen fájlalom Adámnak esetit,
Szép maradékinak bünben evezésit,
295 Midön látom benne joknak meg vetését.

Jaj, miként lehetne őket jora hozni,
Gonosz vétkeiből Istenhez téríteni,
Ördög hatalmából őket kiragadni,
Világ kívánságát jól meg utáltatni?

VIRTUS

300 Segítséged földön nem lehet keresni,
Isteni erőhöz kel itt folyamodni,
Onnan fellyül erre segétseget várni,
A' felséges Istent könyörgessel kérni.

305 Mert Szent Dávid mongya szép imádságában,
Amint szol harmincz harmadik Soltárban,
Kérjük az Úr Istent szomoruságunkba,
Vigasztalást veszünk fel tet szandekinkba.

²⁸ mehetnek [Emendáltuk.]

CONSCIENTIA

O, ékesen szollo Angyali jo erkölcs,
Hellybe hagyom, hidd el, mer tanacsod ez bölcs,
310 Hogy az embereken nincsen olyan szómölcs,
Isten félelmével a'mellyet ki ne olcs.

Tehát az Istennek kérjük segítségét,
Vegbe vitelére hatalmas erejét,
315 A'ki meg ronthatya ördög mesterségét,
Testnek és világnak rosz incelkedését.

(Hic genuflectunt Conscientia et Virtus.)

VIRTUS

Most hozzád kiáltok, felseges Ur Isten,
Mert oltalmazója vagy minden nemzetnek,
Nyomorult embernek nagy veszedelmeken,
Az ki az ördögnek esék tőmleczében.

CONSCIENTIA

Fohászzkodásimot kérlek, meg halgassad,
320 Fel emelt kezemet irgalmason lássad,
A'mit igaz hitért kérlek, azt meg adgyad,²⁹
Az embert fogságban továbbba ne haggad.

VIRTUS

Irgalmasságodnak jobb kezit fejére,
325 Terjezd ki embernek meg szentelésere,
Hogy a'kit teremtel magad személlýére,
Meg váltván élhessen te tiszteletedre.

(Hic procumbunt Virtus et Conscientia et simul dicit.)

CONSCIENTIA

Meny béli nagy Isten, tehozzád kiáltok,
330 Mert én segedelmet sohult nem tanálok,
Szollyatok mellettem, az Angyali Karok,
Szeretet langjával egő Seraphimok.

Jöj el, jöj el hozzánk, szerelmes Istenünk,
Légy segítségünkre, tiszta szüböl kerünk,
335 Ne hagy bűneinkben minnyajan el vesznünk,
És pokol torkában holtunk után lépünk.

²⁹ agdgyad

GENIUS COELESTIS

O, Emberi gyarloság,
Mire hozza az alnokság,
Testedet romlásra,
Lelkedet fogsagra³⁰
Bocsátá.

340 Meg bántád Istenedet,
Meg vetéd Teremtődöt,
Menél az Ördögnek,
Világnak és testnek
Szolgálatyára.

345 O, keserves szolgálat,
Ki örökké fogva tart,
Buval, gyötrellemmel,
S. merges eledellel
Tápláltat.

350 De az felséges Isten
Meg teként még kegyessen,
Örök üdvösségre,
Lelki örömedre
Viszá hoz.

355 Azért hamarsággal,
Aitatossággal
Terj meg Istenedhez,
Kegyes Teremtődhez
Most e' Vilagon,
360 Hogy a' boldogságban,
Mennyei Udvarban
Vigadozz!³¹

CONSCIENTIA

Már az kegyelemnek igiretit hallám,
Siralmas szivemben mert régen forгатám,
365 Vég képpen, hogy esztet már én meg tarthatom,
Imé mostan asztot füleimmel hallom.

³⁰ fogsara [Emendáltuk.]

³¹ vigadoz [Emendáltuk.]

370 Azért hálá legyen néked, Szent Háromság,
Ki bizony Isten vagy, ez örök boldogság,³²
Nagy dicsőség légyen neked, örök joság,
Mind menyen és földön allando igasság.

VIRTUS

Már én nagy örömmel el mégyem hazamba,
El rejtem magamot az régi pusztában,
Foglalom magamot poenitencziában,
Emberek büniért könyv hulatásokba.

CONSCIENTIA

375 Hát én, el vettetett, hova tuguay menni,
Szám ki vetésmben fejemet hajtani,
Mert senki már éngem nem akar bé venni,
Szoktam mindeneknél gyalázatod lenni.

(Hic rec[ipit] se in sinum prov[identiae] Dei et dicit.)³³

GENIUS COELESTIS

380 Oh, lelki Isméret, nincsen sohult helyyed,
Hanem az Istenben reménséged vessed,
Az ő szent keziben magadot engedgyed,
Mert kívánságodot mingyarást meg nyered.

CONSCIENTIA

385 Bucsuzom tölleték, Világnak fiai,
Kik a' jo életnek vadtok meg vetőji,
Ártatlan életnek gonosz aruloji,³⁴
Testnek és Világnak gyorsan követőji.

(Hic trahet et perorat.)

390 Agya az Ur Isten Szent lelket tü néktek,
Hogy a' rut bünökből mind meg térhessetek,
A' gonoszt kerülvén a' jora nezzetek,
Hogy én nekem menyben helt szerezhessetek.

³² vagy [Emendáltuk.]

³³ [A szerzői utasítás egy részét a könyvkötő levágta a lap széléről.]

³⁴ aruloj [Emendáltuk.]

SCENA QUARTA

HOMO

Jaj, felséges Isten, mely nyomorult vagyok,
Éjjel, nappal buba és bánatban állok,
Örvendetes napot immár nem is várok,
Ördögi fogságban örökké jajgatok.

395 Nincsen, ki gyógyította ezen sebeimet,
Semmi orvosságot arra nem kötöznek,
Teremtett állatok mind meg gyűlöltének,
Test, Világ, ördögnek kötetli gyötrennek.

400 Senkihez szívemben nincsen remétségem,
Csontaimban sohult nincsen békeségem,
Az én nagy bűneim meg emésztnek engem
Ha a' nagy Ur Isten nem tekénti ügyem.

405 Magos égben lako Angyali seregek,
Szinről színre Istent a' kik szemlillitek,³⁵
Érttem azon Istent minnyájan kérjétek,
Hogy kegyességéből szabadulást vegyek!

410 Kérlek, en Istenem, ez kegyetlen kézből,
Hamissan tetetett hatalmas erőtől,
Mencs meg engem, kérlek erős törökből,³⁶
Végy ki már valaha ez sötét tömlecből.

JUSTITIA

Haszontalan néked minden könyörgésed,
Égbe fel bocsatott siralmas kérésed,
Mert nem becsüllötted meg te dicsőséged,
Paradicsomba hogy el vesztéd szépséged.

415 Az Isten teremté teged szemellyére,
Választa tegedet szent örökségere,
Paradicsom kertnek ada őrzésére.
Miért, hogy akaratból menél a veszélbe?³⁷

³⁵ szemllitek [Emendáltuk.]

³⁶ er<osz> [Emendáltuk.]

³⁷ akaromból [Emendáltuk.]

420 Ne reméllyed azért szabadulasodot,
Az kemény fogságból vigasztalásodot,
Amiglen valaki te adosságodot
Böven meg fizeti tett gonoszságodot.

GENUS HUMANUM

Ah, oly szabaditot, kérlek, hol tanálok?
Ily jo teteményért, jaj, melyre fordulok?
425 Mert az én vetkeim oly sokak s oly nagyok,
Kikből szabadulást talám nem is Várok.

RIGOR

Azért, hogy oly nagyok te gonosz vetkeid,
Égbe fel hatottak rut cselekedetid,
Haszontalánok itt a' te gonoszságid,
430 Méltán büntetődnek fajtalankodásid.

GENUS HUMANUM

Vigasztald meg mégis, Istenem, szivemet,
Buban meg epedet gyötrelmes lelkemet,
Ne hánd szemeimre undok vétkeimet,
Gyarloságból törtent Cselekedetimet.

JUSTITIA

435 A szép igásságnak az az ő szokása,
Minden dolgainak bölcs munkálkodása,³⁸
Hogy az gonosz tévőt meg jutalmaztassa,
Örök kárhozatra méltán jutathassa.³⁹

440 A jokot pediglen jokkal bé tolteni,
Minden dolgaiban őket igazgatni,
Minden gonoszságtól azokat el vonni,
Őrök boldogságba meg koronaszatni.

445 De az gonoszságnak te mivel helt adtál,
Az Istenen kívül mással tarsalkottál,
Ördög, test, Világnak számába alottál,
Méltán e' fogságban Istentől hagyattál.

³⁸ munkálkodása [Emendáltuk.]

³⁹ jutat<j>hassa [Ráírással javítva.]

AMOR DEI

Ne essél kétségbe, oh, emberi Nemzet,
Tánalok én mostan, ki teged ki menthet,
Életet fönn kézből szabadságra vihet,
450 Régi dicsőségre, bizzál, mert helyeshztet.

Jol lehet, nagy légyen Isten Igassága,
De fellyül halagya aztot irgalmassága,
Emberekhez valo nagy hajlandosága.

Mit kívántok tehát a' szegény fogolyért?
455 Menyi a' fizetés szabadulásáért?
Mingyárt le fizetem ez nyomorult rabért!

RIGOR

A meg fizetőnek kívánnják életét,⁴⁰
Ártatlan Vérével testét, és a' lelkét,⁴¹
Azon fellyül *adja* pécsétes levelét,⁴²
460 Hogy mind le fizeti kívánt igiretét.

AMOR DEI

Ezeket kész vagyok szűből le fizetni,
Még ennél többet, ha fogtok kívánni,
Ezeket s. többeket semminek állitni,
Tsak a' rabot lassam szabadulást venni.

RIGOR

465 Azon fellyül ahoz azt hozzá kel tenni,
Hogy ártatlan halált néki kel szenvedni,
Szabad akaratbol keresztre vonatni,
Ellensége közöt a' lelkét *ki* adni.⁴³

470 A nemzetek *allat* rut gyalázatokat,⁴⁴
Kemény sido néptől ostorozásokat,⁴⁵
Teteitől fogva talpig ostorokot,
Fel kel venni kemény kinzó szerszámokot.

⁴⁰ életet [Emendáltuk.]

⁴¹ lelkét [Emendáltuk.]

⁴² agya [Emendáltuk.]

⁴³ kít [Emendáltuk.]

⁴⁴ allat [Emendáltuk.]

⁴⁵ néptől [Emendáltuk.]

AMOR DEI

Mind ezeket, hid el, híven vegbe viszem,
Szabad akaratból eitem le tészem,
475 Ember üdvösségét ezekkel meg szerzem,
Örök Üdvösségre tsak ökök vihessem.

RIGOR

Igásságnak, tud meg, ez a' kívánsága,
Nekem is elmémnek van oly czélozása,
Hogy kívánt az vérnek artatlan folyása,⁴⁶
480 Legyen embereknek kegyes orvossága.

AMOR DEI

Nekem mindre *hajlik* erre akaratom,⁴⁷
Söt még többekre is volna vágyodásom,
Csak valaha embert jora véle hoznom,
Tehessem, s. menyekben ötot koronáznom.

RIGOR

485 Tehát meg egyezünk, igasság, mü ezen,
Hogy az Üdvösségre a' bünös evezzen!

JUSTITIA

Ha az igiretet bé tölti mindenben,
A' szeretettel tehát légyen egyesegben.⁴⁸

AMOR DEI

490 Semmit abban, kerlek, ne ketelkegyetek,
Mert mindent bé töltök, valamit kérhettek.

RIGOR

Mü minnyájan látom, egyes akarattal,
Vagyunk mind a hárman egyellő szandekal,
Az foglyot bocsássá tellyes szabadsággal,⁴⁹
Az Után Istennek legyünk háládással.

JUSTITIA

495 Jöj ki a' setétes tömlecznek verméből,
Mert ki szabadultál örök veszellyedből,
Test, Világ, ördögnek dühös tömleczéből,
Agy hálát Istennek már tellyes szüvedből!

⁴⁶ vernek [Emendáltuk.]

⁴⁷ ha<l>jlik [Ráírással javítva.]

⁴⁸ [Alig olvasható szavak.]

⁴⁹ bocsássase [Emendáltuk.]

CANTUS HOMINIS

HOMO

500 Hálát adok Néked, szerelmes Istenem, es reménegem,
Mert szabadsagomat, s jora hozasomat már szemlelem.
Agy szent lelket, Szeretetet,
Hogy itt e Világon, el veszendő ágon Elné vesszek.⁵⁰

Te szolgalatodra testemet s. lelkemet bémutatom,
505 Hozzám meg mutatott szent szeretetedet meg hálálom.⁵¹
Jésusom, szent orvosom,
Csak te tölled várom az en boldogságomat, mind örökké.

Minnyájan titeket, bünben kik heverték, intelek,
Hogy a' meg térésben, a' jora menésben ne kessetek,
Mert az Isten fia megyen
510 Magas keresztfára, keserves halalra érettetek,

Hogy meg szabadicson, Menyben boldogitson titeket.

SCENA QUINTA

CHRISTUS

Az égő szeretet hozza éngem arra,⁵²
515 Hogy szent országomból jönnék e' Világra,
Ártatlan testemet adnam sok kinokra,
Bünös emberekért keserves halálra.

E széllyes világnak ado fizetője,
Hogy lennék Atyámnak bekeseg szerzője,⁵³
520 E' vegre szállottam menyből le e földre,⁵⁴
Szent Atyámnak tellyék mindenekben kedve.

Azert tü minnyajan én hozzám jöjjetek,
Kik bün kötelevel meg terheltettetek,
Ördög hatalmában mind eddig ültetek,
Hogy meg tisztittassék meg terhelt lelketek.

⁵⁰ veszeke [Emendáltuk.]

⁵¹ halálom [Emendáltuk.]

⁵² szeret [Emendáltuk.]

⁵³ lennek [Emendáltuk.]

⁵⁴ menybe [Emendáltuk.]

525 Atyám hatalmában mindent meg cselegzem,
A' meg holt lelkeket meg elevenittem,
Homályos szüvököt én meg fenyesittem,
Fogságban lévőkököt én meg fenyesittem.

A ki meg halgattya az én szavaimot,
530 Hellyesen bétölti parancsolatimot,
Meg fogagya, s hiszi igaz mondásomot,
Megmutatom néki Menyben Szent Atyámot.

Mert én a bünösnek nem akarom Vesztet,
Ördögök kezében s. pokolban esését,
535 Hanem inkább várom kegyesen térését,
És ez elet után Örök Üdvösségét.

Azért igiretem szerent már el kezdém,
Nagy szerelemböl valo szenvedésem,
Hogy az elveszettekét mind visza vihessem,
540 Atyám országában ökököt helyeszttessem.

De mennyei Atyám, szomorú a' lelkem,
Mert már által láttam, hogy én szenvedésem,
Sokaknak nem használ meg ölettetésem,
Sőt kárhozattyokra leszen jo érkölcsöm.

545 Egy kis el mulando Világi hivságért,
Tsak kevéség tarto testi nyajasságért,
Le vetik pokolban lelkeket Világért.

Mennyünk már az Uton szenvedes helyyere,
Én igiretimnek meg fizetésére,⁵⁵
550 Gonosz hoherok kegyetlenségére,
Végre kinok után a Magos Keresztre.

(Hic incipit iterum agere et videt pharisaeum in arbore.)

Zachae, a' fárol szaj le hamarsaggal,
Mert nekem maradni kell ma te házadba,
Veled beszélgetnem Üdvösseg dolgaban,
555 Hogy bé vihesselek Atyám országába!

⁵⁵ igiertimnek [Emendáltuk.]

ZACHAEUS

Uram, sietseggel engedek szavadnak,
Mert tegedet vallak az Isten Fianak,
El veszett emberek szabaditojának,
Az Adám fiai bölcs tanitojanak.

PHARISAEUS PRIMUS

560 Ez a' dolog nekem nem lön te czésemre,
Sőt nagyon lelkemnek esék szerelmére,⁵⁶
Hogy Jésus el megyen ilyen bünös helyre,
A' hol bünösöknek lakik fejedelme.

PHARISEUS SECUNDUS

565 Ha Propheta volna, ilyen helt nem járna,
Bünös embereknél ő nem csavargana,
A' szavargos Vizben annyit nem horgászna,
Szálást ily hazaknál tudom, nem tartana.

PHARISEUS TERTIUS

570 Ez a' gonosz ember teli ravassággal,
Gazdagsagot szerzett hamis Usurával,
Masokat el rontot hamis ratioval,
Még is oda siét Jésus hamarsággal.

CHRISTUS

575 Galileabol származott gonosz vakmerőség,
Belétek hintetett ördögi mesterség,
Mire hozza téged a' gonosz irigység,
Minden szandekodban valo hihetlenség.

Nem kel az orvosság az egeszgesnek,
Sem a' meg szenteles a jó embereknek,
Hanem a' nyavalygo szegény betegeknek,
Bünökben heverő szomorú lelkeknek.

ZACHAEUS

580 Valamit én mástol gonoszul el vontam,
A' kit Usurával meg szomorítottam,
Magamnak joszagért tulaldonítottam,
Árvák s özvegyeket erővel el hoztam.

⁵⁶ <s>erelm<e>re [Emendáltuk.]

585 Kész vagyok, Istenem, asztot vissza adni,
Sőt a' magaméból felit hozzá tenni,
Szegényeket abbol meg gazdagítani,
Károtoknak kárát helybe állítani.

CHRISTUS

Bizony mondom nektek, hogy ma ezen háznak
Lön szabadulása, Abrahám fiának,
590 Mivel visza agya jovát károsoknak,
Hasznára bémenni lelki fájdalomnak.

CAECUS

Boldog Isten, ki nagy zudulást én hallok,
Jaj, Istenem, hogy most szemmel nem látok,
Kérlek, mongyátok meg, hogy kit udvarlotok,
595 Mert csak füllel hallom a ti kiáltástok.

UNUS EX TURBIS

De mi gondod néked, ki jár az Uczákon,
Miert indultál fel ily nagy zuduláson?
Nem szükség azt tudnod, ki jár a' városon,
Még is im, meg mondom: Jésus a piaczon.

CAECUS (*exibit:*)

600 Nazáreti Jésus, szegenyek gyamola,
Az nyomorultak kegyes orvosloja,
Bűnös embereknek, ki vagy meg váltoja,
Könyörüly én rajtam, Dávid király fia!

ALTER E TURBA

605 Halgas, ha orczád van, ne kiálcs oly nagyon,
Lám alamisnára mostan gondod vagyon,
Ne véld, hogy ő néked mostan asztot agyon,
Mert ő néki mostan egyéb gongya vagyon.

CAECUS

Jésus, Dávid fia, könyörüly én rajtam,
Mert szemem világot régen már el hadtam,
610 A' szep napnak fényét eddig nem láthattam,
Szent kezeid által, kérlek, gyógytassam!

JESUS (*sistit:*)
Hallyátok? Vallyon ki kiált utánnam?
Hozzatok el szegent, kérését *had hallyam*.⁵⁷

UNUS EX TURBIS (*Caeco educto:*)
615 Jere hamar, sies Jesus elejiben,
A mit akarsz tőlle, kerjed te Úgyedbe!

CHRISTUS⁵⁸
Mit keresz, szegeny ember, hogy adgyak néked?

CAECUS
Uram, hiszem s vallom, hogy te hatalmad nagy,
Kérlek, szemeimnek világosságot agy.

JESUS
620 Látom, edes fiam hogy világtalan vagy,
Imé, láss, s Istenhez ne legy hala adatlan.⁵⁹

TURBA
Bizony, nem más, hanem az igaz Propheta,
Nékünk *igirtetett* Istennek szent Fia.⁶⁰

CIRCUMSTANTES
625 Uram, ki mindenen könyörülni szoktál,
Senki hozzád nem ment, kit nem vigasztaltál,
Imé, azt a' szegént kit az ördög rongál,
Gyogyisd meg, satánnak ki ostora voltál.

CHRISTUS (*hic ejicit:*)⁶¹
630 Parancsolom Neked Atyámnak Nevében,
Hogy ki *meny*, es ne árcs testében, lelkében,
S ne lakozzál többet ebben az emberben,
Hanem *meny* tenéked rendeltetett helybe.⁶²

JUDAEI
Rabi, bizonyárra Propheták képebe,
Ördögököt kergecz Berzebub nevében.

⁵⁷ kereset [Emendáltuk. A *had hallyam* föléírással betoldva.]

⁵⁸ [Hiányzik a szerepnév.]

⁵⁹ lass [Emendáltuk.]

⁶⁰ *igirtetttt* [Emendáltuk.]

⁶¹ [A lap széle le van vágva, a többi olvashatatlan.]

⁶² meny [Emendáltuk.]

JESUS

Balgatag Sidoság, valamelyik ország
Egy más ellen támad, nincs ott allandosag,
635 Berzebuban satánt üzők, ha igasság,
Csak hamar el bomlik ördögi uraság.

CREDENTES

Ez az bizonyára, kinek hatalmára
Ördögök engednek, s. ki mennek szavára,
Ez lészen, elhisszük, Világ válto árra,
640 Az Igaz Messiás mindenek láttyára.

SCENA SEXTA

Consilium Pharisaeorum

ANNAS

Izrael népének okos bölcs vénei,
Sido nemzeteknek szép fő fő rendei,
A' nagy Jehovanak vallasztott nepei,
Abraham s. Isáknak, Jákobnak fiai.

645 Mojses törvényében meg van parancsolva,
Hogy az nép Új Istent soha ne imádna,
De nem rég itten egy amitto tamada.

Ördögököt üzöt, vakokat gyógyított,
Sokat a' nép közül magához holdított,
650 Es ugy mind Propheta, mind eddig tartatott,
De még jeleket is sokakat *mutatott*.⁶³

Vannak neki immár egy néhány társai,
Mojses törvényenek ellene mondoi,
Mü nemzetségünknek rosra inditoji,
655 Istentől el fajult Beliáld fiai.

Miket ő cselekszik, a' nem kicsind dolog,
A' *mü* tiszta népünk nagy veszélben forog,⁶⁴
Ejjel nappal szívem millyen igen dobog,
Félő, hogy nyakunkban ne essek az horog!

⁶³ [Az *Ördögököt üzött, vakokat gyógyított* megismételve, a szakasz 5. soraként, bizonyára tévedésből.]

⁶⁴ mind [?] [Bizonytalan olvasat tintafolt miatt.]

CONSILIARIUS PRIMUS

660 Sokat ne follyanak ezen mi tanácsink,
Mert veszedelemben vannak mi magzatink,
El holditya hamar kedves onokáink,
Ha ez vegbe megyen, jól lesznek napjaink.

CONSILIARIUS SECUNDUS

665 Minden országoknak ez a' rend tartása,
Hogy ha valakitől lesz háborgatása,
Mű törvényünk ellen vagyon támadása,
Büntetéssel legyen jutalmaztatása.

CONSILIARIUS TERTIUS

670 Ki kel az országból az ollyant irtani,
Halálra törvényel őket kárhoztatni,
Mert ha itt sokaig hagyuk kovalgani,
Országunknak ez fog veszélyére lenni.

CONSILIARIUS QUARTUS

675 Ez tanács helyyesnek nekem teczik lenni,
De Pilátusnak is tudtára kel adni,
Ne hogy hire nélkül eztet cselekedni
Merészellük, magunk fejitől kezdeni.

CAIPHAS

Mint okos ferfiak, jól meg gondoltátok,
Nékem is tisztemben áll, azt jól tугyátok,
Hogy a' mit énreám, fő papra, biztatok,
Méltán én is illyen tánacsot adhatok.

680 A törvény állittyta, mindenkor jobb egynek
Meghalni, s el veszni, hogy sem egész népnek,
Kára s.veszedelme történnyek mindennek,
Jovallom, hogy hamar végét vessük ennek.

685 De miként lehessen ötöt kézre kapni?
Elménket már erre itt kell fordítani,
Mert ha világosan hozzá kezdünk fogni,
Nép zudulásától méltó igen félni.

EPHAEBUS

690 Immár régtől fogva egyik azok közül,
Kik Jesussal voltak, a' pitvar előtt üll,
Nem tudom, mit akar, talán Mesterétől
El szökött, s. azért jár itt az udvar körül.

ANNAS

Lássuk, miért jött? Talám valami jot
Fog mondani nekünk, mivel tanacsal volt.

EPHAEBUS (*ingreditur*.)

695 Jere bé csak hamar, a' fő pap házában,
Terjezd ki ellöttünk, mi van szándekodban,
Talám meg segitnek nyomorusagidban,
Hogy ha kedvek szerent szolsz instancziádban.

CAIPHAS

700 Hallode, barátom, mond meg hamarsággal,
Mire szándékoztál? Talám a' Jéssussal⁶⁵
Nem akarsz maradni, s élni kolduslással,
Avagy meg kemleni jóttel, csalárdsággal?

JUDAS

705 Oltalmazzon Isten, hogy nemzetsegemnek
Volnék ellensége, én kedves nepemnek,
Hanem tsak egy titkot mondanek ti nektek,
Hogy ha hasznát venném igireteteknek.

CAIPHAS

Ollyan dolog lehet, hogy nem tagadgyuk meg
Az igiretet, csak szavad mellett áj meg!

JUDAS

710 Jol tudom, a mi nap szolgákat Jéssusra
Küldöttetek vala, hogy hoznák halálra,
De nem jutott vala végső órájára,
Figyelmetesen, s jol vigyázott magára.

715 Azomban most velem Contractust csináltok,
Fel tett szándéktokban meg nem csalatkosztok,
Ha kézbén nem adom, hazugnak mongyatok,
Csak hogy okossággal dologhoz fogjatok.

CAIPHAS

Ha azt véghez viszed, nyersz harmincz ezüstöt,⁶⁶
Az kül pediglen méltó becsületet,
Itt vagyon, csak hamar nyisd meg erszenyedet,
Kölcsed egésséggel, tegyed szükségedet!

⁶⁵ szánkekoztál [Emendáltuk.]

⁶⁶ erüstöt [Emendáltuk.]

JUDTITEKET.S

720 En azt végbe viszem, mi illet engemet,⁶⁷
Csak velem külgyetek eros vitezeket!

CAIPHAS

Vitezeket, Judás, valamenyt kívánsz,
Itt léznek mingyárást, nem lesz fogyatkozás.

(*Ad Ephaebum:*)

725 Eregy hamarjába a' nagy estrására,
Erös vitezeket hozz ki a' piacra,⁶⁸
Legyenek Judásnak kész szolgálattyára,
Fülesek s. szemesek parancsolattyára.

ANNÁS

730 Mind eddig mü nekünk hiven szolgaltatok,
Most is azon képpen hiven forgodgyatok,
Minnyájan Judással éppen halgassatok,
Mert Jésust megfogni expediáltatok!

CENTURIO

735 Parancsolatodba hiven mü eljárunk,
A' ti szándékokból semmit el nem hagyunk,
Söt hiven dolgunkhoz hid el, hozzá látunk,
Mihelt a' Jésushoz közelébb juthatunk.

JUDAS (*ad Milites:*)

Ki légyen a' Jésus, hogy tü meg tугyátok,
Meg csokolom ötöt, jól rá vigyázzatok,
Kit e dorongokkal ottan rohannyatok,
Tudom én, hol vagyon, utánnam tarcsatok.

(*Hic discedunt.*)

SCENA SEPTIMA

CHRISTUS

740 Atyám országának ékes koronája,
Szentlélek Istennek szerelmes mátkája,
Te vagy Angyaloknak ragyogo fáklája,
Oh, édes szent Anyám, boldog szűz Maria.

⁶⁷ ad [Emendáltuk.]

⁶⁸ hoz [Emendáltuk.]

745 Te társaságodtól immár meg kel válnom,
Kedves nyájasságod csak hamar el hadnom,
Sidoknak kezébe az után adatnom,
A' nyomorult embert szükség meg váltanom.

Utolso szavait hallyad szent fiadnak,⁶⁹
750 Ki tegedet vallot szendséges Annyának,
Akad most törében keserves halálnak,
Igy ugyan, nem mint mást, mert enged Urának.

En edes szent Anyám, te fáratságodot,
Köszönöm én hozzám valo látásodot,
755 Ejjeli s. nappali munkálkodásodot,
Érettem szenvedett szomoruságodot.

Ne siras már tovább, én szerelmes Dajkám,
Mert azt ugy akarta mennyei szent Atyám,
Követlek mindenben, szomoru szent Anyám,
Az Ur légyen veled, többet nem szolhat szám.

MARIA

760 O, szomoru Anya, hát én hova legyek,
Vigasztalást sohult nincsen kitől végyek,
El fogyok egészszen, nem tudok, mit tégyek,
Én vigasztalomnak nincs már kit remellyek.

765 Hozzád folyamodom, szerelmes gyermekem,
El ne feletkezzél, tekéncs szegény ügyem,
Ne árthasson soha eskütt ellenségem,
Mert nincsen kívülled senki *reménségem*.⁷⁰

770 Bocsánatot kerek, hogy eletedben,
Ugy nem szolgálhattam, mind Anya mindenben,
Jo gondot tereád én meneteledben
Ugy nem viselhettem, légy kegyelmes ebben.

Többet nem szolhatok, lelkemnek öröme,
Hanem kérlek arra, midőn a' mennyekben,
775 Szerelmes Atyádnak allasz elejében,
Hogy ez elet után vigy dicsőségedben!

⁶⁹ szavai<d>t [Ráírással javítva.]

⁷⁰ ellenségem [A másoló tévesztését javítottuk.]

CHRISTUS

Vigyázzon te reád az Atya Ur Isten,
Szenteltyen meg téged a' Szent Lelek Isten,
Ő szent Angyalival úgy meg szenteltessen,
Hogy ellenségidet győzhesd meg erőssen.

(Hic osculat discedit.)

780 Már el közelgettem utolsó órához,
Kegyed Tanítványim, kezgyűnk imádsághoz,
Gecsemáni kertbe készülök halálhoz,
Könyörgök elsőbbsen szerelmes Atyámhoz.

(Vadunt ad hortum.)

785 Kedves Tanítványim, itten vigyazzatok,
Aitatos szível itt imádkozzatok,
Hogy gonosz kísértet ne szálljon reátok,
Imádságnak helyet én tovább vállaljatok.

790 Szerelmes szent Atyám, mullýék el ez pohár,
Kit már elkészített amaz gonosz kalmár,
Sido seregekkel nem meszsze vagyom már,
Szörnyű dühüsséggel mint oroszlán úgy vár.

*(Redit ad discipulos.)*⁷¹

Egy kevesset velem mért nem vigyázhattok,
Hanem az álomnak maggatok aggyátok?⁷²

795 Atyám, mégis kérlek, távoztasd el töllem
Ez pohárt, ha úgy nem rendelted felöllem.

(Redit ad discipulos.)

Mert ismeg alusztatok, s velem nem vigyaztok,
Kellyetek fel mingyart és imádkozzatok.

800 Szerelmes szent Atyám, hogy ha e' pohárod,
Ugyan csak meg igyam, nékem parancsolod,
Örömet meg iszom, legyen akaratom.

(Redit ad discipulos.)

⁷¹ [A szerzői utasítás hiányzik, a következők alapján pótoltuk.]

⁷² agyatok [Emendáltuk.]

Kellyetek fel immár, mert el jött az ora,
Az Istennek fia vitetik halálra.

PETRUS

Amig a testemben lelkem fog maradni,
Ezt meg nem engedem, hogy halálra vinni,
805 Valaki tegedet merjen meg kötözni,
Inkább veled együtt kész leszek meg halni!

JUDAS (*cum cohorte accedit:*)

Üdvöz légy, o, rabi, én kedves mesterem.⁷³

CHRISTUS

Édes Tanítványom, Judás, mit miveltél?
Egy kis nyereségért hát veszelyre mentél?
810 Ily nagy sokaságot hogy reám gyűtöttél,
Hogy szép színességgel engem el vesztenél.

(*Ad turbas:*)

Ily nagy sokasággal kérlek, kit kerestek?

JUDAEI

Amaz nép amitto Nazareti Jésust.

CHRISTUS

A Jésus én vagyok. *Induljunk!*⁷⁴

815 Mégis kérlek, mire ily nagy dorongokal,
Mostan ügyekesztek kinzo szerszámokkal?

JUDAEI

Mert egyszer megmondok: a' Jésusért jötünk,
Illy nagy dorongokot néki keszítettünk.

CHRISTUS

Ugy, mint egy latorra *jöttetek* ellenem,⁷⁵
820 Midön a' Templomban az irast hirdettem,
Senki közülletek meg nem fogott engem.

⁷³ Üdvöz o [Emendáltuk.]

⁷⁴ Indidunk. [Emendáltuk.]

⁷⁵ jöttetek jöttetek ellennem [Emendáltuk.]

DUX MILITUM

825 Bátran, jo vitezek, mostan forgogyatok,
Az parancsolatban hiven el járjatok,
Parancsollya néktek a' ti hadnagyotok,
Egy szivel lelekkel reá rohannyatok!

(*Hic irruunt.*)

MILES PRIMUS

Kötözd meg erőssen ezt a' gonosz embert,
A'ki a' sidok közt gonoságot kevert.

MILES SECUNDUS

Irtoztato képpen ez latort verjük meg,
Hegyes láncsáinkkal testét lugassuk meg!

MILES TERTIUS

830 Ah, régen kivántam ez amittot *lát*ni,⁷⁶
Meg rongálván rajta boszumot tölteni.

MILES QUARTUS⁷⁷

Nem szánnám ez embert pokolra le vetni,
Ott ezer s. meg ezer kinokkal kinezni.

DUX MILITUM

835 Kérlek, jo vitézek, ugy rá vigyázzatok,
Hogy ez Istentelen el ne szalaszszátok,
Botokkal az hátát meg lapogassátok,
Mig papok kezébe által adhassátok!

SCENA OCTAVA

MILES QUINTUS

840 Eregy, Istentelen két vagy három szora,
Annás és Kaiphas papi forumára,
Lássuk, hogy mit felesz sok hazugságodra,
S. mi lesz fizetésed sok faratsagodra!

MILES SEXTUS

Talám azt vigyázod, kinek praedicálhass,
Majt talász halgatot, tsak Annashoz juthas.

⁷⁶ láttam [Emendáltuk.]

⁷⁷ Servus 4tus [Emendáltuk.]

DUX MILITUM

845 Parancsolatidban ma hiven el jártam,
Mivel az amittot, Uram, meg fogattam,
Mesterseggel addig utanna fáradtam,
Mig kezzre kaphattam, s. így praesentálhattam.

CAIPHAS

850 Jól van, kedves szolgám, hiveséged dicsirem,
Parancsolatimban hogy el jártál hiven.
Ihol, fáratságod pénzel meg fizetem,
Ez ellen tanukot azonban hoz nékem!

DUX MILITUM

Ihon már, el hoztam a' két bizonságot,
Csak hogy ők meg mongyak a' sok gonosságot.

TESTIS PRIMUS

855 Ez az ember, a ki nagy alnokságával
A' népet holdittya rut tanításával,
Ugy annyira, hogy már egész nép magával
El hitette, hogy ez járna igassággal.

TESTIS SECUNDUS

860 Nem régen a' népnek midön praedicálna,
Roppantott sereget el amittot volna,
Ugy hogy az egész nép belé bolondulna,⁷⁸
Hogy tennék királynak, ügyekeznek vala.

865 Erről királyságát mindenütt hirdeti,
Herodes országát el akárja venni,
Hamis alnoksággal ellenne tamadni,
Ha alkalmatosság fog annak adatni.

TESTIS TERTIUS

870 Mojzes törvényének ellenne tanított,
Mivel nem illette soha a' szombatot,
És hogy Isten fia, azzal hazudozott,
Egész nemzetségét már mind el amittott.

A Császár adoját immár meg tiltotta,
Hogy azzal hamarébb tisztességre kapna,
A' Sido országban vigan regnálhatna,
Eddig az elméjét mind azon forgatta.

⁷⁸ béle [Emendáltuk.]

875 Ez az ember teli minden gonossággal,
Már semmit nem gondol nemes országunkal,
És törvényét mongya hamis próphétákkal,
A' Jehova ellen szól karomkodással.

CAIPHAS

880 Hallode, mit szolnak mind ezek te reád,
Ha ezek így vannak, rosszul foj causád,
Hogy magadot mentsed, most nem mozog a' szád.

Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Felelj meg én nékem ezen kérdésesre:
Te vagy e Istennek fia, és mi végre
Jöttél e' világra nagy veszedelemre?

JESUS

885 Te mondod, hogy vagyok az Istennek fia,
Ember váltságaért jöttem ez világra,
Az után Atyámnak ülök ő jobbjára,
Az után el jövök itélet napjára.

CAIPHAS

890 Imé, káromkodik, minnyajon láttjátok,
Azért mongyatok meg, mi a kívánságtok.

JUDAEI

Nem melto, hogy élyen többet e' világon,
Huzzad kereszt fára, hogy mingyár meg hallyon.

CAIPHAS

Hallyátok szolgák, fogjatok ez rabot,
Tölcsétek ki rajta minden boszutokot.

MILES SEPTIMUS

895 Nosza, jo barátim, most emberkegyetek,
Régi mestersegit ma elé vegyetek,
Hogy ez gonosz embert meg elegicsetek,
Kinzo eszközököt mingyárt készittsetek!

MILES OCVATUS

900 Tudos hohérokot egész tartomannyabol,
Elé hijjunk mingyárt hires Judiából,
Erre mesterséget tanullyunk ezektül,
Semmit el ne hagyunk fel tett szándekinbol.

MILES PRIMUS

905 Ne papoly itt annyit, kösd bé a' két szemit,
Majdon meg próbálok az ő tudományit,
Meg kivantatik, ha a prophétalásit
Elé veszi regi sok gonosz ravasságít.

MILES SECUNDUS

Hires propheta vagy, prophetállly most egyet,
Mond meg hamar migyart, ki csapott meg téged.

MILES TERTIUS

910 Meg fojtotta ötöt ama sok ravasság,
Meg bolondította királylyi kívánság,
Majd el marad tölle a' kívánt királyság,
Minden dolga, hid el, merő balgatagság.

MILES QUARTUS

Kérlek, pajtás üssed egyszer meg jól arczul,
Ha azt nem álhattya, hid el, majd meg mordul.

MILES QUINTUS

915 Jertek most minnyajan, reaja rohannyunk,
Káromkodásokra egyszer smind fakagyunk,
Veszött, ostort, lánczot egyenként kapdossunk,
Ennek kénzásaban emberül forgodgyunk.

CAIPHAS

920 Hagyátok el immár, mert a'mint láttatik,
Érzekenség benne majdon meg aluszik.

(Adducunt milites.)

Vitesd el már ettől Pilátus házához,
Vigyázzatok hozzá, ott is e' gonoszhoz,
Mü is mingyár megyünk gyorsan az udvarhoz,
Ottan már vég képpen látunk a' dologhoz.

MILES SECUNDUS

925 Ballagj az udvarhoz kívánt tiszteletre,
Bizom hogy az után huzunk a' keresztre.

SCENA NONA

CAIPHAS

Felséges Császárunk kedvesebb embere,
És ő néki vagy te egyik szeme s keze,
Az ő országának tekéncs veszélyere,
930 Kinek rendeltettél gond viselésere.

Szükséges tenéked, hogy Császár országát,⁷⁹
Oltalmazd hiven az ő biradalmát,
Másnak ne engedgyed ki terjett határát,
Avagy el ne szenvedd annak pusztítását.

935 Azért im ez embert te elődbe hoztuk,
Sok gonoszságáért nem régen meg fogtuk,
A' népet holdittya, fülünkel hallottuk,
Országot is kíván, azt meg bizonyittyuk.

ANNÁS

940 Ez az hitegető vadász kívánságot,
Már el holdította az egész országot,
Mert a' nepek előtt sok babonaságot,
Tészen mesterséggel ördögös munkákat.

Az Isten törvényét már semminek tartya,
A' szombat napokat semminek állittya,
945 A' Császár adajat meg ne agyák, tiltya,
Hogy ő Isten Fia, mindenütt kiáltya.

PILÁTUS

Felseges Császárom mit parancsolt nékem,
Illik mind azokat hiven vegbe vinnem,
Egész Judaeában igasságot tennem,
950 Jokot es roszszakot igazan itilnem.

Már azért akár ki ebben az országban,
Alacson s. felsőknek legyen bár számában,
Papi rendnek avagy kösségnek sorsában
Legyen, de mindezek vadnak hatalmamban.

(*Conversus ad Jesum:*)

⁷⁹ Szükséges [Emendáltuk.]

955 Valoje, hogy Isten ellen káromkottál,
Salamon Temploma ellen fel állottál,
Felséges Császáruk ellen rugodosztál,
Hamis tudománnyal Judaeában jártal?

JESUS

960 Én soha titokban semmit nem mondtam,
Világosan, hidd el, mindenütt szollottam,
Üdvösség uttyára mindeneket hittam,
Akarattyan én szent Atyámnak jártam.

PILÁTUS

965 Hát az valoje, hogy az Isten Fiának
Magadot mondtad, Meny s. föld királyának,
Tulajdonítottál oly nagyot magadnak,
Hogy már hivattatnál mindenütt királynak?

JESUS

970 Azt igazán mondd, mert én király vagyok,
Arra születtem, tuggyák az Angyalok,
A' Propheták ebben jeles bizonságok,
Nalatok is vadnak ezekről irások.

PILATUS (*ad Judaeos:*)

Hivatalom szerént ötöt meg vizsgáltam,
Szavaiból ötöt jól meg próbáltam,⁸⁰
De benne halálra okot nem találtam,
Azért én halálra nem kárhosztathatom.

975 De hogy megszünhessek dühös haragotok,
Az oszlophoz kötve meg ostorozzátok,
Tövisből koronát fejére fonnyatok,
Mely ilyen koronát érdemel királytok.

(*Quo dicto exequentur flagellationes et coronarunt.*)

LICTOR QUINTUS

980 Üdvöz légy Sidoknak hatalmas Királly,
A' király oldalát ilyen sereg álgya,
Szüntelen palotán ötöt udvarollya,
Hogy pokol szél ötöt ottan ne talállya.

⁸⁰ próbáltam [Emendáltuk.]

LICTOR SEXTUS

Vah, te hitegető, kapál uraságra,
Itten már vigadhacz lelked nyogolmára,
985 Sokakot oktathacz az Isten uttyára,
Üssed, mert fakadok nagy káromkodásra.

LICTOR PRIMUS ET TERTIUS

Kötözd meg karjait, pajtás, hamarsággal,
Derekát övezd bé gyorsan vas lánczokkal,
990 Ne gondoly semmit is csont ropogásokkal,
Az után hozza lás veszők s. korbácsokkal.

LICTOR SECUNDUS ET QUARTUS

Üssük már, mert meg van igen jól kötözve,
A' háta verésre meg vagyon görbedve,
Mert erre volt néki minden esze s. kedve,
Hogy ide kötéssék meztelen teste.

(Hic flagellabunt derelinqvunt.)

MILES OCTAVUS *(ne recedunt:)*

995 Mennyünk egy kevéssé, távozzunk el tőlle,
Hogy hadd nyugogyék bár csak egy kevesset.

(Cantus Angeli et paenitentes quatuor:)

ANGELI

Jaj, kicsoda ez fájdalom fia, talám Isten Fia,
Ki szenved ily nagy kinokot, ostorozásokat?

1000 O, ember, a te Vétkeidert, rut engedetlenségidert,
Igy kinosztatik es gyaláztatik meg szabadulásodért.

POENITENTES

Tehát ertem gyötrődik.

ANGELI

A Jésus.

POENITENTES

Ily keményen veretik.

ANGELI

A Jésus.

POENITENTES
1005 Talán meg is őletetik.

ANGELI
Keresztre feszítettetik.

POENITENTES
Szánom már vétkeimet.

ANGELI
Meg bocsattya ezeket.

POENITENTES
Meg jobbittom éltemet.

ANGELI
1010 Ad ő arra kegyelmet.

POENITENTES
Agy Jésus, már szent lelket.

ANGELI
Azután üdvösseget.

LICTOR OCTAVUS
1015 Jere már, hitetlen, tanács eleibe,
Ott megyen helyyesen a' te dolgod végben,
És a'mit kívántal a' földön letedben,
Meg nyered, kétséges immár ne légy ebben!

SCENA DECIMA

JUDAS
1020 O, átkozott világ, mi modon meg csalál,
Ez pénz kivansággal jaj, jaj, mire hozál,
Mert már az lelkemet szüntelen az halál
Gyötri s. ostromollya, akár hol fel tanál.

Nem vagyok én méltó, hogy irgalmasságot,
Nyerjek az Istentől örök boldogságot,
Mert el adtam penzért az ártatlanságot,
Azért szerzék nékem veszett gazdagságot.

1025 Nem várhatok többet meg aggot fejemre,
Mivel menten megyek örök veszellyemre,⁸¹
Nincs is tovább gondom hoszas eletemre,
Majdon elérkezem pokol fenekére.

1030 Valakik világon meg élni akarnak,
A' pénz keresésnek mind bekét hagyatok,
Az ártatlanoknak kéncsen ne kapjatok,
Mert bizony pokolban leszen jutalmatok.

1035 Imé, én példájok lészek ma azoknak,
Akik egy két pénzert másokot el adnak,
Az ártatlanokra sentenciát mondnak,
Csak penzet és jószágot ottan kaphassanak.

1040 A lelki üsmeret Menyben fel vitettett,
Mert sohult világon helt nem szerezhettett,
Minden statusoktól setétben vettettett,
Jaj, szám ki vetésben, latom, küldettettett.

O, ha meg tarthattam volna jovallását,
Lelki üsméretnek jora oktatását,
Nem vettem volna fel Jésumnak árrát,
Fejemre sem várnám pokolnak nagy langjat.

1045 De már tü, ördögök, jertek, el vigyetek,
Testestől lelkestől éngem temessetek,
Pokol fenekiben éngem gyötörjetekek,
Örökön örökke kinlogyam veletek.

1050 Bár ez példából sokan tanulnátok,⁸²
Gonosz keresetnek bár békét hadnátok,
Világ becsületén ugy ne kapdosnátok,
Pokolban én velem így nem kinlodnátok.

DAEMON ASTAROT

1055 Mi lelt, Judás pajtás, hogy így el hervattál,⁸³
Ez ábrázatodban éppen el változtál,
Talám a' pénz, a' kit a' papoknál kaptál,
El fogyott és ma egész nap mind koplaltál?

⁸¹ menyek [Emendáltuk.]

⁸² tanultsátok [Emendáltuk.]

⁸³ hívattál [Emendáltuk.]

JUDAS

O, vajha ez a' pénz soha erszényemben
Ne tettetett volna, ilyen gyötrelemben
Nem volnék, s nem mennék ördög tömlécziben,
1060 De jaj, már majd megyek sok veszedelmekre!

DAEMON ASTAROT

Ne busuly, csak jere, menyünk el sétálni,
Tudod, hogy magokat ezzel vigasztalni
Szokták a nagy urak azzal regreálni,
Bujokot, gongyokot azzal vigasztalni.

(*Hic Judas cum Daemone abit.*)

JUDAS

1065 Jaj, mi dolog legyen, mond meg nekem, kérlek?
Jaj, mert minden felől háborgat a vétek.

DAEMON ASTAROT

Ne gondoly most azzal, maj jobban meg hallyuk,
Te neked tudtadra hamarságal adgyuk.

JUDAS⁸⁴ (*Hic strepitus major.*)

1070 Jaj, talám ég, föld ellenem támadott,
Pokol tüze, látom, nagyon fel gyuladott.

(*Hic exeunt 4 daemon.*)

DAEMONES

Rosz hirt hozunk, Judás, néked az udvarbol,
Pilátus házaban öszve gyűlt tanácstol:
Jésus meg öletik papok tanácsabol,⁸⁵
A' mind hallom népnek kiáltozásabol.

DAEMON SECUNDUS

1075 Vélem, hogy meg adod árrát sáfársagodnak,
Mert az ártatlan vért a' hohér Sidoknak
El adád, s fel veréd árrát a' Christusnak,⁸⁶
Majd notáját fuvod rosz kalmársagodnak.

⁸⁴ [A szerepnevet pótoltuk.]

⁸⁵ Judás [Emendáltuk.]

⁸⁶ adát [Emendáltuk.]

JUDAS

1080 O, jaj, mind adam el ártatlan vért
A' hohér Sidoknak egy néhány tallérért,
Nem vagyok már méltó, hogy az üdvösséget
Csak egy szót is szollyak, el kárhosztam azert.

1085 Már én reám kérlek, gondot viseljétek,
Ördögök, gonoszra a' kik sürgettetek,
Fel akasztom magam, jertek, segellyetek,
Praedátok örökké már leszek tü néktek.

DAEMON TERTIUS

1090 Nem hagylok, barátom, hid meg, én tegedet,
Mert már régtől fogva szeretem lelkedet,
Gyakor fáratsággal te veszedelmedet
Kerestem, s. abban is bé töltem kedvedet.

JUDAS (*infra patibulum:*)

Bucsuzom te tölled, o, veszendő Világ,⁸⁷
Többé én lelkemet semmi féle joság
Meg nem vigasztallya, gonosz mulandoság,
Hanem el temet az örökké valóság.

1095 Oltalmazzon Isten ily gonosz esettől,
Titeket minnyajan ily gonosz esettől,
A fene ördögnek kegyetlen kezettől,
Hogy el ne rekessen örök dicsőségtől.

1100 El készítve várom utolso orámra,
Készítettett helyem test nyugovására,
Lelkem, tudom, esik az örök pokolra,
Isten ti hozzátok, kötél a' nyakamra.⁸⁸

(*Hic suspenditur et per filium alligatur passerem dimittunt.*)

DAEMON SECUNDUS

1105 Fogd meg, Drumo pajtás, Judásnak a' lelkét,
Látod, hogy czérnával kötötte meg végét,
Hogy ki ne ejthesse belé tett erszényét,
Holta után vigye pokolba a' pénzét.

⁸⁷ ő [Emendáltuk.]

⁸⁸ nyakabra [Emendáltuk.]

Nosza, mi forgogyunk, vegyük le a testét,
Üressen ne hagyuk pokolba a' helyét,
Köszönjük hozzánk valo szeretetét,
1110 Egész életében szolgálat tétélet.

DAEMON TERTIUS (*ad populum:*)

PéNZ keresésnek olyan az ő vége,
Minden ember bátor ügyekezék ebbe,
A' péNZ vakargatást másnak ne engedje,
Mert penz közöt lészen gazdagoknak lehe.

DAEMON QUARTUS

1115 Haj, Dudu, csak vigyük hamar vacsorára,
Testestöl lelkestöl Pluto konhájára,
Azért vettete volt Mesterit koczgara,
Mert nem szokott volt a sás kapálásra.

(*Hic abibunt.*)

SCENA UNDECIMA

PRINCEPS TENEBRALIS (*pertinebit:*)

1120 Föld gyomrában lévő kedves órszágomnak,
Tüzzel langadozo kegyetlen pokolnak,
Igen szorolodik széllye határomnak,
Meg csökik ereje hatalmasságomnak.

Szándékomban vala tavul terjeszteni,
Az egész Világot hozza kuporittani,
1125 Az ember fiait belé rekeszteni,
Örökön örökké ottan gyötörtetni.

De latom, megfordult ezen bölcs tanácsom,⁸⁹
Maj semmiben megyen gyakor fáratságom,
Mer ma mind ezektől bizony meg fosztatom,
1130 Midőn a kereszt fán a' Christust meg látom.

Nem vellettem volna, kedves jo pajtásim,
Hogy füstbe mennyenek ezen oktatásim,
Semmivé legyenek gyakor ohajtásim,
Az emberek utan sok leseskedesim.

⁸⁹ b<ö>cs [Emendáltuk.]

1135 De ha bizonyosan tudnám, közülletek
Hogy ki cselekedte, és honnét erettek,
Ily káros tanácsok kitől erettenek,
Meg szolgálnám néki, el hitethetitek.

DAEMON CLAUDUS

1140 Ama kevély Drumo gonosz mesterséggel,
Ejjéli s nappali [...] leleskedése,⁹⁰
Ez szomorúságot kerítetté fejünkre,
Országunkot hagyta ilyen nagy szegénységre.

DAEMON SECUNDUS

1145 Ha azt tudta volna, hogy az Isten Fia,
Tulajdon szándékból magát adta volna,
Jobbra vélem Judást meg *nem* csalta volna,⁹¹
El nem adta volna Christust ő általa.

DAEMON TERTIUS

1150 De ha Judás Christust el nem adta volna,
Az Christus fejünköt meg nem törte volna,
És ily hatalmason rajtunk nem regnalna,
Sok számú rabokot töllünk nem vett volna.

Menj el, Santa szolgám, mond a' gonosznak,
Hozzá elé lelkét hitetlen Judásnak,
Mert ma meg fizeti sok fáratságának,
Diját Drumo ördög forgolodásának.

(Princeps hic claudit recedit alter exit.)

DAEMONES⁹²

1155 Haj haj, Santa pajtás, régen már halalát
Vártam Judásnak, mert tudtam kárhozásit,
Mert olcson el adá az ő drága Urát,
Örvendezek azon, hogy loptam egy pénzitt.

1160 Tehetségem szerint ötöt kísértettem,
Mind ejjel s. mind nappal egyaránt órószttem,
Hogy jót cselekegyék, éppen nem engettem,⁹³
Ihon már elnyertem, *kit* régen kerestem.⁹⁴

⁹⁰ lázodozó [?]

⁹¹ velem [A hiányzó szót pótoltuk.]

⁹² [Hiányzik a szerepnév.]

⁹³ cselekegyek [Emendáltuk.]

⁹⁴ <a'> kit

DAEMON CLAUDUS (*hic deducit ad Principem Tenebralem:*)

1165 Bolond, mit örvidesz Judásnak halálán,
Mert haszontalanon kapdosál ez praedán,
El adád szegént pokol birodalmán.⁹⁵

Itt van a' hitetlen, kit régen kerestél,
Ember latására Urunk nélkül lettél,⁹⁶
Meg nyerted általam, a mit nem véllettél,⁹⁷
Amit vélle akarsz, itt van, cselekegyél.

PRINCEPS ASMODEUS⁹⁸

1170 Bezzeg szép nyereség, a'mire ma kaptal,
Ezerni ezért mert ma egyet adtál,
Mind meg fizecz ezért, hogy ily bolonduttál,
Ma millio ördög rajtad szánt és kapál.

1175 Kérlek, ti jo szolgák, mingyárt meg fogjátok,
Ily nagy bolondságot ingyen ne hagyatok,
Teteitől fogva jól meg pacskollyátok,
Pokolban az után bé taszigálljátok.

(*Hic vapulata consociis magno strepitu tandem detruditur. Princeps dicit.*)

PRINCEPS ASMODEUS⁹⁹

1180 Egészen az erőm kezde fogyatkozni,
Lelkem vidámsága éppen el alunni,
Veszedelmet látok a' fejemre jőni,
Pokolba lánczokkal már meg kötőztetni.

1185 Jaj, hogy mely heában eddig faradozék,
Ember veszélyere a' hasam ehezék,
Imé, veszélyemre végtére evezék,
Be heába ingyen kezem vitézkedék.

Fussunk el, szolgálaim, gyorsan bé pokolba,
Nékünk rendeltetett örökös akolyba,
Hogy az Isten Fiát ily sok kiáltásban,
Ne lássuk meg halni magunk országunkban.

(*Hic se movet fugam aqvirens.*)

⁹⁵ el ad el [Emendáltuk.]

⁹⁶ latására <om> Urunk

⁹⁷ nyertet [Emendáltuk.]

⁹⁸ [A nevet kiegészítettük.]

⁹⁹ [A szerepnév hiányzik.]

MICHAËL

1190 Nem szalacz innét el, őrdögök serege,
Ki vagy embereknek eskütt ellensége,
Neked szolgálóknak örök ellensége,
Föld kerekiségének örök nyeresége.

1195 Ha kivantad vesztét emberi nemzetnek,
Lássad halálát is Üdvözítőjének,
Erezzed romlását kegyetlen erődnek,
Lelkeket vadászo mesterkedesednek.

1200 Jertek, az halalra Jésust kövessétek,
Mivel halálában úgy ügyekeztetek,
Az elveszett Ádám váltságát nézzétek,¹⁰⁰
Az után pokolba minnyajon mennyetek.

*(His dictis colligit in unum et dicit autem in hic sonus.)*¹⁰¹

SCENA DUODECIMA ET ULTIMA

Pilatus et senatores comperibunt

*(Hic ingrediuntur continuo Pilati.)*¹⁰²

CONSILIARIES¹⁰³

Itten jelen vagyunk parancsolatodra,
Mond meg, s úgy felelünk propositiodra.

PILATUS

1205 Nem ketelkedem, hogy tudva van nálatok,
Nem regen egy embert hogy hozzám a' papok¹⁰⁴
Hosztanak, s ő véllek a' Phariseusok,
Kivánnyak meg ölni, mi a ti tanácstok?

1210 Mongyák, hogy országunk addig holdította,
Az Isten törvényt ő meg nem tartotta,
A' Császár adaját immár meg tiltotta,
A' mind a fő pap azt meg bizonyította.

¹⁰⁰ <a>dám [Emendáltuk.]

¹⁰¹ [Nem tudni, hogy milyen hang szólalt meg itt, a kéziratban nincs erről semmi.]

¹⁰² [Ettől kezdődően a szöveg a 691. oldalon olvasható, logikailag azonban itt következik.]

¹⁰³ [Hiányzik a szerepnév.]

¹⁰⁴ ember [Emendáltuk.]

CONSILIARIUS PRIMUS

Elsőbben én néked voxomot ki mondom,
Mivel hogy az adót meg tiltotta, hallom,
Az Isten törvényét által hágtá, hallom,
1215 Meg kel halni néki, asztot én ugy tartom.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Ezen sokat fejünk nem szükséges törni,
Nem kel bogrol bogra itt sokat szökdösni,
Hanem az dologhoz gyorsan hozza látni,
Mert a' mi Mojsesünk nem szokot hazudni.

CONSILIARIUS TERTIUS

1220 Nem kel a törvényben sokat koválgani,
Sok féle ratiot mind helyesé hadni,
Mert nemely gonoszok el szoknak tekerni,
Az igasságot is hamissá tetetni.

1225 Lelkem ellen valo dolgot cselekedném,
Ha rágalmazását meg nem jelenteném,
Fő fő uraimnak a'mind eszre vévén,
Rutul le gyalázá, hát eszt el szenvedném.

1230 Ha ejjel nem volna, csak ezertis néki,
Mü szemeink elől meg kellene halni,
Nagy káromlás immár, itillye meg kiki,
Nagy fel fuvalkodas, ne szenvedgye senki.

CONSILIARIUS QUARTUS

Sok botránkozásnak hadd agya meg árrát,
Mert gyakorta, tudom, fel nyitotta száját,
Ellennünk káromlo sok homályos szavát,
1235 Méltó, hogy itillyem ilyenek szolloját.

CONSILIARIUS QUINTUS

Mivel a' nagy ünnep közelget elönkbe,
Nem lehet sokáig maragyon törvényben
Ennek causaja, hanem mindenekbe
Halál lesz, nem egyéb, itten ő törvénye.

DUX MILITUM

1240 Amint parancsoltad, immár végbe vittem,
Azt a' gonosz embert ugyan meg verettem,
Kivánságod szerint meg elégítettem,
Parancsoly még többet, s mind végbe vitetem.

PILATUS

1245 Csontairol husa, látom, le szakadott,
Mert ez halálhoz vált, im ugy el lankadott,
Lelke is benne már ugy meg allapodott,
Fél holt elevenen im, praesentáltatott.

1250 Nem kívánhatok már ezeknél többeket,
Mert nem tanálhatok benne én vétkeket,
Kiert erdemellyen ilyen veréseket.

CAIPHAS

Látom, ügyekezel esztet el bocsátni,
Országunk törvényét akarod rontani,
Népeknek romlását semminek tartani,
Nem fogsz a' Császárnak így baráttya lenni.

PILÁTUS

1255 Judának népei, néktek mi tevezétek,
Azt mongyatok e, mit papi fejedelmek?

JUDAEI OMNES

Feszisd meg ma mingyárt, keresztre huzassad,
Boszunkra már tovább itt ne tartoztassad!

PILÁTUS

1260 Látom, hogy ártatlan vére szomjuhosztok,
Hogy pedig fejemre ne szállyon az átok,
Semmi gondom vélle, tü azért lássátok,
Ójjétek meg őtöt, a' mint kívánnjátok.

JUDAEI

Ne rebegjen nálunk lelki úsméreted,
Ránk vére szállása, ha ártatlan szenved.

PILÁTUS

1265 Ama nagy keresztet tegyetek vállára,
Mivel kívánczozott eddig uraságra,
Had mennyen regnálni magos Golgotára,
Vigyázással légyen onnan országára!

1270 Indullyatok utra, sokat ne késsetek,
A' magos kereszt fán hogy tülle nézhessetek,
Tiszteletet néki ottan tehessetek,
Boszutokat rajta ott ki tölthessétek.

SCENA TERTIA DECIMA

LICTOR PRIMUS

1275 Egész életedben hegyen tanítani,
Szokásod volt néked népet holdítani,
Kicsin hajocskákon tengeren sétálni,¹⁰⁵
Most kevesen válnék szolgálatra jőni.¹⁰⁶

LICTOR SECUNDUS

1280 Hamar, Jésus Christus, az Üdó el telik,¹⁰⁷
Látod, hogy előttünk mely nagy mező láczik,
A' mig által mégyünk a' lábad meg fázik,
Talám derekadbol lelked ki ugordik.

LICTOR TERTIUS

Ahe, miért botlol, hogy nem jársz lábardon?
Talám tronusodot nem viszed vállardon,
Eregy, mert oly huppot ejtek a' hatadon,
Hogy meg csendül, hidd el, az egész udvaron.

LICTOR QUARTUS

1285 Mit csépel az inad, ne kessél galocsa,
Majd bé tellyesedik, a' kit már gyakorta
Amittál, szájadis sokszor kiáltotta,
Te nálad bé telni mondott a Propheta.

¹⁰⁵ [tengeren: az *n* föléírással betoldva.]

¹⁰⁶ [Talán: vállalnák?] [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ hama [Emendáltuk.]

LICTOR QUINTUS

1290 Hamar nyughatol, mer a' kívánt helyedre,
Názáreti Jésus, királlyi székedre
Ihol, felemelünk mindenek néztére,
Terdet, fejét hajtunk te tiszteletedre.

LICTOR SEXTUS

1295 Fekűgy le csak hamar hoszan a' keresztre,
Ne néz itten sokat *czeremoniára*,¹⁰⁸
Királlyi törvények szép rend tartasara,
Had magasztalhassunk fel vigasztalásodra.

LICTOR SEPTIMUS

1300 Huzzad a' két karját még vagy két ölníre,
Vállatol el vállik harmincz hat singnére,
Had érhessen könnyen a jukak helyére,
Az után szeget tégy gyenge tenyerére.

(*Hic aelevat.*)

LICTOR OCTAVUS

Ezt a' két tolvajt is *hátára* feszicsük,¹⁰⁹
És ő véle együtt mingyárt fel emellyük,
Had gyönyörködhessek ő benne a szemünk,
Az után világban imádáshoz kezdjünk.¹¹⁰

(*Hic allatis duobus elevant Christum et alios clavos.*)

LICTOR PRIMUS

1305 Szaj le, hogy ha lehet, az magos keresztől,
Tégy boszut mü rajtunk jo akaratodban!

LICTOR SECUNDUS

Vaj, a'ki elrontad az Isten Templomat,
Harmad napok után felépítéd kőfalát?

LICTOR TERTIUS

1310 Most kerüld a' néppel a' Város piacát,
Kiálcsad magadnak ama szép hosannát!

¹⁰⁸ [A kéziratban a sor mellé beszúrva.]

¹⁰⁹ hátára <mellyere> feszicsük [Fölírással betoldva.]

¹¹⁰ kezdünk [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Atyám, édes Atyám bocsásd meg vétkeket,¹¹¹
Mert lám nem ismériek cselekedeteket.
Szomjuhozom.

LICTOR QUARTUS

1315 Hamar farkas színü bort hozzatok néki,
Királyi szemellyét mert ily bor illeti.

CHRISTUS

Atyám, szent kezedbe Ajánlom lelkemet.

JOSEPHUS (*ad Pilatum:*)

1320 En kegyelmes Uram, könyögök te néked,
Hogy a' Jésus testét le venni engedjed,
Kereszten fügenni tovább ne szenvedjed,
Mivel jól üsméred, hogy ártatlan szenved.

PILATUS

Nem banom, csak ötéted vedd le a' keresztről,
Hogy ne gyaláztassék sidok seregétől.

1325 Latom, hogy más képpen a' dolga szegénnek,
Nem foghat használni az artatlan vérnek,
Tanacsolom, mingyárt ra álni jöjjenek,
Hadd szakadgyon vége a sok inségeknek.

*(Hic involutem ejus imponitur sepulchrum. Cantus cum angelis
et poenitentibus in cantionali habitus.)*

Omnia Ad Majorem Dei Gloriam Beatissimae Virginis Mariae
et Sancti Francisci in Honorem. Sint.¹¹²

¹¹¹ Atám [Emendáltuk.]

¹¹² O.A.M.D.G.B.V.M.E.S.F.I.H. [A rövidítést feloldottuk.]

A MŰ ADATAI

A passió a *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratos kötet 665–692. lapjain található. Tud róla *Bándi* (1896, 290.), *Fülöp* (1897, 30.), *Pintér* (1993, 117.), *Muckenhaupt* (1999, 116.). A passióról Huszár Zsóka szakdolgozatot készített a szöveg betűhív átírásával és egy hosszabb tanulmánnyal 2000-ben a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán *Az 1748-as csíksomlyói passió* címmel. A passió szövege, modern helyesírással, a „*Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!*”. *Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból* című kötetben jelent meg először, Huszár Zsóka és Demeter Júlia gondozásában (*Nap, hold és csillagok*, 2003, 249–302.) a szélesebb nagyközönség számára készített átiratban. A darabot újabban elemezte Medgyesy S. Norbert, főként az Ádám-Éva jelenetet (*Medgyesy* 2009, 186–188.), az égi pört (219) és Mária és Jézus búcsúját (*Medgyesy* 2009, 267–270).

A passió verselése változatosabb, mint a passiók többségéé: a 3. jelenetben egy aabbx rímképletű 7-es és 8-as sorokból álló strófaszerkezetet figyelhetünk meg, a 4. jelenet végén *Homo éneke* is másféle verselésű, mint a szöveg egésze. Az utolsó jelenet Pilátus szavainál szakad félbe, és az epilógus is hiányzik. Lehet, hogy a szöveg összekeveredése miatt maradt le a passió vége, vagy az a füzet volt csonka, amelyből a másoló dolgozott. A 12. jelenet egy részét tévedésből kihagyta a másoló, így azt az utolsó két oldalra másolta be. A legutolsó oldalon a Scena 13 felirat alatt Pilátus egyetlen versszaka olvasható, ezt is előbbre helyeztük, mivel a jelenetváltáskor mindig új szereplőnek kellett megjelennie a színpadon. A másoló nem jelölte a tévedését, de a szövegösszefüggésből látni lehet a helyes sorrendet, amit javítottunk, a változtatást a lábjegyzetben jelöltük. A főpapok előtti jelenetet és Szűz Mária siralmát (mai átiratban) közli *Medgyesy* 2019, 217–218, illetve 249.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Scena prima

Ádám és Éva az ördög mesterkedése miatt elbukik.

Scena secunda

Az ördögök és szövetségeseik Caro, Mundus, és Mors nagy örömmel fogadják az első emberpár bukását, s ezen felbátorodva, megverik és elűzik Conscientiát, a Lelkiismeretet, a helyét pedig Pecunia (a Pénz) foglalja el.

Scena tertia

Conscientia és a Virtus Istentől kérnek segítséget, keseregnek sorsukon, Genius Coelestis a megváltó eljövételével vigasztalja őket.

Scena quarta

Homót Caro, Mundus és Diabolus börtönbe zárja, ahol nagy gyötrelmet szenved. Justitia és Rigor igazságosnak tartja Homo kínjait, de Amor Dei megszánja őt, és azzal vigasztalja a rabságban sínylődő embert, hogy hamarosan megszabadul. Ezután az Ember (Homo) hálaadó éneket énekel Istennek.

Scena quinta

Megjelenik a színen Christus, aki meglátja az uzsorás Zákeust egy fa ágán, és arra kéri, hogy fogadja be őt a házába. A farizeusok szerint a bűnös nem érdemli meg, hogy egy próféta a házába térjen, de Christus elmondja, hogy az orvosságra a beteg embernek van szüksége, nem az egészségesnek. Zákeus megtér. Megjelenik egy vak, akinek Christus visszaadja a látását, majd egy ördögöt űz ki egy betegből.

Scena sexta

A főpapok és a tanácsosok tanácskoznak Christus sorsáról, Júdás kint ül a pitvarban, behívják és megállapodnak vele Christus elárulásáról. Kaifás katonákat ad mellé, elindulnak Christus elfogására.

Scena septima

Christus és Mária búcsújával indul a jelenet, majd a tanítványaival Christus a getsemáni kertbe megy. A tanítványok elalszanak, Christus egyedül imádkozik, majd felkelti a tanítványokat. Péter fogadkozik, hogy megvédi mesterét. A katonák elfogják Christust.

Scena octava

A katonák Kaifás elé viszik Christust, ahol három hamis tanú vall ellene. A katonák megköpdösik, megalázzák, megverik, majd Kaifás parancsára Pilátushoz indulnak vele.

Scena nona

Pilátus (Kaifás és Annás jelenlétében) kihallgatja Christust, de nem talál benne bűnt. Christust megostorozzák és megkoronázzák. Ezután egy angyal és négy bűnbánó lélek közös éneke következik. Végül Christust a tanács elé vezetik.

Scena decima

Júdás siralma, majd megjelenik Astarot, aki elmondja Júdásnak, hogy Christust meg fogják ölni. Júdás elhatározza, hogy öngyilkos lesz, négy ördög biztatja erre. Amikor felakasztja magát, egy veréb repül ki a testéből, sötét lelkét szimbolizálva. Az ördögök nagy örömben vannak, Júdást leviszik a pokolba.

Scena undecima

A Pokol fejedelme azon aggódik, hogy egy ember halála miatt az egész országot el fogja veszíteni, helyett, hogy egyre nagyobb lenne a birodalma, egyre kisebb lesz a határa. Azt parancsolja, hogy büntessék meg azt az ördögöt, Drumót, aki rávette Júdást az árulásra. Vissza akar menekülni az ördögökkel együtt a Pokolba, de Mihály arkangyal útját állja: az ördögöknek végig kell nézniük Christus kereszthalálát, a megváltást, és csak utána mehetnek vissza a pokolba.

Scena duodecima et ultima

Pilatus tanácsosokat hív, hogy megkérdezze a véleményüket Christus haláláról. Mind az öt tanácsos azt javasolja, hogy ítélje halálra őt. Pilatus végül a zsidó népet

kérdezi meg, de ők is megfeszítését követelik. Pilátus beleegyezik, és egy kereszttel a Golgota hegyére küldi Christust, akit nyolc katona kísér.

Scena tertia decima

A katonák gúnyolódva felszegezik a keresztfára. Christus meghal a kereszten. József Pilátushoz megy, és engedélyt kér a test levételére. Pilátus engedélyt ad rá.

SZERZŐ

Fülöp Árpád szerint 1748-ban Petres Zsigmond volt a grammatikai és szintaktikai osztály tanára. Petres Zsigmond életéről kevés adat maradt fenn. 1719-ben, Csíksomlyón született, 1738. szeptember 17-én öltözött be, 1743. augusztus 12-én szentelték fel. 1745-ből van egy adatunk, amely szerint Petres Zsigmond gróf Bethlen Miklósnál volt házi káplán Küküllőváron, ezután valószínűleg visszatért Csíksomlyóra, majd Szárhegyre került. 1785-ben halt meg Szárhegyen szélhűdésben. (György 1930, 412, 556.) Az 1730-as években (1730–35 között) Csíksomlyón bemutatott latin–magyar nyelvű Szent Ferenc dráma szereplői között van egy Emericus Petres (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 72.), talán róla lehet szó, ezek szerint korábban ő maga is a csíksomlyói iskola diákja volt.

FORRÁS

A szerző hivatkozik a 33. (32) zsoltárra (Könyörgés szabadítóért), és idéz a 28. zsoltárból is: „Hozzád kiáltok Uram, Istenem” (Zsolt 28,1). A szeráfok leírását Ézsaiás könyvéből veszi (Iz 6,2). Az újszövetségi könyvekből elsősorban Máté és Lukács evangéliumát használja fel. Az 5. jelenetben a *Hatalmas Mennyei Királyi Szekemből...* kezdetű ének első versszakait idézi a Kájoni *Cantional*ból. Az ének Krisztus monológja, melyben elmondja szenvedése eseményeit „E Vegre szállottam menybe le a földre, / E szellyes világnak adofizetője, / Hogy lennek Atyámnak bekeség szerzője, / E Vegre szállottam menyből le a földre, / Szent Atyámnak tellyék mindenekben kedve.” Ez a versszak teljesen egyezik Kájoni énekével. (*Medgyesy* 2009, 163–164.)

Az 1766-os színjáték szerzője sokat merített ebből a darabból: itt is van Paradicsomjelenet, majd Diabolus, Luciper, Caro, Mundus és Conscientia vitáját olvashatjuk. Mundus, Conscientia és Caro szövegében több versszak található szó szerint ebből a passiójátékból. (*Fülöp*, 1897, 203–205.) A darab sorozatunk 4. kötetében fog majd megjelenni.

ELŐADÁS

A darabot 1748. április 12-én, nagypénteken adták elő Csíksomlyón. Az előadásról közelebbit nem tudunk, de a szerzői utasítások alapján hasonló lehetett az előadási mód, mint a többi passiónál. Van egy jelenet, amely a Paradicsomban és egy,

amely a Pokolban játszódik, egyébként pedig a szokásos színhelyeket (Kaifás és Pilátus palotája, Getsemáne-kert, Golgota stb.) ábrázolja a színpad. A hét allegorikus szereplő: Conscientia, Caro, Mundus, Mors, Rigor, Justitia, Virtus öltözete a korabeli ikonográfiák alapján készülhetett. Amikor Júdás felakasztotta magát, egy élő verebet engedtek el a színpadon a diákok (*Hic suspenditur et per filium alligatur passerem dimittunt*).

Több instrukció utal énekekre (az angyal és a bűbánók éneke, Júdás siralma). A darab zenéjével Kővári Réka foglalkozott (*Kővári* 2016, 135–137.). A harmadik jelenetben *Ó, emberi gyarlóság* kezdettel Genius coelestis énekel általában 7.7.6.6.3. szótagszámmal egy 5 versszakos éneket. Annak ellenére, hogy ugyanezzel az incipittel találunk halottas énekszöveget a Kájoni *Cantionale* 19. század eleji harmadik kiadásában (7.7.7.6.7. *Ó, emberi gyarlóság, halljad, mit mond valóság, Kájoni* 1805, 333.), nem rokon e két énekszöveg. A játékban szereplőhöz hasonló szerkezetű éneket nem találtunk a *Régi Magyar Dallamok Tára* kötetében. A negyedik scena végén az Ember (Homo) *Hálát adok néked, szerelmes Istenem és reménységem* kezdettel 3 versszakot énekel. A szöveg belső rímei alapján elképzelhetőnek tartjuk, hogy a *Ferences iskoladrámák* 3. kötetében az 1752-es passió jegyzetében közölt, *Szeretnél engemet, szeretlek tégedet, én Jézusom* kezdetű ének dallamán hangzott el (amit csak 19. századi énekeskönyvi forrásból tudunk ott hozni a 2. sz. darabnál). A szöveg többféleképpen tördelhető, itt is hosszú, 6-8 szótagú sorok váltakoznak rövid sorokkal, és belső rímek is vannak. A kilencedik jelenetben is felhangzott ének (*Jaj, kicsoda ez fájdalom fia...*), amikor az angyalok és bűbánók párbeszéd formában, egymás mondandóját kiegészítve énekeltek.

A darab zárásaképp, a rendezői utasítás szerint angyalok és bűbánók kara énekel az énekeskönyvből (*Hic involutem ejus imponitur sepulchrum. Cantus cum angelis et poenitentibus in cantionali habitus*). Elképzelhető, hogy Jézus haláláról szóló ének hangzott itt fel, mint ahogy az 1723-as misztériumjáték végén is (*Ferences iskoladrámák* I., 210.), amelyhez Kővári a Kájoni *Cantionale* énekeiből a *Dicsérjük Jézust, az Istennek Fiát* kezdetűt ajánlja (*Kájoni* 1676, 223. = *Domokos* 1979, 239. sz.; *Kájoni* 1719, 173., nótautalása: *Jer, mi dicsérjük a szép Szűz Máriát; ez a dallam az Irgalmas Szűzanyánk, Királynőnk, üdvözlégy variánsa, I. Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!*, 227. sz., dallammenetét azonban a *Hozsanna!* 180.A. sz. éneke, a *Dicsérjük Jézus szentséges Szűz Anyját* mutatja pontosan, csak dúr helyett moll hangnemben; *RMDT II.*, 107. sz.; *Kővári* 2016, 124–125.). Jelen passióban azonban Kővári valószínűbbnek tartja, hogy Kájoni énekeskönyvének 20 versszakos, a *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* kezdetű éneke hangzott fel (*Kájoni* 1676, 165. = *Domokos* 1979, 205. sz.; *Kájoni* 1719, 119.; *Kájoni* 1805, 118.; *Kájoni* 1921, 155. sz.), amelyről az 1741-es, e kötet 2. sz. passiójában már szóltunk, dallamát a *Deák-Szentes kézirat*ból és népzenei gyűjtésből ott közöltük.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A 12–13. scena részeit láthatóan összekeverte a másoló, s így értelmetlen szöveg és cselekmény lett az eredménye. Megpróbáltuk rekonstruálni az eredeti dráma-zárlatot, s így a lábjegyzetben jelölt részt a kézirat 12. scenájának utolsó egységéből

áttemeltük a 12. scena korábbi részébe. A Pilátus és a Tanácsosok közti beszélgetés így – logikusan – megelőzi a Kaifással, majd a zsidókkal folytatott tárgyalást. A 12. scenából ezért a 13. scenába került át a Lictorok jelenete (Krisztus megostorozása, kínzása). A passió így Arimateai József és Pilátus dialógusával végződik. A hosszú és rövid ékezetek között (ö, ő, ü, ú) alig lehet különbséget tenni. A szerepneveket jelölés nélkül egységesítettük: végig a *Christus* szerepnevet használtuk a néha megjelenő *Jésus* forma helyett. A betűkettőzést néha a betű fölötti vízszintes vonallal jelöli a másoló, mi ezt jelölés nélkül feloldottuk, ahogy a szokásos rövidítéseket (pl. Sz. – Szent) is. A nagy és kisbetűket is nehéz megkülönböztetni: a *v*, az *n*, és az *o* betűt is nagy kacsaringóval írja a másoló, abban az esetben is, ha nem tulajdonnévről van szó.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 22 *minden bölcseknek féliben tetetnél* – a bölcsek fölé tetetnél, náluk is bölcsebb lennél
- 68–69 *Princeps Asmodaeus* – A bujaság, a féltékenység és hiúság démona. A középkorban a Pokol hét fejedelmének (hercegének) egyikeként tartották számon Belzebubbal, Mammonnal és Luciferrel együtt.
- 90 *regulaja* – törvénye, szabálya
- 91 *Mamon* – jelentése vagyon, tulajdon, Jézus az evangéliumokban meg személyesítve, a pénz isteneként használja (Mt 6,24). A középkorban a Pokol hét fejedelmének (hercegének) egyikeként tartották számon.
- 96 *Venusnak* – a római mitológiában a szerelem istennője
- 99 *magát be kinleni ügyekeznek* – a lelkiismeret igyekezik kényszeríteni az embert
- 109 *Szent Mihály lovára* – a koporsó vitelére alkalmas négylábú állvány volt, a halottaskocsit helyenként így nevezték
- 115 *solgya* – zsoldja
- 170 *ki vittem paszusom* – kiléptem
- 191 *devotio* – ájtatosság, kegyesség
- 208 *különösön* – külön, egyedül
- 211 *dispositionknak* – rendelkezésünknek
- 213 *patvar* – szitkozódó, rosszindulatú, patvarkodó ember
- 223 *exiliomba* – száműzetésbe
- 224 *decretumban* – határozatban
- 235 *assessorunk* – ülnökünk, ügyvédünk
- 236 *prokátorunk* – ügyvédünk
- 237 *dispensatorunk* – számadónk, számtartónk
- 251 *prosmítály* – prézsmítály, prédikálj, papolj
- 253 *szarandoksagodba* – zarándokságodba
- 305 *Harmincz harmadik Soltárban* – Zsolt 33 (32). Kezdősora: Ujjongjatok az Úrban, igazak, a hívőkhöz illik a dicséret!
- 331 *Seraphimok* – szeráfok, hatszárnyú szent angyalok
- 373 *poenitenciában* – bűnbánatban

- 569 *usurával* – uzsorával
 570 *ratioval* – értelemmel, magyarázattal
 632 *Bezzebub* – Belzebub; ördög, a pokol fejedelme, a hét herceg egyike
 655 *Beliáld* (= *Beliál*) *fiai* – a Sátán fiai, a nagyon gonoszak
 697 *instancziádban* – kérelmedben
 712 *Contractust* – szerződést
 724 *estrására* – örségbe
 731 *expediáltatok* – küldettek, küldünk titeket
 847 *praesentálhattam* – bemutathattam
 872 *regnálhatna* – uralkodhatna
 879 *causád* – (peres) ügyed
 1035 *sentenciát* – ítéletet
 1039 *statusoktól* – rendektől
 1052–1053 *Daemon Astarot* – Astaroth démon, a Pokol egyik örököse
 1063 *regreálni* (*recreálni*) – kúrálni
 1112 *bátor* – ámbár
 1114 *lehe* – lehelete, lelke
 1122 *csökik* – csökken
 1149 *regnalna* – uralkodna
 1187 *akolyba* – akolba
 1203 *propositiodra* –javaslatodra
 1238 *causaja* – ügye
 1285 *Mit csépel az inad, ne kessél galocsa,* – ne mozgasd, ne hadonássz a lábaiddal, te bódult, szédelgő
 1298 *harmincz hat singnére* – 36 singnyire. Sing: régi bibliai hossz mérték, egy könyök = 44,4 cm.

Zsigmond Imre Petres (?):

A DEVOTIONAL GOOD FRIDAY PLAY WITH THE STORY OF THE FALL

ESSENTIAL DATA

The passion play is on pages 665–692 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* The text of the passion play – with modern orthography – was first published in the volume „*Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!*” *Csík-somlyói passiójátékok a 18. századból*, edited by Zsóka Huszár and Júlia Demeter. (*Nap, hold és csillagok* 2000, 249–302.).

The verses of the passion play are more varied than most passion plays. The last scene is interrupted with Pilate's words and there is no epilogue. Either the text was confused or the booklet the copyist used was fragmented.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Scena 1

Adam and Eve fall because of the machinations of the devil.

Scena 2

The devils and their accomplices, Caro, Mundus and Mors are happy and encouraged because of the fall of the first humans, so they beat and chase Conscientia (Conscience) whose place is taken by Pecunia (Money).

Scena 3

Conscientia and Virtus turn to God for help, they are in despair; Genius Coelestis comforts them by announcing the coming of the Messiah.

Scena 4

Caro, Mundus and Diabolus imprison Homo who suffers greatly. Justitia and Rigor find Homo's sufferings just but Amor Dei takes pity on him and comforts the imprisoned man by announcing his imminent freedom. This is followed by Man's (Homo's) grateful song to God.

Scena 5

Christ appears and notices Zacheus on a tree branch and asks him to accommodate him. According to the Pharisees, the sinful man does not merit a prophet in his house but Christ tells them that a man fallen ill needs medicine, as opposed to the healthy. Zacheus converts. A blind man appears, Christ gives his vision back, then chases the devil out of a sick man.

Scena 6

The high priests and the council discuss Christ' fate. Judas is sitting in the barn, he is summoned and he agrees to betray Christ. Caiaphas sends him to capture Christ with a few soldiers.

Scena 7

The scene begins with Christ and Mary saying farewell, then Christ goes to the Garden of Gethsemane with his disciples. The disciples fall asleep, Christ is praying on his own, then he wakes the disciples. Peter swears to defend his master. The soldiers capture Christ.

Scena 8

The soldiers take Christ to Caiaphas where three false witnesses accuse him. The soldiers spit on him, humiliate and beat him and take him to Pilate on Caiaphas' orders.

Scena 9

Pilate (in the presence of Caiaphas and Annas) questions Christ but does not find him guilty. Christ is given lashes and he is crowned. This is followed by the common singing of an angel and four repenting souls. Christ is taken to the council.

Scena 10

Judas' complaint, followed by the appearance of Astaroth who tells Judas that Christ is going to be killed. Judas decides to commit suicide, encouraged by four devils. When he hangs himself, a sparrow leaves his body, as a symbol of his dark soul. The devils rejoice and take Judas to hell.

Scena 11

The king of Hell is afraid to lose his entire country because of the death of one man; instead of enlarging his realm, it is getting smaller and smaller. He orders the punishment of Drumo, the devil who persuaded Judas to betray Christ. He wants to flee back to Hell with the devils but archangel Michael stops him: the devils must watch Christ's crucifixion and the redemption before returning to hell.

Scena 12

Pilate summons his counsellors to ask their opinion on Christ' death. All five counsellors advise him to sentence him to death. Pilate finally turns to the Jewish people who also want Christ crucified. Pilate agrees and sends Christ to the Calvary with the cross and eight soldiers.

Scena 13

The soldiers mock him and nail him to the cross. Christ dies on the cross. Joseph goes to see Pilate and asks for his permission to take down the body. Pilate gives his permission.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, in 1748, grammar and syntax were taught by Zsigmond Petres (1719–1785). We have very little data on Zsigmond Petres' life.

SOURCE

The author refers to psalm 33 (32) and cites psalm 28. The description of the seraphs is taken from the Book of Isaiah (Is 6,2). As far as the New Testament is concerned, he mostly used the gospels of Matthew and Luke. In scene 5, he quotes the first strophes of the song beginning *Hatalmas Mennyei Királyi Szekemből...* from Kájoni's *Cantionale*.

The author of the 1766 play used this play as a source.

PERFORMANCE

The play was performed in Csíksomlyó on 12 April 1748, on Good Friday. We do not know the details of the performance but the author's instructions suggest a performance similar to other passion plays. There is a scene taking place in Paradise and one in hell, otherwise, the stage shows the usual scenes (the palace of Caiaphas and of Pilate, the Garden of Gethsemane, the Calvary etc.). The seven allegorical characters: Conscientia, Caro, Mundus, Mors, Rigor, Justitia, Virtus were probably dressed according to the iconography of the time. When Judas hung himself, the pupils released a live sparrow on stage (*Hic suspenditur et per filium alligatur passerem dimittunt*).

Several instructions refer to singing. Réka Kővári discussed the music of the play (Kővári 2016, 135–137). In scene 3, Genius coelestis sings a song beginning *Ó, emberi gyarlóság*. Although we see a mourning song with the same incipit in the third edition of Kájoni's *Cantionale* from the beginning of the 19th century (Kájoni 1805, 333.), these two song texts are not related. We did not find any song with a similar structure in the volumes of *Régi Magyar Dallamok Tára*. At the end of scena 4, Man sings 3 strophes beginning *Hálát adok néked, szerelmes Istenem és reménységem* but we did not find the melody. There was also a song in scene 9 (*Jaj, kicsoda ez fájdalom fia...*) when the angels and the repenters sang in a dialogue form, completing each other's words.

The play closes with the chorus of angels and repenters singing from the song book: *Hic involutem ejus imponitur sepulchrum. Cantus cum angelis et poenitentibus in cantionali habitus*. It may have been a song on the death of Jesus, just like at the end of the 1723 passion play (*Ferences iskoladrámák* I, 210). According to Kővári, it is more probable that this passion play used a 20-strophe song from Kájoni's song book, beginning *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* (Kájoni 1676, 165 = Domokos 1979, nr. 205; Kájoni 1719, 119; Kájoni 1805, 118; Kájoni 1921, nr. 155), already discussed with the 1741 passion play, marked as nr. 2 in this volume; we also included its melody from the *Deák-Szentes manuscript* and from folk music collection.

9.

Bocskor Tamás Paulinus (?)

CRASSIANUS TRAGÉDIÁJA

Csíksomlyó

1749. április 4. nagypéntek

[SZEREPEK:

CRASSIANUS
SANCTISSIMA TRINITAS
RAPHAEL
VOLUPTAS
VITIUM
XENOPHILUS
RAPHAEL
SUPERBIA
AVARITIA
LUXURIA
INVIDIA
GULA
IRA
ACEDIA
CHRISTUS
MEDICUS
INFIRMARIUS
MORS
FASCIOLUS
MUNDUS
CARO
ANGELUS CUSTOS
DIABOLUS
DIABOLUS DRUMO
SANGVIS
LUCIPER
ANIMA DAMNATA CRASSIANI]

TRAGEDIA DE CRASSIANO

in omni peccatorum genere immerso, et misericordiam divinam desperante;
In die Parasceves ad horrorem peccatorum exhibita.
Anno 1749 die quarta Aprillis in Csik Somlyo

PROLOGUS

Ha Vattok Világban áitatos lelkek,
Ide sietséggel mind elé jőjjetek,
Keseredet szível ma figyelmezzetek,
Ezen tragediát fájlalva nészétek!

5 Mert noha fő kepen Crassianus dolgat
Fogjatok szemlelni, boldogtalanságát,¹
De ő minyajunknak mutat ma oly példát,
Melyből észre vézsi ki ki maga sorsat.²

10 Elsőbenis azért vigyaszatok jól ra,
Mert ma Isten előtt buzgo haladásra,
Szívet fel gerjezti aiatossagra,
Teremtőjet algya mindenek latyara.

15 Az Isten is őtött földi álotoknak,
Úravá rendeli egi madaraknak,
Viszegben legelő s, erdeji vadaknak,
Parancsolatott ad neki szolgáljának.

20 Az utan bocsatya szabad akaratra,
A jót és a rosztat eleiben ádjá,
A bűnt hogy kerülje, kerü őtött arra,
S. inti, hogy a jokban magat gyakorolyja.

Halvan Crassiánus Isten akaratyát,
Hozzaja mutatott kegelmes jovoltát,
Otton fel fogagya, hogy teremtő urát
Soha meg nem bántya, az ő Alkotoját.

25 De a csalárd világ ravasz alnoksaggal
Környűl vesi őtött, színes barátssággal,
S. ottan el felejtí, amit búszgosaggal
Fogada Istennek, aiatossággal.

¹ Fogjatot [Emendáltuk.]

² vézi [Emendáltuk.]

30 Vilag jovaira forditya ket szemét,
Csak hamar le hányva alacson kóntósét,
Minden féle vetek meg szolja a szivét,³
Kocskára fel téshi testével a lelkét.

Mivel barátságát világ fiaival
Kezdi mulatságot, órdóg fiaival,
35 Éjjet nappa tézen testi mulatsággal,
Lelkitt be keréti számtalan ruttsággal.

Azonban az Isten neki meg jelenti,
Angyal áltol ótótt ketszer meg inteti:
Vetkeit hagyja-el, siessen meg terni,⁴
40 Mert más kepen Lelkett kárhoszatra ejti.

De az Angyal szavát csak álom látásnak,⁵
Alitya ő lenni nagy fantásianak,
Azert hamarsággal az ő szolgálainak
Jelt ad, hogy vendeket szaporán hijjanak.

45 Hét halálos vétek megen tanakossék,⁶
Hogy Crassiánussal vendegeskehdessék,⁷
Szines mesterseggel meg környekeshessek,
Vegtere a' Lelkét Pokolra vihissék.

Kivánságok szerént ma véle mulatnak,⁸
50 Ravasz alnoksággal a sziveben szálnak,
Minden gonossagra utat neki nyitnak,
Mig lelkít el veszti, mind addig forgodnak.

De a Christus Jesus mind kegyelmes Atya,⁹
Rajta könyörölven szépen vigasztalja,
55 Irgalmasságából kerit ótótt arra,
Vetkejit hagyja el, s fordújon hozzaja.

³ fele [Emendáltuk.]

⁴ el si siessen [Emendáltuk.]

⁵ alom [Emendáltuk.]

⁶ vetek [Emendáltuk.]

⁷ vendegeskehdessék [Emendáltuk.]

⁸ szeret [Emendáltuk.]

⁹ Chistus [Emendáltuk.]

Azonban az őrdög vérrel és a testtel¹⁰
Egyut tanakosznak, hogy nagy mesterséggel
Környűl vegyék őtöt, simma beszedekkel,
60 Lelket bé keverjek számtalan vetkekkel.

Látvan Crassianust őrszó Szent Angyala,
Hogy magat fordítya ezek tanácsara,
Világ, test es őrdög valamit mondana,
Asztot el követni mindenre kész volna.¹¹

65 Christus szenvedesit aitatossággal,
Elő hagyta neki aitatossággal,
Mit szenvedett Christus fájdalommal,
Hogy jóra vihesse őtöt ezek altol.

70 De hogy Crassianus az ő sok vetkéről,
Keszdig gondolkodni számtalan vetkeről,
Ot ketsegeben esik üdvössége felől,
S magat az őrdögnek adgya mindenestől.

75 Meg jelenik Christus, függven a kereszten,
Atyai irgalmat mutatja mindenben,¹²
Csak hozza forduljon, s, banatott sziveben
Az ő vetkeiről foglaljon lelkeben.

80 Crassianus szive ugy meg kemenyedig,
Hogy Christus szavara semmiben sem hajlik,¹³
Sőt atkoszodásra ottan indittatik,
A Teremtő Isten tőlle atkosztatik.

A Christus is látván, hogy Crassianusnak
Szíve helyt nem adna intő szavainak,¹⁴
Sok munkalkodasi semmit *nem* használnak,¹⁵
Sőt tőlle tartattatnak mind egy sült bolondnak.

¹⁰ verrel testel [Emendáltuk.]

¹¹ minden [Emendáltuk.]

¹² minde<k>nben [Ráírással javítva.]

¹³ sem <hajlkat> hajlik

¹⁴ ad na <sza> intő

¹⁵ semmit használnak [Emendáltuk.]

85 Hogy irgalmasságot mindgyárt valasztattya,
Igaszsága szerent ötött czitaltattya,¹⁶
Itilet napjara vilagbol szolitya,
Igaz sententiat hogy mongyon reaja.¹⁷

Otton Crassianus vilagbol ki mulik,
90 Itilet napjara Lelke vittetetik,
Ő sáfársagirol erős szam vetetik,
Igaz itilettel ördoznek adatik.

Ezt a tragediat ki ki ugy szemlelje,
Hogy nagy buszgosaggal száljon a szivebe,
95 Visgalyja meg lelket ha nincsene resze
Ma Crassiannussal a vétkes életben!¹⁸

SCENA PRIMA

(Crassianus gratias agit sanctissimae trinitati pro Creatione.)

CRASSIANUS¹⁹

Öröktől valo telyjes Szent haromság,
Atya, Fiu, Lélek egy bizony uraság,
Három személljében Isteni valóság,
100 Es egy őrok Isten: telyes Szent Haromság.

Te teremtél, uram, engemet semmiből,²⁰
Es formalad testem föld reszecskeiből,
Mind ezekett nekem ingyen kegyelmedből
Adád, s, cselekedéd nagy szeretetedből.²¹

105 Mit adgyak en neked enyi jo voltodertt,²²
Mit mutathassak be irgalmassagodert,
Szivem aldozattyat, kerlek, mind ezekert,
Őrok hivsegemet ved be mind ezekert.

¹⁶ szeret [Emendáltuk.]

¹⁷ rea [A szótagszámot a rímelés alapján javítottuk.]

¹⁸ vetkés [Emendáltuk.]

¹⁹ [A hiányzó szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁰ [Az *uram* szó föléírással betoldva.]

²¹ adat cselekedet [Emendáltuk.]

²² adgyat [Emendáltuk.]

110 Azert aldlak, Uram, hogy ezt cselekedted,
Mert noha agyagbol testem teremtetted,²³
De Szent Szemelyjedre fel ekesiteted,
S azzal szent nevedet ki hiresiteted.

115 El indulok en, hogy teged uralyjalak,
Hirdetem mindenút: hozsad jarulyjanak,
Minden fele nepek kiralynak valyjanak,
Es örök hiveséget neked szolgáljanak.

SANCTISSIMA TRINITAS (*respondit:*)

120 Én, az minden hato Szentseges háromság,
Atya, Fiu, Lelek egyenlő Valóság,²⁴
En töllem szármozot minden fele joság,
Valami töllem nincs, a csupa gonosság.

Hogy lelket Semmiből neked teremtettem,
Es gyarlo testedet agyakbol miveltem,
Kegyess jo voltombol én azt cselekedtem,
Irgalmassagomot veled így köszlöttem.²⁵

125 Azert emlekeszel az en jo voltomrol,
Ma teveled köszlöt irgalmasságomrol,²⁶
El ne feletkesszél ate Alkotodrol,
Mennynek és a' földnek hatalmas uráról!

130 Immár uralkogyál egi madarakon,
Mezőknek barmain s erdei vadakon,
Viszegben legelő s tengeri halakon,
Föld kereksegében minden alotokon.

135 Tegedet bocsatlak szabad akaratra,
Szabatsagod leszen jora és gonoszra,
A bűnt távosztassad, hogy engem haragra
Ne indiss fel, azzal az boszu álásra.

CRASSIANUS

140 Oh, irgalmassagnak s kegyelemnek Attya,
Ennyi jo voltodert nagy hálaadásra,
Szivemet inditom telyjes buzgoságra,
S magamot ajalom szent szolgálatodra.

²³ agyabol [Emendáltuk.] teremtette<tt>d [Ráírással javítva.]

²⁴ <h>Vá<r>lo<m>ság [Ráírással javítva.]

²⁵ köszlöttem [Emendáltuk.]

²⁶ [A *teveled* szó első betűje olvashatatlan.]

Telyjes eletemben te neked szolgálni,
Kivanom szivemből szent neved immádni,
Meg nem szűnöm soha tegedet aldani,
Telyes buszgoságot szivemnek mutatni.

SCENA SECUNDA

VOLUPTAS

145 En vagyok az őrom, ki a bu sziveknek,
Setetes felleget a keserűségnek
El hajtom, s, meg hozom, s telyes vig örömmnek,
Szerencses oráját a nagy dicsoszejnek.

150 Crassiane, nekem kedves, jo barátom,
Ma te benned lésen nagy vigasztalásom,
Kerlek, hogy ha akarsz lenni en pajtasom,²⁷
Engegy keresemnek, s, ne vesd meg tanácsom.

155 Látom, gyenke s, ritka iffiu termettel,
Fel ruhátsod Isten teged szép személljel,
Ajandekot osztot neked nagy bővseggel,
Ne mocskold meg orczat' szomorú elettel!

160 Vigagy ma mü velünk nyajos társaságban,²⁸
Dombolljunk s, tánczoljunk iffiusagunkban,
Mulatozzunk együt ékes ének szóban,²⁹
Örvendezzünk vigen zengo musikákban.

Imátság, bőjtóles tóllónk *távol* legyen,³⁰
Draga ételeket a szakács késítsen,
Kőlömb külömb fele bort igyek ma minden,
Testi kivanságnak ki ki ma engedgyen!

VITIUM

165 Amig időt vagyon, vigagy eletedben,
Vigasságnak helyje holtod után nincsen,
Azert ne tólsd űdöd tunya henyeelesben,
Hanem őltózzel fel szép színű köntősben.

²⁷ pajtáson [Emendáltuk.]

²⁸ mü [Emendáltuk.]

²⁹ é<k>nek

³⁰ tóllónk legyen [Emendáltuk.]

170 Velünk együtt legyen korcsoma templomod,
Hazugság és szitok s, atok imadságod,³¹
Ha kit te meg csalhacs, legyen mulatságod,³²
Aitatosságtól oltalmazd magadot.

CRASSIANUS

175 Jó barátim, hallám tanács adastokot,
Teczik, s, helyben hagyom jóvallasotokot,
Ez után tarcsatok mind barátotokot,
Mindenben be töltöm ti kívánságtokot.

XENOPHILUS

180 Nozawat, vigagyunk, kedves jobaratim,
Ambar ha egező nap dombolunk, sem bánom,
Csak legyen teneked s, nekem vigaságom,
Míg világban élek, mert ez az én sorsom.

(Hic fit musica.)

CRASSIANUS

185 Noha tanácsoknak helyt adok és attam,
Ételtől s, italtól de már el lankattam,
Mert éjelen és nappal egy arant tobzottam,
És egy héttől fogva semmit nem aluttam.
Azért egy kevesset, kerlek, had nyugogyam,
Egy fél óra alatt testben vidamodgyam,
Álom látásoktól had vigasztaltassam,³³
Szemem nehésséget had tavosztatthassam.

(Hic sedet et dormit.)

³¹ imadságot [Emendáltuk.]

³² mulatságot [Emendáltuk.]

³³ Alom [Emendáltuk.]

SCENA TERTIA

*(Sanctissima Trinitas mittit Raphaelem, ut admoneat eum in somnis.)*³⁴

SANCTISSIMA TRINITAS

190 Meny el sietseggel, Raphael, világra,
Crassianushoz, kit talál aluva,
Őtöt minden kepen paenitentiara,
Ősztőnőzd, mert mas kent menyen a halálra.

RAPHAEL

Dicsiret, dicsősség neked, Szent ur Isten,
Parancsolatodban en el jarok hiven.

(Angelus citat Crassiano dormienti:)

195 1. Crassiane, kely fel egyetlen egy Cliensem,
Mert testedet és Lelkedet varja nagy veszedelem!
2. Nem latode, szemlelede a Pokolnak mélységét?³⁵
Jaj, mely igen, nagy szivesen teged kíván es áhit!³⁶
3. Immar had el es felejcsdel regi ros z elatedett,
200 Ohajtással, zokogással sirassad buneidet!³⁷
4. Eletednek s buneidnek vegit veti az Isten,
Meg büntetni es itilni siet teged kemenyen.
] 5. Vigyaz, kerlek, ihon jőnek az őrdők es a halal,
Kely fel, kely fel sietseggel, oly mélyen ne alugyal!

*(Hic Diaboli ostentant se et recedunt.)*³⁸

205 6. Jaj, veg nélkül s határ nélkül nagy őróke valóság,
Teget követ s kinra vezet az őrdőgi csalardsag.
7. Torkosságban s, bujasagban mit haznal torkig uzni,
Ha ez utan nagy szomorán őrókke kel kinlodni?

³⁴ Rophaelem [Emendáltuk.]

³⁵ mélységét [Emendáltuk.]

³⁶ ahit [Emendáltuk.]

³⁷ zoko<l>gással [Ráírással javítva.]

³⁸ Diabolus [Emendáltuk.]

210 8. Minden jovat s gazdagsagát ha birod e vilagnak,
Gyötrelmedre és vesztedre azok mind el mulnak.

9. Azert sies, s kesedelmes ne légyen meg térésed,
Te teremto és meg valto Istenedet kövessed.

10. Máskent fia s örök rabja fogsz lenni az ördögnek,
Hanem ha lész mindjárast kész engedelmes szavaimnak.

SCENA QUARTA

*(Crassianus evigilat, magnusque ob somnium eum invadit tremor.)*³⁹

CRASSIANUS

215 Jaj, jaj, kedves jo baratim, hol vattok,
Kik en nekem szep rokonim valatok?
Majd könyveznek en szemeim, látjátok,
Ah, jaj, majd meg kel halnom, ne hadgyatok!

220 Micsoda szott fuleimmel én hallek,
Ah, mely retenetes álmat most láték!
Ha ugy vagyon, s, töllem világ távoszszék,
Hogy sem Lelkem ő miatta kárhozzék!

225 Ah, barátim, ki fejt meg álmomat,
Rettenetes és keserves látásomat?
Szomoruság, jaj, látjátok, el nyomot,
Bumban majd meg atkozom az orámat.

*(Hic Xenophilus et Fasciolus a scenis prodeunt.)*⁴⁰

VITIUM

230 Crassiáne, jo barátom, mi léle?
Oly bolandul ki teged ijeszte?⁴¹
Mingyart kardot mert ki húzok ellene,⁴²
Fellyit vezem, s azt tezem elődben.

³⁹ somnum [Emendáltuk.]

⁴⁰ [A jelenetbe Vitium és Voluptas lép be, ők folytatnak párbeszédet Crassianusszal; nem emendáltuk.]

⁴¹ ejeszte [Emendáltuk.]

⁴² ellenne [Emendáltuk.]

VOLUPTAS

Panaszidot, kerlek, mondki, had halyjuk,
Ki artani neked akar, had tuggyuk.⁴³

CRASSIANUS

235 Mihazna vilagon vigassagban élni,
Ejet nappa tenni, szüntelen tobzodni,
Ha ez utan nekem meg kellett halni,
Lelkemnek ezekert ha el kel karhozni?⁴⁴

240 Tavol legyen tóllem a világi hivság,
Távoszék el tóllem a testi bujaság,
Mert ezeket követi öröke valóság
És a rettenetes pokolbeli rabság.

VITIUM

Ez Világot miért anyira meg veted?
Világ mulatságát, tudom, teszereted,
Hiszem, eddig abban élted es kedved,
Hogy minden vilagi jokban legen részed.⁴⁵

CRASSIANUS

245 Angyali zózatot, jaj, álmomban hallek,⁴⁶
Ki miat szivemben igen meg rettenek,
Ki azt monda nekem, hogy ha meg nem térnék,⁴⁷
Rövid údók alat lelkem el kárhoznék.

250 Ajtaja pokolnak azonban meg nyilék,
Ahol retenetes sok lelkeket láték,
Azt kiáltak nékem, hogy ha meg nem térnék,⁴⁸
Rövid údók alat en is oda mennek.

VITIUM

255 Az álomnak ne hidgy, mert az mind hazugság,
Jere inkab, legyen köztünk nagy vigaság,
Meg lád, hogy fejedből ki fut a bolonság.⁴⁹

⁴³ akars [Emendáltuk.]

⁴⁴ etrekert [Emendáltuk.]

⁴⁵ részed [Emendáltuk.]

⁴⁶ almomban [Emendáltuk.]

⁴⁷ ternek [Emendáltuk.]

⁴⁸ térnek [Emendáltuk.]

⁴⁹ abolonság [Emendáltuk.]

VOLUPTAS

Hiszem iffiu vagy, meg sokaig elhecz,
Penitentiara vensegedben mehecz,
Hisem egy szoval is contriciot tehetz,
Kivel buneidert eleget fizethetz.

CRASSIANUS

260 Akár mit mongyatok, de retteg az szivem,
Mert a retenetes szot nem felejthetem,
Mert ha meg nem terek, el kellett vesznem,
Jaj, jaj, el kárhozik mind testem es lelkem!

VITIUM

265 Csak fantasia volt, kerlek, ne higy annak!
Job, hogy jere, s adgyad magad vigaságnak.

CRASSIANUS

Jol mondod, baratom, hogy csak fantasia,
Az álomnak hinni merő Comedia,⁵⁰
Mert paptol hallottam, hogy hamar meg csalja
Az embert az álom, s meg is bolonditya.

SCENA QUINTA

SUPERBIA

270 Kerlek, jobaratim, haljátok szavamot,
Es meg ne vessétek tanács adásomat,
Hanem kövessétek en akaratomat,
Mit akarok, mindgyárt ki mondom vaksomat.

275 Crassiánust hallam, hogy Xenophilussal
Egyút barátkozik és Fasciolussal,
Baratsagban eset világ fiaival:
Forgogyunk, s csaljuk meg miis alnoksággal.

280 Engem ami illet, erőszon igyekzem,
És a kevelysegre szivet fel kerjeztem,
Ezüst és aranyban majd fel oltoztetem,
Penzét es erszenyet meg rakom s, terhelem.

⁵⁰ alomnak mero [Emendáltuk.]

A kiket ha meg látt, kezdig gyöngyörkődni,⁵¹
Magához hasonlot nem akar ismerni,
Mindent ugyekszik sziveben meg vettni,
285 S így minden vetekre utat fog nyittani.

AVARITIA

Ravaz alnoksággal mar én teli vagyok,
Szines mesterseggel hamar fel talállok,
Valaki haszaba en szálást kaphatok,
Onnan nem tavoszm, minyajon tugyatok.

290 Crassianussal is vagyon baratságom,
Hatalmam alá jó, bizonynyal jól tudom,⁵²
Elsőben pediglen jól meg gazdagítom,
Mert a fősvenségre hajlando ő, látom.

295 Azutan erőssen meg tiltom őneki,
Hogy ingyen ne adgyon semmit keziből ki,
A szegent hazabol, mind ebet vesse, ki,
Alamisnát epen ne adgyon ő neki.

LUXURIA

300 Derek mesterseged vagyon, ha csak ilyen,
Halgas mert a csomor esik az nyakamban!
Azt gondolod talan, fősvenség házában
Születet, s, nem vesz el az adakozásban?

305 Kerlek, ő felőlle ne úgy gondolkodgyal,
Majd melleje megyek nyajos társasággal,⁵³
Szívet meg lődözöm Venus nyilaival,
Az utan nem gondol semmit gazdagsággal.

Sőt becsületit is majdon nekem adgya,
Lelket is testevel majd praedara hánya,
Sőt meg Istenet is, meg lad, meg takadgya,
Csak lehesen velem együt tarsaságba.

⁵¹ látt <al>

⁵² ala jo [Emendáltuk.]

⁵³ mell<y>eje

INVIDIA

310 Az Világi hivság sok irigység nélkül
Soha véghez nem ment, hergés morgás nélkül,
Majd minden emberben vagyok örökkösül,⁵⁴
Crassianusbanis szalok véletlenül.

Mind addig furdalom teltul az oldalát,
315 Mig len meg gyulóli ő teremto urat,
Kevelyjen meg veti jo felebarátyát,
És így mint egy rabul nekem adgya magát.

GULA

Kerlek, ne kerdedgyel olyan hatalmason,
Hizem éjjel nappal en forgodom azon,
320 Hogy szüntelen even s ivan csak tobzogyon,
Torkossagval minden roszra utat nyison.

Etellet s. itallal majt otót jól tartom,
Ha az rezegségben jó borral vonhatom,
Eszet el felejtí, s, lezen, mind egy barom,
325 És oda vehetem, a hova akarom.

Az rezegség gyujtya őt herges morgásra,
Rezegség inditya az haragtartásra,
A rezegség hajtya gonoz bujaságra,
Egy szoval minden rosz fertelmes gonoszra.

330 Azert csak heaba azon kerkedeztek,
Hogy tú Crássianust vetekre vittetek,
Mivel nalom nelkul eppen semmit értek,
Azert kezemben van minden nyereségtek.

IRA

Mindent magatoknak, hallám, allitatok,
335 Hizem en sem vagyok nektek bolondotok,
Nem úgy vagyok, nem úgy, a mint gondoljátok,
Mert mestersegemet moston meg látjátok.

Crassianust mindgyárt haragra gerjeztem,⁵⁵
Azonban a kargyát igen jól meg fenem,
340 Hogy fele barátját meg öllye, segejtem,
Halálra s Pokolra eképen veszetem.

⁵⁴ örökkösül [Próbáltuk emendálni.]

⁵⁵ gerjeztem [Emendáltuk.]

ACEDIA

Crassianust, látom, mind fel praedálátok,
Semmi részlet benne nekem nem hagyátok,
Meg válik, ha ötöt kézre kaphatjátok,
345 És akkor válik meg vitéz virtusotok.

Mivel pedig nékem hevernemkel ádgyan,
Mivel az Podágra eset labaimban,
Munkálgogyátok fel tett czelotokban,
En pedig párnámon aluzom álomban.⁵⁶

SCENA SEXTA

CHRISTUS

350 Crassiáne, miért vettettel meg engem,
Ki en neked soha semmit nem vétettem,
Sótt a te Lelkedert evilágra jöttem,
És emberi testet magamra fel vettem?

Te hozzád nem régen Angyalomot küldém,
355 Ki áltol te néked szepen meg izenem,⁵⁷
Eleted jobisd meg, hogy üdvöszithetném,⁵⁸
Te bűnős lelkedet bűnből ki menthetnem.

Miert hát engemet, te jo Istenedet
Meg veteted, s, a rut pokolnak lelkedet,
360 Kiert en ontottam draga szent véremet,⁵⁹
Terj meg, és sirasd meg a te bűneidet.

Egy küs el mulando vilagi hivsagért,
Csak ke vesség tarto testi nyalátságért,⁶⁰
Ne vessed pokolra lelked evilágért,
365 Ne vegy el oly kis bért véremnek áraert.⁶¹

⁵⁶ párná<l>mon [Ráírással javítva.] alomban [Emendáltuk.]

⁵⁷ né<g>ked [Ráírással javítva.]

⁵⁸ üdvöszithetnem [Emendáltuk.]

⁵⁹ veremet [Emendáltuk.]

⁶⁰ nyangságért [Emendáltuk.]

⁶¹ veremnek [Emendáltuk.]

Aly meg, és kegyessen fordist reám szemedet,
Szemléld őt melyseges, draga Sebeimet,⁶²
Tud meg azt, eretted *szen*vettem ezeket,⁶³
Gyere, s, Sebeimben rejcsd el vetkeidet!

370 Sies, jovel hozam tőredelmességgel,
Had tiszticsalak meg draga szent véremmel,⁶⁴
Add nekem lekedet, had jegyesheszem el,
Sebeimből folyo verem pecsétevel!

375 Nezzed oldalamon levő Szent Sebemet,⁶⁵
S, abbol ki csorgo drága szep véretem,⁶⁶
Ne vesd meg en hozzám valo szerelmemet,
Egy fohasználással most nyerhez kegyelmet.

380 Gyere, edes fiam, hozzam, te Atyádhoz,
Mert könnyen juthacz most az en gratiamhoz!
Jere, es köszelges az en oldalomhoz,
Hogy had kapcsolhassam Lelkedet magamhoz!

385 Gyere, s, sebeimben rejcs be te magadot,
Jere, es tisztics meg véremmel Lelkedet,⁶⁷
Csak szivesen mondgyad, hogy szánod vetkedet,
Mindgyárt meg bocsátom a te buneidet!

Most meg vagyon helje az irgalmásságnak,
Terj hozzam azért most, s. engegy szavaimnak,
Hadd legyen te benned hazna kinyaimnak,
És éretted valo kinos halálomnak.

390 Máskent ha meg *nem* tersz penitentziara,⁶⁸
Irgalmassagomot forditom harágra,
És czitállak teged mingyártást halálra,
S. csak hamar jőnőd kel itilet napjara.⁶⁹

⁶² őt [Emendáltuk.]

⁶³ erettet *sze*vettem [Emendáltuk.]

⁶⁴ veremmel [Emendáltuk.]

⁶⁵ levő levő [Az egyik szót elhagytuk.]

⁶⁶ veremet [Emendáltuk.]

⁶⁷ veremmel [Emendáltuk.]

⁶⁸ meg tersz penitentziara [Emendáltuk.]

⁶⁹ jőnő<k>d [Ráírással javítva.]

395 Ahol igassagom szerent meg itillek,
S, mivel nálad nem volt hazna Sebeimnek,
Gratiam s Szent Vérem tölled meg vettettek,
Azert en is teged meltan meg büntetlek.

400 Ha meg nem terz, örök kárhozatod lézen,⁷⁰
Addig mind kinlodol, mig en lézek Isten,
Konnyebeséged nem lesz te neked semmiben,⁷¹
Sótt meg öregbednek kinyaid mindenben.⁷²

405 Azert mig üdőd van paenitentiára,
Ne halazd téresed holnaprol holnapra,
Midőn nem gondolnad mert el jó az ora,⁷³
Melyen veletlenül vitetel pokolra.

CRASSIANUS

Többet ne praedicalj, mivel szavaidra
Meg untam halgatni tanácsadásodra,
Hiszem még térhetek üdvösség utyara,⁷⁴
Eleg údóm vagyon paenitentiara.

SCENA SEPTIMA

CRASSIANUS

410 Oh, fájdalom s, riadalom, jaj, jaj, mikent kinlodom,
Jaj, mely szörnyu fájdalom, ejel nappal aggodok,
Eletemnek viragjaban, hogy kellesség meg halnom,
Ez világi mulatságtol, jaj, hogy kelyem meg valnom!

415 Hát nincsene eletemről továb immar remenseg?
Hat anyira el fogotte engemet az betekség?
Aki altal meg gyógyulnek, hogy nincsene oly mesterség?
Jaj, ifu hizem vagyok, mesze töllem a vénség!

420 Barcsak borbely vagy medicus engemet segittene,
Bizonyara faratsaga most heaba nem lenne,⁷⁵
Sőt ha engem meg gyógyitana, szep fizetest nyerne,
Aranyat s ezüstöt bővön tollem el venne.

⁷⁰ kárhozato<tt>d [Ráírással javítva.]

⁷¹ nem te neked [Emendáltuk.]

⁷² öregbednek [Emendáltuk.]

⁷³ gondolna<l>d [Ráírással javítva.]

⁷⁴ meg terhetek [Emendáltuk.]

⁷⁵ ha engem <ha> meg gyógyítani, szep fizetes [Emendáltuk.]

MEDICUS

Jelen vagyok, mit parancsolz, vagyon e egességet?
Az pulsusok jól járnak, s dobog a szived?⁷⁶

(Hic tangit pulsus alter.)

425 Jaj, rosszul jár az pulzusod, oda van az életed,
Tanácsom az, hogy Lelkedet más világra keztsed.

Azert mingyárt Lelki Atyát hívás elő szolgaddal,
Kinek gyond meg bűneidet tizta szivel és bánattal,
Es Christusnak drága Szent testét ved el utra magadnak,⁷⁷
Es így bátran sziben neszhets az ördöggel s halallal.

CRASSIANUS

430 Lehetetlen hogy, meg haljak, nem akarok meg halni,⁷⁸
Hiszem csak húsz esztendeje, hogy en kezdettem élni,⁷⁹
Eletemnek virágaban meg most kezdettem lenni,
Meg kívának eletemben hármincz esztendőtl élni.

MEDICUS

435 Crassiane, egész tested erőtl meg foztatot,⁸⁰
Minden reszsed betegségtől erszed, hogy el batyadot,
A pulsis keszeiden nem jár, mivel meg álot,
Lehetetlen, hogy többet ely, azert keztsed magadot!

440 Amig minden érzékenség, addig forgogyál,⁸¹
Beszelyjel meg teremtl uraddal s Isteneddel,
Sies, kerlek, mivel meg halz ez utan egy órával!

(Hic Medicus recedit.)

INFIRMARIUS

Crassiane, meg altollom a Doctor int tegedet,
Mig údlód van, keztsed más világra lekedet,⁸²
Azert ha kel, Patert hívok s, gyond meg te bűneidet!

⁷⁶ dobo<l>gé

⁷⁷ tested [Emendáltuk.]

⁷⁸ haljak <lehetetlen> nem

⁷⁹ huz [Emendáltuk.]

⁸⁰ tesdet [Emendáltuk.]

⁸¹ for<k>gogyál [Ráírással javítva.]

⁸² lekedet [Emendáltuk.]

445 Crassiane, csudálkoszom rajtad, hogy meg nem tersz,
Mivel mentől hamaráb juts te utolso végedhez,
Terj meg, s ne legy oly kegyetlen a te szegeny lelkedhez,
Gondold meg bűneidet, s térj a te Istenedhez!

(*Hic Crassianus non se abunde hinc inde vertit in lecto.*)

CRASSIANUS

Jaj, ne busis, tavozzal el, meg gyonni nem akarok!
O, mely igen meg batyadtam, latod, mikent nyomorgok,
450 Illy iffiu eletemben hizem még meg nem halok.⁸³

SCENA OCTAVA

MORS

Keszítsed magadot, mivel meg kel halnod,⁸⁴
Nem lehet mar tovabb rugodaznod,⁸⁵
Mivel keszen vagyon te halálod,⁸⁶
Majd meg őllek, és lézek gyilkosod.

(*Crassianus mortis spectro territus vocat socios lacrymabunde.*)

CRASSIANUS

455 Xenophile s Fasciole, hol vattok?
Olyan sokat hol mulatozátok?
Majt meg halok, jertek, ne hadgyatok!

XENOPHILUS

Crassiane, milele tegedet?
Ki retenté anynyira szivedet?
460 Addig ne fély, amig látz engemet!

FASCIOLUS

Talam ismét te midőn alunál,
Mind aminap, rosz álmokat latál?⁸⁷
Kerlek, mond meg, miért el hivattál,⁸⁸
És szivedben anyira lankattál!

⁸³ meg [Emendáltuk.]

⁸⁴ halno<l>d [Ráírással javítva.]

⁸⁵ rugodozno<t>d [Ráírással javítva.]

⁸⁶ vagyok [Emendáltuk.]

⁸⁷ almokot [Emendáltuk.]

⁸⁸ hirvattál [Emendáltuk.]

CRASSIANUS

465 Jaj, az halál ajtomot zörgete,
Nagy erővel be ronta es jove,
Aki engem annyira ijeste,⁸⁹
Hogy majt esem vala nagy ketségbe.⁹⁰

470 Az kazáját forgata előtem,
Csikorgata fogait ellenem,⁹¹
Holnap le vág, azt monda én nékem.⁹²
Ne hadgyatok, jaj, mert el kel veznem!

FASCIOLUS

475 Kerlek, ne higgy nagy fántásiának,
Mert boloncság hinni az álomnak,⁹³
Ne adgy helyjet az hipocondriának,
Látásidot velyjed boloncságnak!

480 Iffiu vagy, s. oly hamar meg nem halz,
Meg mű velünk egyut te vigadhatsz,
Es Venusnak eleget áldozhatsz,
S kivanságod szerent mulatocshatsz.

CRASSIANUS

En is mondom, hogy most meg nem halok,
Mivel meg csak iffiacska vagyok,
Betegségből mihent fel gyógyulok,
Sokat élvén veletek vigadok.

SCENA NONA

MUNDUS

485 Szörnyu vigaságra minyájon indulyjunk,
Kedves jó barátim, egyut vigadozzunk,
A butól s banattól epen el tavozzunk,
Mert nem jó ez napon, hogy mű szomorkogyunk!⁹⁴

⁸⁹ annyira [Emendáltuk.]

⁹⁰ ketsétségbe [Emendáltuk.]

⁹¹ ellenem [Emendáltuk.]

⁹² vágy [Emendáltuk.]

⁹³ alomnak [Emendáltuk.]

⁹⁴ szomorkogyunk [Emendáltuk.]

490 Szeleknek Istene, jere segitcsegül,
Te is, o, egeknek ura, nez a földre,
Hogy en szándekomot hajthassam végére,
És az Crassianust vehessem keszemre.

495 Bizom is, ha látom, hogy el nem kerüli,
Sőt meg szánszandekkel magát bele ejti,
Mert azt ki jelenti ő cselekedeti,⁹⁵
Immár az Istent es eppen nem szereti.

500 Azert musikákat ele kel hozatni,
Trombitás, dobsnak szamosnak kel lenni,⁹⁶
Csitharat s hegedút ma meg kel penketni,
Sireneseket is ide kel hivatni.

Es igy midőn egyut szepen vigadoznank,
Crassianus magat mindgyart veti alánk,
Mert neki is kedves szep zengo musikánk,
S igy minel hamaráb nekünk leszen szolgank.

505 Azert jó barataim, most igyekezzetek,
Tehecsektek szerent engem szekitsetek,
Hogy legyen ő benne minyajon reszetek,
És meg kapván, velem őrvendeszheszetek.

CARO

510 Mivel Crassianus Lelkét nem szereti,
Hanem csak az testet hizlalja s, követi,
Bizom, hogy keleptzem el nem kerülheti,
Sőt nyakkal és fővel magát bele ejti.

515 Azert is mindjárást vadászni indulyjunk,
Sok fele vadakat s. madarakot hozunk,
Kiralyji etkeket kiből csináltassunk,
S, mindhármon ő vele egyut vigadozzunk!⁹⁷

520 Az utan itassuk őt tokai borral,
S külömbb kulombbfele draga rosolissal,
Hogy ha meg telhetik etellel s itallal,
Mindgyárt gondolkoszik jácsani Venussal.⁹⁸

⁹⁵ o [Emendáltuk.]

⁹⁶ dobsnak [Emendáltuk.]

⁹⁷ <eg>ő [Ráírással javítva.]

⁹⁸ kondolkoszit [Emendáltuk.]

Venus pedig őtöt úgy meg bolonditya,
Hogy meg az Istent is majd ő meg tagagya,
Mint Istennek szavát, Venust úgy hallgatya,⁹⁹
Ezek után meg hal, s lezen kárhozattya.

DIABOLUS

525 Tecsik atanácstok, csak vegbe vigyétek,
Minden uton s modon most igyekezzetek,¹⁰⁰
Mert most bizonyára kézbe kerítitek,¹⁰¹
Alatomban enis ot lezek veletek!

530 Hogy ha mind az áltol meg nem foghattnátok,
Azon eppen semmit ne szomorkogytok,
Mert nagy mesterseggel eleibe alok,
Engem el nem kerül, és rajta regnálók.

535 Máskent is akit én sok mesterségemmel,
Kórnyul veszek simma bezelgetésemmel,
Tud meg, azt a lelket soha nem vesztem el,¹⁰²
Sőt pokolra vetem testét a lelkével.¹⁰³

SCENA DECIMA

ANGELUS CUSTOS

540 Hát olyan kemennye, Fiam, a te szived,
Hogy szép intesemet eppen bé nem veszed?¹⁰⁴
Christus szenvedesin lagyuljon meg lelked,
Aki nagy bánáttal szenvedet éreted!

Te eretted akar jőni evilágra,
Eretted születni hideg istaloban,
Eretted szenvedni elete fojtában,
Miglen hármincz három esztendőre jutna.

⁹⁹ hagatya [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ utons nyodon [Emendáltuk.]

¹⁰¹ <vég>kézbe

¹⁰² az [Emendáltuk.]

¹⁰³ ale<c>lkével

¹⁰⁴ in<t>tesemet [Ráírással javítva.]

- 545 Erted árúltaték el tanyitvannyától,¹⁰⁵
 Erted fogattatek meg a Sidosagtol,
 Sokat hurczoltatek gyilkos hoheroktol,
 Meg is csufoltaték a nagy sokaságtol.
- 550 Varas kezzel erted arczul verettetek,
 Erted, Crassiane, bolondnak tartatek,¹⁰⁶
 A feje tövissel meg koronáztatek,
 Naddal kegyetlenül főben verettetek.¹⁰⁷
- 555 Eretted oszlophoz teste kötoszteték,
 Gyilkos hoheroktol mind addig vereték,
 Miglen Szent vérébol patak nevedeked,
 Hogy ártatlan teste abban feresztetnék.
- 560 Meg *nem* elégedék, hanem az halálra¹⁰⁸
 Szententziastaték, gyalazatos fára,
 S, mind ezeket erted jo szivvel magára¹⁰⁹
 Fel veve, hogy teged vinne Menyországba.

Azert kerlek teged, vere hulásáért,
 Edes meg valtodnak számtalan kinyáért,
 Induly siralomra kegyes jo voltáért,
 Sirasd vetkeidet artatlanságáért!

CRASSIANUS

- 565 Ne prosmitally tobbet nekem oly heába,
 Mivel már nem bizom Isten irgalmába,
 Lelkem el karhozot a sok gonozságban,
 Majt mennem kel nekem az örök pokolba.

ANGELUS CUSTOS

- 570 Amig világon elsz, remenséged lehet,
 Es tellyjes szivedből banyad büneidet,
 S Christus sebeibe rejtse be a lelketed,¹¹⁰
 Meg engedé neked a te buneidet.¹¹¹

¹⁰⁵ árúltatek [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ er<d>ted [Ráírással javítva.]

¹⁰⁷ feretetéek [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ Meglen elegendek [Emendáltuk.]

¹⁰⁹ sivel [Emendáltuk.]

¹¹⁰ rejtse [Emendáltuk.]

¹¹¹ nekedet [Emendáltuk.]

CRASSIANUS

Teljes életemben az ördögnek éltem,
Azért a Christusnak nincsen része bennem,
575 Ó sok gratiajat mivel meg vetettem,
Azert bizonyoson el kel nekem veszнем.¹¹²

Atkozot az ora, kiben születtettem,
Átkoszot a naps, kin világra jöttem,
Atkoszot volt, kitől meg kereszteltettem,
580 Atkozottak, kitől fel is neveltettem.¹¹³

ANGELUS CUSTOS

Oh, edes Jesusom, ne neszd sok bűneit,¹¹⁴
És meg ne halgassad sok atkozodásit,
Mosd meg szent vereddal meg keményűlt lelket,
Ketcségben eséstől menced meg az ő szívet.

SCENA UNDECIMA

CHRISTUS (*in cruce pendens*.)

585 Oh fiam, ha tudnad, mikeppen kivanlak,¹¹⁵
Sies es terj hozzám, sebeimbe zárlak.

(*Hic Crassianus nauseabunde oculos a Christo avertit.*)

Mit vétettem neked, hogy meg vetz engemet,¹¹⁶
Hizem en teremtem semmiből lelkedet,
Kiért is ki ontám keresztfán véretem,¹¹⁷
590 Az utan meg halván letőm eletemet.

Hát miért vetéd meg ily nagy jo voltom,
Ha ugyan meg veted az en gratiamot,
En is el forditom tőlled szent orcsámot,
S. haragra inditom irgalmasságomat.

¹¹² bizonyos [Emendáltuk.]

¹¹³ f<o>el

¹¹⁴ bűnei<d>t [Ráírással javítva.]

¹¹⁵ tudna<l>d

¹¹⁶ vetettem [Emendáltuk.]

¹¹⁷ ontam [Emendáltuk.] keresztfán <lelkemet> véretem

595 Azert most űdűd *van*, terj meg, edes fiam,¹¹⁸
Hizem te eretted szenvedtem s. farottom,¹¹⁹
Két karjaimot is erted ki nyujtottam,¹²⁰
Gyere, és magamhoz kapczollak, galambam.

CRASSIANUS

600 Ki vagy? Nem ismerlek, soha sem láttalak,
Sok kiáltásodert éppen meg untalak,
Hogy mers busítani? Mivel szavaidnak,
Csak anyit égedek, mind fal a borsonak.

CHRISTUS

605 Oh, gonosz, atkoszot bűnűsűknek neme,
Oh, atkoszot gonosz őrdűg mestersűge,
Mikent en szolgámot meg kemenyítette,
Hogy értznel kemenyeb volna az ő szive!

CRASSIANUS

610 Atkozot az Isten, ki engem teremtet,
Atkozot az Angyal kivel őriztetet,
Atkozom etsersmind a minden szenteket,
Atkozom a földet, a levegű eget.¹²¹

Mert mind ezek leznek nagy kárhozatomra,
Mivel majd el jűnek utolso oramra,¹²²
Etses mind vadolnak s itilnek Pokolra,
S. az utan mennem kel veghetet¹²³ kinra.

CHRISTUS

615 Latom, meg vetetted irgalmasságomat,
Éppen meg gyulolted kegyes jo voltomat,
Nem is halgathatod intű szavaimot,
Én is te ellened ki húzom kardomat.¹²⁴

¹¹⁸ [A *van* szűt értelemszerűen beszűrtuk.]

¹¹⁹ *szenve<t>dtem* [Ráírással javítva.]

¹²⁰ *kajaimot* [Emendáltuk.]

¹²¹ *fű<r>ldet* [Ráírással javítva.]

¹²² *jűnek* [Emendáltuk.]

¹²³ *veghetet* [Emendáltuk.]

¹²⁴ *ellened* [Emendáltuk.]

620 Irgalmasságomat mindgyárt változtatom,
És igasságomat ellened támoztom,¹²⁵
Nagy boszu allásra, haragra inditom,
Lelkedet testeddel Pokolra taszitom.

Ez draga Szent Vérem, ki ki folyjt eretted,¹²⁶
Mivel semmi haznat nem tehetet benned,
625 Boszu alás kíván, hogy alyjon ellened,¹²⁷
Őrökön öröke ez lezen gyotrelmed.

*(Hic Christus accipit ex latere sangvinem Crassiano in se cum
projicit:)*¹²⁸

Ez Szent vér masoknak volt údvőségekre,¹²⁹
Neked pediglen lez örök el vesztedre,
Mindgyárást csitállak erős itiletre,
630 Az utan menned kel veghetetlen tűzre.

SCENA DUODECIMA

CHRISTUS (*in trono:*)

En, igaz, örökös, szent Fia Istennek,
Aki teremtője vagyok mindeneknek,
Meny, föld es a Pokol engemet tisztelnek,
Mer en voltam s vagyok ura mind ezeknek.

635 Noha mindenható en magamban volnek,
Mind az áltol égből a földre le jovek,
Es emberi testet magamra fel vévék,
Emberi nemzetnek hogy váltoja lennek.

640 A földön halálik üldőszest szenvedtem,
Mindenektol mind egy bolond meg vettettem,
Retentő kinokot testemre fel vettem,
Vegre életemet emberert le tettem.

¹²⁵ agasságomat [Emendáltuk.]

¹²⁶ verem [Emendáltuk.]

¹²⁷ ellened [Emendáltuk.]

¹²⁸ accipi later [Emendáltuk.]

¹²⁹ vol [Emendáltuk.]

Meg is kenaimnak micsoda hazna volt,
Crassianusban most nyilván ki latsot,
645 Mert ez meg vetette minden jó voltomat,¹³⁰
S, éppen meg gyűlölte kínos halálomat.

De ami leg nagyobb, hogy őtöt intettem,
Élet jobításra hogy kegyessen kértem,
Irgalmasságomat hogy vele közlöttem,
650 Vegtere nagy átkot mindezekert nyertem.

Azert meltán ki hittam világból,
Hogy had adna számot ő saphárságáról.¹³¹
Adgy számot hát moston világban voltodrol,
Az en hozzád való szép jóvoltomrol!

ANGELUS CUSTOS

655 En éjjel és nappal ezt jora intettem,
Sok veszedelmektől gyakran meg mentettem,
A gonoszsárról jora hogy meg terne, kertem,
De gyalázatosan tölle meg vettettem.

Azert ő *nem* melto, erte könyörögjek,¹³²
660 S, néked könyörökven patronussa légyek,
Sőt hogy nem engedet sok szép intesemnek,
Pokolra itilvén elensége lésezék.

MUNDUS

Ez éppen el merült világi hívságban,
Szíve gyonyorkódót etelben s italban,
665 És a rut, fertelmes testi kívánságba,
Azert nincs ő neki része menyországba.

CARO

Ez en nekem szolgált tellyjes életében,
Meg csak azt sem tudta, hogy vagyon-e Isten,
Hiszlalt éz engemet, mint díznok rekezen,
670 Részt itt tehát s. veled nem lehet, s, nem leszen.¹³³

¹³⁰ es [Emendáltuk.]

¹³¹ o [Emendáltuk.]

¹³² nen [Emendáltuk.]

¹³³ Reszt [Emendáltuk.]

DIABOLUS

Igasság törvénye, hogy a kit szolgál,¹³⁴
Attolis varjon bért minden igassággal,¹³⁵
Telyjes eletedben te nekem szolgálta,
Azert gyere, s velem pokolban lakozzál!

SUPERBIA

675 Uram, ez az ember mint holtik tegedet,¹³⁶
Termeszete szerent mindenben meg vetet,
Semminek alitot egyeb embereket,
Nem adot senkinek melto becsuletet.

680 Azt gondolta, hogy ő egyedül világban,
Istennel s emberrel volna nagyob fontba,
Nagyon kevelykedet ez tudomannyaban,
S magához hasonlot nem tartot magában.¹³⁷

AVARITIA

685 Ez az az atkozot, aki evilagban,
Mind az hal az vizben, volt nagy boldokságban,
Arannyal s ezüstel bővölködöt, s abban
Senkinek sem adot elete napjaban.

690 Ez az szegenyeket el nem szenvethette,
Es az usuraban eletét töltöte,
Menyországra soha elméjét sem vette,
Mert tetetől lelket az kincseré tötte.

LUXURIA

E volt az az öszvér, kinek nincs értelme,¹³⁸
A feslet eletben torkig volt merülve,
A nagy bujaságban mind holtig fetrengé,
Mostan pedig neked adatot keszedbe.

INVIDIA

695 Ez az ember, aki telyjes életében,
Nyukhatatlankodot a nagy irigycségben,
Nem lehetet vele senki egyességben,
Mindenek jóváért irigy volt szivében.

¹³⁴ tervénye [Emendáltuk.]

¹³⁵ bert [Emendáltuk.]

¹³⁶ tege<t>det [Ráírással javítva.]

¹³⁷ magá<s>hoz [Emendáltuk.]

¹³⁸ aszvér [Emendáltuk.]

GULA

700 Hiszem latod, őtőt mikent meg hizlaltam,
Hust, bort ő nekie mert elegett adtam,
Valamint a pasztor sertessel, ugy bantam,
Azert most elődbe itiletre hoztam.

IRA

705 Jol meg kotozzétek, mert félő hogy itten,¹³⁹
Ez nagy zenebonat szerez nagy mérgében,
Nincsen ennek resze a szep szeretetben,
Mert haragot tartot tellyjes életében.

ACEDIA

710 E bezeg éltében nem vala goromba,
Mert nem busította az Istent heaba,¹⁴⁰
Nem kivanta menni az Isten házába,
Sőt inkább sietet a korcsoma házba.

CHRISTUS

715 Mindeneket lato s tudo ur, én vagyok,
Semmi előtem nincs el rejtve, tuggyatok,
Azért mind igazak, valamit mondotok,
Ő sententiáját azert halgassátok!¹⁴¹
Mivel hogy kevely volt, nagyra magasztalni,
Harom fára lábbal fel kel agasztani,¹⁴²
Mivel életében nem felt kevelykdedni,
Fejet le fordittván meg kel ot álázni.

CRASSIANUS

720 Igazán mondotta az evangelista,
Hogy az ember magát ha fel magasztalja,
Az hatalmas Isten aztot meg alaszza,
Ennek szegeny fejem igaz bizonsága.

¹³⁹ felő [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ ment [Emendáltuk.]

¹⁴¹ sentenciát [Emendáltuk.]

¹⁴² <m>agazta<l>ni

CHRISTUS

Aranyat eszűstöt ónnal el vigyitvén,¹⁴³
Míngyárt olvazzatok egy nagy serpenyőben,
725 Mert azt szonyuhozta telyjes életében,
Azzal itassátok Pokol fenekében!¹⁴⁴

CRASSIANUS

Oh, atkozot világ, mely igen meg csalál,
Egy kevés kívánsággal mely nagy kinra hozál,
730 Meg életembenis nyugodnom nem hagyád,
Sokféle kinokkal győtrei es kinoszal!

CHRISTUS

Fogjatok, s vessétek az kinköves tóban,¹⁴⁵
Eleteben aki volt mind diszno az olyban,
Mint gyonyorkottette testét a világban,
Ugy meg kinoszátok lelkét gyehenaba!
735 Mindgyarast hozzatok neki borso szálmát,
Kénkő s puska porral tölcsétek pohárát,
Ebedre sűsetek neki varas békát,
Mereggel tölcsétek meg száradot torkát!

CRASSIANUS

Oh, atkozot torok, miattad Pokolban,
740 S telhetetlen gyomor, eretted illy kinban,
Kelletik szenvednem a kenvöves toban,¹⁴⁶
Szenvegy te is velem hát egyenlő sorsban.

CHRISTUS

Mivel hogy elete ennek volt irrigység,
Mások kinya felet neki több adassék,
745 A szive mindgyarast négy fele vágassék,
És szalona sirba mindgyárt meg rántassék!

Kőssetek meg lanczal keszeit s. labait,
Ugyan meg verjete mindenűt tagjait,
Az egez testérol nyuzszatok le bőrét,
750 Hogy had fizesse meg sok harag tartásit!

¹⁴³ onnal [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ itassátot [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ Fogjatok, veszétek s. vessétek [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ szenvedhen [Emendáltuk.]

Mivel jora rest volt, ágyát készítették,
Az ő derekai skorpiók legyenek,
Minden vankosokba puska port tölcsenek,
A paplan pediglen legyen langja tűznek.

CRASSIANUS

755 Mit haznált eltemben enyit irigykedni,
Fele barátomra haragot tartani,
Egy keves buszuert nagy buszut allani,
Őrőke ezekert ha kelyjen szenvedni?

760 Oh, ha a világra most vissza mehetnék,
Lelkemre más gondot bizonynal viselnék,
Két szemem nem sokat etzaka alunék,¹⁴⁷
Paenitentiara ejjel nappal mennék.

765 De, oh, boldogtalan, midón az harang szot
Hallottam, *a* templom eszembe sem jutot,¹⁴⁸
Gyenge testem inkább ágyba nyujtozodot,¹⁴⁹
Minden lelki joság nálom unalmas vólt.

DIABOLUS DRUMO

770 Ne peroraljsokat, jere már pokolba,
Uralkogyál, s jere, *ily* a tronusodba,¹⁵⁰
Hogy ha eletedben eltel vigaságban,
Ez utan őrőke ely nagy kinlodásba!

CHRISTUS

Mennyel mar, atkozot, Pokol fenekére,
Atkozot lelkeknek keszittetet helyre,
Mig en Isten lézek, szenvegy ot mind egyre,
Mert kinlodosidnak soha nem lesz vége!

(Hic a diabolis ducitur ad tartara.)

¹⁴⁷ etza<g>ka [Ráírással javítva.]

¹⁴⁸ ha<tt>llottam [Ráírással javítva.] atemplom [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ agyba [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ uly [Emendáltuk.]

SCENA TERTIA DECIMA

MUNDUS

775 Valakik voltatok nekem jó barátim,
Mind gyűljetek ele, sok szép rokonságim,
Mert veletek leznek az én multságim,
Azomban csendesen haljátok szavaim:

780 Ejjel nappal addig futék és fárodek,
Sok mestérségemmel szüntelen vadászék,
Amíg Crassianus hálomban eshetek,
Ez után altolam Pokolban vetteték.

785 Hogy ily praedat kapván orvengyünk minyájon,
Ejjet nappa tegyünk nyajos társaságban,
Eppen torkig uszszunk minden vigaságban,
Jertek, jó barátim, induljunk hát tanczban!

CARO

790 Nekim is reszem van a nagy praedálásban,
Mert a Crassianust huztam sok gonozba,
Én altalam merült a nagy torkosságba,
És ki monthatatlan testi bujaságba.

Azert énis veled egy aránt vigadok,
Jőjjének hat ele mindgyárt musikások,
Sok fele musikák együt harsogjatok,
És a mi szívünköt ma vigasztaljátok!

SANGVIS

795 Nalom nélkül te vagy, mind test lelek nélkül,
Nem is cselekettel semmit nálom nélkül,
Azért ha te szived a praedának örül,
Kivánom, nekemis legyen reszem ebből.

800 De jó vigyázással ti tova nézzetek,¹⁵¹
Ennek megtartásán forogjon elmétek,
Erőss vigyázással mellette legyetek,
Másoknak jussara neis eresztek!

*(Hic Luciper comparet et fingit cognatos:)*¹⁵²

¹⁵¹ neszetek [Emendáltuk.]

¹⁵² fingat [Emendáltuk.]

LUCIPER¹⁵³

Amint veszem észre, it rossz alopot van,
Mert mások pizkálnak az én jóságomban,
805 Aszért protestálok előtetek mostan,
Mert senkinek nincsen része a praedában.

Világ, test és a vér, ha munkádkottatok,¹⁵⁴
De tû nalom nélkül semmit sem kaptatok,¹⁵⁵
810 Máskent is en nekem szolgálaim voltatok,
Mind urnak szolgálni nekem tartosztatok.

De azt nem tekintven, latom, mit akartok,
Magatoknak sokat tulajdonitotok,
Azt nem gondoljátok, én vagyok uratok.
Most mindgyárást innen el vakarogyatok!

(Hic effugiunt Mundus, Caro et Sangvis.)

815 Crassianust mindgyárt ele kel veszetni,¹⁵⁶
Pokolbol szemeim eleibe hozni,
Az utan ő benne kezgyunk vigadozni,¹⁵⁷
Végtére pokolba be kel tazítani.

DIABOLUS

820 Parancsoly szolgálának, s uram, meg fogadom,
Crassianust mindgyárt Pokolbol ki hozom.

(Ducit.)

Uram, kivansagod szerent szot fogattam,
Crassianust neked Pokolbol ki hoztam.
Szivesen ket fele erőssen vigyáztam,
Hogy el ne szaladna, mert attol tartottam.

LUCIPER

825 Bezeld ele mindgyárt, mit látál Pokolba,
Uraltake teged a te tronusodba,
Hogy tóltód údodót az en országomban,
Kivánságod szerint élsze vigasságban?¹⁵⁸

¹⁵³ [A hiányzó szerepnevet a szerzői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵⁴ ver [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ detú [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ vesze<d>tni [Ráírással javítva.]

¹⁵⁷ o [Emendáltuk.]

¹⁵⁸ elsze [Emendáltuk.]

ANIMA DAMNATA CRASSIANI¹⁵⁹

830 Oh, ki mondhatatlan sok kint lato testem,
Mely nagy siraromba te miatad estem,
Mivel hogy te néked világban kedveszem,
Miattad öröke Pokolba győtretem.

835 Ki monthatatlanok az en sok kinyaim,
Mivel szaporodnak az én nyavaljaim,
Szivemet mardossák merges scorpioim,
Lelkemet fonyastyák sok féle vetkeim.

840 Varas bekak rágják az én tagjaimot,
Kutyak hasokatyak minden csontaimot,
Ocsmany fergek huzzák, vonnyak inaimot,
Ekepen fizetem sok bujasagimot.

Egez derekamot már fel mészárolták,
Oldal csontaimot jugattyak s, furdalják,
Dizno modra a ket vesemet mardossák,
A labaimot is rendre fel bárdolták.

845 A szivemet pedig négy fele osztották,¹⁶⁰
És mind a negy reszit nyársokra fel vonták,
Tüzes es kinkőves sirba meg rantottak,
És piros veremet egy csepig ki szipták.

850 El soggaták gyenge, piros szep szinemet,
Egeszen ki vajták az én szemeimet,¹⁶¹
El vákták oromot és ket fileimet,¹⁶²
Sajto között egybe rontottak fejemet.

855 Vas pörölyjel egybe torték száramot,¹⁶³
Hitván vislák mind ki sziptak inaimot,
Farkas modra ragják minden csontaimot,
Es mind perseltek hajam s. szakalomot.

¹⁵⁹ damnati [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ megy [Emendáltuk.]

¹⁶¹ azen [Emendáltuk.]

¹⁶² őrmot [Emendáltuk.]

¹⁶³ porolyjel [Emendáltuk.]

Jaj, már mind öröke kel nekem kinlodnom,
Nem lehet Pokolbol soha szabadulnom
Bár csak szabad volna kinok köszt meg halmom¹⁶⁴
860 Testestől s lelkestől, és semmivé valnom!

Ah, mely nagy kin egy kús joert így szenvedni,
Az örök halálra s kinra magat vetni,
És rut ördögökkel szüntelen kinlodni,
S, addig, mig Isten él, meg nem szabadulni!

865 Két három száz ezer esztendőt el várak,
Könyebséget meg is kinokban nem látok,
Jaj, soha pokolbol meg nem szabadulok,
Örökön öröke sirok is jajgatok.

O, atkozot testi s. világi hivságim,¹⁶⁵
870 Bura s. jajra hozó gonoz kívánságim,
Pokolnak langjába vezető hivságim,
Atkozottak voltak minden mulacságim.

Atkozot volt földön nektek engedésem,
Atkozot volt s, legyen az en születésem,
875 Atkozot volt minden járásom s kelésem,
Mert miattok vagyon illy nagy szenvedésem.

Atkózot volt, aki szült volt e világra,
Átkozot volt, aki nevelt illyjen bura,
Tette volna halál kazáját nyakamra,
880 És nem juttam volna ily szernyu kinokra.

Mire hoza engem ez atkozot világ,
Mikepen meg csala a testi bujaság,
Pokolba tazita a világi hivság,
Jaj, meg fokhatatlan öröke valóság.¹⁶⁶

LUCIPER

885 Bezeg most akattál a nagy uraságra,
Melljet te vadásztál eleted fojtába.
Fogjátok hát, szolgálak, az hajanál fogva,¹⁶⁷
Vigyetek be őt az en országomba!

¹⁶⁴ kaszt [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ testis [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ fok<j>hatatlan [Ráírással javítva.]

¹⁶⁷ fova [Emendáltuk.]

890 Egy nagy vendégséket ottan hirdessetek,¹⁶⁸
Csimboldmost, hegedust mind ele gyujtsetek,
Sok szép vendegeket egybe szereszettek,
Hogy Crassianussal asztalhoz üjjetek!

895 Varas beka s méreg legyen első fogás,
Kinkőves viperat készítsen a szakáts,
Puska porból legyen az egez borsolás,
Étek feladásban legyen jó rendtartás.

900 Rosolist adgyatok az olvasztot onból,
Urmősbort hozzatok az kinkőves toból,
Szurkot olvasszatok ama nagy kaszuból,
Tőcsétek pohárban, had igyek jol abból!

A vendégység után ama nagy palotát
Szolgák készítse el, s vessetek meg ágyát,¹⁶⁹
Puska porból tőlcsek vankosát s párnáját,
Allaja tegyenek ezer varas bekatt!

905 Egy uri koronát az kovács készítsen,
Melyet tűzes vásból koholjon ki szépen,
A fejében tévén aztot jó melegen,
Tűzes vas szegekkel jó bele szegezzen.

910 Torkát parásával meg kel jó tölteni,
Haját szakálával mind el kel pörzsölni,¹⁷⁰
A ken kőves toban meg kel fereszteni,
Az után az böret szépen le kel nyuzni.

915 A szívet hév vassal jó meg sűtőgessék,¹⁷¹
Tűdejét és máját mind az tuzre vessék,
Az ebek az agyát falatik meg egyék,¹⁷²
Csontyat s koponyáját mosárba meg tőrjék.

DIABOLUS

920 Noza, rajta tehát, egy szível, lelekkel,
Ragagyuk meg őtöt, gyorsan vezesük el,
Pokolba vigyük be, s rajta kövessük el,
Luciper parancsol, az nem mulatik el!

¹⁶⁸ vendégsé<g>ket [Ráírással javítva.]

¹⁶⁹ szogak [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ porsolni [Emendáltuk.]

¹⁷¹ meg <kel> sűtőgessék

¹⁷² égyek [Emendáltuk.]

SCENA PENULTIMA

ANGELUS CUSTOS

Oh, atkozot, gonoz seregi Pokolnak,
Órök elenségi az egek urának,
Oh, mely nagy kárara vattok evilágnak,
Jaj, jaj, már mindenek tűtőköt halgatnak.

925 Ha természetemnek *ellene* nem volna,¹⁷³
Sirás miat mindgyárt szivem meg hasadna,
Bánatban ket szemem könyvekben lobogna,
Mert fárocsagomnak nem volt semmi hazna.

930 Mennyit munkálkottam Crassianus mellett,
Mihelyt az anyjának méhében lelket vet,¹⁷⁴
Mindgyárt Isten engem Angyalának rendelt,
Hogy minden gonoztol meg *őrizzem* eztet.¹⁷⁵

935 Hányszor meg holt volna anyjának méhében,¹⁷⁶
Hánszor eset volna *ördögök* kezében,
Hánszor nem let volna része kerestségben,
Ha nem oltalmaztam volna rosz ugyeben.¹⁷⁷

940 Hogy anyja méhéből világra születék,¹⁷⁸
Az *ördög* körülle mesterkedni kezdék,
Hogy válámi kepen hálojába esnék,
Es kerestség nélkül világbol ki mulnék.

Mind az altol *őtöt* en meg oltalmaztam,
Ördög mesterséget mivel meg gatoltam,
Ravasz kelepcezeit mind egybe rontottam,
És így Crassianust kerestségre hoztam.¹⁷⁹

945 A kerestség utan a vizbe *halástol*,¹⁸⁰
Hansor meg mentettem csonka s bénasagtol,
A bubajosoktol es bozorkanyoktol,
Gyakron meg *őrisztem* halál kaszájátol.

¹⁷³ *ellenne* [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ *mehében* <testet vet> lelket

¹⁷⁵ *orizem* [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ *mé<s>hében* [Ráírással javítva.]

¹⁷⁷ *Hanem* [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ *ördő<k>g* [Ráírással javítva.]

¹⁷⁹ *Crassianus* [Emendáltuk.]

¹⁸⁰ *hástól* [Emendáltuk.]

950 Het esztendő mulva hogy okosságot ért,
Jora ingerletem, mind Szívét és Lelkét,
Meg mutattam neki őrdög mesterségét,
Hogy el tavosztatna minden veszedelmét.¹⁸¹

Isteni felelmet szivebe plantaltam,
Az imatságokra meg is tanítottam,
955 Es az igaz hitben meg vastagítottam,
Hogy jot cselekegyék, szüntelen iszkattam.¹⁸²

Jártában költeben vele egyut voltam,
Midőn alut volna, mellette vigyaztam,¹⁸³
Szüntelen miatta nyukhatatlankottam,¹⁸⁴
960 Így minden gonosztól őtőt oltalmaztam.

De mivel kevelység fel nevelketheték,¹⁸⁵
Világi hivságtól mingyárt meg csalatek,
Testi kivanságnak halojaban esek,
Őrdög szolgálival barátkozni keszdék.¹⁸⁶

965 Itt is a vetekről szüntelen intettem,
És a szivet gyakran jora ingerlettem,
Tőredelmes szivel meg gyonni veszettem,
Paenitentiara őtőt gerjesztettem.

De mivel hajlando volt a bujaságra,¹⁸⁷
970 És sok fele gonos testi kivanságra,
Nem keszde halgatni az en szavaimra,
Hanem el indula világ hivságára.

Az világ meg család kencsel s gazdaksággal,¹⁸⁸
A test rabba tevé testi kivansággal,¹⁸⁹
975 Szivet meg terhelé a vér minden rozszzal,¹⁹⁰
S így család meg őrdög az ő szolgálival.¹⁹¹

¹⁸¹ minden <mesterségét> veszedelmét

¹⁸² cselekegyek [Emendáltuk.]

¹⁸³ mellette igyaztam> [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ nyukhatatlankottan

¹⁸⁵ nevelkethetek [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ őrdő<k>g [Ráírással javítva.]

¹⁸⁷ halando [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ csala kazdagsággal [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ teve [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ terhele a ver [Emendáltuk.]

¹⁹¹ csala [Emendáltuk.]

- 980 It is hatalmason mellette forgottam,
Gyakron az őrdogtól meg szabadítottam,
De vejtére tölle hogy meg utaltattam,
Az utan heaba utanna fárattam.
- Mind az altol holtig őtöt el nem hattam,
Hogy Istenhez térne, szüntelen izgattam,
Christus szenvedészet eleibe attam,
De ezt is meg vetven, tölle csufoltattam.
- 985 Látvan, haszontalan hogy erte farodnék,
Christus urunk előtt földre le borulek,
Es Crassianusert erőssen könyörgök,¹⁹²
Utolso orájan hogy gratiat nyernek.
- 990 El jőve a Christus, és őtöt meg inte,
Ha bűnből meg terne, kegyelmét igyire,
De Christus intéset meg utála s veté,
És így semmi jora őtöt nem vehete.
- 995 Ismént meg jelenek kinszo eszköszével,
A keresztfan függvén nagy fájdalmas szível,
Inte, hogy meg terne tőredelmességgel,
S bűneit le mosna draga Szent verevel.
- 1000 De heába, mivel ez nem lón hasznára,
Azert az Christus is indula haragra,
S mindgyárt kárhoyzata őtöt az halálra,
Halál után pedig örök gyehennára.
- Ily sok jokot vele miért cselekettem,
Miert Crassianust szüntelen őrszöttem,
Mivel semmi haznat tölle nem vehettem,
Sőt minden munkámot vele el veszttettem.
- 1005 Azert ertsétek meg, mit használ evilág,
El mulandoságban elni mely boloncság,
Mert eztet követi Pokol beli rabság,
Ebben Crassianus ma igaz bizonság.

¹⁹² Crassianusert erőssen erőssen [Az egyik szót elhagytuk.]

EPILOGUS CANTUS

- 1010 Ah, kik ez világon ördögnek éltetek,
Test kivánságiban torkik heverték,
Isten törvényének, sok szép intesinek, kik nem engettek:
Crassianus sorsát s örök kárhozatyát eszre vevetek.
- 1015 Ez keserves példát oh, sirassátok,
De fő kepen azok, kik bűnben vattok,
Kik a bujaságban, testi kivánságban torkig uszkáltak:
Kiknek imadsagok és aitatosságok szitok és átok.
- 1020 Ejjel nappal akik reszegeskettek,
Jertek ele, tiis, kevely szívűiek,
Akik irigységben és nagy fősvenségben ördögnek éltek:¹⁹³
Illy szomoru példán szivesen bánkodván most retegjete!¹⁹⁴
- Hátt tú, dus gaszdagok és uraságok,
Kik a szegenyeknek verit szipjátok,
Szerencsétlenségben, nagy veszedelemben miért uszkáltak:
E Világ el mulik, mind túszel enyészik, s mind el kárhoztok.
- 1025 Hát tú, aspis kigyó természetűek,
Kik harag tartásban szüntelen éltek,
Kik a nyelvetekkel mind egy högyős törrel, másokot esztek:
Terjete meg hamar, mert az halál nem vár, Pokolra mentek!
- 1030 Tűis mások jóvát kik irigylitek,
Mások hírét, nevét kik el vesztitek,
A rosszra Serények és a jora restek, most rettegjete:
Mind pokolra mentek, örökké el vesztek, ha meg nem tértek.
- 1035 Azért mig üdőtök van, meg térjete,
És buneitekrol gyonast tegyete,
Paenitentiára, sziv béli banatra most siassetek,¹⁹⁵
Mert el jó az halál, keszen nem talál, Pokolra mentek!

Finis.

¹⁹³ ördö<k>gnek [Ráírással javítva.]

¹⁹⁴ retegjek [Emendáltuk.]

¹⁹⁵ ba<t>natra [Ráírással javítva.]

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 1167–1181. lapjain található. Szövege itt jelenik meg először. Tud róla *Bándi* (1896, 291.), *Fülöp* (1897, 22.), *Pintér* (1993, 117.), *Muckenhaupt* (1999, 117.), részletesen elemezte *Szentimrey-Vén Dénes* (2003).

A darab a csíksomlyói passiók egyik jellegzetes színjátéktípusa, mely a szenvedéstörténetet egy moralitással kapcsolja össze. Ismereteink szerint az első ilyen dráma a Csíksomlyón 1737-ben játszott *Hippoclydes tragédiája* (lásd a *Ferences iskoladrámák* I. kötetének 12A darabját), melynek variánsát Esztelneken 1753-ban mutatták be (*Tragédia, azaz: a bűnbe merült Hipoclydes története*; lásd az I. kötet 12B darabját). A *Crassianus tragédiája* ezekkel szoros szövegszerű kapcsolatot mutató variáns; e kapcsolatot részletesen a forrásról szóló fejezetben tárgyaljuk. Közlése mellett – akárcsak az I. kötetbeli variáns esetében – azért döntöttünk, mert a szerző lényeges változtatásokat is végrehajtott mind a szövegen, mind a szerkezeten. A variánsok teljes közlésével ráadásul jól követhető a kompiláció, azaz: az újabb drámák összeollózása a korábbi kéziratokból.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A prológus összefoglalja Crassianus tragikus történetét: az Isten szabad akaratot adott az embernek, de a csalárd világ elkábította Crassianust, aki a világi hívságoknak élt, és Jézus hívó szavára sem tért meg. Ezért az ördögök kezébe került. Mindez intés a nézőknek: nehogy hasonló sorsra jussanak.

Scena prima

Crassianus hálát ad a teremtésért. A Szentháromság mindenké urává teszi a földön.

Scena secunda

Voluptas és Vitium allegorikus alakjai a világi gyönyörökre és vétekre csábítják Crassianust, aki a jelenet végén elalszik.

Scena tertia

A Szentháromság Raphael arkangyalt küldi, hogy Crassianust rávegye a bűnbánatra. Raphael a bűnbánat szükséges voltáról és a halál közeledtéről énekel.

Scena quarta

A felébredő Crassianus emlékezik az angyali szózatra, s ezért retteg a haláltól. Két barátja, Voluptas és Vitium nyugtatja, és ráveszi, hogy használja ki fiatalságát: bűnbánatot öregkorában tartson.

Scena quinta

A hét főbűn (a mulandó világ) allegóriái értesülnek róla, hogy Crassianus „barat-ságban eset világ fiaival”, ezért ők segítenek őt még jobban behálózni. Crassianus két jóbarátja: Xenophilus és Fasciolus is a világi örömeiket kergeti.

Scena sexta

Maga Krisztus jelenik meg, a jelenet az ő monológjából áll: figyelmezteti Crassianust, hogy használja ki a még rendelkezésére álló időt a bűnbánatra, Crassianus azonban durván elküldi.

Scena septima

Crassianus hirtelen fájdalmas betegségbe esik, s az orvos figyelmezteti, hogy halála közeledik.

Scena octava

Megjelenik a Halál, Xenophilus és Fasciolus azonban nyugtatja Crassianust, aki bízik fiatalságában és felgyógyulásában.

Scena nona

Mundus, Caro és Diabolus teljes fegyverzetben indulnak, hogy Crassianust elcsábítsák a földi élvezetekkel.

Scena decima

Az őrző angyal még egyszer megpróbál segíteni Crassianuson, aki azonban átkozza önmagát, mert felismeri, hogy irtóztató bűneiből csak a pokolba vezet az út.

Scena undecima

A kereszten függő Christus hívja ismét Crassianust, aki visszautasítja a segítséget. A jelenet végén Christus saját vérével fröccsenti Crassianus arcába.

Scena duodecima

A történeteket összefoglalja Christus, az őrangyal, az ördög és a hét főbűn. Crassianus ismét önmagát átkozza, belátja, hogy már késő megtérni.

Scena tertia decima

Az ördögök a pokolra viszik Crassianust, aki részletezi kínjait.

Scena penultima

Az őrző angyal elmondja, mennyit fáradozott Crassianus üdvösségéért, s e sok segítséget az mind elutasította. Végül figyelmezteti az e világnak élőket az elkerülhetetlen büntetésre.

Epilogus

A nézőket a bűnbánatra figyelmezteti.

SZERZŐ

1749–50-ben Bocskor Paulinus volt a nyelvtani osztályok tanára (*Fülöp* 1897, 12.), így valószínűleg ő volt a passiójáték szerző-rendezője is. Bocskor Paulinus Bocskor Tamásként született Csíkszentléleken 1721-ben. A ferences rendbe 1740. október 1-én lépett be, 1744. április 4-én szentelték pappá. 1747-ben Pongrácz kancellár házikáplánja volt. 1749–50-ben Csíksomlyón tanított. 1750-től a gyulafehérvári kolostor főnöke volt, miközben 1751–53 között Marosújvárott gróf Mikes István udvarában lelkipásztori szolgálatot végzett. Majd 1754-től a megyesi, 1755–56, 1758–60 és 1765–66 között a csíksomlyói, 1767-től a kolozsvári házfőnöki teendőket látta el. 1762–65, továbbá 1771. május 26. és 1774. július 31. között definator volt. 1774. július 31. és 1777. június 15. között a custos tisztséget töltötte be, majd 1777. június 15. és 1780. július 2. között tartományfőnökként dolgozott. Désen halt meg 1780. június 2-án. (*György* 1930, 171, 228, 250, 275.) A *Magyar Katolikus Lexikonban* nem szerepel.

FORRÁS

A forrásként szolgáló dráma a *Hippoclydes tragédiája* (*Ferences iskoladrámák* I. kötet, 12A), amelyben egy utasítás szerint (*Hic cantabitur Passio Christi infra deinde*) eléneklik a szenvedéstörténetet. A jelen darabban azonban nem elevenedik meg a passió, csupán Christus és az őrző angyal részletezi a megváltó szenvedéseit. Mindez arra mutat, hogy az idő előrehaladtával a szenvedéstörténet mint történés egyre inkább kiszorult a cselekményből, miközben továbbra is logikai és üdvtörténeti háttérként szolgált a bűnös ifjú történetéhez. A Crassianus tragédiáját kompiláló szerző a forrás nagy részét átvette, de néha felcserélte a jelenetek sorrendjét. Feltűnő, hogy kihagyta az ifjú élethosszát megjövendölő kakukkszó, mely pedig mind az 1737-es, mind annak 1753-as variánsában (I. kötet, 12A, 12B) hangsúlyos volt. Megmaradt viszont itt is a színszerű, mozgalmas előadás lehetősége, ördögök és főbűnök sűrögnek, táncolnak, valószínűleg itt is megoldották a pokol mélységét a színpad megnyitásával. Az 1737-eshez hasonlóan Crassianus siralma is a megszokott Júdás-siralom egy-egy részletéből építkezik.

Szentimrey-Vén Dénes (2003) mindhárom drámát (tehát az 1737-est, az 1749-est és az 1753-ast) összehasonlította. Az alábbiakban csak az 1737-es darab (*Ferences iskoladrámák* I., 12A) szerkezetét vetjük össze Crassianus történetével. Zárójelben feltüntetjük a verssorok szótagszámát is, ugyanis nagy a különbség a két dráma formai színvonalá között: az 1737-es darab változatos versformákkal dolgozott, meglehetősen pontosan, az 1749-es darab verselése viszont kevésbé változatos, s gyakran hibás, szerzője/másolója gyatrább ritmusérzékkel rendelkezhetett. (A főszereplők neveit kezdőbetűikkel rövidítettük.):

<i>Hippoclidés tragédiája</i> Csíksomlyó, 1737 (I. kötet 12A)	<i>Crassianus tragédiája</i> Csíksomlyó, 1749
Prologus: Angelus custos (12)	Prologus (12)
1. H. és barátai (12)	1. C. hálás; Szentháromság (12)
2. Angelus custos (15)	2. Voluptas, Vitium csábítják C.-t (12)
3. H. panaszkodik barátainak, kakukk (11)	3. Raphael figyelmezteti C.-t (12, 8/7)
4. Hét főbűn (12)	4. Voluptas, Vitium győzködik C.-t (11, 12)
5. Christus monológja (12)	5. A 7 főbűn (12)
6. H., Mors, Medicus (15)	6. Christus monológja (12)
7. Mors, H. és barátai (10)	7. C., Medicus (8/7)
8. Caro, Diaboli (12)	8. Mors és C. barátai (rontott, vegyes)
9. Angelus custos, H. (12)	9. Mundus, Caro, Diabolus (12)
10. Christus, H. (12)	10. Angelus custos, C. (12)
11. Christus, Caro, Mundus, Hét főbűn, Diabolus (12)	11. Christus, C. (12)
12. Mundus, Sangvis, Diaboli, Anima damnata H. (12) Diabolus cantat: (11)	12. Christus, Caro, Mundus, Hét főbűn, Diabolus Drumo; C.-t a pokolba taszítják (12)
	13. Mundus, Caro, Sangvis, Luciper, Diabolus, Anima damnata C.
	14. Angelus custos (12)
Epilogus (cantat) (11/11/17/17)	Epilogus cantus (11/11/17/17)

A szövegek összevetésekor természetesen eltekintettünk a helyesírási különbségektől, és kevésbé figyeltünk az egy-két szavas eltérésekre. A *Crassianus tragédiája* szerzője az alábbi lényeges változtatásokat hajtotta végre 1737-es forrásán:

Prologus: új prológust írt, amely szabályos argumentum, a cselekmény összefoglalását adja.

Ezután egytel eltolja a jelenetek sorrendjét, mivel első jelenetként újat iktat be.

Scena 1: új (a Szentháromság és a még istenfélő Crassianus beszélgetése)

Scena 2 = 1737 Scena 1. Itt hozza színre az 1737-es darab barátait, de új neveken: Voluptas = Amorus (1737); Vitium = Vulcarius (1737). A névváltozással a két konkrét barátot a *gyönyörök* és a *vétkek* allegorikus alakjaivá emeli, általánosítja. A jelenet szövege lényegében azonos az 1737-es darab 1. scenájával, de megtoldja az első versszakkal, melynek szövegét máshonnan nem ismerjük.

Scena 3 = 1737 Scena 2. Az 1749-es jelenet első része új, ahol a Szentháromság Raphaelt küldi Crassianus segítségére. Raphael 10 szakaszos éneke azonos az 1737-es darab 2. scenájával, de ott azt az Angelus custos énekli.

Scena 4 = 1737 Scena 3. Lényegében azonos az 1737-es darab 3. scenájával (Voluptas és Vitium szereplésével), de elhagyja az 1737-es jelenet utolsó 24 sorát, ahol a kakukk szava szerepel. A 24 sor helyébe egyetlen új szakaszt iktat: Crassianus egyetértését.

Scena 5 = 1737 Scena 4.

Scena 6 = 1737 Scena 5. Mindössze két, máshonnan ismeretlen versszak van: a 2. versszak, illetve a jelenet végén Crassianus egy versszakban durván elutasítja Christus.

Scena 7 = 1737 Scena 6.

Scena 8 = 1737 Scena 7.

Scena 9 = 1737 Scena 8. Azonos a szöveg, de Mundus 1737-es szövegéből az 1749-esben csak 6 versszak maradt, a további 4 versszakot Caro mondja. Feltűnő, hogy Mundus szövege egy részét ugyanígy Caro mondja az 1753-as esztelneki változatban (I. kötet 12B).

Scena 10 = 1737 Scena 9. Itt több változtatás van, s Angelus custos szövege hosszabb (2 szakasz helyett 7)

Scena 11 = 1737 Scena 10.

Scena 12 = 1737 Scena 11.

Scena 13 = 1737 Scena 12. A jelenet első fele lényegében azonos, pusztán Sangvis második versszaka új. A jelenet második felét, a Crassianus elkárhozott lelkének hosszú szövege utáni 9 szakaszt azonban megváltoztatja (Luciper utasítja ördögeit Crassianus válogatott kínzására).

Scena 14 = 1737 Prologus

Epilogus: azonos mindkét drámában

ELŐADÁS

1749. április 4-én, nagypénteken adták elő Csíksomlyón. A forrásból lényegében átvette a kompiláló a kevés számú, de annál fontosabb szerzői instrukciót, így az új dráma is mozgalmas előadás lehetett. Elképzelhető, hogy ebben is nagy szerepet kapott az éneklés, a zárlat is énekelt epilógus. Feltűnő azonban, hogy hiányoznak a nótautalások.

A Crassianust világi gyönyörökre és tobzódásra csábító 2. jelenetben a rendezői utasítás a zenét is segítségül hívja (*Hic fit musica*); valamilyen világi, azon belül talán tánczene szólhatott. A 3. scena *Crassiane, kely fel egyetlen egy Cliensem* kezdetű énekének párhuzamairól a *Ferences iskoladrámák* I. kötet 12A és 12B sz. darabjainál írtunk. Az utóbbi, 1753-as dráma kiírt nótajelzetének (*Gyarló világ, romlandó ág*) dallamát közöltük is (a 9. sz., 1733-as passió jegyzetében, *Ferences iskoladrámák* I., 664.). Az 1737-es darabbal azonos, énekelt Epilogus (*Ah, kik ez világon ördögnek éltetek*) dallamát nem ismerjük (l. az I. kötet 12A darabját; az 1753-as esztelneki változat más, 8-as szótagszámú szöveget hoz, I. kötet 12B.).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat olyan sok hibát, tévesztést tartalmaz, hogy arra is gyanakodhatunk: a másoló esetleg nem volt magyar anyanyelvű. Általában elhagyja az ékezeteket. Ha anyanyelve magyar volt, erősen tájnyelvi beszélő lehetett. Valószínűleg nem pusztán a helyesírási bizonytalanság vezette a betűcserékben. A *z* és az *s* betűk között alig lehet különbséget tenni, ráadásul a másoló gyakran keveri az *s*, *sz*, *z* betűket; bizonyos következetességgel *z* betűvel jelöli az *sz* hangot. A *c*, *cs* hangokat is keverte. Gyakran felcserélte a szóvégi *d* és *t* betűket. Mindezt csak a nagyon értelemzavaró esetekben javítottuk, s a javítást mindig jelöltük. Sokszor egybeírta a szót az előtte álló *a* névelővel: ezeket az alakokat jelölés nélkül javítottuk. A következetlen másolásban az *s* kötőszót gyakran követi a korban szokásos pont vagy vessző: ezeket megtartottuk.

A szótagszám olyan sokszor hibás, hogy javítását nem láttuk érdemesnek.

A szerepneveket egységesítettük: a szöveg alapján egyértelmű, hogy *Angelus*-ként is mindig *Angelus custos* szól, így a szerepnevet egységesen *Angelus custos*-ként tüntettük fel. A *Xtus* rövidítést a szövegben gyakran kiírt *Christus* formában oldottuk fel.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

A tárgyi magyarázatokban egy-egy szót csak az első alkalommal magyaráztunk.

- 15 *viszegben* – fészekben (l. még a 131. sorban is)
- 44 *vendeket* – vendéget, vendégeket
- 45 *Hét halálos vétek* – a hét főbűn (lásd allegóriáikat a szereplők között)
- 70 *kezdik* – kezdék, kezdett
- 86 *czitaltattya* – citáltatja, hivatja
- 88 *sententiat* – ítéletet
- 116–117 *Sanctissima Trinitas* – Szentháromság
- 124 *köszlöttem* – közlöttem, megosztottam (l. a következő szakaszban is)
- 154 *Fel ruhátsod* – felruházott
- 158 *Dombolljunk* – táncoljunk (többször előfordul)
- 191 *paenitentiara* – bűnbánatra
- 195 *Cliensem* – ügyfelem; itt inkább: védencem
- 258 *contriciot* – bánatot, itt: bűnbánatot
- 279 *kerjeztem* – gerjesztem
- 299 *csomor* – csömör, undor, viszolygás
- 307 *praedara hanya* – elprédálja, kiszolgáltatja, elpazarolja
- 347 *Podágra* – köszvény
- 379 *gratiamhoz* – kegyelemhez
- 441 *altollom* – általam
- 475 *hipochondriának* – hipochondria: alaptalan betegségtudat
- 499 *Csitharat* – citerát
- 500 *Sireneseket* – sziréneket, azaz könnyűvérű lányokat

- 506 *Tehecsektek ... szekitsetek* – tehetségtek... segítsetek
518 *rosolissal* – égetett szeszes itallal
532 *regnálok* – uralkodom
549 *varas* – kérges, rühös
565 *prosmitally* – papolj, prédikálj
572 *Meg engedé* – megbocsátá
590 *letóm* – letettem
613 *Etses mind* – egyszersmind
629 *csitállak* – citállak, hivatlak
652 *saphárságárol* – sáfárságáról; itt kb.: életéről, életviteléről
688 *usuraban* – uzsorában
732 *olyban* – ólban
734 *gyehenaba* – gyehenna; tüzes/kénköves tó a pokolban
746 *sírba* – zsírban
767 *peroralj* – prédikálj, szónokolj
899 *kaszubol* – puttony forma nagy edényből
990 *igyire* – ígére, ígéré

Paulinus Tamás Bocskor (?)

THE TRAGEDY OF CRASSIANUS

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 1167–1181 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* This is the first publication of the text.

The play is one of the characteristic types of Csíksomlyó passion plays, connecting the Passion story to a morality. As far as we know, the first such drama is *The Tragedy of Hippoclidés*, performed in Csíksomlyó in 1737 (see volume I, nr. 12B of *Ferences iskoladrámák*), a variant of which was performed in Esztelnek in 1753 (see volume I, nr. 12B). *The tragedy of Crassianus* is a variant of close textual connection with the afore-mentioned plays; the connection is discussed in detail in the chapter on sources. We decided to publish it – just like in the case of the variant in volume I – because the author made significant changes to both the text and the structure. Furthermore, the complete publication of variants makes the compilation, that is the conflation of new dramas from previous manuscripts, easier to follow.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologue

The prologue summarizes the tragic story of Crassianus: God gave free will to mankind but the deceptive world tempted Crassianus who lived for worldly pleasures and did not listen to Jesus' calling. That is why he came under the leadership of the devils. This is a warning to the audience: they should avoid such a fate at all costs.

Scena 1

Crassianus is grateful for creation. The holy trinity makes him the ruler of everything on earth.

Scena 2

The allegorical figures of Voluptas and Vitium tempt Crassianus with mundane pleasures and sins, and he falls asleep at the end of the scene.

Scena 3

The holy trinity sends arcangel Raphael to make Crassianus repent. Raphael sings about the necessity of repentance and the nearness of death.

Scena 4

Crassianus wakes up, remembers the angel's words and is terrified of death. Two of his friends, Voluptas and Vitium reassure him and persuade him to live while he's young: he should save repentance for his old age.

Scena 5

The allegories of the seven deadly sins (the mortal world) hear that Crassianus *made friends with the sons of the world* and they help to persuade him even more. Crassianus' two friends: Xenophilus and Fasciolus also chase worldly joys.

Scena 6

Christ himself appears, the scene is his monologue: he warns Crassianus to use the available time for repentance but Crassianus rudely turns him away.

Scena 7

Crassianus suddenly has a painful illness and the doctor warns him of his imminent death.

Scena 8

Death appears but Xenophilus and Fasciolus reassure Crassianus who believes in his youth and recovery.

Scena 9

Mundus, Caro and Diabolus set off all armed to attract Crassianus with earthly pleasures.

Scena 10

The guardian angel once again tries to help Crassianus who curses himself as he recognizes that his horrendous sins lead him to hell.

Scena 11

Christ on the cross calls out to Crassianus again but he refuses help. At the end of the scene, Christ splashes his own blood to Crassianus' face.

Scena 12

Christ, the guardian angel, the devil and the seven deadly sins summarize the events. Crassianus curses himself again, he realizes that it is too late to convert.

Scena 13

The devils take Crassianus to hell and he details his sufferings.

Scena 14 (penultima)

The guardian angel reminds the audience how much he did for Crassianus' salvation but he refused all help. He then warns those who live for this world of the unavoidable punishment.

Epilogue

The audience is warned to repent.

AUTHOR

In 1749–50, Paulin Tamás Bocskor (1721–1780) taught grammatics, so he probably wrote and directed the passion play.

SOURCE

The source drama is *The Tragedy of Hippoclidés* (*Ferences iskoladrámák*, I, nr. 12A) where an instruction (*Hic cantabitur Passio Christi infra deinde*) tells the players to sing the story of suffering. The present play, however, does not present the Passion, only Christ and the guardian angel detail the sufferings of the saviour. This indicates that with the passing of time, the Passion as a story was more and more pushed out of the plot, while still serving as a logical and salvation story background of the story of the sinful young man. The author compiling the tragedy of Crassianus used most of the source but sometimes changed the order of the scenes. He conspicuously omitted the cuckoo call predicting the young man's remaining number of years, even though this is accentuated in both the 1737 and the 1753 variants (volume I, nr. 12B). On the other hand, he kept the possibility of a colourful, lively performance, devils and deadly sins are rushing around, dancing; the depth of hell was probably depicted by opening the stage. Just like in the 1737 variant, Crassianus' lament is constructed from extracts of the well-known laments of Judas.

Dénes Szentimrey-Vén (2003) compared all three dramas (those from 1737, 1749 and 1753). Below, we only compare the structure of the 1737 play (*Ferences iskoladrámák* I, 12A) with the story of Crassianus. We show the number of syllables of the lines in brackets, as there is a huge difference between the formal quality of the two dramas: the 1737 play used different verse forms rather precisely, while the verses of the 1749 play are less varied and often wrong, its author probably having a worse ear for rhythm. (The names of the main characters are abbreviated by their first letter.):

<i>The Tragedy of Hippoclidés</i> Csíksomlyó, 1737 (volume I 12A)	<i>The Tragedy of Crassianus</i> Csíksomlyó, 1749
Prologue: Angelus Custos (12)	Prologue (12)
1. H. and friends (12)	1. C. is grateful; holy trinity (12)
2. Angelus Custos (15)	2. Voluptas, Vitium tempt C. (12)
3. H. complains to his friends, cuckoo (11)	3. Raphael warns C. (12, 8/7)
4. Seven deadly sins (12)	4. Voluptas, Vitium persuade C. (11, 12)
5. Christus' monologue (12)	5. The seven deadly sins (12)
6. H., Mors, Medicus (15)	6. Christus' monologue (12)
7. Mors, H. and friends (10)	7. C., Medicus (8/7)

8. Caro, Diaboli (12)	8. Mors and C.'s friends (wrong, mixed)
9. Angelus custos, H. (12)	9. Mundus, Caro, Diabolus (12)
10. Christus, H. (12)	10. Angelus custos, C. (12)
11. Christus, Caro, Mundus, seven deadly sins, Diabolus (12)	11. Christus, C. (12)
12. Mundus, Sangvis, Diaboli, Anima damnata H. (12) Diabolus cantat: (11)	12. Christus, Caro, Mundus, seven deadly sins, Diabolus Drumo; C. pushed to hell (12)
	13. Mundus, Caro, Sangvis, Luciper, Diabolus, Anima damnata C.
	14. Angelus custos (12)
Epilogus (cantat) (11/11/17/17)	Epilogus cantus (11/11/17/17)

The author of *The Tragedy of Crassianus* made the following important changes to his 1737 source:

Prologue: wrote a new prologue, a regular argumentum, it summarizes the plot. Then he adds one to each scene's number, as he introduces a new first scene.

Scena 1: new (discussion between the holy trinity and the still God-fearing Crassianus)

Scena 2 = 1737 Scena 1. He presents the friends seen in the 1737 play but with new names: Voluptas = Amorus (1737); Vitium = Vulcarius (1737). The change of name turns the two specific friends into the allegorical figures of *pleasures* and *sins*, generalizing them. The text of the scene is basically identical to scena 1 of the 1737 play but a first strophe is added whose text is not known from elsewhere.

Scena 3 = 1737 Scena 2. The first part of the 1749 scene – where the holy trinity sends Raphael to help Crassianus – is new. Raphael's 10-strophe song is identical to scena 2 of the 1737 play but there it is sung by Angelus Custos.

Scena 4 = 1737 Scena 3. It is almost identical to scena 3 of the 1737 play (showing Voluptas and Vitium) but it omits the last 24 lines of the 1737 scene where the cuckoo sings. It replaces the 24 lines with one single strophe: Crassianus agrees.

Scena 5 = 1737 Scena 4

Scena 6 = 1737 Scena 5. There are only two strophes unknown from other sources: the second strophe and the end of the scene where Crassianus rudely dismisses Christ in one strophe.

Scena 7 = 1737 Scena 6

Scena 8 = 1737 Scena 7

Scena 9 = 1737 Scena 8. The text is the same but of Mundus' 1737 text only 6 strophes are recited by Mundus in the 1749 play, the remaining 4 strophes are recited by Caro. It is interesting that a part of Mundus' text is also recited by Caro in the 1753 Esztelnek version (volume I, 12B).

Scena 10 = 1737 Scena 9. There are more changes here, and Angelus Custos has a longer text (7 strophes instead of 2).

Scena 11 = 1737 Scena 10

Scena 12 = 1737 Scena 11

Scena 13 = 1737 Scena 12. The first half of the scene is basically the same, only Sangvis' second strophe is new. However, the second half of the scene, the 9 strophes following the long text of Crassianus' damned soul, is changed (Lucifer orders his devils to torture Crassianus in varied ways).

Scena 14 = 1737 Prologue

Epilogue: same in both dramas

PERFORMANCE

The play was performed on 4 April 1749 in Csíksomlyó on Good Friday. The compiler of the play kept the few but all the more important author's instructions from the source, making the new drama as lively as the source. Singing may have played an important part, the closure is a sung epilogue. Melody references are conspicuously missing.

In scene 2, tempting Crassianus to pleasures and orgies, the director's instructions call for music (*Hic fit musica*); it may have been some mundane tune, probably dance music. We discussed the parallels of the song in scena 3 beginning *Crassiane, kely fel egyetlen egy Cliensem* in volume I of *Ferences iskoladrámák*, plays nr. 12A and 12B. We even published the melody (in the notes to passion play nr. 9 from 1733, *Ferences iskoladrámák* I., 664) of the melody reference of the latter, 1753 drama (*Gyarló világ, romlandó ág*). We do not know the melody of the sung epilogue, identical to the 1737 play (*Ah, kik ez világon ördögnek éltetek*) (see volume I, nr. 12A; the Esztelnek version from 1753 gives a different text, vol I, nr. 12B).

10.

Csergő András Lőrinc (?)

A BŰNÖS IFJÚ TRAGÉDIÁJA
(töredék)

Csíkсомlyó

1754 (?) / 18. század közepe (?)

[SZEREPEK

FRATER MINOR
AMORINUS
JUVENIS
ANGELUS
ADOLESCENS
ADULATIO
LUCIFER (SEU ASTUTIA)
CARO
SERVUS PRIMUS CARNIS
SERVUS SECUNDUS CARNIS
SERVUS LUCIFERI
SERVUS SECUNDUS LUCIFERI
PARENS / PATER / MATER
COGNATUS PRIMUS
COGNATUS SECUNDUS
CARPOPHORUS
ASTUTIA
VOLUPTAS
SERVUS JUVENIS
MISERICORDIA
MESSÍÁS / CHRISTUS
VENATOR
CONTEMPTUS
DECEPTOR
LUXURIA
PRAEFERENS VOLUPTATIS
MORS
MUNDUS
ASMODAEUS
ANNAS
CAIFAS
DIABOLUS
CUPIDITAS
ACEDIA
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
DAEMON
PILATUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TESTIS QUARTUS
JUDAEI
MILES]

TRAGOEDIA¹

De Juvene quodam Nobili, a Parentibus in omni sanctitate Vitae, morumque puritate enutritae, ac tandem impias manus contra Torrentem erigente Anno ab Incarnatione Domini MDCCLIV auditoribus, ab 86 Actoribus repraesentata.

PROLOGUS

Bűnnek Tengerében uszkáló sok Lelkek,
Világnak, őrdögnek szolgáló emberek,
Minden renden lévő ifiak és Vének,
Keseredet szível most figyelmezzetek!

5 Mert noha főkeppen Amorus dolgát,
Nagy Nemből származot ifiúnak sorsat,
Fogjátok szemlélni boldogtalanságát,
De észre veheti ki ki maga kárat.

10 Mert azon Ifiu Isten akarattyát,
Nem reszt fűlel halván irgalmas jó voltát,²
Mingyárt meg igiri, hogy Teremptő Urát
Soha el nem hadgja az ő alkotóját.

15 De az álnok őrdög Világi hivsággal,
A' Világ és a' test ravasz alnoksággal,
Eleibe álnak szines practikával,
És elfelejtetik, mit tet fogadással.

20 Azért a' Világra fordítván szemeit,
Alázatosságnak le hanya kőntősit,
Vetek undoksága meg szállya a' szivet,
'S árruba ki téski sebes tesztit 's Lelkit.

Nagy sővetséget vett Világ fiaival,
Kezd vigassághoz őrdög Társaival,
Lelkit bé fedezi szőrnyű rutságokkal,
Istenét meg bántya Világi hivsággal.

25 Ezt latván és halván kedves Tesztverei,
Kérék, Istenesen kezdene meg terni,³
De nem meltoztaték szavoknak engedni,
Hanem más nagy Vétket kezd ki gondolni.

¹ [A *Tragoedia* *oe* vagy *ae* (?) betűkapcsolata javítgatva.]

² irgalm<á>as [Az ékezet törölve.]

³ kerék [Emendáltuk.]

30 Azert el indula egy bordély ház felé,
Az ördög tanálván hova menne, kerdé,
És monda, hogy holnap eö is ottan lenné,
Csak fel tett szándékát ö félbe ne szegné.

De a' Mindenható Felséges Ur Isten⁴
Aldot fia által inté szépségesen,
35 Hogy térne meg arról, a' hová most mégyen,
Mert masképpen holnap ördög rabja lészen.

De eljö, 's második Intésit álomnak,
Véllé lenni tiszta Phantasiának,⁵
Sőt csudálkozóék is, hogy kyrály fiának,
40 Merészelne szolni, 's mondáná fiának.

De 'a Christus Jesus mint kegyelem Atya,
Meg szaradot Lelkét Igen vigasztalyja,
'S azt kéri harmadszor, tekintene rája,
Eö, minek előtte szallana pokolra.

45 Es visza tekintvén látá a' halalnak,
Hogy merges fulánkji rája rohannanak,⁶
Szörnyü gonoszági eszibe jutanak,
Ugy hogy csontjaiis ott meg mozdulnanak.

Meg lagyulván azért kemenyedet szive,
50 Paenitentiával meg tisztula Lelke,⁷
Minden híváságoknak itten véget véte,
Es a' Messiásnak az után lön hive.

De Tesztnek, ördögnek ezek nem teccsenek,
Maga Christus ellen ök egybe gyulének,
55 A' meg válto ellen mergetis főzének,
Melyet a' Sidokra bátron köszönének.

Azért a' Fő Papok ötöt meg fogaták,
Az után itilve a' sidoknak adák,
Meg Verék, rongálák, 's Verét-is kiontak,
60 Kik szegeny Lélkeket rabságra taszíták.

⁴ Fels. Ur In [A rövidítést feloldottuk.]

⁵ Velle [Emendáltuk.]

⁶ fulánkji <eo> rája

⁷ Paenitentivál [Emendáltuk.]

It be telyesedik Christus szenvedése,⁸
Világ fiaitól kemény üldözése,
Az Isten fiának csendes bekesége,
Melyet csudál immár Világ nagyobb része.

65 Ezt a' Tragediat ki ki úgy szemlelye,
Hogy nagy buzgósággal szályon a' szivébe,
Vizgályja meg Lelkét, ha nincsene része,
Ma Amarinussal a' Vetkes életbe.

SCENA PRIMA

(Amorinus pro creatione aliisque multis beneficiis Deo gratias agit.)
Amorinus cum servis.

CANTUS

FRATER MINOR (*cantat:*)

70 Oh, ember, tegedet Istenért 's Lelkedért
Kerlek, ne halogasd jobbitni éltedet,
Fély attól, mi gonosz vesztheti Lelkedet,
'S örök kinokra viheti.

Az Isten szavait azért hát be végyed,
Eö Szent intéseit előtted viselyed,
75 Hogy égi kincseit magade tekissed!
Mit-is kívánhacz egyebet?

Mert a' föld oda lesz, 's jovai-el mulnak,
Mint füst és a pára hirtelen el futnak,
80 Miket Isten igirt, örökké maradnak,
Ne mást keres hát magadnak.

Ezerszer job halni, 's mindentől fosztattni,
Hogy sem Istenünköt Vetekkel bántani,
Ez ifiat azért nem kel hát követni,
85 A' mint fogjátok hallani.

AMORINUS (*cum servis Matre Parentibus et fratribus:*)

Örök Atya Isten, mindeneknek Ura,
Az Egnek és földnek bölcs kormányozója,
Bűnös embereknek irgalmas jo Atya,
Jonak és gonosznak meg jutalmazója.

⁸ telyesedik <ö> Xtus

90 Hogy semmiből engem teremptél Világra,
Meg pediglen a' te Szentséges formádra,⁹
Hogy lennék ez után te szolgálatodra,
'S intel hogy te tölled el ne térnék balra.

95 Mit agyak te néked ezen jovoltodért,
Mit a' te Kegyelmes irgalmasságodért,
Mit mutathassak bé jó gondviselésért?
Ha tecsik, szivemet ved bé mind ezekért!

100 Azért magasztallak, hogy ezt cselekedted,
Jollehet agyagból testem Teremptetted,
De Te Szent Lelkeddel fel ekesítetted,
'S őrdög rabságotol aztot megmentetted.

105 Azért most elűted atkozom azokat,
Kik az őrdögöknek téznek aldozatott,
Testnek és világnak el adgyák magokat,
Csak hogy követhessék rut kívánsagokat.

A Te szined előtt atkozot én légyek,
Ha téged meg bántlak, karhozatra menyek,
Testemet meg egyik pokolbéli ebek,
Lelkemet *pediglen* furiák meg süssék.¹⁰

110 El indulok azért tégedet imádni,
Irgalmasságodot mindenűtt hirdetni,
Mindenféle népek szivét lagjittani,
Te imádásodra őket hini 's kérni.

ANGELUS (*A Deo missus:*)

115 Én a mindenható Atya Ur Istentől,
Ki minden állatott Teremptet semmiből,
Küldettem hozzád kegyelmességből,
Hogy te veled szollyak rendelése felől.

120 A Felseges Isten halván szándokodot,
Hogy szived és lelked 's jó akaratodot,
Nékie szentelted minden járásodot,
Sőt felis áldoztad egészen magadot.

⁹ pedigle [Emendáltuk.]

¹⁰ p. [A rövidítést feloldottuk.]

125 Azért én általam teged intett arra,
Hogy a' sok ut közöt el ne térnél balra,
Hanem lábaidot vezetnéd a' jobbra,
Ne hogj a' Venusnak esnél rabságára.

Söt aztot is mondgja az igaz valóság,
Hogy tölle származot mindenféle jóság,
A'mi ö tölle nincs, a' csupa gonoság,
Ördög talalmánya es merő alnokság.

130 Tegedet bocsátott szabad akaratra,
Akaratot adot a' jora és rosza,¹¹
A bűnt tavosztassad azért, hogy haragra
Fel ne indisd őtöt a' boszu állásra.

135 Rosz indulatidot ugy meg zabolázzád,
Rosz kívánságidot szivedből ki vagdald,
Hogy az Ur Istenünk haragját álhassad,
'S igez életedet jora kormányozhasd.

ADOLESCENS

140 Honnan érdemlettem, felseges Ur Isten,
Hogy Szent kegyelmedet olyan nagy mértékben,
Osztoatnád nekem olyan kegyelmesen,
Hollot fogántattam bűnnek tengerében.¹²

145 Oh, Irgalmasságnak 's Kegyelemnek Atya,
Enyi jovoltodért sok haláadásra
Kel nékem indulnom, egész buzgoságra
Magamot áldozni Szent szolgálatodra.

ANGELUS

Mégis kérlek téged az élő Istenre,¹³
Ne fordisd szemeid világi szépségre,
Ne halgas az ördög incselkedésére,
Hanem mindenkor nez a' fenyes egekre!

150 Mert téged az ördög, azt el hid, meg próbál,
Szines alnoksággal majd majd melléjed áll,
Világi hívsággal kínálva meg kínál,
Mihely ö valahol az uton meg tanál.

¹¹ akaratra <szabad> akaratot

¹² hollot [Emendáltuk.]

¹³ élő [Emendáltuk.]

ADULATIO

155 Bőjtolest az Isten nem kíván mi tóllúnk,
Óregeket illet imádcság, nem minket,
Mi az halálunkhoz még nem közelittünk,
Addig még eleget mi kőnyörőghetünk.

LUCIFER

160 Az Isten mi nekünk semmit sem parancsol,
Hanem mindeneket csak éppen jóvasol,
Hogy ha mi akarnok, csak a' szerént ő szól,
Semmire nem kenszerit, járjunk mi akár hol.

JUVENIS

165 Még is nem mehetek, felek kárhozattol,
De annal is inkább Isten haragjától,
Az Után az ördög kemény rabságától,
És hogy ki rekesztnek a' szép Menyországbol.

LUCIFER (*seu Astutia:*)

170 En vagyok pokolnak első Fejedelme,
Kárhozott Léleknek kemény rettentője,
Igirem, te néked nem léssen felelme
Soha a' szivednek, de léssz becsulettbe.
Idvezűlsz, azt el hid, soha nem megy a' Karhozatra,
Az Isten szeret teged, semmi keppen nem vitetel pokolra,
El visznek mennyországba, nem az örök kinra,
Az angyalok jönnek utannád, nem az ördögök vigyaznak arra.

CARO (*cum servis:*)

175 En már nem álhatom a' sok rongálásod,
Ejjeli, nappali disciplinaidot,
A sok etsakai almatlansagodot,
Immár a' szívem is éppen meg fonyadot.

SERVUS PRIMUS CARNIS¹⁴

180 A mig időd vágyon vigadgy eletedben,¹⁵
Vigaszágnak helye holtod után nincsen,
Azért ne töltd időd tunya henyélésben,
Hanem öltőzzél fel a' mi köntősunkbe!

¹⁴ SERVUS [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹⁵ vig<j>adgy

SERVUS SECUNDUS CARNIS

Ha egész napokat nem akarsz engedni,
Bárcsak egy oratskat hagy nékem vigadni,
Mert éppen tegedet nem kezdelek birni,
185 Te is az Istennek keszdesz nem szolgálni.¹⁶

SERVUS LUCIFERI¹⁷

Mi egyebet tölled nem akarunk kérni,
Csak éppen azt nezd meg, hogy szoktunk táncsolni,
A' but és bánatot hogy kel el kerülni,
Keseredet Lelket hogy kel vigasztalni.

190 El hited magaddal, hogy ha most elrontod,
Ifúsagodban tested ugy rongalod,
Az Istent sokaig ugy nem szolgálhatod,
Mert az erőtlenség lába alá tapod.

JUVENIS

Nem bánom, meg nézem a' ti vigassagtok,
195 Egy fertály oráig kárt talám nem vallok,
Mert nékem egy ora lenne ám igen sok,
De várnak is engem a' sok imádságok.

CARO

Nosza, hát vigadgjunk, Kedves, jó barátom,
Ámbár ha egész nap dombolunk sem bánom,
200 Csak légyen te néked 's nékem vigasságom,
Mig világban elek, mert ez az én sorsom.¹⁸

SERVUS PRIMUS CARNIS¹⁹

Jertek vigasságra, testi mulatságra,
A' Leleknek dolgát hagyuk el holnapra,
Vigyük el azútan ötöt a' gyonásra,
205 A' Pap eleibe a' meg tisztulásra.

(Hic Juvenis Christianus videns saltum Adamat.)

JUVENIS

Bizony meg szeretém ezt a' vigassagot,
Ha tudnám hordozni én ugy a' lábamat,
Míngyárt arra én is rá adnám magamot,
De félek, hogy meg nem tanulhatom aztot.

¹⁶ Istenk [Emendáltuk.]

¹⁷ LUCIFERIS [Emendáltuk.]

¹⁸ világb [Emendáltuk.]

¹⁹ SERVUS [A szerepnevet kiegészítettük.]

SERVUS LUCIFERI

210 Meg tanítlak én rá mindgjárt fél órára,
Csak vigyáz jól én rám, halgass szavaimra,
Kerlek, hogy *szavadot* most más gondolatra²⁰
Ne fordisd, hanem csak most vigyaz jól arra.

SERVUS SECUNDUS LUCIFERI²¹

215 Ugorgjál már egyet, emeld a' Lábadot,
Katonák modgyára viszelyed magadot,
Mert így szokták élni ezt a' jó világot!

(*Finis Saltus.*)

JUVENIS

Kerlek, én erettem vonassatok egyet,
Mert én el nem hadlak többször már titeket.

LUCIFER

220 Nosza, rajta tehát kezzünk még dombolni,
Azután menjnyünk el korcsomát nezelni!

(*Fit saltus deinde.*)

JUVENIS

Jobarátim, látám ti mulatságtokat,
Tecsik, helybe hagyám ti tanitástokat,²²
Ez után tarcsatok mint hiv társatokot,
Mindenbe bé töltöm szép kívánságtokat.

225 Nékem most az idő, látom, ezt jovalya,²³
Hogy a' míg én vagyok ifuságomba,
Magam ne vegyicsem a' sok busulásba,
Mert meg emésztene mint vasat a' rozda.

SERVUS PRIMUS LUCIFERI²⁴

230 Bolondság busulni, magát emészténi,
Aki sokat busul, meg kezd az őszülni,
Az után senkinek nem fog ő tecseni,
Job a' vigasságba tehát őrvendezni.

²⁰ szav<e>ad<d>et [Ráírással javítva; Emendáltuk.]

²¹ SERVUS 2us [A szerepnevet kiegészítettük.]

²² hagy<n>ám

²³ jov<á>aalya [Az ékezet törölve.]

²⁴ SERVUS [A szerepnevet kiegészítettük.]

JUVENIS

235 Én ugyan az Istent magát nem átkozom,
De ennek utanna Angyalit el hagjom.
A szentekkel éppen nem lesz társaságom,
Mert eddig ezekkel volt szomorúságom.

Test, Világ és Ördög, jertek már, menyűnk el,
A' ki nekünk valo, aztot keressük fel!

SCENA TERTIA²⁵

(*Parentes et cognati comparent.*)

PARENS

240 Hol vagj, édes fiam, hol vagy 's hova mentél?
Nem veszed e észre, kinek rabja lettél?
Míért hogy engemet így meg keserítettél,
Sok jo teteményert gonoszul illetél.

245 Térj meg intésemre, kérlek az élő Istenre,²⁶
Tekincs már az égre, kérlek az idvességédre,
Halgas kerésemre, kerlek fiui szeretettre,
Nezz őregségemre, kerlek 'a te Teremptődre!

250 Mit gondolsz Lelkedről, hogy ha most meg halnál?
Nyuguvást magadnak valyon hol kaphatnál?
Nem de nem pokolra mindgjárt ragattatnál,
'S örökkön örökké ottan kinoztatnál.²⁷

JUVENIS (*Ad Parentem:*)

255 Atyám vagy, megvallom, de nincs elég eszed.
Bolond vagy, hogy töllem tiltani igyekszed,
A' szép vigasságról fiadot megfedded,
Hiszem nem vagy te Pap, nem is illik néked.
Bosoncz csak meg engem, mingjárt katonánák,
Mégyek más országra szolgálni császárnak,
Azután parancsoly, kinek tecsik annak,
De engem nem tartass, el híd, bolondodnak!

(*Genuflectunt parentes et sic rogant.*)

²⁵ [A második scena hiányzik.]

²⁶ elő [Emendáltuk.]

²⁷ 'S örökkön <oko> örökké

PARENS

Egyetlen egyfiam, tekincs Teremtődhoz!

MATER

260 Szerelmes magzatom, térj meg Istenhez!

PARENS

Nem de neme teged jóra oktattalak?

MATER

Nem de neme teged tejemmel tartálak?

PARENS

Ismersze engemet? Én volnék az Atyád.²⁸

MATER

Nehecze engemet? Én volnék az Anyád.

PARENS

265 Kerlek azért teged az élő Istenre!²⁹

MATER

Könyörgők te néked a' minden szentekre!

PARENS

Hadel bűneidet, forduly job életre!

MATER

Tarcs paenitentiát, ne had más Időre!

PATER

270 Már ha szerez engem, szollaljál meg nékem,
Terj meg 's nekeserges oly erőssen engem!

JUVENIS

Talán ama szoros paenitentiára
Akartok vitetni bura és bánatra,
Holtig valo sulyos szomorusagokra?
Nem visztek, higjétek paphoz és gyonásra.

²⁸ é<|>n

²⁹ elo [Emendáltuk.]

275 En ifju vagyok, és most kel vigadnom,
Gyenge testeczkémet nem poenitentiazom.
Vénsegre ha jutok, meg disciplinádom,
És minden vetkemet Istennek meg vallom.

280 Most, jo Atyám 's Anyám, innen elmehettek,
Az én látásomra nincs semmi szükségtek,
Azért ti tölletek mostan bucsut vészek,
Ti arra 's én erre most mindgyárt el mégyek.

(Filius discedit.)

PARENS

285 A Pokol vizének meg áradot habja,
Minden fájdalomnak keserves fulánkja,
A' bunak, bánatnak meg dagadot arja,
Ebeknek modgjára a' szívemet rágja.

Vegyetek már példat, oh szerelmes Atyák!³⁰

MATER

Szánnyatok engemet, keseredet Anyák!

PARENS

Imé, Magzatomtól én már meg vetettem.

MATER

290 Szerelmes Fiamtól meg nem becsulttettem.

PARENS

Szánnyatok engemet, édes Rokonságim!

MATER

Sirjatok én Velem, jo Aszszony barátim!

CANTUS FRATRIS MINORIS

295 Fáj a szívem, retteg Lelkem,
Keserves jaj mindenem,
Jobb lett volna, nem születtnem,
Hogy sem illyent szemlélnem.

³⁰ [A sor előtt ismételen megjelenő *Parens* szerepnevet elhagytuk.]

300 Imé, nékem a' Testverem,
Hogy ördögi majd nézem,
Mérges mezet, mint értetem,
Világtol szit édesem.

Jób nem busult más karáért,
S ez világi sok jokért,
Hanem sokat túrt az égért,
De főképpen Lelkéért.

305 Azt pedig ez el vesztette,
'S az ördögnek szentelte,
Ha csak Isten nagy kegyelme
Nem jó segítségére.

310 Jővel, jővel én Christusom,
Ne had még bárányodot,
Szent Véredbe, mert még bizom,
Viszá hozod juhodot.

Oh, jőj viszá én alakom,
Ne had el Jesusodot,

315 Addig nem lesz vígasságom,
Vigasztald meg szolgadot.

COGNATUS PRIMUS³¹

Hallod e ifju, Amorus házát
Mutatnád meg nékem, hol mulatná magát!

CARPOPHORUS

320 Jó szível mingyárást én meg mutathatom,
De ti nem szolhattok vélle, ugy gondolom.

COGNATUS SECUNDUS

Miért nem lehetne nekünk vélle szolni,
Nem fog talám néki oly nagy dolga lenni?

CARPOPHORUS

Néki az ő dolga gonosság, uszepség,
Bujaság, főszvényseg és a' nagy kevelység.

³¹ COGNATI 1. [A szerepnevet egységesítettük.]

COGNATUS PRIMUS

325 Meg is meg probalom, szabadcságot kérek,
Ámbar ha ijeszt is, én meg nem rettenek.

(*Pulsat ad portam.*)

Kerlek, jo barátom, jelenj meg uradnak,
Hogy Atyafiai véle^d szollanának!³²
Ha meg engedhetné^d, már jelenvolnának.³³

(*Intrat et iterum exit Servus.*)

SERVUS³⁴

330 Azt izené Uram, most éppen nem lehet,³⁵
Mert sok dolgainak eö véget nem vethet,
Söt másképpen ö ma táncsolni nem mehet.

COGNATUS SECUNDUS

Mond meg jámbor, hiszem egy szot hamar szollunk,
Nem leszünk terhére, mi ot nem mulatunk.

SERVUS

335 Azt izené Uram, oda nem mehetnek,³⁶
Mert vannak házánál ifiu személyék,
Hanem inkább ki jó 's mingjárt beszélhettek.

JUVENIS (*exit:*)

Mi kell néktek, 's honnan jötők, most mit busitotok?

COGNATUS SECUNDUS

340 Szerelmes szüléid hozzád jöttek vala,
Könyörgének szépen halgatnál szavokra.
De meg vetvén őket igazitád haza,
És a' kerésekre szived meg nem hajla.

345 Most azért mi hozzád kedves rokonságid
Jöttünk, hogy hadnád el könyű gonoságid,
'S tennéd le ördóggel valo Cimboráid.

³² véle [Emendáltuk.]

³³ engedhetné [Emendáltuk.]

³⁴ [A hiányzó szerepnevet itt és a következő megszólaláskor is pótoltuk.]

³⁵ Ur [Emendáltuk.]

³⁶ Ur [Emendáltuk.]

Mert másképpenn holnap vitetel pokolra,
Órökké tartando fájdalomra 's kinra,
Az álnok ördögnek szörnyű rabságára,
Tested *pedig* mégyen ebek praedájára.³⁷

AMORINUS (*tener fit:*)

350 Jaj, jaj, jo barátim 's társaim hol vattok,
Kik nékem már régen rokonim valátok?
Könyveznek szemeim, aztot ti láttyátok,
Ah, jaj, meg kel halnom, kérlek ne hadgjatok!

355 Imé, Atyám 's Anyám 's kedves rokonságim,
Hozzám jöttek vala Szerelmes vereim,
Kérének, hadnám el szornyű gonosságim,
Térnék meg a' roszrol, hadnám el utaim.

CARO

360 Jo barátom, 's társam, oly hamar mi léle,
Oly erőst 's bolondul teged ki ijeszte,
Mindgjárt kardot vészek kezembe ellenné,
Fejét vészem 's teszem majd itten elődbe.

ASTUTIA

365 Az oly szonak ne hidgj, mert a' mint hazugság,
Jere inkább, légyen közötttűnk vigasság!
Meglád, hogy fejedből ki fut a' bolondság,
Nem hagj, el híd, téged soha e társaság.

VOLUPTAS

Hiszem ifiu vagy, még sokáig élhetz,
Paenitentiára akár mikor mehetz,
Hiszem egj szovalis contritiot tehetz,
Melyel bűneidért eleget fizethecz.³⁸

SERVUS JUVENIS

370 Csak Phantasia volt, kérlek, nehidgj annak,³⁹
Tudode, a' gőze fel hotot a' bornak.
Mint nekik, 's mind néked meg bolondult agyok,
Job, hogy jere, adgjad magad vigasságnak!

³⁷ p. [A rövidítést feloldottuk.]

³⁸ <k>melyel<y>

³⁹ nehidgj <néki> annak

JUVENIS

375 Meg hiszem, barátom, hogy csak phántasia,
Olyan szonak hini merő Comedia,
Mert Paptol hallottam, hogy hamar meg csalya
Az embert a' Világ, megis bolondittya.

LUCIFER

380 Vagyon néked hited, tudod te, mit tartasz,
Ezután senkinek szavára ne halgass!
Mert a' mély felé dőlsz, ottan el híd, maracz,
Azért a' Világban holtodig vigadhacz.

VOLUPTAS

385 Jertek hát utánnam, menyűnk el vigadni,
Fel gyuladot tűzét testünknek oltani,
Még az Istentől is nem kel nekűnk felni,
Ezen a' világon kezgyűnk uralkodni. .

(*Ad Cognato:*)

Ti pediglen álnok, gonosz, rossz emberek,⁴⁰
Menyetek el haza, ide ne jőjjetek,
Töbször és mi nekünk but ne szerezzetek,
Mert mas képpen innen bizony ki vettettek!

SCENA QUARTA

(*Christus comparet cum duodecim Apostolis.*)

CHRISTUS⁴¹

390 Egyetlen egy fia én az Ur Istennek,
És Teremtője is vagyok mindeneknek,
Meny, föld és a' Pokol engemet rettegnek,
Parancsolatimnak engedelmeskednek.

395 Noha minden ható én magamban volnék,
Mindazáltal égből e földre le jövék,⁴²
És emberi testet magamra felvevék,
A bunós embernek hogy valtsága lennék.

⁴⁰ [A sor előtti, ismételt szerepnevet elhagytuk.]

⁴¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁴² mindaztal [Emendáltuk.]

400 Én pediglen itten már nem becsultetém,
Mindenektől mint egy bolond meg vettetem,
Még országomból is sokszor ki veretem,
Sőt az emberektől gyakran üldöztetem.

405 Nem de nem eleget én praedikállottam,
Kedves szolgálaimmal intettem 's oktattam,
Sok szép malasztimot szüntelen osztattam,
Az én Angyalimmal jora tanitattam.

De csak holnap, holnap minden jobulások,
Volt nekik szanyuru paenitentiájok,
Hogy volt volna *pedig* nehaneha dolgok,⁴³
A' kiknek keresztet, mentsék meg most azok.

410 Azért, bűnős ember, itt a' sententia,
Menyetek el töllem a' kénköves tora,
A' mely keszítettett őrdög lakására,
És bűnős embernek kinoztatására.

415 Ott leszen őrókkön őrókke lakástok,
Soha onnan többbe meg nem szabadultok,
Mivel eltetekbe arra szolgáltatok,
Énis soha tóvább rátok nem vigjázok.

420 En sok jovoltomnak micsoda haszna volt,
Amorinusbanis a' nyilván ki láczot,
Aki meg vetette minden jovoltomot,
Barmoknak vetette sok szép malasztimot.

425 Ezt éjjel és nappal a' jora intettem,
Sok veszedelmektől gyakran meg mentettem,
A' gonoszrol jora hogy megtérne, kértem,
De gyalázatosan tölle meg vettettem.⁴⁴

Azért nem méltó, hogy tovább ez életben
Élyen, hanem inkább pokol fenekében,
Őrókke kinlodgjék őrdög seregében,
Lássa ott leszsze jobb, vagy *pedig* menyégben.⁴⁵

⁴³ p. [A rövidítést feloldottuk.]

⁴⁴ vetettem [Emendáltuk.]

⁴⁵ p. [A rövidítést feloldottuk.]

MISERICORDIA

430 Nem ugy, oh, Istennek egyetlen egy fia,
Tudode, embernek nagy a' gjarlosága,
Még annál is nagyobb ő tudatlansága,
Azért ne siesz hát sententiazásra.

435 Emlekezzél, kerlek, mi haszna ezeknek,
Az emberért felvett romlando tisztednék,
Ha ezek pokolra tölled itiltettnek,
Mi haszna lesz nállok a' te érdemidnék?

440 Azért kérlek téged, hogy ha lehetséges,
Éngesztelődgyél meg, s' legj hozzájuk kegyes,
Mert másként kozülők nem igazul egyis.⁴⁶

Tudod jól te aztat, hogy csak egy emberért,
Szinten ugy jöttél le, mint egyik nepedért,
Nekárhoztasd, kérlek, ezek szegeny fejét,
Ne vesd a' Pokolra okót bűneikért!

445 Legy irgalmas, kérlek, minden szegenyeknek,
Ne kívánd veszteket nyomorult lelkeknek,
Hanem ők te veled had őrvendezzenék,
Boldog menyországba had dicsirhessenek.

MESSIÁS

450 Oh, irgalmasságnak draga kegyessége,
Ime, szép kerésed szivembe bé mene,
Azért senkinek még nem lesz el vesztése,
Hanem halalommal lészen meg mentése.

455 Azért az Ifiát még meg nem itilem,
Hanem vagy háromszor magam öt meg intem,
Ha meg nem halgattya, pokolra vitetem,
Sárkányok torkába ötöt belé vetem.

(*Hic deest.*)

⁴⁶ máske<ppen>nt [Részben olvashatatlanul, ráírással javítva.]

SCENA QUINTA

(Venator infernalis post praedicationem Christi Comparet et Salutat Juvenem ad flagitia properantem.)

VENATOR

460 Jonapot barátim, hová indulátok,
Oly nagy sietséggel, hogy esze fogátok,⁴⁷
Talám a' bordélyos házhoz vagyadoztok?
Látom, hogy minyájon ti fel gyulattatok.

JUVENIS

Mi gondod, rossz ember, arra, hova mégjűnk?
Hogy mersz oly parasztul te szollani nekűnk?
Nem ismerse minket? Uraság a' nevűnk,
És mi Méltóságos Palotán szűlettűnk.

VENATOR

465 Tudom, hova sietz, azt is kinek hinak,
Nem veltelek lenni téged Kyrály finak.
Eregj nagy sietve, mert téged *ott* várnak,⁴⁸
En is holnapi nap teged ot meg látlak!

470 En is most sietek többeket vadászni,
A' te seregedet meg oregbíteni,
Az után te veled mint egjűtt dombolni,
'S minden vigasságba eltűnkőt tölteni.

JUVENIS

Járj békével tehát, 's forgodgjál erettem.

(Hic Christus primo se ostendit.)

CHRISTUS⁴⁹

475 Oh, te gondolatlan, goromba ifiu,
Mire vive teged a' nagy álnoksagu
Világ: hat nem tudod, mely nagy csalárdsagu,
Te hozzád főképpen mely nagy ravaszagu.

⁴⁷ éne [Emendáltuk.]

⁴⁸ téged várnak [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

⁴⁹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

480 El mulnak mindenek, hid el bizonyoson,
Olyhamar, mint a füst, teged meg fojt titkon,
A' halál te hozzád siet minden modon,
Mikor nem gondolnád, le vagdal az uton.⁵⁰

Terj meg azért, fiam, térj meg egj johoczám!

JUVENIS

485 En vagyok hát fia egy moczkos embernek,
Ily rongyos köntösü, szegény Remetének?
Hogy mersz te szollani illy nagj fő embernek,
Ha most nem sietnék, mingjárt meg ölnélek.

CONTEMPTUS

490 Meny el, bűdös ember, már az éhseg miat
Elig tudsz szollani! A' Tested meg fonyat,
Már a' csontaidról a' husis le hullott,⁵¹
Nállad nélkül is ő itten vigadozhát.

SERVUS LUCIFERI

Te meg untad élted, s azért praedikállasz?
Hogj eő is meg unnya, abba bizon nem kapsz.
Jóbb, hogy jere velünk te is itt vigadhacz,
És egy társaságba velünk ma dombolhacz.

DECEPTOR

495 Hallod e, ifu, kerlek, ne higy neki,
Csak hazugsagival téged eő meg csalni
Akar, s vig lelked szomóruságra vinni.
Jobb, hogy őtöt innet mingyárt vesük el ki.

LUXURIA

500 Ha az Isten maga szollanais néked,
Aztot semmi képpen nem kellene hinned,⁵²
Hanem testi győnyőrúségekben kel élned,
És ugy nem busulhat semmit a' te Lelked.

(*Hic fit modicum saltus.*)

⁵⁰ gondolnád <meg> le vagdal

⁵¹ hußis [Emendáltuk.]

⁵² képpen nem nem kellene [Emendáltuk.]

PRAEFERENS VOLUPTATIS

Mingjárt tehát véle kezzetek dómbolni,
És nagy szerelemre őröt gerjeszteni,
505 Az Istent is éppen meg kel tagattatni,
A' bordély ház fele az után kel vinni.

CHRISTUS

Fiam, édes fiam, kerlek Menyorszagra,
Az én szent Atyamnak irgalmasságára,
Fordisd szemeidet az élet fájára,
510 És gondolatidot örök valóságra!

Eregy, meny dolgodra, te világnak csufja,
Mert az olyan embert a' világ utállja,
Eő pedíg világnak tétczik, mint viragja,
Kerti violák közt felnőt szép rosaczka.

CARO

515 Nemes és nemzetes Urfi, semmit vélle
Ne gondoly, s ne halgas az eő beszédére,
Hanem inkább tekincs szép, fris termetedre,⁵³
Minden vigaságnál ékesebb testedre!

520 Gyalazatot tennel Uri Nemzeteden
Kapvan a' nyómoru, szomorú életen,
Azon bizonyára csudálkoznék minden,
Azt mondana, hogy te nem vagy most eszeden.

AMORINUS

De neis felyetek, hogy engem meg lágít,
Sok hazugságival magához el hodont.
525 Meg vetettem mágát, s minden tanításit,
Nem halgatom többször az eő oktatásit.

(Christus tertio monet Amorum.)

CHRISTUS

Fiam, edes Fiam, nem kérek egyebet,
Hanem hogy csak egyszer fordisd rám szemedet.
Az után el mehetz, kövessed eltedet,
530 Csak most kérlek arra, tekincs meg engemet!

⁵³ inkább <halga> tekincs

MORS

Meg mondák tenéked, hogy a' kis kaszaval,
Azért most nem bánam, penitantiara
Indully, ha indulhacz, de amás világra,
Elküldlek tégedet keserves kinokra.

535 Tartozzál azért most, mert mingyárt megöllek!

AMORINUS

Uram, en Istenem irgalmaz én nekem!

CHRISTUS

540 Meny felre, te halál, ne árts mostan néki,
Mert eő most én hozzám szándekozzik jőni!
Nem akar már többszor őrdög rabja lenni,
Hanem az Istennek kíván ő szolgálni.

Kely fel már a' földről, bűnök tengereből,
Tisztid meg a' lelked világ sok mergéből,
Vetkezzel ki hamar a' rut kevelysegből!

545 En eddig tegedet szokszor intettelek,
De ez után tobször, elhid, nem kereslek.
Most azért te tőlled mingyárt el is mégyek,
Ha meg nem térsz, én rád nem tekintek.

(Revertitur Amorus et Venator iter reperit.)

VENATOR

550 Jo napot, barátom, miért szomorkodol,⁵⁴
Miert olly szomorán most itt sirankozol,
Mi tőlt, s, miért, hogy oly erőst aggodol,
Talam el hagyattal a' te társáittol?

AMORINUS

555 Talam már nem ismersz engem, bunos embert,
Ki már el attam volt a' szegen Lelkemet,
Hiszem te a' tegnap köszöntel engemet,
S, azt mondad, hogy tudod igyekezetemet.

⁵⁴ barát<i>om hova indulátok> miért

VENATOR

Lehetetlen dolog, hogy te lettel volna,
Hiszem az az ember minden undoksággal,⁵⁵
Belé borúlt vala s, ordog rabságába,
Esett volt már regen pokolnak kinyára.⁵⁶

AMORINUS

560 En vagyok, azt el hid, a'ki Isten ellen,
Fegyvert fogtam vala igen nagy kevelyen,
Sot azt is mondom, hogy már az Egeken
Uralkodni fogok és az egész földön.

VENATOR

565 Ha ugy van a dolog, en mindgyárt elmégek,
És a' társaidnak mindent hirre tészek.

SCENA SEXTA

(Christus se ostendit quem adorat.)

AMORINUS

Ah, jó ferfi, mond meg, kinek hinak téged!
Íme meg lágitá szivem szép bezeded,
Sőt meg is gyógyittá szivem az intésed,
És éppen meggyőze a' te tekinteted.

CHRISTUS

570 En jöttem világra, hogy az embereknek
Atyam akarattját, a' gonosz tévőknek,
Hirdettnem e' földön levő bűnösőknek,
Hogy szép udvességét nyernenek Lelkeknek.

575 Az én nevem elet, kegyelemnek Attya,
Az őrokke levo Istennek a' Fia,
Vagyok és voltam, s Lészek mindeneknek Ura,
Az egész vilagnak leg elsőbb királyja.

580 Még is meg vetettél oly rutul te engem,
Ki en neked soha semmit nem vetettem,⁵⁷
Sőt a' te lelkedért szárándoká lőttem,
Es emberi testet magamra fel véttem.

⁵⁵ hiszem <te> az

⁵⁶ eset [Emendáltuk.]

⁵⁷ neked <ho> soha

Te hozzád nem régen rokonságid küldém,⁵⁸
Kik által teneked szépen megízeném,
Jobbisd meg életed, hogy üdvözithetném,
585 Te bűnös Lelkedet bűnből kí menthetném.

Meg is te engemet, mint jó Istenedet,
Meg keserittenél, és a te szivedet
Meg vetetted, s adtad pokolnak Lelkedet.
Terj meg már, sirasd meg ate bűneidet!

590 Nem vettede észre, hogy engem meg öltél,
Fertelmes életet valahánszor éltél,
Annyiszor engemet keresztre szegesztél,
Halálós vetekben valahanszor estél.

595 Kelly fel, jere hozzám töredelmességgel,
Had tisztithassalak meg Draga erdemimmel!
Ad nékem Lelkedet, had jegyeshessem el,⁵⁹
Az én szegénységem draga pecséttyevel.

AMORINUS

Igen is el mégyek és téged követlek,
Minden szolgálattját elhagyom ördögnek,
600 Csak halál torkából mencsege fejemnek⁶⁰
Lehessen, s, irgalmas én bűnös Lelkemnek.

PARENS

Dicsirtessél örök, minden hato Isten,
Ki irgalmasságból kőnyőrűlsz mindenem,
A' mint meg tekinted ezt is kegyelmesen,
605 S a' gonosz sátánnak nem hagyad kezében!

Hálát adok neked ezen szeretetért,
Es Amarinushoz valo kegyességért,
Mellyet cselekedtel nem ő érdemeért,
Hanem eppen csak te drága érdemedért.

610 Aldot légy örökke, Menynek, földnek Ura,
A' ki nem engéded, hogy menne pokolra,⁶¹
En szerelmes Fiam, hogy ördögnek rabja,
Lenne, de sőt utat adál Menyoszágrá.

⁵⁸ küldem [Emendáltuk.]

⁵⁹ jegyeshessem [Emendáltuk.]

⁶⁰ halál <ko>torkából

⁶¹ nem <tekintéd> engéded

AMORINUS

615 Kedves, jó szüléim s, minden rakonságim,
El hagylok titeket s minden gazdagságim,
Mert meg sokasottak számtalan buneim,
Lelkemet mardossák Istentelenségim.

Azért az Istenre kérlek mind titeket,⁶²
Órdog rabságatol hogy ti Lelketeket
620 Meg otalmazzátok, ne hogy fene ebek
Praedájára, mint en, hanyjátok, vessétek.

Tégedet pediglen, Testvér Atyam fia,
Kérlek az Istenre, ne legy órdóg rabja,
Ne hogj életednek zóldelló virágja
625 Gyúmólcstelen légyen gyenge ágácskája.

A test, Világ, órdóg incselkedésének,
Ne engedgy ő álnok, szines beszédének,
Hanem tisztaságot szerezd a Lelkednek,
Ugy látod meg berit cselekedetidnek.⁶³

630 Azért en erettem ti kőnyorogjetek,
Én rólam rosz példát, kérlek, ne vegyetek,
Hanem en titeket mindenről követlek,⁶⁴
S Lelkem tisztítani más utra el mégyek.

(Hic discedit cum Parente.⁶⁵)

SCENA SEPTIMA

MUNDUS

635 Oh, poklot meg hotto Parkaknak fulankja,
A' pokol vizének ordito nagy hobja,
Irigy órdógoknak kégetlen sátora,
Miért hogy nem jótók segítségemre ma?

Ime, sok esztendőt nagy iddasokba,
Éjjeli, nappali szórnyú vigyázásba.
640 Töltem életemnek nagy fáradságaba,
Hogy én Amarinust vihetném rabságra.

⁶² [Az azért szó aláhúzza.]

⁶³ cselekedetidnek [Emendáltuk.]

⁶⁴ en <erettem>titeket

⁶⁵ P. [A rövidítés feloldása bizonytalan.]

Még is egy remete el csalá én töllem,
Mellyért szomorusag szedité meg fejem,
Helyéből ki tolá sok igyekezetem,⁶⁶
645 És meg szomoritá az én víg életem.

Holot már annyira ötöt vittem vala,
Hogy a' ki már régen vala Isten Fia,
Tenger fuvenyénél több volt gonosságá.⁶⁷

Már a' kevélységnek merges kóntósébe,
650 Fel öltösztettem volt aranyba s ezüstbe,
Az irigységnek is merges tengerebe,
Hajokasztam velle nagy veszedelembe.

Az imádság helyén káromlast követte,
A' bőjtölés helyin tobzodást kereste.⁶⁸
655 A' Templomot távol s, közel nem szerette,
A' parazná élet vala a' kenyere.

A fősvenység nekis sulyos nyavajája,
Kezét, lábat meg kőtöszté vala.
660 Csak egyszer sem fordult éghez gondolattya,
Mert a' fősvenyseghez lelket ragasztotta vala,

Oh, fájdalom, nincsen többé vigaságom,
Mert mind hejaba ment sok munkalkodásom.
Csak még egyszer velle lehetne lakásom,
Lenne ő felőlle nagyobb vigyázásom.

665 Hol vagy te, Luciper, ördögöknek hannagya?
Jőjj segítsegemre, már van tanácsodra
Szükségem, igen nagy bolcs okosságodra,
Hogj meg csendesednék szivemnek nagj arja.

(Lucifer cum suis comparet.)

⁶⁶ tojá [Emendáltuk.]

⁶⁷ fuvenyéné<r>l

⁶⁸ bőjtölést [Emendáltuk.]

LUCIFER⁶⁹

670 Mit busulsz, oh, világ, mi lelte szivedet,
Micsoda dolognak mérge a Lelkedet?⁷⁰
Hottotta meg, s emészt annyira tégedet:
Talam az ifiú el hagyta bennünköt?

Nem kel oly dologért mindgyart meg ejedni,
Tudunk ebbe téged mű meg segíteni,
675 Azért mingyart tanacsot kell tenni,
Kezdek szolgálaimtól á vaxot kivenni.

Azért erről mind gyár kezgyetek szollani,
Azon ifiacskát ide viszsza hini,
Hogy lehessen egyszer még világnak adni,
680 És a vigasagra őtöt gerjeszteni.

VOLUPTAS

Remellem, hogy konyű nekunk arról tenni,
Rohánynyunk mind raja s őtöt hitegetni,
S czifra kőntősőköt mutassúnk nekie,
Szive meg lagyúlván kezd nekűnk szolgáláni.

CARO

685 Hiszem bölcs tanácscsal allál itten elé,
Néked csak a' kőntős forog az elmedbe,
Mint ha a' leg dragabb a' mesterségekbe
Volna leg hathatobb a' nyereségekbe.

Nem ugy kel most arról nekunk gondolkodni,
690 Sok ifuságot egybe kell gyűlteni,
Tisztatalan szókot nyelvekre kell adni,
Tánczra, dombolásra őköt gyerjeszteni.

Amorinust akkor csalyuk el jó helyre,
Gerjesszük fel őtöt gonosz szeretetre,⁷¹
695 Es czifra menyecskéket vigyúnk eleibe,
Meg lád, hogy meg lágyul mingyart az ő szűve.

Mert még az őrdög is nagyobb gonosságot,
Ki nem tud gondolni nagjobb álnokságot,
Mint az ifuság, ki egyút vigathat,
700 Azert ezt probalván meg kaphattyúk őtöt.

⁶⁹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁷⁰ Lelkedet<et>

⁷¹ szeretetre [Emendáltuk.]

SERVUS LUCIFERI

Ravasz álnoksággal már én tele vagyok,
Színes mesterséget hamar fel találok,
Valaki hazába én szálást kaphatok,
Onnan nem tавozom, minnyájon tudgyátok.

705 Majd melleje mégyek nyajos társasággal,
Szívét által verem Venus nyilaival,
Magam be fedezem idegen formával,
Az után nem gondol ő devotioival.

710 Sőt becsületet is majdon nékem adgya,
Lelkét is testevel majd praedara hánnya,
A' jo Istenét is, meg lád, meg tagadgya,
Csak lehessen együtt velem tarsáságba.

LUCIFER

715 Tetszik a' tanacstok, csak végbe vigyétek,
Minden uton modon most igyekezzetek,
Mertugy bizonynyára a kézbe kerítitek,
Allattomba én is ott leszek veletek.

720 Hogy ha mind azáltal meg nem foghatnátok,
Azon eppen semmit ne szomorkogyatok,
Mert nagy mesterséggel eleibe állok,
Engem el nem kerül és rajta regnátok.

Másként is akit én sok mesterségemmel,
Kornyúl vészek simma beszélgetesekkel,
Tud meg, annak Lelkét soha nem vesztem el,
Sot pokolra vetem testét a' Lelkével.

MUNDUS

725 Tudom, hogy ti sokat próbálgattatok,
Országrol orszagra futva farottatok,
Sok számu Lelkeket meg hodoltattatok,
És a' gonoszságra rátaszitottátok.

730 Még is, ha lehetne, most Asmodaeussal,
Szolhatnék felőle micsoda szándékkal,
Volna e dologrol és mély álnoksággal,
Lehetne el hozni mellj csalárdságival.⁷²

⁷² csalárdságival

LUCIFER

Mindgyárt hivattatom én Asmodaeust.

735 Erigy, hidd el, hamar, lássuk, mit mond ere,
Leszene szukségünk ő mestersegere!
Parancsolatomot mondgyad, szuketségre
Ne végye, sőt mindgyár indulyon el ere!

(Hic comparet Asmodaeus.)

740 Hol járál s honnan jósz kedves, jó, hiv szolgám?
Nekünk nagy gondunk van, s, azért Parancsolam,
Hogy ide el jőnél. Meg segitesz tálám,
Már reg tanácsodot hogy ohatva várám.

ASMODAEUS

745 Késen serkentetek ti fel álmatokból,
Regtől fogva hogy már én Amorusrol,
Gondolkodom őtőt elhini a' jórol,
Sőt igyeksztem kivenni a ballangból.

En most tőlle jővők ide ti hozzátok,
Hogy jól meg tuthassam, mi legyen szándéktok,
De én a' mint látom, rosszszul gondolkottok,
Es ti nektek nincsen semmi prakticatok.

750 Mi így tanácskodánk, hogy őtőt meg csalnok,
Aszszon ember által őtőt el hivatnok.
Vagj ifuságtól őtőt megcsalhatnok,
Es úgy birnánk velle es vissza hozhatnok.

755 Derek mestersektek vagjon, ha csak ilyen,
Halgás, mert a' csómőr a' lábomba megyen!
Talam azt velitek, hogy őtőt olly könnyyen,
Visza hihatnátok, s csalnátok el ingyen?

760 Mas mesterseggel kel aztot meg probalni.
Aszszóny embert ide eppen nem kel hini,
Mert az Aszszon akor tud meg segiteni,
Mikor az őrdögök nem tudgyák meg csalni.

765 Hiszem egy vén Aszszon gonosz álnoksága,
Többet ér, mint Lucifer egész sokasága,
Sot ezer őrdögnek minden prakticaja
Nem ér véle, s aztat ő könnyen meg csalja.

Mikor irigjséget akarunk plántálni,
Mikor kevelységet kívánunk hinteni,
Mikor harag tartást igyekszünk szerezni,
Nála nekül semmit nem tudunk mívelni.

770 Azért ifiakot arra nem kel hivni,⁷³
Mert ők magók között nagyokót mívelni
Tudnak, s, gonoszsággal lelkeket terhelni,
Azért őket mostan nem kel háborgatni.

775 Három, negj ifiu az egesz világon
Elig vagyon, ki már nékem ne szolgályon,
És minden oraban nekem ne aldozon,
Azért munkálkodgyunk szaporán más uton!

780 Amarinust most is en jol meg próbáltam,
Megis en semmiben még nem csalhattam,
Mert aki el csalta, szentnek azt ot láttam.
Világot atkozni szajabol hallottam.

785 Hanem azt mívelyük, és vgy munkálkodjunk,
Azon szenteletű embert bé vadólyuk,
Nagy hazugságokkal ellenne támodgyunk,
Eppen becsületet rajta ne is hadgyúk.⁷⁴

Annas és Caifás majd ki jónek ide,
Eő ellóttók azért hazudgyunk ellenne,
Mondgyuk meg, hogy nagy kárt tenne jóvendőben,
Ha most jó idején nem álnak ellenne.

790 És igy a' Fő Papok őtőt meg fogattyak,
És majd halálrais meg szentenciázzák,
Ugj a' másik helyen majd kezünkbe adgyák,⁷⁵
Az ifiu osztán lesz nekünk praedának.

MUNDUS

795 Minden órdog között álnokabb es bölcsebb,
Látzatol te lenni elsobb es Mesterebb,
A' te tanácsodnál nem tanáltatik szébb,
Ritka kelemetesbb, álnokabb.

⁷³ hi [Emendáltuk.]

⁷⁴ becsületet [Emendáltuk.]

⁷⁵ helyen [Emendáltuk.]

LUCIFER

800 Tetczik, el hid, nékem minden tanácslásod,
Csak vegbe vihessed feltett jó szándekod,
És midőn ezeket kezeimbe hozod,
Sok faradsagidnak jutalmát elkapod.

805 Engem a' mi illet, erőssen igyekszem,
És rá Fő Papoknak szivet fel gerjésztem,
Kevelysegre őtöt, s, irigsegre viszem
Még is, mit kívántok, aztót meg cselekszem.

Mi most csak menyünk el s, vigyázzunk jól ide,
Mikor el indulnak, setálnak ki ide,
Mi nagy bátorsággal menyünk eleibe,
Miben faradoznánk, adgyuk értésekre!

SCENA OCTAVA

(*Comparent Annas, Caifas.*)

CAIFAS

810 Hová szándekosztok olly nagy sietséggel,
Meg *pediglen* igen sokszamu népekkel?⁷⁶

DIABOLUS

815 Szentséges papjai egész Judaeának,
Meg oltalmazoi a' nagy sidoságnak,
Hozzátok sietnének, ha meg halgatnatok,
És egy gonosz tevőt ti meg fogatnátok.

Most nem igen Regen egy ember támopot,
A' ki vesztegeti rutul országtokot,
Holdittya a' nepet, s tanit ujj dolgokot,
Most is egy ifiat magával el hivut.

820 Remete kőntősbe latczatik ő jární,
Papoknak modgyara magát mutogatni,
Sőt a kiralyságot akarja el venni,
Mint ha Enok volna keszdet Profetalni.⁷⁷

⁷⁶ p. [A rövidítést feloldottuk.]

⁷⁷ e<l>nok

825 Tudgyátok jól azt ti, hogy titeket Isten⁷⁸
Fő Papoknak rendelt, hogy mindent rendesen
Az egész nép között fojthatnátok szépen,
Es hogy maradhatna bekeségbe minden.

830 Ha *pediglen* eztet meg nem fogattyátok,⁷⁹
Leszen abból nektek nagy kárvallásotok,
A' fő Papságban is lesz nagy csonkaságtok,
Ezt ti jövődöbe látni meg fogjatok.

835 Már hazugsággal a' nepetis csalya,
Minden renden lévő't magához holdittyta,
Es erőszakoson magát fő papságra
Teteti, melly léssen nektek káratokra.⁸⁰

Azért mostan őtőt meg fogattássátok,
Az ő bátorságát meg zabolázzátok,
Hogy a' bekeséget itten meg tarcsátok,
És úgy bekesegben leszen az országtok.

CUPIDITAS

840 Annas, sidosagnak okos, bölcs fő Papja,
Most ideje vigjazz népedre s magadra,⁸¹
És nagy gondod legyen népedre s magadra,
Ne hogy mind fejenként jussunk nagy rabsagra!

ANNAS

Mit akar e beszéd, mondgyátok meg nekünk!

CUPIDITAS

845 En a' mint hallottam, egész sidóságba
Egy amitto támadt régen országtokba,⁸²
E' nagy szakmánt téssen a' mű járasunkba,
Mivel minden esze vagyon amitásba.

850 Már a templomokba praedicalni kezdett,
Órdógséget is magának eő szerzet,
Holtakot fel támaszt, gyógyít betegeket,
És jövődokról mond sok beszedeget.

⁷⁸ [A margón újra kiírt DIABOLUS szerepnevet elhagytuk.]

⁷⁹ p. [A rövidítést feloldottuk.]

⁸⁰ karatokra [Emendáltuk.]

⁸¹ vijáz [Emendáltuk.]

⁸² támad [Nehezen olvasható szöveg, javítottuk.]

ACEDIA

855 De én meg nagyobbat hallottam felölle,
Az egész népséget ez a' meg terésre,
Paenitentiara hijja és hivsége,
Talam királlysagra vágjik az eő szive.

860 Már ő velle járnak egy néhány holditok,
Imit ámot gyűjtőt tolvaj kapitányok,
Hires országunkba nemzetünk pusztitok,
És az egész népet magokhoz holditok.

Azért kerunk téged, ne hadd hoszu őszre⁸³
Aztot, s beszédunkot ne vedd szuketségre,
Ha a' te nepedet akarod élni
A' szellyes, világnak hirere s nevére.

865 Ha azt nem akarod, tud meg bizonyoson,
Hogy pusztitas, leszen egész Sidoságban.
Mivel nagy sereggel majd nem minden napon,
Meg jelenik a' nép a' praedikálason.

MUNDUS

870 De azon is kerünk, hogy azon ifiat,
Ide vissza hoznad, kit magával el csalt,
Mert azis fejűnkre nagg busúlást hozhat,
Az országba pedig zirzavart indithat.

ASMODAEUS

Halgas, neszoly, had el, nem érted a' dolgot,
Már ők neked majdon ide hozzák!

ANNAS

875 Ha ugy van a dolog, mindgyárt menyetek el,
Szolgak, csak hamar őt keressetek *fel*,⁸⁴
És meg kőtozzétek őtőt kötelekkel,
Ha kőnyőrőgneis, mind halgassatok el!

880 Tiis el mehettek, mar en mindeneket
Jol el végesztetek, s megfogatom őtőt.

⁸³ kerunk ne hadd téged [A szórendet javítottuk.]

⁸⁴ fel el [Az *el* szót elhagytuk.]

CHRISTUS

En azért küldettem ez alnok világra,
Hogj a' bűnős embert inditanám jora,
Ne hogy holta után vettetnék pokolra,⁸⁵
Őröke tartandó őrdög rabságára.

885 Azért jertek hozzám, kik terhelve vattok,
És minyajon nallam nyuguvást találtok!
Térjete meg bűnben kik torkig úszkáltok,
Minden bűnötökből szabadulást adok!

890 Mert a Menyországba senki benem mehet,
Aki bűnben vagyon, Istenhez nem mehet.
Nem adatik soha bűnősnek az élet,
Hanem kénköves tűz bűnt öröké éget.

895 Hogy minden embernek egszer meg kel halni,
Elvégezendő az hogy örökke elni,
Nem lehet ezen világon maradni,
Jonak és gonosznak innen el kel menni.

900 Halal után nagj itilet következik,
A' mellyben az élet nyilván hogy ki tetczik,
Vagy jo vagy keserves végezés hallatik,
Vagy jobra vagy balra lélek el vitetik.⁸⁶

905 Azért a' gonosság uttyat el hadgyatok,
Mert én mondom nektek, hogy ha igazságtok
Felyebb nem haladgya a' phariseusok,⁸⁷
Igassággal, hid el, pokol lesz jutalmok.

Mondottak regenten, ne őlly s, parancsolták,
A' ki ölt pediglen, azt halálnak adták,
En pediglen mondom, hogy azt meg atkozták,
Aki harag tarto, őrdögöknek adtták.

910 Aki *pedig* mondgya, bolond, szomszégjának,⁸⁸
Meg erzi a' pokol rettenetes kinnyát,
Az égnek és földnek irtosztato atkát,
Az Istennek pedig ostorát s haragját.

⁸⁵ vettettnek [Emendáltuk.]

⁸⁶ joba [Emendáltuk.]

⁸⁷ phatáseusok [Emendáltuk.]

⁸⁸ p [A rövidítést feloldottuk.]

915 Azert kik uszkáltok, bűnbol meg térjetek,
Penitentiára sietve jójetek,⁸⁹
Hogy az Itiletre batran mehessetek,
És a' Meny országba bé is léphessetek.

JUVENIS

Hogy lehetne nékem Mester üdvezűlnöm,
És osztán végtére Menyországba mennem?⁹⁰

CHRISTUS

920 Parancsolatokat, hid meg, ha meg tartod,
Mellyeket, ha akarsz, kőnyen meg tarthatod,
Ugy a' szép egekben leszen a' lakásod.

JUVENIS

Mellyik a' leg nagyobb es főbb parancsolat?

CHRISTUS

925 Egesz szeretetből és egész erődből
Szeresd Istened te tiszta lelkedből,
És felebarátod buzgo kegyésségből,
Mint tennen magadot kegyes, vig örömből.

JUVENIS

930 Igyekészttem eddig mindent be tölteni,
Telyes eletemben Istennek szolgálni,
Felebaratomnak kedve szerént elni.
Mint kel nékem azért megis cselekedni?

CHRISTUS

935 Meny el, és a' mid van, ad a' szegenyeknek,
Ne hogy gazdagságid arcsanak lelkednek,
S azokhoz ragadván szolgálj az őrdögnek,
Osztán praedájára essel győtrelemeknek.

JUVENIS

Hát én osztan, Mester, hogy tudgyak *megélni*,⁹¹
Egy kis kenyeretis kihez tudgyak menni,
Engem a' hazakból ők ki fognák verni,
Azon kívül pedig rutulis gyalázni.

⁸⁹ sitve [Emendáltuk.]

⁹⁰ Menyba mennem [Emendáltuk.]

⁹¹ élni [A szó fölött a rövidítést jelző tilde, ezért egészítettük ki az igekötővel.]

CHRISTUS

940 Bizon, bizon mondom, hogy ha el nem hagyod
Az gazdagságidot, szegennek nem adod,
Soha Menyországot úgy meg nem láthatod,
De sőt más világban leszen örök kinod.

945 Mert a' fősvény gazdag soha Menyországba,
Parázna életű örök boldogságba.
Se irigy, haragos, karomkodo oda,
Vagy mast ragalmazo nem vitetik abba.

950 De még kevely, irigy, s kik a' jót restelik,
Reszegek, tózbódok, kik Istent meg vetik,
Hamis eskúvis onnan ki rekesztik.
Gyűlölségnek helye ott nem tanáltatik.⁹²

955 Nincsen Menyországba helye hamisságnak,
Nem veszi ótt hasznát senki hazugságnak,⁹³
Se csaláld és ravasz színes alnokságok,⁹⁴
Botrankoztato ott helyt nem kap magának.

Azért kik halyátok, bűnőtők szányatok,
Nehogy samodastok *legyen, mit* nem vártok,⁹⁵
A setét pokolba erte nagy rabságtok,
Legyen mind örökke tartando kinotok!

960 Már nekem az oram majd el következik,
Bűnősök kezébe életem adatik,
És sok farisaeus bennem botrankozik,
Kik ingyen lelkeket meg sértik es ölik.

965 Azert *vigyázzatok*, kerlek az Istenre,⁹⁶
Ne hogy el menyetek a' pokol tűzére,
Sőt gondotok legyen bűnős lelketekre,
Kit teremtet Isten maga személyére!

⁹² ott<an>

⁹³ harugságnak [Emendáltuk.]

⁹⁴ alnokságk [Emendáltuk.]

⁹⁵ légg emmit [Emendáltuk.]

⁹⁶ vigasátok [Emendáltuk.]

SCENA NONA

CHRISTUS

Ily nagy gyorsasággal ti hova siettek,
És olly fegyveresen valyon kit kerestek?

MILES PRIMUS

970 Nazareti Jesust jöttünk mi keresni,

CHRISTUS

Ha ti meg ismerni Jesust kívánnjátok,
Én vagyok! S én velem valyon mit akartok?

MILES PRIMUS

975 Őtöt fel keresni küldettünk Annastol,
Mert eő vadaltatott igen sok dolgokrol.
A' Test, Világ, őrdőg tarsaitol.

CHRISTUS

Nem test, Világ őrdőg, hanem az embertől.
A' bunnek megdagat irigy tengerétől,
Ki le huzót engem a földre az égből.

980 Meg is kenszerítlek az elő Istenre,
Hogy olly fegyveresen mért jöttetek ide?

MILES PRIMUS

Nazaréti Jesust, mondok, hogy keressük,
Hogy őtöt kötözve a fő Paphoz vigyük.

CHRISTUS

985 En vagyok, bizonynal meg mondom ti nektek,
Hogy ha valósággal engemet kerestek,
Ezen követőim, kérlek, éngedgyétek,
Elmenni bekével őkököt ereszszétek.⁹⁷

(Recedunt Discipuli.)

MILES PRIMUS

990 Egy szível, lelekkel rajta, jó vitézek,
Mindgyárt kezeteiket reaja tegyétek,
Lánczal, kötelekkel őtöt meg kössétek,
Azután, ha teczik, ussétek, verétek!

⁹⁷ eszszéteké Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

Mind az által őtöt vigyétek csendesen,
Hogy a' népek között bojdulas ne légyen!
Más képpen mi nekünk nagy kárunkra lészen
É dolog, a' népnek ha tuttará mégyen.⁹⁸

MILES TERTIUS

995 Tudgyátok, pajtásim, hogy parancsolatunk,
Van ez ember félől, azért meg rongalyuk!
Probályuk meg ezen álnokság hajlekát,
Mig viszük az uton, verjük az oldalat!

MILES PRIMUS

El hoztak az embert, mellyről parancsoltál.
Bizonyyal e' lészen, a' ki előtted áll.

ANNAS

1000 Hogy mas birodalmán kapdoss, ki mondotta?
Hogy a' népet csalnád, azt ki javasolta?
Azt neked az Atyad am nem javasolta,
Se mas joszágid nem adta.

1005 Miért hazugsággal a' nepet holditod,
Sőt az ifiakot magaddal el csalod,
Társaidnak pedig halaszokot hivod:
Talám országunkot praedalni akarod?

1010 Mond meg, honnan vetted te bölcseségedet?
Hol vannak most, a kik követtek tégedet?
Talam el küldötted csalni embereket,
Vagy ők minyájon el hadtak tégedet?

(Tacet Christus.)

CAIFAS

1015 Hát nem tudcz szollani, őrdögök hannadgya?
Mindenekbe nekem szívem kivansága
Be tölt, látván ezen alnokot fogva.
Parancsolom őtöt, hogy kemény rabságra
Mindgyárt Pilátushoz vigyetek hurczolva!

⁹⁸ tuttar [Emendáltuk.]

MILES PRIMUS

Jere, gonosztevő, ördögnek hadnagya,
Embereket csalo, a' világnak csúffa,
Halaszok Istene, eregy a' rabságra!

MILES SECUNDUS

1020 Lehet ottan údód a' profetálasra.
Jere, még sem mozdul, ördögöknek tarsa,
Ússed, majd meg mozdul, ne vigyáz órája!⁹⁹

MUNDUS

1025 Mi ugyan jól járánk és jól tanácskodánk,
Már azon Remetet Annashoz hurczolák,
Őtőt pedig ottan jól meg pirongaták,
Meg verék, rongálák és meg is cufólák,

DAEMON

Jonapot, barátim, én rossz hirt mondhatok.

LUCIPER

Hogy, hogy? Mi bajod van? Mond ki csak szaporán!

ASMODAEUS

1030 Már azon remetet a' sidok meg fogák,
És mind gonosz embert meg verék csuffolák.
Az után Pilatus kezeibe adák,
Ottan alnogságát semire hányák.

1035 De azon ifiu, kiert munkálkodtunk,
Minket meg átkozot s ához nem juthatunk,
Mert már e' világból, mert igen nagy karunk
Elment, és ő tölle mind el hagyattattunk.

CARO

1040 Nem kel semmit nekünk mi rajta busulnunk,
Jo, hogy a' masikot kezűnkre kaphattuk.
Miis már ez után inkább holditthatunk,
Mi tarsaságunkba többet el csalhatunk.

Hiszem mivelta őtőt meg fogatták,
Ezer s meg ezer ifiat el rontánk,
A' bűnnek mergei sziveket meg holták,
A' magok lelkeket rabságra is adák.

⁹⁹ Russed [Emendáltuk.]

LUCIPER

1045 Hát ennek utanna hanyal társaságba,
Lettünk e' világi mulando hivságba
Majd ugy kezdnek uszni, mint viz a' bárkába,
Minden gonosságba és álnak hivságba.

1050 Ne fely, világ és test, örökke szolgálunk
Nektek, és titeket örökke imádunk,
Férfiat es Aszszont néktek verbuálunk,
Mindent évőt eretted meg csalunk.

ASMODAEUS

1055 Amig ez a' lábom terdemig elvassik,
Olyannál lesz eppen, mind másik,
Addig ne fely semmit, hogy még fogyatkozik
Remenséged, miglen a' pokol betelik.

1060 Most azért Annásnak sziveben kel menni,
Caifasra pedig felelmet szerzeni,
Pilátust erőssen haragra inditni,
És a' sidóságba gyulólést plántalni.

1065 Te azért, Luciper, meny el Pilátushoz,
A' Test és a' világ menyen Caipháshoz,
En pediglen megyek az Annas fő Paphoz,
S, egyszersmint a' néphez avagy sidósághoz.

LUCIPER

Ugyan Mesterkedgyünk s ökö't ingereljük,
Istentelensgre taszitsuk és vigyük,
Világi hivsággal ugyan kedveskedgyünk,
Minden gonossagra ökö't el vezessük.

SCENA DECIMA

*(Pilato Christus praesentatur quem videntes tentationes fugiunt
hic tandem Notae aliquae sunt.)*¹⁰⁰

MILES PRIMUS

1070 Annas, mű fő Papunk tele van méreggel,
Tehozzád, Pilátus, bennünk ez emberrel
Küldöt, hogy halálra itild, mert vetekkel,
Rakva tanálatott iszonyu vetekkel.

¹⁰⁰ [A szerzői instrukció az előző jelenet végén volt, ide áthelyeztük.]

PILATUS

1075 Mit vetet ez ember? Akarom meg tudni,
Másként a hálálra nem tudom ítélni,
Ha eő gonosságát nem fogom hallani.
Azért mondjátok meg, mik az ő vétkei.

TESTIS PRIMUS

1080 Országunkot regen ez ember pusztította,
Izrael népét is szüntelen holditta,
Magát az országba királynak alította,
Hogy őtöt kövessék, szüntelen kiáltya.¹⁰¹

1085 En sokat nem szolok, többet fogsz hallani
Masoktól, ha rajok fogsz figyelmezni,
Azért hamarsággal végére kel menni,
Kérlek, igyekezni e' dolgot meg tudni.

Másként ez embernek hire lesz mindenűt,
Annas is szenvedni fog teveled egyűt,
Mert társai által eo mostis meg nem szűnt,
Magát hirdettetni királynak mindenűt.

PILATUS

1090 Nagyon csudálkozom ezen az emberen,
Nem azért, hogy hozzám hozattatott légyen,
Hanem inkább a' gonosz tételen,
Ha így foly a' dolog, tovább megyek ezen.

1095 Valakik itten azért ti jelen vadatok,
Nektek parancsolom, hogy a' miket tudtok,
Ezen ember felől, nékem meg mondjátok,
És cselekedetét tuttomra adjátok!

TESTIS SECUNDUS

1100 E magát királynak sokszor alította,
Kedves Nemzetűnkel magát imádtatta.
Ez is elég volna, hogy menne halálra,
De még többet mondok bizonságot arra.

1105 Sokszor fenyegette a' mű nemzetünköt,
Hogy eő valamikor meg őleti őköt,
Nem csak őköt, hanem minnyajon bennűnköt
Pokolra hány, hogy ha nem követtyűk őtöt.

¹⁰¹ szunten [A vélhető rövidítést feloldottuk.]

Latod mar, Pilate, miked cselekedet,¹⁰²
És hid el aztot is, hogy csak Istenségét,
Ez ember azokkal maganak keresett,
Nem gondolt azzalis, hogy meg bánt tégedet.

TESTIS TERTIUS

1110 Nem csak egyszer aztot hallottam eő tölle,
Hogy elete földön nem lészen kivülle,
Senkinek, ha néki, nem lesz követője,
Azért parancsoly, mit mivelűnk velle!

TESTIS QUARTUS

1115 Ne halaszd sokára ez embernek dolgát,
Ha a' sidoságnak nem akarod karat!¹⁰³
Látod, hogy ő már meg ismerte magát,
Csak halgat, mint a nyúl, veszi észre magát.¹⁰⁴

PILATUS

1120 Nem hallod e, ezek mit mondnak ellened,
És miket alitnank minyájon felólled?
E' tud meg, bizonyara hogy el vesz a' fejed!
Ha igazak ezek, meg nem marad élted.

1125 Mond meg azért nekem, és ne ved trefára,
Hogy ha nyilván te vagy a Sidok kiralyja!
Latod, hogy minnyájon itilnek halálra,
Én is had készítem magam a' dologra.

De mindenek felet azt akarom tudni,
Honnan valo vagy te, s kinek kelyen hini.¹⁰⁵
Kénszeritlek téged, másként rosز fog érni.

CHRISTUS

1130 Te mondod, hogj vagyok a' sidok királyja,¹⁰⁶
Országom én nékem az Atyam orszaga.

¹⁰² Latod mar [Emendáltuk.]

¹⁰³ akar [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ [A *magát* szó föléírással betoldva.]

¹⁰⁵ honnan <vetted> valo

¹⁰⁶ vagyok <az Atyam> a' sidok

PILATUS

Miert nem mented magad? Látod, hogy kezembe
Vagyon az életed, nagy veszedelembé?
Nem szolasz egyetis ezen beszédimre,
Azért szolyatok ti, mit mivelyek véle!

JUDAEI

1135 Feszid meg, feszid meg! Melto az halálra!

PILATUS

En most nem itilem őtöt az halalra,
Hanem inkább néktek az ostorozásra,¹⁰⁷
Légyen jo gondotok azután az utra,
Menyetek el velle, vigjétek Annasra.

JUDAEI

1140 Rajta, jo baratim, most azon légyetek,
Hogy Urunknak szavát betelyesítsétek,
Azért jo vitezek, ugyan meg verjétek,
Mivel tanáltatot *eő* benne *sok vétek*.¹⁰⁸

JUDAEI¹⁰⁹

1145 Elég már, vigyuk el őtöt a' fő Paphoz,
Hád jusson hamarabb a' királjahoz!

SCENA UNDECIMA

*(Reducitur Christus ad Annam.)*¹¹⁰

MILES¹¹¹

Annas, országunknak érdemes fő Papja,
Pontius Pilatus vissza hozattata
Ezt a gonosz embert, mivel nem találta,
Hamisnak s méltonak lenni az halálra.

1150 De hid el aztot, hogy minden álnóksága
Már meg valosodot, és vilagosságra
Ki nyilatkozatot az *eő* hamissága,
Azért itild őtöt meltonak halalra!

¹⁰⁷ ostororásra [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ tanáltatot' eb benne so [Értelmetlen *eb* szó, a sor vége hiányzik, talán nem fért ki. Próbáltuk javítani.]

¹⁰⁹ [Ezt nyilván a JUDAEI egy másik csoportja mondja; a szerepnevet meghagytuk.]

¹¹⁰ Reducitur Christus Annam [Értelemszerűen kiegészítettük.]

¹¹¹ [A sor előtt nincs szerepnév.]

ANNAS

1155 Jertek, mennyünk mindgyárt, es mondgyuk meg néki,
Hogy ország törvenyet ne merje meg szegni,
Mert barattya nem fog a' Császárnak lenni,
Mas képpen elsőbben szepen kel beszeln.

(*Annas ad Pilatum:*)

1160 Pontius Pilatus, egész országunknak,
Igaz Tisztartója a' mi Császáruknak,
Ne hidgy kérlek néki sok alnokságának,
Mer éppen kiralya lett már a' sidoknak.

1165 Hát ha a' Császárnak a' tuttára mégyen,
Becsülleted néked ellótte nem lészen,
Sőt fog te ellenned allani kemenyen,
Hogy Tisztartóságodbol tégedét ki vessen.

Azért mindgyárt őtőt emeld királyságra,
És légyen jo gondod a' koronázásra,
Mert az ilyen ember tudod, vagyik arra,
Hogy hamar juthasson a' nagy meltoságra.

PILATUS

1170 Megis kérlek téged, felely nekem arra,
Te vagy e a Jesus, a Sidok királyja!

CHRISTUS

Te mondád.

CAIPHAS

1175 Alnoksággal tele, ne hidgy néki, kérlek,
Mert ha engedcz néki, teged igen feljtlek,
Hogy Uraságodbol közüllünk ki vetnek,
Vagy talam helyette meg is őlettetnek.

PILATUS

Nem bánom, vitessük őtőt a' törvenyre,
Utromokot végyünk a' meg felelésre.

1180 Azért primo:
Te mondottade lenni magadot sidok kiralyanak?
Te praedikallottále titkon a Sidoknak?
Te attál e világosságot a' vakoknak?
Te voltál e orvossa a' bel poklosoknak?

Secundo:

1185 Te voltál e holddítója kedves nemzetűinknek?
Ki tett téged a' halászok Praefectusának?
Kitől tanoltad modgyat a' profetalásnak?
Sőt miért merted mondani magadot az Isten Fianak?

Tertio:

1190 Miért hazuttad aztot, hogy te vagy az élet?
Miért hogy te nállad nélkül Menybe nem mehet?
Ezeket hallodtad e, láttade cselekedtede?

(*Christus tacet.*)

CAIPHAS

Hát, bubájos ember, ennek szavaira¹¹²
Nem felelsze semmit szabadulasodra?
1195 Tudgyák, hogy hatalma vagyon halálodra.
A' sidoktól mindgyár szegesztetel fára.

CHRISTUS

Nem volna néki semmi hatalma rajtam,
Ha onnan felyül nem adatot volna.

MILES PRIMUS

1200 Pilatus, igen jól vigyáz most magadra,
Ha ezt el bocsátod, a' Császár barattya
Nem lesz senkinek te joakaroja,¹¹³
Nem is fogsz maradni Császár Tisztartója.

PILATUS¹¹⁴

1205 En ugyan nem bánom, ha ti nem szanyatok,
Holot artatlan ez, meg is rongalyatok!
Csak rajta, mint tétczik, őtőt kinozzátok,
A' tóvis koronat fejébe nyomjátok!

ANNAS

Már ez az ítlelet nékem igen tétczik,¹¹⁵
Talám országunkis bekeségbe nyukszik.

¹¹² Hat [Emendáltuk.]

¹¹³ lesz [Emendáltuk.]

¹¹⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹¹⁵ tilet [Emendáltuk.]

1210 Mivel a dologba annyira mentetek,
Kivansagunk szerint meg is tiszteltétek,
Mint Uri királynak koronát tettetek
Fejebe, most azért más vaksot végyetek:

Pilatus, most őtöt többbe ne tartosztasd,
Sőt erdeme szerént mindgjárt jutalmaztasd!
1215 Ama' nagy kereszre mindjárt fel akasztasd,¹¹⁶
Sententiat adván azzal meg nyuktassad!

PILATUS

1220 Nem tudom, mit tégyek fel gerjet nepségnek,
Látom, csak halálat kérik ez embernek,
Azért meg kel lenni, hogy ő a keresznek,
Halálával tégye végét életének.

De ha lehecséges, halgassatok engem!
Most az innepekre egyet el bocsátok,
Had legyen ez, ne más, mert vetket nem látok
Eő benne, a' miért őt fel akasztátok.

JUDAEI

1225 Feszid meg! Feszid meg! Melto az halálra!

PILATUS

En artatlan lészek az ő halálaba.
Lassátok! Mi tetczik, mivélyétek rajta!¹¹⁷
Fogjátok, vigyétek, itt a' szententia,
De ez az orszagnak leszen nagy kárára.

(Hic legitur sententia.)

MILES PRIMUS

1230 Rajta most, vitezek! Már a Sententia,
Ezen ember ellen ki vagyon adatva,
Azért őtt mindgyárást vigyúk Uraságra,
Had uralkodhassék kevánt Urasagba.¹¹⁸

¹¹⁶ [A *mind* szó fölött a rövidítést jelző tilde; feloldottuk.]

¹¹⁷ mivélyetek [Emendáltuk.]

¹¹⁸ had uralkodhassák had uralkodhassék [Az egyiket elhagytuk.]

MILES SECUNDUS

1235 Készen vagyunk, Uram, ezen szolgálatra,
Mindgjárt végbe viszük mindenek láttára.

MILES TERTIUS

Baratom, mitt csinálsz? Mitt tétovász ottan?
Segély te is, látod, hogy dolgunk van!

MILES QUARTUS

1240 Jöszte, országunknak hatalmas kovátcsa,
Mutasd mésterséged mostani trefára!¹¹⁹
Hamar, jó barátim, mert eltölt az ora,
Emelyük fel őtöt királyi tronusra!

(Hic cruci affigitur.)

SCENA DUODECIMA

HUMILITAS

1245 Egeknek királya, miért jutál arra,
Hogy felvonatnál ezen keresztfára?
Nem más volt az oka, csak hogy én tégedet,¹²⁰
Es szabadithatnám a' bűnös lelkeket.

(Ob defectum Vanitatis multa desiderant.)

¹¹⁹ trefára [Emendáltuk.]

¹²⁰ oka <hanem> csak

A MŰ ADATAI

A befejezetlen dráma a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot 1032–1052. lapjain található. A drámáról említést tesz *Bándi* 1896, 290.; *Fülöp* 1892, 8.; *Fülöp* 1897, 27. *Pintér* (1993, 118.) *Tragedia de Juvene* címmel szól a drámáról, a darab töredék voltáról nincs említés, de *Pintér* (1993, 125.) jelez egy latin nyelvű variánst is, melynek tizenhárom jelenetéből hiányzik az első kettő .

Jelen töredékből a második jelenet hiányzik, de valószínűbb, hogy az a csábító szellemek jelenete lett volna, csak a másoló elfelejtette ezt jelezni; ezen túl nincs meg a záró jelenet és az epilógus. Töredék jellegét mutatja, hogy nem világos, vajon Amorus azonos-e a Juvenis-szal, vagy két külön szereplőről van szó. E zavar valószínűleg abból adódik, hogy a darabot szerzője több más szövegből összeollózta.

A darab a Csíksomlyón jellegzetes színjátéktípus képviselője: az ifjak erkölcsi, életvezetési döntéseit bemutató moralitás, amelybe belép Krisztus, és személyesen hívja megtérésre az eltévelyedetteket. Krisztus mellett, illetve vele szemben a moralitások megszokott allegorikus alakjai állnak (*Voluptas, Adulatio, Caro, Contemptus, Luxuria, Mundus, Cupiditas, Acedia, Misericordia, Humilitas*, továbbá *Lucifer* és más gonosz szellemek, ördögök). A bűnök és az erények szállnak szembe egymással az ifjú (*Amorus*) lelkéért. A *Carpophorus* nevű szereplő több keresztény szent alakjára is utalhat. A moralitás – ugyancsak a Csíksomlyón megszokott módon – átfordul a szenvedéstörténetbe, s a keresztrefeszítéssel ér véget. (A jelen töredék végén lehetett még egy utolsó szín a Krisztust gyászoló anyával.) Az 1754-es évszám elgondolkoztató, mert ekkorra már inkább elhagyták a szenvedéstörténetet, vagy csak rövid jelenettel, esetleg énekkel utaltak rá; a korábbi moralitásokban inkább megjelent, hosszan és részletesen a passiótörténet. A datálást teljesen bizonytalanná teszi az a tény, hogy a darab töredék, a meglévő részei is zavarosak, és nem mindig kapcsolódnak egymáshoz. Ezért a kéziratot – tévesen vagy hitelesen? – feltüntetett 1754-as évszámot kérdőjellel láttuk el, s keletkezési időként tágabban a 18. század közepét is megjelöltük.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A bűnös lelkeket figyelmezteti: Amorus történetében látni fogják, hogy az ördög hatására egy bordélyba ment az ifjú, s hiába állt elé Jézus, megtérésre kérve. Végül Jézust elfogják, és sorsa beteljesedik.

Scena prima

A jelenet elején még istenfélő Amorus Lucifer, a Test és szolgálkik evilági élvezetekre csábítják, táncot lejtének előtte, ezért úgy dönt, elhagyja Istent.

Scena secunda

Hiányzik.

Scena tertia

Az ifjút szülei kérve kéri, térjen bűnbánatra, de ő – Caro (test, hús), Astutia (fortély, ravaszság), Voluptas (gyönyör) hatására – elutasítja.

Scena quarta

Megjelenik Jézus a tizenkét apostollal. Misericordia kérésére Krisztus (a Messias) ad még egy lehetőséget a léha ifjúnak.

Scena quinta

Venator (vadász) rászól a bordélyba igyekvő ifjúra, majd Jézus is hívja, de az gombán visszautasítja. A másik oldalról Luxuria (bujaság) és Praeferens Voluptatis (a gyönyör kedvelője), Caro, Luciper szolgájával együtt élvezetekre csábítják. Christus harmadszor is figyelmezteti Amarinust. Megjelenik Mors (halál), s elvinné Amarinust, aki erre Istenhez fordul, ezért Jézus visszatartja a halált. Visszatér a vadász, aki nem ismeri fel a megtért Amarinusban az előző napi feslett ifjút; elmegy, hogy hírért vigye Amarinus megtérésének.

Scena sexta

Amarinus búcsút vesz családjától, int mindenkit, hogy ne az ő rossz életéről vegyen példát, s elindul lelkét megtisztítani.

Scena septima

Mundus (világ) méltatlankodik, amiért kárba vezett oly sok fáradsága Amarinus elcsábításáért. Lucifer segítségét kéri, aki segítőtől kap ötleteket: azok vigadozó ifjak társaságába vagy szerelmi kapcsolatba vezetnék Amarinust, Asmodaeus azonban Krisztus bevádolását javasolja. Lucifer el is indul a főpapok haragját felpiszkálni.

Scena octava

Diabolus beszámol a főpapoknak Jézus népet hódító hatásáról, Cupiditas (kapzsiság), Acedia (restség) és Asmodaeus tovább erősíti a főpapok ijedelmét. Annas parancsot ad Krisztus elfogatására. Megjelenik Jézus, a bűnbánatról és a végső ítéletről szól. Vele van az ifjú is: kettejük kérdés-felelete következik az üdvözülésről, a szeretet és a vagyon széttörésének parancsáról.

Scena nona

A katonák elfogják Jézust, ütlegelve, csúfolva viszik a főpapokhoz, akik Pilatushoz küldik. Örvendeznek Lucifer és világ rossz szellemei, ám a Daemon lehíti örömlüket: az elfogott ifjú megátkozta őket. A rossz szellemek mégis örvendeznek, ismét Asmodaeus véli úgy, hogy ők továbbra is sikerrel rontják meg az embereket.

Scena decima

Jézus Pilátus előtt: a tanúk ellene vallanak, a zsidók megfeszítését kéri. Jézus nem menti magát.

Scena undecima

Jézust visszaviszik a főpapok elé, akik Pilátust győzködjék. Pilátus végül elítéli, annak ellenére, hogy nem találja bűnösnek. A jelenet legvégén az utasítás szerint megtörténik a keresztfeszítés.

Scena duodecima

Humilitas fájdamas négy sorával megszakad a szöveg.

SZERZŐ

A darab szerzőjét vagy színre vivőjét nem ismerjük. *Fülöp Árpád* szerint (1897, 12.) 1754-ben Csergő Lőrinc volt a felső és közép grammatikai osztály tanára, ezért ő vihette színre, s talán ő kompilálta a nagypénteki darabot. Csergő Lőrinc Csergő Andrásnéként született Gyergyószárhegyen 1726-ban. 1745. november 28-án lépett a ferences rendbe, 1750. december 21-én szentelték pappá. 1754-ben Csíksomlyón a közép és felső nyelvtani osztály tanára. 1766-tól Szárhegyen, 1769-től Marosvásárhelyen, 1774-től Mikházán, 1776-tól Kolozsváron házfőnök. 1768–1771, továbbá 1777. június 15. és 1780. július 2-a között a rendtartomány titkára. 1771 és 1774 között definitorként működött. Több alkalommal volt a noviciusok magisztere és a rendtartomány gondnoka. Nyomtatásban 1753-ban Kolozsváron jelent meg az „Ortus et Progressus Sacri Ordo Fratrum Minorum Sancti Patris Nostri Francisci ex Bullis Pontificiis et probatissimis Autoribus olim a Patre Fratre Massalo Kreslinger Ordo Minorum Stricteris lectore Iubilato, compendiose conscriptis” című műve. Nagyszebenben hunyt el 1778. május 19-én. (*György* 1930, 106–107, 250, 266, 285, 321.) A *Magyar Katolikus Lexikon*ban nem szerepel.

FORRÁS

A moralitás műfaja tehát jól ismert a csíksomlyói hagyományban, s lehet, hogy ebben a közeli minorita iskolai színjátszásnak is volt szerepe. A Csíksomlyótól nem túl messze lévő Kanta (a 18. századi Kézdivásárhely mellett, ma Kézdivásárhely egyik kerülete) minorita iskolájából maradt ránk egy moralitás: *Jaj, én hűt régentén mint virágzom vala* (*Minorita iskoladrámák*, 1. sz.), melyben a hét főbűn száll szembe az erényekkel, hogy az embert letérítsék az erényes útról. A szöveg minden bizonnyal a 17. század végéről való, a 18. század első két évtizedében is játszották talán.

E moralitások a legtöbbször fiatal emberek döntéshelyezeteit mutatták be, itt tetten érhető az iskolai színjátékok pedagógiai célrendszere is. A moralitástörténet műfaja a cselekmény kimenetelétől függött, attól, hogy elfogadja-e vagy elutasítja-e az ifjú a Jézus felkínálta segítséget. A jelen töredék tragoediaként jelölte meg saját műfaját, miközben a látható főalak, Amorinus jó útra tért. A műfajmegjelölést azzal magyarázhatjuk, hogy a Juvenis figurája nem hajlandó a bűnbánatra, erre utalhat a *Tragoedia De Juvene* cím a kézirat élén.

A szerző több hasonló játékból szedte össze az anyagot, moralitásokból és a passiókból.

Hasonló történetet írt meg Potyó Bonaventura a Csíksomlyón 1737-ben bemutatott darabban Hippoclidésről, aki bűnben ragadt ifjú volt, így elkárhozott, variánsát 1753-ból Esztelnekről ismerjük (*Ferences iskoladrámák* I., 12A, 12B). Ott Hippoclidés egyik barátját hívják Amorusnak, ő a világi élvezetekre csábítja Hippoclidest, nem úgy, mint a jelen dráma megtérő figurája. A Hippoclidés-moralitások szövegéből nagy mértékben merített a kötetünkben található 1749-es moralitás (I. a 9. sz. drámát), amelyben ugyancsak elkárhozott ifjú szerepel. A jelen dráma szövege kisebb részeket vett át az említett moralitásokból, míg számos sora, strófarészlete más csíksomlyói passiójátékokból kölcsönzés. Mindez jól mutatja, hogy az évente legalább egy bemutatót rendező tanárok hogyan használták fel elődeik szövegeit. A szövegszerű összevetést nem tekintettük feladatnak sem a Hippoclidés-darabokkal, sem az 1749-es Crassianus-tragédiával.

ELŐADÁS

A cím szerint az előadást 1754-ben tartották, ez azonban bizonytalan. Mivel abból az évből hiányzik a nagypénteki színjáték *Pintér* (1993, 118.) 1754. április 12-re, nagypéntekre teszi az előadás időpontját, erre azonban végképp semmi bizonyítékunk nincs. Ugyanakkor több bizonytalanság is van a dátum körül. A *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet két részből áll: első felében, az 5–612. oldalakon az 1751–1774 között előadott színjátékok olvashatók, pontos időrendben, s onnan csak az 1754-es darab hiányzik. E részt követően, a 613–1344. lapokra időrend nélkül, össze-vissza másolták be az 1751 előtt játszott darabokat. (A kritikai kiadás első két kötetében ez utóbbiakat adjuk közre, az időrend rekonstrukciójával. A kiadás kötetbeszámát lásd *Ferences iskoladrámák* I., 41–42.) A *Liber exhibens...* második részében, a 1032–1052. lapokon, tehát meglehetősen a kötet végén található az 1754-es darab, amelyet elfelejthettek a megfelelő helyre – az 1753-as és az 1755-ös közé – másolni, így ezt utólag pótolták, de nem fejezték be. Ezért megkérdőjelezzük az előadás időpontját, kötetünk alcímében tehát csak a biztosan tudható éveket (1740–1750) jeleztük.

A darab első, moralitás részében a színhely bármi lehetett, a második részben, ahol a szenvedéstörténet már kevesebb moralitáselemmel keveredik, változatosabb a színhely. Jelmezek és kellékek tekintetében a második rész talán nagyobb feladatot jelentett a rendezőnek, mint az első, hiszen a moralitás elvont figuráinak szükséges attribútumok és jelmezek nyilván rendelkezésre álltak más előadásokból.

Az első részben, a világi élvezetek között többször fordul elő tánc és ének, melyekre a rendezői utasítások hívják fel figyelmet; a zenéről és az elhangzott énekekről semmit sem tudunk.

Szótagszám alapján Frater Minor 3. jelenetbeli, *Fáj a szívem, retteg Lelkem* kezdetű hat versszaknyi énekéhez tudunk társítani dallamot. Tematikailag alkalmazható az I. kötetben már közölt *Gyarló világ* kezdetű ének dallama (I. az 1733-as passió jegyzetében: *Ferences iskoladrámák* I., 664.; vö. jelen kötet 1743-as és 1749-es zenei jegyzetével), de 18. századi erdélyi ferences kottás kéziratban is találunk 8.7.8.7. szótagszámmal egyszerű dallamot, mégpedig két Mária-ének

esetében. *Stella coeli extirpavit* (Kájoni 1676, 383 = Domokos 1979, 456. sz.; Kájoni 1719, 311; magyarul: *Az egeknek szép csillaga*, Kájoni 1676, 384 = Domokos 1979, 457. sz.; Kájoni 1719, 311; Kájoni 1805, 242.) és *Omni die dic Mariae* (Kájoni 1676, 384 = Domokos 1979, 458. sz.; Kájoni 1719, 312; Kájoni 1805, 372; magyarul: *Mondj naponként és óránként*, Kájoni 1676, 388 = Domokos 1979, 459. sz.; Kájoni 1719, 316; Kájoni 1805, 238.; Kájoni 1921, 308. sz.).

Stel - la Coe - li ex - tir - pa - vit, Quae la - cta - vit Do - mi - num.
Mor - tis pe - stem quam plan - ta - vit pri - mus Pa - rens ho - mi - num.

1. *Deák-Szentes kézirat*, 54. (Kővári 2013, Nr. 125.)

O - mni Di - e dic Ma - ri - ae, me - a lau - des a - ni - ma:
E - jus Fe - sta, e - jus ge - sta Co - le de - vo - tis - si - ma.

2. *Deák-Szentes kézirat*, 54. (Kővári 2013, Nr. 126.)

A címleírás szerint a darabot 86 szereplő adta elő. Ez könnyen lehetséges, hiszen valóban rengeteg szereplő jelenik meg a színen; a névvel jelöltekén túl ehhez hozzá kell még számítanunk a tizenkét apostolt, a zsidókat megszemélyesítő tömeget, talán további katonákat. Ekkora tömeghez viszont megfelelő nagyságú színpad is kellett.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kéziratot több kéz másolta: az első kéz a 1042. oldallal bezárólag, a második a dráma végéig. A második kéz sűrű írása igen nehezen olvasható, e részben ráadásul sok a tévesztés, mintha a másoló nem mindent értett volna a szövegből.

A korban szokásos rövidítéseket lapalji jegyzet nélkül feloldottuk (Xtus=Christus; emberek= embereknek; In = Isten; a betűkettőzés és más rövidítés jelölését a betű fölötti tildével stb). Az első kéz az *sz* hang jelölésére általánosan az *ß*-t használja, ezeket jelölés nélkül *sz*-ként írtuk át. Gyakran nehéz vagy nem is lehet megkülönböztetni a kis és a nagybetűt, a szavak egybe- vagy különírása is gon-

dot jelentett; bizonyos ragokat (-ság -ség) mintha következetesen különírt volna a másoló; ezeket jelölés nélkül egybeírtuk a vonatkozó szóval.

A szerepneveket és a rendezői utasításokat rendszerint a margóra írta a másoló. A két másoló több szerepnevet is más-más alakban használ, így *Lucifer* és *Luciper*, *Caifás* és *Caiphás* formában egyaránt megjelenik a szerepnév, ezt meghagytuk, mivel nem értelemzavaró. *Asmodaeus* nevét szerepnévként gyakran rövidíti, ezt jelölés nélkül feloldottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 175 *disciplinaidot* – kb. fegyelmezésedet, fegyelmi előírásaidat
255 *Bosoncz* – bosszants
264 *Nehecz e* – Nézed-e
323 *uszegség* – üszög, üszök: fekélyes betegség növényen, seb az emberen
368 *contritiot* – megbánást
482 *jhoczkám* – juhocskám
634 *poklot meg hotto Parkaknak fulankja* – a pokolba behatoló vagy a poklot is meghódító Párkák fullánkja; Párkák: az emberi életet és annak hosszát/fonalát kezükben tartó római sorsistennők
635 *hobja* – habja
636 *kégetlen* – kegyetlen
638 *iddasokba* – valószínűleg: iddogálásokba
676 *vaxot* – voksot, szavazatot, véleményt
708 *devotioval* – kb. vallásos áhítattal
733 *Asmodaeus* – az Ószövetség egyik démona, általában a fajtalanság kötődik hozzá
823 *Enok* – Hénoch, az egyik vízözön előtti ősatya, aki „Isten színe előtt járt” (Ter 5,21–24)
847 *szakmánt* – szakmányt; itt: nagy mértékben, nagy kiterjedéssel, nagy számú embert (hódít)
963 *ingyen* – így, ily módon
1052 *évöt* – élot, élőlényt
1174 *feljtlek* – féltelek
1179 *utromokot* –kérdéseket
1212 *vaksot* – voksot. Itt kb.: döntést
1216 *sententiat* – ítéletet

Lőrinc András Csergő (?):

THE TRAGEDY OF THE SINFUL YOUNG MAN
(fragment)

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the unfinished drama is in the library of the Franciscan Monastery of Csíksomlyó, on pages 1032–1052. of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* This is the first publication of the manuscript.

The second scene is missing from the fragment; this would probably have been a scene with the tempting spirits but the copyist forgot to indicate this; furthermore, the closing scene and the epilogue are missing. The fragmented nature of the drama is also demonstrated by the fact that it is not clear whether Amorus is identical to Juvenis or these are two separate characters. The explanation to this is that the author probably conflated the drama from several other texts.

The play belongs to a characteristic Csíksomlyó type: a morality play presenting the moral and lifestyle decisions of young men, with the appearance of Christ who personally invites the straying to convert. Christ is accompanied and confronted by the familiar allegorical figures of moralities (Voluptas, Adulatio, Caro, Contemptus, Luxuria, Mundus, Cupiditas, Acedia, Misericordia, Humilitas, Luciper and other evil spirits and devils). Vices and virtues struggle for the soul of the young man (Amorus). The character named Carpophorus may refer to the figure of several Christian saints. The morality play – as we often see in Csíksomlyó – turns into the Passion and ends with the crucifixion. (There might have been a last scene at the end of this fragment with the mother mourning for Christ.) The year 1754 makes us wonder, as the Passion was usually omitted at this time and only referred to in a short scene or song; earlier moralities tended to present the Passion thoroughly, in details.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologue

Warns sinful souls: Amorus' story will show that the young man went to a bordel because of the influence of the devil, and Jesus asked him to convert in vain. In the end, Jesus is captured and his destiny is fulfilled.

Scena 1

At the beginning, Amorus is God-fearing but Luciper, the Body, and his servants tempt him to wordly pleasures and dance for him, so he decides to leave God.

Scena 2

Missing.

Scena 3

The young man's parents beg him to repent but he refuses, influenced by Caro, Astutia, Voluptas.

Scena 4

Christ appears with the twelve apostles. Upon Misericordia's request, Christ (the Messiah) gives the flighty young man one more chance.

Scena 5

Venator addresses the young man on his way to the bordel, Christ also calls him but he rudely refuses. From the other side, Luxuria and Praeferens Voluptatis tempt him to pleasures with Caro, Luciper's servant. Christ warns Amorusinus for the third time. Mors appears to take Amorusinus who turns to God, and Christ sends death away. The Hunter returns and does not recognize the converted Amorusinus as the lewd young man of the previous day; he leaves to take the news of Amorusinus' conversion.

Scena 6

Amorusinus parts with his family, warns everybody not to take his corrupted life as an example and leaves to cleanse his soul.

Scena 7

Mundus is angry for taking all that trouble to tempt Amorusinus in vain. He turns to Lucifer for help, and Lucifer's helpers come up with ideas: they would lead Amorusinus to feasting young men or to a love affair, Asmodaeus, however, suggests the accusation of Christ. Lucifer leaves to set the high priests' anger afire.

Scena 8

Diabolus tells the high priests how Christ converts the people, while Cupiditas, Acedia és Asmodaeus reinforce the anxiety of the high priests. Annas orders his men to capture Christ. Christ appears and speaks of repentance and the final judgment. He is accompanied by the young man: they have a dialogue on salvation and on the command of love and the distribution of fortune.

Scena 9

The soldiers capture Christ, beat him, make fun of him and take him to the high priests who send him to Pilate. Lucifer and the world's evil spirits celebrate but Daemon cools them down: the captured young man cursed them. The evil spirits are still happy, as Asmodaeus tells them that they are still good at corrupting people.

Scena 10

Christ with Pilate: the witnesses testify against him, the Jews want him crucified. Christ does not apologize.

Scena 11

Christ is taken back to the high priests who try to persuade Pilate. Pilate condemns him, even though he does not find him guilty. At the end of the scene, the instruction orders crucifixion.

Scena 12

The text is cut after the sorrowful four lines of Humilitas.

AUTHOR

We do not know the author and the director of the play. According to Árpád Fülöp (1897, 12.), Lőrinc András Csergő (1726–1778) was in charge of the advanced and medium grammatics class, so he may have directed and maybe compiled the Good Friday play.

SOURCE

The genre of morality is well-known in the Csíksomlyó tradition, and the nearby Minorite school theatre may play a role in this. We know a morality play (*Minorita iskoladrámák*, nr. 1) from the Minorite school of the nearby Kanta (next to 18th century Kézdivásárhely, now a district of Kézdivásárhely, Romania), in which the seven deadly sins confront virtues to lead man off the road of virtue. The text is probably from the end of the 17th century, it may have been played in the first two decades of the 18th century.

These moralities mostly present situations where young people must decide, suggesting the pedagogical objectives of school plays. The genre of the morality story depended on the outcome of the plot, on whether the young man accepts or rejects the help offered by Christ. This fragment indicated its genre as tragoedia, even though the visible main character, Amorusus chose the righteous way. The genre indication may be explained by the fact that the figure of Juvenis is unwilling to repent, as suggested by the title *Tragoedia De Juvene* at the beginning of the manuscript.

The author used several similar plays, morality and passion plays.

Bonaventura Potyó wrote a similar story in a play performed in 1737 in Csíksomlyó on Hippoclidides, a young man caught in sin and thus struck with perdition; we know a 1753 variant from Esztelnek (*Ferences iskoladrámák* I, 12A, 12B). In that version, Amorusus is one of Hippoclidides' friends who tempts Hippoclidides with wordly pleasures, unlike the converting character of this drama. The 1749 morality play in our volume (see drama nr. 9), which also features a young man punished by perdition, generously used the texts of moralities on Hippoclidides. The text of the present drama took shorter parts from the afore-mentioned morality plays, while several lines and strophe parts are borrowed from Csíksomlyó passion plays. This illustrates how teachers – who directed at least one play per year – used the texts of their predecessors. We felt that a textual comparison with plays on Hippoclidides and the 1749 Crassianus tragedy was not our task.

PERFORMANCE

According to the title, the play was performed in 1754, according to *Pintér* (1993, 118.), on Good Friday 12 April. The date is uncertain as the first part of the *Liber exhibens actiones parascevicas...* contains all dramas performed 1751–1774 (p. 5–612) but the one from 1754 which is copied much later and unfinished (p. 1032–1052). Thus the date is uncertain that is why the title of our present book refers only to the years between 1740–1750.

The first, morality part may have taken place anywhere, while the second part – where the Passion is mixed with less elements of morality – there is a greater variety of places. As far as costumes and props are concerned, the second part may have constituted a more difficult task for the director, as the necessary attributes and costumes of the abstract figures of morality were obviously available from other performances.

In the first part, among worldly pleasures, there are several dances and songs, as indicated by the director's instructions; we have no data on music and songs.

According to the title description, the play was performed by 86 actors. This is possible, as there are indeed lots of characters on stage; besides those given a name, we must add the twelve apostles, the crowd representing Jews and several other soldiers. Such a crowd required an adequately large stage.

On the basis of the number of syllables, we can associate a melody to Frater Minor's six-strophe song in scene 3, beginning *Fáj a szívem, retteg Lelkem*. The melody of the song beginning *Gyarló világ*, published in volume I, may be used thematically (see in notes to the 1733 passion play, *Ferences iskoladrámák* I, 664; cf. musical notes to the 1743 and 1749 plays of this volume) but 18th century Transylvanian Franciscan scored manuscripts also contain simple melodies with 8.7.8.7. syllables, namely in the case of two songs by Mary.

For scores see:

1. *Deák-Szentes manuscript*, 54 (*Kövári* 2013, Nr. 125)
2. *Deák-Szentes manuscript*, 54 (*Kövári* 2013, Nr. 126)

11.

Ismeretlen szerző

ÚRNAPI JÁTÉK

Csíksomlyó,

18. század közepe

[SZEREPEK:

ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
ANGELUS TERTIUS
ANGELUS QUARTUS
ANGELUS QUINTUS
ANGELUS SEXTUS]

PRO FESTO CORPORIS CHRISTI

PROLOGUS¹

Kristus halálával meg váltatott nepség,
Órdög kötéléből fel szabadult kősség,
Ere a szent napra ide gyűlt nemzecség,
Ájítatos légy, mert itt van az Istenség.

5 Kihez, kérlek, járuly töredelmes szível,
Mert meg váltot téged sok szenvedésével,
Ártatlan veretett drága szent testével,
Egesztagjaiból ki folt szent vérével.²

10 Mélyyet eő néki sűrű köny hullással,
Töredelmességből számozott sirással,
Kel/ eleget tenned nagy háláadással,³
Kötelességed szerent ohajtással.⁴

15 Mert tulajdon az eő formájára teged
Terepte felsége, s ada beléd lelked,
Mélyyet hogy el vesztél, látvan veszedelmed,
Ki hozza pokolból, s vigasztalá szived.

20 De vízont melly sokszor eőtőt meg keserited,
Midőn szánszándékal a' bünt cselekeded,
Test s világ s őrdögnek hálójában ejtéd
Lelked, hogy az igaz utat nem követted.

Mind az által azért az mái szent napon
Megbeszélhetsz véle, ha áitatoson
Te magadban szállasz, mj utana jó módon⁵
Meg térsz, s által nem háksz a' parancsolaton.

¹ [A nyitó szöveg hiányzó címét pótoltuk.]

² verével [Emendáltuk.]

³ kel eléget [Emendáltuk.]

⁴ köteletességed [Emendáltuk.]

⁵ magodban [Emendáltuk.]

STATIO PRIMA⁶

ANGELUS PRIMUS⁷

25 Térj ki hát bűnődből, ha üdvösségedet
Akarod keresni tibilgo elmédet,
Ted le a' világtól mulandó elmédet,
Fordicsd megváltódhoz igazán szivedett.

30 Ki ez szent óltáron maga testét osztya,
Igazán meg térő bűnösökhöz nyújtya,
Igasság szerető nepét táplálgatya,
Hogy elkárhoznék, maga gyámolitya.

35 Vigyáz, el ne veszze a' szép fényes eget,⁸
Hanem magasztalja a' szent Istenséget,
Szüntelen dicsirje ugyan eő felségét,
Őröketig tartó Istened mélyységét.

40 Az, méljét az ember soha meg nem foghatt,
Vagy elméje néki nem concipiálhat,
Az eő füleivel hasonlót nem halhat,⁹
És a' eő nyelvével sohaki nem mondhatt.

Azért, aki vóltál halalos vetekben,
S eddig az oráig undok vétkeidben,
Igaz gyonást, vallást tégy ma, kegyelmében
Viszen, s élsz eő velle örök dicsősségben.

ANGELUS SECUNDUS

45 Utáld meg a' te sok ocsmány vétkeidet,
Vétkeid mocskából tiszticsd meg lelkedett,
Penitentia által óld meg bűneidett,
Elnyerd kécségekűvül az üdvösségedett.

50 Az, mélyyet ád néked az, aki itt vagyon,
Óltári szentcségben el rejtettve vagyon,
Valamint Menyékben Attya jobján vagyon,
Es kenyér színében szintén jelenvagyon.

⁶ [A szöveg folytatólagos, a statio jelölése hiányzik; pótoltuk.]

⁷ [Az angyalszereplők e jelenetben hiányzó sorszámát mindhárom esetben pótoltuk.]

⁸ <s>veszsze

⁹ halhat [Emendáltuk.]

ANGELUS TERTIUS

Deminek előtte arra a' szent gyónásra¹⁰
Mennél és készülnél bűnöd vallására
55 Töredelmés szível vetked sirására,
Indulj, bűnös ember, elő számlálására.

Azután Christusnak draga szent testéhez,
Járulj tisztán elé, s eledeledhez,
A' szent háromságnak másod személlyéhez,
60 Szűztől születetett Isten és emberhez.

STATIO SECUNDA

ANGELUS PRIMUS¹¹

Ez a' drága szent test lelkünk nehéz terhét
El veszi, s héljében maga szent kegyelmét
Adgya, és plántálja lelkünk draga kencsét,
Boldogságos Szűznek méhéből vett testét.

ANGELUS SECUNDUS

65 Azért bűnös népség, halgas szavainkra,
Ne vesd az elmédet te a bolondságra,
Ez világi csalárd mulandóságokra,
Hanem inkább tekéncs Christus oltárára!

ANGELUS TERTIUS

70 Mert itt van a' szent test e' szencség oltarán,
Méljet Christus szerzett végső vacsoráján,
Szent tanítványinak maga osztogatvan,
Emlekezetere ki adta igazán.

ANGELUS TERTIUS

75 Esztet beljegének nyilván nem mondotta,
Sőt, tanítványinak bizony testétt adta,
Ezen szokot nekik eő maga mondotta:
Fogjátok testemet, egyétek, mondotta.

Mélljet maga próbál Szent Pálnál illy szókkál,
Hogy ez az én testem s vérem bizonyosság,
Nem figura s pecsét, eszt tarcsad Szent Pállal,¹²
80 Mint Christus mondotta világos mondással.

¹⁰ szint [Emendáltuk.]

¹¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹² Szint [Emendáltuk.]

ANGELUS QUARTUS

Sokan ugyan ebben nagyon kételkednek,
Kenyér s bor szín alatt jelen letelenek,¹³
Nem hisznek Christusnak, hogy eő mindennek
Eledelül magát adgya hiveinek.

85 De ugyan szent Pálnak illy sokszor mondását,
A' többi kősztt azokért tanítást,
Uj testamentomról emlekesző szava,
*Nem czélozna ide bölcs okoskodása.*¹⁴

90 Ez a' pahár az uj testamentum vére,
A' mely ki őntettet ti üdvösségtekre,¹⁵
Ezért miveljettek én emlekezetemre,
Mídön jarondotok ennek vetelére.

95 Igyatok minyájan ebből a' pohárból,
Kit most nyujtok nektek irgalmosságomból,
Veletek közlendő szokot jo vóltomból,
Részesüljön ki ki ezen áldozatból.

100 Mert ez őntetik ki sokalt kedvéért,
Az egész világnak üdvözöléséért,
Rut czégéres vétkek le mosulásáért,
A' meg hólt lelkeknek fel támadásáért.

ANGELUS QUINTUS

Azért, keresztények, esztet meg higyétek,
Mert hitelt ennek nem adtok, el vesztek,
És olyaná, mint az őrdög rabja lesztek,
A' setét pokolnak fenekében estek.¹⁶

105 De minyájan esztet, hogy el kerúlyétek,¹⁷
S ékes szavainak igazán higyetek,¹⁸
Az Anya szent egyház a' mit hivat néktek
Lelki attyák által, aszt jól hidgyétek.¹⁹

¹³ allat [Emendáltuk.]

¹⁴ nemczéloznaidebölcs [Emendáltuk.]

¹⁵ mély [Emendáltuk.]

¹⁶ esetek [Emendáltuk.]

¹⁷ estet kerúlyetek [Emendáltuk.]

¹⁸ ikes [Emendáltuk.]

¹⁹ hidgyetek [Emendáltuk.]

110 Ugy lesztek Istennek igazán hivei,
Anya szent egyháznak szent követői,
Bűnös lelketeknek meg údvőzítői,
A meg váltó Jesus nevét szentelőji.²⁰

STATIO TERTIA

ANGELUS SECUNDUS

115 Hogy az Christus itten bizony jelen vagyon,
Valamint Menyben Atya jobján vagyon,
Ugy ez Istenségben nyilván jelen vagyon,
Aki el nem hiszi, abban ördög vagyon.

120 Tehat, keresztények, mért hogy bizonyoson,
Kényér s bor szine alat itt valóságoson,
Oltári szencsigben, hogy ő világosson
Jelen vagyon, szivből dicsirjük hangoson.

Ugy hogy fogyatkozás senkiben ne légyen,
Hitelenség az ő szivében ne legyen,
Hogy a' gonosz Sátány konkolt ne hinthessen,
Szived hajlekában rabságra vihessen.

ANGELUS TERTIUS

125 Ah, mert nagy szerelme vólt Christus Jesusnak²¹
Az emberi nemzethez, hogy ő minyájunknak,
Suljos igájában szörnnyű rabságunknak,
Fáradot szüntelen sok a vakságunknak.

130 Mert vette vállára ez világ igáját,
Fáradhatatlanul hordosza nagy sulját,
Egész harmincz három esztendő foljását
Töltötte mü kőszűnk, s ugy oktatta igáját.

135 Végre a' keresztfán számtalan munkáját
Béfejezé ottan, hogy kövessük attyát,
Tanita bennűnköt, mint kérjük malasztyát,
Utáljátok is hamis világ undókságát.

²⁰ szentelőj [Emendáltuk.]

²¹ mért [Emendáltuk.]

ANGELUS QUARTUS

De ennélis inkább meg álda bennünköt,
Mikor vég vácsorán hívá a' hiveit,
Magát feláldozván értünk, hogy lelkünket
140 Ez lelki étel táplálnok eltűnket.

ANGELUS QUARTUS

Mint kegyes pelikán, maga fiainak,
Mellyét ki szaggatta, s enni ád magvinak,
Szándakodik rajtok, látván sirankoznak,
El osztja egészen hasát tagjainak.
145 A Christus Jesus is szintén ugy cselekszet,
Kezein, labain értünk sok vert öntett,
Szent fején s oldalán nagy mély sebeket vett,
Ugy minkett, fiait, testevel éltetett.

ANGELUS QUINTUS

Nagy méltóságát mű hidgyúk Istennek,
150 E' Sacramentumban eő jelenletének,
Mert ha fényes ládáját Izrael nepének,
Kellet tisztelni keményen mindennek:

Minél inkább szűkség ezen nagy felsigne
Tiszteletet tenni s vetni mindeneknek,
155 A' frigynek szekrénye csak jele vólt ennek,
De már itt jelen van szent fia Istennek.

ANGELUS SEXTUS

Tisztellyúk hát Kristust egő szeretettel,²²
Imádgjuk és aldgjuk itten rettegessel,
Lám, a'z *Angyalok* is eszt nagy félelemel,²³
160 Imádgjuk azokért arczával és szemmel.

Renddel udvarolják a szent Archangalok,
Térdeket meghajtyák aldott Chérobimok,
Tisztélik s imádgják a' menyei karok,
Szent, szent, kiáltással meg vallják, hogy Urok.²⁴

²² Kristus [Emendáltuk.]

²³ Agyalok [Emendáltuk.]

²⁴ kiáltással [Emendáltuk.]

STATIO QUARTA

ANGELUS PRIMUS²⁵

165 Üdvözített Christust e' Sacramentumban,
 Ki jelen vagy, hiszünk e szent áldozatban,
 Gyámolics, mint Atya, te szent malasztodban,
 Hogy lehessünk velled böl dog Menyországban.

ANGELUS SECUNDUS

170 Üdvözlég y, Istennek egyetleneg y fia,
 Fény, csillag országnak dicsőült koronája,
 Minden nyomorultak kegyes orvoslaja,
 El battyatt szívemnek meg vigasztalója.

 Udvöz légy Ur Jesus Christusnak szent vére,
 A mű lelkünknek ki löl meg váltó bére,
175 Szomnyu s fárod t lelkünk tiszta tenyere,
 Hogy el ne ejthetné őrdögnek vezére.

ANGELUS TERTIUS

 Itt vágyon Christusnak szencséges szent teste,
 Szép Szűz Mariának draga szép gyümölcse,²⁶
 A' menyey Szék tartó mestere,
180 Ki őrók haláltól embereket mente.²⁷

 Itt van a' királyi ember védégsége,
 Menyey Vőlegény ékes menyegzője,²⁸
 Kitől eledellel a föld kereksege
 Veszi fogyhatatlan, mégis ennek kencse.

ANGELUS QUARTUS

185 Ez az a' test, aki égből alá szállot,
 Ez a' vér, ki nekünk italul adatott,²⁹
 Ez a' test a' Christus, akit szent Atya küldött,³⁰
 Ez Jesus vére, ki értünk öntott.

²⁵ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²⁶ csümölcse [Emendáltuk.]

²⁷ embérek t [Emendáltuk.]

²⁸ ikes [Emendáltuk.]

²⁹ italal [Emendáltuk.]

³⁰ atya [Emendáltuk.]

190 Ez a test, Menyei szentek dicsősége,
Ez a vére, bűnös édes remensége,
Eszet példásztta régen a' Mojzes veszszeje,
Erreis czelozot a' frigynek szekrénye.

ANGELUS QUINTUS

195 Ez elégített meg öt árpa kenyérrel³¹
Az ötezer embert nagy csuda téttelel,
Az vizes borra ez változtatta
El, Kána galilia, a Szűz menyekzővel.

200 Ez vezérlé ki az Izraelnek népét
Farahó kezéből választot seregét,
A veres-tengernek nagy rompatot vizét
Két felé szakasztá, s ugi keresé kedvétt.

ANGELUS SEXTUS

Elvárták lybusban a régi Szent Attyák,
Fel szoval erőssen erről kiáltották:
„Nyiljatok meg, Egek, és harmatozatok,
Az igazatt nekünk egyszerre adgyátok!”

205 Nem kédelkedem én, oh, édes Jesusom,
Te jelenlétedről, mert bizonyal tudom,
Hogy jelen vagy itten, szívem szerént vallom,
Óltári szentcségben, s nevedet imadom.

210 Údvöz légy, bővséges életünk kut feje,³²
Eletünk, ki vagy az Attyának szentcséges igéje,
A' bűnös lelkünknek tisztító fördője,
Gyárló embereknek kegyelmes Istene.

215 Aldot legy, Szent asztal, lelkünk vendéksége,
Áldot légy, életnek édes eledele,
Áldot légy, Ángyalok tündöklő szép fénye,
Mert a' mint mondók, ma lészünk terémtönkkel.
Amen.

Finis. Laus Deo.³³

³¹ ött kényerel [Emendáltuk.]

³² életünk életünk [Emendáltuk.]

³³ [A *Finis* kifejezést a másoló egy sorral lejjebb tollpróbaként megismételte.]

A MŰ ADATAI

Az itt közölt *Pro Festo Corporis Christi* című színjáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház Könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kézíratos kötet 715–720. oldalán található.

Ez a színdarab a csíksomlyói drámakorpusz talán egyetlen fennmaradt úrnapi játéka. Az 1727-ben előadott passiójátékhoz csatolt, négy állomásból álló, angyalszereplőket (Angelus 1–6.) felléptető eucharisztikus vitáról ugyanis nem lehet eldönteni, hogy nagycsütörtökön vagy egy úrnapi körmenet során adták-e elő (vö. *Ferences iskoladrámák I.*, 2009, 6/B, 401–426.).

Az előadás szerzője és színpadra állítója ismeretlen, a forrás a bemutató évszámát és az előadók nevét, továbbá iskolai osztályát sem jelzi. Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 6.) és Pintér Márta Zsuzsanna a kézirat lelőhelye alapján a 18. századra datálta az előadás idejét (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 71, nr. 81.). Pintér Márta Zsuzsanna a cselekmény ismertetése (*Pintér* 1993, 85–86.) mellett elképzelhetőnek tartja, hogy az évszám nélkül lemasolt drámákat azokban az években vitték színre, amikor más, elsősorban nagypesteki előadási adattal nem találkozunk (*Pintér* 1993, 35–36, 43, 124.). A darab szövegéből Medgyesy S. Norbert kritikái (*Medgyesy S.* 2013, 1088–1108.) és népénekekkel ellátott népszerűsítő kiadást (*Misztériumjátékok I.*, 122–135; *Medgyesy S.* 2019a, 266–276; *Medgyesy S.* 2019b, 54–71; *Medgyesy S.* 2020, 175–186.) készített, továbbá összevetette az 1727-es csíksomlyói passiójáték függelékeként olvasható Eucharisztia-vitával (*Medgyesy S.* 2009, 319–336; *Medgyesy S.* 2010, 345–364.). Az úrnapi játékot említi: *Bándi* 1896, 290; *Muckenhaupt* 1999, 116, nr. I. 26.

A *Pro Festo Corporis Christi...* című játék négy állomásra (Statio 1–4.) tagolódik, amely az úrnapi körmenet szokásos négy oltára lehetett. A játéknak nincsen cselekménye. Az egyes oltároknál angyalok szólalnak meg, és tanítanak, deklamálnak az Eucharisztia lényegéről.

SZERZŐ

A darab szerzője ismeretlen, minden bizonnyal 18. századi csíksomlyói ferences gimnáziumi tanár volt.

FORRÁS

A darab kézírata sem szövegében, sem marginális bejegyzésben nem tartalmaz konkrét forrásutalást. Az előadás szövegéből, kiemelten a 2. statiótól kezdve következtethetünk a katolikus egyház Eucharisztia-tanítására és a szereplők által sorolt bibliai események helyére. A 2. állomás angyalai Szent Pál apostol leveleire (1Kor 10,14–33; 11,17–34) hivatkoznak. Angelus Quartus szavaiban olvasható az a három strófa, („Ez a pohár...”, „Igyatok minyájan...” és „Mert ez öntetik ki...” kezdősorral), amely szó szerint egyezik az 1727-ben előadott Eucharisztia-vita 3. stációjának Angelus Tertius ajkáról elhangzó három versszakával. (Az egyező versszakokat lásd az 1727-es, *Az angyalok vitája az oltáriszentségben valóságosan*

jelenlévő Krisztusról című Eucharisztia-diskurzusban: *Ferences iskoladrámák* I., 2009, 414–415, 348–359. sor). A Statio tertia során Angelus Quintus az ószövetségi frigyát (Kiv 13–15) hozza párhuzamként. Az Angelus sextus Izajás prófétát (Iz 6,3) idézi: „Szent, szent kiáltással meg vallják, hogy Urok”. A Statio quarta során Angelus quartus szavaiban előkerül az ismert Oltáriszentség-előkép: Mózes veszszeje a Vörös-tengeren való csodás átkelés idejéből (Kiv 14), valamint a frigyáda. Az ötödik angyal a csodálatos kenyérszaporítást (Mt 15,32–39), a kánai menyegzőt (Jn 2,1–12) és újra az Egyiptomból való szabadulást (Kiv 13–15) idézi az Oltáriszentség prefigurációjaként. Az Angelus sextus a limbusban sínylődőkről szólva Izajást (Iz 45,8) citálja, amely egyben az adventi Rorate-mise introitus is: „Nyilatok meg, Egek, és harmatozatok, / Az igazatt nekünk egyszerre adgyátok!”

ELŐADÁS

A játékot a 18. század közepe táján adhatták elő, Úrnapján. A *Pro Festo Corporis Christi...* négy állomásra (Statio 1–4.) tagolódik, amely az úrnap körmenet szokásos négy oltára lehetett. Jeleztük, hogy a játéknak nincsen cselekménye, a kézirat rendezői utasítást, valamint jelmezre és díszletre való utalást nem tartalmaz. Az egyes oltároknál angyalok szólalnak meg, és tanítanak, deklamálnak az Eucharisztia lényegéről. Az első stacionál 4, a másodiknál 5, a harmadik és a negyedik állomáson 6–6 angyal lép fel. A kézirat kottát és nótajelzést nem tartalmaz, és más forrásból sincs arra adatunk, hogy az egyes versszakokat énekelték vagy legalább recitálták volna. Mivel a darabot – minden valószínűség szerint – liturgikus keretek között, az úrnap körmenet részeként mutatták be, az érthetőség és hallhatóság kedvéért elképzelhetőnek tartjuk a recitatív előadást.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A korban szokásos rövidítéseket ((Xtus: a drámában olykor kiírt Christus alakban; sz: szent) továbbá a betűkettőzést jelölő tildét jelölés nélkül feloldottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 26 *tibolgo* – tébolygó
- 38 *nem concipiálhat* – nem értheti meg, nem foghatja föl.
- 47 *penitentia* – bűnbánatot követő vezeklés
- 73 *beljegének* – bélyegének. Angelus Tertius szava arra a katolikus tanításra utal, hogy az oltáriszentség nem bélyeg, nem jel vagy jelkép, hanem Krisztus valóságos teste
- 79 *figura* – kép, itt jelkép, szimbólum (vö. a 73. sor jegyzetével)
- 150 *E' Sacramentumban eő jelenletének* – Sacramentum: szentség, ebben az esetben az oltáriszentség; a jelképiséggel szemben az isteni jelenletet hangsúlyozza (vö. a következő szakasszal is)

- 151 *fényes ládáját Izrael népének* – a frigyszekrényt, frigyládát (ez Isten zsidókkal kötött szövetségének jelképe)
- 155 *frigynek szekrénye* –l. a 151. sor jegyzetét
- 161 *Archangalok* – Arkangyalok: a második angyali kar tagjainak gyűjtőneve
- 162 *Chérobim* – Kérubok: a kilenc angyali kar legfelsőbb csoportja
- 191–192 *Eszt példászta régen a' Mojzes vesszeje, / Erreis czelozot a' frigynek szekrénye* – Mózes vagy Áron vesszeje: „...az Úr azt mondta Mózesnek: Szólj Izrael fiaihoz: adjon neked minden törzs, minden vezér egy botot, törzsenként, összesen tizenkét botot [...] Aztán tedd őket a megnyilatkozás sátorában a bizonyság elé, ahol meg szoktam nyilatkozni neked. Annak a botja, akit kiválasztok, kihajt.” Áron vesszeje kivirágzott, ez Isten szándékát jelentette. (4Móz 17,16–20)
- 196 *Kána galilia*: a szöveg a galileai Kána városára utal, ahol Jézus Krisztus első csodatétele történt: a hat korsó vizet borrá változtatta a menyegzőn (Jn 2,1–12)
- 199–200 *A veres-tengernek nagy rompatot vizét / Két felé szakasztá* – a Vörös-tengernek nagyon megrontatott vizét szétválasztá (így segítve az egyiptomiak elől menekülő zsidókat; 2Móz 14,21)
- 201 *lymbusban* – lymbus: a pokol tornáca, a Jézus előtt élt igaz emberek lelkeinek lakóhelye, akiket Jézus a kereszthalála után onnan kiszabadított.

Unknown author

A PLAY FOR CORPUS CHRISTI DAY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the play entitled *Pro Festo Corporis Christi...* is on pages 715–720 of the manuscript volume *Liber Exhibens Actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery.

This might be the only play for Corpus Christi Day in the Csíksomlyó drama corpus as it is impossible to decide whether the eucharistic debate of four stations and seven angels, annexed to the passion play performed in 1727 in the volume *Liber Exhibens actiones parascevicas...* was performed on Holy (Maundy) Thursday or during a Corpus Christi Feast procession (cf. *Ferences iskoladrámák* I, 2009, 6B, 401–426.).

The author is unknown, the source does not indicate the year, the name of the actors and their class. Árpád Fülöp (*Fülöp* 1897, 6) and Márta Zsuzsanna Pintér dated the performance to the 18th century (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 71, nr. 81). Márta Zsuzsanna Pintér describes the plot and assumes that the dramas copied without a date were performed in the years when we do not have any other data on other performances, especially Good Friday ones (*Pintér* 1993, 35–36, 43, 124). Norbert Medgyesy S. published an annotated version (*Medgyesy S.* 2013, 1088–1108.) and a popular one with folk songs (*Misztériumjátékok* I, 122–135; *Medgyesy S.* 2019a, 266–276; *Medgyesy S.* 2019b, 54–71; *Medgyesy S.* 2020, 175–186).

AUTHOR

The author of the drama is unknown, it must have been a Franciscan teacher in Csíksomlyó in the 18th century.

SOURCE

The manuscript of the play does not refer to any specific sources in the text and marginal comments. From the second station onwards the text of the performance allows us to deduce the Eucharist teachings if the Catholic church and the locations of Biblical events listed by the characters. The angels of station 2 refer to the epistles of Saint Paul (1Cor 10,14–33; 11,17–34). Angelus Quartus recites the three strophes (beginning „Ez a pohár...”, „Igyatok minyájan...” and „Mert ez őtetik ki...”) that are exactly identical to the three strophes spoken by Angelus Tertius in station 3 of the Eucharist debate of 1727. (See the identical strophes in the 1727 Eucharist discourse: *Ferences iskoladrámák* I, 2009, 414–415., lines 348–359.). In Statio tertia, Angelus Quintus draws a parallel with the Old Testament Ark of the Covenant (Exodus 13–15). Angelus Sextus cites the prophet Isaiah (Is 6,3): „And they were calling to one another: Holy, holy, holy is the Lord Almighty”. In Statio

quarta, Angelus quartus refers to the well-known forerunner of the Eucharist: Moses' stick from the miraculous crossing of the Red Sea (Exodus 14) and the Ark of the Covenant. The fifth angel cites the miraculous multiplication of loaves (Mt 15,32–39), the wedding in Cana (Jn 2,1–12) and yet again the liberation from Egypt (Exodus 13–15) as prefigures of the Eucharist. Angelus Sextus cites Isaiah (Is 45,8) to talk about those suffering in Limbo, and this is at the same time the introitus to the Rorate mass of Advent.

PERFORMANCE

The play *Pro Festo Corporis Christi* was performed around the middle of the 18th century on Corpus Christi Day. It is divided into four stations which may have been the usual four altars of the Corpus Christi Feast procession. The play does not have a plot, the manuscript does not contain director's instructions nor any reference to costumes and decoration. Each altar has angels speaking, teaching and declaiming the essence of the Eucharist. The first station has 4 angels, the second 5, the third and the fourth 6 each. The manuscript has no scores and melody references, and we do not have data from other sources on the singing or at least recital of the different strophes. As the play – most probably – was performed in a liturgical framework, as part of the Corpus Christi Day procession, we believe that a recitative performance was possible for the sake of understandability and hearability.

12.

Ismeretlen szerző

KRISZTUS PASSIÓJÁNAK MEGJELÉNÍTÉSE
ÉGI PERREL ÉS ÖRDÖGÖKKEL

Csíksomlyó,

1750–1767 között

[SZEREPEK

JUSTITIA
MISERICORDIA
ADÁM
ABEL
ISÁK
JÁCOB
JOSEPH
JÓB
ABRAHÁM
CHRISTUS
MARIA
MAGDOLNA
MÁRTHA
JUDAS
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
CAIPHAS
ACTOR PRIMUS
ACTOR SECUNDUS
PILATUS
SERVUS
JUDAEUS PRIMUS
JUDAEUS SECUNDUS
JUDAEUS TERTIUS
JUDAEUS QUARTUS
JUDAEUS QUINTUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
ELIAS
VIDUA
VIATOR
LATRO PRIMUS
LATRO SECUNDUS
LATRO TERTIUS
LATRO QUARTUS
SERVUS [SAMARITANAE]
SAMARITANUS]

INDUCTIO DE PASSIONE CHRISTI

In qua proprimis accedent Justitia et Misericordia cauidice octo patriarchae prophetisantes de morte Christi Domini, tandem infertur etiam valedictio Christi et matris ejus B(eatae) Mariae et sic alia misteria induentur usque ad crucifixionem.¹

PROLOGUS

Oh, örökké valo egyyesség s háromság,
A kit meg nem foghat emberi okosság,²
Kinek függ kezéből minden állandóság,³
Mind Menyén és földön valo hatalmasság.⁴

5 Tudom, hallottátok Adámnak esetét,⁵
Paradicsom kertben alma meg evését.
Fiaira hagyott szernyü nagy inségét,⁶
Büneinek ottam virrel forro mérgét.

10 De az Isten mint nagy gond viselő Atyánk,
Attya kebeliből alá szálla hozzánk.⁷
Sok inség s hatalom soha jött volt réánk,
Oltalmat vón tőlle a mi édes hazánk.

15 Azért nincs félelem ő követőinek,
Ámbár az hegyek is meg repedezzenek,
És a föld részei ingadni kezgyenek,
Fundamentomiból mind ki vettessenek.

20 Indulj meg hát ember tökéletességben,⁸
Emeld fel szivedet a tündöklő égben,⁹
Szemben légy Christussal a példa tételben,¹⁰
Mái napon meg hótt testének képében.

¹ I crucifcsionem [A *crucifcsionem* szó aláhúzva.]

² I okosság

³ I állandóság

⁴ I hatalmaság

⁵ I halotátok

⁶ I szörnyü

⁷ I kebeléből

⁸ I hátt

⁹ I [A *fel* szó fölírással betoldva.]

¹⁰ I Christusal

Oh, áldott nap és hold, s ragyogó csillagok,¹¹
Foljo vizek, erdők, s mezei virágok,
E máj példában hiven forgodgyatok,
Christus szenvedését ma ki mutassátok.¹²

25 Nehéz fáracságban kik ide jöttetek,¹³
Szomoru példánál egyebet nem néztek,
De a Christus Jesus követők ha lesztek,
Lelki bizodalmat minyájan nyerhettek.

30 Meg láttyátok azt is, miként az hatalom,¹⁴
Felső székben ülven mindeneket elnyom,
Nem válik csak egy is az egész világon,
Ki az igazságnak mellete fel áljon.

35 Pénz mondattya ki ma a sententiát,
A vert ártatlanság nem nyerhet gratiát.
Melynek míg röviden mutattyuk formáját,¹⁵
Ki ki ne vonynya el szokott halgatását.¹⁶

SCENA PRIMA

*(Hic Justitia et Misericordia cum octo Patriarchis cause dice
accedent et consulabunt de morte Christi.)*

JUSTITIA

Haljátok az isten mit mond beszédében,
Teremtém az embert én ismeretemben,
Királyá tóm ötöt Paradicsom kertben,
40 Mégis háládatlan lón ő mindeneekben.

Isten ellen hamar ottan fel támada,¹⁷
Maga veszéljére éles fegyvert vona,
A tiltott almának fájáról szakaszta,¹⁸
Azért mind örökké fizessen pokolban.

¹¹ rogyó [Emendáltuk.]

¹² [A versszak elején és végén egy + jel van, talán máshova szánta a szerző.] I Oh Aldott nap és hől, s rogyogo csilagok, Christus szenvedését ma ki mutasátok! Fljo vizek, erdők, s mezei virágok, e mai példában hiven forgogyattok.

¹³ I jötetek

¹⁴ I Meglátátok

¹⁵ I mutatyák

¹⁶ I szokot

¹⁷ I elen

¹⁸ I szakazta

45 Nincsen már kegyelem, nincsen irgalmasság,¹⁹
Nem használ már itten semmi prokátorság,
Mert fel gerjesztett isteni igazság,²⁰
Tüzzel büntetéseik az emberi vakság.²¹

MISERICORDIA

Isteni igazság, kegyetlenül szollál,²²
50 Emberre nagy szernyü sententiát adál,
Az ő el vesztiben, mi hasznót találál,
Hogy ily nagy haragra, itt fel indittatál.²³

Haljad mit mond Isten: Én, Atya kegyelmes
55 Vagyok, a kik hozzám térnek engedelmes,
Ő *hozájok* lések mindenkor figyelmes,²⁴
Mert ember elöttem, drága és szerelmes.

Lám a sidokot is Faraho kezéből,
Régen ő ki hozá kegyetlenségéből,
60 És meg menté őket kemény inségéből,²⁵
Rabságból, fogságból, egő kemenczéből.

Nem illik most oly nagy kemény sentenzia,²⁶
Job ha it mü hajlunk az irgalmasságra.²⁷
Lássuk meg mi léssen, Atyák Decretoma,
65 Adamnak elsőbben, mi léssen tanácsa.²⁸

ADÁM

Én a tiltot fának gyümölcsében öttem,
Egy kis nyalánksággal annyira vétettem,
Hogy maradékimot azzal mind meg öltem,
A Paradicsomból ki is kergettettem.²⁹

¹⁹ I irgalmasság

²⁰ I igazság

²¹ I [A *büntessék az emberi vakság* sor aláhúzva.]

²² I Isteni igazság, kegyetlenül szólál

²³ I indittatál

²⁴ *hozájok* [Aláhúzva.] I *hozájok* [Az *á* fölírással betoldva.]

²⁵ I ötöt

²⁶ szentenzia [Aláhúzva.]

²⁷ I *job ha it mü hajlunk az irgalmasságra*

²⁸ *tanácsa* [Az *á* fölött rövidítésjel.] I [*Mi léssen tanácsa* sor aláhúzva.]

²⁹ I kergettettem

70 Azért ha én tölle, meg győztem a fán,³⁰
Az tiltott gyümölcsnek egy meg harapásán,³¹
Ehez rövideden, magam is ugy szolván:
Mélto, hogy meg haljón ő is a keresztfán.

ABEL

75 Én juhok pásztora, a Christust példáztam,³²
Papi bárányokat oltáron áldoztam,
Végtére *Káintol* fel is áldoztattam,³³
Ártatlan véremet, ott ki bocsátottam.

80 Ha testvér bátyámtól én ezt érdemlettem,
Egy kis boszuságért hogy halált szenvedtem,³⁴
Második Pásztorról azt jövendőlkhetem,³⁵
Illik, hogy meg haljon, én is azt itilem.³⁶

NOÉ

85 Én, Noé, példája a Christusnak voltam,
Minden embereket bárkában hordoztam,
Az egész világot meg szabadítottam,³⁷
Újjonnan világra mindeneket hoztam.

Az olaj fát el vóm, kedves jo postámtól,³⁸
A szép békességnek feje galambjától,
Ugy az uj világra ki szállék bárkából,
Világ szaporodék, én maradékimbol.

90 Öntessék ki tehát Christusnak vére,
Az egész világot szabadítsa véle,³⁹
Kereszt bárkájába tétessék a teste,⁴⁰
Míg húsvéti galamb onnan fel serkentse.⁴¹

³⁰ I tölle meg gyozetem

³¹ I tiltot gyümölcsnek egy meg harapásán

³² I johok

³³ I kaintol [Emendáltuk.]

³⁴ szenvedtem [Az *m* rövidítésjellel jelölve.]

³⁵ I jövendőlkhetem

³⁶ I [*Haljon, én is azt itilem* sor aláhúzva.]

³⁷ I szabadítottam

³⁸ I oljaj

³⁹ I szabadicsa véle

⁴⁰ I tétésék

⁴¹ I [*A serkencse* szó aláhúzva.]

ISÁK

95 En, Isák, példája voltam a Christusnak,
Hordozója engem meg égető fának.
Fel is áldoztattam, a Menyei Urnak,⁴²
És úgy születtettem újonnan világnak.⁴³

Engedgyen hát ő is, én rendelésemnek,⁴⁴
Nézze magosságát kálvária hegynek,⁴⁵
100 Vigye ki vállain fáját a keresztnek,
És ottan tüzével égjen szeretetnek.

JÁCOB

En is, Jácob, ehez igen közel járnék,⁴⁶
Mert midőn Sinai magos hegyen volnék,⁴⁷
Nehéz álom ottan szememre érkezék,
105 Az alatt egy magos lajtorját is láték.

Meljnek egyik vége az égen áll vala,⁴⁸
Másik végit pedig, a föld tartya vala.

Menyen fel hát ő is, magos keresztfára,
Lélek kiadással alügyék el rajta.⁴⁹
110 Hogy fel serkenhessen Ádám maradékja,⁵⁰
És vissza mehessen szép Paradicsomba.⁵¹

JOSEPH

En, Joseph, Christushoz czélozok példában,
Én is harmad napig voltam száraz kutban,
Testvér bátyáimtol, vettettem volt abba,⁵²
115 Hogy őket itatnám nagy szomjuságokban.

⁴² I áldoztatam

⁴³ I születetem újonan

⁴⁴ I engedgyen

⁴⁵ I néze

⁴⁶ I jártam

⁴⁷ I mi údón

⁴⁸ ál [Emendáltuk.]

⁴⁹ I kiadásal

⁵⁰ I serkenhesen

⁵¹ I mehesen [A *Paradicsomban* szó aláhúzva.]

⁵² I aban

Harmincz ezüst pénzen, Ismaelitáknak
el adattam mindgyárt én az árusoknak.⁵³
Azért hogy eledelt Atyámfiainak,⁵⁴
Szükségekben adnék öreg Atyáimnak.⁵⁵

120 Azért rendelésem hát ti néktek tessék,
Harmincz ezüst pénzen Christus el adassék.
Gyászos koporsóban harmad napig tegyék,
Az emberi nemzet általa váltasék.

JÓB

125 En is, Job, Christushoz, az ilyen példákból,
Gondolom, hogy közél jarok tanácsomból.
El hagyattattam volt minden javaimtól,⁵⁶
Atyámfiaitól, s szép rokonságimtól.⁵⁷

130 Mindenektől tehát Christus el hagyassék,
Csak a szánakodo Asszonyok kísérjék,
Kereszt mellet őtött mind addig kövessék,⁵⁸
Míg lelki kiadván, testit el temessék.⁵⁹

ABRAHÁM

135 Engedelmességnek egyik Tábla Fia,
Abrahám, az Urnak paracsolatyára,
Kész voltam Fiamot vinni az halálra,
Egyetlen egyemet a fel áldozásra.

Kálvária hegyen Krisztus áldoztassék,
Hogy az én kebelem egyszer már bételjék,
És abba igazak magokat tehessék,⁶⁰
A ti tanácsotok ezzel végződgyék.

140 Aly ele már egyszer, Christus prokátora,
Lássuk, hogy ha lehecz urad oltalmára.

⁵³ I adatam minyárt

⁵⁴ I eladott

⁵⁵ Ör<ő>g [Javítva é-re] I öreg atyaimtól

⁵⁶ I hagyattatam

⁵⁷ I jo

⁵⁸ I melet őtött mind adig

⁵⁹ lelki [Emendáltuk.]

⁶⁰ I aba

JUSTITIA

Semmi képpen néki nem illik meg halni,
Mojzesnél az törvényt így szokták le írni:
Nem szabad ártatlant semmiképpen ölni,⁶¹
145 Ártatlanabbat már, hol tucz felgondolni.

MISERICORDIA

Én a természetnek szép okosságával,⁶²
Bizonyítottam Christus, önnön szavaival,⁶³
Mondá, hogy kiki azt mivelje másokkal,⁶⁴
A mit cselekedni akarna magával.
150 A meg dicsőítettést, miképpen magának,
Ugy kívánnya mind az emberi állatnak,⁶⁵
Nem dicsőíthetik ember, ha halálnak,
Christus nem adatik szernyü nagy kinoknak.⁶⁶
155 Nagyob biztonságot ennél nem kereshecz,
Mind önnön szavából Christusnak mit érthez.⁶⁷
Prokátorságodban már tovább nem mehecz,⁶⁸
Innen jo barátom, békével el mehecz.

SCENA SECUNDA

*(Hic Jesus solus proprimis exhibit et ibi perorans accedent Maria,
Magdolna, Martha et tandem, Jesus dolens valedicit etc.)*

CHRISTUS

Mennyei Szent Atyám, a te érzelmeidből,
Menyből le szállottam *szent* rendelésemből,⁶⁹
160 Testet hogy fel vevén a Szüznek méhéből,
Világért meg hálnék egyes értelmemből.⁷⁰

⁶¹ I semikepen

⁶² I okosságával

⁶³ I bizonyítottam

⁶⁴ modá [Emendáltuk.]

⁶⁵ I ugy kivanya mind az emberi álatnak

⁶⁶ I szörnyü

⁶⁷ I magával Christusnak mit érhetz

⁶⁸ I prokátorságokban

⁶⁹ [A *Szent* szó rövidítve.]

⁷⁰ érteleméből [Emendáltuk.]

A Próféták eztet ám megjövendőlék,
Hogy én a keresztfán emberért meghalnék.
Ez a sententia rám azért mondaték,
165 Hogy az egész világ mind el ne vesztetnék.⁷¹

(*Hic exhibit mater Christi et Christus illuc se convertens dicit:*)

Talán az Atyámtól hozzám küldettél,⁷²
Én szerelmes Anyám, éppen jókor jövel.

Tudom, hogy mindeddig sokat fáradozál,
Az én halálomról hogy bizonyost tudnál.
170 Szinem látásában most vigasztaltassál,⁷³
Mert tölled el válok, Szent Anyám bucsuzzál.⁷⁴

MARIA

Én szerelmes fiam, s én édes Mesterem,
Tölled elválásom hogy *keljen* szemlélnem.⁷⁵
Bár csak *immár* aztott jelentsd meg én nekem,⁷⁶
175 Mi némű halállal keserited lelkem.⁷⁷

Oh ha halálotod, fiam én szemlélem,
Anyai szivemmel el nem viselhetem.
Kérlek, hogy meg ne halj, vigasztald lelkemet,
Meg válthatod másként az emberi nemzetet.⁷⁸

CHRISTUS

180 Drágalátos Anyám, Boldog Szüz Mária,
A te kérésednek nem lehet válassza.

MARIA

Én szerelmes fiam, szivem ne kesergesd,
Hanem halálotod könnyebben rendeljed.

CHRISTUS

185 Szerelmes Szent Anyám, maradgy békességben,
Mert nem engedhetek néked kérésedben.

⁷¹ [A *vesztetnék* szó aláhúzva.]

⁷² I küldetétel

⁷³ I vigasztaltassál

⁷⁴ I tölled [A *bucsuzál* szó aláhúzva.]

⁷⁵ *keljen* [Emendáltuk.]

⁷⁶ *imár* aztott jelencs meg [Emendáltuk.]

⁷⁷ halállal [Emendáltuk.]

⁷⁸ válthatd [Emendáltuk. A *nemzeted* szó aláhúzva.]

MARIA

Fiam, emlékezzél sok epeségimről,
Anyai keserves cselekedetimről,
Hiszen én szültelek tégedet méhemből,
És én neveltelek drága szüz tejemből.

190 Tudod, édes fiam, miként tartottalak,⁷⁹
harmincz három esztendeig szolgáltalak.
Anyai voltammal úgy oltalmaztalak,⁸⁰
Hogy semmiben meg nem szomorítottalak.⁸¹

195 Mégis könyörgők néked én Istenem,⁸²
Halgasd meg bárcsak az harmadik kérésem,
Fiu lévén ebben *kell* engedned nékem,⁸³
Test szerént nincsen más szülőd én kívüllem!⁸⁴

CHRISTUS

200 Ugy van, édes Anyám, te vagy testi szülém.⁸⁵
De emberségemnél nagyobb Istenségem,
Kit öröktől fogva Szent Atyámtól vettem.⁸⁶
Ebben sem engedek, csak bucsuzni kezdem.⁸⁷

Mostan bucsut vévén méltó háládással,⁸⁸
Kedves szülém bocsáss Anyai áldással.⁸⁹

205 Köszönöm, hogy értem sokat fáradoztál,⁹⁰
Az Angyal szavára méhedben fogattál.
Kilencz holnapokig bé zárva hordoztál,
E világra szültél, s tejjeddel tartottál.

⁷⁹ I tartotalak

⁸⁰ I voltomal

⁸¹ I szomorítottalak

⁸² I Mégis

⁸³ kel [Emendáltuk.]

⁸⁴ kívülem [Emendáltuk.]

⁸⁵ szül<ő>m [Emendáltuk.] I szülóm

⁸⁶ I kitt örötől fogva szent Atyámtól vetem

⁸⁷ I kezdek

⁸⁸ I háládásal

⁸⁹ I bocsás Anyai áldásal

⁹⁰ I köszönöm

Oh én édes Anyám, mely nagy hiv voltoddal,
Szolgáltál én nékem áitatossággal.⁹¹
210 Egész harminczhárom esztendőkön által,
Kedvesen neveltél anyai voltoddal.⁹²

Azért valamennyit szenvettél érettem,
Mennyi csöpp tejeket nyultottál én nékem.⁹³
215 Annyiszor köszönöm, édes Anyám néked,⁹⁴
Atyám kegyelmében ajánlak tégedet.

MARIA

Mennynek és a földnek kegyes alkotoja,
Emberi nemzetnek kintol megváltója,
Hogy bocsátod ily nagy alázatosságra,⁹⁵
Szent Istenségedet földre borulásra.⁹⁶

220 Édes Fiam, én is néked hálát adok,
Hogy engem nyavaljás, szegény szolgálatodot,⁹⁷
Nem tekintvén az én méltatlanságomat,
Anyául választál kisebb leányodot.⁹⁸

225 Én édes szülöttem, szép nyájasságodot,
Köszönöm mindenben vigasztalásidot,⁹⁹
Szegény szolgálodhoz, Fiui voltodot
Adgyad már Isteni kegyes áldásodot.¹⁰⁰

230 Én lellemnek egyetlen egy reménsége,
Mi némü fájdalmat hozál az szívemre,¹⁰¹
Kérlek, még is tekéncs szomorú lellemre,
Ne vettessem éppen egő gyötremre.¹⁰²

⁹¹ I Áitatoságal

⁹² I voltodal

⁹³ I menyí

⁹⁴ I köszönöm

⁹⁵ I alázatoságra

⁹⁶ I bánkodásra

⁹⁷ I szolgálodot

⁹⁸ I [Anyádnak választál hűsebb szolgálodot.]

⁹⁹ I vigasztalásodot

¹⁰⁰ I agyad

¹⁰¹ I a

¹⁰² I vettessem

CHRISTUS

Vigasztaltassál meg, én Szencséses Anyám,
Mert én Szent Atyámot érted azon kérem,
Hogy végső órámmal mostan ne siessen.

235 Immár Szent Atyámnak és Szent Léleknek,¹⁰³
Édes Anyám, hagylak Angyali seregnek,
Kérem, mindenekben téged segéljenek
Keserüségdben, hogy engeszteljenek.

240 Mártha és Magdolna, szerelmes leányim,
Fárat lévén sokszor az én nyogovásim.
Nálatok voltanak kedves nyájaságim,
Most jutnak hozzátok bucsuzo szavaim.¹⁰⁴

245 Köszönöm, érettem sokat farattatok,¹⁰⁵
Házatokban engem bé is fogattatok.¹⁰⁶
Mind tanítványimmal szívesen láttatok,¹⁰⁷
Szencséses Anyámmal már el maraggyatok.¹⁰⁸

Mária Magdolna, kedves jó leányom,¹⁰⁹
Én édes Anyámot te néked ajánlom.

MAGDOLNA

250 Én édes Mesterem, ved bé kérésemet.¹¹⁰
Enged, szent Anyáddal kísérvünk tégedet,¹¹¹
Hogy Jerusálemben együtt mehessünk el,¹¹²
Az húsvéti báránt nálunk áldozzuk fel.

CHRISTUS

255 Szerelmes leányom tovább ne kesergess,
Ily keserüséggel engemet ne égess.¹¹³
Lehetetlen éppen, hogy tovább kísérvess,¹¹⁴
Azért szent Anyámot vid haza békével.

¹⁰³ I Imár

¹⁰⁴ I juttnak

¹⁰⁵ I fáratatok

¹⁰⁶ I fogatatok

¹⁰⁷ I tanítványimmal szívesen látatok

¹⁰⁸ I maraggyatok

¹⁰⁹ I én édes

¹¹⁰ I keresimet

¹¹¹ I Atyádal

¹¹² I Jerusálemben

¹¹³ I keserüséggel engemet ne égess

¹¹⁴ I keserges

*(Hic Jesus affectuose orabit ad Patrem Commendans mulieris inde plorantes:)*¹¹⁵

260 Menyei Szent Atyám, tekéncs e sirásra,¹¹⁶
Utánnam kesergő Atyámfiaira.¹¹⁷
Légyen édes Atyám, kezednek áldása
Keseredetteken, szép vigasztalása.¹¹⁸

(Hic Jesus osculabit Matrem et recedet Maria autem se revertens Judae Commendat Filium suum.)

MARIA¹¹⁹

Kedves Fiam, Judás, im néked ajánlom
Az én szülöttemet, immár rád bízhatom.¹²⁰

JUDAS

265 Bátor rám bízhatod szivednek fájdalmát,
Tegnap is én néki szerettem meg dolgát
De jobban meg szerzem még ma az ő baját,¹²¹
Melynek is csak hamar meg hallod zugását.¹²²

(Hic omnes recedent et statim Daemones accendent saltando.)

DAEMON PRIMUS¹²³

Haj, Haj Farkast tőnek itten juh őrzőnek,
Kecskét választának káposztás kertésznek.¹²⁴

¹¹⁵ I *Hic Jesus orabit ad parentem Commendans mulieres inde plorantes.*

¹¹⁶ I az

¹¹⁷ I Uttánam

¹¹⁸ I vigasztalása

¹¹⁹ [A szerepnév hiányzott.]

¹²⁰ I szülöttemet immár reád bizom

¹²¹ I De jobban meg szerzem neki az ő baját

¹²² I halod

¹²³ [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹²⁴ I [A *káposztás* szó föléírással betoldva.]

SCENA TERTIA

(*Hic Pilatus, Caiphas et duo seniores exeunt, consiliumque ineunt detentione Christi.*)¹²⁵

CAIPHÁS

270 Szernyü nagy romlások löttek az országban,
Meg bojdalt a népség a sinagogákban.
Mert egy ember támadt itt tartományban,
Sok csudákat tészzen minden városokban.

275 Azért szükség nekünk ezekre vigyáznunk,
Útját az embernek mingyárt meg gátolnunk
Ne hódicson tovább, néki megtiltanunk,
Mert veszedelemben mi minyájan forgunk.

ACTOR PRIMUS

280 Meg vallom, bizonnyal igen nagyot hallok
Kiket szemeimmel én magam is látok,
Ez hoddito felől sokat tapasztalok,¹²⁶
Azért méltó, hogy ha én is voksot adok.

Im ez az én voksom: ha meg próbálhattyuk
Az ő gonosságát meg bizonyíthattyuk.¹²⁷
Visszavonásáról ha igazat hallunk,
A magos keresztre mint tolvajt felvonyuk.

ACTOR SECUNDUS

285 Igyekezem én is hát ehez szollani,
Jobb néki keresztfán csufoson meg halni,
Tolvajok modgyára a lelkit kiadni,
Hogysem a népségnek egészszen el veszni.

CAIPHÁS

290 Mind ezekre nékem, add ki feleleted,¹²⁸
Azt az embert, kérlek, rutul meg ölessed,
Magos keresztfára ma fel feszitessed,
Ha kezedben őtett valamint ejtheted.¹²⁹

¹²⁵ I *tuerunt detencione Christi*

¹²⁶ I *holdito*

¹²⁷ bizonyíthassuk [Emendáltuk.]

¹²⁸ ad [Emendáltuk.]

¹²⁹ I [Az *ejtheted* szó aláhúzva.]

PILATUS

Mi képpen hát őtett lehetne meg fogni?¹³⁰
Mert csalárd mindenben, el szokott rejtezni.

SERVUS¹³¹

295 Vagyon itt egy ember, aki tud felölle,
Mert gyakran a kertben járogatott véлле.

(Hic servus vocabit ex scena Judam:)

Jer be, jo barátom, hamar a tanácsba,
Mert beszéde vagyon veled ez órába.

(Hic accedet Judas.)

CAIPHÁS

300 Barátom, hallottam, te sokat forgottál,¹³²
amaz hódítóval, sokat fáradoztál.
Ha meg fogásában módot ki találnál,
Szernyü sok kécncsekkkel ma meg gazdagodnál.¹³³

JUDAS¹³⁴

Hogy ha jo fizetést tesztenk erszényembe,¹³⁵
Én is a Christust ma ejtem kezetekbe.

CAIPHÁS

305 Be heljesen mostan te szollásod esék,¹³⁶
Hiszem ma mind eddig ily embert keresék.

(Hic Caiphás vadit pro pecunia et reddet Judae.)

Ez harmincz ezüst pénz, látod, te reád néz,¹³⁷
Meljel szükségedben gyakorta sok jót tesz.

(Hic Judas accepta pecunia dicit:)

¹³⁰ I Miképen

¹³¹ [A szerepnév aláhúzza.]

¹³² I halottam te sokat forgotál

¹³³ I gazdagulnál

¹³⁴ [A szerepnév aláhúzza.]

¹³⁵ I erszényemben

¹³⁶ I szollásod

¹³⁷ I láttod

JUDAS

310 Katonákat mellém mostan rendeljete
Bottal, dorongokkal kik készen legyenek.
Mert ma előttetek véle meg jelenek,¹³⁸
Kezetekben ejtem, rá figyelmezzetek.

(Hic exeunt Judei parati et Caiphas dat mandatum ipsis.)

CAIPHÁS

315 Tudom, hogy mind eddig hiven szolgáltatok,¹³⁹
Parancsolatimban szépen eljártatok.¹⁴⁰
Már mostan meg válik a ti virtusotok,
Ha abban el jártok, amit rátok bizok.

320 Most azért minyájon ti készek legyetek,
Láncsákkal s botokkal fel fegyverkezzetek,¹⁴¹
Mert egy tolvaj után kell néktek mennetek,¹⁴²
Hogy kézben akagyon, úgy ügyekezzetek.¹⁴³

De mindenek felett, ez ember szavára
Halgassatok hiven parancsolattyára,¹⁴⁴
És mikor el juttok arra a prédára
Jól hozzá lássatok, katonák modgyára.¹⁴⁵

325 De még a mi nagyob, eő köszöntésére
Korbácsot vegyetek kenettetésére.¹⁴⁶
Rá illik e szépen gyenge *termetére*¹⁴⁷
Kutyasággal bé tölt királyi bőrere.

330 Azután a prédát mikor meg fogjátok,
Tánczolva s dombolva uczákon hozzátok.¹⁴⁸
Uri csapásokkal őtett fel áldgyátok,¹⁴⁹
Az után előmben rugva hurczoljátok.¹⁵⁰

¹³⁸ I mertt

¹³⁹ I edig

¹⁴⁰ I eljárátok

¹⁴¹ I fegyverkezzetek

¹⁴² I kel néktek menetek

¹⁴³ I ügyekezzetek

¹⁴⁴ I halgasatok

¹⁴⁵ I jól hozzá lássatok katonák mogyára

¹⁴⁶ I korbácsott vagyetek ő kentetésére

¹⁴⁷ temére [A *te* utólag beszúrva fölé.]

¹⁴⁸ I hozzátok

¹⁴⁹ I csapásokal őttöt fel álgyátok

¹⁵⁰ I hurczoljattok

JUDAS

335 Jertek el hát velem, virgonc jo katonák,¹⁵¹
Mennyünk el utána, mert őt sokan várják,¹⁵²
Mivel királyságra méltán kándidálják,
Tiberius császár székiben uralják.

(Hic omnes discedent et tandem daemones statim accedunt Sed adhuc Judas dicit.)

JUDAS

Utánnam tarcsatok, s reám vigyázzatok,¹⁵³
A kit meg csokolok, ő lesz, csak fogjátok.

DAEMON PRIMUS¹⁵⁴

340 Haj, Haj, Haj.
Bezzeg van örömem most a nyereségért,
Judás pajtásunknak cselekedetiért,
Mivel ő eladá Urat harmincz pénzért,
A bért majd meg adgyuk ő fáracságáért!

DAEMON SECUNDUS

345 Rajta hát utána firkoljunk Judásnak,¹⁵⁵
Hát huppokat adgyunk, mint kegyes kalmárnak.¹⁵⁶
Fül hegyén tégyük az után Plutonak,¹⁵⁷
Adgyon szállást néki, tűzében pokolnak.¹⁵⁸

SCENA QUARTA

(Hic Christus imprimis exit solus ad partem theatri et ibi orans accedent Judaei et capient.)¹⁵⁹

CHRISTUS

350 En szerelmes Atyám, te hozzád járulok,
Méltóságod előtt a földre borulok,
Mostan vigasztalást, Atyám, tölled várok,¹⁶⁰
Mert kin viselésre elégtelen vagyok.

¹⁵¹ I hátt

¹⁵² Iutána mert ott

¹⁵³ I utánam

¹⁵⁴ [A szerepnevet kiegészítettük.]

¹⁵⁵ I hátt utána

¹⁵⁶ I huppokokatt agyunk

¹⁵⁷ I hegyére

¹⁵⁸ I Agyon szálást

¹⁵⁹ I *ad partem tieti* [A másoló rosszul olvasta ki a szöveget]

¹⁶⁰ I töléd

*(Hic modicum cessabit.)*¹⁶¹

355 Kegyes Atyám, tekéncs szomoru Fiadra,
Tekéncs eddig valo, könyves sirásimra.
Atyai kegyelmed nyujdcs imádságimra,¹⁶²
Ne jussak pohárnak mérges italára.¹⁶³

(Iterum cessabit.)

360 Ez két kérésemben ám meg nem halgatál,
Szerelmes Szent Atyám, töllem el fordulál.
Lám én mindenekben, amiket mondottál,
Igazán el jártam, miket parancsoltál.
Mennyei szent Atyám, te szent akaratod
Légyen mindenekben, áldott kívánságod.

*(Hic Judaei quasi parati modice incipient trepisare ac hi exirent.)*¹⁶⁴

365 Ah, jaj, nékem mint fog mostan dolgom esni,
Mert tanítványomat hallom köszelgetni,¹⁶⁵
Hádi seregekkel halálra keresni,¹⁶⁶
Szép szin alatt engem, csokkal elárulni.¹⁶⁷

(Hic Judei exhibunt et Christus dicit:)

Örök Atya Isten, lásd ellenségimet,
Mint meg sokasottak s gyűlölnék engemet.¹⁶⁸
Te szent őrzésedben ajánlom lelkemet,
Várom Atyai szent kegyelmességédet.¹⁶⁹

*(Hic Jesus obviens Judeis dicit Judae.)*¹⁷⁰

¹⁶¹ I modo cessabit

¹⁶² I nyujdcsd

¹⁶³ I jusak

¹⁶⁴ I tenepicari aesi exirent.[?]

¹⁶⁵ I közelgetni

¹⁶⁶ I hadi seregekkel halára késérni

¹⁶⁷ I csokal

¹⁶⁸ I sokalottak

¹⁶⁹ I kegyelmeségedet

¹⁷⁰ I Hic Jesus obviens Judeis dicit

370 Én barátom, kérlek, mire igyekeztél,¹⁷¹
Hogy rám, Mesteredre, fegyveresen jöttél?¹⁷²

Sido népem, hát én mit vétettem néktek,¹⁷³
Hogy rám mint tolvajra, éppen úgy jöttetek.¹⁷⁴
Talám halálomra nékem úgy éheztek,
375 Azért kinszeritlek, itten kit kerestek?¹⁷⁵

JUDAEI
A Názáreti Jésust.

CHRISTUS
Én vagyok.

(Hic omnes recedunt Judei.)

Még is ismeg kérdlek, itten kit kerestek?¹⁷⁶

JUDAE
A Názáreti Jésust.

CHRISTUS
380 Meg mondtam néktek, hogy én vagyok.

(Hic iterum recedunt et tandem Judas accedens osculabit Christum.)

JUDAS
Üdvez légy Christusom, s szerelmes Mesterem,
Örvedetes csokkal orczádot illetem.

CHRISTUS
Barátom szép szokkal, s mérges színű csokkal,¹⁷⁷
Árulsz é el engemet?¹⁷⁸

¹⁷¹ I ügyekeztl

¹⁷² [Alatta tévesen a szerepnév: JUDAEI áthúzva.]

¹⁷³ I néppem már én mitt

¹⁷⁴ I épen ugy jöttetek

¹⁷⁵ I kinszerilek

¹⁷⁶ I ismeg kinszeritlek

¹⁷⁷ I Barattom

¹⁷⁸ I engemett [Alatta rendezői utasítás, áthúzva: Hic Christus capitur.]

JUDAEUS
385 Rajta jo katonák, it kell most forgodnunk,¹⁷⁹
Meg kaptuk a praedát kit eddig vadásztunk.¹⁸⁰

(Hic Christus capitur, ligatur et variis approbatis efficitur.)

JUDAEUS SECUNDUS
Igy jár az az ember, a ki bolondsággal,¹⁸¹
Országrol országra kereng hazugsággal,¹⁸²
390 És népeket hodit hamis tanítással,¹⁸³
Most virágzik éppen ő a királysággal.¹⁸⁴

JUDAEUS TERTIUS
Bezzeg jo órában, ide tántorottál,¹⁸⁵
Talán éppen értünk ide fáradozál,¹⁸⁶
Hogy münköt, sidokul hozzád hoditanál,¹⁸⁷
De halgatoidra frissen rá találál.¹⁸⁸

JUDAEUS QUARTUS
395 Ne szolj sokat, hanem örvendezz s ugorgyál,¹⁸⁹
Hogy ily jeles királt magadnak kaphattál.
Urunk eleibe vivén, így perorálj,
Meg kaptuk a népnek hamis hoditoját.

SCENA QUINTA

(Hic Jesus ducitur ad Caipham.)

JUDAEUS PRIMUS
400 A Jésust meg fogtuk és elődbe hoztuk,
Mert bűnösnek őtett, s hamisnak találtuk.¹⁹⁰
Templomunkot rontya, azt szemünkkel látjuk,
Azt mondgya, hogy nekünk Christusunk, s Királyunk.

¹⁷⁹ I katonák itt kel most

¹⁸⁰ I kitt edig vadasztunk I *Hic Christus capitum Judeus*. [A főszövegből hiányzik.]

¹⁸¹ I bolondságal

¹⁸² I hazugságal

¹⁸³ I tanításal

¹⁸⁴ I királyságal

¹⁸⁵ I Bezeg jo órában ide tántorotál

¹⁸⁶ I Tálám éppen értük ide fáradoztál

¹⁸⁷ I münkött sidokult hozád

¹⁸⁸ I reá

¹⁸⁹ örvendez [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ I őtött

JUDAEUS SECUNDUS

Annak békét hadgyon, mert Császáruk vagyon,¹⁹¹
Most is királysága nekünk ártott nagyon.¹⁹²
405 Kérdgyed, méltó é, hogy királynak maragyon,
S Felséges Császáruk néki meg hodoljon?

CAIPHÁS

Keszünkbe akattál már te hitegető,¹⁹³
A mi országunkon hit nélkül kerengő,¹⁹⁴
Egész sido népet hamissan hitető,¹⁹⁵
410 Igaz törvényünket rutul vesztegető.

Azért mond meg nekem, hogy mit cselekedttél,¹⁹⁶
A mi országunkon mely csudákat töttél,¹⁹⁷
A népet hódítván, te miket hirdettél,
Gondolom, meg kaptad, mit eddig kerestél.¹⁹⁸

(Hic modicum cessat.)

415 Semmi feleletett nem tud elé adni,
Bizonságokat kell mingyárt elé hozni.¹⁹⁹

TESTIS PRIMUS

Uram ez az ember részeges tobzodo,
Minden vendégségbe örömost el járo.²⁰⁰

TESTIS SECUNDUS

A Mojzes törvényit akarja rontani,
420 Még egy innepet sem akar meg szentelni.²⁰¹

TESTIS TERTIUS

Sok csudákat tött e jártában, költibe,²⁰²
Hidd el, valóságos ördög vagyon ville.²⁰³

¹⁹¹ I hagyon

¹⁹² I ártot

¹⁹³ I akatál

¹⁹⁴ I nélkül

¹⁹⁵ I hamisan

¹⁹⁶ I cselekedttél

¹⁹⁷ I tetél

¹⁹⁸ I edig

¹⁹⁹ I kel mingyárt

²⁰⁰ I vendegsegben

²⁰¹ I inepet

²⁰² I csudakott tett

²⁰³ I vagyon benne

(*Hic Caiphas in ira surget.*)²⁰⁴

CAIPHÁS²⁰⁵

Semmit nem felelsz é ennyi bizsónságra,²⁰⁶
ellened ki mondott igaz vallásokra?²⁰⁷

(*Hic iterum cessabit.*)

425 Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Igazán felelj meg az én kérdésemre.
Te vagy é a Christus, az Istennek Fia?²⁰⁸

CHRISTUS

430 Te mondád, En vagyok, és mondom néktek,
Hogy meg látyátok az ember fiát,
Ülvén az Isten erejének jobján, el jöni
A felhőben.

CAIPHÁS (*káromkodik:*)

435 Mit keresünk hát már több bizsónságokat,²⁰⁹
Hiszen a káromlást szájából hallátok.²¹⁰
Ez a gonosz ember mit fog érdemleni,
Ki Isten fiának merte magát tenni?

JUDAEI OMNES

Mélto az halálra.

JUDAEUS

Nem méltó, hogy az föld már tovább hordozza,²¹¹
Hanem függesztessék magos keresztfára!²¹²

CAIPHÁS

440 Vigyétek el őtet hamar Pilátushoz,
Tiberius Császár fő Tisztartójához.

(*Hic ducitur Jesus ad Pilatum.*)

²⁰⁴ I *surget dicit*

²⁰⁵ [A szerepnév utólag betoldva és aláhúzva.]

²⁰⁶ I semit

²⁰⁷ I elened ki mondot igaz valásokra

²⁰⁸ I Istenek

²⁰⁹ I több bizsónságokat

²¹⁰ I halátok

²¹¹ I az föld már tovább hordozza

²¹² I függesztesek

JUDAEUS

Jere, hitegető, tanács eleibe,
Hogy gonoszságodnak árrát ki fizesse.²¹³

(Hic ducitur Jesus ad Pilatum dicit Caiphas coram Pilato.)

CAIPHÁS²¹⁴

Meg maracz é tehát most is azon szokban,²¹⁵
A kiket előttünk mondál a tanácsban?²¹⁶
445 Még is mostan kérdlek, te vagy é a Christus?

CHRISTUS

Igaz mondásomnak ti nem fogtok hinni,²¹⁷
Az én kérdésemre nem tuttok felelni.²¹⁸
Bizony mondom néktek, felhőben el jőni²¹⁹
Meg láttok engemet Atyám jobján ülni.²²⁰

CAIPHÁS

450 Te hát Isten Fia vagy te.

CHRISTUS

Te mondád, hogy én vagyok.²²¹

JUDAEUS PRIMUS

Te volnál az Istennek Fia?²²²

JUDAEUS SECUNDUS

Te bizony az Ács koldusnak Fia.

JUDAEUS TERTITUS

Istentelen, ülnél te Istennek jobján?

JUDAEUS QUARTUS

455 Űl bizony a kereszt rut akaszto fáján.²²³

²¹³ I árát

²¹⁴ [A szerepnév aláhúzva.]

²¹⁵ I moston

²¹⁶ I előttünk

²¹⁷ [A *ti* utólag beszúrva.]

²¹⁸ I kérdésimre nem tutok felelni

²¹⁹ I bizony

²²⁰ I látok

²²¹ I [A *vagyok* szó föléírással betoldva.]

²²² I Isten

²²³ I Űlsz

PILATUS

Vigyétek be őtöt moston a tömlőczben,²²⁴
Had üljek bé én is itilő székembe.

(Hic Jesus incarcerabitur a Judeis nisi tres testes manebunt ante Pilatum et illis dicit.)

Én semmi halálost nem találok benne,
Az ő causáját adgyátok előmbe.

(Hic testes accedent.)

TESTIS PRIMUS

460 Isten törvényének ellenne tanított,²²⁵
A neve is néki Samaritanus volt.

TESTIS SECUNDUS

Az Istent fő képpen rutul káromlotta,
A császár adóját éppen meg tiltotta.²²⁶

TESTIS TERTIUS

465 Az Isten templomát azt mondgya, el rontya,
Fundamentomából egészszen ki hánnya.
Ismég harmad napra aztott fel állittyta,²²⁷
Nagyobb bizsónságot ennél ki mondhatna.²²⁸

PILATUS

Ha ezek így vadnak, méltó az halálra.

(Hic Judas exhibit et rejicit pecunias Pontifici dicit.)

JUDAS

470 Oh meg foghatatlan veszet földnek háta,²²⁹
Ki engemet eddig ily nagy kényen tarta,²³⁰
Szernyü veszéljemre csalárdsággal hajta,²³¹
Lelkemben pediglen nagy búra juttata.²³²

²²⁴ I őttöt

²²⁵ I elene tanyitot

²²⁶ I adaját

²²⁷ I aztot fel állitya

²²⁸ I [A sor kiegészítésként betoldva.]

²²⁹ I foghatatlan veszet földnek hátya

²³⁰ I edig illy

²³¹ I Szörnyű veszéljemre csalárdságal hajtta

²³² I bura jutta

475 Véletlen orámot majdon közel hozza,²³³
Halál mérges nyila testem által járja,
Bánatomnak szelít trombitával fuja
Ördögöknek bizony lészek ma prédája.

480 Jaj, ha életemet néktek elé hozom,
Nem egyéb bu, bánat keserves sirásom,²³⁴
Mert én harmincz pénzért el adám Christusom,²³⁵
Kéért kinaimot már fejemen látom.

*(Hic Judas accedet ad Pontifices et ibi sequens carmen dicens
rejjicit pecunias.)*²³⁶

Fogjátok ezt a pénzt, oh veszendő népek,
Tanácsban forgodo, Papi Fejedelmek,
Nem kel tovább, ihon, vissza vetem néktek,²³⁷
Christus halálára, mert rá éheztek.

CAIPHÁS

485 Barátom te lássad, viselj gondot arra,²³⁸
Nékünk gondunk léssen ezentul Christusra.

*(Hic Caiphás, Pilatus et alii omnes recedent ad scenas Judas au-
tem manebit solus perorando.)*

JUDAS

490 Oh veszendő világ öltözzél fel gyászban,²³⁹
Szépen tündöklő nap fekete homaljban,²⁴⁰
Csillagok, Planéták szernyü bujdosásban,
Tüzzé föld változzék szomorúságában.²⁴¹

Nem reménlem immár Menyben lakásomat,²⁴²
Nem is kívánhatom meg jobbulásomat,²⁴³
Sem a mély Pokolból való szabadulásomat,²⁴⁴
Jaj, már én óránként várom romlásomat.

²³³ I Véletlen orámot majdon közel hozza

²³⁴ I egyéb buánat

²³⁵ I elattam

²³⁶ I [a carmen hiányzik.]

²³⁷ I adom

²³⁸ I lásad

²³⁹ I öltözzél fel gyászban

²⁴⁰ I Széppen

²⁴¹ I változzék szomorúságában

²⁴² I imár

²⁴³ I jobbulásomat

²⁴⁴ I bokolbol

495 Nagy sirással immár jajgasson az ora,²⁴⁵
Kin engemet Anyám szült volt é világra,²⁴⁶
Akagyon nyakamban Ördögnek háloja,
Ne tarcson már tovább a Földnek határa.²⁴⁷

500 De én mit kesergék szomoruságomra,
Tovább mit rettegek nyomoruságomra,²⁴⁸
Fel kötöm magamot ama titkos fára,²⁴⁹
Csak egy verset irok én gyalázatomra.

*(Hic daemones adducent Atramentum. Hic Judas habebit Atramentum; calamum et scribet hos versus.)*²⁵⁰

505 Én meg veszett ember, Judás Iskariot
Uramot el adtam, nem szeretvén a jot,²⁵¹
Ki ért bünöm ide engem fel akasztott.²⁵²

DAEMON PRIMUS

Hiszen ma mind eddig csak azon forgodám,²⁵³
Mi modon kezembe az embert kaphatnám,
Bezeg husz körmiről látjátok, le csalám.²⁵⁴

DAEMON SECUNDUS

510 Hosza, brundo pajtás, utána eredgyünk,²⁵⁵
Ő fekete lelkit másnak ne engegyük,
Hanem a pokolba tánczolva be vigyük,
Csak hogy egy éneket elsőben repicsünk!²⁵⁶

²⁴⁵ I sirásal imár jajgason

²⁴⁶ I ez

²⁴⁷ I tovább

²⁴⁸ I retegek

²⁴⁹ I amma

²⁵⁰ I *Hic daemones adducent Atra. Hic Judas habebit Atra; calamum et scribet hos versus.*

²⁵¹ I attam

²⁵² I fe lakasztot

²⁵³ I edig csak azon forgodánk

²⁵⁴ I bezeg

²⁵⁵ I eregyünk

²⁵⁶ I elsőben

DAEMON PRIMUS²⁵⁷

Várákozzál addig, kedves társunk Judás,
A míg el érkezik köszinkbe a dudás,
515 Addig légyen itten tánczolás, dombolás,
Míg el készítették Pokolban a lakás.²⁵⁸

CANTUS DAEMONUM

Hopp czup, Hop czup barátim, most vigadgyunk,
Mert a vadat meg fogtuk, kit vadásztunk!
Igazán, hogy héába nem farattunk,²⁵⁹
520 Judás Pajtást hálónkban mert meg fogtuk.

Mingyán néki készicsünk friss palotát,²⁶⁰
Puskaporral és tüzzel vesd meg ágyát.²⁶¹
Tüzes vasbol készicsük koronáját,²⁶²
Köszönyük meg, hogy nekünk sokat szolgált.²⁶³

525 Luciper vendégséget ma hirdetett,²⁶⁴
Kinek hirdetésére engem rendelt.
Azért ki ki ma mongyon vig éneket,²⁶⁵
Hogy hadd vigasztalhassuk Judás ecsémet!²⁶⁶

(Hic statim suspendit se.)

SCENA SEXTA

(Hic Pilatus, Caiphas, duo seniores exeunt et alii omnes. Pilatus tandem tribunali sedebit aliis adstantibus.)

PILATUS

530 Azt mondatok Christus sok gonosságot tött,²⁶⁷
Mi teczik hát néktek, meg öljem é őtett?

²⁵⁷ [A szerepnevet kiegészítettük.]

²⁵⁸ [Csak a másolatban olvasható.]

²⁵⁹ I fáratunk

²⁶⁰ I Mingyárt

²⁶¹ I tuzel

²⁶² I tuzes vasbol kesisuk

²⁶³ I köszönyük

²⁶⁴ I hirdetet

²⁶⁵ I [A *ma* szó betoldva.] mondgyon

²⁶⁶ I had vigasztalasuk

²⁶⁷ I tet

JUDAEI OMNES

Feszítsd meg, feszíds meg, méltó azhalálra!

PILATUS

Jól meg gondoljátok végít szándéktoknak,

Elöttem Christusrol tött vádolástoknak.²⁶⁸

Hogy meg ne bánjátok végít dolgotoknak,²⁶⁹

535 Mert én nem találom bünit a Christusnak.²⁷⁰

CAIPHÁS

Kérlek országunknak igaz tisztartója,²⁷¹

Ne hidgy ez embernek, mert hamis a dolga.²⁷²

JUDAEUS

A Császárt székiből bizony ki emeled,²⁷³

Hogy ha ezen embert szabadon ereszted.

PILATUS

540 Én ugyan nem bánom, ha ti nem szányátok,

Holot ti tagotok, s mégis úgy rontjátok,²⁷⁴

Csak rajta, mint illik, őtett kinozzátok.

JUDAEUS

Már ez az itélet nekünk igen teczik,

Talán országunk is békeségben nyukszik.

PILATUS

545 Huzzátok le rolla azt a felső ruhát,²⁷⁵

Fejében tegyétek a tövis koronát,²⁷⁶

Kezébe adgyátok a királyi pálczát,

Hadd mutassa néktek uri királyságát.²⁷⁷

(*His peractis.*)

²⁶⁸ I előtem Christusrol tót

²⁶⁹ I bánjátok

²⁷⁰ I bűnét

²⁷¹ I tisztartója

²⁷² I hígy az

²⁷³ I székéből bizony

²⁷⁴ I tű

²⁷⁵ I rola

²⁷⁶ I Fejébe

²⁷⁷ I had

550 Ostort, vesszőt rajta sokat szagassatok,²⁷⁸
Valamig minyájon éppen el fáratok,²⁷⁹
Épséget ő benne sohult ne hadgyatok,²⁸⁰
Holt eleven őtett valamig látyátok.

*(Hic iterum actis dicet.)*²⁸¹

555 Hozátok már elé hamar a keresztfát,²⁸²
Mert nincs egyéb hátra, hanem sententiát
Ki adván, vegye fel királyi sceptrumát,
Cálvária hegyén végezze halálát!

*(Hic adducitur crux et ponitur ad humerum Christi et sententia statim dicitur.)*²⁸³

SENTENTIA

560 Mi, Pontius Pilatus, Jerusálemi tisztarto és itilő Biro Tiberius Császár
birodalma alatt, előnkbe adták a Papi fejedelmek és a Nép vénei a
Názáreti JESUST, ki mondatik Christusnak. Bé vádolván őtett, hogy ő
paraszt szülektől születvén, merte magát sidok királyának
mondani és Isten Fiának magát tenni, és a császár adóját tiltotta
és ehez hasonló gonosságokat követett el. Mü pedig tisztünk szerint
565 azokat vizsgálásra vettük, azért tisztünk hatalmával azt rendeljük
és parancsoljuk, hogy a meg nevezet Názáreti JESUS Gonosz
cselekedetiért halogatás nélkül elevenen keresztre függesztessék,
és annak erősítésére a Törvény Pálczát rajta el törjük, Amen.

(Hoc dicens statim frangit.)

CHRISTUS

570 Menyei Szent Atyám, tekéncs rám, Fiadra,
Mert nincs semmi épség egész tagjaimban.
Imé, fel tétetem ezen kereszt fára,
Segélj meg engemet ezen viadalra.

JUDAEUS PRIMUS

Ne prosmítálj sokat, nyujcs ki lábaidot,
Mert bizony meg csapom csuhárdi nyakadot.

²⁷⁸ I szagassatok

²⁷⁹ I fáratok

²⁸⁰ I hagyatok

²⁸¹ [A szerzői utasítás aláhúzva.]

²⁸² I Hozátok

²⁸³ [A szerzői utasítás aláhúzva.]

JUDAEUS SECUNDUS

Szeget, kalapácsot mingyárást hozzatok,
Uri királytoknak hiven szolgáljatok!

JUDAEUS TERTIUS

575 Buticsd meg végeit a nagy vas szegeknek,
Hadd roncsa izenként csontyát ez embernek.²⁸⁴

(Hic crucifixus elevabitur.)

JUDAEUS QUARTUS

Ha százan vattok is, mind ide jőjtek,²⁸⁵
Eztet fel emelnem nékem segítetek.

JUDAEUS QUINTUS

580 Váh, beg fel emeltetél most a királyságra,
És ki terjeszkedél mindenek látára.

PILATUS

Ez superscriptiot, katonák, fogjátok,
Feje feli eztet szegezvén, mondgyátok:
Názáreti Jesus, Sidoknak királya,
Itt meg feszítettett gonoszság oszlopa.

JUDAEUS

585 Uram, ne ird, hogy ő sidoknak királya,
Mert azt éppen maga hamisan hazutta.

PILATUS

A mit irtam, meg irtam.

*(Hic superscriptio elevabitur.)*²⁸⁶

CHRISTUS

Menyei szent Atyám, bocsásd meg vétkeket,
Tudatlanságból tött cselekedeteket.

JUDAEUS

590 Váh, aki elrontya az Isten Templomát.

JUDAEUS SECUNDUS

Ha Isten Fia vagy, szálj le a keresztről!

²⁸⁴ I had

²⁸⁵ I vatok

²⁸⁶ I *Hic superserpcio elevabitur.*

CHRISTUS

Eli, Eli Lamma sabacthani!

Én Istenem, én Istenem miért hagyál el engem!

JUDAEUS

Haljátok é, bizony mostan *Illést híja*.²⁸⁷

CHRISTUS

595 Szomjuhozom.

JUDAEUS

Tölcs meg ezt az edént hamarság méreggel,²⁸⁸
Nyujcsuk italára néki siecséggel.

CHRISTUS

Atyám, *szent* kezekben ajánlom lelkemet.²⁸⁹

JUDAEUS

600 Gondolom, ki adá mostan ez ő lelkít,
Azért ki eresztem, mind cseppig a vérit.²⁹⁰

(Hic omnes Judei discedent valde blasphemantes Christum et tandem exit Beata Virgo et Magdalena et sic incipient cantum.)

CANTUS MARIAE

Jaj, nagy kedven tartott, szerelmes szülöttem,²⁹¹
Ki nélkül már ez világon holtig árva löttem.
Oh, én szerencsétlen, s keseredet Anya,
Válik-é, *szent* Fiam testét, ki ölömben adja?²⁹²

605 Rendelj segiciséget, oh édes Istenem,
Hogy szülöttemnek *szent* testét innen levehessem.²⁹³
Vajha volna, a ki Pilatushoz menne,
Szent testnek le vételére engedelmet kérne.

²⁸⁷ Iljést hijto [Emendáltuk.]

²⁸⁸ I mérege

²⁸⁹ [A *Szent* szó rövidítve.]

²⁹⁰ I cseppig

²⁹¹ I tartot szerelmes születem

²⁹² I ölömbe

²⁹³ [A *szent* szó rövidítve.] I inen

610 Ah, míg fog függeni az ő holt szent teste,²⁹⁴
Gyalázatosan kereszthez rutul le szegezve?²⁹⁵
Hozzád fojlamodom, oh Atya Úr Isten,²⁹⁶
Szent Fiamot hogy vegyem le, mutas modot ebben.

Hogy az én és a te drága szent Fiamnak,
Tisztességes temetése legyen magzatomnak.²⁹⁷

(Hic sedebit infra Crucem et osculans crucem dicit.)

615 Ültem árnyékában kit kívántam, annak,
Gyümölcse nem édes, hanem keserű torkomnak.
Sirjatok én velem, jó Asszony Barátim,²⁹⁸
Ez világban kik tугyátok az én árvaságim.²⁹⁹

MAGDOLNA

620 Oh, kedves Mesterem, már éppen meg holtál,
Ily keserves, rut halállal én töllem el válál,³⁰⁰
Hová legyek immár, oh én drága kincsem,
Had haljak meg, mert kívülled nem lehet életem.
Amen.³⁰¹

EPILOGUS

625 Christusnak hivei, kik it jelen vattok,³⁰²
Kis actiocskánkra it Várazozátok,³⁰³
Lőn é ebben lelki, szép vigasztalástok,
Christus kényneireol a miket látátok?³⁰⁴

²⁹⁴ I fügenni

²⁹⁵ I gyalázatosan

²⁹⁶ I Hozád fojlamodom

²⁹⁷ I tizteséges

²⁹⁸ I Azony

²⁹⁹ I E

³⁰⁰ I Illy keserves rutt halál az én tőlem

³⁰¹ I [Az *Amen* szó aláhúzva.]

³⁰² I itt jelen vatok

³⁰³ I [Az *aitatos* szó áthúzva.]

³⁰⁴ I kinyaireol

630 Tudom, jöttetek volt Comediát látni,³⁰⁵
De példa magában mit szokot foglalni,³⁰⁶
Nem illendő aztot azon tul czifrázni,
Mert csak szomorúság ez napot követi.

635 Kiket rövideden it meg érzettetek,³⁰⁷
Ha szorgalmatosan rá figyelmeztetek,
Hibát ha kaptatok, ti meg ne vessetek,
Hanem csak Christusnak uttyát kövessétek.

640 Haljátok bünösök, mi képpen szol Isten,³⁰⁸
Mondgya, hogy legyetek bátrók szivetekben,
Ne féljeteK, hanem az ő beszédiben³⁰⁹
Bizzatok, mert igaz ő igiretiben.³¹⁰

640 Mondgya: jertek hozzám, kik bünösök vattok,
Lészek én tinéktek kegyelmes Atyátok,
Engem tiszteljeteK s én bennem bizzatok,³¹¹
Hogy örökké velem ti uralkogyatok.³¹²

645 TérjeteK meg azért, o ti bünös népek,³¹³
Rut kevélségben meg keményedet szivek,³¹⁴
LágyuljateK meg már erős kegyetlenek,³¹⁵
Keserves halálán szent Teremtőtöknek.

650 Térj meg ember, térj meg te gonosságidbol,³¹⁶
És számlálhatatlan sok álnokságidbol,
Hogy téged az Isten kemény haragjából,
El ki ne rekessen ő szent országából.

³⁰⁵ I jötetek

³⁰⁶ I mitt

³⁰⁷ I itt

³⁰⁸ I mi képen

³⁰⁹ I bezédében

³¹⁰ I bizzatok, mert igaz ő igyiretiben

³¹¹ I bizzatok

³¹² I öröké

³¹³ I tú

³¹⁴ I rutt

³¹⁵ I lagyljateK

³¹⁶ I gonoszságidbol

Oh, ember, ha annyit Christus kényairól,³¹⁷
Gondolkodnál, mint te nyomoruságidról,
Bizony mondom, hogy meg szabadulnál abból,³¹⁸
655 Istentől adatot kemény csapásokból.

Emlékezzünk tehát Christus haláláról,
Értünk, bűnösökért fel vett kényairól,³¹⁹
Elménket tegyük le a rossz mulandokrol,
Világban mutató hamis csalárdságról.

660 Immár öltözzünk fel tekkéletességben,³²⁰
Elménket foglaljuk máj beszédekben,³²¹
Hogy érdeme által örök dicsőségben
Mínyájon lehessünk véle együtt
Ámen.³²²

(Hoc inter medium alicui scenae interponitur et fiet de tribulatione ubi Elias et una Vidua accedent.)

ELIAS

665 Örök Atya Isten, látogatásidrol
Mostan emlékezem, suljos csapásidrol,
Mert ilj meszsze földre el jövék hazámbol,³²³
Hogy egy kis kenyeret kaphatnék valahol.

Jo napot, Aszszonyom, itten mit szedegecz,³²⁴
Látom, hogy a földig egészszen le csüggesz.³²⁵

VIDUA

670 Le csüggedek, mert én szegény özvegy vagyok,
Segicséget erre mástol nem várhatok,
Elég, hogy hideggel, s éhel meg nem halok,³²⁶
Egy kis fiacskámmal éppen árva vagyok.³²⁷

³¹⁷ I kinyáírol

³¹⁸ I szabadulhatz abol

³¹⁹ I kinyairól

³²⁰ I Imár öltözünk

³²¹ I foglaljuk mai

³²² I egy egytettemben

³²³ I illy

³²⁴ I mitt

³²⁵ I egészen le csügetz

³²⁶ I elig hogy hidegel

³²⁷ I fiacskámál

ELIAS³²⁸

675 Igen messze földről most ide érkeztem,
Utnak hosszúsága miatt meg eheztem.
Sok ideje, hogy egy falatot sem ettem,
Aszszony álat, adgy egy kis kenyeret nékem.

VIDUA

680 Él a nagy Úr Isten, de bizony én nékem,³²⁹
Kenyerem házamnál meg egy falat sincsen.
Talán éppen vagyon egy marokni lisztem,
Korsomban egy kalánni olaj előttem.

685 Eztet pogácsául ha egyszer meg sütöm,
Édes gyermekemmel falatig meg eszem,³³⁰
Iségnek halála mindgyárt ott el vegyen,³³¹
Mert nem lehet ennél már tovább életem.³³²

ELIAS

Aszszonyom, abból is süss egy kis pogácsát,³³³
Hadd enyhicsem bárcsak inségemnek sulját,³³⁴
Az után Fiaddal edd meg maradékját,
Ne félj, mer bővebben el vészed jutalmát.³³⁵

690 Ha azt cselekednéd, lenne oly nagy haszna
Hogy kevés liszt s olaj soha el nem fogyna,
Mert Istennek arra áldása rá szálna,
Iség halálától meg szabaditana.

VIDUA

695 Jó Uram, ha aztot ne későöd várni,
Mindgyárt olajamot lisztel elegyíteni.
Kezdem siecséggel, gyurni és meg sütni,
Fogom azt veled is jó szível közleni.

³²⁸ [A szerepnév aláhúzva.]

³²⁹ El

³³⁰ I gyermekimmal

³³¹ I Ehségnek

³³² I tovább

³³³ I aból is süs

³³⁴ I had

³³⁵ I bőveben

ELIAS

700 Nehéz fáradsággal én ide jutathaték,³³⁶
Mert ily hosszú utra kenyér nélkül jövök.³³⁷
Egész országunkban egy falást sem kapék,³³⁸
Csak éhél halásra, elég, hogy nem juték.

705 Rettentő nagy éhség a népre érkezék,
Az ég is fölöttük mind érczé változék,³³⁹
És alattok a föld vassá teremteté,³⁴⁰
Igy fü, sem gabona nem nevelkedheték.

VIDUA

710 Jaj, Uram, én ebben csudát tapasztalék,³⁴¹
Mert ez kicsin lisztem úgy meg szaporodék,
Önteni olajal csak alig győzheték,³⁴²
S olajal a korsóm egészszen megtelék.³⁴³
Igazán mondád, hogy Istennek áldása³⁴⁴
Lészen kis lisztemnek meg szaporodása,
Kevés olajimnak fogyhatatlansága,
Mert már edént néki nem kaphatok vala.

ELIAS³⁴⁵

715 Oh, fősvény gazdagok eztet szemléljétek!
Ez őszvegy aszszonyrol példát vehetnétek,
Istennek szegényit bár segittenétek!
Terhes lelketek könnyebbitenének.³⁴⁶

720 Isten igéjével ha ti gondolátok,
A szivetek szerént *aztat halgatnátok*,³⁴⁷
Sietnétek, és azt jól megtartanátok,
A Mennyei Urtól meg is áldatnátok.

³³⁶ juthaték

³³⁷ I nélkül

³³⁸ I egész

³³⁹ I vérré

³⁴⁰ I alatok

³⁴¹ I eben

³⁴² I győzhetik

³⁴³ I az

³⁴⁴ I mondátok

³⁴⁵ [A szerepnév aláhúзва.]

³⁴⁶ I könnyebbitenének

³⁴⁷ I És szivetek szerént azt megtartanátok

De valahol Isten szent ígéje nem kell,³⁴⁸
Ot sok nyomoruság a népre támad fel,³⁴⁹
Kegyetlenek miat csak nyomorkodni kell,³⁵⁰
725 Iség halál miat annak pusztulni kell.³⁵¹
Amen.

*(Et haec scena summitur pro aliqui scena fietque de viatore sa-
maritano et latronibus.)*

VIATOR

730 Én utazo ember, most Jerusalemből
Jerikoba megyek, holmi szükségemből.
El sietnék menni Isten kegyelméből,
Félek egyedül az szerencsétlenségtől.

Ily nagy hosszu utra egyedül indulnom,
Kételenitettetem magamot rá adnom.³⁵²
Csak szerencsétlenség, félek, ne találjon,
Jaj, bizony a jelet már fejemen látom.³⁵³

LATRO PRIMUS

735 Hallod é, barátom, mit ténfergesz itten?³⁵⁴
Látom a szined is elhervatt egészszen,³⁵⁵
Talám nincsen, aki utra vezeneljen,³⁵⁶
Hogy ily sok ideig kováljgasz e heljen.

VIATOR

740 Hagy békét nekem, mert Jérikoba megyek,
Ne félj, ártalmadra te néked nem lészek.

³⁴⁸ kel [Emendáltuk.]

³⁴⁹ I ott

³⁵⁰ kel [Emendáltuk.]

³⁵¹ I és egy

³⁵² I kételenitetem

³⁵³ I bizony

³⁵⁴ I Halode

³⁵⁵ I elhírvat

³⁵⁶ I vezeneljen

LATRO SECUNDUS

Innen bizony, jó társ, nem mégis oly könnyen el,³⁵⁷
Míg vagy kettőt szollok borzokos fejeddel.³⁵⁸
Az alatt bekéllem ez cifra mentével,³⁵⁹
Az után testedet meg kenem kenettel.³⁶⁰

745 Sokat ne tartóztass, vedd le azt a mentét,
Mert hátamra térszen mindgyárt a két széljét.

VIATOR

Ezt bizony féltemben, tud meg, le nem vetem
Mert hogy tudnám, nekem nincs oly nagy melegem.

LATRO TERTIUS

750 Hát te három fára való, így felelgecz,
Parancsolatinknak, miért hogy nem engecz?³⁶¹

LATRO QUARTUS

Mit könyörögsz tovább, adgyuk meg az övét,
És holt elevenen hadgyuk a tetemét,³⁶²
Had vájja ki itten a hollo két szemét,³⁶³
Csak [...] vigye az tolára fejét.³⁶⁴

(*Hic spoliabitur.*)³⁶⁵

LATRO PRIMUS

755 Eregy már, siess el menni Jerikoba,³⁶⁶
Csak hogy egy keveset nyugodgy itt az utba.³⁶⁷
Ezt egy akaratból négyen cselekedők
Az elosztásban legyünk igaz tévők.

³⁵⁷ I könyen

³⁵⁸ I fejedel

³⁵⁹ I alat békélem

³⁶⁰ I kenetel

³⁶¹ [Az *engecz* szó aláhúзва.]

³⁶² adgyuk [Emendáltuk.]

³⁶³ I had via ki itten az hollo két szemit

³⁶⁴ [A mondat értelmezhetetlen.]

³⁶⁵ I *expoliabitur*

³⁶⁶ I Eregy már sies

³⁶⁷ I Urban

LATRO SECUNDUS

760 Mivel nagyobb vagyok én az tolvajságra,³⁶⁸
Azért ezt a mentét fel vetem hátamra.

LATRO PRIMUS

Hát nékem maradgyon csak ez a fél csizma?

LATRO SECUNDUS

Ezt is a többivel üsse meg a gutta!

LATRO QUARTUS

Hát nekem valoban szép nyereség jutta,
Látod, hogy vesz ilj báty mindenből ki foszta.³⁶⁹

LATRO TERTIUS

765 Sokat ne válogass, hanem, amit kaptál,
Lodulj vélle, mert it ma még más is talál.³⁷⁰

(*Hic abibunt.*)

SAMARITANUS

770 Jaj szegény nyomorult, valjon ki fekszik itt,
Mert holt elevenen látom sebes testit,
Talám még egészszen nem atta ki lelkit,
Azért nyomorultnak lássuk a pulsussit.

Eregy szolga, hamar menj az számár után,
Ezt a nyomorultat vigyük el a hátán.

(*Hic servus adferret currum.*)

SERVUS

Hirtelenséggel az számárt meg nem kapám,
Ez kis szekerecskét még is ide hozám.³⁷¹

SAMARITANUS

775 Jo az is, csak ötet gyengén tegyük rája.³⁷²

³⁶⁸ I nagyobb vagyok én az

³⁶⁹ [A szó olvashatatlan, értelmezhetetlen a mondat.]

³⁷⁰ [Az *it* utólag beszúrva.]

³⁷¹ I huzám

³⁷² I ötett

A MŰ ADATAI

A passiójáték szövege két változatban maradt ránk. Az egyik a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeum kézirtárában található V 1593-as leltári számmal. A hosszában kétrét összehajtott és összefűzött nagyalakú kézirat Szalay József hagyatékából került 1959-ben a múzeum tulajdonába. Sajnos a múzeumi leltárba vétel semmilyen adatot nem őrzött meg arra vonatkozóan, hogy a kézirat milyen úton és mikor került a gyűjtőhöz. A kézirat első lapjának 1r oldalán latin nyelvű összefoglalás található a szereplők (Maria, Misericordia, Pátriárkák stb.) nevének felsorolásával hét sorban, ugyanannak a személynek az írásával, aki a dráma egészét másolta. Az írás apró betűs, nehezen olvasható, a szerzői utasítások egészen kis betűkkel a lapok szélein vannak. A tollpróbának tekinthető számok, vonalak között ez olvasható „Descripta Győrfi”. Ez a feljegyzés valószínűleg azt a Franciscus Győrffit jelenti, aki David Martinusszal együtt a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kötetbe bemásolta a szövegeket, tehát nem a különálló füzet másolójáról van szó. A Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában őrzött *Liber exhibens actiones parascevicas* kézirtatos kötetben ez a passió a kötet 47. darabja, szövege az 1281–1294 közötti lapokon olvasható. Az íráskép szép, könnyen olvasható, szögletes betűkkel írott, viszont, mivel a füzet szerzői utasításait nem tudta kiolvasni a másoló, több helyen torzította a szöveget. Van az első közjátékban is egy olyan sor, amelyet nem tudott helyesen kiolvasni a másoló, így értelmetlen szöveg került lejegyzésre: „csak ázni vigye az tolára fejét.” A szó valóban kiolvashatatlan, így csak kipontozással jelöljük.

Mind a két változat csonka, a második közjáték szövegénél, ugyanannál a sornál megszakad. Ez megerősíti azt a tényt, hogy a különálló füzet szövegét másolták be a teljes kötetbe, így a Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött szöveget tekintjük főszövegnek, a *Liber exhibens actiones parascevicas*ban található szöveget jelöljük I-es számmal.

Fülöp Árpád azt írja a passióról: „Az üres évek valamelyikére tehető [tehát olyan évre, amelyből nem maradt ránk darab] a kötet 47. darabja, amely színpadra került ugyan, de mikor, biztosan nem határozhatni. Elöl nincs jelezve az év, hátul ennyit jegyzett a másoló: Finis 1751. Ez adat tévessége nyilvánvaló lesz, ha tekintetbe vesszük, hogy 1751 nagypéntekjén [...] más darabot játszott az ifúság.” (Fülöp 1897, 6.) Ezt az 1751-es drámát Fülöp ki is adta (Fülöp 1897, 51–91.), kritikai kiadása a következő kötetünkben fog megjelenni (*Ferences iskoladrámák* III., 1. sz.). A külön füzetten semmilyen évszám nem szerepel. Támponot csak az a nyolc év jelenthet, amelyből nincs adatunk színjátékról: ez az 1724, 1728, 1730, 1735, 1738, 1747, 1750, 1767-es év. Korábban amellet érveltünk (Pintér 1984, 137.), hogy a darab az 1767-es (tehát a legutolsó „üres” évhez) köthető, azonban tartalmi érvek, motívumok alapján lehetetlen megnyugtató választ adni arra kérdésre, hogy mikor keletkezett. Valószínűnek tűnik, hogy valóban az 1751-es évhez közeli időpontban adhatták elő (pl. 1747-ben vagy 1750-ben), ezért a jelen kötetben, a század közepére datálva adjuk közre, feltüntetve a legkésőbbi időpontot, 1767-et is.

A passió a legrövidebbek közül való, mindössze hat jelenetből áll. Érdekessége a szövegnek a passió végére odamásolt két *intermedium* (ezek pontos helyét nem jelöli meg a latin rendezői utasítás). A Petőfi Irodalmi Múzeumban őrzött kézirat

szövegét *Pintér* közölte (1984, 131–201.), a passió szövegéből CD-felvétel is készült: *Csíksomlyói Passiójáték a XVIII. századból* címmel. A csíksomlyói iskola történetét feldolgozó *Bándi Vazul* is említi (1896, 291.), a csíksomlyói passiók első közreadója, *Fülöp Árpád* is írt a drámáról (1897, 6, 34.), tud róla *Kilián–Pintér–Varga* (1992, N. 56, 60.) és *Muckenhaupt* (1999, 117.). A darabot bemutatta *Kilián* (1981, 13.), *Pintér* (1987, 205–210.), *Medgyesy-Schmikli* (2003, 57–61, 2005, 1007–1014.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A Prologus a teremtéstörténettől kezdve felidézi Isten jóságát, és bűnbánatra, áhítatos figyelemre szólítja fel a nézőket. Az utolsó két versszak erős kritikát fogalmaz meg a saját koráról: a pénz az úr a mostani világban is, az ártatlanoknak nincs esélyük a hatalommal szemben.

Scena prima

Égi per, Justitia és Misericordia vitatkozik azon, hogy Jézusnak le kell-e szállnia a földre, hogy megváltsa az emberiséget. Mivel nem tudnak dönteni, kikérik az ősatyák tanácsát. Ádám, Ábel, Noé, Izsák, Jákob, József, Jób és Ábrahám is a megváltás, Jézus szenvedése mellett voksol. Justitia nem akarja egy ártatlan ember halálát, de Misericordia szerint éppen Jézus szavai bizonyítják, hogy a megváltásnak meg kell történnie.

Scena secunda

Mária és Jézus búcsúja. Megjelenik Márta és Mária Magdolna, Jézus Mária Magdolnára bízta az édesanyját, és megáldja az asszonyokat. Mária Júdásra bízta a fiát, mire nagy örömmel megjelennek az ördögök.

Scena tertia

Kaifás arra kéri Pilátust, hogy öltesse meg Jézust, de az nem talál módot Jézus elfogására. Egy szolga behívja Júdást, aki harminc ezüstért eladja Jézust. Kaifás katonákat rendel mellé, hogy elfogják őt. A jelenet végén az ördögök táncolnak és énekelnek örömben, hogy nemcsak Jézust sikerült elveszejtetni, de hamarosan Júdás lelke is a pokolra kerül.

Scena quarta

Jézus egyedül imádkozik, amikor megjelenik Júdás a katonákkal és megfogják őt. A zsidó katonák gúnyolva elhurcolják.

Scena quinta

Jézust Kaifás elé viszik, ahol három hamis tanú vall ellene, majd Pilátus kezeibe adják. A főpapak előtt megjelenik Júdás, aki visszaadja a 30 ezüstöt, majd egy siralmas ének után felakasztja magát. Az ördögök tánccal, énekkel örvendeznek Júdás halálán.

Scena sexta

Pilátus halálra ítéli Jézust. Jézust felszögezik a keresztfára. Mária szép énekben siratja el a fiát, majd Mária Magdolna éneke következik.

Epilogus

Bűnbánatra szólítja fel a hívőket.

SZERZŐ

A darab szerzőjét nem ismerjük, a datálási bizonytalanság miatt nem tudjuk az adott években tanító csíksomlyói tanárokhöz kötni sem.

FORRÁS

A passió azzal a tizenegy darabbal mutat rokonságot, amelyben bibliai előképek, parabolák színesítik a passiót, s gyakran értelmezik is az ó- és újszövetségi párhuzamokat, (ilyen pl. a minorita Juhász Máté 1761-es passiója is, lásd *Minorita iskoladrámák*, 185–268.). Itt azonban a pátriárkák (Ádám, Ábel, Noé, Izsák, Jákob, József, Jób, Ábrahám) nem jelenetszerűen (tehát valóban előképekben) utalnak Jézus eljövendő sorsára, hanem saját életük és Jézus szenvedése között vonnak párhuzamot, s egyben ítéletet is hoznak felette. Másrészt azzal a csoporttal rokon (ide hét dráma tartozik), melyben megtalálható az „égi tanácskozás”, közülük az 1755-ös darabban van a leghosszabb ilyen jelenet.

A dráma egyetlen sajátos (tehát egyetlen más darabban sem szereplő) részlete Jézus búcsúja Magdolnától és Mártától, a 2. jelenetben. A szerző Máté evangéliumából vette át a legfontosabb, a szenvedéstörténet alapját képező jelenetsort. Fontos forrását jelentik a műnek az erdélyi katolikus népénekek. Kájoni János *Cantionale Cantholicum* c. művének énekei között megtalálható az epilógus és a prológus egy-egy részlete, és az első intermedium (Illés története a száreftai özvegyvel, Királyok könyve III. 17. fej.) néhány versszaka is.

Indulj meg hát ember tökéletességben,
Emeld fel szívedet a tündöklő égben
Szemben légy Christussal a példa tételben
Mái napon meg hótt testének képében.

Ennek eredeti forrása Petri András kéziratos énekeskönyve volt:

Lám a sidokott is Pharao kezibeől
Régen én lej hozam kegitlenségibeől
Meg mentem én eokeót illien nagj inségbeől
Rabságból, fogságból, egeő kemenczebeől

Én vagyok az Isten, népemhez kigielmes
Kik én hozam termék, igen engedelmes
És én vagiok az úr, hozzátok kigielmes
Mert az ember nállam drága és szerelmes.
(Petri 1630–31, 77b–78b.)

Ugyanez a nótajelzés („Hála-adásunkban”) megtalálható a többi, Kájoni gyűjteményéből való részletnél is (pl. Prológus 17–24. sora, a Prológus első versszaka). Itt nem kellett változtatni a metrumon, ellentétben az Epilógussal, ide ugyanis a „Mennyek, földnek...” kezdetű ének (Boldog szűz Mária siralma) két versszakát építette be a szerző, de úgy, hogy a tíz szótagos sorokat tizenkettesre kellett bővítenie, pl.

„Térj meg azért te gonosságodból” (Kájoni 1979, 474.)
„Térj meg ember, térj meg te gonosságidból”

Ugyanez volt a feladata az intermedium esetében is, csak itt tizenegy szótagos sorokat (Nota: „Nagy bánatban Dávid...”) javított át tizenkét szótagosokra. Az intermedium jóval szabadabban követi az ének szövegét, mint az eddigi átvételek, csak az utolsó három versszakot vette át teljesen hűen a passiójáték szerzője, valószínűleg az aktualizálás, a mondanivaló súlyossága miatt:

„O fősvény gazdagok, ezt szemlélyétek,
Az özvegy Asszonyról példát vennétek
Istennek szegényit segítenétek
Terhes lelketeket könnyebítnétek”
(Kájoni 1979, 342.)

Vannak Kájoni énekeskönyve és a dráma szövege között rejtettebb, szöveg szerint ki nem mutatható egyezések. Ezek – főleg a lírai részeknél – azonos szemléletről, azonos költői eszközökről tanúskodnak. Példaként álljon itt Júdás siralma, amelynek az eredetijét nem sikerült megtalálni, de hasonló hangulatú, hasonló metaforákat tartalmazó szöveghely van Kájoni János *Cantionale catholicum* című énekgyűjteményében:

„Az esztendő gyászban, öltözzék homályban, kín fogantatásom lött.
A Nap-is sírással, járjon ohajtással, mely születésemre jött.
Rettenetes bura, jajgasson az óra, kin Anyám világra tött.”
(Kájoni 1979, 1237.)

Fodor Patrik 1733-as drámája és az e mű közötti egyezésekre maga Fülöp Árpád hívta fel a figyelmet, szerinte ez a passió „sok tekintetben egyezik a Fodor művével”, (Fülöp 1897, 34.) de azon kívül, hogy itt is van égi per, nincsenek szövegszerű egyezések. Több ponton egyezik viszont szövegét tekintve is az 1759-ben előadott passió és a jelen passió szövege. Az 1759-es passiójátékot Fülöp Árpád már kiadta (Fülöp 1897, 128–191), kritikai szövege sorozatunk következő kötetében fog

megjeleni. Az azonos versszakok: Kaifás sorai, amikor a katonákat elküldi Júdással (*Fülöp* 1897, 154.), Mária és Krisztus búcsúja (*Fülöp* 1897, 156--157.), Mária Júdásra bízva a fiát (*Fülöp* 1897, 157.), az ördögök örvendezése (*Fülöp* 1897, 154.) Az 1759-es drámában (*Ferences iskoladrámák* III., 8. sz.) több a szereplő, jóval részletesebb, mint ez a szöveg, de úgy tűnik, hogy a szerzője mind ebből, mind az 1741-es passióból vett át kész szövegrészeket (ahogy azt az 1741-es darabnál már láthattuk), és ezeket ügyesen összeszerkesztette.

Jelen passiójátékunk két intermediumának témája megjelenik más passiókban is, de nem intermediumként: Illés próféta és az özvegy történetét az 1757-es (*Ferences iskoladrámák* III, 6. sz.), a jerikói utas és az irgalmas szamaritanus történetét az 1734-es passió dolgozta fel (*Ferences iskoladrámák* I., 10. sz., 671–749, 5. jelenet.)

Az egyezések és egyéb hatások ellenére vannak a passióban olyan jelenetek is, melyeknek eredetét nem sikerült megtalálni, s úgy tűnik, ezek a szerző meg lehetős ügyességéről tanúskodnak. Ilyen a démonok éneke, amely jóízű, tréfás hangjával érdekes színfoltja a passiónak, és a szerzőt dicséri a 6. jelenetet lezáró Mária-siralom is.

A betoldott, ezt követő egyetlen versszakban Magdolna búcsúzik a halott Krisztustól, ez a versszak azt a vágyát fejezi ki, hogy akárcsak Mária, ő is együtt halhasson meg Jézussal. Mária Magdolna megtéréseivel az 1731-ben (Actus I. Scena 2–3.), az 1744-ben (Scena 6–7.) és az 1765-ben (Actus II.) bemutatott színdarabok foglalkoznak a csíksomlyói passiók közül. Mária Magdolna-siralom is van több darabban: az 1731-es passiójátékban (*Ferences iskoladrámák* I., 8. sz., 581–582.) Magdolna három versszakban siratja el mesterét, ennek szövegében azonban nincs hasonlóság ezzel a passióval. Az 1743-as passióban (kötetünk 4. darabjában) és az 1751-es passióban Mária Magdolna ismert népéneket énekel a kereszt alatt. (*Medgyesy* S. 2009, 156.)

ELŐADÁS

A drámát nagypénteken adták elő, ezt nemcsak témája, de prológusa is bizonyítja. Van a drámában egy valószínűleg énekelt-táncolt betét is, az ördögök éneke. A szöveg négy-, illetve hétsoros versszakokra tagolódik, ezek többsége felező tizenkettes, alig találunk metrumeltérést. (Pilátus sententiája, mint sok más darabban, itt is próza.) Az 5. scena végén, az ördögök énekében (*Hopp czup, Hop czup barátim, most vigadgyunk*) tizenegyes szótagszámúak a sorok, ezeket nem rendezte versszakokba a másoló. E 7+4-es osztatú szöveghez nem találtunk megfelelő dallamot az RMDT kötetében. A 6. jelenet végén, vagyis a tényleges passiótörténet-megjelenítés zárásaként (az Epilógus előtt) Mária, majd Magdolna lamentál énekelve *Faj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem* kezdettel. E planctus Kájoni János *Hymnarium*ában jelenik meg először (közreadta *Medgyesy* S. 2017, 94–97., *Medgyesy* S. 2020, 367–369.), majd énekeskönyvének 1719-es, második kiadásától találjuk az erdélyi forrásokban. A drámában nem az ismert népének szövegét látjuk, azt csupán a Mária által megszólaltatott első és utolsó (9.) szakasz idézi (vagyis a népének 1. és 8. versszakát vette át a szerző, a többi – Máriának Jézus holtteste leemelése iránti segítségkérése, valamint Magdolna mondanója – saját

költemény). Ugyanezen a dallamon hangzik el Mária-siralom az 1741-es passió-játékban, ezért a dallamot e kötet 2. sz. darabjának jegyzetében közöljük (egy 18. századi erdélyi ferences forrásból, valamint népzenei gyűjtésből.). Alább közöljük az énekszöveg első nyomtatott erdélyi megjelenését a *Kájoni Cationale* 1719-es, második kiadásából (*Kájoni* 1719, 124.; vö. *Hozsanna!*, 68. sz.; *Éneklő Egyház*, 94. sz., *Dicsérvétek az Urat!*, 94. és 94b. sz.). (A Mária- és Magdolna-siralomról részletesebben l. *Kilián* 1981, *Medgyesy S.* 2009, 147., 176., 377.)

MAS UJ ENEK.

Nota: Jaj mely hamar múlik etc.

<p>1. Jaj nagy kedven tartott
szerelmes szülöttem,
Ki-nélkül már ez világban
holtig, árva löttem.</p> <p>2. Hol vagy két szememnek
tündöklő világa,
El-epedet búss szívemnek,
csendes bódogsága.</p> <p>3. Hol vagy én szívemnek
búzgó kívánsága,
Eletemnek mézzel folyó
kedves vigassága.</p> <p>4. Mondgyátok meg nékem
oh ti magos hegyek,
Születtemnek keresnie
vallyon merre mennyek.</p> <p>5. Mutassatok útát
oh ti olay kertek,
Születtemet hol meg-fogták,
véle merre mentek.</p> <p>6. Ah! ti nagy darabos,
éles köves utak,
Szent Fiamnak vér csöppei,
látom itt hűllottak.</p> | <p>7. Jaj ez bizonyára
nagy szomorú jele,
Elömben fúj halálának
immár hidek dere.</p> <p>8. Sirjatok én velem
jó Aszszony barátim,
E' Világban kik tudgyátok,
az én árvaságim.</p> <p>9. Meg-epedet szívem;
kérek ne hadgyátok,
El-fáradtam, nem mehetek
tovább; jaj fogjatok.</p> <p>10. Enyhítsd siralmidat
keserves Mária,
Mert Szent Fiad harmad
napra,
fel-támad azt mondta.</p> <p>11. Mi-is a keserves
Ur JESUS Annyával,
Siránkozzunk Szent halálán
szerelmes Fiának.
Amen.</p> |
|--|---|

(*Kájoni* 1719, 124.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A különálló füzetbe bemásolt szöveg írásképe egyöntetű, kevés benne a javítgatás, áthúzás, viszont bizonyos szerepneveket, szövegrészeket gyakran aláhúzza a másoló. Az utolsó oldalon (13a) az addig tiszta íráskép megváltozik, a nagyon apró betűkkel besúrt sorokat keresztben áthúzza a másoló, majd a lap felénél egy mondat közben abbamarad a munkája. A szövegben többféle rövidítés is van, ezeket jelölés nélkül feloldottuk (pl. sentia – sententia, Xtus – Christus). Júdás nevét szerepnévként

általában Judas alakjában olvashatjuk, a szövegben viszont Júdásként hivatkoznak rá, ezt a formát is meghagytuk. A hosszú és a rövid magánhangzók között nagyon nehéz különbséget tenni, sok helyen nem is teszi ki a másoló az ékezeteket. A szerzői utasítások nagyon apró betűsek, nehezen olvashatóak. A kötetbe bemásolt szöveg írásképe rendezett, jól olvasható, de másféle nyelvi állapotban rögzíti a szöveget: a dupla mássalhangzók helyett mindig csak egyet ír (pl. jobulást, alat, vatok), viszont a tárgyragot gyakran megkettőzi (mitt, huppokatt).

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 16 *Fundamentomibol* – alapjaiból
 33 *sententiát* – ítéletet, ítéletmondást
 34 *gratiát* – kegyet
 46 *prokátorság* – ügyvédség
 64 *Decretoma* – határozata
 99 *Kálvária-hegynek* – Jézus Krisztus keresztre feszítésének helye, a Golgota (Mt 27,33; Mk 15,22; Lk 23,33)
 103 *Sinai magos hegyen* – Sínai hegy vagy Hóreb, Jahve itt jelent meg Mózesnek, és kötötte meg a szövetséget a zsidó néppel (Kiv 3,1–12)
 112 *czélozok példában* – neki mutatok példát, rámutatok a példával
 132 *Tábla Fia* – ítélő bírása
 140 *prokátora* – ügyvédje
 186 *epeségimről* – keserűségeimről
 270 *bojdalt* – bolydult
 318 *láncsákkal* – lándzsákkal
 335 *kándidálják* – jelölik valamilyen feladatra
 336 *Tiberius császár* – római császár (Kr. u. 14-37.). Augustus császár fogadott fia. (Lk 3,1)
 344 *firkol*– kedveskedve settenkedik valaki körül, izeg-mozog, (régies székelly tájszó)
 345 *huppokat adgyunk* – ujjongjunk, örvendezzünk
 346 *Pluto* – Pluto (görög neve: Hádesz) az alvilág és az ördögök fejedelme
 397 *perorál*– előad, fejteget valamit
 419 *Mojzes törvényt* – Mózes próféta szabadította ki a népet Egyiptomból, az Isten rajta keresztül nyilatkoztatta ki a Tízparancsolatot (MTörv 34,10; Kiv24,3; Kiv 34,27)
 422 *ville* – véle
 459 *causáját* – ügyét
 461 *Samaritanus* – Samariából való, az ottani zsidók nem tartották be teljesen a mózesi törvényeket
 509 *brundo pajtás* – a Brundo ördögnév, itt az egyik társuk neve
 541 *ti tagotok* – közétek tartozik, közületek való
 555 *sceptrum* – fejedelmi pálca, jogar
 571 *prosmítál* – zsörtölődik, fecseg, papol
 572 *csuhárdi* – inas

- 575 *buticsd meg végeit* – tompítsd meg végeit
581 *superscriptiot* – felíratot
592 *Eli, Eli lamma sabachthani* (arámi nyelven) – Jézus utolsó szavai a kereszten, 'Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?' (Mt 27,46; Mk 15,34)
604 *válik-é* – lesz-e olyan
697 *jó szivel közleni* – közösen elfogyasztani
742 *borzokos* – borzas, zilált
743 *bekéllem* – beérem, megbékélek vele
744 *testedet meg kenem kenettel* – megverlek, bottal jól elverlek
749 *három fára valo* – akasztófára való
755 *Jerikoba* – Jerikó a Jordán folyó völgyében található város, Jeruzsálem-től északkeletre
770 *pulsussit* – érverését, pulzusát

Unknown author

CHRIST'S PASSION WITH CELESTIAL TRIAL AND DEVILS

ESSENTIAL DATA

The text of the passion play survived in two versions. One of them is in the manuscript archive of the Petőfi Literary Museum of Budapest with reference number V 1593. Unfortunately, the museum does not have any data on how and when the collector got hold of the manuscript. On page 1r of the manuscript, there is a Latin summary enumerating the characters (Maria, Misericordia, Patriarchs etc.) in seven lines, with the handwriting of the person who copied the whole drama. Among the numbers and scribblings (where the copyist probably tested his pen) we read „Descripta Győrfi”. This probably refers to Franciscus Győrffi who, along with David Martinus, copied the texts into the volume *Liber exhibens actiones parascevicas*, thus, it is not the copyist of the separate booklet. In the manuscript volume of the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, *Liber exhibens actiones parascevicas* this is play nr. 47, its text is on pages 1281–1294. The handwriting is nice, easily legible but since the copyist could not make out the author's instructions of the booklet, he distorted the text several times. Both versions are incomplete, ending at the same line in the second interlude. This supports the view that the text from the separate booklet was copied into the complete volume, so we consider the text kept in the Petőfi Literary Museum as the main text, the text appearing in *Liber exhibens actiones parascevicas* is marked as number I. In the first interlude, there is a line that the copyist could not read and he copied a text that does not make sense. The line is indeed illegible, we replaced it with dots.

Árpád Fülöp writes of the passion play: „Play number 47 of the volume dates from one of the empty years [thus, a year from which no play survived], it was probably put on stage but it is impossible to tell when. The year does not appear on the front cover, the copyist wrote only this on the back cover: Finis 1751. The error of this data becomes obvious if we consider that the pupils played a different play [...] on the Good Friday of 1751.” (*Fülöp* 1897, 6.) Fülöp published this 1751 drama (*Fülöp* 1897, 51–91.), the annotated version will be published in our next volume (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 1). The separate booklet does not indicate any year. Our only points of reference are the years from which we have no data on plays: these are the years 1724, 1728, 1730, 1735, 1738, 1747, 1750, 1767. Previously, we argued (*Pintér* 1984, 137) that the play is associated with 1767 (the last „empty” year) but the contents and motives do not provide a reassuring answer to the question of dating. It was probably played at a date close to the year 1751 (e. g. in 1747 or 1750), so in the present volume, we use a date from the middle of the century though marking also 1767 as the latest possible year of the performance.

The passion play is one of the shortest, with only six scenes. An interesting feature of the text is the two *intermedia* copied to the end of the passion play (the precise place is not given by the Latin instructions). *Pintér* published the man-

uscript of the Petőfi Literary Museum (1984,131–201), and a CD recording was made of the text, entitled *Csíksomlyói Passiójáték from the 18th century*.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The Prologue reminds us of God's goodness from the story of creation, and warns the audience to repent and listen piously. The last two strophes formulate a strong criticism of the time: money rules this world, the innocent have no chance against power.

Scena 1

There is a celestial trial, Justitia and Misericordia argue whether Christ must go to earth to redeem mankind. As they cannot decide, they turn to the founding fathers for advice. Adam, Abel, Noah, Isaac, Jacob, Joseph, Job and Abraham all vote for redemption, for the suffering of Jesus. Justitia does not want an innocent man to die, but according to Misericordia, Christ's words prove that redemption must be done.

Scena 2

Mary and Jesus say goodbye. Martha and Mary Magdalene appear, he trusts his mother to Mary Magdalene and blesses the women. Mary trusts his son to Judas, upon which the devils happily appear.

Scena 3

Caiaphas asks Pilate to have Jesus killed but he does not see a way to capture Jesus. A servant calls Judas who sells Jesus for thirty silver coins. Caiaphas gives him soldiers to capture Jesus. At the end of the scene, the devils dance and sing for joy: they did not only capture Jesus, Judas's soul will soon go to hell, too.

Scena 4

Jesus is praying on his own when Judas appears with the soldiers who capture him. The Jewish soldiers take him and make fun of him.

Scena 5

Jesus is taken to Caiaphas where three false witnesses testify against him, then he is taken to Pilate. Judas appears in front of the high priests, returns the 30 silver coins and hangs himself after a lamentation. The devils dance and sing with joy upon Judas' death.

Scena 6

Pilate sentences Jesus to death. Jesus is nailed to the cross. Mary mourns for his son in a beautiful song, followed by Mary Magdalene's song.

Epilogus

Warns the audience to repent.

AUTHOR

We do not know the author of the play, and we cannot connect it to Csíksomlyó teachers due to insecurities of dating.

SOURCES

The passion play is related to the eleven plays where biblical prefigures, parables enrich the passion, often interpreting parallels between the Old and the New Testament (an example is the 1761 passion play by Máté Juhász, see *Minorita iskoladrámák*, 185–268). Here, however, the patriarchs (Adam, Abel, Noah, Isaac, Jacob, Joseph, Job and Abraham) do not refer to the future fate of Jesus in scenes (in real prefigures) but draw a parallel between their own life and the suffering of Jesus, at the same time passing a judgment on him. It is also related to the group (consisting of seven dramas) where there is a scene of „celestial trial”.

The only unique scene of the drama (which does not appear in any other play) is Christ's farewell to Magdalene and Martha in scene 2. The author took the most important series of scenes, forming the basis of the Passion, from the gospel of Matthew. Transylvanian Catholic folk songs are also important sources of this work. János Kájoni's *Cantionale Cantholicum* contains parts of the epilogue and the prologue, as well as a few strophes of the first intermedium (the story of Elijah with the widow of Zarephath, Book of Kings, III/17).

The original source of this is András Petri's manuscript song collection (*Petri* 1630–31, 77b–78b).

The same melody reference (*Hála-adásunkban*) is found in the other extracts taken from Kájoni's collection. The metrum did not have to be modified here, as opposed to the Epilogue (cf. *Kájoni* 1979, 474). The author had a similar task with the intermedium (Nota: *Nagy bánatban Dávid...*), he had to change it to twelve syllables. The intermedium follows the text of the song much more freely. (*Kájoni* 1979, 342). There are more hidden similarities between Kájoni's song book and the drama, not so obvious in the text. (E.g.. *Kájoni* 1979, 1237).

Árpád Fülöp (*Fülöp* 1897, 34) drew attention to the similarities between Patrik Fodor's 1733 drama (*Ferences iskoladrámák* I, nr. 9) and this play, but apart from the celestial trial in both, there are no textual accordances. However, there are several textual accordances between this passion play and the one performed in 1759 (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 8). The themes of the two intermedia of the present passion play appear in other passion plays as well but not as an intermedium: the 1757 passion play presented the story of the prophet Elijah and the widow of Zarephath (*Ferences iskoladrámák* III, nr. 6), while the 1734 passion play used the story of the Good Samaritan (*Ferences iskoladrámák* I, nr. 10).

Despite the accordances and other influences, there are a few scenes in this passion play whose origin is unclear, and these point to a rather talented author. One example is the song of the demons, an interesting feature of this passion play with its joyful, comic tone, another is the lamentation of Mary closing scene 6.

PERFORMANCE

The drama was performed on Good Friday, as demonstrated by both its topic and the prologue. The drama also contains a singing-dancing interlude, the song of the devils. In the *RMDT* volumes, we did not find a melody adequate for the devils' song at the end of scena 5 (*Hopp czup, Hop czup barátim, most vigadgyunk*). At the end of scene 6, Mary and Magdalene lament, one after the other, singing the song beginning *Jaj, nagy kedven tartott szerelmes szülöttem*. Transylvanian song books contain this song with this incipit from the second, 1719 edition of János Kájoni's song book. In the 1741 passion play, a lamentation of Mary is sung to the same melody which is published in the notes to play nr. 2 of this volume (from an 18th century Transylvanian Franciscan source and from folk music collection). The song text from Kájoni's *Cantionale* is presented in the Hungarian notes.

A SOROZAT KORÁBBI KÖTETEI

1. Protestáns iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Varga Imre
2. Minorita iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Kilián István
3. Pálos iskoladrámák, királyi tanintézmények, katolikus papneveldek színjékai. Sajtó alá rendezte Varga Imre
- 4/1. Jezsuita iskoladrámák (Ismert szerzők). Sajtó alá rendezte Alszeqhy Zsoltné–Czibula Katalin–Varga Imre
- 4/2. Jezsuita iskoladrámák (Ismeretlen szerzők) Programok, Színlapok. Sajtó alá rendezte Alszeqhy Zsoltné–Berecz Ágnes–Keresztes Attila–Kiss Katalin–Knapp Éva–Varga Imre. Szerkesztette Varga Imre
- 5/1. Piarista iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Demeter Júlia–Kilián István–Kiss Katalin–Pintér Márta Zsuzsanna
- 5/2. Piarista iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Czibula Katalin–Demeter Júlia–Kilián István–Pintér Márta Zsuzsanna
- 6/1. Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739. Szerkesztette, sajtó alá rendezte Demeter Júlia–Kilián István–Pintér Márta Zsuzsanna
7. Kollégiumi drámagyűjtemények. Szerkesztette Demeter Júlia, sajtó alá rendezte Czibula Katalin–Demeter Júlia–Pintér Márta Zsuzsanna

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Gilicze Ágnes
Tördelte Hollós János

A nyomdai munkálatokat az OOK Press Kft. végezte
Felelős vezető Szathmáry Attila